EPISTOLAE
D. HIERONYMI, STRIDONIENSIS,

ET LIBRI CONTRA HAERETICOS,

ex antiquiſsimis exemplaribus, mille & amplius mendis ex Eraſmi correctione ſublatis, nunc primum opera, ac ſtudio Mariani Victorii Reatini emendati, eiuſdemq. argumentis, & Scholiis, illuſtrati.

Adiecta eſt operis initio Vita D. Hieronymi, olim falſo ab Eraſmo, aliisq. relata, quam idem MARIANVS ex eius ſcriptis collectam primus edidit.

Paginarum lateribus teſtimonia Sacræ ſcripturæ, a D. Hierou. citata, quæ iu Eraſmiana editione deerant, ab eodem MARIANO appoſita.

Index locupletiſsimus, nouo quodam modo, ueluti ſumma quædam operis, ordinate contextus, ab eodem MARIANO compoſitus.

Loca Sacræ ſcripturæ, a D. Hierouymo explicata.

BIBLIOTECA N.LE ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMAE, M D LXV.
Apud Paulum Manutium, Aldi F.
IN AEDIBVS POPVLI ROMANI.

PIO QVARTO PONTIFICI MAXIMO

Marianus Victorius Reatinus.

QVOT quantaue ſint Beatiſsime Pater, ac ſemper fuerint ad-
uerſus catholicam Eccleſiam hæreticorum cômenta; & qui-
bus artibus, uaſtitiisq. eam deſtruere conati illi ſint, expli-
cari non poteſt. Ex his autem nulla magis noxia impetitio
nmquam fuit, quam cum ſub domeſticorum, & orthodoxo
rum nomine illi in eam irruerunt; quippe cum nulla maior
peſtis, ut uulgato prouerbio dicitur, ſit, quam familiaris ini
micus. Huius generis Eraſmus Rhoterodamns fuit, qui ca-
tholici hominis partes profeſſus, antidoti nomine uenenũ
fudit: & altera manu panem oſtendens, altera lapidem iecit.
Licuit autem ei tanto magis hoc facere, quod nec eloquen-
tia ſatis ſuo propoſito accommoda, nec doctrina mundo ſaltem, ſi non eruditis conſpicua,
illi defuit: præſertim cum catholicis fidei noſtræ proceribus tamqnam interpres, & emen-
dator ſeſe, anſer inter olores, immiſcuit. Quæ res eum & celebratiſſimum, & multi nomi
nis hominẽ reddidit. Hæreſes eius multis in locis a nobis detectas, etiam alii ante nos agno
uerunt, adeoq. oppugnauerunt, nt iam e catholicorum albo eiectus exulet. Quantum au-
tem in reſtituendo ueteres Eccleſiæ patres peccauerit; quantumq. circa eorũ ſenſus aber-
rauerit; & quam mendax in hiſtoriis, ac rebus aliis recenſendis fuerit; primi, ut credimus,
nos in præſentiarum oſtendimus. Ex his enim tribus D. Hieronymi tomis, quæ pars eius
operum præſtantiſſima eſt, quos modo correctos edimus, luce clarius uniuerſo orbi pate-
bit imperitia pariter & incuria eius, una cum impietate quadam, & odio aduerſus Eccle-
ſiam copulata; adeoq. patebit, ut ex hoc uno opere, quid in ceteris ille ſecerit, cognoſce-
re omnes facile deinde poſſint: præſertim, cum iam, ut ſibi uidebatur, doctus, & ætate ma
tura in eo laborauerit, omneq. ingenii acumen, & ſedulitatis operam, ut ipſe ſe iactat, & in
emendando, & interpretando adhibuerit. Reſtituimus enim in hoc opere loca, ut ex ip-
ſis iunctis noſtris ſcholiis apparebit, plus minus mille, & quingenra, quæ partim ſua ma-
nu maculauit, partim tempore corrupta, ex rerum imperitia reſtituere ipſe non potuit. Ex
ſcholiis autem eius tot errores, & ignorantias confutauimus, ut adhuc etiam mirari non de
ſinamus, unde cum tanta imperitia tantum illi uſqueadeo fuerit nomen. Adiuti autem ſu-
mus hac in re exemplaribus manuſcriptis uiginti, & antea impreſsis aliquot, quæ Floren-
tiæ, Brixiæq. monachi Caſſinenſes, & Neapoli Bononiæq. Dominicani inuicem multo la-
bore cum Eraſmianis codicibus contulerunt. nec defuerunt etiam ii, qui in locupletiſsima
Sanctitatis tuæ Vaticana bibliotheca aſſeruantur. Variis autem tot exemplariũ lectionibus
adhibentes deinde iudicium, non paſſim omnia, ſed ea tantum nos ſelegimus, quæ uel ex
ipſa ſententia, & dicendi ordine, uel ex cognitione rerum ita eſſe legenda clare nobis ap-
paruit. Et ne temere mutatam lectionem prætendere quis poſſet, mutationis in Scholiis ra
tionem reddidimus. Qui enim ex ſolis ueteribus exemplaribus loca emendant, uarianti-
bus illis, quod in manuſcriptis conſuerum eſt, ſæpe, ut Eraſmo enenit, illuduntur. Adhi-
buimus præterea in reſtituendis locis Illuſtriſſimi Cardinalis Gulielmi Sirleti iudicium, cui
Eraſmi uafrities, & imperitia, præſertim litterarum Græcarum, iam diu côpertiſſimæ erant,
ex locis, quæ in teſtamento nouo Eraſmum uitiaſſe, longo labore ipſe deprehendit; ſicut
opus, cum inuulgatum fuerit, omnibus oſtender. Explicuimus adhæc loca omnia, quæ ali
qua ratione difficilia erant, præſertim biſtoriarum, quibus D. Hieronymus, uti undecumq.
eruditiſſimus, refertus eſt. idq. fecimus, tum quia neceſſarium nobis uiſum eſt opus, tum
ne plus in Eraſmiana quam noſtra editione, aliquid, quod utile uideretur, reperiri poſſet.
Et ne aliquid in opere deſiderarerur, teſtimonia omnia, quæ a D. Hieronymo citantur, præ
ſertim ex teſtamento ueteri, quæ ſecundum LXX. ſua editione nondum recepta, ab eo ad-
hibentur, multo labore conquiſita, lateri appoſuimus. Argumenta ſingulis epiſtolis, li-
briſque, Eraſmianis uti inutilibus, ac falſis reiectis, præfiximus: & Indicem nouo quodam
modo, ueluti ſummam quandam operis, rerum temporumq. ordine ſeruato, contextum,
calci appinximus. Vitam D. Hieronymi falſo antea ab Eraſmo, aliiſq. relatam, & maiori
ex parte ignoratam, ex eius ſcriptis fideliter collectam primi edidimus. Opus certe nobis
fuit temporis, & laboris multi: ſed ingens Eccleſiæ utilitas, quam ex eo prodituram conſi-
derabamus

derabamus, deficientes ſæpe recreauit uires, & animum rerum magnitudine fatigatum, & operis pondere depreſſum ſubleuauit. Videbam enim hinc infelices homines, qui talibus Germaniæ præceptoribus gloriantur, quiue hoc prætextu ab Eccleſia deſciſcunt, & Romanam, cui tu feliciſſime, & non minus re quam nomine PIVS nnnc præſides, auerſantur, cognituros tandem, quanta ſit eorum, quos ipſi ſequuntur, imperitia ſimul & ſocordia; & ex hac cognitione ſecum melius de ſalute ſua poſtea deliberaturos: præſertim cũ ex tali uiro, qualis D. Hieronymus fuit, diſcere quæ ipſi credere, aut reiicere debeant, uti nos locis ſuis, Eraſmi hæteſibus confutatis, admonnimus, poſſint. Mouit etiam nos ad hoc opus peragendum multum, quod cum Apoſtolica hæc ſedes, a qua, uti a ceterarum matre, fidei doctrina omnis emanat, indicem librorũ qui legi, aut reiici debeant, edidiſſet, & uirus ab alimento ſecreuiſſet; conſentaneũ uidebatur, ut aliqua ratione oſtenderet, ſe id iure feciſſe; & libros non ob liuorem, aut commodum aliquod proprium, ut criminantur hæretici, reieciſſe, ſed quod errotibus, mendis, & doctrinis falſis repleti, & maculati illi eſſent; proptereaq. alimentorum loco uenenum fideles inde acciperent. Additnr huic rationi altera ab ea dependens, quæ nos permouit, nihilo minor: quod neceſſarium nobis uidebatur eorum os obſtruere, qui Romanam Eccleſiam aptam quidem eſſe ad demoliendos, non autem ad reſtituendos dicerent libros. Voluimus enim facto ipſo oſtendere, hanc ſolam Eccleſiam uere eſſe, quæ ex Chriſti oratione illudi non poſſit; et a qua ceteræ illuſæ ueritatem edoceri, & confirmari in fide debeant: er quod, ſi Eraſmi lectionem fidelibus interdixit, iure optimo interdixit; nec etiam minus in reſtituendis Sanctorum Patrum illa polleat libris, quã ipſi hæretici in ipſis corrumpendis, aut a uero ſenſu extorquendis ualuerint. Huic autem neceſsitati optime Sanctitas tua PIE QVARTE proſpexit, Romam Paulum Manutium Aldi filium aduocando, ut ſuis præclariſsimis typis, toti orbi iamdiu ex patris memoria celeberrimis, & ſua doctrina, ac ſedulitate etiam illuſtratis, Sanctorum ueterum libros correctos excuderet, ac peruulgaret. magnoq. cum iudicio, addidit ad hanc rem, præter alios ornatiſsimos proceres, M. Antonii Amulii, ampliſsimi Cardinalis, patriæ meæ Epiſcopi, uiri omni laude cumulati, uigilantiam pariter, & protectionẽ. ita enim is ad hoc opus ſuſtentandũ, promouendumq. intentus, & aſsiduus eſt, ut deſiderari in eo non poſsit amplius. Suſcipe igitur Beatiſsime Pater hoc tam ſanctum, atque utile opus, quod tuo nomini dicatum in uulgus prodit: & D. Hieronymum, extra omnem ingenii aleam poſitum, qui in hac urbe nutritus, edoctus, & baptizatus fuit, quiq. presbyter ſub Damaſo magnum huius Eccleſiæ onus pertulit, ueluti e ſua Bethlehem priſtinis elurum maculis, nitidum, uegetumq. Romam redeuntem hilari fronte amplectere, indeq. ita emacnlatum in cunctas eccleſiarum oras emitte: uniuerſoq. mundo oſtende, quanri præſanctitate, & doctrina tu facias uirum, qui tanti Romanam ipſe uiuens ſemper fecit Eccleſiam. Vnus eſt enim ex quattuor, quos hæc Sedes ueluti Chriſtianorum magiſtros, doctoreſq. ab omnibus legendos, audiendoſq. propoſuit. Er cum tanta pro utilitate Eccleſiæ feceris, ac quotidie facias, ut deſiderari maiora non poſsint, in reſtituendis etiam ceteris, tam huius, quam aliorum Sanctorum patrum ſcriptis, omnẽ operam impende. ex hac enim nna re maius, quam ex ceteris aliis & Chriſtianis emolumentũ, & Sanctitati tuæ nõ minor quã ex omnibus aliis præclare geſtis honor naſcetur. Quidquid autẽ utilitatis ex hoc opere in Eccleſia exnrget, quod quidem erit plurimũ, Ioan. Morono, ampliſsimo & abſolutiſsimo Cardinali, magna ex parte omnes adſcribant: qui uir ex prudentia, religione, aliiſq. rebus præclare geſtis innumeris tibi notiſsimus, quanti ſit faciendus, ex una tantum Ttidentini Concilii abſolutione totus iam, puto, orbis agnouit. Is enim primum per Monachos ſuæ protectioni commendatos conferri Hieronymi exemplaria cum Eraſmianis uoluit, collata deinde mihi examinanda tradidit: & ut perducere ad finem opus poſſem, omni commoditate in domo ſua, ubi multis abhinc annis honorifice diuerſor, fouit, & iuuit. Chriſtus Saluator mundi, ad totius Eccleſiæ utilitatem, incolumem te, ac felicem diu nobis ſuſtentet, ac ſeruet.

VITA DIVI HIERONYMI STRIDONIENSIS,

falſo antea ab Eraſmo relata, nunc per Marianum Victorium Reatinum ex eius ſcriptis uere edita, & ampliſsimo Cardinali CAROLO BORROMEO dicata.

HIERONYMVS, quod nomen ſacram legem ſignificat, Stridonis
opido natus eſt, quod a Gothis euerſum Dalmatiæ quondam Pan *Ex catalogo*
noniæq. confinium fuit. Strignam id uulgus nunc uocat, intra Pe
tram piloſam, Portulam, & Primontem poſitum. Narus eſt autem
non, ut alii ante nos falſo ſcripſerunt, XXV, aut XXXI. hoc eſt ul
timo Conſtantini Magni anno, ſed ſub Conſtantio filio, qui pa-
tri ſuccedens annis XXIIII, ut Oroſius auctor eſt, imperium te-
nuit. Verum autem hoc eſſe, ex ipſomet Hieronymo clare appa-
ret, ſcribente, ſe, dum Iuliani imperaroris exitus renunciatus
eſt, puerum fuiſſe, adeoq. poetum, ut grammaticæ tunc operam
daret. Iulianus autem, qui Conſtantio ſucceſsit, XXVI anno poſt
mortem Conſtantini Magni occiſus eſt: ſiquidem duobus non in-
tegris is imperauit annis, & ante eum Conſtantius uiginti quat-
tuor. Ipſius autem Hieronymi uerba ſunt hæc: Dum adhuc eſſem puer, & in grammaticæ ludo exer *In commen.*
ceter, omnesq. orbes uictimarum ſanguine pollueręntur, ac ſubito in ipſo perſecutionis ardore *Abacuk. c. 3*
Iuliani nunciatus eſſet interitus, eleganter unus de ethnicis, Quo modo, inquit, Chriſtiani di-
cunt Deum ſuum eſſe patientem, & ἀνεξίκακον? nihil iracundius, nihil hoc furore præſentius: ne
modico quidem ſpatio indignationem ſuam perferre potuit. Parentes eius ambo, ut ipſe ſcri-
bit, Chriſtiani fuerunt. Patri nomen Euſebius, quod a pietate Græce trahitur, fuit: matri quod- *Epiſt. 113.*
nam eſſet, non proditur. Matris tamen ſoror, hoc eſt Hieronymi matertera, Caſtorina dicta eſt: *hoc eſt in pro*
cum qua diſsidii neſcio quid interceſsit. quam tamen humaniſsimis litteris ſemel & iterum ad *œm Iob.*
pacem & concordiam, ut ex eius epiſtola XXXVI. conſtat, inuitauit. Habuit itidem ſororem, quæ *Ex catalogo*
caſtitatis propoſitum poſt lapſum, in patria, Iuliano diacono adhortante, ſuſcepit: in quo illam
permanere, cum ipſe in eremo eſſet, per eiuſdem Iuliani litteras didicit: Timens autem, ne ab eo *Epiſt. 37. In*
caderet, Chromatium, Iouinum, & Euſebium, ut eam, tam ſuis, quam Valeriani epiſcopi litte- *liano.*
ris, ad perſeuerantiã hortarentur, precatus eſt: præſertim cum in Stridone patria, quæ a Lupici- *Epiſt. 43*
no Paſtore malo regeretur, Deus uenter eſſet, in diẽ uiueretur, & ſanctior ille haberetur, qui eſ-
ſet ditior. Frater natu minor, qui poſt eius in Syriam acceſſum natus fuit, Paulinianus dictus eſt,
qui adoleſcens cum eo in ſecundo ab urbe diſceſſu Hieroſolymam petiit. Diuites autem eius fuiſ- *Lib. 3. con-*
ſe parentes & amplo patrimonio honeſtatos, ex eo conſtat, quod ſeruorũ familiam illos habuiſ- *tra Ruffinũ.*
ſe, ipſemet ſcribat his uerbis: Memini me puerum curſitaſſe per cellulas ſeruolorũ, diem feriatum *Lib. 1. con-*
duxiſſe luſibus, & ad Orbilium ſæuientem de auiæ ſinu tractum eſſe captiuum. Ab his igitur diligen *tra Ruffinũ.*
ter ab incunabulis inſtitutus, una cum lacte Chriſtum imbibit, & inter nutricum ſinus Chriſtianæ
pietatis rudimenta ſuſcepit: nec defuit illi præceptor, quem Orbilium ab altero Beneuentano
grammatico acri, atque plagoſo cognominat, qui illum fidem pariter, litterasq. doceret. Colle
ctaneus eius, & adoleſcentiæ tam ſtudii, quam itineris comes, Bonoſus fuit: ambo enim pariter a *Epiſt. 41.*
tenera infantia ad florentem uſque adoleuerunt ætatẽ. iidem eos nutricum ſinus, iidem amplexus *Ruffino.*
baiulorum fouerunt. Bonis igitur litteris, quibus tenera adhuc ætas illa capax erat, ſanctisq. im-
butus moribus, Romam ueluti ad primam tum religione, tum doctrina urbẽ erudiendus puer miſ-
ſus eſt: miſſum autem diximus, quod eo ſecum commigraſſe parentes, ſoror, mulier innu-
pta, relicta in patria, & prædia, cenſusq. in ea retenti, credi non permittant: præſertim cum Go
thorum armis deſtructa Stridon adhuc nõ eſſet. longe enim poſtea Gothorũ impetus Europæ oras
aggreſsi, & depopulati ſunt: hoc eſt Valentis, Theodoſii, Arcadii, Honoriiq. temporibus. In hanc
ſententiã ipſe ad Euſtochium ſcribens ait: Cum ante annos plurimos, domo, parentibus, ſoro-
re, cognatis, &, quod his difficilius eſt, conſuetudine lautioris cibi propter cælorum me regna
caſtraſſem, & Hieroſolymam militaturus pergerem, bibliotheca, quam mihi Romæ ſummo ſtu-
dio, ac labore confeceram, carere non poteram. Didicit autem Romæ non ſolum Latinas, ſed
Græcas pariter litteras, optime Quintiliani ſententiam recolens, qua iungendas eas inuicem
præcipit, ut quod in Græcis duriuſculum, ac ueluti barbarũ eſt, Latinæ linguæ amœnitate, ac dul-
core temperetur. Præceptorem in grammatica Donatum habuit, eum ipſum, qui in Virgilium, &
Terentium commentarios edidit. de qua re ſuper Eccleſiaſten meminit, & lib. primo Apologiæ
aduerſus Ruffinum, ita ſcribit: Puto, quod puer legeris Aſpri in Virgilium, & Salluſtium cõmen-
tarios, Volcatii in orationes Ciceronis, Victorini in dialogos eius, & in Terentii comœdias præ
ceptoris mei Donati, æque in Virgilium, & aliorum in alios. Victorinus autẽ, quod præceptor
eius, in rhetorica, quod proditur, fuerit, falſum eſt; quippe cum id Hieronymus, qui de eo ſæpe
meminit, numquam aſſerat; & cum Donatum ſemper præceptorem ſuum appellet, Victorinum,
quem ei ſemper adiungit, ne ſemel quidem aut magiſtrum, aut amicum ſuum uocet. docuit enim
Romæ

Romæ ſub Conſtantio Principe rhetoricam Victorinus, ut idem in catalogo ſcribit, quo tempore Hieronymus aut natus non erat, aut infans ita admodum erat, ut nec Romam quidem aduenerit Victorino uiuente. ſcribens de eo in appendice Euſebii de temporibus, Victorinus, inquit, rhetor, & Donatus præceptor meus, Romæ inſignes habentur, e quibus Victorinus etiã ſtatuam in foro Traiani meruit. Quod ſi eius præceptor Victorinus quoque fuiſſet, præceptores mei dixiſſet, non præceptor meus: quod ipſum etiam feciſſet in altero, quod modo ex libro contra Ruffinum citauimus, teſtimonio. In procemio epiſtolæ ad Galatas ita quoque de Victorino ſcribit. Non quia ignorem C. Marium Victorinum, qui Romæ pueros rhetoricam docuit, edidiſſe commentaria in Apoſtolum, ſed quod occupatus ille eruditione ſæcularium litterarum, ſcripturas ſanctas ignorauerit, & nemo poſsit, quamuis eloquens, de eo bene diſputare, quod neſciat. Et rurſum in procemio decimi tertii commentariorum libri ſuper Ezechielem. Illud rhetoris Victorini breuiter admoneo, ut obſcuritatẽ uoluminũ ex tribus rebus fieri ſcias, uel rei magnitudine, uel doctoris imperitia, uel audientis duritia. nec refert quod alicubi, Victorinus noſter, dicat, hoc

In Apologia ad Pammachium pro libris aduerſus Iouinianum. enim de Hilario, Lactantio, Tertulliano, & aliis Latinis ſcriptoribus, ut ſuos eos appellet, facere ſolet. Manens autẽ Romæ non ſolum litteris operam dabat, ſed Chriſtianam pietatẽ una cum litteris imbibebat: & tempus quod ſtudiis ſupererat, religioni, & quod religioni reſiduum erat, ſtudiis impendebat: quamobrem alicubi de ſe ita ſcribit. Dum eſſem Romæ puer, & liberalibus ſtudiis erudirer, ſolebam cum ceteris eiuſdem ætatis & propoſiti, diebus Dominicis ſepulcra apoſtolorum & martyrum circuire, crebroq. criptas ingredi, quæ in terrarum profunda defoſſæ ex

c. 40. ſuper Ezechielem. utraque parte ingredientium per parietes haberent corpora ſepultorũ, & ita obſcura ſunt omnia, ut propemodum illud propheticum compleatur. deſcendant ad infernum uiuentes: & raro deſuper lumen admiſſum horrorem temperet tenebrarum: ut non tam feneſtram quam foramen admiſsi luminis putes: rurſumq. pedetentim acceditur, & cæca nocte circumdatis illud Virgilianum proponitur. Horror obique animos, ſimul ipſa ſilentia terrent. Didicit autẽ Romæ non ſolum La-

Epi. 51. Domnioni. tinas ac Græcas pariter litteras, ſed nullum doctrinæ genus intactum reliquit. Porphyrii Iſagogas legit, Alexandri commentarios uertit, Platonem, Ariſtotelem, demũ philoſophos omnes, omneſq. poetas percurrit, quod ex eius operibus omni doctrinarum genere refertis cõpertiſsi-

Epiſt. 113. in præfatione Iob. mum eſt. in Latino autem ab ipſis incunabulis inter grammaticos, rhetores, & philoſophos detritus fuit. Rhetoricam autem ita didicit, ut adhuc adoleſcentulus controuerſias ſe declamaſſe ipſemet his uerbis affirmet. Aliquotiens cum adoleſcentulus Romæ controuerſias declamarem,

c. 2. in commẽtarijs ad Galatas. & ad uera certamina fictis militibus exercerer, currebam ad tribunalia iudicũ, & diſertiſsimos oratorum tanta inter ſe uidebam acerbitate contendere, ut omiſsis ſæpe negociis in perpetuas contumelias uerterentur, & ioculari ſe inuicem dente morderent. Libro quoque primo contra Pelagianos ſe in controuerſiis puerum luſiſſe teſtatur. ſtudiorum autem ſodales, qui ſcribantur, hos

Ex procemio ſuper Abdiã. præcipue habuit, Pammachium Romanum nobilem, ac honeſto genere natum, qui poſtea Paulinæ uir, hoc eſt Paulæ gener, fuit: Bonoſum, qui cum eo Stridone primũ didicit, mox Gallias cum eodem acceſsit: & Heliodorum, qui eum in eremum Syriæ comitatus eſt. Hoc tempore, quo ſtudiis adoleſcens uacabat, antequam baptiſmum ſcilicet, ut ego ex eius colligo dictis, ſuſcepit,

Epiſt. 43 Chromatio. ſe lapſum eſſe ipſemet his uerbis teſtatur. ſcitis ipſi lubricum adoleſcentiæ iter, in quo & ego lapſus ſum, & uos non ſine timore tranſiſtis. & ad Heliodorũ. Et hoc ego non integris rate uel mer-

Epiſt. 1 cibus, nec quaſi ignarus fluctuum præmoneo, ſed quaſi nuper naufragio eiectus in litus, timida nauigaturis uoce denuncio: in illo æſtu charybdis luxuriæ ſalutem uorat: ibi ore uirgineo ad pudicitiæ perpetrãda naufragia, ſcylla ceu renidens, libido blanditur: quapropter ad Pammachium Apologiã pro ſuis aduerſus Iouinianum libris ſcribens, ſibi primam, quæ eſt a prima natiuitate, uirginitatem clare adimens, ſecundam quæ a ſecunda, ideſt a baptiſmo eſt, tacite his uerbis uindicat. Virginitatem autem in cælum fero, non quia habeam, ſed quia magis mirer quod non habeo. ingenua & uerecunda confeſsio eſt, quo ipſe careas, id in aliis prædicare. numquid quia graui corpore terræ hæreo, auium non miror uolatus? nec columbam prædico, quod Radit inter liquidum, celeres neque commouet alas? Nullus ſe decipiat, nemo blando adulatore ſe præcipitet. Prima eſt uirginitas a prima natiuitate, ſecunda uirginitas a ſecunda natiuitate. Et in hunc

Epiſt. 22 ſenſum ad Euſtochium ſcribens dicit. Virginitatem non tantum efferimus, ſed ſeruamus. Ex his apparet illum Chriſto Romæ iam adoleſcentẽ renatũ, ut hoc uno nomine ſola Roma tam ſanctiſsimum ac præclariſsimum uirum aſſerere ſibi iure poſsit: quippe cum Chriſtianus, ex eo quod renaſcitur, non ex eo quod naſcitur cenſeri debeat. Romæ autem baptizatum fuiſſe, luculenter in dua-

Epiſt. 57. & 58. bus ad Damaſum epiſtolis ipſemet teſtatur, aſſerens ſe in Romana urbe Chriſti ueſtem ſuſcepiſſe, indeq. cibum animæ poſtulare, unde Chriſti ueſtimenta ſuſcepit. Sæcularibus igitur litteris ad plenum eruditus, & Chriſto in fide renatus, ad theologiam, & grauiora ſtudia adiiciens animum, inſtar eorum philoſophorum, Pythagoram dico, Platonem, & Apollonium Tyaneum, qui diſcendi gratia uarias regiones luſtrarunt, Gallias primum comite Bonoſo contendit, ut Romani ſtudii grauitatem Gallico cothurno ſuſtolleret, & ex omnibus doctis uiris, quibus tunc Gallia abundabat, cunctiſq. bibliothecis, theſaurum ſibi ſcientiæ compararet. meminit de hac re ipſe in epiſtola ad

Epiſt. 41 Lib. 2. cõtra Iouinianum. Ruffinum dum Bonoſum ſcilicet laudat his uerbis. Vt ego & ille pariter a tenera infantia ad florentem uſque adoleuerimus ætatem, ut iidem nos nutricum ſinus, iidem amplexus fouerint baiulorum, & eum poſt Romana ſtudia ad Rheni ſemibarbaras ripas eodem cibo, pari frueremur hoſpitio. Adoleſcentem autem eum tunc fuiſſe alibi in hunc modum narrat. Quid loquar de ceteris nationibus, cum ipſe adoleſcentulus in Gallia uiderim Scotos gentem Britannicam humanisueſci

carnibus

carnibus? Treueris antẽ, ubi magnus ille Athanaſius exulauerat, per aliquod tempus manſiſſe ex eo
apparet, qund prolixnm ualde S. Hilarii librum de Synodis ſe propria manu Treueris deſcripſiſſe
ad Florentinm teſtatur, et nt ad ſe in eremum, ubi tunc hoc poſtulans degebat, remittatur, *Epiſt. 6*
obſecrat. nnde in procemio ſecundi libri commentariorum in epiſtolam ad Galatas, ait Gala-
tas, uelnti qni a Gallis uenerint, excepto ſermone Græco, quo omnis oriens tunc ntebatur,
propriam habuiſſe linguam, eandem ſcilicet quam in Gallia Treuerenſes haberent. Iuſtraſſe enm
& alias Galliæ oras ex eo apparet, qnod locnrum ſitus, ac opidnrum Galliæ nomina optime cal-
lear: qnapropter Barbarorum in eam prouinciam irruprionem alicnbi recenſens, ita ſcribit.
Quidqnid inter alpes & Pirenæum eſt, quod Oceano & Rheno includitnr, Quadns Vnandalus, *Epiſtol. 11.*
Sarmata, Halani, Gipedes, Heruli, Saxones, Burgundiones, Alemani, &, o lugenda Reſp. ho- *Ageruchia.*
ſtes Paunnnii uaſtarunr. Erenim Aſſur uenit cum illis. Maguntiacum nobilis quoudam ciuitas ca
pta, atqne ſnbuerſa eſt, & in Eccleſia multa hominum millia trucidata. Vangiones longa obſi-
dione deleti. Remorum nrbs præpotens, Ambiani, Attrebatæ, extremiq. hominum Morini, Tor
nacus, Nemete, Argentoratus, translati in Germaniam. Aquitaniæ, nouemq. populorũ Lugdn-
nenſis, & Narbonenſis ptouinciæ, præter paucas nrbes populata ſnnt cnncta: qnas & ipſas ſo-
ris gladius, intus naſtat fames. Non poſſum abſque lachrymis Toloſæ facere mentionem, quæ
ut huenſqne nõ rueret, ſancti Epiſcopi Exuperii merita præſtiterunt. Hedibiæ, qnæ de ultimis Gal-
liarum finibus una cum Algaſia miſſo Apodemio, a Hieronymo Bethlehem ſedente quæſtiones ali-
quot mouerat, ille reſcribens, rurſus Galliarum, ubi ipſe adoleſcens manſit, faciens mentionem,
ita ait. Maiores tui Paterius atque Delphidius, quorum alter antequam ego naſcerer rhetoricã Ro *Epiſt. 150*
mæ docuir, alrer me iam adnleſcentnlo omnes Gallias proſa, uerſnque, ſuo illnſtrauit ingenio, me
dormientes & taciti iure reprehendnnt, qnod audeam ad ſtirpẽ gen. ris ſui quippiã mnſsitare. Tran
ſiuit in hoc ad Gallias itinere per Concordiam Mirandulæ uicinũ opidum, nbi cum Paulo ſene ad
quem ſcribit epiſtolam uiceſimam primam numero, uitam Pauli Eremitæ interea illi mittens, ami-
citiam contraxit: ab eoq. quo modo Cyprianus Tertullianum magiſtrum ſuum uocaret, didicit: ſi-
cut ipſe teſtatur in catalogo, nbi de Tertulliano hiſtoriam texit. Reuerſus autem e Gallia & nõ mi-
nus mnribns qnam litteris locuples, ntramqne, ut par eſt credere, reuiſit patriã, tam ſcilicet eam,
in qua natus, qnam illam in qua renatus fuerat. Verum cum miro Chriſto ſeruiendi teneretur ar-
dore, & nihil aliud animo ſecum qnotidie uerſaret, quam ur omnem uitam ſuam illi dicaret, mo-
nachi, ac ſolitarii profeſsionẽ arripere placuit: quod ſic magis expeditus, ac tutus ad cælum per-
gere pnſſet. reſtabat dubinm de loco, quo id perageret: ueniebat illi in montem patria, inqua na-
tus, ueniebat Rnma in qua renatns, & edoctus fuerat: neutra tamen illi placuit: Patria quod a co-
gnatis, & propinquis periculum ſemper ſibi, ſi ſic ageret, imminere prnſpiceret, præſertim cum
ruſticiratis eſſet uernacula, & in ea uenter pro Deo haberetur, & ſanctior ille teneretur qui ditior *Epiſt. 43*
eſſer: & quod erat deterius, a Lupicino peſsimn ſacerdote illa tunc regeretur. Roma, quia quam-
uis ſancta eſſet Eccleſia, & trnphæis Apoſtolorum ac martyrum decorara, & uera Chriſti in ea cnn *Epiſt. 17.*
feſsio reperiretur, alienum tamen a monachi, ac ſolitarii propoſito erat, in tanta ciuium ac pere- *& 18.*
grinorum freqnentia uerſari, & procul, nt ipſemet ait, a quiete, uideri, & uidere, ſalutari, &
ſalutare, laudare, & detrahere, & inter linguas rodentium miniſtrorũ, poſtes ingredi deauratns.
Stetit tandem ſententia, ut longinguæ peterentur regiones, & illæ quæ tum locorum ſanctitate,
tum habitantium monachorum uicinitate, ad ſeruiendnm Deo magis commodæ, & opnrtunæ eſ-
ſent. Domi igitur ordinatis rebus, & locnpletiſsima bibliotheca, quam ſibi ſummo ſtudio, ac la- *Epi. 22. Eu-*
bore Rnmæ conſecerat, nna cum uiatico tantæ peregrinationi neceſſario aſſnmptis, e patria, re- *ſtochio.*
lictis, nt ipſe teſtatur, ibi ntroque parente, ſorore, & cognatis, Hieroſolymam militaturus acceſ-
ſir. comes itineris ac propoſiti eius Heliodorus præcipuus fuit, qui etiam aliquandin cnm eo in
eremo uixit: uerum mutato propoſito, ad patriam tandem, ueluti ſorori uiduæ, ac nepoti ex ea
paruulo, Nepotiano nomine, diſpoſitis rebus dnmeſticis, proſpecturus, rediit. fugatum ſuis ſce
leribus Heliodorum alicubi præ humilitate uir ſanctns teſtatnr, uerum rem ipſam in ſecunda quam
ad eum ſcribit epiſtola his uerbis detegit. Alius forſitan ſcriberet, quod ob ſalutem illius, Ne-
potiani ſcilicet, orientem, eremumq. dimiſeris, & me cariſsimnm ſodalem tunm, redeundi ſpe
lactaueris, nt primum, ſi fieri poſsit, ſororẽ cum paruulo uiduam, deinde ſi conſilium illa reſpne
ret, ſaltem nepotem dulciſsimnm conſeruares. Reliqui itineris eins comites fuerunt, Ruffinus
Aquileienſis, Innocentius, Euagrius, & Hylas ſancti Melanii famulus. Verũ Ruffinns relicto Hie-
ronymo in Aegyptum ad Nitriæ, aliorumq. locorũ monaſteria uiſenda acceſsit, eo ſcilicet tem-
pore quo a Hieronymi latere Heliodorus nondum diſceſſerat. Innocentius autem & Hylas paulo
poſt quam in Syriæ eremum ſeceſsir, mortui ſunt. ſolus Euagrius qni eum in naſta ſolitudine de-
gentẽ interdum ex Antiochia inuiſeret, ac recrearet, ex comiribus illi remanſit. Bonoſus cum
qun educatus, & a pueritia honeſtis ſæculi artibus eruditus, quiue in Galliarum peregrinatione
ſocius illi fuerat, ipſe etiam ſolitudinem petiit, uon tamen ante Hieronymum, ut ſcribirur, ſed
eo tempore quo Hieronymus in eremo Syriæ degebat: ſicut per Chromatii, Iouini & Euſebii litte
ras Hierouymns in Syria iam manens reſciuit: quas litteras Euagrius, ad eum transmiſit. ſeceſ-
ſit autẽ Bonoſus in inſulam quandam, Dalmatiæ, ut ego exiſtimo, pelago circnmſonante naufra
gam, cui aſperæ cantes, & nuda ſaxa, ac ipſa ſnlitudo terrori eſſent. et cum iuuenis eſſet apprime
diues ac nobilis, contempta matre, ſororibus, & cariſsimo ſibi germano, cnm uno tantum One-
ſimn in ea orationibus, ac ieiuniis uacans manebat. Piſcis filium ea ex cauſa Chromatius, qui
Aquileienſis poſtea fuit Epiſcopus, illum uocabat, Niceas ſubdiaconus Aquileiæ, nnn itineris

 Hierony-

Hieronymi comes, ſed iam in eremo manentis recens fuit amicus. Non petiit autem ſtatim Syriæ
ſolitudinē Hieronymus, ſed poſt quāaliquandiu in ſanctis Hieroſolymæ locis manſit, in Thraciam,
Pontum, Bithyniam, Galatiam, Cappodociam, & Ciliciam, & diſcendi, & uiſendarum regio-
Epiſt. 41 num cauſa acceſsit, ſicut ipſe ad Ruffinum ſcribens teſtatur his uerbis. Poſtquam me a tuo latere
ſubitus turbo conuulſit, poſtquā glutino caritatis hærentē impia diſtraxit auulſio: Tunc mihi cæ-
ruleus ſupra caput aſtitit imber: Tunc maria undique, & undiq. cælum. tandem in incerto pere-
grinationis erranti, cum me Thracia, Pontus, atque Bithynia, totumq. Galatiæ, & Cappadociæ
iter, & feruido Cilicum terra fregiſſet æſtu, Syria mihi, uelut fidiſſimus naufrago portus, occur-
rit. Et in procemio ſecundi libri commentariorum ad Galatas: Scit, inquit, mecū qui uidit An-
chiram metropolim Galatiæ ciuitatem: quod nunc uſque ſchiſmatibus dilaceratа ſit, quod dog-
matum uarietatibus conſtuprata. Manſiſſe autem aliquandiu eum in Cilicia, præſertim in Tarſo,
Pauli Apoſtoli amore, non ſolum ex iis uerbis ego affirmare audeo, uerum etiam, multo magis
quod Cilicum linguæ proprietates, quibus Paulus in epiſtolis ſuis uſus ſit, optime nouiſſe, & quæ
nam illæ ſint, fideliter in epiſtola ad Algaſiam, quæſtione decima retuliſſe eum uideo. Manſit non
nihil temporis etiam Antiochiæ, antequam uaſtam illam ſolitudinem ingrederetur, ut ex epiſtola
ſexta, quam ad Florentium ſcribit, late patet: & diu antea de ea ingredienda deliberauit, & cum
Theodoſio, & ceteris Anachoretis in ea iam degentibus uotum ſuum ingrediendi, locum antea
inuiſens, communicauit, ut ex epiſtola 38. apparet. Poſita eſt autem hæc ſolitudo in Chalcide Sy-
In procemio riæ, hoc eſt ubi Syri ab Agarenis barbaris diſterminantur, in qua præter ſparſos hinc inde mona
ſuper Abdiam. chorū greges, nemo exceptis feris, ſerpentibus & ſcorpionibus incolebat: horridū profecto etiā
monachis, & qui ſolitudinem tantū quærerent, habitaculum. attulit ſecum in eam, inſignem il-
lam bibliothecā, quam ſummo ſtudio, impendioq. Romæ ſibi parauerat, & quam inde Hieroſoly
mam aſportari fecerat. & hoc ne orationi deeſſet lectio, quando lectio orationē iuuat, & oratio
lectionē ſuſtentat: orantes enim cum Deo loquimur, ſicut legentes Deus alloquitur: & quemad-
modum orando, quod nobis opus eſt, poſtulamus, ita legendo quid a nobis faciendū ſit, intelligi
mus: fatetur ipſe dilucide in procemio ſuper Abdiam, ſe dum puer eſſet & ſolitudinem cum He-
liodoro ingredi uellet commentaria quædam in eum prophetam ſcripſiſſe: & ex eadem ſolitudine
Epiſt. 6 ad Florentium ſcribens ita ait. Et quoniam largiente Domino, multis ſacræ bibliothecæ codici-
cibus abundamus, impera uiciſsim, & quodcumque uis, mittam: nec putes mihi graue eſſe, ſi iu
beas. habeo alumnos, qui antiquariæ arti ſeruiunt. Neque uero beneficiū pro eo quod polliceor,
poſtulo, Heliodorus frater mihi indicauit, te multa de ſcripturis quærere, nec ſic inuenire. aut ſi
Li 2. contra omnia habet, incipit ſibi plus caritas uindicare, plus petere. Trāſtulit in ea eremo ex Origene Ho
Ruffinum. milias quas ille loquebatur ad populū & alia quæ ſe adoleſcentē tranſtuliſſe uariis in locis affirmat:
In procemio Hebraicam quoque linguam, quam ſe poſt Quintiliani, & Tullii lectionem, & flores rhetoricos
ſuper Danielem, epiſt. adoleſcentulum diſcere cœpiſſe aſſirmat, ea in eremo diſcere cœpit: quod ne alicui ſalſum ac com
menticium uideatur, ipſius hac de re teſtimonium audiamus. Dum eſſem iuuenis, & ſolitudinis me
120 deſerta uallarent, incentiua uitiorum ardoremq. naturæ ferre non poteram: quē cum crebris ie-
Epiſt. 4. ad iuniis frangerem, mens tamen cogitationibus æſtuabat. ad quam edomandam cuidam fratri qui
Ruſticum. ex Hebræis crediderat, me in diſciplinam dedi: ut poſt Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios,
grauitatemq. Frontonis, & lenitatem Plinii, alphabetum diſcerem, & ſtridentia, anhelantiaq.
uerba meditarer. Quid ibi laboris inſumpſerim, quid ſuſtinuerim difficultatis; quoties deſpera-
uerim, quotieſque ceſſauerim, & contentione diſcendi rurſus incœperim, teſtis eſt conſcientia
tam mea, qui paſſus ſum, quam eorum qui mecum duxerunt uitā. et gratias ago Domino, quod
de amaro ſemine litterarum dulces fructus carpo. Ingreſſum in eremum tam præclare ſpei ado-
leſcentem humani generis hoſtis, qui eum multis ex cauſis reformidare iam cœperat, & a quo ſibi
magnum imminere exitium præſagiebat, uariis ac diuerſis tentationibus eum, ut a tam ſanctо re
moueret propoſito, aggredi cœpit: nullumq. tentationis, ac moliminis genus, quo eum non im-
petret, ac quaſſaret, omiſit. abſtulit enim ei imprimis ſodales, & amicos omnes, quos ſecum in
eam ſolitudinem duxerat. Nam Heliodorum, quem unice ille amabat, & qui tanti itineris ſocius
Epiſt. 1 ſibi fuerat, melioris cuiuſdam boni prætextu, in patriam reuocarat. conatus eſt eum multis pre-
cibus, ac lacrymis uir ſanctus retinere, ſed neque preces ei profuere, nec planctus. abſentē iam,
ut ille ſe rediturum pollicitus erat, per eloquentiſsimā epiſtolam, quā pluribus etiā lacrymis in-
Epiſt. 41, terluit, rurſus reuocare tentauit: uerum in hoc quoque nihil profecit. Præripuit etiā ei Innocentiū
Ruffino, partem animæ illius: hunc enim repentinus febrium ardor abſtraxit. & paulo poſtea, nōdum uul-
neris cicatrice obducta, rapuit ei etiam Hylam, Sancti Melanii famulum: qui ipſe quoque in ea ſo
litudine obiit. Ipſum uero tenerum aliqui, ac delicate ab infantia nutritum adoleſcentem, paulo
minus, quam olim fecerit in Iob, uariis, ac diuerſis infirmitatibus, & ægritudinibus ita torſit, ut
nullum fuerit morborum genus, quo ſe ille diſtentum, ac quaſſatum fuiſſe non aſſerat. Sed præter
Epi. 22. Euſtochio. ceteros morbos, ardentiſsima febris, qua ſe in media quadrageſima arreptū alicubi ipſe teſtatur,
eo tempore illum inuaſit. ualida autē ac lethalis adeo fuit, & ita infelicia, ieiuniiſq. alioqui exhau
ſta adoleſcentis membra depaſta eſt, ut parum abfuerit, quin morti illum tradiderit: nam exequiæ
ueluti iam morienti parari cœperunt, & toto frigeſcente iam corpore, ad tribunal Chriſti raptus,
quod Ciceronis lectioni uacaret, grauiter uapulauit. At non ſolum uariis corporis, ac membro-
rum morbis, ſeruis Dei alioqui infenſiſsimus hoſtis Diabolus eum appetiit, ſed, quod in Iob face
re prohibitus fuit, dicente Domino, Animam illius ſerua: ita animā eius carnis, ac uenerearum
rerum cogitationibus, facto impetu, aggredi, ac diuexare cœpit, ut in media eremo, ubi feræ tan

tum

rum, & ſcorpiones, præruptæ dumtaxat cautes, & plantarum diuerſa ſolummodo uidebantur ge-
nera, ſibi inter choros puellarum intereſſe uideretur. Quid in talibus tentationibus fortis & in
Chriſto roboratus adoleſcens egerit: quam ſtrenue pugnauerit: quibus ieiuniis, & uerberibus
rebellantem carnem afflixerit: quibus lacrymis, & orationibus Ieſum Saluatorem mundi, ut ſe a
tãtis hoſtis impetitionibus erueret, inſtãter precatus ſit; ab ipſomet, qui talia paſſus eſt, audiamus.
O quoties ego ipſe in eremo conſtitutus, & in illa uaſta ſolitudine, quæ exuſta ſolis ardoribus, hor *Epiſt. 22. ad*
ridum monachis præſtat habitaculum, putabam me Romanis intereſſe deliciis. ſedebam ſolus, *Euſtochium.*
quia amaritudine repletus eram. horrebant ſacco membra deformia, & ſqualida cutis ſitũ Aethio
picæ carnis obduxerat. quotidie lacrymæ, quotidie gemitus: et, ſi quãdo repugnantẽ ſomnus im-
minens oppreſsiſſet, nuda humo uix oſſa hærentia collidebam. De cibis uero & potu taceo. cum
etiam languentes monachi aqua frigida utantur; ut, coctum aliquid accepiſſe, luxuria ſit. Ille igi-
tur ego, qui ob Gehennæ metum tali me carcere ipſe damnauerã, ſcorpionum tantum ſocius & fe
rarum, ſæpe choris intereram puellarum. pallebant ora ieiuniis, & mens deſideriis æſtuabat in fri-
gido corpore; & ante hominem ſua iam carne præmortuum, ſola libidinum incendia bulliebant.
itaque, omni auxilio deſtitutus, ad Ieſu iacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, & re-
pugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubiugabam. Nõ erubeſco confiteri inſelicitatis meæ
miſeriam: quin potius plango me non eſſe quod fuerim. memini me clamantem diem crebro iun-
xiſſe cum nocte, nec prius a pectoris ceſſaſſe uerberibus, quam rediret, Domino increpante, tran
quillitas. ipſam quoque cellulam meam, quaſi cogitationum mearum conſciam, pertimeſcebam,
& mihimet iratus, & rigidus, ſolus deſerta penetrabam. ſicubi concaua uallium, aſpera montiũ,
rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus: ibi illud miſerrimæ carnis ergaſtulum; &, ut
mihi teſtis eſt Dominus, poſt multas lacrymas, poſt cælo inhærentes oculos, nonnumquam uide
bar mihi intereſſe agminibus angelorum; & lætus, gaudensq. cantabam: Poſt te in odorem un-
guentorum tuorum curremus. Videns autem Diabolus, ſe nullo molimine adoleſcentis animum
dimouere ab arrepto propoſito poſſe, nihilq. ſe aut morbis, aut carnis tentationibus profeciſſe,
ad ſecretiores artes, quibus fortiores fidelium animos quatere, ac decipere ſolet, & ad malitiæ
commenta poſtremo confugit: ut quem aperta fronte ueluti manifeſtus hoſtis ſuperare nõ poſſet,
occulte tamquam amicus inſidians labefactaret, ac caperet. incitauit enim aduerſus eum Cam-
penſes, & Tarſenſes Arianos hæreticos, qui fidem eius impeterent, & uel uno uel altero modo
uinctum iuuenem ad ſe pertraherent. Videbant enim eum adoleſcentem eſſe maximæ ſpei, & qui
doctrina & ſanctitate Græcos omnes, qui eas, & remotiores incolebant oras, iam uinceret. in- *Epiſt. 57. et*
ſtant igitur apud eum, an tres, uel unam potius confiteatur hypoſtaſim. cautus ille, & ad inſidias *58. Damaſo.*
dæmonum exercitatus, ſe unam, ſi hypoſtaſis nomine Vſiam, ſi uero perſonam intelligant, tres
confiteri hypoſtaſes aſſeuerat: ueluti qui optime norit tres in una Diuina natura eſſe perſonas.
Non contenti illi iuuenis ſenſum audiſſe, ipſum hypoſtaſis nomen efflagitant, ut ſimpliciter unam
ne, an tres hypoſtaſes in Diuina credat eſſe natura, reſpondeat. Antiochena quoque Eccleſia, quæ
in tres tunc partes diuiſa, atque diſcerpta erat, rapere ad ſe illum opido feſtinat, unaquæque ſcili
cet pro ſe pars: Meletius, inquam, Paulinus, atque Vitalis. Hi enim tres, ſuarum ſcilicet factio-
num, Epiſcopi tunc erant. ille qui eo acceſſerat fundatus in ea Petra, aduerſus quam portas inferi
non præualituras Chriſtus promiſerat, ut qui Romæ fidẽ, Baptiſmumq. ſuſceperat, ſe id credere,
quod Romana credit Eccleſia cõſtanter aſſeuerat, & in ea uelle ſe mori, in qua natus ſit, fide cun
ctis reſpondet: quando optime norit non poſſe quem extra hanc arcam, diluuio regnante, ſalutẽ
conſequi: & profanum eſſe qui agnum in hac domo non comedat. Reſpondent illi omnes, ſe cũ
Romana ſentire Eccleſia; idq. aſtute faciunt, ut eruditiſsimum iuuenem, hac uoce allectum, ad ſe
pertrahant. Verum uidens ille in diuerſis dogmatibus, ac fidei factionibus, eſſe non poſſe, ut o-
mnes id ipſum, quod Romana Eccleſia crederet, crederent, latentes ſuſpicatus dolos, Romam ad
Damaſum, qui Valentis & Valentini Imperatorum tempore, tunc ſcilicet Romanam regebat Ec-
cleſiam, ſemel & iterum ſcribit; obſecrans, & multis cum precibus obteſtans, ut, quidnam crede *Epiſt. 57 &*
re, & cui in Antiochia ex tribus illis Epiſcopis communicare debeat, ſibi nunciare dignetur. Et *58*
ut litteræ ad eum in Eremum peruenire poſſent, Euagrio presbytero, utrique eorũ noto, & Antio-
chiæ degenti, illæ dirigantur, rogat: admonens interea in hac hypoſtaſis uoce uenenum latere: ta
men, ſe, quidquid ille iuſſerit, crediturum. Tamdiu autem illum hæretici diuexarunt, & ea de illo in
uulgus mendacia ſparſerunt, ut uirgines, in monte Hermon degentes, ad quas ex eremo ſcribit *Epiſt. 39*
epiſtolam illam, cuius initium eſt: Chartæ exiguitas indicium ſolitudinis eſt: ab eo cœperint ab-
horrere, & aliqui ſub catholicorum nomine, cum tamen hæretici eſſent, illum acriter adeo per-
ſecuti ſint, & omni inhumanitatis genere ita affecerint, ut ex eremo tandem eiecerint: expli-
cat hæc omnia ipſemet in epiſtola ad Marcum Celedenſem, ubi inter cetera ait. Verſu cogor cla- *Epiſt. 77*
mare uulgato. Quod genus hoc hominum, quæue hunc tam barbara morem. Permittit patria? ho
ſpitio prohibemur arenæ. Bella cient, primaq. uetant conſiſtere terra. Quæ iccirco de gentili
poeta ſumpſimus, ut qui Chriſti pacem non ſeruat, pacem ſaltem diſcat ab ethnico. Hæreticus uo
cor Homouſion prædicans Trinitatem: Sabellianæ impietatis arguor, tres ſubſiſtentes, ueras, inte
gras, perfectasq. perſonas indefeſſa uoce pronuncians. Si ab Arianis, merito: Si ab orthodoxis,
qui huiuſmodi arguunt fidem, orthodoxi eſſe deſierunt: aut, ſi eis placet, hæreticum me cum oc-
cidente, hæreticum cum Aegypto, ideſt cum Damaſo, Petroq. condemnent. & infra. Quotidie
expoſcor fidem, quaſi ſine fide renatus ſim. confiteor, ut uolunt; non placet. Subſcribo, non cre-
dunt. unum tantum placet, ut hinc recedam. iam iam cedo, abrupuerunt partem a me animæ

meæ, cariſsimos fratres. ecce diſcedere cupiunt, immo diſcedunt; melius eſſe dicentes, inter feras habitare, quam cum talibus Chriſtianis. Et ego ipſe, niſi me & corporis imbecillitas, & hiemis retineret aſperitas, iam modo fugerem. Verumtamen dum uernum tempus adueniat, obſecro, ut paucis mihi menſibus eremi cōcedatur hoſpitium: aut, ſi hoc tardum uidetur, abſcedo. Domini eſt terra, & plenitudo eius. Aſcendant ſoli cælum: propter illos tantū Chriſtus mortuus ſit, habeant, poſsideant, glorientur. Manſit autē in ea ſolitudine quadriennio, ut ſcribitur, incredibili abſtinentia uitā excrucians, & abſque aliqua requie omne tempus modo ſtudiis, modo orationibus impendens. nunc ab aliis monachis, & Anachoretis inuiſus, nunc alios ipſe inuiſens: tantasq. in ea ſpiritus dulcedines expertus eſt, & cæleſtis patriæ beatitudines prægustauit: iisq. ſplendoribus Deus, ut ait propheta, illius animā impleuit, ut inde diſceſsiſſe ſæpe pænituerit, & uelut cæle-

Epiſt. 26. Pammachio. ſtis, Hieruſalem illius ſemper animo memoriam retinuerit. Ego quidem Romæ non eram, inquit Pammachio, & tunc me tenebat eremus, atque utinam pertinuiſſet, quando ſocero tuo uiuente Toxotio, ſæculo Paula, & Euſtochium ſeruiebant. Egreſſus ab eremo, uel uerius hæreticorum perſecutionibus inde eiectus, Antiochiam, Hieroſolymamq. repetiit, iuuenis iam, & adoleſcentiæ annos ſuperans. iuerit ne hoc tempore in Græciam, & Athenas petierit, an potius, quod uerius reor, tunc in Cilicia eſſet, id egerit; commode enim e Cilicia in Atticam nauigatur, incertū: u-

In commentariis Zachariæ, c. 12 nam Athenis eum fuiſſe, hæc eius uerba, ut credamus, nos cogunt: In arce Athenienſium iuxta ſimulacrum Mineruæ, uidi ſphæram æneam grauiſsimi ponderis, quam ego pro imbecillitate corpuſculi mouere uix potui. cum quærerem quid nam ſibi uellet, reſponſum eſt ab urbis eius cultoribus, athletarum in maſſa fortitudinem comprobari: nec prius ad Agonem quemquam deſcendere, quam ex leuatione ponderis ſciatur, quis cui debeat comparari. Antiochiæ autem degens, Apollinarium Laodicenum, qui poſtremo ex Eccleſia egreſſus eſt, audiuit, & coluit, ſicut ipſe ad

Epiſt. 64 Pammachium & Oceanum ſcribens, teſtatur his uerbis: Dum eſſem iuuenis, miro diſcendi ferebar ardore, nec iuxta quorundam præſumptionem, ipſe me docui. Apollinarium Laodicenum audiui Antiochiæ frequenter, & colui, & cum me in ſanctis ſcripturis erudiret, numquam illius contentioſum ſuper ſenſu dogma ſuſcepi. Adhæſit autem Antiochiæ ex tribus illis, qui tunc eam diuexabant Epiſcopis, Paulino, quod ita a Damaſo, ad quem de ea re ſcripſerat, iuſſus fuerat. Manens tamen Antiochiæ, Monachi, ac ſolitarii hominis profeſsionem propterea non omiſit. Nam etſi ſæpe quidem loca uel diſcendi cauſa, uel, ut magis litteris & orationi in quiete & ſilentio uacaret, mutauit, ipſum tamen monachi animum numquam mutauit. Verum hoc fuiſſe experimento Paulinus, qui eum presbyterum Antiochiæ ordinauit, didicit: didicit & longe poſtea Epiphanius Salaminæ Cypri Epiſcopus, qui eum ad animarum curam, & publice ſacramenta miniſtrandi munus uocauit. Nam primus illum ordinare non potuit, niſi in monachi profeſsione ſe eum relicturum prius polliceretur. alter uero nullo modo ut publice ſacrificaret, & animarum curæ intenderet, obtinere potuit. Se enim non ad huiuſmodi munus, ſed ut in agris, & ſolitudinibus uitam traduceret, ibiq. adoleſcentiæ peccata defleret, uocatum potius eſſe aſſerebat. Vtramq. autem hanc

Epiſt. 61 rem ueram eſſe a nemine, melius quam ab ipſomet, iuncto Epiphanii teſtimonio, diſcere poſſumus. ait enim ſcribens ad Pammachium aduerſus errores Ioannis Hieroſolymitani de ordinatione ſua his uerbis. Fac a te ordinatum, ſcilicet Paulinianum fratrem meum, alloquitur autem his uerbis ipſum Ioannem, idem ab eo audies, quod a me miſello homine. Sanctæ memoriæ Epiſcopus Paulinus audiuit. Num rogaui te, ut ordinarer? Si ſic presbyterium tribuis, ut monachū nobis non auferas, tu uideris de iudicio tuo. Sin autem ſub nomine presbyteri tollis mihi, propter quod ſæculum dereliqui, ego habeo, quod ſemper habui: nullum diſpendium in ordinatione paſſus es. & paulo ſuperius. Si de me & presbytero Vincentio ſatis multo dormiſti tempore; qui poſt annos tredecim, nunc excitatus hæc loqueris. Ob id enim & ego Antiochiam, & ille Conſtantinopolim urbes celeberrimas deſeruimus, non ut te in populis, prædicantem laudaremus, ſed ut in agris, & in ſolitudinibus adoleſcentiæ peccata deflentes, Chriſti in nos miſericordiam deflecte-

Epiſt. 60 remus. Epiphanius uero Ioanni Hieroſolymitano in eandem ſententiam ita teſtatur. Cum enim uidiſſem, quia multitudo ſanctorum fratrum in monaſterio conſiſteret, & ſancti presbiteri Hieronymus & Vincētius propter uerecundiam & humilitatē nollent debita nomini ſuo exercere ſacrificia; & laborare in hac parte miniſterii, quæ Chriſtianorum præcipua ſalus eſt: inuenire autem, & comprehendere ſeruum Dei non poſſes, qui te, eo quod graue onus ſacerdotii nollet ſuſcipere, ſæpe fugiebat: & cetera. Ordinatus autem presbyter a Paulino iam tunc xxx annorum uir, commentarios, quos iam puer egreſſus a ſtudiis Rhetorum in Abdiam inceperat, perfecit, & Pammachio ſtudiorum ſocio dicauit: Non tamen ſemper Antiochiæ manſit, ſed partim etiam Hieroſolymæ, in agris tamen, & ſolitudinibus, uſque quo Romam ad Damaſum acceſsit, uiuens. immo tunc Bethlehem ab eo electa, & habitari cœpta eſt. Verum autem hoc eſſe ſatis ex eo conſtat, quod mortuo Damaſo Hieroſolymam rediens, illo ſcilicet tempore quo Paula, & Melania eo aduauigarunt, tunc uidelicet, cum Bethlehem ab eo ad habitandum electam ceteri aiunt, ita ipſemet de Bethlehē ſcri-

Lib. 3. cōtra Ruffinum. bat, intraui Hieroſolymam: uidi multa miracula, & quæ prius ad me fama pertulerat, oculorum iudicio comprobaui. inde contendi Aegyptum, luſtraui monaſteria Nitriæ, & inter ſanctorum choros aſpides latere perſpexi. Protinus concito gradu Bethlehem meam reuerſus ſum; ubi adoraui præſepe, & incunabula ſaluatoris. Suam autem Bethlehem non appellaſſet, nec ſe concito gradu ad eam reuertiſſe, ſed acceſsiſſe potius dixiſſet, niſi prius quoque, hoc ſcilicet, de quo nunc tractamus tempore, ſedem illam tenuiſſet. Hoc tempore, quod inter receſſum ab eremo, & ad urbem Romam acceſſum præterfluit, Conſtantinopolim quoque ad audiendum Gregorium Nazanzenum,

cuius

cuius doctrinæ, & ſanctitatis celebris tunc erat fama, Hieronymus contendit. translatus enim *Hiſt.trip.li.*
in eam Eccleſiam componendæ ſeditionis cauſa Gregorius fuerat, ut urbem ab Arianis infeſtatã *9.c.8.9.10*
liberaret, ſub Theodoſio ſeniore Auguſto, antequam primum in ea Concilium celebraretur, hoc-
eſt circa primos Damaſi Papæ annos: Hoc autem uerum eſſe conſtat ex eo, quod Hieronymus ſe
Conſtantinopoli fuiſſe eo tempore, quo Gregorius ibi Epiſcopalem ſedem tenebat, ipſemet aſſe- *In commen-*
rit: & ab urbe Roma poſt Damaſi mortem eundem receſsiſſe ex epiſtola, quam in ipſo receſſu Aſel *tarijs Eſaiæ.*
læ ſcribit, ſatis liquet, dum ait. Beatæ memoriæ Damaſus meus ſermo erat. Tenuit Conſtantino *c.6*
politanam Eccleſiam Nazanzenus annis aliquot, tanta cum ſui nominis laude, & Orthodoxæ fidei *Epiſt.99.A-*
augumento, ut ſuo tempore in ciuitate uix unus Arianus reperiretur: adeo & doctrinæ magnitudi *ſellæ.*
ne, & ſanctitatis celebritate pacauerat omnia. eius tempore celebratum fuit ibi Conſtantinopo-
litanum primũ aduerſus Macedonium Concilium, quod factum eſt anno Domini CCLXXXIIII.
ipſeq. in ſymbolo, rogatus a patribus, appoſuit ea uerba, quæ ſunt de Spiritu ſancto. Cum autem
Eccleſiam omnẽ compoſuiſſet, ac conformaſſet, & ſuſcitari aduerſus ſe rurſum ſactionem uideret,
capta occaſione, quod abſque Synodi decreto primam ſedem reliquerit, & Conſtantinopolitanam
arripuerit, furori hominum cædere melius ratus, expulſo Maximo Cynico, quem Ariani elege-
rant, Nectarium ſucceſſorem ſanctiſsimum, & eruditiſsimum uirum, uotis omnium concurrenti
bus ſibi ſuffecit, & ut quieti, & ocio in ſenectute uacare ſibi liceret, in Nazanzena quoque Eccle- *Epiſt. eius ad*
ſia Eulalium Paſtorẽ poſuit. Quod autẽ Hieronymus Conſtantinopoli fuerit, ipſemet, qui ſe Gre *Nyſſenum.*
gorium Nazanzenum præceptorẽ habuiſſe ſemper gloriatur, pluribus in locis, diſerte teſtatur, Gre
gorius ait in catalogo, primum Saſimotum, deinde Nazanzenus Epiſcopus, uir eloquentiſsimus,
præceptor meus, a quo ſcripturas explanante didici. Et in epiſtola ad Nepotianum: Præceptor *Epiſt.2*
quondam meus Gregorius Nazanzenus, rogatus a me ut exponeret, quid ſibi uellet in Luca Sabba
tum δευτερόπρωτον, eleganter luſit. Docebo te, inquit, ſuper hac re in Eccleſia, in qua mihi omni
populo acclamante, cogeris inuitus ſcire quod neſcis; aut certe ſi ſolus tacueris, ſolus ab omni-
bus ſtultitiæ condemnaberis. item in commentariis Eſaiæ, ſextum eius prophetæ caput exponens, *Eſa.6*
De hac, inquit, uiſione ante annos circiter triginta, cum eſſem Conſtantinopoli, & apud uirum
eloquentiſsimum Gregorium Nazanzenum, tunc eiuſdem urbis epiſcopum, ſanctarum ſcriptura-
rum ſtudiis erudirer, ſcio me breuem dictaſſe, ſubitumq. tractatum, ut experimentum caperem
ingenioli mei, & amicis iubentibus obedirem. ad illum itaque libellum mitto lectorem. Et expo
nens illud Apoſtoli ad Epheſios, Sacramentũ hoc magnum eſt, ita ait: Gregorius Nazanzenus uir *Eph.5*
ualde eloquens, & in ſcripturis apprime eruditus, cum de hoc mecum tractaret loco, ſolebat di-
cere. Vide quantum iſtius capituli ſacramentum ſit, ut Apoſtolus in Chriſto illud, & Eccleſia in-
terpretans, non ſe ita aſſerat, ut teſtimonii poſtulabat dignitas expreſsiſſe, ſed quodam modo di
xerit. Sibi quoque & Nazanzeno Nyſſenum quædam opera ſua legiſſe, in catalogo ſcribit alibi
quoque Gregorium præceptorem appellat ſuum, & ubique ſe a tali uiro eruditum gloriatur. ma-
gna enim non minus de uitæ ſanctitate, quam de doctrinæ ſublimitate Gregorii erat fama: adeoq.
in Eccleſiaſticis litteris excellebat, ut ſolus ex omnibus tam Græcis quam Latinis ſcriptoribus.
Theologi meruerit nomen. Imperii habenas Theodoſius adhuc moderabatur, & Apoſtolicam ſe-
dem Romæ Damaſus gubernabat, ipſeq. Hieronymus iam presbyter annos triginta exegerat: cũ
ob diſſenſiones tum Antiochenæ Eccleſiæ, tum alias, Imperiales litteræ omnes totius occidentis,
orientisq. Epiſcopos, Romam pro quæſtionum ſolutione uocarunt. Acceſſerunt inter alios eo Pau
linus Antiochiæ, a quo Hieronymus ordinatus fuerat presbyter, & Epiphanius Salaminæ, ſeu
Conſtantiæ Cypri, Epiſcopi; ambo uiro ſancto amici, & arcto ſpiritus uinculo copulati. Viſum
eſt Græcis epiſcopis Latinum, & magni nominis iuuenem ſecum ducere; præſertim cum Damaſo
multis ex cauſis notus, & de Antiochenis diſsidiis apprime inſtructus, & eruditus eſſet: & forte
ipſemet Damaſus accerſiuit, ac litteræ Imperiales illum eo cogerunt: quando inuitum, ac reniten
tem acceſsiſſe ipſemet teſtari uidetur. Verba, quibus hæc omnia ille explicet, hæc ſunt. Cumq. *Eph.27.in e-*
orientis & occidentis epiſcopos ob quaſdam Eccleſiarum diſſenſiones Romã Imperiales litteræ *pitaphio Pau*
contraxiſſent, uidit admirabiles uiros, Chriſtiq. Pontifices, Paulinũ Antiochenæ urbis Epiſcopũ, *læ*
& Epiphanium Salaminæ Cypri, quæ nunc Conſtantia dicitur. quorũ Epiphanium etiam hoſpitem
habuit: Paulinum in aliena manentẽ domo, quaſi proprium humanitate poſſedit: quorum accen-
ſa uirtutibus, per momenta patriam diſerere cogitabat. & alibi. Denique cum & me Romam cũ *Epiſt.16 in*
ſanctis Pontificibus, Paulino, & Epiphanio, Eccleſiaſtica traxiſſet neceſsitas; quorum alter An- *epitaph. Mar*
tiochenam Syriæ, alter Salaminam Cypri rexit Eccleſiam, & uerecunde nobilium feminarum ocu *cellæ.*
los declinarem; ita egit ſecundum Apoſtolum importune, opportune, ut pudorem meum ſua ſu-
peraret induſtria. & quia alicuius tunc nominis eſſe exiſtimabar ſuper ſtudio ſcripturarũ, num-
quam conuenit, quin de ſcripturis aliquid interrogaret. Romam igitur ingreſſus D. Hieronymus
cœpit reuiſere loca, in quibus a pueritia nutritus, edoctus, & baptizatus fuerat: reuiſere templa
Apoſtolorum ac Martyrum, ad quæ diebus Dominicis accedere, cum a grãmaticæ ludo uacarer,
& quorum cryptas ad uenerandas ſanctorum reliquias ingredi puer ſolebat. inuenit hic Pamma-
chium ſuum olim condiſcipulum, inuenit alios tum ueteres ex facie, tum ex ſola ſanctitatis, &
doctrinæ fama poſtea ſibi factos amicos. Damaſo autem quam carus, et quam dilectus fuerit, in-
credibile eſt dictu. Nouerat enim iuuenem iam tunc in eremo degentem, ex litteris, et tractati-
bus, quos ſæpe ad eum miſerat: nouerat & egreſſum ab eremo, Antiochiæ primum, mox Bethle *Epiſt. 124.*
hem manentẽ ut, qui ei munera ſæpe mittere, & qui ab eo epiſtolas, & quæſtionum ſolutiones reci *& 125*
pere ſolebat. nouerat ex ingenti fama, quæ de eius uitæ probitate, & mira abſtinentia ferebatur

concur-

concurritur ex urbe ad eum undiq. & uterq. ſexus in promerendo uiro ſecũ acriter certat. Nõ matronæ caſtæ illũ dimittere, non ciues, non presbyteri poſſunt. aliis ſanctitatis, aliis doctrina, aliis comitas, & urbanitas placet. ille quod Romæ iam uiderit puerũ tunc optimæ ſpei, animo repetit: ille quod auſterã in eremo ab eo exactam uitam audierit, attente uultus contemplatur, & oras cõmendat in eo aliquis presbyterii dignitatẽ, aliquis orationis prædicat puritatẽ. hic in eo linguarum ſcientiam, alter ſacrarum litterarũ admiratur cognitionẽ. pariter ſuſpiciunt, pariter prædicant, & extollunt omnes: & breuiter ſolus Hieron. inuenitur, in quo omniũ oculi, omniũ defigantur obtutus; & in quo uno totius cleri, populiq. uota ſuſpirent. Damaſus, cui Hieron. etiã cauſa, Paulinus, Epiphaniusq. grati fuerunt, uidens ſibi, ueluti alterũ Paulum Petro, adiutorẽ in urbem ueniſſe, remiſsis ad ſedes proprias Epiſcopis, & Paulino in Epiſcopatu Antiocheno confirmato, Hieronymum, ut ſibi in eccleſiaſticis cauſis inſeruiret, & partem Pontificii oneris ſuſtineret, ſecum retinet. res fidei, & omnes quæſtiones religionis, ei uti undequaque doctiſsimo, & maxime orthodoxo demandat: hoc eſt ut totius orbis conſultationibus, præſertim Synodalibus, quæ ad Romam, uelut ad matrem eccleſiarum omnium, & Apoſtolicam Sedem quotidie deferuntur, reſpondeat: & quid credere, uel non credere reuertentes ab hæreſi debeant, notmam, for-
Epiſt.11 mulamq. præfigat. teſtatur hoc ipſe ad Ageruchiã, ubi Monogamiam laudat, his uerbis. Ante annos plurimos cum in chartis eccleſiaſticis iuuarem Damaſum, Romanæ urbis Epiſcopum, & orientis, atque occidentis Synodicis conſultationibus reſponderem, uidi duo inter ſe paria uiliſ-
Ruffinus in fine Apologia pro Origene. ſimorum e plebe hominum comparata. teſtatur etiam Ruffinus, qui confeſsionem, qua reconciliarentur Apollinariſtæ, ab eo, cum Damaſo inſeruiret, compoſitam fuiſſe ſcribit: cui reſpondens Hieronymus ita ait. Et ſuperfluum puto apertas ineptias confutare, cum mihi mea ingeratur fabella, a Synodo uidelicet, & ſub nomine cuiuſdam amici Damaſi ego petar, cui ille eccleſiaſticas
Li.2. contra Ruffinum. epiſtolas dictandas tradidit, & Apollinariorum uerſutæ deſcribantur, quod Athanaſii librum, ubi Dominicus homo ſcriptus eſt, ad legendum acceptum ita corruperint, ut in litura id quod raſerint rurſum ſcriberent, ut ſcilicet nõ ab illis falſatum, ſed a me additũ putaretur. Manens Romæ Hieronymus, & eccleſiaſticis undiq. ad Apoſtolicã Sedem concurrentibus inſeruiens neceſsitatibus, non propterea arctam ſuam uiuendi, & in precibus quotidie corã Deo aſſiſtendi omittit con-
Epiſt.16 ſuetudinem. Matronarum oculos uerecunde declinat: exemplo omnes, uerbo eos qui ad illum audiendam concurrunt, inſtruit. Et quia presbyteri munere inſignitus erat, ne tam diuinũ ſibi commiſſum talentum occulat incruentũ Chriſti ſacrificium, quod in cruce peractum fuit, Deo pro ſalute omnium offert. Nouit hoc Roma, quæ diu ſacrificii ſeruauit caſulam, & adhuc eius calicem ſeruat, & in memoriam tanti uiri populo reuerenter oſtẽtat. Nouerat hoc ipſum Nepotianus presbyter, Heliodori Epiſcopi, qui quondam Hieronymum in eremum comitatus fuerat, nepos; quod ſcilicet offerendis Deo ſacrificiis ille uacaret, proptereaq. dum moreretur talem ueſtem Miſſarum ſacrificiis aptam, Hieronymo in hæc uerba, ut teſtis eſt huius rei ipſe Hieronymus, reliquit.
Epiſt.3 in epitaphio Nepotiani. Hanc tunicam, qua utebar in miniſterio Chriſti, mitte dilectiſsimo mihi, ætate patri, fratri collegio, & quidquid a te nepoti debetur affectus, in illum transfer, quem mecum pariter diligebas. Etſi ipſe Nepotianum presbyterum laudat, quod ſollicitus eſſet ſi niteret altare, ſi parietes abſ-
Ibidem que fuligine, ſi pauimenta terſa, ſi ianitor creber in porta; & quod in omnes cærimonias pia ſollicitudo diſpoſita eſſet: item quod non minus, non maius negligeret officium, & quod ſemper in
Ibidem eccleſia uerſaretur. & rurſus quod baſilicas eccleſiæ, & martyrum conciliabula diuerſis floribus, & arborum comis, uitiumq pampinis adumbrarit; ut quidquid placeret in Eccleſia tam diſpoſitione, quam uiſu, illius labore, ac ſtudio compoſitum eſſet: Et ſi contra Pelagianos ſcribens, ait
Lib. primo contra Pelag. non diſplicere, immo placere Deo, quod Epiſcopus, presbyter, diaconus, & reliquus ordo eccleſiaſticus in adminiſtratione ſacrificiorum cum candida procedant ueſte: quid putandum eſt presbyterum procuraſſe Hieronymum, uirum ſanctiſsimum, & qui in uindicando Dei honore, & Eccleſiæ pulchritudine aſſerenda nemini cederet? non tantum hæc omnia Romæ manens procurauit, & cuncta eccleſiæ munia ut honeſte, ac ſancte peragerentur effecit: ſed quidquid etiam boni uel Antiochiæ, a qua Petrus Apoſtolorum princeps Romam uenerat, uel Hieroſolymæ, ubi Eccleſiam quoque idem fundauit, & Iacobo gubernandam poſtea reliquit eſſet ut Romæ quoque,
Gregor. Io. Syracuſano epiſt.62 ubi Petri ſedes manet, obſeruaretur, procurauit: eo inſtante Alleluia, ut teſtatur D. Gregorius ſecundum Hieroſolymitanæ eccleſiæ conſuetudinem, & ſecundum Antiochiæ uſum, in fine omniũ pſalmorum, Gloria patri, Romæ cantati cœptum eſt. eo emendante Roma legendos, canendosq.
Lib.2. cõtra Ruffinum. in Eccleſia LXX interpretum pſalmos ſuſcepit. Ipſe teſtamentum nouum, quod Romana poſtea ſemper legit Eccleſia, Damaſo rogante e Græco tunc primum correxit. Ipſe Martyrum fines, qui
Epiſt.123. Damaſo. in Eccleſiis recitantur, primus, ut Caſsiodorus, Iſuardus, Adoq. teſtantur, in unum ſub breuitate collegit. omitto alia quæ poſtea ad decorem, & utilitatem uniuerſalis Eccleſiæ fecit, ut ſacrorum librorum ex Hebræo, qui nunc uulgari, & recepti feruntur, uerſiones, & eorum interpretationes, & quæ contra hæreticos diuerſis elaborauit temporibus. Manentis Romæ uiri ſanctitatem nunc tantum diſcentimus, & iuuenis ſolummodo examinamus labores: reliqua ſuis locis dicentur. In tanta negotiorum Eccleſiæ, undiq. ad Apoſtolicam ſedem delatorum occupatione, & aduentantium ad ſe quotidie paſsim e populo matronarum, uirorumq. pariter multitudine, ſtudia nihilominus, quibus ab incunabulis uſque totus ſemper fuit addictus, nihil propterea omiſit.
Epiſt. 116. Paulæ et Euſtochio. quod auferebat illi dies, nox reſtituebat, & uigiliæ damna ſomni diminutio reſarciebat. legit Romæ manens Blæſillæ Paulæ filiæ Salomonis Eccleſiaſten, ut eam ad contemptum mundi prouocaret, & omne quod in mundo cerneret, putaret eſſe pro nihilo. & commentaria in eundem ſcri-

bere

bere inchoauit. Fabiolæ quærenti de tanta, quæ in libro Numerorum eſt, nominum congerie, &
de tam aperta Balaam prophetia, cuncta interpretatus, & opus de quadraginta duabus manſio- *Ad Galatas*
nibus Iſrael ſe ſcripturum pollicitus eſt. ſcripſit itidem Romæ manens contra Heluidium hæreti- *cap.1*
cum: & ut teſtatur Ruffinus, ad Euſtochium de conſeruanda uirginitate libellum, hoc eſt epiſto- *Ruff. lib. 2.*
lam 22. Et librum Didymi de Spiritu ſancto ad preces Damaſi, transferre cœpit. Paulam item de *inuectiuarũ.*
obitu Blæſillæ filiæ conſolatus eſt, ut ipſe in epitaphio Paulæ teſtatur. Marcellæ expoſuit decem *Ex proœmio*
Dei apud Hebræos nomina: item quid ſignificet Alleluia, Amen, Maran atha, & Diapſalma: & *libri Didymi*
Pſalmum centeſimum uiceſimum ſextum interpretatus eſt. Paulæ Hebraicum expoſuit Alphabetũ *& 2. lib. in.*
Damaſo Papæ quid eſſet Oſanna: quid prodigi filii Parabola ſignificaret: & interpretationẽ Ori- *Ruffini.*
genis in cantica canticorũ e Græco ab eo rogatus uertit. Expoſitionem autem de ſexto Eſaiæ ca
pite, ac Seraphim, quæ reperitur. epiſtola 142. Damaſo dicata, ſcripta Conſtantinopoli fuit, *Epiſt. 136.*
rogantibus amicis, tunc cum Gregorium Nazanzenum audiret, ut ipſe ſuper ſexto Eſaiæ teſta- *137. 138.*
tur capite. Dum Romæ uerſatur Hieronymus, quod per triennium fere fuit, Paulinianum adole *141.*
ſcentem tunc fratrẽ, qui poſt eius in Syriam ſeceſſum natus fuerat, in urbẽ aduocat: idq. facit, ut *Epiſt. 155*
cũ melioribus litteris, & ſanctioribus pariter moribus imbuat. conuertit præter ea quæ diximus, *Epiſt. 145.*
Romæ manens Hieronymus multos, qui uitiis & ſceleribus uincti tenebantur: & Matronas pluri- *156*
mas ad ſanctioris uitæ duxit propoſitum. inter quas Marcella, Melania, Aſella, Albina, Marcel- *Ruffinus in*
lina, Felicitasq. celebrantur; ſed ceteris præſtantior Paula Euſtochii, & Blæſillæ mater. nam Paula *præfat. ad*
propoſitum implere deſiderans ueſtem mutauit, & monaſterium ingredi pollicita eſt: quod adim *ἀρχῶν.*
pleuit Hieroſolymã una cum Melania ſub Hieronymi ab urbe diſceſſum proficiſcendo. Cum tot *Epiſt. 25. de*
hæc ac tanta uir Sanctus Romæ perageret, & omniũ ore dignus ſummo Põtificatu acclamaretur, *obitu Bleſil-*
clerici, o mortaliũ uita ſemper incerta, in quorũ uitia ille pluries inuectus fuerat, & laici, quos ſæ *la.*
pe reprehenderat, et quod durius illius uidebatur exemplo ſanctioris uitæ et offuſcabar quotidie', *Epiſt. 99. A-*
et uiliores reddebat, Hieronymi famæ detrahere cœperunt: capta occaſione, quod nobiles ac di *ſellæ.*
uites matronas lucri, & amoris inhoneſti cauſa, ſanctioris uitæ prætextu deceperat, & Hieroſoly
mam explendæ libidinis gratia ducebat. Subornatus eſt, quo facilius res crederetur, quiſpiã rumi
gerulus, qui ſe nt ſcio quid inhoneſti de ſancto cũ Paula uel uidiſſe, uel audiſſe aſſereret: eoq. ſa-
ctum proceſsit, ut uilis ille homuncio captus, quæſtionibus ſuper ea re examinãdus ſubiiceretur.
negauit ille quod prius dixerat, & inſontem clamauit in tormentis, quẽ antea tamquam ſceleſtũ
infamauerat. Moritur interea Damaſus. Hieronymus occaſionem regrediendi Hieroſolymam
cum ex Pontificis morte, tum ex impia hominum perſecutione commode nactus, relicta Roma,
magna ſanctorum comitante caterua, nauem in Romano portu conſcendit, & per Siciliæ, & Ita-
liæ fauces, Peloponenſi promontoria, & Cyprum nauigans, adoleſcentem fratrem ſecum ducens
Antiochiæ appellens, Hieroſolymam, & ſuam lætus reuertitur Bethlehẽ. exprimit hæc omnia ipſe
met late Aſellæ, epiſtola nonageſima nona, & etiã in Apologia contra Ruffinum: nos ex epiſtola
illa pauca, ex Apologia, quæ prodat, cuncta ponemus. locum qui plura deſiderat, conſulat. Ego *Epiſt. 99. A-*
inquit, probroſus, ego uerſipellis, & lubricus, ego mendax, & Satanæ arte decipiens? Quid eſt *ſellæ.*
tutius hæc uel credidiſſe, uel finxiſſe de inſontibus, an etiam de noxiis credere noluiſſe? oſculaban
tur mihi manus quidam, & ore uipereo deatrahebant: & dolebant labiis, corde gaudebant. Vi-
debat Dominus, & ſubſannabat illos, & miſerum me ſeruum ſuum, futuro cum eis iudicio reſerua
bat. alius inceſſum meum calumniabatur, & riſum: & ille uultui detrahebat: hic in ſimplicitate
aliud ſuſpicabatur. Pene certe triennium cum eis uixi. multa me uirginum crebro turba circum-
dedit. Diuinos libros, ut potui, nonnullis ſæpe diſſerui: lectio aſsiduitatem, aſsiduitas familiarita
tem, familiaritas fiduciam fecerat. dicant quid umquam in me aliter ſenſerint, quam Chriſtianum
decebat? pecuniam cuiusquam accepi? munera uel parua, uel magna non ſpreui? in manu mea
æs alicuius inſonuit? obliquus ſermo, oculus petulans fuit? nihil mihi aliud obiicitur, niſi ſexus
meus: & hoc numquam obiicitur, niſi cum Hieroſolymã Paula, & Melania proficiſcuntur. iſti cre-
diderunt mentienti, cur non credunt neganti? idem eſt homo, qui fuerat: fatetur inſontem, qui
dudum noxium loquebatur: & certe ueritatem magis exprimunt tormenta quam riſus: niſi quod
facilius creditur, quod aut fictum libenter auditur, aut non fictum, ut fingatur, impellitur. ante-
quam domum ſanctæ Paulæ noſſem, totius in me urbis ſtudia conſonabant. omnium pene iudicio,
dignus ſummo ſacerdotio decernebar. Beatæ memoriæ Damaſus meus ſermo erat. dicebar ſan-
ctus, dicebar humilis, & diſertus. numquid domum alicuius laſciuioris ingreſſus ſum? num-
quid me ueſtes ſericæ, nitentes gemmæ, picta facies, auri rapuit ambitio? nulla fuit alia Romæ
matronarum, quæ meam poſſet edomare mentem, niſi lugens, atque ieiunans, ſqualens ſordibus,
fletibus pene cæcata: quam continuis noctibus miſericordiam Domini deprecantem, ſol ſæpe
deprehendit. cuius canticum pſalmi, ſermo euangelium, deliciæ continentia, uita ieiunium.
Nulla me potuit alia delectare, niſi illa; quam manducantem numquam uidi. ſed poſtquam eam
pro ſuo merito caſtitatis uenerari, colere, ſuſpicere cœpi: omnes me illico deſeruere uirtutes.
O inuidia primum mordax tui. O Satanæ calliditas ſemper ſancta perſequens. Nullæ aliæ Ro-
manæ urbi fabulam præbuerunt niſi Paula & Melania, quæ contemptis facultatibus, pignoribus
deſertis, crucem Domini, quaſi quoddam pietatis leuauere uexillum. Si balneas peterent, un-
guenta eligerent, diuitias, & uiduitatem haberent materiem luxuriæ, & libertatis, Dominæ uo
carentur, & Sanctæ. nunc in ſacco & cinere formoſæ uolunt uideri: & in gehennam ignis cum ie-
iuniis, & pedore deſcendere. uidelicet non licet eis applaudente populo perire cum turbis. Si gen
tiles hanc uitam carperent, ſi Iudæi, haberent ſolatium non placendi eis, quibus diſplicet Chri-
ſtus.

ſtus. Nunc uero, pro nefas, homines Chriſtiani prætermiſſa domorum ſuarum cura, & proprii oculi trabe neglecta, in alieno oculo feſtucam quærunt. lacerant ſanctum propoſitum, & remedium pœnæ ſuæ arbitrantur, ſi nemo ſit ſanctus; ſi omnibus detrahatur: ſi turba ſit pereuntium, ſi multitudo peccantium. Tibi placet lauare quotidie: alius has mundities ſordes putat. Tu attagenem ructas, & de comeſo acipenſere gloriaris, ego faba uentrem impleo. Te delectant cachinnantium greges, me Paula, Melaniaq. plangentes. Tu aliena deſideras, illæ contemnunt ſua. Te delibuta melle uina delectant: illæ potant aquam frigidam ſuauiorem. & infra. Hæc mi domina Aſella cum iam nauem conſcenderem raptim flens, dolensq. conſcripſi: & gratias ago Deo meo, quod dignus ſim, quem mundus oderit. Ora autem ut de Babylone Hieroſolymam regrediar, ne mihi dominetur Nabuchodonoſor, ſed Ieſus filius Ioſedek. ueniat Ezdras, qui interpretatur adiutor, & reducat me in patriam meam. Stultus ego qui uolebam cantare canticum Domini in terra aliena; & deſerto monte Sina, Aegypti auxilium flagitabam. Non recordabar Euangelii, quia qui de Hieruſalem egreditur, ſtatim incidit in latrones, ſpoliatur, uulneratur, occiditur. Sed licet ſacerdos deſpiciat, atque leuites, Samaritanus ille miſericors eſt. Nauigauit *Epiſt. 27* autem Hierſolymam Paula cum Euſtochio filia & multis uirginibus Romano in portu nauem conſcendens, poſt ipſius Hieronymi diſceſſum, quippe cum ab urbe diſcedens ipſe, & nauem iam in *Epiſt. 99 in fine.* grediens Aſellæ Romæ degenti mandat, ut Paulam, & Euſtochium, uelit nolit mundus, ſuas ſalutet. Ipſe autem flantibus Eteſiis Auguſto abiit menſe, & media hyeme a Paulino Antiocheno Epiſcopo, qui antea una cum Epiphanio, uiuente iam Damaſo, regreſſus Antiochiam fuerat, comitatus, Hieroſolymam, & Bethlehem rediit. Omnem autem eius nauigationem, quod diſceſſum *Lib. 3. Apologiæ contra Ruffinum.* eius ab Vrbe cauillaretur Ruffinus, ipſemet ei reſpondens, qualis fuerit his uerbis refert. Vis noſſe profectionis meæ de urbe ordinem? narrabo breuiter. Menſe Auguſto, flantibus Eteſiis, cum Sancto Vincentio presbytero, & adoleſcente fratre, & aliis monachis, qui nunc Hieroſolymæ commorantur, uanim in Romano portu ſecurus aſcendi, maxima me ſanctorum frequentia proſequente. Veni Rhegium, in Scyllæo litore paululum ſteti: ubi ueteres didici fabulas, & præcipitem fallacis Vlyſsis curſum, & Sirenarum cantica, & inſatiabilem charybdis uoraginem. Cumq. mihi accolæ illius loci multa narrarent, darentq. conſilium ut non ad Protei columnas, ſed ad Ionæ portum nauigarem: illum enim fugientium, & turbatorũ, hunc ſecuti hominis eſſe curſum: malui per Maleas, & Cycladas Cyprum pergere. ubi ſuſceptus a uenerabili Epiſcopo Epiphanio, cuius tu teſtimonio gloriaris, ueni Antiochiam, ubi fruitus ſum communione Pontificis, confeſſoriſq. Paulini: & deductus ab eo media hieme, & frigore grauiſsimo, intraui Hieroſolymam. uidi multa miracula, & quæ prius ad me fama pertulerat, oculorum iudicio comprobaui. inde cõtendi Aegyptum, luſtraui monaſteria Nitriæ, & inter ſanctorum choros aſpides latere perſpexi. protinus concito gradu Bethlehem meam regreſſus ſum, ubi adoraui præſepe, & incunabula Saluatoris. Vidi quoque famoſiſsimum lacum: nec me inerti tradidi otio, ſed multa didici, quæ ante neſciebam. Quid autem de me Romæ iudicatum ſit, & quid poſtea ſcriptum, nolo taceas, præſertim cum habeas teſtimonia ſcripturarum: & ego non uerbis tuis, quæ ſimulare potes, ſed ſcriptis Eccleſiaſticis arguendus ſim. Vide quantum te timeam. Si uel paruam ſchedulam contra me Romani Epiſcopi, aut alterius eccleſiæ protuleris, omnia quæ in te ſcripta ſunt, mea crimina confitebor. Numquid & ego non poſſem profectionem tuã diſcutere? cuius ætatis fueris, unde, quo tempore nauigaris, ubi uixeris? quibus interfueris? ſed abſit, ut quod in te reprehendo, faciam, & in eccleſiaſtica diſputatione, anilium iurgiorum deliramenta compingam. Nauigans igitur D. Hieronymus non Protei columnas, hoc eſt Aegyptum, & altum petiit mare, ſed ad Ioppen Ionæ portum intra Maleas, & Cycladas inſulas, contendens, Antiochiæ tandem appulit. moratus eſt autem Antiochiæ aliquandiu, & Paulini communione propterea uſus eſt: quod Paulinus, quamuis *Theodor. lib. 3. c. 5.* ex Euſtathiana factione poſt Meletium Luciferi Caralitani opera aſſumptus fuiſſet, pro uero tamen Epiſcopo a Romana Eccleſia tenebatur, & iam in ſede a Damaſo confirmatus erat. Me*Hiſt. trip. lib. 6. c. 19*letium autem, quamuis catholicus, ac ſanctus ipſe etiam eſſet, & in magno apud orientales omnes nomine, propterea Apoſtolica ſedes confirmare noluit, quod ab Arianis ex Armenia aſſum*Hiſt. trip. lib. quinto. c. 47*ptus in eo Epiſcopatu poſitus erat. Durauit hæc diſcordia, Theodoreto teſte, annis decem & ſeptem, non tantum ipſis uiuentibus, ſed in ſucceſſoribus etiam eorum, Flauiano Meletii, & Eua*Theodor. lib. quinto c. 23*grio Paulini: fauentibus Meletio, & Flauiano orientalibus omnibus, Paulino uero & Euagrio occidentalibus, & quod amplius eſt, Romana Eccleſia. Anaſtaſii tantum, qui Syricio ſucceſsit, tẽpore compoſita contentio fuit. Imperiali enim in illis ius antea opprimebatur. Omitto Apollinarium, & eius ſucceſſorem Vitalem, hæreticos, ac etiam Euzoium Arianæ factionis hominem, *Hiſt. trip. lib. 6. c. 23* qui Antiochiæ Eccleſias omnes ita occupabat, ut Meletius aliquandiu extra urbem, & Paulinus in una tantum urbis eccleſia ſolemnia celebraret. Theodoretus Sabellianæ hæreſis accuſatum a *Theodor. lib. quinto. c. 3* Flauiano Paulinum aſſerit: uerum falſam fuiſſe accuſationem, cum ex amicitia, quam tam arcte cum D. Hieronymo, acerrimo omnium hæreticorum hoſte, Paulinus habebat, tum ex communione Romanæ Eccleſiæ, in qua ille mortuus eſt, certiſſimum habeo. Accuſatus eſt ipſe etiam Hiero*Epiſt. 77*nymus huius erroris, & tamen, ſi quis umquam alias, falſo: quapropter ea de re Marco Celedenſi conquerens, ait. Hæreticus uocor Homouſion prædicans Trinitatem: Sabellianæ impietatis arguor, tres ſubſiſtentes, ueras, integras, perfectaſq. perſonas indefeſſa uoce pronuncians. Si ab Arianis, merito: ſi ab orthodoxis, qui huiuſmodi arguunt fidem, orthodoxi eſſe deſierunt. aut ſi eis placet, hæreticum me cum occidente, hæreticum cum Aegypto, hoc eſt cum Damaſo, Petroq. condemnent. Sed quid aio de Paulino, atque Hieronymo? nonne ipſe etiam Meletius, qui

omnium

omnium Græcorum præconiis celebratur, & quem Baſilius, & Nazanzenus, duo orientis lumina, tantopere in cælum ferunt, ueluti Sabellianus, ut idem ſcribit Theodoretus, ab Arianis & accuſatus, & ex Antiochena ſede boc nomine deiectus fuit? Arianorum calumnia hæc erat, qui ut ſe ab hæreſis infamia extricarent, uiros ſanctos, qui eis acriter reſiſtebant, hæreſis macula reſpergebant. adeo enim Arianis infenſus Paulinus fuit, ut D. Hieronymus ſcribat, Arianorum & Eunomianorum tempore Athanaſium, & Paulinum, ſolos in oriente manſiſſe catholicos. aduenit autem eo non multo poſtea, ut exiſtimo, Paula cum Euſtochio filia, & Melania Marcellini Conſulis nepte, multis comitata uirginibus; & Hieronymi nauigationem ſecuta, poſt Cyprum Antiochiæ ipſa etiam appulit: deinde ſancta Palæſtinæ terra, quemadmodum late eius iter in epitaphio proſequitur D. Hieronymus, luſtrata, Bethlebem, ibi perpetuo Chriſti militiæ inſeruitura, contendit. manſit autem ibi per triennium ſatis anguſto hoſpitiolo, quouſque latius extruxerit monaſterium ubi ipſa cum uirginibus maneret, & aliud ubi Hieronymus, & uiri degerent, & diuerſorium pro hoſpitibus ad ea loca pietatis, & religionis cauſa aduenientibus. Diues enim erat Paula, & Nicopolis in Actiaco littore poſita, ad eius, ueluti quæ ab Agamemnone deſcendebat, poſſeſsionem maxime pertinebat. De Melania, quid egerit poſtea, uir ſanctus nuſquam meminit. adhæſit enim illa Ruffino & Euagrio Pontico, ac Hieronymi uitæ detrahere cœpit: in eius nomen propterea ille interdum inuehitur, & a tenebris perfidiæ dictam aſſerit: & dum de obtrectatoribus ſuis meminit, Hæc non eſt, inquit, illius culpa, cuius ſub perſona alius agit tragœdiam, ſed Ruffini, & Melaniæ magiſtrorum eius: qui illum magna mercede nihil ſcire docuerunt. Ruffinus libro 2. inuectiuarum aduerſus Hieronymũ, quod auſterioris illa eſſet, ſeuerioriſq. diſciplinæ, proptereaq illi Hieronymi uita non placeret, receſsiſſe eam cõminiſcitur. laudatã antea a uiro ſancto, ac Theclæ nomine appellatã, adiungit, ſed poſt diſceſſum e ſuis eta ſam libris. quod ſalſum. eſt regreſſa eſt enim illa Romã Paula, Euſtochioq. relictis, & quod amplius eſt, ſanctioris uitæ propoſito abiecto: & inſtar uxoris Loth, cum aratri Chriſti ſtiuam teneret, retro reſpexit: conuerſaq. eſt in ſtatuam illius ſalis, de quo ſcriptum eſt: quod ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum ualet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Bethlebem autem D. Hieronymus ſedem ſibi pietatis primum, & deuotionis intuitu elegit; quod in ea Saluator noſter Chriſtus natus a paſtoribus uiſus, & adoratus eſſet a Magis: deinde quod amœnus & ſolitariæ uitæ ex nemoribus illi adiacentibus cõmodus eſſet locus. Poſita eſt autem Bethlebem in meridiana plaga, & tribui Iuda annumerata, ſub Epiſcopatu Hieroſolymitano, ſex, ut teſtatur Seuerus Sulpicius, qui oram inuiſit, & ſex menſibus ibi cum ſanctiſsimo uiro degit, milliariis a Hieroſolyma diſtans, & ſexdecim ab Alexandria manſionibus. cellula, in qua Hieronymus manſit, poſita erat, ut ipſemet in libro de nominibus Hebraicis teſtatur, in diuerticulo, quo ibatur ad tumulum Archelai Regis. Super ipſum autem ſpecum unde ſalus mundo emerſit, eccleſia conſtructa erat, & ſuper ipſum præſepe, in quo agnus Dei reclinatus eſt, erectum altare: ut Chriſtus in ſacrificio ad placandam eius iram, ibi Deo offerretur, unde ille pro ſalute hominum primum mundo illuxit. conſtruxit ibi poſtea Paula monaſteria quattuor, & diuerſas prod uerſis peregrinis iuxta uiam poſuit manſiones. Monaſterium unum uiri incolebant, reliqua tria uirgines, ut quæ in tres turmas diuiſæ eſſent: licet in opere, & cibo ſeiunctæ, pſalmodiis tamen, & orationibus iungebantur. erant hæc monaſteria ad eccleſiæ ſuper ſpecum ipſum conſtructæ latus; ad eamq. die tantum Dominico uirgines, unumquodq. agmen propriam matrem ſequens, accedebant. a uiris autem adeo ſeparatæ uiuebant, ut ne ſpadonibus quidem ad eas liceret accedere: & præ parietum altitudine nullus furtiuus ad eas aditus erat. Quæ fuerit earum uita, late Hieronymus in epitaphio Paulæ proſequitur. locum, ſi quis plura deſiderat, adeat. Ipſe autem Hieronymus qui uſque ab adoleſcentia monachi egerat uitam, die noctuq. ſtudiis, nunc legendo, nunc ſcribendo, uacabat, & cum aliis fratribus in monaſterio labore deſudabat. uiuebat in paupertate, & ut Ruffino ipſe teſtatur, pecunias nec habebat, nec habere nolebat: ſed habens uictum, & ueſtitum his contentus erat, in cellula latebat, & ſacerdotium non ambibat, nec humilitate damnata epiſcopatum auro redimere feſtinabat. eſſe tantum, non etiã apparere cupiebat, & interno dumtaxat homine, non etiam externo proficere ſatagebat. Hæreticos adeo perſequebatur, ut coram eo hæreſes, ueluti coram ſole nebulæ, euaneſcerent. nouerunt hoc Mileuitani concilii patres, qui ad Innocentium primum ſcribentes, Hieronymum uti ſtrenuum hæreticorum impugnatorem prædicant. Sanctam igitur rurſus inchoans uitam, & ueluti nouus quidam miles ad certamina, laboreſq. reſurgens, nihil omittit eorum, quæ ad æternam ſalutem conſequendam uel utile, uel neceſſarium eſſe retur. corpus ieiuniis macerat, mentem ſtudiis, ſpiritum paſcit oratione. ubi oratio deficit, lectio, ubi lectio, oratio incipit. ſomnus non ad delicias, ſed ad naturæ capitur neceſsitatem: in duro, non in mollibus cubat, & uili pallio, non pretioſo, ac nitido tegitur indumento. ex ore nihil niſi ſanctum, niſi caſtum procedit. quodcumque ex eo audieris, Chriſti ſermo eſt; & in ipſo quoque ſilentio Deum loquitur: humilitatem non minus re quam habitu, & profeſsione præſtat: hoſpites benigne excipit, omneſq. præter hæreticos, illiſq. pedes etiam lauat. uigilat cor eius dum dormit: & cum ambulante Chriſtus ambulat, cum ſedente ſedet. ſed præter omnem tam animi, quam corporis ſanctitatem, puritatemque, quibus ueluti præclara lux quædam mundo irradiat, ſtudiis nunc aliquid uertendo, nunc commentando incumbit, præcipue autem aduerſus hæreticos elaborando. Primo quinquennio quo ex urbe Roma diſcedens Bethlehem repetiit, Eccleſiaſten ex Hebræo tranſtulit; & præclariſsima illius ingenii monumenta, libros aduerſus Iouinianũ, exarauit. Canis iam

capue

Hiſt. trip. lib. 9. c. 48

Epiſt. 61. contra errores Ioan. Hieroſolymitani.

Epiſt. 27. epitaphii Paulæ. et epi. 99

Ruffinus lib. 2. inuectiuarum.

Epiſt. 27

Ex proœmio ſuper epiſt. ad Titum.

Epiſt. ad Cteſiphontē contra Pelagianos.

Epiſt. 101. ad Pammachium de optimo genere interpretandi.

Epiſt. 61. contra errores Ioan. Hieroſolymitani.

Epiſt. 48

Epiſt. 27. in epitaph. Paulæ.

Epiſt. 48

Epiſt. 112. Auguſtino.

Seuerus Sulpicius.

Lib. 1. contra Ruff.

Lib. 2. contra Ruffinũ.

Epiſt. 116

caput eius ſpargebatur, ipſeq. nihil propterea ex ſtudiorum aſsiduitate remittens, cum Didymi
Alexandrini, qui olim Athanaſio carus, & Magno Autonio amicus fuerat, fama uſquequaque ce-
lebris ob doctrinæ magnitudinem efferretur, eſſetq. illa tanto aliorum doctorum fama celebrior,
quanto hominis cæcitas, quæ a parua illum ætate ceperat, ſingularem eam magis reddebat, rur-
ſus Alexandriam, ut eum uideret, & dubiorum quæ in ſcripturis habebat, ab eo ſolutiones audi-
Ex catalogo ret, perrexit. magnam cum eo amicitiam inde contraxit, talemque, ut ille Didymi de Spiritu ſan
cto librum transferret, & Didymus expoſitionem in Oſee prophetam illi dicauerit, eiuſdemq. ro-
gatu commentariorum in Zachariam libros quinque dictauerit. meminit huius rei ipſemet Hie
Epiſt. 65 ronymus in epiſtola ad Pammachium & Oceanum, ita ſcribens. Iam canis ſpargebatur caput, &
magiſtrum potius quam diſcipulum decebat: perrexi tamen Alexandriam, audiui Didymum, in
multis ei gratias ago: quod neſciui, didici: quod ſciebam, illo docente non perdidi. & rurſus in
procemio ad Epheſios. Non quo ab adoleſcentia aut legere umquam, aut doctos uiros ea, quæ
neſciebam, interrogare ceſſauerim: & memet ipſum tantum, ut plerique, habuerim magiſtrum.
denique nuper ob hanc uel maxime cauſam Alexandriam perrexi, ut uiderem Didymum, & ab eo
in ſcripturis omnibus, quæ habebam dubia, ſciſcitarer. Et in procemio ſuper Oſee prophetam ad
Pammachium. Ante annos circiter uigintiduos, cum rogatu ſanctæ & uenerabilis ſocrus, immo
matris tuæ Paulæ, illud enim nomen carnis, hoc ſpiritus eſt, quæ monaſteriorum, & ſcripturarum
ſemper amore flagrauit, eſſem Alexandriæ, uidi Didymum, & eum frequenter audiui, uirũ ſui
temporis eruditiſsimum: rogauiq. eum, ut quod Origenes non fecerat, ipſe compleret, & ſcri-
beret in Oſee commentarios, qui tres libros, me petente, dictauit, quinque quoque alios in Za-
chariam. & in tertio contra Ruffinnm libro. Extat liber Didymi ad te, quo ſciſcitanti tibi, reſpon
dit, non eos multa peccaſſe, & ideo corporum carceres tantum eis tetigiſſe ſufficere. Magiſter
meus, & tuus, eo tempore, quo tu ab eo iſta quærebas, tres explanationum in Oſee prophetam li
bros ad me, me rogante, dictauit ex quo apparet, quid me, quid te docuerit. Peritiſsimus in ſcri-
pturis Didymus fuit, itaque, ut quemadmodum librorũ multitudinem Origeni, eloquentiam Ci-
Epiſt. 51. ad ceroni, Ariſtoteli argumenta, prudentiam Platoni, & Ariſtarcho eruditionem Hieronymus tri-
Domnionẽ buit, ita ſcientiam ſcripturarum Didymo concedat non immerito igitur ſe Gregorium Nazanze-
num, & Didymum in ſcripturis ſanctis catechiſtas habuiſſe cum Domnione gloriatur. Quandiu
autem Alexandriæ apud Didymum uixerit D. Hieronymus, ipſe non prodit: Ruffinus, ſi tamen ei
Epiſt. 65. Pã- credi poteſt, per menſem tantum eum ibi manſiſſe ſcribit. Reuerſus ab Alexandria, rurſumq. Hie
machio & O- roſolymam, & Bethlehem ſuam repetens, magno labore, & impendio Barrabanum, ſeu uerius
ceano. Barhanina, Hebræum præceptorẽ noctu audit. timebat enim ille Iudæos, proptereaq. inſtar Ni-
codemi qui in tenebris Chriſtum adiit, clam, ne factum a Iudæis reſciretur, hoc eſt nocte tantum
Bethlehem ueniens Hieronymum edocebat: magno enim pretio eum, ut illuc ad docendum ac-
cederet, conducebat. meminit huius præceptoris multis in locis, ſicut de Huillo Origenes, præ-
ſertim in epiſtola ad Pammachium, & Oceanum, & ubi Ruffino reſpondet, qui non minus ine-
pte, quam impie uiro ſancto obiiciebat, quod Barrabam dimiſſo Chriſto ſequeretur, & Iudaicis
incumberet lectionibus: pulchre ſibi ex euangelio luſum accepiſſe exiſtimans, ſi cum Iudæorum po
pulo clamaret, non hunc, ſed Barrabam: uir ipſe qui ueluti inter olores anſer obſtreperet, & ſe
met ſanctorum, doctorumq. hominum numero auderet immiſcere. Cum, ut reſpondens ei Hie-
ronymus ait, ab eo Hebræam linguam diſcere non poterat: qui adeo tenacis erat ingenii, ut unã
ſine alterius amiſsione diſcere non poſſet. ſuam enim, hoc eſt Latinam, oblitus erat, dum peregri-
nam Græcorum ſectatus eſt. finxit, ut malignitatem hominis noſcas, hæc garriens cornicula Hie-
ronymi etiam nomine epiſtolam, in qua illum pœnitentiam agere diceretur, quod huic uacauerit
ſtudio, cum in eo nil niſi falſum, uanumq. reperiretur: & ubiq. per cereales, & anabaſios ſuos ſpar
ſam diſſeminauit: tantum ſibi apud omnes uindicat impudentia, & eouſque hominum liuor pro-
cedit. Et unde nam apud nos ex Hieronymi ſtudiis maior quam ex Hebraicæ linguæ cognitione uti
litas emanauit? unde emolumentum maius profluxit? Eius enim tantũ interpretatio ab Eccleſia
iamdiu recepta in uſu nunc eſt, eius uerſio legitur, & citatur. Septuaginta enim, exceptis Pſalmis,
qui ipſi etiam ſicut a Hieronymo emendati ſunt, leguntur, nullum amplius apud Latinos locum
tenent. An non Abraham in omni Chaldæorum, & Moyſes Aegyptiorũ ſapientia docti fuerunt; &
Chriſtiano homini non licet in utilitatẽ Eccleſiæ, argutarũ apum inſtar, undique quæ bona ac recta
ſunt, colligere, & cõportare? Nihil propterea hoc ſtudium omittens D. Hierony. circuit etiã poſt-
Epiſt. 108 hæc cum eruditiſsimis Hebræorum, omnẽ Palæſtinæ terrã, ut cuncta illius loca, ſitus, ac regiones,
ad Domnio- de quibus ſcriptura meminit, proprius colluſtraret oculis, & quod abſens audierat, præſens uide-
nem, & Ro- ret. Et cum Paralipomenon librum tranſlaturus eſſet, propter immenſam congeriem nominum,
gatianum. quæ in eo continetur, ex Tyberiade eruditiſsimum quendam Hebræum legis doctorẽ, qui cete-
ris Iudæis admirationi erat, conduxit, & cum eo a principio uſque ad finem, cuncta quæ in eo li-
bro ſcripta ſunt, examinauit: ſicut ipſe ad Domnionem, & Rogatianum teſtatur. Non multo po-
ſtea quod reuerſus ex Alexandria fuit, ut ipſe in procemio eorum librorum teſtatur, commenta-
rios in epiſtolam ad Epheſios ſcripſit. adiunxit deinde eos qui ſunt ad Philemonẽ, mox qui ad Ga-
latas, poſtremo qui ad Titum, ut ex eius præfationibus commentariis adpoſitis conſtat. omnes
autem Paulæ, & Euſtochio iam in Bethlehem degentibus dicauit: commentarios uero, qui ſunt
ſuper Mathæi euangelium, ad preces Euſebii presbyteri, Cremonenſis, intimi ſibi amici, tunc Ro
mam proficiſcentis tumultuarie conſcripſit: ſicut aliquanto poſtea, qui ſunt in ſeptem prophetas,
Micheam,

Micheam, Nahum, Abacuk, Sophoniã, Aggeom, Zachariã, atque Malachiam. in ceteros enim
quinque minores ſcripſit multo deinde, hoceſt mortua iam Paula, poſt uiginti duos circiter annos *Ex proœmio*
ex quo ab Alexandria, & Didymo reuerſus fuerat: ſicut in Abdiam triceſimo ſuæ ætatis anno & in *ſuper Oſee.*
quattuor maiores multo poſtea, hoceſt in poſtrema fere ſenectute. Verũ quia hanc rem plene ipſe *Ex proœmio*
diſſerit, eũ ſuis uerbis ad Pammachium ſcribentem audiamus Præpoſtero ordine, atque confuſo *in Abdiam.*
duodecim prophetarum opus & cœpimus, & Chriſto adiuuante cõplebimus. Non enim a primo *Ex proœmiis*
uſque ad nouiſſimũ iuxta ordinẽ, quo legũtur, ſed ut potuimus, & ut rogati ſumus, ita eos diſſeru- *maxime in*
imus. Nahum, Micheam, Sophoniam, & Aggeũ primo φιλοπονωτάταις Paulæ, eiusq. filiæ Euſtochio *Ezechielem.*
προσεφώνησα. Secũdo in Abacuk duos libros Chromatio Aquileienſi Epiſcopo delegaui. Tertio poſt
longi temporis ſilentium Abdiam & Ionã tibi imperanti diſſerui. Præſenti anno qui ſexti conſula-
tus Arcadii Auguſti, & Anicii Probi faſtis nomen impoſuit, Exuperio Toloſanæ Eccleſiæ Ponti-
fici, Zachariam, & eiuſdem urbis Minerio & Alexandro monachis, Malachiam prophetam inter-
pretatus ſum. ſtatimque recurrens ad principium uoluminis Oſee, & Iohel, & Amos tibi negare
non potui. Interea Ruffinus librum Origenis περὶ ἀρχῶν, multis enormibus refertum erroribus
transfert, & ut illum mundo legendum obtrudat, Hieronymum, quod Origenem ipſe etiam tran- *Ex præfat.*
ſtulerit, ac laudauerit, ad cælum effert. interceſſerat inter eos antea neſcioquid diſsidii, ſed re- *Ruffini in li.*
conciliati inuicem fuerant, Verum gratia male ſarcta non coit. incipit eam ob cauſam cicatrix *περὶ ἀρχῶν.*
uix obducta recrudeſcere, dum Hieronymus ab amicis Pãmachio, & Marcellino ex urbe monetur, *Epiſt. 66*
ſe ex obliquis Ruffini laudibus Origeniſtam credi, & pro uero ita teneri, niſi ſuſpiciones homi-
num purget. Verum nondum ad pugnas, & contentiones uerborum uentũ erat, ut ab epiſtola ſe-
xageſimaſexta diſcere quis poteſt. Creſcebat hoc eodẽ tempore in Bethlehem monaſteriũ, quod
a Paula exædificabatur. uerum licet pro uiris, & uirginibus ibi degentibus ſatis capax extructum
habitaculum eſſet; & pro peregrinis manſiones aliquæ circa uiam erectæ: tantus tamen undiq. ad
ea loca pietatis cauſa hominum concurſus erat, præſertim monachorum, ut diuerſorium magis
amplum Hieronymus ædificare cogitauerit. mittit propterea Paulinum ſibi germanum in patriã,
iam a Gothis uaſtatam; ut ſemirutas uillulas, quæ barbarorum effugerant manus, & parentum cõ
munium uenderet cenſus. obierant enim tunc Hieronymi, Paulinią. parentes. degebat hoc tem-
pore Romæ Ruffinus, eamq. tunc Syricius, de cuius teſtimonio deinde ſub Anaſtaſio, qui eum de *Epiſt. 66.*
Origenis uerſione damnauit, gloriabatur, gubernabat. ea ea Aquileiam, & patriam reuerſus po *Ruffino.*
ſtea eſt, Pauliniano adhuc in Dalmatia, & uicinis oris manente. meminit huius rei in epiſtola ad
Pammachium, & in altera, quæ ad ipſum Ruffinum eſt, his uerbis Hieronymus. Nos in iſta pro- *Epiſt. 26.*
uincia ædificato monaſterio, & diuerſorio propter extructo, ne forte & modo Ioſeph cum Maria *Pammachio.*
in Bethlehem ueniens non inueniat hoſpitium, tantis de toto orbe confluentibus turbis obrui- *de obitu Pau*
mur monachorum, ut nec cœptum opus deſerere, nec ſupra uires ferre ualeamus. unde, quia pe- *linæ uxoris.*
ne nobis illud de euangelio contigit, ut futuræ turris non ante computaremus expenſas, compulſi
ſumus fratrem Paulinianum ad patriam mittere, ut ſemirutas uillulas, quæ barbarorũ effugerunt
manus, & parentum communium cenſus uenderet, ne cœptum ſanctorum miniſterium deſeren-
tes, riſum maledicis, & æmulis præbeamus. & ad Ruffinum Frater meus Paulinianus needum *Epiſt. 66.*
de patria reuerſus eſt, & puto quod eum Aquileiæ apud ſanctum papam Chromatium uideris. San *Ruffino.*
ctum quoque presbyterum Ruffinum ob quandam cauſam per Romam Mediolanum miſimus: &
orauimus, ut noſtro animo, & obſequio nos uideret. Gothi autem aliquot annis ante Romam *Oroſius li. 7*
captam, hoceſt Valentis tempore, ut Oroſius teſtis eſt, primum Thraciam, exinde, ut alii, Pan- *c. 19*
noniam, Dalmatiamq. uaſtarunt. quo tempore Stridon quoque deſtructa fuit. Reuerſus Palæſti- *Epiſt. 61. con*
nam Paulinianus, et iam xxx annorum uir factus, ab Epiphanio Cypri, inuitus tento ſcilicet ore *tra Ioanñe.*
ne reclamaret, primum diaconus, deinde presbyter in monaſterio quodam Eleutheropolitani *Epiſt. 60.*
territorii ordinatus eſt. arripuit ex hac cauſa inimicitiarum anſam Ioannes Hieroſolymitanus epi
ſcopus aduerſus Epiphanium, Hieronymumque, & monachos ſecum degentes: qui ſe uti Ori-
geniſtam ab eis corripi, & profligari uideret. aſſerit enim, in ſua diœceſi Paulinianum, ſe inſcio,
ordinari non debuiſſe, præſertim cum ætatis ſacerdotio aptus ille non eſſet. replicant illi, ad Eleu *Epiſt. 61.*
theropolitanam, non Hieroſolymitanam diœceſim monaſterium illud, ubi ordinatio facta eſt,
pertinere, & Paulinianum cum iam xxx annorum ſit, presbyteratui aptum eſſe, nec plures ha-
buiſſe annos ipſum Ioannem, cum Epiſcopus creatus eſt. contentio euſque proceſsit, ut Ioannes
excommunicauerit omnes, qui Paulinianum pro presbytero haberent, ita ut ipſe etiam Hiero-
nymus aliquandiu ſpecum Domini tantum uidere, non etiam ingredi, propter Eccleſiam ſuper
eum cõſtructam, cum monachis poſſet: poſita enim ſub Epiſcopatu Hieroſolymitano Bethlehem
eſt. De hac autem re, ipſe his uerbis conqueritur. Ego miſellus, dum in ſolitudine deliteſco, a *Epiſt. 61. con*
tanto Pontifice repente truncatus, presbyteri nomen amiſi. Et infra. An non tu potius ſcindis *tra Ioanñe.*
Eccleſiam, qui præcepiſti Bethlehem presbyteris tuis, ne competentibus noſtris in Paſcha baptiſ-
mum traderent, quos nos Dioſpolim ad confeſſorem & Epiſcopum miſimus Dionyſium bapti-
zandos? Eccleſiam ſcindere dicimur, qui extra cellulas noſtras, locum Eccleſiæ non habemus?
An non tu ſcindis Eccleſiam, qui mandas clericis tuis, ut ſi quis Paulinianum ab Epiphanio epi-
ſcopo conſecratum presbyterum dixerit, Eccleſiam prohibeatur intrare? ex quo tempore uſque
in præſentem diem uidemus tantum ſpecum Domini, & hæreticis intrantibus procul poſiti ſuſpi-
ramus. Nos ne ſumus, qui Eccleſiam ſcindimus, an ille, qui uiuis habitaculum, mortuis ſepul-
chrum negat, qui fratrum exilia poſtulat? Non contentus hac excommunicatione, Ioannes ab Im

 peratore

peratore etiam obtinuit, ut Hieronymus una cum monachis in exilium mitteretur, uerum re me-
Epiſt. 61 lius perpenſa effectum ſuum teſcriptum ſortitum non eſt. Nuper nobis, inquit, poſtulauit &
impetrauit exilium, atque utinam implere potuiſſet, ut ſicut illi uoluntas imputatur pro opere,
ita nos non ſolum uoluntate, ſed & effectu coronam haberemus exilii. Archelaus Comes ſeque-
ſtet Pacis inter eos prius fuerat & Theophilus Alexandriæ epiſcopus eandem, nondum erroribus
Ioannis cognitis, per Iſidorũ presbyterum procurauit. uerũ cum Diuus Hieronymus hominis de-
texiſſet errores, quod ſcilicet Origeniſta eſſet, & octo, quas interim improbando recenſet hære-
ſes, prædicaret, & Pauliniani prætextu, eos perſequererut, ipſeq. interea Ioannes, ut ſe expurga
ret, uocatus, accedere noluiſſet, finis controuerſiæ poſitus eſt. Origenes enim, quem Ioannes ſe-
quebatur, ab Alexandrina tunc primum Eccleſia ſub Theophilo epiſcopo, Epiphanio, Hierony-
moq. inſtantibus, in oriente damnatus eſt, quam condemnationem occidens poſtea Romaq. fir-
Epiſt. 16. in mauit, Romæ Syriciuspapa adhuc Apoſtolicam regebat Eccleſiam cum Ruffinus libros περὶ ἀρχῶν
Marcella epi Origenis a ſe uerſos in ea diſſeminat, ac multos eorũ decipit lectione. Hæretici, quod amplius eſt,
taphio. ſimplicitati ſancti uiri illudentes cõmunionis litteras diſceſſure ex urbe impetrant. negauerant
enim ſe Origenis ſequi errores. Detegit errores eorum Marcella, & examinatis teſtibus, illos ad-
eo conuincit, ut cum uocati cõparere noluerint, ab Anaſtaſio, qui Syricio ſucceſſit, condemna-
ti ſint. Hoc tempore inimicitiæ, quæ olim erant ex cauſa fidei cum Ruffino, & ſopitæ non extin-
ctæ fuerant, in apertas contumelias eruperunt. Dum enim ille Hieronymum ſecum in hæreſis ſu-
ſpicionem, ueluti Origeniſta eſſet, trahere ſuis præconiis conatur, & uir ſanctus ſe ab huiuſmodi
infamia extricare cunctis uiribus quærit, neceſſe fuit aperte in hoſtem procedere, & amicitiam ab
adoleſcentia cum Ruffino contractam, religionis cauſa penitus ſcindere. Quis enim æquo animo
ſe hæreticum appellari patiatur, & perpetuo permanſura infamia notari? præſertim cum huiuſmo
di labes uix umquam eluatur, & niſi infinitis propemodum contra ſcriptis, teſtificationibus, ac
rebus etiam geſtis contrarium poſtea manifeſte appareat, numquam tollarur. Inſurgit propterea
acriter in Ruffinum uir ſanctus, & cunctis uiribus inſidiantem ſibi proterit hoſtem: & non tantum
in refellendis falſo uitæ obiectis criminationibus, quam in abigenda a ſe hæreſis infamia occupa-
tur: tantaq. indignatione huius materiam defenſionis ſuſcepit, ut ſtylum iam ob omiſſa a multis
annis gentilium litterarum ſtudia languentem, & propter Hebraicæ linguæ barbariem quandam
uitiatum, quaſi tunc a rhetorum ſchola egreſſus eſſet, ita ornate, acuteq. exacuerit, ut Ruffinus
Epiſt. 82. poſtea ne inter doctos quidem haberi cœperit. Regebat hoc tempore Romanam Eccleſiam Ana-
Marcellino. ſtaſius papa, eiq. Ruffinus libellum, cui poſtea Hieronymus reſpondit, dicauit: & in Africa doce-
bat Aurelius Auguſtinus & Hypponenſem gubernans Eccleſiam ſuæ doctrinæ, ac ſanctitatis docu
menta ubique ſpargebat. Audiens iam celebrem Hieronymi tum ſenis per totum terrarũ orbem
diffuſam famã, (ad eum enim ueluti ad oraculum quoddam undique concurrebatur,) & ſe Hiero
nymi comparatione tamquã nouum quendam in Eccleſiaſticis ſtudiis militẽ eſſe cognoſcens, con
trahendæ amicitiæ cauſa ad eum ſcribere incipit; interrogans ab eo quædam; & expoſitionẽ eius
de Pauli ſimulatione modeſte uellicans, in ſcribendo, reſcribendoq. pro talibus rebus, multũ con-
teritur tempus: dum litteræ ſero ad Hieronymum ad quem mittuntur perueniunt. Certatum eſt
aliquandiu pro hac re inter eos, præſertim dum expoſitionem ſuam, quod Paulus ſimulauerit, Hie
ronymus defendere, & Auguſtinus dum mendaciũ omne a ſcripturis ſacris tollit, alio modo ſolui
poſſe difficultatem contendit: Videlicet ut Paulus ſeruando tunc modo quodam non neceſſario
legalia minime errauerit, proptereaq. recte Petrum, qui ad ea gentiles exemplo ſuo adigeret,
reprehendere potuerit. Putatum eſt a principio inter eos magnas exorituras fore diſcordias,
dum Hieronymus, a iuuene tunc primum exoriente uidens ſe notari, excanduit: uerum Chriſti
caritas, qua inter eos certabatur, omnem diſcordiam ademit, tantumque poſtea Auguſtinus
Epiſt. 86 Hieronymo detulit, ut ſcripta ſua diſcutienda illi miſerit, libros dicauerit, & quæſtiones ali-
Epiſt. 94 quot, præſertim quæ ſunt de origine animæ, ab eo petierit; & quia propter locorum diſtan-
tiam, & animarum curam proficiſci ad diſcendum in Bethlehem non poterat, miſit ad eum,
Epiſt. 94 qui ſua uice quærerent & diſcerent a Hieronymo multa, Paulum Oroſium, Alipium & Profu-
Epiſt. 86 turum quendam presbyterum, qui tamen Profuturus morte præuentus eo peruenire non potuit;
miſit per Cyprianum diaconum & alios epiſtolas multas; uehementerq. dolebat, ſe eo ad diſcen-
dum proficiſci non poſſe. multum enim, ut par erat, deferebat Hieronymo, & in uiro non minus
omnis generis cumulate poſitam doctrinam, quam uitæ ſanctitatem admirabatur. ſicut ipſe ad
Epiſt. 113 eum ſcribens his uerbis teſtatur. Tantæ autem mihi in litteris tuis, quæ in manus noſtras perue-
nire potuerunt, apparent res, ut nihil ſtudiorum meorum mallem, ſi poſſem, quam inhærere late-
ri tuo, quod ego quia non poſſum, aliquem noſtrorum in Domino filiorum erudiendum nobis ad
te mittere cogito, ſi etiam de hac re tua reſcripta meruero. nam neque in me tantũ ſcientiæ diui-
narum ſcripturarum eſt, aut eſſe iam poterit, quantum ineſſe tibi uideo. Quod autẽ Paulus Oro
ſius in Bethlehem cum Hieronymo fuerit, ipſemet in ſeptimo hiſtoriæ ſuæ libro prodit his uerbis.
Ego quoque ipſe uirum quendam Narbonenſem illuſtris ſub Theodoſio militiæ etiã religioſum,
prudentemq. & grauem apud Bethlehem opidum Palæſtinæ, beatiſſimo Hieronymo presbytero re-
ferente, audiui, ſe familiariſſimum Atthaulpho apud Narbonam fuiſſe. At non ſolum Auguſti-
nus, ſed totus terrarum orbis ſenem uenerabatur. Seuerus Sulpicius propterea illum inuiſit, &
ſex menſibus cum eo manſit, manſiſſetq. ut ipſe ait, perpetuo, ſi potuiſſet. doctiſſimum in omni
fuiſſe ſcientia, & acerrimum hæreticorum prædicat hoſtem, & quod omne tempus in ſtudiis con

ſumeret

ſumeret interea aſſerens. Hedibia & Algaſia ex ultimis Galliarum finibus Apodemium pro multa- *Epiſt. 150.*
rum quæſtionum ſolutione ad eum miſit, miſerunt ex Germania Sunia et Fretella ut uarietatẽ pſal- *151*
terii ab eo audirent. Mittebant ex urbe Pammachius, Oceanus, & alii, ut uel contra hæreticos *Epiſt. 135*
reſponderet, uel dubia aliqua a ſe mota diſſolueret. Mittebant & ex reliquis oris reliqui, tantusq.
undique ad eum quæſtionum ac litterarum concurſus erat, ut ſcribens Paulino hoc ipſum ipſe illis
uerbis teſtetur: Et ut ſanctæ menti tuæ ſimpliciter fatear, uno ad occidentem nauigandi tempo- *Epiſt. 153*
re, tantæ a me ſimul epiſtolæ flagitantur, ut ſi cuncta ad ſingulos uelim ſcribere, occurrere ne-
queam. ob res Paulæ & Euſtochii Firmum presbyterum Rauennam, Africam, Siciliamq. bis tem- *Epiſt. 94*
poribus Hieronymus miſit, qui ad eum reuerſus Soſpitem eſſe Auguſtinum renunciauit; Moritur
interea Paula, antequam ſcilicet Roma a Gothis ſub Innocentio, Duce Alarico, caperetur, hoc
eſt Honorio Auguſto ſexies & Areſtenio Conſulibus, ſub finem ſcilicet Anaſtaſii Pontificatus
anno ſcilicet Domini quadringenteſimo ſeptimo. Aſsidet ægrotanti Hieronymus: & in longa eius *Epiſt. 9t*
infirmitate ſedulo inſeruit. Succedit Anaſtaſio Innocentius primus, cuius octauo anno, cum is Ra *Oroſius lib.*
uennæ ut auctor eſt Oroſius, moraretur, Roma capta fuit, his octo, qui a fine Anaſtaſii ad Ro- *7. c. 28*
mam captã prærerfluxerunt, annis in Eſaiam & Hieremiam D. Hieronymus ſcripſit: paret enim ex
præfationibus affixis obiiſſe iam Paulam: nam quod capta tunc fuiſſet Roma anno ſcilicet Domi-
ni quadringenteſimo duodecimo in prooemio Ezechielis ipſemet clare his uerbis ad Euſtochium
ſcribens meminit. Poſtquam uero clariſsimum terrarum omnium lumen extinctum eſt, immo Ro-
mani Imperii truncatum caput, & , ut uerius dicam, in una urbe totus orbis interiit, ob mutui,
& humiliatus ſum, & ſilui de bonis, & dolor meus renouatus eſt. & ad Marcellinum, Ezechielis *Epiſt. 82*
uolumen olim aggredi uolui & ſponſionem creberrimam ſtudioſis lectoribus reddere, ſed in ipſo
dictandi exordio ita animus meus occidentalium prouinciarum & maxime urbis Romæ uaſtatio-
ne confuſus eſt, ut iuxta uulgare prouerbium, proprium quoque ignorarem uocabulum. De ur-
bis Romæ uaſtatione meminit etiam in epitaphio Marcellæ, cui & Pammachio Danielis commen- *Epiſt. 16*
tarios dicauit, qui etiã ipſi ante captam Romam conſcripti ſunt; poſt mortem ſimiliter, ut reor,
Paulæ, ſicut epitaphium Marcellæ poſt illius ruinam. Nobiles multi, & utriuſque ſexus homines
poſt euerſam Romam Hieroſolymã pergebant, quos Hieronymus ea qua poterat humanitate gra
tanter excipiebat, unde in prooemio commentariorum tertii libri Ezechielis ita ipſe ad Euſto-
chium ſcribit. Quis crederet, ut totius orbis extructa uictoriis Roma corrueret, ut ipſa ſuis po-
pulis, & mater fieret, & ſepulcrum, ut tota orientis, Aegypti, Africæ littora olim dominatricis ur
bis, ſeruorum, & ancillarum numero complerentur? ut quotidie S. Bethlehem nobiles quondam
utriuſque ſexus, atque omnibus diuitiis affluentes ſuſciperet mendicantes? quibus quoniam opes
ferre non poſſumus, condolemus, & lacrymas lacrymis iungimus, occupatiq. ſancti operis ſarci
na, dum ſine gemitu cõfluentes uidere non patimur explanationes in Ezechielem, & pene omne
ſtudiũ omiſimus. laudans in epitaphio Marcellæ Anaſtaſium Papã Hieronymus ait. Indignam fuiſ
ſe Romã, qui eum diu haberet, ne ſub tali Pontifice illa uel caperetur, uel eius precibus placatus
Deus faceret, ne caperetur. Senuerat iam Hieron. & in prophetarum interpretationibus occu-
patus ſtudium quotidie ponebat, cum ſtatim ex urbe Hieroſolymam Fabiola inſperata adue- *Epiſt. 30. Fa*
nit, ut in ſanctis locis Chriſto ſeruiret. affert ſecum ingentẽ, quo Hieronymum, Euſtochiũ, & uir *biolæ epit.*
gines recreet, lætitiam femina, quæ tamen paruo durauit tempore. dum enim loca ſancta in-
uiſeret, ſtatim nuncius affertur, Hunnorum infinita examina cuncta ſibi obuia ubiq. uaſtan-
tium Hieroſolymam petere: Inueteratum ſanctorum locorum deſiderium Hieronymum, ut
in fixis maneret, cum uirginibus ſenibus, tenuit: quamuis pararam ad ſugam claſſem teneret,
Fabiola, ut quæ ad iter expedita eſſet, quippe quæ ſedes iam nullas poſuerat, ac tota eſſet in ſarci
nis, Romam rediit. Conſcripſit ei poſtea librum de quadraginta duabus manſionibus ſicuti ui- *Epiſt. 127*
uenti pollicitus fuerat, & memoriæ mortuæ reddit, ſicuti uiuenti opus, quod eſt de ſacerdota- *Epiſt. 128*
libus ueſtibus, in procinctu, cum nauigaturus iam eſſet, præſtitit. Quod autem poſt Romam
captam barbarorum illuuies orientis loca, præſertim Syriæ cum Antiochiæ obſidione percurre-
rit, atque uaſtauerit, ipſemet Hieron. ſcribens Marcellino & Anapſychiæ aperte teſtatur. in qua *Epiſt. 82*
epiſtola Fabiolæ etiam mentionem facit, aſſerens, quod duos ſuper Ezechielem cõmentariorum li
bros ei miſerat, & quod ab ea exemplaria mutuari ſi uellet, poſſet. Exponebat præter commen-
tariorum tam exactos labores Bethlehem manens Hieronymus in cõuentu fratrum ſacros Biblio
rum libros, a LXX uerſos: de qua re ipſe his uerbis meminit. Ego ne contra LXX interpretes ali- *Libro. 2. con*
quid ſum locutus, quos ante annos plurimos diligentiſsime emendatos meæ linguæ ſtudioſis dedi, *tra Ruffinũ.*
quos quotidie in conuentu fratrum ediſſero, quorum pſalmos iugi meditatione decanto? Ruffi- *Ruffinus lib.*
nus grammatici eum uſum officio & ante nõ multos annos Nobilium pueros ſibi ad diſcendũ Chri *2. inuectiua-*
ſti timorem cõmiſſos humanioribus poetarum & hiſtoricorum litteris docuiſſe criminatur. quaſi *rum.*
crimen, & non potius immenſa ſit laus una cum Chriſtianæ religionis rudimentis litteras quoque
quæ illi ætati neceſſariæ ſunt, pueris tradere, & paruulis tamquam paruulum fieri, ut eos quis lu
crifaciat. uide quo hominis liuor procedat, ut quod laudis loco ſit, opprobrio detur. Certe ipſe
in prooemio tertii ad Galatas libri, Paulæ & Euſtochio teſtatur quindecim & amplius tunc fuiſſe an
nos, ex quo gentilium libros non legerit. Præter ſtudiorum & orationis occupationem, neceſ-
ſe illi erat, quotidie aduenientes ad ea loca Chriſtianos excipere, & ea qua poterat humanitate re *In prooem. 7*
creare. Qui quidem concurſus tantus erat, ut ſtudiis uix eſſet relictus locus. De qua re ita ip- *libri ſuper*
ſe Euſtochio teſtatur. Fateor me explanationes in Ezechiel multo ante tempore promiſiſſe, & oc- *Ezechielẽ.*

cupatione de toto huc orbe uenientium implere non poſſe, dum nulla hora, nullumq. momentum
eſt, in quo non fratrum occurramus turbis, & monaſterii ſolitudinem hoſpitum frequentia com
mutemus, in tantũ ut aut claudendum ſit nobis oſtium, aut ſcripturarum per quas aperiendæ
ſunt fores, ſtudia relinquenda. Itaque lucratiuis, immo furtiuis noctium horis, quæ hieme pro-
pinquante longiores eſſe cœperunt, ad lucernulam, qualiacũque hæc ſunt, dictare conamur. Ad Lu
Epiſt. 28 cinium quoque ſcribens, quod præfrequentia, & peregrinorum turbis relegere quæ ſcripſerat
non potuerit, aſſerit. recipiebat enim uenientes omnes ad ea loca cum tanta caritate, ut pedes
Libro. 3. con etiam ſe illis ſolitũ eſſe lauare his uerbis teſtetur. Nobis in monaſterio hoſpitalitas cordi eſt, o-
tra Ruffinũ. mnesq. ad nos uenientes læta humanitatis fronte ſuſcipimus, ueremur enim ne Maria cum Ioſeph
locum non inueniat in diuerſorio, ne nobis Ieſus dicat excluſus, hoſpes eram, & non ſuſcepiſtis
me. ſolos hæreticos non recipimus, quos uos ſolos recipitis. propoſitum nobis quippe eſt pedes
lauare uenientium, non merita diſcutere. Ad decrepitam propemodum, & ultimã iam uenerat
Epiſt. 89 ætatem ſicut ipſe ad Auguſtinum his uerbis teſtatur. Me autem ætatis ultimæ, & pene decrepi-
tum, ac monaſterii, & ruris ſecreta ſectanté, paruipendunt. Nec tamé propterea a ſtudiis quic-
quam operæ remittebat, & non minus ad orandum alacris, quam ad legendum promptus ſurge-
bat: Mirum erat, in corpore ieiuniis & ætate conſumpto tantum ſpiritus, tantum uigere fortitu-
dinis; quod corpori deerat, ſupplebat animus, & ſacrarum rerum meditatione mentem quoti-
die recreabat, uideres hominem a corporeis uinculis abſolutum, ueluti auem quandam a nexi-
bus expeditam, nihil aliud niſi cælum ſpectare, ac petere, & quanto magis morti appropinqua-
bat, tanto plus in eo ſpiritus excitabatur: ita ut mortem, demigrationem quandam a terre-
nis ad cæleſtia, a caducis ad æterna, non naturæ diſſolutionem in eo crederes. ſapientia quæ æta
te in omnibus creſcit, in eo, quem ſemper comitata fuerat, abſolutiſsima tunc erat. animi forti
tudo, quæ iuuenem mirabiliter poſſederat, morti uicinum omni ex parte circumdabat. Chriſtia-
næ religionis zelus, in eo alioqui perpetuus, prope mortem maior ſurgebat. languebant qui-
dem membra, ſed animus uigebat, & in corpore iam iam caſuro, mens ſemper cæleſtia cogitans
excitabatur; nec illi, ut ceteris euenire ſolet, una cum ſenectute animus frigeſcebat, ſed cito
tamquam corporeum onus depoſiturus, alacrior ad finem tendebat, ſciebat ſe curſum ſuum be-
ne peregiſſe, fidem ſeruaſſe, & in omnibus, ut ſtrenuũ militẽ ſub Chriſto Duce feciſſe ſtipendia;
propterea ad coronam illi repoſitam, lætus gaudensq. properabat; & ueluti imbribus multis, ac
procellis exagitatus oppreſſusq. uiator, æternum quietis, quo ſe reciperet, tectũ optabat, & poſt
bellorũ turbines, & uarias mundi pelagi iactationes, quietum cælorum portum ingredi, & amœ-
num ortum incolere deſiderabat, & quo magis ſe illi appropinquare cernebat, eo lætior incede-
bat. repetebat animo ſeruis ſuis a Domino repromiſſa, quæ nec oculus uiderit, nec auris audiue
rit, nec in cor hominis aſcenderint; & uberrima paſcua una cũ amœniſsimis riuis Chriſti ouibus
per Ezechielem præmonſtrata mente tenebat: & cũ longum peregrinationis ſuæ tempus conſide
raret, cũ propheta Dauid clamabat, hei mihi quia incolatus meus prolongatus eſt, habitaui cum
habitantibus cedar, ideſt tenebras, multum incola fuit anima mea: & rurſum quã dilecta taberna
cula tua domine uirtutũ, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini; & quẽadmodum deſi-
derat ceruus ad fontẽ aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus, ſitiuit in te anima mea ad Deũ
fontem uiuũ, quando ueniã, & apparebo ante faciẽ Dei. Dum iis cogitationibus uir ſanctus exæ
ſtuat, & ſe ad amplexus præparat ſponſi, in leuẽ incidit febriculam, quæ illum iam in carne ſua præ
mortuũ dum diuexaret, reputabat animo mundi quas pertranſierat miſerias omnes, quibus tem-
peſtatibus iactatus, quibus perſecutionibus exagitatus fuerit; quomodo in hac uita nihil certum
nihil beatum inueniretur. Orbis dominam concidiſſe Romam uidebat, urbes potentiſsimas reda
ctas in cinerem cõſiderabat, & barbarorũ incurſionibus cuncta uaſtata. Quid non exire ex his mi
ſeriis, & in amplexus ſponſi uolare ille cuperet? quid nõ corporis abiecto carcere expeditum in
cælum tendere? appropinquantem cernebat ſponſum, & innumeris angelorum agminibus, &
ſanctorum choris ad ſe iam iam tendere conſpiciebat. eo ille mentem, eo tendebat oculos: & ue-
luti iam ſolutus a carnis uinculis, ibi ſibi eſſe uidebatur, ubi uenientem ad ſe Chriſtũ conſpicaba-
tur. Mortem propterea ueluti ſororem cariſsimam, ut ſibi ea quæ uidebat concederet, precaba-
tur. aderant iuxta eum monachi, & Chriſto dicatæ uirgines, & ex uariis ſanctorum locorum undi-
que qui ad talis uiri exitum confluxerant homines: quos omnes ille læto, ac alacri uultu conſpicie
bat: & ut Deo omni inſeruirent nixu, exhortabatur. aderat Euſebius, & ceteri presbyteri qui ſe-
cum Chriſto militauerant: & abeuntẽ a ſe cõmunem patrem omnes lamentabantur. Solabatur il-
le cunctos, & ad humilitatem, patientiã, caritatem, ceterasq. hortabatur uirtutes, & ne ſibi cæle
ſtem inuideret patriam precabatur: quando ſe nihil aliud optaſſe ſemper aiebat, quam ad eum
diem peruenire, unde illi ad cæleſtem beatitudinem daretur aditus. His & huiuſmodi uerbis ſan-
ctos omnes qui aderant poſtquã eſt adhortatus, & uirgines, ut in propoſito caſtitatis manentes
Chriſto ſeruirent, animauit, uerſus ad ſponſum, quem ſibi iam adeſſe uidebat, illi ſpiritum ſuum
commendans obdormiuit in Domino die ultimo ſeptembris menſis ſub Honorio, & Theodoſio
iuniore multis clarus miraculis: uir cui nec Græci, nec Latini quem cõpareut, habeant aliquem.
In eũ enim doctrinæ omnes & uirtutes ita cumulate ſe contulerunt, ut poſt eum, quem in aliqua
re gentibus inuideat, Eccleſia neminem inueniat. Nam etſi multos in Eccleſia præſtantiſsimos, ac
doctiſsimos habuerimus uiros, neminem tamen, qui tot, ac tanta in omni doctrinarũ genere ſci-
uerit, & qui tot linguarum habuerit cognitionem, inuenimus. Quod ſi in aliqua re ipſe ab aliquo
uincatur,

uincatur, ſemper tamen eſt ſuper ſunt alia, in quibus tandem illi præſtans Hieronymus uictor ab- *Epiſt.* 113
ſcedat. Auguſtinus, qui Io. baptiſtæ eũ cõparat, fatetur in ſe nec eſſe, nec eſſe umqnam poſſe tan-
tum ſcienriæ diuinarum ſcripturarum, quantum in Hieronymo eſſe uidebat. & contra Iulianum *Lib. 1. con-*
ſcribens, Sanctus, inquit, Hieronymus presbyter Græco & Latino, inſuper & Hebræo erudi- *tra Iulianũ.*
tus eloquio, ex occidentali ad orientalem tranſiens Eccleſiam, in locis ſanctis, atque in litteris
ſacris uſque ad decrepitam uixit ætatem. Hic omnes, uel pene omnes, qui ante illum ex utra-
que parte orbis de doctrina eccleſiaſtica ſcripſerant, legit. & libro decimooctauo de ciuitate *Lib.18.c.43*
Dei, Non defuit, ait, temporibus noſtris Presbyter Hieronymus, homo doctiſsimus, & trium
linguarum peritus, qui non ex Græco, ſed ex Hebræo in Latinum eloquium ſcripturas conuer
tit. Gelaſius Papa, ut omittam Damaſum, qoi tantum illi tribuit, & Diuum Gregorium qui
honorifice de eo meminit, ita de Beato Hieronymo ſcribit. Item Ruffinus uir religioſus pluri- *Diſt. 15. c.*
mos eccleſiaſtici operis edidit libros: nonnullas etiam ſcripturas interpretatus eſt. Sed quo- *ſancta Rom.*
niam Beatus Hieronymus in aliquibus eum de arbitrii libertate notauit, illa ſentimus, quæ *eccleſia.*
Beatum Hieronymum prædictum ſentire cognoſcimus. & non ſolum de Ruffino, ſed etiam de uni
uerſis, quos uir ſæpius memoratus zelo Dei, & fidei religione reprehendit. Item Origenis non-
nulla opuſcula, quæ uir beatus Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcipimus. & paulo ſuperius.
Vitas patrum Antonii, Pauli, Hilarionis, & omnium eremitarum, qoas tamen uir beatiſsimus
ſcripſit Hieronymus, cum omni honore ſuſcipimus. Quot autem uixerit annos, & quibos conſu-
libus obierit, mihi incertum. Vnum tantum conſtat, ad decrepitam uſque, ut tradit Auguſtinus,
eum uixiſſe ætatem. Proſper, qoem multi ſecuti poſtea ſunt, uixiſſe eum annis uno & nonaginta
teſtatur: obiiſſeq. anno Domini CCCCXXII natum hac ratione ſub Conſtantini magni imperio
anno XXII alii deinde addiderunt. Paulus Diaconus, Sigibertus, Beda, & uulgatum Eccleſiæ Mar
tyrologium, uixiſſe eum annis ſeptem amplius aiunt, hoc eſt octo & nonaginta. Nec deſunt, qui
centeſimum eum præteriiſſe ſcribant annum. Incerta tot ſcriptorum ſententia, incertam nobis
etiam Hieronymi ætatem reddunt: præſertim cum Beda ſub Arcadio eum obiiſſe teſterur, & Pro-
ſper anno Domini quadringenteſimo uiceſimo ſecundo, hoc eſt ſub Honorio & Theodoſio iunio
re. Quæ utraque ſententia in illud recidit, ut Conſtantini Magni tempore natum Hieronymum
dicamus, anno ſcilicet eius uel XV, uel XXII. Verum cum eum non ſub Conſtantino, ſed Con
ſtantio filio natum, propterea quod Iuliani tempore puer eſſet, & grammaticæ operam daret,
ipſius Hieronymi teſtimonio initio probauerimus: ſupereſt, ut fundamentum, quo innitun-
tur, totum corruat: & aliquid tot annorũ ex eius uita detrahendum ſit: quando eum ſub Hono-
rio & Theodoſio obiiſſe pro compertiſsimo habeo, hoc eſt aliquot annis ante mortem Diui Au-
guſtini, qui obiit anno Domini CCCXXXX. hoc eſt ſub Theodoſio iuniore, & Valentiniano tertio.
Et ut ſcias mendaciom ſibi numquam conſtare, natalem Hieronymi diem, quidam in XV. alii in
XXII. uel XXV. plurimi in XXXI. Conſtantini magni annũ, ex uitæ longitudine reiiciunt. Sigiber-
tus, qui XCVIII. annos eum uixiſſe aſſerit, corpus laboribus ita confectũ Hieronymum habuiſſe ſcri
bit, ut niſi fune manibus apprehenſo, qui ad hoc ei de trabe pendebat, ſurgere de lecto nõ potuiſſe
teſtetur. Marcellinus comes, uir fidei & auctoritaris magnæ, per D. Auguſtini, quẽ & ego ſequor,
ueſtigia cautius incedens, nec quo anno mortuus, nec quot ille uixerit, definit, annis. admodũ
tantum ſenẽ deceſsiſſe aſſeuerat: hoc eſt, ut ait Auguſtinus, in decrepita ætate, peracta ſcilicet
ſenectute. In hũc ſenſum ſcribens Hieron. ad Auguſtinum, ſe pene decrepitũ aſſeuerat: ad quã de-
crepitatem perueniſſe tantũ illum Auguſtinus ſignificat, cum ait, uſque ad decrepitã uixit ætatẽ.
alioqui ſi ualde decrepitũ eum intelligere uelis, neceſſe eſſet, ut uel poſt Auguſtinũ deceſsiſſet, uel
anno ſaltẽ XV Conſtantini magni natus eſſet. quod utrũque falſum eſt. Vtcũque, conſtat certe ex
eius ſcriptis, poſt Romã captã ab Halarico, quod fuit anno Domini CCCCXII, aliquot eum uixiſſe
annos: ſiquidem non ſolum ruinã illam fugientes Romanos, ſe in Bethlehem pluries excepiſſe nar
rat; uerumetiã aliqua poſtea eum ſcripſiſſe apparet: ut cõmentaria in Ezechielem, Epitaphium Fa-
biolæ, ſimiliter & Marcellæ. Auguſtinus libros ſuos de anima illi dicans, poſt Romam captam mi-
ſit: ſed tabellarius, ut ipſe teſtatur, mortuum illũ inuenit. Vtebatur uir beatiſsimus in ſenectu-
te breui qoodam pileo, quo frigeſcens iã corpus confoueret: de qua re ipſe Paulino, qui ſibi illum *Epiſt.* 153
donauerat, ſcribens, ita ait. Pileolũ textura breue, caritate latiſsimum ſenili capiti confouendo
libenter accepi, & munere, & muneris auctore lætatus. Humatus poſt mortẽ in Bethlehẽ fuit, exe-
quiis illi ex Chriſtiana religione, ut Antoniũ Paulo feciſſe ipſe refert, rite antea celebratis. Tranſ-
latus inde poſtea Romam eſt una cum Chriſti ſaluatoris noſtri præſepio ſeptimo Idus Maii, eo ſci
licet die, quo præceptoris ſui Gregorii Nazanzeni feſtũ agitur. reiectus deinde eſt dies in Vigiliã
aſcenſionis a Pio ſecundo Pontifice maximo, ut feſtiuius, ac frequentius ageretur; plenaria ſe-
pulchrum eius illo die adeuntibus, criminũ indulgentia condonata. iacet autem Beatiſsimus uir
omni præconio maior, & quem cuncta ſuſpirent ſæcula, ſuper exqoilias, proprio ſibi iuxta præſe-
pe Domini erecto altari, ubi ſacra adhuc eius ſeruatur tunica, in Eccleſia S. Mariæ maioris: quam
tu Ampliſsime Cardinalis Carole Borromee, non minus pietate, & religione, quam caritate con-
ſpicuus, & in tanta rerum affluentia, ac imperii poteſtate, rarum apud omnes exemplum, cum im
menſa tua laude, & populi utilitate regis, atque gubernas.

FINIS.

CATALOGVS

Eorum, quæ in his tribus D. Hieronymi tomis continentur.

TOMVS PRIMVS.

AD Heliodorum, de laude uitæ ſolitariæ. Epiſt.i pag. 1
Ad Nepotianum de uita clericorum, & ſacerdotum. Epiſt.ii p. 4
Ad Heliodorum Epitaphium Nepotiani. Epiſt.iii p. 10
Hieronymus Ruſtico monacho uiuendi formam præſcribit. Epiſt.iiii p. 16
Ad Florentium. Epiſt.v p. 22
Ad Florentium. Epiſt.vi p. 23
Ad Lætã de inſtitutione filiæ. Epiſt.vii p. 23
Ad Demetriadem, de ſeruanda uirginitate. Epiſt.viii. p: 28
Ad Saluinam de ſeruanda uiduitate. Epiſt.ix p. 36
Ad Furiã de uiduitate ſeruãda. Epiſt.x. p. 41
Ad Ageruchiam uiduam, de monogamia. Epiſt.xi p. 46
Ad Gaudentium, de Pacatulæ infantulæ educatione. Epiſt.xii p. 52
Ad Paulinum, de inſtitutione monachi. Epiſt.xiii p. 54
Ad Celantiam matronam de ratione pie uiuendi, forte Paulini Nolani epiſcopi. Epiſt.xiiii p. 58
Ad Marcellã, de laudibus Aſellæ. Ep.xv. p. 66
Ad Principiam uirginem Marcellæ uiduæ epitaphium. Epiſt.xvi p. 67
Paula & Euſtochium Marcellæ, ut commigret Bethlehem. Epiſt.xvii p. 71
Hieronymus Marcellã inuitat ad rus Bethlehemiticum. Epiſt.xviii. p. 75
Ad Euſtochium de acceptis ab ea munuſculis. Epiſt.xix p. 76
Ad Marcellam de acceptis munuſculis. Epiſt. xx. p. 77
Ad Paulum Concordienſem. Epiſt.xxi. p. 77
Ad Euſtochium de cuſtodia uirginitatis. Epiſt.xxii p. 78
Ad Marcellam, de ægrotatione Blæſillæ. Epiſt.xxiii p. 92
Ad Marcellã, de exitu Leæ. Epiſt.xxiiii p. 94
Ad Paulam, ſuper obitu Blæſillæ filiæ. Epiſt xxv p. 95
Ad Pammachium conſolatio ſuper obitu Paulinæ uxoris. Epiſt.xxvi p. 99
Ad Euſtochium uirginem epitaphiũ Paulæ matris. Epiſt.xxvii p. 103
Ad Lucinium. Epiſt.xxviii p. 116
Ad Theodoram, epitaphium Lucinii Bætici. Epiſt.xxix p. 118
Ad Oceanum epitaphium Fabiolæ. Epiſt. xxx. p. 120
Ad Theophilum, epiſcopum Alexandrinum. Epiſt.xxxi p. 124
Ad Abigaum. Epiſt.xxxii p. 124
Ad Caſtrutium. Epiſt.xxxiii p. 125
Ad Iulianum conſolatio. Epi.xxxiiii p. 126
Ad Exuperantiũ hortatoria. Epi.xxxv. p. 129
Ad Caſtoriuam Matertetã. Epi. xxxvi. p. 130
Ad Iulianum Diaconum. Epiſt.xxxvii. p. 131
Ad Theodoſium, & alios Anachoretas. Epiſt. xxxviii. p. 132
Ad uirgines Hermonẽſes. Epiſt.xxxix. p. 132
Ad Auguſtinum. Epiſt. xl. p. 132
Ad Ruffinum. Epiſt. xli. p. 133
Ad Niceam, hypodiaconum Aquileiæ. Epiſt. xlii. p. 135
Ad Chromatium, Iouinum, & Euſebium. Epiſt. xliii. p. 135
Ad Chryſogonum, monachum Aquileiæ. Epiſt. xliiii. p. 136
Ad Antonium de modeſtia. Epi. xlv. p. 137
Ad Ruſticum. Epiſt. xlvi. p. 137
De uitando ſuſpecto contubernio. Epiſt. xlvii. p. 142
Ad Sabinianum Diaconum, increpatoria. Epiſt. xlviii. p. 245
Ad innocentium de muliere ſepties icta. Epiſt. xlix. p. 150
Vita Pauli Eremitæ. p. 152
Vita Sancti Ilarionis. p. 155
Vita Malchi captiui monachi. p. 166
Liber de Viris illuſtribus. p. 169

TOMVS SECVNDVS.

Aduerſus Eluidium, de perpetua uirginitate beatæ Mariæ. p. 3
Aduerſus Iouinianum Liber primus. p. 12
Aduerſus Iouinianum Liber ſecundus. p. 44
Hieron. pro libris aduerſus Iouinianum Apologia ad Pammachium. Epiſt. l. p. 68
Ad Domnionẽ Apologeticon. Epiſt. li. p. 77
Ad Pammachium, pro libris ſuis aduerſus Iouinianum. Epiſt. lii. p. 79
Aduerſus Vigilantium, ad Riparium presbyterum. Epiſt. liii. p. 80
Aduerſus Vigilantium. p. 85
Ad Marcellam, aduerſus Montanum. Epiſt. liiii. p. 87
Ripario. Epiſt. lv. p. 88
Apronio. Epiſt. lvi. p. 88
Damaſo. Epiſt. lvii. p. 89
Damaſo. Epiſt. lviii. p. 90
Orthodoxi & Luciferiani dialogus. p. 91
Ad Auitum quid cauendum in libris περὶ ἀρχῶν. Epiſt. lix. p. 102
Epiphanius Ioanni epiſcopo Hieroſolymorum. Epiſt. lx. p. 108
Ad Pammachium, aduerſus errores Ioan. Hieroſol. Epiſt. lxi. p. 113
Aduerſus Ioan. Hieroſol. ad Theophilum. Epiſt. lxii. p. 131
Præfatio Ruffini in libros περὶ ἀρχῶν Origenis. Epiſt. lxiii. p. 135
Pammachius & Oceanus Hieronymo. Epiſt. lxiiii. p. 236
Pammachio & Oceano. Epiſt. lxv. p. 236
Ruffino. Epiſt. lxvi. p. 141

CATALOGVS.

Ad Pammachium & Marcellinum Apologia Hieronymi aduerſus Ruffinum. p. 141
Apologiæ Hieronymi aduerſus Ruffinum Liber ſecundus. p. 154
Apologia Hieronymi aduerſus Ruffinum Liber tertius. p. 169
Aduerſus Pelagium ad Cteſiphontem. p. 185
In dialogos aduerſus Pelagianos procœmium. p. 191
Dialogorum Hieronymi aduerſus Pelagium liber primus. p. 193
Dialogorum Liber ſecundus. p. 209
Dialogorum Liber tertius. p. 225
Theophilus Epiphanio. Epiſt. LXVII. p. 234
Hieronymus Theophilo. Ep LXVIII. p. 235
Theophilus Hieronymo. Epiſt. LXIX. p. 235
Hieronymus Theophilo. Epiſt. LXX. p. 235
Hieronymus Theophilo. Epiſt. LXXI. p. 236
Theophilus Hieronymo. Epiſt. LXXII. p. 236
Epiphanius Hieronymo. Epi. LXXIIS. p. 237
Hieronymus Marcellæ. Epiſt. LXXIIII. p. 237
Aduerſus Vigilantium. Epiſt LXXV. p. 238
Tranquillino. Epiſt. LXXVI. p. 239
Hieron. Marco presbytero Celedenſi. Epiſt LXXVII. p. 240
Pammachio & Marcellæ. Ep. LXXVIII. p. 241
Aliſpio & Auguſtino. Epiſt. LXXIX. p. 242
Hier. Auguſtino. Epiſt. LXXX. p. 243
Hieron. Auguſtino. Epiſt. LXXXI. p. 243
Marcellino & Anapſychiæ. Ep. LXXXII. p. 143
Oceano. Epiſt. LXXIIII. p. 244
Magno oratori Romano. Ep. LXXXIIII. p. 250
Euagrio. Epiſt. LXXXV. p. 252
Auguſtinus Hieronymo. Epiſt. LXXXVI. p. 253
Auguſtinus Hieronymo. Ep. LXXXVII. p. 255
Auguſtinus Hieronymo. Ep. LXXXVIII. p. 257
Hieronymus Auguſtino. Epi. LXXXIX. p. 259
Auguſtinus Hieronymo. Epiſt. XC. p. 266
Hieronymus Auguſtino. Epiſt. XCI. p. 267
Hieronymus Auguſtino. Epiſt. XCII. p. 268
Auguſtinus Hieronymo. Epiſt. XCIIS. p. 269
Hieronymus Auguſtino. Epiſt. XCIIII. p. 272
Auguſtinus Præſidio. Epiſt. XCV. p. 273
Hieron. Auguſtino. Epiſt. XCVI. p. 273
Auguſtinus Hieronymo. Epiſt. XCVII. p. 274
Hieronymus Auguſtino. Epi. XCVIII. p. 283
Hieron. Aſellæ. Epiſt. XCIX. p. 283
Bonaſo. Epiſt. C. p. 285
Ad Pammachium de optimo genere interpretandi. Epiſt. CI. p. 285
Marcellæ. Epiſt. CII. p. 291

TOMVS TERTIVS.

Hieron. Paulino. Epiſt. CIII. p. 3
In Pentateuchum Moyſi præfatio. CIIII. p. 8
In Ioſue præfatio. CV. p. 9
In librum Regum præfatio. CVI. p. 10
In librum Paralip. præfatio. CVII. p. 11
Ad Domnionem, & Rogatianum in librum Paralip. præfatio. CVIII. p. 11
In Eſdram & Neemiam præfatio. CIX. p. 13
Ad Chromatium, & Heliodorum, in Tobiā præfatio. CX. p. 14
In Iudith præfatio. CXI. p. 15
In librum Heſter præfatio. CXII. p. 15
In Librum Iob præfatio. CXIII. p. 15
Alia præfatio. CXIIII. p. 16
In Prouerbia, Eccleſiaſten, & Canticum canticorum Salomonis præfatio. CXV. p. 17
Ad Paulam, & Euſtochium, in librum Eccleſiaſten præfatio. CXVI. p. 18
In tranſlationem Eſaiæ præfatio. CXVII. p. 18
In Hieremiam præfatio. CXVIII. p. 19
In Ezechielem præfatio. CXIX. p. 19
In Danielem præfatio. CXX. p. 20
Ad Paulam, & Euſtochium, in duodecim prophetas, præfatio. CXXI. p. 21
In Ioelem præfatio. CXXII. p. 21
In quattuor Euangelia ad Damaſum præfatio. CXXIII. p. 22
Hier. Damaſus, Romanus Epiſcopus. Epiſt. CXXIIII. p. 23
Damaſo. Epiſt. CXXV. p. 24
Euagrio. Epiſt. CXXVI. p. 28
Fabiolæ. Epiſt. CXXVII. p. 31
De quadraginta duabus manſionibus. p. 32
Ad Fabiolam de ueſtitu ſacerdotum. Epiſt. CXXVIII. p. 43
Dardano. Epiſt. CXXIX. p. 50
Marcellæ. Epiſt. CXXX. p. 54
Ruffino. Epiſt. CXXXI. p. 56
Vitali. Epiſt. CXXXII. p. 58
Marcellæ. Epiſt. CXXXIII. p. 60
Sophronio, Epiſt. CXXXIIII. p. 61
Suniæ, & Fretellæ. Epiſt. CXXXV. p. 61
Marcellæ. Epiſt. CXXXVI. p. 75
Marcellæ. Epiſt. CXXXVII. p. 76
Marcellæ. Epiſt CXXXVIII. p. 77
Ad Cyprianum explanatio pſalmi octogeſiminoni. Epiſt. CXXXIX. p. 78
Ad Principiam uirginem explanatio pſalmi quadrageſimiquarti. Epiſt. CXL. p. 84
Ad Marcellam pſalmi CXXVI. expoſitio. Epiſt. CXLI. p. 92
Damaſo. Epiſt. CLXII. p. 94
Ad Damaſum Papam. Epiſt. CXLIII. p. 100
Damaſus Hieronymo. Epi. CXLIIII. p. 105
Hieronymus Damaſo. Epiſt. CXLV. p. 102
Hier. Damaſo Epiſt. CXLVI. p. 103
Amando. Epi. CXLVII. p. 111
Marcellæ. Epiſt. CXLVIII. p. 114
Ad Marcellam, de blaſphemia in Spiritum ſanctum. Epiſt. CXLIX. p. 115
Hedibiæ. Epiſt CL. p. 116
Algaſiæ. Epiſt. CLI. p. 129
Hieronymi in homilias cantici canticorum Origenis, ad Damaſum præfatio. p. 146
Origenis homiliæ duæ in Cantica canticorum, interprete D. Hieronymo. p. 146
Secunda homilia p. 151
Minerio & Alexandro. Epiſt. CLII. p. 158
Paulino. Epiſt. CLIII. p. 165
Deſiderio. Epiſt. CLIIII. p. 166
Ad Paulam Vrbicam. Epiſt. CLV. p. 166
In traditiones ſeu quæſtiones Hebraicas librorum Geneſeos procœmium. p. 168
Quæſtiones, ſiue traditiones Hebraicæ in Geneſim. p. 169
In libros Regum. p. 193
In librum Paralipomenon primum. p. 215
In librum ſecundum Paralipomenon. p. 221
In Loca Hebraica, procœmium. p. 227

De

De Actis apoſtolorum. p. 250
In librum nominum Hebraicorum præfatio. p. 254
Interpretatio nominum de Geneſi iuxta numerum litterarum. p. 255
De Exodo. p. 258
De Numeris. p. 260
De Deuteronomio. p. 262
In librum Ieſu Naue. p. 262
De libro Iudicum. p. 265
Canticum Deboræ. p. 266
In Ruth. p. 266
De primo libro Regum. p. 266
De ſecundo libro Regum. p. 267
De tertio librum Regum. p. 268
De libris Regum. p. 269
De pſalterio. p. 270
De Eſaia. p. 271
De Oſee p. 271
De Amos. p. 271
De Michea. p. 272
De Iohele & Abdia. p. 272
De Iona & Naum. p. 272
De Habacuk & Sophonia. p. 272
De Aggeo. p. 272
De zacharia & Malachia. p. 272
De Hieremia. p. 272
De Daniele. p. 273
De Ezechiele. p. 273
De Iob. p. 274
De Euangelio Matthæi. p. 274
De Marco. p. 275
De Luca. p. 275
De Ioanne. p. 276
De Actis Apoſtolorum. p. 276
De epiſtola Iacobi Apoſtoli. p. 278
De prima epi. Petri Apoſtoli. p. 278
De ſecunda Petri. p. 278
De prima epi. Ioannis. p. 279
De tertia epi. Ioannis. p. 279
De epiſtola Pauli ad Romanos. p. 279
Ad Corinthios prima. p. 279
Ad Corinthios ſecunda. p. 279
Ad Galatas. p. 280
ad Epheſios. p. 280
ad Coloſſenſes. p. 280
ad Teſſalonicenſes. p. 280
Ad Hebræos. p. 280
De Timotheo. I. p. 280
De Timotheo. II. p. 280
De Tito. p. 281
De Philemone. p. 281
De Apocalypſi Ioannis Apoſtoli. p. 281
De epiſtola Barnabæ. p. 282
Eruditiſsima ſcholia, Mariani Victorii Reatini, in omnes D. Hieronymi epiſtolas. p. 283
Index locupletiſsimus.
Loca ſacræ ſcripturæ, a S. Hieronymo his tribus epiſtolarum tomis explicata.

FINIS.

EPISTOLAE D. EVSEBII HIERONYMI STRIDONIENSIS,

ex multis antiquiſſimis libris in priſtinam integritatem reſtitutæ.

ARGVMENTVM.

HELIODORVS, intimus D. Hieronymi amicus, una cum eo in uaſtam ſolitudinem, quæ Syros ab Agarenis diuidit, acceſſit. conatus eſt eum uir ſanctus uti propoſiti ſocium retinere: uerum cum non potuerit, abſentem per hanc epiſtolam reuocare contendit. ſcripſit autem eam ætate tunc adoleſcens, immo pene puer, calentibus adhuc rhetorum ſtudijs, plenam lacrymis, querimonijsq. ut qua deſerti ſodalis monſtraret affectum; eamq. ſcholaſticis quibuſdam floribus, oratoria arte ludendo, mirifice ac luculenter ornauit. Exhortatoriam epiſtolam ipſe alibi uocat, quod in exhortatorio uerſetur genere: Heliodorum enim ad ſolitariam uitam multis hortatur: & quæ in contrarium adduci poterant argumenta, non minus oratione fecunda, quam felici ingenio late, copioſeq. refellit.

AD HELIODORVM, de laude uitæ ſolitariæ.

EPISTOLA PRIMA.

QVANTO amore & ſtudio contenderim, ut pariter in eremo moraremur, conſcium mutuæ caritatis pectus agnoſcit. quibus lamentis, quo dolore, quo gemitu te abeuntem proſecutus ſim, iſtæ quoque litteræ teſtes ſunt, quas lacrymis cernis interlitas. uerum tu, quaſi paruulus delicatus, contemptũ rogantis per blandimenta fouiſti: & ego incautus, quid tunc agerẽ, neſciebam. tacerẽ? ſed, quod ardenter uolebam, moderate diſſimulare non poteram. impenſius obſecrarẽ? ſed audire nolebas; quia ſimiliter nõ amabas. Quod unum potuir, ſpreta caritas fecit: quẽ præſentem retinere non ualuit, quærit abſentem. Quoniam igitur & tu ipſe abiens poſtularas, ur, poſtea quam ad deſerta migraſſem, inuitatoria ad te ſcripta tranſmitterem; & ego me facturum promiſeram: inuito: iam propera. Nolo priſtinarum neceſſitudinum recorderis. nudos amat eremus. Nolo te antiquæ peregrinationis terreat difficultas. qui in Chriſtum credis, & eius crede ſermonibus. Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia apponentur uo- Luc.12
bis. Non pera tibi ſumenda, non uirga eſt. Affatim diues eſt, qui cum Chriſto pauper eſt. Matth.10
Sed quid ago? rurſus improuidus obſecro? abeant preces, blandimenta diſcedant. debet amor læſus iraſci. qui rogantem contempſeras, forſitan audies obiurgantem. Quid facis in paterna domo delicate miles? ubi uallum? ubi foſſa? ubi hiems acta ſub pellibus? Ecce de cælo tuba canit: ecce cum nubibus, debellaturus orbem, imperator armatus egreditur: ecce bis acutus gladius, ex regis ore procedens, obuia quæque metit: & tu mihi de cubiculo Apoc.1
ad aciem, tu de umbra egrederis ad ſolem? Corpus aſſuetum tunicis loricæ onus non fert. caput opertum linteo galeam recuſat. mollem otio manum durus exaſperat capulus. Audi edictum regis tui: Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui mecum nõ colligit, ſpargit. Matth.12
Recordare tirocinii tui diem, quo Chriſto in baptiſmate conſepultus, in ſacramenti uerba iuraſti, pro nomine eius non te patri parciturum eſſe, non matri. Ecce aduerſarius in pectore tuo, Chriſtum conatur occidere. ecce donatiuum, quod militaturus acceperas, hoſtilia caſtra ſuſpirant. Licet paruulus ex collo pendeat nepos: licet, ſparſo crine, & ſciſſis ueſtibus, ubera, quibus te nutrierat, mater oſtendat: licet in limine pater iaceat: per calcatum perge patrem: ſiccis oculis ad uexillum crucis euola. Solum pietatis genus eſt, in hac re eſſe crudelem. Veniet, ueniet poſtea dies ille, quo uictor reuertaris in patriam; quo per Hieroſolymam cæleſtẽ uir fortis coronatus incedas. tunc municipatum cum Paulo capies: tunc & parentibus tuis eiuſdem ciuitatis ius petes: tunc & pro me rogabis, qui te, ut uinceres, inci-

 taui.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

taul. Neqne uero neſcio, qua te dicas nunc compede præpediri. Non eſt nobis ferreum pe
ctus, nec dura præcordia. non ex ſilice natos Hyrcanæ nutriere tigres. et nos per iſta tranſi
uimus. Nunc tibi blandis uidua ſoror hæret lacertis: nunc illi, cum quibus adoleuiſti, uer-
nulæ aiunt: Cui nos ſeruituros relinquis? nunc & gerula quondam, iam anus, & nutri-
cius, ſecundus poſt naturalem pietatem pater, clamitat: Morituros expecta pauliſper, & ſe
peli. Forſitan & laxis uberum pellibus mater, arata rugis fronte, antiquum referens mammæ
lallare, congeminet. Dicant, ſi uolunt, & grammatici: In te omnis domus inclinata recum
Exod. 10 bit. Facile rumpit hæc uincula amor Dei, & gehennæ timor. At contra ſcriptura præcipit,
parentibus obſeqnendum. Sed quicumque eos ſupra Chriſtum amat, perdit animam ſuam.
Gladium tenet hoſtis, ut me perimat: & ego de matris lacrymis cogitabo? Propter patrem
militiam Chriſti deſeram, cui ſepulturã Chriſti cauſa non debeo, quam etiã omnibus eius
Matth. 16 cauſa debeo? Domino paſſuro timide Petrus cõſulens ſcandalum fuit. Paulus retinentibus
Act. 21 ſe fratribus, ne Hieroſolymam pergeret, reſpondit: Quid facitis plorantes, & conturban-
tes cor meum? ego enim non ſolum ligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum pro no-
mine domini Ieſu Chriſti. Aries iſte pietatis, quo fides quatitur, euangelii retundendus
Matth. 12 eſt muro. Mater mea, & fratres mei hi ſunt, quicumque faciunt uoluntatem patris mei, qui
In cælis eſt. ſi credunt in Chriſtum, faueant mihi, pro eius nomine pugnaturo: ſi non cre-
Matth. 8 dunt, mortui ſepeliant mortuos ſuos. Sed hoc ais in martyrio. Erras frater, erras, ſi putas
umquam Chriſtianum perſecutionem non pati. tunc maxime oppugnaris, ſi te oppugna-
1. Pet. 5 ri neſcis. Aduerſarius noſter, tamquam leo rugiens, aliquem deuorare quærens circumit:
Pſal. 9 & tu pacem putas? Sedet in inſidiis cum diuitibus, ut in occultis interficiat innocentem t
oculi eius in pauperem reſpiciunt: inſidiatur in occulto, ſicut leo in ſpelunca ſua; inſidia-
tur, ut rapiat pauperem: et tu, frondoſæ arboris tectus umbraculo, molles ſomnos, futurus
præda, carpis? Inde me perſequitur luxuria: inde auaritia conatur irrumpere; inde uenter
meus uult mihi Deus eſſe pro Chriſto: compellit libido, ut habitantem in me Spiritum ſan
ctum fugem, ut templum eius uiolem: perſequitur, inquam, me hoſtis, cui nomina mil-
le, mille nocendi artes: & ego infelix uictorem me putabo, dum capior? Nolo, frater ca-
riſſime, examinato pondere delictorum, minora credas idololatriæ crimine eſſe, quæ dixi-
Eph. 5 mus. immo Apoſtoli diſce ſententiam, qui ait: Hoc enim ſcitote intelligentes, quia omnis
fornicator, aut immundus, aut auarus, aut fraudator, quod eſt idolorum ſeruitus, non ha
bet hereditatem in regno Chriſti, & Dei. Et quamquam generaliter aduerſum Deum ſa-
piat, quidquid diaboli eſt; &, quod diaboli eſt, idololatria ſit, cui omnia idola mancipan
Col. 3 tur: tamen & in alio loco ſpeciatim, nominatimq. determinat, dicens: Mortificate membra
ueſtra, quæ ſunt ſuper terram, deponentes fornicationem, immunditiam, & concupiſcen
tiam malam, & auaritiam, quæ ſunt idolorum ſeruitus, propter quæ uenit ira Dei in filios
diffidentiæ. Non eſt tantum in eo ſeruitus idoli, ſi quis duobus digitulis thura in buſtum
aræ iaciat, aut hauſtum pateræ poculo fundat merum. Neget auaritiam eſſe idololatriam,
qui poteſt triginta argenteis Dominum uenditum appellare iuſtitiam. Neget ſacrilegium
in libidine, ſed is, qui membra Chriſti, & hoſtiam uiuam, placentem Deo, cum publica-
rum libidinum uictimis, nefaria colluuione uiolauit. Nõ fateaur fraudẽ idololatriam eſſe,
Act. 5 ſed ſimilis eorum, qui in Actibus Apoſtolorum ex patrimonio ſuo partem pretii reſeruãtes,
præſenti periere uindicta. Animaduerte frater, non tibi licet de tuis quidquam habere re-
Luc. 14 bus. Omnis, inquit Dominus, qui non renunciauerit cunctis, quæ poſſidet, non poteſt
Matth. 4 meus eſſe diſcipulus. Cur timido animo Chriſtianus es? Reſpice Petro relictum rete: reſpi-
Luc. 9 ce ſurgentem de teloneo publicanum ſtatim apoſtolum. Filius hominis non habet, ubi ca-
put reclinet: & tu amplas porticus, & ingentia tectorum ſpatia metiris? Hereditatem expe-
ctans ſæculi, coheres Chriſti eſſe non poteris. Interpretare uocabulum monachi, hoc eſt
nomen tuum. quid facis in turba, qui ſolus es? Et hoc ego, non integris rate uel merci-
bus, nec quaſi ignarus fluctuum præmoneo, ſed quaſi nuper naufragio eiectus in litus do-
ctus nauta timida nauigaturis uoce denuncio. In illo æſtu Charybdis luxuriæ, ſalutem uo-
rat. Ibi ore uirgineo, ad pudicitiæ perpetranda naufragia, Scylla ceu renidens, libido blan
ditur. Hic barbarum litus, hic diabolus pirata, cum ſociis portat uincula capiendis. Noli-
te credere, nolite eſſe ſecuri. licet in modum ſtagni fuſum æquor arrideat: licet uix ſumma
iacentis elementi ſpiritu terga criſpentur: magnos hic campus montes habet: intus inclu-
ſum eſt periculum, intus eſt hoſtis. expedite rudentes, uela ſuſpendite. crux antennæ figa-
tur in frontibus: tranquillitas iſta tempeſtas eſt. Sed forſitan dicturus es: Quid ergo? qui-
cumque in ciuitate ſunt, Chriſtiani non ſunt? Non eſt tibi eadem cauſa, quæ ceteris. Do-
minum

minum auſculta dicentem: Si uis perfectus eſſe, uade, uende omnia tua, & da pauperibus, Matth. 19
& ueni ſequere me. Tu autem perfectum te fore pollicitus es. nam cum, derelicta militia,
te caſtraſti propter regna cælorum; quid aliud quam perfectam ſecutus es uitam? Perfectus
autem ſeruus Chriſti, nihil præter Chriſtum habet: aut, ſi quid præter Chriſtum habet, per-
fectus non eſt: et, ſi perfectus non eſt, cum ſe perfectum fore Deo pollicitus ſit, ante Deum
mentitus eſt. os autem, quod mentitur, occidit animam. Igitur, ut concludam; ſi perfe-
ctus es, cur bona paterna deſideras? Dominum fefelliſti, ſi perfectus non es. Diuinis euan-
gelium uocibus contonat: Non poteſtis duobus dominis ſeruire: & audet quiſquam men- Matth. 6
dacem Chriſtum facere, mammonæ & Domino ſeruiendo? uociferatur ille ſæpe: Si quis Luc. 9
uult poſt me uenire, abneget ſemet ipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Et ego
onuſtus auro arbitror me Chriſtum ſequi? Qui dicit ſe in Chriſtum credere, debet, quo
modo ille ambulauit, & ipſe ambulare. Quod ſi nihil habes; ut te reſponſurum ſcio: cur,
tam bene paratus ad bella, non militas? Niſi forte in patria tua te arbitraris hoc facere, cum
in ſua Dominus ſigna non fecerit. et cur id? cum auctoritate ſume rationem. Nemo pro- Luc. 4
pheta in patria ſua honorem habet. Non quæro, inquies, honorem: ſufficit mihi con-
ſcientia mea. Neque Dominus quærebat; quippe qui, ne a turbis rex conſtitueretur, au-
fugit. Sed ubi honor non eſt, ibi contemptus eſt: ubi contemptus, ibi frequens iniuria: ubi
autem iniuria, ibi & indignatio: ubi indignatio, ibi quies nulla: ubi quies non eſt, ibi mens
a propoſito ſæpe deducitur: ubi autem per inquietudinem aliquid aufertur ex ſtudio, mi-
nus fit ab eo, quod tollitur: & ubi minus eſt, perfectum non poteſt dici. Ex hac ſupputa-
tione, illa ſumma naſcitur, monachum perfectum in patria ſua eſſe non poſſe. Perfectum
autem eſſe nolle, delinquere eſt. Sed, de hoc gradu pulſus, prouocabis ad clericos. An de
his aliquid audeam dicere, qui certe in ſuis urbibus commorantur? Abſit ut de his quid-
quam ſiniſtrum loquar, qui apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore confi-
ciunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus: qui claues regni cælorum habentes, quodam mo- Matth. 16
do ante iudicii diem iudicant: qui ſponſam Domini ſobria caſtitate conſeruant. Sed alia, 18
ut ante perſtrinxi, monachorum eſt cauſa, alia clericorum. Clerici paſcunt oues: ego paſcor.
illi de altario uiuunt: mihi, quaſi infructuoſæ arbori, ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus
ad altare non defero. Nec poſſum obtendere paupertatem, cum in euangelio anum ui-
duam, duo, quæ ſola ſibi ſupererant, æra mittentem in gazophylacium, laudauerit Domi 1. Cor. 15
nus. Mihi ante presbyterum ſedere non licet: illi, ſi peccauero, licet tradere me Satanæ in
interitum carnis, ut ſpiritus ſaluus ſit in die Domini Ieſu. Et in ueteri quidem lege, qui-
cumque ſacerdotibus non obtemperaſſet; aut, extra caſtra poſitus, lapidabatur a populo;
aut, gladio ceruice ſubiecta, contemptum expiabat cruore. nunc uero inobediens, ſpiri-
tuali mucrone truncatur; aut, eiectus de eccleſia, rabido dæmonum ore diſcerpitur. Quod
ſi te quoque, ad eundem ordinem, pia fratrum blandimenta ſolicitant: gaudebo de aſcen-
ſu, timebo de lapſu. Qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Scimus iſta: ſed 1. Tim. 3
iunge, quod ſequitur: Oportet autem huiuſmodi irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris ui-
rum, ſobrium, pudicum, prudentem, ornatum, hoſpitalem, docibilem, non uinolentum,
non percuſſorem, ſed modeſtum. Et ceteris, quæ de eo ſequuntur, explicitis, non mino-
rem in tertio gradu adhibuit diligentiam, dicens: Diaconos ſimiliter pudicos, non bilin-
gues, non multo uino deditos, non turpilucros, habentes myſterium fidei in conſcientia
pura. Et hi autem probentur primum; & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes. Væ illi
homini, qui, ueſtem non habens nuptialem, ingreditur ad cœnam. nihil ſupereſt, niſi ut ſta Matth. 22
tim audiat: Amice, quo modo huc intraſti? Et illo obmuteſcente, dicatur miniſtris: Tol
lite illum, ligatis manibus, & pedibus; & mittite eum in tenebras exteriores, ubi erit fletus;
& ſtridor dentium. Væ illi, qui, acceptum talentum in ſudario ligans, ceteris lucra facien- Matth. 25
tibus, id tantum, quod acceperat, reſeruauit. Illico indignantis domini reſponſione, ac
clamore ferietur: Serue nequam, quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, & ego ue
niens cum uſuris exegiſſem eam? Id eſt, depoſuiſſes ad altare, quod ferre non poteras. dum
enim tu ignauus negotiator denarium tenes, alterius locum, qui pecuniam duplicare pote
rat, occupaſti. Quamobrem ſicuti, qui bene miniſtrat, bonum gradum ſibi acquirit: ita,
qui indigne ad calicem Domini accedit, reus erit Dominici corporis, & ſanguinis. Non
omnes epiſcopi, epiſcopi ſunt. Attendis Petrum: ſed & Iudam conſidera. Stephanum ſuſpi
cis: ſed & Nicolaum reſpice; quem Dominus in Apocalypſi ſua damnat ſententia: qui Apoc. 2
tam turpia & nefanda commentus eſt, ut Nicolaitarum hæreſis ex illa radice naſcatur. Pro-
bet ſe unusquiſque, & ſic accedat. Non facit eccleſiaſtica dignitas Chriſtianum. Cornelius Act. 10

Deut. 13 centurio, adhuc ethnicus, dono ſancti ſpiritus mundatur. Presbyteros Daniel puer iudicat.
Amos 1 Amos tuborũ mora diſtringens, repente propheta effectus eſt. Dauid paſtor eligitur in regẽ.
1. Reg. 16 Minimum diſcipulum Ieſus amat plurimũ. Inferius frater accumbe; ut, minore adueniente,
Ioan. 19 ſurſum iubearis aſcendere. Super quem Dominus requieſcit, niſi ſuper humilem, & quie-
Luc. 14 tum, & trementem uerba ſua? Cui plus creditur, plus ab eo exigitur. Potentes potenter tor
Iſa. 66 menta patientur. Nec ſibi quiſquam de corporis tantum mundi caſtitate ſupplaudat, cum
Sap. 6 omne uerbum otioſum quodcumque locuti fuerint homines, redditun ſint de eo ratio-
Matth. 12 nem in die iudicii; cum etiam conuicium in fratrem, homicidii ſit reatus. Non eſt facile, ſta
re loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cum Chriſto regnantium: ne forte ueniat angelus,
Apoc. 2 qui ſcindat uelum templi tui, qui candelabrum tuum de loco moueat. Aedificaturus tur-
Luc. 14 rim, futuri operis ſumptus ſupputa. Infatuatum ſal ad nihil eſt utile, niſi ut proiiciatur fo-
Matth. 5 ras, & a porcis conculcetur. Monachus ſi ceciderit, rogabit pro eo ſacerdos: pro ſacerdotis
lapſu quis rogaturus eſt? Sed quoniam e ſcopuloſis locis enauigauit oratio; & inter canas
ſpumeis fluctibus cautes fragilis in altum cymba proceſſit; pandenda uela ſunt uentis; &
quæſtionum ſcopulis tranſuadatis, lætantium more nautarum, epilogi celeuma cantãdum
eſt. O deſertum, Chriſti floribus uernans. o ſolitudo, in qua illi naſcuntur lapides, de qui-
bus in Apocalypſi ciuitas magni regis extruitur. o eremus familiarius Deo gaudens. Quid
agis frater in ſæculo, qui maior es mundo? quamdiu te tectorum umbræ premunt? quam-
diu fumoſarum urbium carcer includit? Crede mihi, neſcio quid plus lucis aſpicio. Libet,
ſarcina corporis abiecta, ad purum ætheris euolare fulgorem. Paupertatem times? ſed bea-
Matth. 5 tos Chriſtus pauperes appellat. Labore terreris? at nemo athleta ſine ſudore coronatur. De
cibo cogitas? ſed fides famem non timet. Super nudam metuis humum exeſa ieiuniis mem
bra collidere? ſed Dominus tecum iacet. Squalidi capitis horret inculta cæſaries? ſed caput
tuum Chriſtus eſt. Infinita eremi uaſtitas te terret? ſed tu paradiſum mente deambula.
Quotieſcumque illuc cogitatione conſcenderis, toties in eremo nõ eris. Scabra ſine balneis
attrahitur cutis: ſed qui in Chriſto ſemel lotus eſt, nõ illi neceſſe eſt iterum lauare. Et ut bre
Rom. 8 uiter ad cuncta audias Apoſtolum reſpondentem: Non ſunt, inquit, condignæ paſſiones
huius ſæculi ad ſuperuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Delicatus es frater, ſi &
hic uis gaudere cum ſæculo, & poſtea regnare cum Chriſto. Veniet, ueniet illa dies, qua
Luc. 12 corruptiuum hoc, & mortale, incorruptionem induat, & immortalitatẽ. Beatus ſeruus, quem
Dominus inuenerit uigilantem. tunc ad uocem tubæ pauebit terra cum populis, & tu gau-
debis. Iudicaturo Domino, lugubre mundus immugiet: tribus ad tribum pectora ferient:
potentiſſimi quondam reges, nudo latere palpitabunt: exhibebitur cum prole ſua uere tunc
ignitus Iupiter: adducetur & cum ſuis ſtultus Plato diſcipulis: Ariſtotelis argumenta non
proderunt. tunc tu ruſticanus & pauper exultabis, & ridebis, & dices: Ecce crucifixus De-
us meus: ecce iudex, qui obuolutus pannis in præſepio uagiit. hic eſt ille operarii & quæ-
ſtuariæ filius: hic, qui matris geſtatus ſinu, hominem Deus fugit in Aegyptum: hic ueſti-
tus coccino: hic ſentibus coronatus: hic Magus dæmonium habens, & Samarites. Cerne
manus Iudæe, quas fixeras: cerne latus Romane, quod foderas. uidete corpus an idem ſit,
quod dicebatis clam nocte ſuſtuliſſe diſcipulos. Dilectio tua me compulit, ut hæc tibi
frater dicerem; ut his tum intereſſe contingat, pro quibus nunc labor durus eſt.

ARGVMENTVM.

NEPOTIANVS, *Heliodori ex ſorore nepos, iuuenis adhuc ætate, uerum ſenili animo, petierat per litteras a D. Hieronymo, ut illi uiuendi formam, quæ a clericis, uel monachis ſeruari debet, præſcriberet. facit hoc uir ſanctus præſenti epiſtola; in qua* παραινετικῶς *multa ad eorum uitam pertinentia luculenter exponit.*

HIERONYMVS AD NEPOTIANVM, de uita clericorum, & ſacerdotum.

EPISTOLA II.

PETIS a me, Nepotiane cariſſime, litteris tranſmarinis, & crebro petis, ut tibi breui uolumine digeram præcepta uiuendi, & qua ratione is, qui, ſæculi militia derelicta, uel monachus cœperit eſſe, uel clericus, rectum Chriſti tramitem teneat, ne ad diuerſa uitiorum diuerticula rapiatur. Dum eſſem adoleſcens, immo pene puer, & primos impetus laſciuientis ætatis eremi duritia refrenarem, ſcripſi ad auunculum tuum, ſanctum Heliodorum exhortatoriam epiſtolam, plenam lacrymis, que-

timo-

rimoniisq. & quæ deſerti ſodalis monſtraret affectum. ſed in illo opere pro ætate tunc luſi-
mus: &, calentibus adhuc rhetorum ſtudiis, atque doctrinis, quædam ſcholaſtico flore
depinximus. nunc, iam cano capite, & arata rugis fronte, & inſtar boum pendentibus a
mento palearibus, Frigidus obſiſtit circũ præcordia ſanguis. Vnde & in alio loco idem poe
ta canit: Omnia fert ætas, animum quoque. Et poſt modicum: Nunc oblita mihi tot
carmina, uox quoque Mœrin iam fugit ipſa. Quod ne de gentili tantum litteratura profer
re uideamur, diuinorum uoluminum ſacramenta cognoſce. Dauid annos natus ſeptuagin-
ta, bellicoſus quondam uir, ſenectute frigeſcente, non poterat calefieri. quæritur itaque 3. Reg. 1
puella de uniuerſis finibus Iſrael Abiſag Sunamitis, quæ cum rege dormiret, & ſenile corpus
calefaceret. Nonne tibi uidetur, ſi occidentem ſequaris litteram, uel figmentum eſſe de mi
mo, uel Atellanarum ludicra? Frigidus ſenex obuoluitur ueſtimentis, & niſi complexu
adoleſcentulæ non tepeſcit. uiuebat adhuc Bethſabee: ſupererat Abygail, & reliquæ uxores
eius, & concubinæ, quas ſcriptura commemorat. omnes quaſi frigidæ repudiantur, & 1. Par. 3
in unius tantum grandæuus caleſcit amplexibus. Abraham multo Dauid ſenior fuit; & ta- Gen. 23
men, uiuente Sara, aliam non quæſiuit uxorem. Iſaac duplices Dauid annos habuit, & cum 25.
Rebecca iam uetula numquam friguit. Taceo de prioribus ante diluuium uiris, qui poſt an- Gen. 35
nos nongentos, non dico ſenilibus, ſed pene iam carioſis artubus, nequaquam puellares
quæſiere amplexus. Certe Moyſes, dux Iſraelitici populi, centum & uiginti annos habebat,
& Sephoram non mutauit. Quæ eſt igitur iſta Sunamitis, uxor & uirgo, tam feruens, ut Deut. 34
frigidum calefaceret; tam ſancta, ut calentem ad libidinem non prouocaret? Exponat ſa-
pientiſſimus Salomon patris ſui delicias; & pacificus bellatoris uiri narret amplexus. Poſſi-
de ſapientiam, poſſide intelligentiam. Ne obliuiſcaris; & ne declinaueris a uerbis oris mei. Prou. 4
neque derelinquas illam, & apprehendet te: ama illam, & ſeruabit te. Principium ſapien
tiæ, poſſide ſapientiam; & in omni poſſeſſione tua, poſſide intelligentiam: circumda illam,
& exaltabit te: honora illam, & amplexabitur te: ut det capiti tuo coronam gratiarum. Co
rona quoque deliciarum proteget te: omnes pene uirtutes corporis mutantur in ſenibus;
&, creſcente ſola ſapientia, decreſcunt cetera, ieiunia, uigiliæ, & eleemoſynæ, chameuniæ,
huc illucq. diſcurſus, peregrinorum ſuſceptio, defenſio pauperum, inſtantia orationum,
perſeuerantia, uiſitatio languentium, labor manuum, unde præbeantur eleemoſynæ. Et,
ne ſermonem longius protraham, cuncta, quæ per corpus exercentur, fracto corpore mino-
ra fiunt. Nec hoc dico, quod in iuuenibus & adhuc ſolidioris ætatis, his dumtaxat, qui la-
bore & ardentiſſimo ſtudio, uitæ quoque ſanctimonia; & orationis ad dominum Ieſum
frequentia, ſcientiam conſecuti ſunt, frigeat ſapientia; quæ in pleriſque ſenibus ætate mar
ceſcit; ſed quod adoleſcentia multa corporis bella ſuſtineat; & inter incentiua uitiorum, &
carnis titillationes, quaſi ignis in lignis uiridibus, ſuffocetur, ut ſuum non poſſit explicare
fulgorem. Senectus uero rurſus eorum, qui adoleſcentiam ſuam honeſtis artibus inſtruxe-
runt, & in lege Domini meditati ſunt die ac nocte, ætate fit doctior, uſu tritior, proceſſu tem
poris ſapientior, & ueterum ſtudiorum dulciſſimos fructus metit. unde & ſapiens ille uir
Græciæ Themiſtocles, cum, expletis centum & ſeptem annis, ſe mori cerneret, dixiſſe fertur,
ſe dolere, quod tunc egrederetur e uita; quando ſapere cœpiſſet. Plato, octogeſimo pri-
mo anno ſcribens, mortuus eſt. et Iſocrates, nonaginta & nouem annos in docendi ſcriben
diq. labore compleuit. Taceo ceteros philoſophos, Pythagoram, Democritum, Xenocra-
tem, Zenonem, Cleanthem; qui, iam ætate longæua, in ſapientiæ ſtudiis floruerunt. Ad
poetas uenio, Homerum, Heſiodum, Simonidem, Steſichorum: qui grandes natu, cy-
gneum neſcio quid, & ſolito dulcius, uicina morte, cecinerunt. Sophocles, cum propter
nimiam ſenectutem, & rei familiaris negligentiam a filiis accuſaretur amentiæ, Oedipi fa-
bulam, quam nuper ſcripſerat, recitauit iudicibus; & tantum ſapientiæ in ætate iam fracta
ſpecimen dedit, ut ſeueritatem tribunalium in theatri fauorem uerteret. Nec mirum, cum
etiam Cato Cenſorius, Romani generis diſertiſſimus, iam & ſenex, Græcas litteras diſcere
nec erubuerit, nec deſperauerit. Certe Homerus refert, quod de lingua Neſtoris, iam uetu
li, & pene decrepiti, dulcior melle oratio fluxerit. Sed & ipſius nominis Abiſag ſacramen-
tum, ſapientiam ſenum indicat ampliorem. interpretatur enim, pater meus ſuperfluus, uel
patris mei rugitus. uerbum ſuperflui ambiguum eſt, ſed in præſenti loco uirtutem ſonat;
quod amplior fit in ſenibus, & redundans ac larga ſapientia. in alio autem loco ſuperfluus,
quaſi non neceſſarius ponitur. Abiſag autem, ideſt, rugitus proprie nuncupatur; quod,
ut maris fluctus, reſonat, &, ut ita dicam, de pelago ueniens fremitus auditur. ex quo o-
ſtenditur abundantiſſimum, & ultra humanam uocem diuini ſermonis in ſenibus tonitruũ

commorari. Porro Sunamitis in lingua noſtra, coccinea, dicitur: ut ſignificet calere ſa-
pientiam, & diuina lectione feruere: quod licet Dominici ſanguinis indicet ſacramentum,
Gen. 38 tamen & feruorem oſtendit ſapientiæ. unde & obſtetrix illa in Geneſi coccinum ligat in ma
nu Phares, qui ab eo, quod parietem diuiſerat, duos ante populos ſeparantem, diuiſoris,
Ios. 2 ideſt Phares, ſortitus eſt nomen. et Rahab meretrix, in typo eccleſiæ reſticulam myſte-
rium ſanguinis continentem, ut, Hiericho pereunte, domus eius ſaluaretur, appendit in fe-
1. Paral. 2 neſtra. unde & in alio loco de uiris ſanctis ſcriptura commemorat: Hi ſunt, qui uenerunt
Luc. 12. 24 de calore domus patris Rechab. Et Dominus noſter in Euangelio, Ignem, inquit, ueni mit
tere in terram, & quam uolo ut ardeat. Qui in diſcipulorum corda ſuccenſus, cogebat eos
dicere: Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in uia, & aperiret nobis
ſcripturas? Quorſum hæc tam longo repetita principio? Ne a me quæras pueriles declamatio
nes, ſententiarum floſculos, uerborum lenocinia, & per fines capitulorum ſingulorum acu
ta quædam, breuiterq. concluſa, quæ plauſus & clamores excitent audientium. Ample-
xetur me modo ſapientia: & Abiſag noſtra, quæ numquam ſeneſcit, in meo requieſcat ſi-
nu. Impolluta eſt, uirginitatisq. perpetuæ, & quæ in ſimilitudinem Mariæ, cum quotidie
Rom. 12 generet, ſemperq. parturiat, incorrupta eſt. Hinc reor dixiſſe Apoſtolum: Spiritu feruen-
Matth. 24 tes: Et in Euangelio Dominum prædicaſſe, quod in fine mundi, quando, iuxta prophe-
Zach. 11 tam Zachariam, ſtultus paſtor eſſe cœperit, ſapientia decreſcente, refrigeſcet caritas mul-
torum. Audi igitur, ut beatus Cyprianus ait, non diſerta, ſed fortia. audi fratrem collegio,
patrem ſenio, qui te ab incunabulis fidei uſque ad perfectam ducat ætatem, & per ſingu-
los gradus uiuendi præcepta conſtituens, in te ceteros erudiat. Scio quidem, ab auunculo
tuo beato Heliodoro, qui nunc pontifex Chriſti eſt, te & didiciſſe, quæ ſancta ſunt, & quo-
tidie diſcere; normamq. uitæ eius, exemplum habere uirtutum. ſed & noſtra, qualiacum-
que ſunt, ſuſcipe; & libellum hunc libello illius copulato; ut, cum ille te monachum eru-
dierit, hic clericum doceat eſſe perfectum. Igitur clericus, qui Chriſti ſeruit eccleſiæ, in-
terpretetur primo uocabulum ſuum, &, nominis definitione prolata, nitatur eſſe quod di-
citur. ſi enim κλῆρος Græce, ſors Latine appellatur: propterea uocantur clerici, uel quia de
ſorte ſunt Domini, uel quia ipſe Dominus ſors, id eſt pars, clericorum eſt. Qui autem uel
ipſe pars Domini eſt, uel Dominum partem habet; talem ſe exhibere debet, ut & ipſe poſ
ſideat Dominum, & poſſideatur a Domino. Qui Dominum poſſidet, & cum propheta dicit:
Pſal. 15 Pars mea Dominus: nihil extra Dominum habere poteſt. quod ſi quippiam aliud habuerit
præter Dominum, pars eius non erit Dominus. uerbi gratia: ſi aurum, ſi argentum, ſi poſ-
ſeſſiones, ſi uariam ſupellectilem; cum iſtis partibus, Dominus pars eius fieri non dignabi
tur. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hereditatis eius; nec accipio partem inter
ceteras tribus, ſed, quaſi leuita, & ſacerdos, uiuo de decimis; & altari ſeruiens, altaris obla
tione ſuſtētor: habens uictum, & ueſtitum, his contentus ero; & nudam crucem nudus ſe-
quar. Obſecro itaque te, & repetens, iterumq. iterumq. monebo; ne officium clericatus ge
nus antiquæ militiæ putes, id eſt, ne lucra ſæculi in Chriſti quæras militia; ne plus habeas,
quam quando clericus eſſe cœpiſti; & dicatur tibi: Cleri eorum non proderunt eis. Non-
Hier. 12 nulli enim ſunt ditiores monachi, quam fuerant ſæculares; & clerici, qui poſſideant opes
ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete & fallace diabolo non habuerant; ut ſuſpiret eos
eccleſia diuites, quos mundus tenuit ante mendicos. Menſulam tuam pauperes, & peregri-
ni, & cum illis Chriſtus conuiua nouerit. Negotiatorem clericum, & ex inope diuitem, ex
1. Cor. 15 ignobili glorioſum, quaſi quandam peſtem, fuge. Corrumpunt mores bonos confabula-
tiones peſſimæ. Tu aurum contemnis, alius diligit: tu calcas opes, ille ſectatur: tibi cordi
ſilentium, manſuetudo, ſecretum; illi uerboſitas, attrita frons; cui nundinæ, fora placent,
& plateæ, ac medicorum tabernæ. In tanta morum diſcordia, quæ poteſt eſſe concordia?
Hoſpitiolum tuum aut raro, aut numquam mulierum pedes terant. Omnes puellas, & uir
gines Chriſti aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne ſub eodem tecto manſites: nec
in præterita caſtitate confidas. Nec ſanctior Dauid, nec Sanſone fortior, nec Salomone po
Gen. 3 tes eſſe ſapientior. Memento ſemper, quod paradiſi colonum de poſſeſſione ſua mulier eie-
cerit. Aegrotanti tibi quilibet ſanctus frater aſſiſtat, & germana, uel mater, aut probatæ
quælibet apud omnes fidei. quod ſi huiuſcemodi non fuerint conſanguinitatis caſtimo-
niæq. perſonæ; multas anus nutrit eccleſia, quæ & officium præbeant, & beneficium acci-
piant miniſtrando, ut infirmitas quoque tua fructum habeat eleemoſynæ. Scio quoſdam
conualuiſſe corpore, & animo ægrotare cœpiſſe. Periculoſe tibi miniſtrat, cuius uultum fre
quenter attendis. Si, propter officium clericatus, aut uidua uiſitatur, aut uirgo; numquam

domum

domum ſolus introeas. Tales habeto ſocios, quorum contubernio non infameris. Si le-
ctor, ſi acolythus, ſi pſaltes te ſequitur: non ornentur ueſte, ſed moribus: nec calamiſtro
criſpent comas, ſed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum ſola, ſecreto, & absque arbi
tro, uel teſte, non ſedeas. Si familiarius eſt aliquid loquendum: habet nutricem maiorem
domus, uirginẽ, uiduam, uel maritatam: non eſt tam inhumana, ut nullum præter te ha-
beat, cui ſe audeat credere. Caueto omnes ſuſpitiones; &, quidquid probabiliter fingi po-
teſt, ne fingatur, ante deuita. Crebra munuſcula, & ſudariola, & faſciolas, & ueſtes ori ap-
plicitas, & oblatos ac deguſtatos cibos, blandasq. & dulces litterulas ſanctus amor non ha
bet. Mel meum, lumen meum, meum deſiderium, omnes delicias, & lepores, & riſu di-
gnas urbanitates, & ceteras ineptias amatorum, in comœdiis erubeſcimus, in ſæculi homi
nibus deteſtamur: quanto magis in monachis, & in clericis, quorum & ſacerdotium pro-
poſito, & propoſitum ornatur ſacerdotio? Nec hoc dico, quod aut in te, aut in ſanctis uiris
iſta formidem; ſed quod in omni propoſito, in omni gradu, & ſexu & boni & mali repe-
riantur; malorumq. condemnatio, laus bonorum ſit. Pudet dicere: ſacerdotes idolorum,
mimi, & aurigæ, & ſcorta hereditates capiunt: ſolis clericis & monachis hoc lege prohi-
betur, & prohibetur non a perſecutoribus, ſed a principibus Chriſtianis. Nec de lege con-
queror; ſed doleo, cur meruerimus hanc legem. Cauterium bonum eſt; ſed quo mihi uul-
nus, ut indigeam cauterio? Prouida ſeueraq. legis cautio, & tamen nec ſic refrenatur auari-
tia. Per fidei commiſſa legibus illudimus; &, quaſi maiora ſint imperatorum ſcita, quam
Chriſti, leges timemus, euangelia contemnimus. Sit heres, ſed mater filiorum, id eſt, gre
gis ſui, eccleſia, quæ illos genuit, nutriuit, & pauit. Quid nos inſerimus inter matrem, &
liberos? Gloria epiſcopi eſt, pauperum inopiæ prouidere. Ignominia ſacerdotis eſt, pro-
priis ſtudere diuitiis. Natus in paupere domo, & in tugurio ruſticano, qui uix milio & ciba
rio pane rugientem ſaturare uentrem poteram, nunc ſimilam, & mella faſtidio. noui & ge-
nera, & nomina piſcium: in quo litore concha lecta ſit, calleo: ſaporibus auium diſcerno
prouincias; & ciborũ me raritas, ac nouiſſime damna ipſa delectant. Audio præterea in ſe-
nes, & anus absque liberis, quorundam turpe ſeruitium. Ipſi apponunt matulam; obſi-
dent lectum; purulentiam ſtomachi, & phlegmata pulmonis manu propria ſuſcipiunt: pa
uent ad introitum medici: trementibusq. labiis, an commodius habeant, ſciſcitantur: &,
ſi paululum ſenex uegetior fuerit, periclitantur; ſimulataq. lætitia, mens intrinſecus auara
torquetur: timent enim, ne perdant miniſterium; & uiuacem ſenem, Mathuſalem annis
comparant. O quanta apud Deum merces, ſi in præſenti pretium nõ ſperarent. Quantis ſu
doribus hereditas caſſa expetitur? Minori labore margaritum Chriſti emi poterat. Diui-
nas ſcripturas ſæpius lege; immo numquam de manibus tuis ſacra lectio deponatur. Diſce,
quod doceas: obtine eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem; ut poſſis ex- Tit.1
hortari in doctrina ſana, & cõtradicentes reuincere. Permane in his, quæ didiciſti, & credi- 2.Tim.3
ta ſunt tibi; ſciens, a quo didiceris; paratus ſemper ad ſatisfactionem, omni poſcenti te ra- 1.Pet.3
tionem, de ea, quæ in te eſt, ſpe. Non confundant opera tua ſermonem tuum: ne, cum in
eccleſia loqueris, tacitus quilibet reſpondeat, cur ergo hæc, quæ dicis, ipſe non facis? De-
licatus magiſter eſt, qui pleno uentre de ieiuniis diſputat. Accuſare auaritiam & latro po-
teſt: ſacerdotis Chriſti os, mens, manusq. concordent. Eſto ſubiectus pontifici tuo, &
quaſi animæ parentem ſuſcipe. Amare filiorum, timere ſeruorum eſt. Si pater ſum, inquit; Malac.1
ubi eſt honor meus? Si dominus ego ſum; ubi eſt timor meus? Plura tibi in eodem uiro ob-
ſeruanda ſunt nomina, monachus, pontifex, auunculus, qui te iam in omnibus, quæ ſancta
ſunt, docuit. Illud etiam dico, quod epiſcopi ſacerdotes ſe eſſe nouerint, non dominos:
honorent clericos, quaſi clericos; ut & ipſis a clericis, quaſi epiſcopis, honor deferatur. Sci-
tum illud eſt oratoris Domitii: Cur ego te, inquit, habeam ut principem; cum tu me non
habeas ut ſenatorem? Quod Aaron & filios eius, hoc epiſcopum & presbyteros eſſe noue-
rimus: Vnus dominus, unum templum, unum ſit etiam miniſterium. Recordemur ſemper,
quid apoſtolus Petrus præcipiat ſacerdotibus: Paſcite eum, qui in uobis eſt, gregem Domi 1.Pet.5
ni, prouidentes non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum; neque turpis lucri gratia, ſed
uoluntarie; neque ut dominantes in clerum, ſed forma facti gregis ex animo: ut, cum appa
ruerit princeps paſtorum, percipiatis immarceſſibilem gloriæ coronam. Peſſimæ conſuetu-
dinis eſt in quibuſdam eccleſiis, tacere presbyteros, & præſentibus epiſcopis non loqui;
quaſi aut inuideant, aut non dignentur audire. Et ſi alii, inquit, apoſtolus Paulus, fuerit 1.Cor. 14
reuelatum ſedenti; prior taceat. poteſtis enim per ſingulos prophetare, ut omnes diſcant;
& omnes conſolentur: & ſpiritus prophetarum prophetis ſubiectus eſt. non enim diſſenſio-
nis

nis Deus, ſed pacis. Gloria patris eſt filius ſapiens. Gaudeat epiſcopus iudicio ſuo, cum
tales Chriſto elegerit ſacerdotes. Docente te in eccleſia, non clamor populi, ſed gemitus
ſuſcitetur. lacrymæ auditorum, laudes tuæ ſint. ſermo presbyteri, ſcripturarum lectione
conditus ſit. Nolo te declamatorem eſſe, & rabulam, garrulumq. ſine ratione, ſed myſte-
riorum peritum, & ſacramentorum Dei tui erudititiſſimum. Verba uoluere, & celeritate di-
cendi apud imperitum uulgus admirationem ſui facere, indoctorum hominum eſt. Attrita
frons interpretatur ſæpe, quod neſcit; & cum aliis perſuaſerit, ſibi quoque uſurpat ſcien-
tiam. Præceptor quondam meus Gregorius Nazianzenus, rogatus a me ut exponeret,
Luc. 6 quid ſibi uellet in Luca, ſabbatum δευτερόπρωτον, eleganter luſit: Docebo te, inquiens, ſu-
per hac re in eccleſia: in qua, mihi omni populo acclamante, cogeris inuitus ſcire quod
neſcis: aut certe, ſi ſolus tacueris, ſolus ab omnibus ſtultitiæ condemnaberis. Nihil tam fa
cile, quam uilem plebeculam, & indoctam concionem linguæ uolubilitate decipere; quæ,
quidquid non intelligit, plus miratur. M. Tullius, in quem pulcherrimum illud elogium
eſt: Demoſthenes tibi præripuit, ne eſſes primus orator; tu illi, ne ſolus: in oratione pro
Q. Gallio, quid de fauore uulgi, & de imperitis concionatoribus loquatur, attende: ne his
fraudibus ludaris. loquor enim, quæ ſum ipſe nuper expertus. Vnus quidam poeta, nomi-
natus homo, perlitteratus, cuius ſunt illa colloquia poetarum, ac philoſophorum, cum fa-
cit Euripidem & Menandrum inter ſe, & alio loco Socratem atque Epicurum differentes,
quorum ætates non annis, ſed ſæculis ſcimus eſſe diſiunctas, quantos is plauſus, & clamo-
res mouet? multos enim condiſcipulos habet in theatro, qui ſimul litteras nō didicerant.
Veſtes pullas æque deuita, ut candidas. Ornatus, ut ſordes, pari modo fugiendæ ſunt: quia
alterum delicias, alterum gloriam redolet. Non abſque amictu lineo incedere, ſed pretium
ueſtium linearum non habere, laudabile eſt. alioquin ridiculum, & plenum dedecoris eſt,
referto marſupio, quod ſudarium orariumq. non habeas, gloriari. Sunt, qui pauperibus
paulum tribuunt, ut amplius accipiant, & ſub prætextu eleemoſynæ quærunt diuitias: quæ
magis uenatio appellanda eſt, quam eleemoſynæ genus. Sic beſtiæ, ſic aues, ſic capiuntur
& piſces. Modica in hamo eſca ponitur, ut matronarum in eo ſacculi protrahantur. Sciat
epiſcopus, cui commiſſa eſt eccleſia, quem diſpenſationi pauperum curæq. præficiat. Melius
eſt non habere, quod tribuam; quam impudenter petere, quod recondam. Sed & genus
arrogantiæ eſt, clementiorem te uelle uideri, quam pontifex Chriſti eſt. Non omnia poſſu
mus omnes. Alius in eccleſia oculus eſt, alius lingua, alius manus, alius pes, auris, uenter:
1. Cor. 12. & cetera. Lege Pauli epiſtolam ad Corinthios; quo modo diuerſa membra unum corpus ef-
ficiunt. Nec ruſticus tamen & ſimplex frater ideo ſe ſanctum putet, ſi nihil nouerit: nec pe-
ritus, & eloquens, lingua æſtimet ſanctitatem. Multoq. melius eſt e duobus imperfectis,
ruſticitatem ſanctam habere, quam eloquentiam peccatricem. Multi ædificant parietes,
& columnas eccleſiæ ſubſtruunt: marmora nitent: auro ſplendent laquearia: gemmis alta-
re diſtinguitur: & miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt. Neque uero mihi aliquis opponat
diues in Iudæa templum, menſam, lucernas, thuribula, patellas, ſcyphos, mortariola, &
cetera ex auro fabrefacta. tunc hæc probabantur a Domino, quando ſacerdotes hoſtias im-
molabant, & ſanguis pecudum, erat redemptio peccatorum. quamquam hæc omnia præ-
1. Cor. 10 ceſſerint in figura: Scripta ſunt autem propter nos, in quos fines ſæculorum deuenerunt.
Nunc uero, cum paupertatem domus ſuæ pauper Dominus dedicarit, cogitemus crucem
Luc. 16 eius, & diuitias lutum putabimus. Quid miramur, quod Chriſtus uocat iniquum mam-
Act. 3 mona? quid ſuſpicimus, & amamus, quod Petrus ſe non habere, glorioſe teſtatur? alio-
quin, ſi tantum litteram ſequimur, & in auro atque diuitiis ſimplex nos delectat hiſtoria, cū
auro obſeruemus & cetera. Ducant pontifices Chriſti, uxores uirgines: Quamuis bonæ men
tis ſit qui cicatricem habuerit, & deformis eſt; priuetur ſacerdotio; lepra corporis, animæ
uitiis præferatur: Creſcamus, & multiplicemur, & repleamus terram, nec immolemus a-
gnum, nec myſticum paſcha celebremus: quia hæc abſque templo fieri, lege prohibentur.
Figamus ſeptimo menſe tabernaculum, & ſollemne ieiunium buccina concrepemus. Quod
Rom. 7 ſi hæc omnia ſpiritualibus ſpiritualia comparantes, ſcientesq. cum Paulo, quod lex ſpiritua
Pſal. 118 lis eſt, & Dauid uerba cantantes: Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua:
Marc. 2 ſic intelligimus, ut Dominus quoque noſter intellexit, & interpretatus eſt ſabbatum: aut
Matth. 12 aurum repudiemus cum ceteris ſuperſtitionibus Iudæorum: aut, ſi aurum placet, placeant
& Iudæi; quos cum auro aut probare nobis neceſſe eſt, aut damnare. Conuiuia tibi uitan
da ſunt ſæcularium, & maxime eorum, qui honoribus tument. Turpe eſt, ante fores ſacerdo
tis Chriſti crucifixi & pauperis, & qui cibo quoqueueſcebatur alieno, lictores conſulum, &
milites

milites excubare, iudicemq. prouinciæ melius apud te prandere, quam in palatio. Quod ſi
obtenderis te facere hæc, ut roges pro miſeris atque ſubiectis: iudex ſæculi plus deferet cle
rico continenti, quam diuiti; & magis ſanctitatem tuam uenerabitur, quam opes. aut, ſi ta
lis eſt, qui non audiat clericos pro quibuslibet tribulatis niſi inter phyalas: libenter carebo
huiuſcemodi beneficio, & Chriſtum rogabo pro iudice; qui magis, & citius ſubuenire po
teſt, quam iudex. melius enim eſt confidere in Domino, quã confidere in homine: melius Pſal. 117
eſt ſperare in Domino, quam ſperare in principibus. Numquam uinum redoleas, ne audias Tit. 2
illud philoſophi: Hoc non eſt oſculum porrigere, ſed uinum propinare. Vinolentos ſacerdo Leuit. 10
tes & Apoſtolus damnat, & uetus lex prohibet: Qui altario deſeruiunt, uinum & ſiceram
non bibant. Sicera Hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt, ſiue illa Deut. 14
quæ frumento conficitur, ſiue pomorum ſucco, aut cum faui decoquuntur in dulcem & bar
baram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctiſq. frugibus aqua
pinguior coloratur. Quidquid inebriat, & ſtatum mentis euertit, fuge ſimiliter ut uinum.
Nec hoc dico, quod Dei a nobis creatura damnetur: ſiquidem & Dominus uini potator eſt Matth. 11
appellatus; & Timotheo, dolenti ſtomachum, modica uini ſorbitio relaxata eſt: ſed mo- 1. Tim. 5
dum pro ætatis, & ualetudinis, & corporum qualitate exigimus in potando. quod ſi abſque
uino ardeo adoleſcentia, & inflammor calore ſanguinis, & ſucculento ualidoq. ſum corpo-
re: libenter carebo poculo, in quo ſuſpitio ueneni eſt. Pulchre dicitur apud Græcos, & ne-
ſcio an apud nos æque reſonet: Pinguis uenter non gignit mentem tenuem. Tantum tibi
ieiuniorum modum impone, quantum ferre potes. ſint tibi pura, caſta, ſimplicia, mode-
rata, & non ſuperſtitioſa ieiunia. Quid prodeſt, oleo non ueſci, & moleſtias quaſdam diffi
cultatesq. ciborum quærere, carycas, piper, nuces, palmarum fructus, ſimilam, mel, piſta
cia? Tota hortorum cultura uexatur, ut cibario non ueſcamur pane; &, dum delicias ſecta-
mur, a regno cælorum retrahimur. Audio præterea quoſdam, contra rerum hominumq.
naturam, aquam non bibere, nec ueſci pane, ſed ſorbitiunculas delicatas, & contrita ole-
ra, baccarumq. ſuccum non calice ſorbere, ſed concha. Pro pudor, non erubeſcimus iſti-
uſmodi ineptiis, nec tædet ſuperſtitionis? Inſuper etiam famam abſtinentiæ in deliciis quæ-
rimus. Fortiſſimum ieiunium eſt, aqua & panis: ſed quia gloriam non habet; & omnes pa
ne & aqua uiuimus; quaſi publicum & commune ieiunium non putatur. Caue, ne homi-
num rumuſculos aucuperis; ne offenſam Dei, populorum laude commutes. Si adhuc, in-
quit Apoſtolus, hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Deſiit placere hominibus, Gal. 1
& ſeruus factus eſt Chriſti. Per bonam famam & malam, a dextris & a ſiniſtris, Chriſti mi- 2. Cor. 6
les graditur, nec laude extollitur, nec uituperatione frangitur: non diuitiis tumet, nõ con-
trahitur paupertate; & læta contemnit, & triſtia: per diem ſol non urit eum, neque luna per Pſal. 103
noctem. Nolo te orare in angulis platearum; ne rectum iter precum tuarũ frangat aura po Matth. 24
pularis. Nolo te dilatare fimbrias, & oſtentui habere phylacteria, & conſcientia repugnan-
te phariſaica ambitione circumdari. Quanto melius erat, hæc non in corpore, ſed in corde
geſtare; & Deum habere fautorem, non aſpectus hominum? Inde pendet euangelium, in-
de lex & prophetæ, ſiue ſacra & apoſtolica doctrina. melius eſt enim, hæc omnia in mente
portare, quam in corpore. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam, & quid magis ta-
cendo loquar. Tot te regulæ, quot ſpecies gloriarum percurrant. Vis ſcire, quales Domi-
nus quærat ornatus? Habeto prudentiam, iuſtitiam, temperantiam, fortitudinem. his cæli
plagis includere: hæc te quadriga, uelut aurigam Chriſti, ad metam concita ferat. nihil hoc
monili pretioſius, nihil hac gemmarum uarietate diſtinctius. Ex omni parte decoraris, cin
geris, atque protegeris: & ornamento tibi ſunt, & tutamini, gemmæ uertuntur in ſcuta.
Caue quoque, ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, ideſt, ne aut ipſe aliis detra-
has, aut alios audias detrahentes. Sedens, inquit, aduerſus fratrem tuum loquebaris, & Pſal. 49
aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti inique,
quod ero tui ſimilis; arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Parce a detractione linguæ:
cuſtodi ſermones tuos: & ſcito, quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tua conſcientia iudi-
caris; & in his ipſe deprehenderis, quæ in aliis arguebas. Neque uero illa iuſta eſt excuſa-
tio: Referentibus aliis iniuriam facere non poſſum. Nemo inuito auditori libenter refert.
Sagitta in lapidem numquam figitur, interdum reſiliens percutit dirigentem. Diſcat detra-
ctor, dum te uidet non libenter audire, non facile detrahere. Cum detractoribus, ait Salo Prou. 24
mon, ne miſcearis: quoniam repente ueniet perditio eorum; & ruinam utriuſque quis no-
uit? iam uidelicet eius, qui detrahit, quam illius, qui accommodat aurem detrahenti.
Officii ergo tui eſt, uiſitare languentes, noſſe domos matronarum, ac liberos earum, &

nobilium

nobilium uirorum cuſtodire ſecreta. officii tui eſt, non ſolum oculos caſtos ſeruare, ſed &
linguam. Numquam de formis mulierum diſputes; nec, quid agatur in alia, domus alia
per te nouerit. Hippocrates adiurat diſcipulos antequam doceat, & in uerba ſua iurare com
pellit; extorquet ſacramento ſilentium; ſermonem, inceſſum, habitum, moresq. præſcri-
bit: quanto magis nos, quibus animarum cura commiſſa eſt, omnium Chriſtianorum do
mos debemus amare, quaſi proprias? Conſolatores potius nos in mæroribus ſuis, quam
conuiuas in proſperis, nouerint. Facile contemnitur clericus, qui ſæpe uocatus ad pran-
Act. 20 dium, non recuſat. Numquam petentes, raro accipiamus rogati. Beatius enim eſt, magis
dare, quam accipere. neſcio enim quo modo etiam ipſe, qui deprecatur ut tribuat, cum
acceperis, uiliorem te iudicat; & mirum in modum, ſi eum rogantem contempſeris, plus
te poſterius ueneratur. Prædicator continentiæ, nuptias ne concilier. Qui Apoſtolum legit,
1.Cor. 7 dicentem: Supereſt, ut, qui habent uxores, ſic ſint, quaſi non habeant: cur uirginem co-
1.Tim. 3 git ut nubat? Qui de monogamia ſacerdos eſt, quare uiduam hortatur ut digama ſit? Procu
ratores & diſpenſatores domorum alienarum, atque uillarum, quo modo poſſunt eſſe cle-
rici, qui proprias iubentur contemnere facultates? Amico quippiam rapere, furtum eſt: Ec
cleſiam fraudare, ſacrilegium eſt: accepiſſe quod pauperibus erogandum ſit, &, eſurienti-
bus plurimis, uel cautum eſſe uelle, uel timidum, aut, quod apertiſſimi ſceleris eſt, aliquid
inde ſubtrahere; omnium prædonum crudelitatem ſuperat. Ego fame torqueor, & tu iu-
dicas quantum uentri meo ſatis ſit. aut diuide ſtatim, quod acceperis; aut, ſi timidus diſ-
penſator es, dimitte largitorem, ut ſua ipſe diſtribuat. Nolo, ſub occaſione mea ſacculus
tuus plenus ſit. nemo mea melius me ſeruare poteſt. Optimus diſpenſator eſt, qui ſibi nihil
reſeruat. Coegiſti me, Nepotiane cariſſime, lapidato iam uirginitatis libello, quem ſan
ctæ Euſtochio Romæ ſcripſeram, poſt annos decem rurſus Bethlehem ora reſerare, & confo-
diendum me linguis omnium prodere. aut enim nihil ſcribendum fuit, ne hominum iudi-
cium ſubiremus, quod tu facere prohibuiſti; aut ſcribentes noſſe, cunctorum aduerſum
nos maledicorum tela eſſe torquenda. quos obſecro, ut quieſcant, & deſinant maledicere.
non enim ut aduerſariis, ſed ut amicis ſcripſimus: nec inuecti ſumus in eos, qui peccant;
ſed, ne peccent, monuimus: neque in illos tantum, ſed & in nos ipſos ſeueri iudices fui-
Marc. 7 mus: uolentesq. feſtucam de oculo alterius tollere, noſtram primum trabem eiecimus. nul
lum læſi: nullius nomen mea ſcriptura deſignatum eſt. neminem ſpecialiter meus ſermo
pulſauit. generalis de uitiis diſputatio eſt. qui mihi iraſci uoluerit, prius ipſe de ſe, quod
talis ſit, confitebitur.

ARGVMENTVM.

NEPOTIANVS *presbyter, ad quem præcedens extat epiſtola, diem ſuum adhuc iuuenis extremum obierat. D. Hieronymus ſuper eius morte conſolatur nunc Heliodorum auunculum epiſcopum, oſtendens mortem non eſſe timendam, uelutiquæ a Chriſto occiſa ſit: multosq. infidelium ueterum, qui fortiter eam in ſuis tolerarunt, primum recenſens, ad laudes mortui deinde deſcendit: quibus expletis, humanam miſeriam, imperatorum, aliorumq. procerum exemplo, ante oculos illi docte, ac ingenioſe ponit.*

HIERONYMI AD HELIODORVM
Epitaphium Nepotiani.

EPISTOLA III.

GRANDES materias ingenia parua non ſuſtinent; & in ipſo conatu ultra uires auſa, ſuccumbunt: quantoq. maius fuerit, quod dicendum eſt; tanto magis obruitur, qui magnitudinem rerum uerbis non poteſt explicare. Nepotianus meus, tuus, noſter, immo Chriſti, & quia Chriſti, iccirco plus noſter, reliquit ſenes, & deſiderii ſui iaculo uulneratos, & intolerabili dolore confectos. Quem heredem putauimus, funus tenemus. Cui iam meum ſudabit ingenium? cui litterulæ placere geſtient? ubi eſt ille ἐργοδιώκτης noſter, & cygneo canore uox dulcior? Stupet animus, manus tremit, caligant oculi, lingua balbutit. Quidquid dixero; quia ille non audit, mutum uidetur. Stylus ipſe quaſi ſentiens, & cera ſubtriſtior, uel rubigine, uel ſitu obducitur. Quotieſcumque nitor in uerba prorumpere, & ſuper tumulum eius epitaphii huius flores ſpargere; toties lacrymis implentur oculi, &, renouato dolore, totus in funere ſum.

Moris

Moris quondam fuit, ut ſuper cadauera parentum defunctorum in concione pro roſtris
laudes liberi dicerent, & inſtar lugubrium carminum ad fletus & gemitus audientium pe-
ctora concitarent. Eu terum in nobis ordo mutatus eſt, & iu calamitatem noſtram perdi-
dit ſua iura natura. Quod exhibere ſenibus iuuenis debuit, hoc iuueni exhibemus ſenes.
Quid igitur faciam? Iungam tecum lacrymas? Sed Apoſtolus prohibet, Chriſtianorũ mor- 1. Theſſ. 4
tuos, dormientes uocans. Et Dominus iu Euangelio, Non eſt, inquit, mortua puella, ſed Matth. 9
dormit. Lazarus quoque, quia dormierat, ſuſcitatus eſt. Læter & gaudeam, quia raptus eſt, Ioan. 11
ne malitia mentem eius mutaret, quia placuerat Deo anima illius? Sed inuito & repugnan Sap. 4
ti per genas lacrymæ fluunt; & inter præcepta uirtutum, reſurrectionisq. ſpem, credulam
mentem deſiderii frangit affectus. O mors, quæ fratres diuidis, & amore ſociatos crude-
lis ac dura diſſocias. Adduxit urentem uentum Dominus de deſerto aſcendentem, qui ſic- Oſeæ 13
cauit uenas tuas, & deſolauit fontem tuum. Deuoraſti quidem Ionam, ſed & in utero tuo
uiuus fuit. Portaſti quaſi mortuum, ut tempeſtas mundi conquieſceret; & Niniue noſtra
illius præconio ſaluaretur. Ille ille te uicit: ille te iugulauit. Fugitiuus propheta, qui reli-
quit domum ſuam, dimiſit hereditatem ſuam, dedit dilectam animam ſuam iu manibus
quærentium eum. Qui per Oſeæ quondam tibi rigidus minabatur. Ero mors tua o mors: Oſeæ 13
ero morſus tuus inferne. Illius morte, tu mortua es: illius morte, nos uiuimus. Deuora-
ſti, & deuorata es. Dumq. aſſumpti corporis ſolicitaris illecebra, & auidis faucibus prædam
putas; iuteriora tua aduuco deute confoſſa ſunt. Gratias tibi Chriſte ſaluator tua agimus
creatura, quod tam potentem aduerſarium uoſtrum, dum occideris, occidiſti. Quid an-
te miſerius homine, qui, æternæ mortis terrore proſtatus, uiuendi ſenſum ad hoc tautum
acceperat, ut periret? regnauit enim mors ab Adam uſque ad Moyſen, etiam ſuper eos, qui Rom. 5
non peccauerunt, in ſimilitudinem præuaricationis Adæ. Si Abraham, Iſaac, & Iacob in
inferno, quis in cælorum regno? ſi amici tui ſub pœna offendentis Adam, & qui non pec-
cauerant, alienis peccatis tenebantur obnoxii: quid de his credendum eſt, qui dixerunt in
cordibus ſuis, nou eſt Deus? qui corrupti, & abominabiles facti ſunt iu uoluntatibus ſuis? Pſal. 13
qui decliuauerunt; ſimul inutiles facti ſunt; uon eſt qui faciat bouum, nõ eſt uſque ad unũ?
Quod ſi Lazarus uidetur in ſiuu Abrahæ, locoq. refrigerii: quid ſimile infernus & regna cæ
lorum? Ante Chriſtum Abraham apud inferos: poſt Chriſtum latro in paradiſo. Et iccirco
in reſurrectioue eius, multa dormientium corpora ſurrexerunt, uiſaq. ſuut in cæleſti Hieru
ſalem. Tuncq. impletum eſt illud elogium: Surge qui dormis, & eleuare, & illuminabit te Eph. 5
Chriſtus. Ioannes Baptiſta in eremo perſonat: Pœuiteutiam agite: appropinquabit enim re Matth. 3
gnum cælorum. a diebus enim Ioaunis Baptiſtæ regnum cælorum uim patitur, & uiolen- Matth. 11
ti diripiũt illud. Flammea illa romphæa, cuſtos paradiſi, & præſidentia foribus Cherubim, Gen. 3
Chriſti reſtincta & reſerata ſunt ſanguine. Nec mirum boc uobis in reſurrectione promitti,
cum omnes, qui in carne nou ſecundum carnem uiuimus, municipatum habeamus in cæ-
lo, & hic adhuc poſitis dicatur in terra: Regnum Dei intra uos eſt. Adde, quod ante reſur
rectiouem Cbriſti notus tantum in Iudæa erat Deus: in Iſrael magnum nomen eius: & ipſi,
qui nouerant eum, tamen ad inferos trahebantur. Vbi tunc totius orbis homines, ab India
uſque ad Britanniam, a rigida ſeptemtrionis plaga uſque ad feruores Atlantici oceani tam
iuuumerabiles populi, & tantarum gentium multitudiues: Quã uariæ linguis, habitu, tam
ueſtis, & armis: piſcium ritu ac locuſtarum, & uelut muſcæ & culices conterebantur: abſ-
que notitia enim ſui creatoris, omnis homo pecus eſt: uunc uero paſſiouem Chriſti, & re-
ſurrectiouem eius, cunctarum gentium & uoces, & litteræ ſonant. Taceo de Hebræis, Græ
cis, & Latiuis: quas natioues fidei ſuæ in crucis titulo Dominus dedicauit. Immortalem
auimam, & poſt diſſolutionem corporis ſubſiſtentem; quod Pythagoras ſomniauit; Demo
critus nou credidit; in conſolatiouem damnationis ſuæ Socrates diſputauit in carcere; In-
dus, Perſa, Gothus, Aegyptius philoſophantur. Beſſorum feritas, & pellitorum turba po
pulorum, qui mortuorum quoudam inferiis homiues immolabant, ſtridorem ſuum in dul
ce crucis fregeruut melos, & totius mundi una uox Chriſtus eſt. Quid agimus anima?
quo nos uertimus? quid primum aſſumimus? quid tacemus? exciderunt ne tibi præcepta
rhetorum? & occupata luctu, oppreſſa lacrymis, præpedita ſingultibus, dicendi ordinem
non tenes? ubi illud ab infantia ſtudium litterarum, & Auaxagoræ, ac Telamonis ſemper
laudata ſententia? Sciebam me genuiſſe mortalem. Legimus Crantorem; cuius uolumen,
ad conſouendum dolorem ſuum, ſecutus eſt Cicero. Platonis, Diogenis, Clitomachi,
Carueadis, Poſidouii ad ſedaudos luctus opuſcula percurrimus; qui diuerſis ætatibus diuer
ſorum luctũ uel libris, uel epiſtolis minuere ſunt conati: ut, etiam ſi noſtrũ areret ingenium,
de il-

de illorum poſſet fontibus irrigari. Proponunt innumerabiles uiros, & maxime Periclem,
& Xenopboutem Socraticum: quorum alter, amiſſis duobus filiis, coronatus in concione
diſſeruit: alter, cum ſacrificans filium in bello audiſſet occiſum, depoſuiſſe coronam dici-
tur, & eandem capiti repoſuiſſe, poſtquam fortiter in acie dimicantem reperit concidiſſe.
Quid memorem Romanos duces, quorum uirtutibus, quaſi quibuſdam ſtellis, Latinæ mi
cant biſtoriæ? Puluillus Capitolium dedicans, mortuum, ut nunciabatur, ſublto filium ſe
iuſſit abſente ſepeliri. L. Paulus ſeptem diebus inter duorum exequias filiorum triumphans
urbem ingreſſus eſt. Prætermitto Maximos, Catones, Gallos, Piſones, Brutos, Scæuolas;
Metellos, Scauros, Marios, Craſſos, Marcellos, atque Aufidios; quorum non minor in
luctu, quam in bellis, nirtus fuit; & quorum orbitates in Conſolationis libro Tullius expli
cauit: ne uideat potius aliena, quam noſtra quæſiſſe. Quamquam & hæc in ſugillationem
Gen. 37 noſtri breuiter dicta ſint; ſi non præſtet fides, quod exhibnit infidelitas. Igitur ad noſtra ne
2. Reg. 13. niamus. Non plangam cum Iacob & Dauid filios in lege morientes; ſed cũ Chriſto in euan
18 gelio recipiam reſurgentes. Iudæorum luctus, Chriſtianorum gaudium eſt. Ad ueſperam
Pſal. 29 demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Nox præceſſit, dies autem appropinquauit.
Rom. 13 unde & Moyſes moriens plangitur; Ieſus abſque funere & lacrymis in monte ſepelitur.
Deut. 34 Ios. 24 Quidquid de ſcripturis ſuper lamentatione dici poteſt, in eo libro, qno Paulam Romæ con
ſolati ſumus, breuiter explicauimus. nunc nobis per aliam ſemitã ad eundem locum perue
niendum eſt; ne uideamur præterita, & abolita quondam calcare ueſtigia. Scimus qui-
dem, Nepotianum noſtrum eſſe cum Cbriſto, & ſanctorum mixtum cboris, quod hic no-
biſcum eminus rimabatur in terris, & æſtimatione quærebat, ibi uidentem cõminus dice-
Pſal. 47 re: Sicut audiuimus, ſic & uidimus, in ciuitate Domini uirtutum, in ciuitate Dei noſtri:
ſed deſiderium abſentiæ eius ferre non poſſumus, non illius, ſed noſtram uicem dolentes.
Ioan. 11 Quanto ille felicior; tanto amplius nos in dolore, quod tali caremus bono. Flebant & ſo-
rores Lazarum, quem reſurrecturum nouerant. et nt ueros hominis exprimeret affectus; ip
ſe ſaluator plorauit, quem reſuſcitaturus erat. Apoſtolus quoque eius, qui dixit: Cupio
Philip. 1 diſſolui, & eſſe cum Chriſto: Et alibi: Mihi uiuere Chriſtus eſt, & mori lucrũ: gratias agit,
Philip. 2 quod Epaphroditus de mortis ſibi uicinia redditus ſit; ne haberet triſtitiam ſuper triſtitiam
non incredulitatis metu, ſed deſiderio caritatis. Quanto magis tu & auunculus, & epiſco-
pus, hoceſt, & in carne, & in ſpiritu pater, doles abeſſe uiſcera tua, & quaſi a te diuulſa ſu
ſpiras? Sed obſecro, ut modum adhibeas in dolore, memor illius ſententiæ: Ne quid ni-
mis: obligatoq. parumper uulnere, audias laudes eius, cuins ſemper uirtute lætatus es. Nec
doleas, quod talem amiſeris; ſed gaudeas, quod talem habueris. Et ſicut ii, qui in breui
tabella terrarum ſitus pingunt; ita in paruo iſto uolumine cernas adumbrata, non expreſſa
ſigna uirtutum; ſuſcipiasq. a nobis non uires, ſed uoluntatem. Præcepta ſunt rhetorum, ut
maiores eius, qui laudandns eſt, & eorum geſta altius repetantur, ſicq. ad ipſum per gra-
dus ſermo perueniat: quo uidelicet auitis paternisq. uirtutibus illuſtrior fiat, & aut non de-
generaſſe a bonis, aut mediocres ipſe ornaſſe uideatur. Ego carnis bona, quæ ſemper & ip
ſe contempſit, in animæ laudibus non requiram: nec me iactabo de genere, ideſt, de alie-
nis bonis: cum Abraham, & Iſaac, ſancti uiri, Iſmaelem, & Eſau peccatores genuerint; &
Heb. 11 e regione, Iepte, in catalogo iuſtorum Apoſtoli uoce numeratus, de meretrice ſit natus.
Ezech. 18 Anima, inquit, quæ peccauerit, ipſa morietur. Ergo, quæ non peccauerit, ipſa uiuet.
Nec uirtutes, nec uitia parentum liberis imputantur. ab eo tempore cenſemur, ex quo in
Gen. 49 Cbriſto renaſcimur. Paulus, perſecutor Eccleſiæ, & mane lupus rapax Beniamin, ad ueſpe
Act. 9 ram diuidit eſcam, Ananiæ oui ſubmittens caput. Igitur & Nepotianus noſter, quaſi infan
tulus uagiens, & rudis puer, ſubito nobis quaſi de Iordane naſcatur. Alius forſitan ſcribe-
ret, quod ob ſalutem illius orientem eremumq. dimiſeris; & me cariſſimum ſodalem tunm
redeundi ſpe lactaueris, nt primum, ſi fieri poſſet, ſororem cum paruulo uiduam, deinde,
ſi conſilium illa reſpueret, ſaltem nepotem dulciſſimum conſeruares. hic eſt enim ille, de
quo tibi quondã uaticinatus ſum: Licet paruulus ex collo pendeat nepos. Referret, inquã,
alius, qnod in palatii militia, ſub chlamyde, & candenti lino, corpns eius cilicio tritũ ſit;
quod ſtans ante ſæculi poteſtates, lurida ieiuniis ora portauerit; quod adhuc ſub alterius in-
dumentis alteri militauerit; & ad hoc habuerit cingulũm, ut uiduis, pupillis, orpbanis,
oppreſſis, miſeriſq. ſubueniret. Mihi non placent dilationes iſtæ imperfectæ ſeruitutis Dei:
Act. 10 & centurionem Cornelium, nt lego iuſtum, ſtatim audio baptizatnm. Verumtamen ne-
lut incunabula quædam naſcentis fidei comprobemus; ut qui ſub alienis ſignis deuotus mi
les fuit, donandus laurea ſit, poſtquam ſuo regi cœperit militare. Baltheo poſito, habituq.
mutato

mutato, quidquid caſtrenſis peculii fuit, in pauperes erogauit. legerat enim: Qui uult per- Matt.19.6
fectus eſſe, uendat omnia, quæ habet, & det pauperibus, & ſequatur me. Et iterum: Non
poteſtis duobus dominis ſeruire, Deo, & mammonæ. Excepta uili tunica, & operimen-
to pari, quo, tecto tantum corpore, frigus excluderet, nihil ſibi amplius reſeruauit. Cul-
tus ipſe, prouinciæ morem ſequens, nec munditiis, nec ſordibus notabilis erat. cumq. ar-
deret quotidie, aut ad Aegypti monaſteria pergere, aut Meſopotamiæ inuiſere choros, uel
certe inſularum Dalmatiæ, quæ Altino tantum freto diſtant, ſolitudines occupare; auun-
culum pontificem deſerere non audebat, tot in illo cernens exempla uirtutum, domiq. ha
bens unde diſceret. in uno, atque eodem & imitabatur monachum, & epiſcopum uene-
rabatur. nec, ut in pleriſque accidere ſolet, aſſiduitas familiaritatem, familiaritas contem-
ptum illius fecerat: ſed ita eum colebat, quaſi parentem; ita admirabatur, quaſi quotidie
nouum cerneret. Quid multa? fit clericus, & per ſolitos gradus presbyter ordinatur. Ieſu
bone, qui gemitus, qui eiulatus, quæ cibi interdictio, quæ fuga oculorum omnium. Tum
primum, & ſolum auunculo iratus eſt. Querebatur ſe ferre non poſſe, & iuuenilem æta-
tem incongruam ſacerdotio cauſabatur. ſed quanto magis repugnabat, tanto magis in ſe ſtu
dia omnium concitabat: & merebatur negando, quod eſſe nolebat: eoq. dignior erat, quo
ſe clamabat indignum. Vidimus Timotheum noſtri temporis, & canos in ſapientia, ele-
ctumq. a Moyſe presbyterum, quem ipſe ſciret eſſe presbyterum. Igitur clericatum non ho
norem intelligens, ſed onus, primam curam habuit, ut humilitate ſuperaret inuidiam: de-
inde, ut nullam obſcæni in ſe rumoris fabulam daret, ut qui mordebantur ad ætatem eius,
ſtuperent ad continentiam, ſubuenire pauperibus, uiſitare languentes, prouocare hoſpi-
tio, lenire blanditiis, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Cæcorum baculus,
eſurientium cibus, ſpes miſerorum, ſolamen lugentium fuit. Ita in ſingulis uirtutibus emi
nebat, quaſi ceteras non haberet. Inter presbyteros, & coæquales, primus in opere, ex-
tremus in ordine. quidquid boni fecerat, ad auunculum referebat. ſi quid forte aliter eue
nerat, quam putarat; illum neſcire, ſe erraſſe dicebat. In publico epiſcopum, domi patrẽ
nouerat: grauitatem morum hilaritate frontis temperabat. gaudium in riſu, non cachinnũ,
intelligeres. Virgines, & uiduas Chriſti honorare ut matres, hortari ut ſorores, cum omni
caſtitate. Iam uero, poſtquam domum ſe contulerat, &, relicto foris clerico, duritiæ ſe tra
diderat monachorum; creber in orationibus, uigilans in precando. Lacrymas Deo, non
hominibus, offerebat: ieiunia, in aurigæ modum, pro laſſitudine, & uiribus corporis at-
temperabat. Menſæ auunculi intererat; & ſic appoſita quæque libabat, ut & ſuperſtitionem
fugeret, & continentiam ſeruaret. Sermo eius per omne conuiuium de ſcripturis aliquid
proponere, libenter audire, reſpondere uerecunde, recta ſuſcipere, praua non acriter con
futare, diſputantem contra ſe magis docere, quam uincere: & ingenuo pudore, qui orna-
bat ætatem, quid cuius eſſet, ſimpliciter confiteri. atque in hunc modum, eruditionis
gloriam declinando, eruditiſſimus habebatur. Illud, aiebat, Tertulliani, iſtud Cypriani,
hoc Lactantii, illud Hilarii eſt. ſic Minucius Felix, ita Victorinus, in hunc modum eſt lo-
cutus Arnobius. Me quoque, quia pro ſodalitate auunculi diligebat, interdum proferebat
in medium. lectioneq. aſſidua, & meditatione diuturna, pectus ſuum bibliothecam fece-
rat Chriſti. quoties ille tranſmarinis epiſtolis deprecatus eſt, ut aliquid ad ſe ſcriberem?
quoties nocturnum de euangelio petitorem, & interpellatricem duri iudicis mihi uiduam Luc.18
exhibuit? cumq. ego ſilentio magis, quam litteris, denegarem; & pudore reticentis, pudo
rem ſuffunderem poſtulantis: auunculum mihi oppoſuit precatorẽ; qui & liberius pro alio
peteret; & pro reuerentia ſacerdotii facilius impetraret. Feci ergo, quod uoluit; & breui li
bello amicitias noſtras æternæ memoriæ conſecraui. quo ſuſcepto, Crœſi opes, & Darii di
uitias ſe uiciſſe iactabat. illum oculis, illum manibus, illum ſinu, illum ore tenebat. cumq.
in ſtratu frequenter euolueret; ſuper pectus ſoporati, dulcis pagina decidebat. Si uero pere
grinorum, ſi amicorum quiſpiam uenerat; lætabatur noſtro ſuper ſe teſtimonio: et, quid-
quid minus in opuſculo erat, diſtinctione moderata, & pronunciationis uarietate penſa-
bat; ut in recitando illo, ipſe uel placere quotidie, uel diſplicere uideretur. Vnde hic fer-
uor, niſi ex amore Dei? unde legis Chriſti indefeſſa meditatio, niſi ex deſiderio eius qui le-
gem dedit? Alii nummum addant nummo, & in marſupium ſuffocantes: matronarũ opes
uenentur obſequiis: ſint ditiores monachi, quam fuerant ſæculares: poſſideant opes ſub
Chriſto paupere, quas ſub locuplete diabolo non habuerant; & ſuſpiret eos Eccleſia diuites,
quos tenuit mundus ante mendicos. Nepotianus noſter, aurum calcans, ſchedulas conſe-
ctatur: & ſicut ſui in carne contemptor eſt, & paupertate incedit ornatior; ita totum animæ

inueſtigat ornatum. Ad comparationem quidem ſnperiorum modica ſunt, quæ dicturi ſu
mus: ſed & in paruis idem animus oſtenditur. Vt enim creatorem non in cælo tantum mi
ramur, & terra, ſole, & oceano, elephantis, camelis, equis, bubus, pardis, urſis, leoni-
bus, ſed & in minutis quoque animalibus, formica, culice, muſcis, uermiculis, & iſtiuſ-
modi genere, quorum magis ſcimus corpora, quam nomina, eandemq. in cunctis uenera
mur ſolertiam: ita mens Chriſto dedita, æque & in maioribus, & in minoribus intenta eſt,
Matth. 12 ſciens etiam pro otioſo uerbo reddendam eſſe rationem. Erat ergo ſolicitus, ſi niteret altare,
ſi parietes absque fuligine, ſi pauimẽta terſa, ſi ianitor creber in porta, uela ſemper in oſtiis,
ſi ſacrariũ mundum, ſi uaſa luculenta, & in omnes cærimonias pia ſolicitudo diſpoſita, non
minus, non maius negligebat officium. ubicumque eum quæreres, in eccleſia inuenires. No
bilem uirum, Q. Fabium miratur antiquitas: qui etiã Romanæ ſcriptor hiſtoriæ eſt; ſed ma-
Exod. 31 gis ex pictura, quam ex litteris, nomen inuenit: & Beſelehel noſtrũ, plenum ſapientia & ſpi
2. Reg. 5 ritu Dei, ſcriptura teſtatur. Hyram quoque, filium mulieris Tyriæ, quod alter tabernaculi,
3. Reg. 5 alter templi ſupellectilem fabricati ſint. quo modo enim lætæ ſegetes, & uberes agri, inter-
dum culmis, ariſtisq. luxuriant: ita præclara ingenia & mens plena uirtutibus in uariarũ ar-
tium redundat elegantiam. unde & apud Græcos philoſophus ille laudatur, qui omne, quo
uteretur, uſque ad pallium, & anulum, manu ſua factum gloriatus eſt. Hoc idem poſſumus
& de iſto dicere; qui baſilicas eccleſiæ, & martyrum conciliabula diuerſis floribus, & arbo-
rum comis, uitiumq. pampinis adumbrarit, ut, quidquid placebat in eccleſia, tam diſpo-
ſitione, quam uiſu, presbyteri laborem, & ſtudium teſtaretur. Macte uirtute: cuius talia
principia, qualis finis erit? O miſerabilis humana condicio, & ſine Chriſto nanum omne,
quod uiuimus. Quid te ſubtrahis? quid tergiuerſaris oratio? quaſi enim mortem illius dif-
ferre poſſimus, & uitam facere longiorem, ſic timemus ad ultimnm peruenire. Omnis caro
Eſa. 40 fenum, & omnis gloria eius quaſi flos feni. Vbi nunc decora illa facies, ubi totius corpo-
ris dignitas, qua, ueluti pulchro indumento, pulchritudo animæ ueſtiebatur? Marceſce-
bat, pro dolor, flante auſtro lilium; & purpura uiolæ, in pallotem ſenſim migrabat. Cumq. fe
bribus æſtuaret, & uenarum fontes hauriret calor; laſſo anhelitu triſtem auunculum conſo-
labatur. lætus erat uultus; &, nniuerſis circa plorantibus, ſolus ipſe ridebat. proiicere pal-
lium, manus extendere, uidere quod alii non uidebant, &, quaſi in occurſum ſe erigens,
ſalutare uenientes. intelligeres illum non emori, ſed emigrare; & mutare amicos, non re-
linquere. Voluuntur per ora lacrymæ; &, obfirmato animo, non queo dolorem diſſimula
re, quem patior. Quis crederet in tali illum tempore noſtræ neceſſitudinis recordari, &, lu
ctante anima, ſtudiorum ſcire dulcedinem? Apprehenſa auunculi manu, Hanc, inquit, tu-
nicam, qua utebar in miniſterio Chriſti, mitte dilectiſſimo mihi, ætate patri, fratri colle-
gio: & quidquid a te nepoti debebatur affectus, in illum transfer, quem mecum pariter dili-
gebas. Atque in talia uerba defecit, auunculi manum mei recordatione contrectans. Scio,
quod nolueris amorem in te ciuium ſic probare, & affectum patriæ magis quæſiſſe in proſpe
ris. ſed huiuſcemodi officium in bonis iucundius eſt, in malis gratius. Tota hunc ciui-
tas, tota planxit Italia. corpus terra ſuſcepit: anima Chriſto reddita eſt. Tu nepotem quæ-
rebas, Eccleſia ſacerdotem. Præceſſit te ſucceſſor tuus. Quod tu eras, ille poſt te iudicio
omnium merebatur. Atque ita ex una domo duplex pontificatus egreſſa eſt dignitas; dum
in altero gratulatio eſt, quod tenuerit; in altero mæror, quod raptus ſit, ne teneret. Pla-
tonis ſententia eſt, omnem ſapientium uitam, meditationem eſſe mortis. Laudant hoc phi
1. Cor. 15 loſophi, & in cælum uſque ferunt. Sed multo fortius Apoſtolus: Quotidie, inquit, mo-
rior per gloriam ueſtram. Aliud eſt enim conari, aliud agere; aliud uiuere moriturũ, aliud
mori uicturum. Ille moriturus eſt ex gloria, iſte moritur ſemper ad gloriam. Debemus igi-
tur & nos animo præmeditari, quod aliquando futuri ſumus, & quod, uelimus nolimus,
abeſſe longius non poteſt. nam ſi nongentos uitæ excederemus annos, ut ante diluuium ui
Gen. 5 uebat humanum genus; & Mathuſalem nobis tempora donarentur: tamen nihil eſſet præte-
rita longitudo, quæ eſſe deſiſſet. etenim inter eum, qui decem uixit annos, & eum, qui mil
le; poſtquam idem uitæ finis aduenerit, & irrecuſabilis mortis neceſſitas; tranſactum omne
tantundem eſt; niſi quod ſenex magis onuſtus peccatorum faſce proficiſcitur. Optima
quæque dies miſeris mortalibus æui, Prima fugit: ſubeunt morbi, triſtisq. ſenectus, Et
labor, & duræ rapit inclementia mortis. Næuius poeta, Pati, inquit, neceſſe eſt multa mor
talem mala. Vnde & Niobem, quia multum fleuerit, in lapidem & diuerſas beſtias cõmuta
tam finxit antiquitas. Et Heſiodus natales hominũ plangens, gaudet in funere. Prudenterq.
Ennius, Plebes, ait, in hoc regi anteſtat loco: licet Lacrymare plebi, regi honeſte nõ licet.

Vt

Vt regi, ſic epiſcopo, immo minus epiſcopo, quã regi. ille enim uolentibus præeſt, hic uolen
tibus: ille terrore ſubiicit, hic ſeruituti donatur: ille corpora cuſtodit ad mortem, hic animas
ſeruat ad uitam. in te oculi omniũ diriguntur: domus tua, & conuerſatio, quaſi in ſpecula
conſtituta, magiſtra eſt publicæ diſciplinæ. quidquid feceris, id ſibi omnes faciendum pu
tant. Caue ne committas, quod aut, qui reprehendere uolunt, digne laceraſſe uideantur,
aut, qui imitari, cogantur delinquere. Vince, quantum potes: immo plus, quam potes,
mollitiem animi tui, & ubertim fluentes lacrymas reprime: ne grandis pietas in nepotem,
apud incredulas mentes deſperatio putetur in Deum. Deſiderandus eſt tibi quaſi abſens,
non quaſi mortuus: ut illum expectare, non amiſiſſe uidearis. Verum quid ago, medens
dolori, quem iam reor & tempore, & ratione ſedatum, ac non potius replico tibi uicinas re
gum miſerias, & noſtri temporis calamitates; ut non tam plangendus ſit, qui hac luce ca-
ruerit, quam gratulandum ei, qui de tantis malis euaſerit? Conſtantius, Arianæ fautor hæ
reſeos, dum contra inimicum paratur, & concitus fertur ad pugnam, in Mopſi uiculo mo-
riens, magno dolore hoſti reliquit imperium. Iulianus, proditor animæ ſuæ, & Chriſtiani
iugulator exercitus, Chriſtum ſenſit in Media, quem primum in Gallia denegarat; dumq.
Romanos propagare uult fines, perdidit propagatos. Iouinianus, guſtatis tantum imperia-
libus bonis, fœtore prunarum ſuffocatus interiit; oſtendens omnibus, quid ſit humana po-
tentia. Valentinianus, uaſtato genitali ſolo, & inultam patriam derelinquens, uomitu ſan
guinis extinctus eſt. Huius germanus Valens, Gothico bello uictus in Thracia, eundem lo
cum & mortis habuit, & ſepulcri. Gratianus ab exercitu ſuo proditus, & ab obuiis urbibus
non receptus, ludibrio hoſti fuit; cruentatæq. manus ueſtigia parietes tui Lugdune teſtan
tur. Adoleſcens Valentinianus, & pene puer, poſt fugam, poſt exilia, poſt recuperatum
multo ſanguine imperium, haud procul ab urbe fraternæ mortis conſcia, necatus eſt; & ca-
dauer exanime ſuſpendio infamatum. Quid loquar de Procopio, Maximo, Eugenio;
qui utique, dum rerum potirentur, terrori gentibus erant? omnes capti ſteterunt ante ora
uictorum, &, quod potentiſſimis quondam miſerrimum eſt, prius ignominia ſeruitutis,
quam hoſtili mucrone confoſſi ſunt. Dicat aliquis: Regum talis condicio eſt; feriuntq. ſum
mos fulgura montes. Ad priuatas ueniam dignitates; nec de his loquar, qui biennium ex-
cedunt: atque, ut ceteros prætermittã, ſufficit nobis triũ nuper conſularium diuerſos exitus
ſcribere. Abundantius egens Pityunte exulat. Ruffini caput pilo Conſtantinopolim geſtatũ
eſt; & abſciſſa manus dextera, ad dedecus inſatiabilis auaritiæ oſtiatim ſtipẽ mendicauit. Ti-
maſius, præcipitatus repente de altiſſimo dignitatis gradu, euaſiſſe ſe putat, quod Aſſæ uiuit
inglorius. Non calamitates miſerorũ, ſed fragilem humanæ condicionis narro ſtatum. Hor-
ret animus temporũ noſtrorũ ruinas perſequi. Viginti, & eo amplius anni ſunt, quod inter
Conſtantinopolim, & alpes Iulias quotidie Romanus ſanguis effunditur. Scythiã, Thraciã,
Macedoniam, Dardaniam, Daciam, Theſſalonicam, Achaiam, Epiros, Dalmatiam, cun-
ctasq. Pannonias Gothus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunni, Vuandali, Marcomanni
uaſtant, trahunt, rapiunt. Quot matronæ, quot uirgines Dei, & ingenua nobiliaq. corpo
ra his belluis fuere ludibrio? Capti epiſcopi, interfecti presbyteri, & diuerſorum officia cle
ricorum. ſubuerſæ eccleſiæ, ad altaria Chriſti ſtabulati equi, martyrũ effoſſæ reliquiæ. ubi-
que luctus, ubique gemitus, & plurima mortis imago. Romanus orbis ruit; & tamen cer-
uix noſtra erecta non flectitur. Quid putas nunc animi habere Corinthios, Athenienſes, La
cedæmonios, Arcadas, cunctamq. Græciam, quibus imperant barbari? Et certe paucas ur
bes nominaui, in quibus olim fuere regna non modica. Immunis ab his malis uidebatur o-
riens, & tantum nunciis conſternatus. Ecce tibi anno præterito ex ultimis Caucaſi rupibus
immiſſi in nos non iam Arabiæ, ſed ſeptemtrionis lupi, tantas breui prouincias percurre-
runt. quot monaſteria capta? quantæ fluuiorum aquæ humano cruore mutatæ ſunt? obſeſ-
ſa Antiochia, & urbes reliquæ, quas Halis, Cydnus, Orontes, Euphratesq. præterfluunt: tra
cti greges captiuorum: Arabia, Phœnice, Palæſtina, Aegyptus timore captiuæ. Non, mi
hi ſi linguæ centum ſint, oraq. centum, Ferrea uox, Omnia pœnarum percurrere nomi-
na poſſim. neque enim hiſtoriã propoſui ſcribere, ſed noſtras breuiter flere miſerias. Alio-
quin ad hæc merito explicãda & Thucydides, & Salluſtius muti ſint. Felix Nepotianus, qui
hæc non uidet; felix, qui hæc non audit. nos miſeri, qui aut patimur, aut patientes fra-
tres noſtros tanta perſpicimus: et tamen uiuere uolumus, eosq. qui his carent, flendos po-
tius, quã beatos, putamus. Olim offenſum ſentimus, nec placamus Deum. Noſtris peccatis
barbari fortes ſunt. noſtris uitiis Romanus ſuperatur exercitus; & quaſi non hæc ſuffice-
rent cladibus, plus pene bella ciuilia, quam hoſtilis mucro conſumpſit. Miſeri Iſraelitæ, ad

Hier. 25 quorum comparationem Nabuchodonoſor ſeruus Dei dicitur. Infelices nos, qui tantum
Iſa. 37 diſplicemus Deo, ut per rabiem barbarorum, illius in nos ira deſæuiat. Ezechias egit pæni
2. Para. 17 tentiam, & centum octoginta quinque millia Aſſyriorum ab uno angelo nna nocte deleta
ſunt. Ioſaphat laudes Domini concinebat, & Dominus pro laudante ſuperabat. Moyſes
Exod. 17 contra Amalech non gladio, ſed oratione pugnauit. Si erigi uolumus, proſternamnr. Pro
pudor, & ſtolida uſque ad incredulitatem mens: Romanus exercitus, uictor orbis, & do-
minns, ab his uincitur, hos pauet, hornm terretur aſpectu, qui ingredi non ualent; qui ſi
Iſa. 30 terram tetigerint, ſe mortuos arbitrantur. Et non intelligimus prophetarũ noces: Fugient
mille uno perſequente? Nec amputamus cauſas morbi, ut morbus pariter auferatur; ſta-
timq. cernamus ſagittas pilis, tiaras galeis, caballos equis cedere. Exceſſimus cõſolandi mo
dũ; &, dum unius mortẽ flere prohibemus, totius orbis mortuos planximus. Xerxes ille rex
potentiſſimus, qui ſubuertit montes, maria conſtrauit, cum de ſublimi loco infinitam ho
minum multitudinem, & innumerabilem uidiſſet exercitum, fleſſe dicitur, quod poſt cen
tum annos nullus eorum, quos tunc cernebat, ſuperfuturus eſſet. O ſi poſſemus in talem
aſcendere ſpeculam, de qua uniuerſam terram ſub noſtris pedibus cerneremus: iam tibi
oſtenderem totins orbis ruinas, gentes gentibus, & regnis regna colliſa; alios torqueri, alios
necari; alios abſorberi fluctibus, alios ad ſeruitutem trahi; hic nuptias, ibi planctum; illos
naſci, iſtos mori; alios affluere deliciis, alios mendicare; & non Xerxis tantum exercitũ,
ſed totius mundi homines, qni nunc uiuunt, in breni ſpatio defuturos. Vincitur ſermo rei
magnitudine; & minus eſt omne, quod dicimns. redeamus igitur ad nos; &, quaſi e cælo
deſcendentes, pauliſper noſtra uideamus. Sentis ne, obſecro te, quando infans, quando
puer, quando iuuenis, quãdo robuſtæ ætatis, quando ſenex factus ſis? quotidie morimur;
quotidie cõmutamur; & tamẽ æternos nos eſſe credimus. hoc ipſum, quod dicto, quod ſcri
bitur, qnod relego, quod emendo, de uita mea tollitur. quot puncta notarii, tot meorum
damna ſunt temporũ. Scribimus, atque reſcribimus: tranſeunt maria epiſtolæ; &, ſcinden
te ſulcum carina, per ſingulos fluctus ætatis noſtræ momenta minuuntur. ſolum habemus
1. Cor. 13 lucri, qnod Chriſti nobis amore ſociamur. Caritas patiens eſt, benigna eſt: caritas non ze
latur, non agit perperã, non inflatur, omnia ſuſtinet, omnia credit, omnia ſperat, omnia
patitur. caritas numquam excidit. hæc ſemper uiuit in pectore: ob hanc Nepotianus no-
ſter abſens præſens eſt, & per tanta terrarum ſpatia diniſos utraque complectitur manu.
Habemus mutuæ obſidem caritatis. Iungamur ſpiritu: ſtringamur affectn; & fortitudinem
mentis, quam beatus papa Chromatius oſtendit in dormitione germani, nos imitemur in
filio: illum noſtra pagella decantet; illum noſtræ litteræ ſonent. quẽ corpore nõ ualemus, re
cordatione teneamus: et, cum quo loqui non poſſumus, de eo loqui numquã deſinamus.

ARGVMENTVM.

RVSTICVS, *natione Gallus, profeſſione monachus erat. hunc D. Hieronymus docet, quo modo uitam monacho dignam inſtituere debeat, & quanto tutius ſit in monaſterio cum alijs, quam in ſolitudine, illam traducere. Ex hac autem epiſtola luce clarius omnes diſcere poſſunt, cœnobitarum uitam, & profeſſionem, uetuſtiſſimo, ſacroq. inſtituto, non diabolico inuento, ſicut blaſphemant hæretici, in Eccleſiam, qualis hodie eſt, introductam.*

HIERONYMVS RVSTICO MONACHO uiuendi formam præſcribit.

EPISTOLA IIII.

NIHIL Chriſtiano felicius, cui promittitur regnum cælorum: nihil laborioſius,
qui quotidie de uita periclitatur: nihil fortius, qni uincit diabolum: nihil imbe
cillius, qui a carne ſuperatur. utriuſque rei exempla ſunt plurima. Latro credit
Luc. 23 in cruce, & ſtatim meretur audire: Amen dico tibi; hodie mecum eris in para-
Ioan. 13 diſo. Iudas de apoſtolatus faſtigio in proditionis tartarũ labitur, & nec familiaritate conui-
Luc. 22 uii, nec intinctione buccellæ, nec oſculi gratia frangitur; ne quaſi hominem tradat, quem
Ioan. 4 filium Dei nonerat. Quid Samaritana uilius? non ſolum ipſa credidit, & poſt ſex uiros unũ
inuenit Dominum, Meſſiamq. cognouit ad fontem, quem in templo Iudæorum populus
ignorabat: ſed & auctor fit ſalutis multorum; & apoſtolis ementibus cibos, eſurientem refi
3. Reg. 11 cit, laſſumq. ſuſtentat. Quid Salomone ſapientius? attamen infatuatur amoribus mulierũ

Bonum eſt ſal; nullumq. ſacrificiũ abſque huius aſperſione ſuſcipitur. unde & Apoſtolus Leuit. 2
præcipit: Sermo ueſter ſemper in gratia ſale ſit conditus. Quod ſi infatuatur, foras proiici- Col. 4
tur: in tantumq. perdit nominis dignitatem, ut ne in ſterquilinium quidem utile ſit, quo Marc. 9
ſolent credentium arua condiri, & ſterile animarum ſolum pingueſcere. Hæc dicimus, ut
prima te, fili Ruſtice, fronte doceamus, magna cœpiſſe, & excelſa ſectari; & adoleſcentiæ,
immo pubertatis incentiua calcantem, perfectæ quidem ætatis gradum ſcandere, ſed lubri
cum iter eſſe, per quod ingrederis; nec tantum ſequi gloriæ poſt uictoriam, quantum igno
miniæ poſt ruinam. Non mihi nunc per uirtutum prata ducendus eſt riuulus: nec laboran-
dum, ut oſtendam tibi uariorũ pulchritudinem florum; quid in ſe lilia habeant puritatis;
quid roſa uerecundiæ poſſideat; quid uiolæ purpura promittat in regno; quid rutilantium
ſpondeat pictura gemmarum. iam enim, propitio Deo, ſtiuam tenes. iam tectum, atque Luc. 9
ſolarium cum Petro apoſtolo conſcendiſti: qui eſuriens in Iudæis, Cornelii ſaturatur fide; Act. 10
& famem incredulitatis eorum, gentium conuerſione reſtinguit; atque in uaſe euangelio-
rum quadrangulo, quod de cælo deſcendit ad terrã, docetur & diſcit omnes homines poſ-
ſe ſaluari. rurſumq. quod uiderat, in ſpecie candidiſſimi linteaminis in ſuperna transfer-
tur; & credentium turbam de terris ad cælum rapit, ut pollicitatio Domini compleatur:
Beati mundo corde; quoniam ipſi Deum uidebunt. Totum, quod apprehenſa manu inſi- Matth 5
nuare tibi cupio, quod quaſi doctus nauta poſt multa naufragia rudem conor inſtruere ue-
ctorem; illud eſt, ut, in quo litore pudicitiæ pirata ſit, noueris; ubi Charybdis & radix
omnium malorum auaritia, ubi Scyllæi obtrectatorum canes, de quibus Apoſtolus loqui
tur: Ne mordentes inuicem mutuo conſumamini: quo modo, in media tranquillitate ſe- Gal. 5
curi, Libycis interdum uitiorum Syrtibus obruamur; quid uenenatorum animantium de-
ſertum huius ſæculi nutriat. Nauigantes Rubrum mare, in quo optandum nobis eſt, ut ue
rus Pharao cum ſuo mergatur exercitu, multis difficultatibus ac periculis ad urbem maxi-
mam perueniunt. Vtroque in litore gentes uagæ, immo beluæ habitant ferociſſimæ. ſem-
per ſoliciti, ſemper armati totius anni uehunt cibaria. latentibus ſaxis, uadiſq. duriſſimis
plena ſunt omnia; ita ut ſpeculator doctus in ſumma mali arbore ſedeat; & inde regendæ
& circumflectendæ nauis dictata prædicet. Felix curſus eſt, ſi poſt ſex menſes ſupradictæ ur
bis portum teneant, a quo ſe incipit aperire oceanus: per quem uix anno perpetuo ad In-
diam peruenitur, & ad Gangem fluuium, quem Phiſon ſancta ſcriptura commemorat, qui Gen. 2
circumit totam terram Euilath, & multa genera pigmentorum de paradiſi dicitur fonte de
uehere. ubi naſcitur carbunculus, & ſmaragdus, & margarita candentia, & uniones, qui-
bus nobilium feminarum ardet ambitio; monteſq. aurei, quos adire, propter gryphas, &
dracones, & immenſorum corporum monſtra, hominibus impoſſibile eſt: ut oſtendatur
nobis, quales cuſtodes habeat auaritia. Quorſum iſta? Perſpicuum eſt, ſi negotiatores ſæ-
culi tanta ſuſtinent, ut ad incertas perituraſq. diuitias perueniant, & ſeruent cum animæ
diſcrimine, quæ multis periculis quæſierunt: quid Chriſti negotiatori faciendum eſt, qui,
uenditis omnibus, quærit pretioſiſſimum margaritum? qui totis ſubſtantiæ ſuæ opibus e- Matth. 13
mit agrum, in quo reperiat theſaurum, quem nec fur effodere, nec latro poſſit auferre?

Scio me offenſurum eſſe quamplurimos, qui generalem de uitiis diſputationem in ſuam
referunt contumeliam: et, dum mihi iraſcuntur, ſuam indicant conſcientiam; multoq. pe
ius de ſe, quam de me, iudicant. ego enim neminem nominabo: nec, ueteris comœdiæ li
centia, certas perſonas eligam, atque perſtringam. Prudentis uiri eſt, ac prudentium femi
narum, diſſimulare, immo emendare, quod in ſe intelligant, & indignari ſibi magis, quã
mihi, nec in monitorem maledicta congerere: qui etſi iiſdem teneatur criminibus, certe in
eo melior eſt, quod ſua ei mala non placent. Audio religioſam te habere matrem, mul-
torum annorum uiduam; quæ aluit, quæ erudiuit infantem; ac poſt ſtudia Galliarum, quæ
uel florentiſſima ſunt, miſit Romam, non parcens ſumptibus, & abſentiã filii ſpe ſuſtinens
futurorum; ut ubertatem Gallici nitoremq. ſermonis grauitas Romana condiret; nec calca-
ribus in te, ſed frenis uteretur: quod & in diſertiſſimis uiris Græciæ legimus; qui Aſianum
tumorem Attico ſiccabant ſale, & luxuriantes flagellis uineas falcibus reprimebant; ut elo
quentiæ torcularia non uerborum pampinis, ſed ſenſuum quaſi uuarum expreſſionibus re-
dundarent. hanc tu ſuſpice, ut parentem; ama, ut nutricem; uenerare, ut ſanctam. Nec
aliorum imiteris exemplum; qui relinquunt ſuas, & alienas appetunt: quorum dedecus in
propatulo eſt, ſub nominibus pietatis, quærentium ſuſpecta conſortia. Noui ego quaſdã,
iam maturioris ætatis, libertini generis adoleſcẽtibus delectari, & filios quærere ſpirituales,
paulatimq. pudore ſuperato, ficta matrum nomina erumpere in licentiam maritalem. Aliæ

ſorores uirgines deſerunt, & externis uiduis copulantur. Sunt quæ oderunt ſuos, & non
ſuorum palpantur affectu: quarum impatientia, index animi, nullam recipit excuſationẽ:
& caſſa pudicitiæ uelamenta, quaſi aranearum fila dirumpit. Videas nonnullos accinctis re
nibus, pulla tunica, barba prolixa, a mulieribus non poſſe diſcedere; ſub eodem manere
tecto; ſimul inire conuiuia; ancillas iuuenes habere in miniſterio, &, præter uocabulum nu
ptiarum, omnia eſſe matrimonii. Nec hæc culpa eſt Chriſtiani nominis, ſi ſimulator reli-
gionis in uitio ſit: quinimmo confuſio gentilium, cum ea nident eccleſiis diſplicere, quæ
omnibus bonis non placent. Tu uero, ſi monachus eſſe uis, non uideri, habeto curam, nõ
rei familiaris, cui renunciando, hoc eſſe cœpiſti, ſed animæ tuæ. Sordidæ ueſtes, candidæ
mentis indicia ſinr: uilis tunica contemptum ſæculi probet, ita dumtaxat, ne animus ru-
meat, ne habitus ſermoq. diſſentiant. Balnearum fomenta non quærat, qui calorem cor-
poris ieiuniorum cupit frigore extinguere. quæ & ipſa moderata ſinr: ne nimia debilitent
ſtomachum; & maiorem refectionem poſcentia, erumpant in cruditatem; quæ parens libi-
dinum eſt. Modicus, ac temperatus cibus & carni, & animæ utilis eſt. Matrem ita uide, ne
per illam alias uidere cogaris; quatum uultus cordi tuo hæreant, & tacitum uinat ſub pe-
ctore uulnus. Ancillas, quæ illi in obſequio ſunt, tibi ſcias eſſe in inſidiis: quia quanto ui-
Luc. 1 lior earum condicio, tanto facilior eſt ruina. Et Ioannes Baptiſta ſanctam matrem habuit,
pontificisq. filius erar: & tamen nec matris affectu, nec patris opibus uincebatur, ut in do
Matth. 3 mo parentum cum periculo uiueret caſtitatis. Viuebat in eremo; & oculis deſiderantibus
Marc. 1 Chriſtũ, nihil aliud dignabatur aſpicere. neſtis aſpera, zona pellicea, cibus locuſtæ, melq.
4. Reg. 6 ſilueſtre, omnia uirtuti & continentiæ præparata. Filii prophetarũ, quos monachos in Ve-
teri reſtamento legimus, ædificabanr ſibi caſulas propter fluenta Iordanis, &, turbis urbiũ
derelictis, polenta & herbis agreſtibus uictitabant. Quamdiu in patria tua es; habeto cel
lulam pro paradiſo; uaria ſcripturarum poma decerpe; his utere deliciis; harum fruere com
Matth. 5 plexu. Si ſcandalizat te oculus, pes, manus; proïice ea. Nulli parcas, ut ſoli parcas animæ.
Qui uiderir, inquir Dominus, mulierẽ ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in
Iob 25 corde ſuo. Quis gloriabitur caſtum ſe habere cor? Aſtra non ſunt munda in conſpectu Do-
mini: quanro magis homines, quorum uita tentatio eſt? Væ nobis, qui, qnoties concupi
Eſa. 34 ſcimus, roties fornicamur. Inebriatus eſt, inquit, gladius meus in cælo; multo amplius in
terra, quæ ſpinas & rribnlos generat. Vas electionis, in cuius ore Chriſtus reſonabat, ma-
1. Cor. 9 cerat corpus ſuum, & ſubiicir ſeruituti, & tamen cernit naturalem carnis ardorem ſuæ repu
Rom. 7 gnare ſenrentiæ, ut, quod non uult, hoc agere compellatur; &, quaſi uim patiens, uocife
ratur, & dicir: Miſer ego homo, quis me liberabit de corpòre mortis huius? Et tu te arbi-
Prou. 4 traris abſque lapſu, & uulnere poſſe tranſire, niſi omni cuſtodia ſeruaueris cor tuum, & cũ
Luc. 8 ſaluatore dixeris: Mater mea & fratres mei hi ſunt, qui faciunt uoluntatem patris mei? Cru
delitas iſta, pietas eſt. Immo quid tam pium, quam ſanctæ matri ſanctum filium cuſtodi-
1. Reg. 1 re? Optat & illa te uiuere, & non nidere ad tempus, ut ſemper cum Chriſto nideat. Anna
Hier. 35 Samuelem non ſibi, ſed tabernacnlo genuir. Filii Ionadab, qui uinum & ſiceram non bi-
bebant, qui habitabant in tentoriis, &, quas nox compulerat, ſedes habebanr, ſcribun-
Pſal. 70 tur in pſalmo, quod primi captiuitatem ſuſtinuerint, qui ab exercitu Chaldæorum, uaſtan
te Iudæam, urbes introire compulſi ſunt. Viderinr, quid alii ſentiant. unnſquiſque enim
ſno ſenſu ducitur. mihi opidũ carcer, & ſolitudo paradiſus eſt. Quid deſideramns urbium
Exod. 2. 3 frequentiam, qui de ſingularitate cenſemur? Moyſes, ut præeſſet populo Iudæorum, qua-
draginta annis erudirur in eremo: paſtor ouium, hominum factus eſt paſtor. Apoſtoli de
Luc. 5 piſcatione lacus Genezareth, ad piſcationem hominum tranſierunt. Qui tunc habentes pa
Matth. 4 trem, rete, naniculam, ſecuti Dominum, protinus omnia reliquerunt, portantes qnoti-
Matth. 10 die crucem ſuam, & ne uirgam quidem in manu habentes. Hæc dico, ut, etiam ſi clerica-
tus te titillat deſiderium, diſcas quod poſſis docere, & rationabilem hoſtiam offeras Chri-
ſto, ne miles ante, quam tiro, ne prius magiſter ſis, qnam diſcipulus. Non eſt humilitatis
meæ, neque menſuræ, iudicare de clericis, & de miniſtris eccleſiarum ſiniſtrum quippiam
dicere. Habeant illi ordinem, & gradum ſuum: quem ſi tenueris, quo modo tibi in eo ui-
uendum ſit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. Nunc monachi incunabula,
moresq. diſcutimus, & eius monachi, qui, liberalibus ſtudiis eruditus in adoleſcentia, iu-
gum Chriſti collo ſuo impoſuit. Primumq. tractandum eſt, utrum ſolus, an cum aliis in mo
naſterio uiuere debeas. Mihi quidem placet, ut habeas ſanctorum contubernium: nec ipſe
te doceas, & abſque doctore ingrediaris uiam, quam numquam ingreſſus es; ſtatimq. tibi
in partem alteram declinandum ſit, & errori pateas; plusq. aut minus ambules, quam
neceſſe

neceſſe eſt : ne aut currens laſſeris ; aut ; moram faciens, obdormias. In ſolitudine cito ſub-
repit ſuperbia : et, ſi parumper ieiunauerit, hominemq. non uiderit, putat ſe alicuius eſſe
momenti : oblitusq. ſui, unde, & quo uenerit, intus corde ; lingua foris uagatur. Iudicat
contra Apoſtoli uoluntatem alienos ſeruos : quo gula uoluerit, porrigit manum : dormit, Rom. 14
quantũ uoluerit : nullũ ueretur : facit quod uoluerit : omnes inferiores ſe putat : crebriusq.
in urbibus, quam in cellula, eſt : & inter fratres ſimulat uerecundiam, qui platearum tur-
bis colliditur. Quid igitur ? ſolitariam uitam reprehendimus ? Minime, quippe quam ſæpe
laudauimus : ſed de ludo monaſteriorum, huiuſcemodi uolumus egredi milites, quos ere-
mi dura rudimenta non terreant ; qui ſpecimen cõuerſationis ſuæ multo tempore dederint ;
qui omnium fuerint minimi, ut primi omnium fierent ; quos nec eſuries aliquando, nec ſa
turitas ſuperauit ; qui paupertate lætantur ; quorum habitus, ſermo, uultus, inceſſus, do-
ctrina uirtutum eſt ; qui neſciunt, ſecundum quoſdam ineptos homines, dæmonũ pugnan
tium contra ſe portenta confingere ; ut apud imperitos & uulgi homines miraculum ſui fa
ciant, & exinde lucra ſectentur. Vidimus nuper, & planximus, Crœſi opes unius morte
deprehenſas, urbisq. ſtipes, quaſi in uſus pauperum, congregatas, ſtirpi & poſteris dereli
ctas. Tunc ferrum, quod latebat in profundo, ſupernatauit aquæ ; & inter palmarum arbo 4. Reg. 6
res, myrrhæ amaritudo monſtrata eſt. Nec mirum : talem & ſocium, & magiſtrum habuit : Exo. 15
qui egentium famem ſuas fecit eſſe diuitias ; & miſeris derelicta, in ſuam reſeruauit miſe-
riam. quorum clamor tandem peruenit ad cælum, & patientiſſimas Dei uicit aures ; ut miſ- 1. Reg. 25
ſus angelus peſſimus, Nabal Carmelo diceret : Stulte, hac nocte auferent animam tuam a Luc. 12
te : quæ autem præparaſti, cuius erunt ? Volo ergo te, & propter cauſas, quas ſupra expo-
ſui, non habitare cum matre ; & præcipue, ne aut offerentẽ delicatos cibos, tenuendo con
triſtes ; aut, ſi acceperis ; oleum igni adiicias, & inter frequentiam puellarum per diem ui-
deas, quod nocte cogites. Numquam de manu & oculis tuis recedat liber : diſcatur pſalte-
rium ad uerbum : oratio ſine intermiſſione, uigil ſenſus ſit, nec uanis cogitationibus pa-
tens. Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iram uince patientia. Ama ſcien-
tiam ſcripturarum ; & carnis uitia non amabis. Nec uacet mens tua uariis perturbationi-
bus. quæ ſi pectori inſederint ; dominabuntur tui, & te deducent ad delictum maximum. Pſal. 18
Facito aliquid operis ; ut te ſemper diabolus inueniat occupatum. Si apoſtoli, habentes po 1. Cor. 4
teſtatem de euangelio uiuere, laborabant manibus ſuis, ne quem grauarent ; & aliis tribue-
bant refrigeria, quorum pro ſpiritualibus debebant metere carnalia : cur tu in uſus tuos ceſ
ſura non præpares ? uel fiſcellam texe iunco, uel caniſtrum lentis plecte uiminibus : ſarria-
tur humus : areolæ æquo limite diuidantur : in quibus cum olerum iacta fuerint ſemina, uel
plantæ per ordinem poſitæ, aquæ ducantur irriguæ ; ut pulcherrimorum uerſuum ſpectator
aſſiſtas. Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis undam Elicit : illa cadens raucum per læuia mur
mur Saxa ciet, ſcatebrisq. arentia temperat arua. Inſerantur infructuoſæ arbores uel gem
mis, uel ſurculis : ut paruo poſt tempore laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabrica-
re aluearia, ad quas te mittunt Solomonis prouerbia ; & monaſteriorum ordinem, ac re- Eccl. 11
giam diſciplinam, in paruis diſce corporibus. Texantur & lina capiendis piſcibus : ſcriban-
tur libri : ut & manus operetur cibum, & animus lectione ſaturetur. In deſideriis eſt omnis
otioſus. Aegyptiorum monaſteria hunc morẽ tenent, ut nullum abſque operis labore ſuſci
piant, non tam propter uictus neceſſitatem, quam propter animæ ſalutem. Ne uagetur per-
nicioſis cogitationibus mens, &, inſtar fornicantis Hieruſalem, omni tranſeunti diuaricet Ezech. 16
pedes ſuos. Dum eſſem iuuenis, & ſolitudinis me deſerta uallarent ; incentiua uitiorum,
ardoremq. naturæ ferre non poteram : quem cum crebris ieiuniis frangerẽ, mens tamen co-
gitationibus æſtuabat. ad quam edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me
in diſciplinã dedi ; ut poſt Quintiliani acumina, Ciceronis fluuios, grauitatemq. Frontonis,
& lenitatem Plinii, alphabetum diſcerem, & ſtridentia anhelantiaq. uerba meditarer. Quid
ibi laboris inſumpſerim, quid ſuſtinuerim difficultatis, quoties deſperauerim, quotiesq. ceſ-
ſauerim, & cõtentione diſcendi rurſus inceperim ; teſtis eſt cõſcientia tam mea, qui paſſus
ſum, quã eorũ, qui mecum duxerunt uitã. et gratias ago Domino, quod de amaro ſemine
litterarũ dulces fructus carpo. Dicã & aliud, quod in Aegypto uiderim. Græcus adoleſcẽs
erat in cœnobio, qui nulla abſtinentia, nulla operis magnitudine flammã poterat carnis ex
tinguere. hunc periclitantẽ pater monaſterii hac arte ſeruauit. Imperat cuidam uiro graui,
ut iurgiis atque conuiciis inſectaretur hominẽ, &, poſt irrogatã iniuriam, primus ueniret ad
querimoniam. Vocati teſtes, pro eo loquebantur, qui contumeliam fecerat. flere ille con-
tra mendacium : nullus alius credere ueritati : ſolus pater defenſionẽ ſuam callide opponere ;
ne

ne abundantiori triſtitia abſorberetur frater. quid multa? ita annus ductus eſt: quo exple-
to, interrogatus adoleſcens ſuper cogitationibus priſtinis, an adhuc moleſtiæ aliquid ſu-
ſtineret, Papæ, inquit: uiuere mihi non licet, & fornicari libeat? Hic ſi ſolus fuiſſet, quo
adiutore ſuperaſſet? Philoſophi ſæculi ſolent amorem ueterem amore nouo, quaſi clauũ
Heſt. 1. 2. clauo, expellere. quod & Aſſuero regi ſeptem principes fecere Perſarum, ut Vaſthi reginæ
deſiderium aliarum puellarum amore compeſcerent. illi uitium uitio, peccatumq. pecca-
Pſal. 30. to medicantur: nos amore uirtutum uitia ſuperemus. Declina, ait, a malo, & fac bonum:
quære pacem, & perſequere eam. Niſi oderimus malum, bonum amare non poſſumus.
quin potius faciendum eſt bonum, ut declinemus a malo. Pax quærenda, ut bella fugia-
mus. nec ſufficit eam quærere, niſi inuentam fugientemq. omni ſtudio perſequamur, quæ
Philip. 4. exuperat omnem ſenſum, in qua habitatio Dei eſt, dicente propheta: Et factus eſt in pa-
Pſal. 65. ce locus eius. Pulchreq. perſecutio pacis dicitur, iuxta illud Apoſtoli: Hoſpitalitatem per-
Rom. 12. ſequentes, ut non leui uſitatoq. ſermone, &, ut ita loquar, ſummis labiis hoſpites inuite
mus, ſed toto mentis ardore teneamus, quaſi offerentes ſe cum lucro noſtro, atque com-
pendio. Nulla ars abſque magiſtro diſcitur. Etiam muta animalia, & ferarum greges, du-
ctores ſequuntur ſuos. In apibus principes ſunt. Grues unam ſequuntur ordine litterato.
imperator unus, iudex unus prouinciæ. Roma, ut condita eſt, duos fratres ſimul habere
Gen. 25. reges non potuit, & parricidio dedicatur. In Rebeccæ utero Eſau, & Iacob bella geſſerunt.
Singuli eccleſiarum epiſcopi, ſinguli archipresbyteri, ſinguli archidiaconi, & omnis ordo
eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur. In naui unus gubernator: in domo unus dominus: in
quamuis grandi exercitu, unius ſignum expectatur. Et, ne plura replicando faſtidium le-
genti faciam: per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te, non tuo arbitrio dimit-
tendum, ſed uiuere debere in monaſterio ſub unius diſciplina patris, conſortioq. multo-
rum; ut ab alio diſcas humilitatem, ab alio patientiam; hic te ſilentium, ille doceat man-
ſuetudinem; non facias quod uis; comedas, quod iuberis; ueſtiare, quod acceperis; operis
tui penſum perſoluas; ſubiiciaris cui non uis; laſſus ad ſtratum uenias, ambulansq. dormi
tes, &, necdum expleto ſomno, ſurgere compellaris. Dicas pſalmum in ordine tuo, in quo
1. Cor. 14. non dulcedo uocis, ſed mentis affectus quæritur, dicente Apoſtolo: Pſallam ſpiritu, pſal-
Eph. 5. lam & mente: Et, Cantantes in cordibus ueſtris Domino. Legerat enim eſſe præceptum:
Pſal. 46. Pſallite ſapienter. Seruias fratribus, hoſpitum laues pedes: paſſus iniuriam taceas: præpoſi
tum monaſterii timeas ut dominum, diligas ut parentẽ. Credas tibi ſalutare, quidquid
ille præceperit; nec de maiorum ſententia iudices, cuius officii eſt obedire, & implere
Deut. 27. quæ iuſſa ſunt, dicente Moyſe: Audi Iſrael, & tace. Tantis negotiis occupatus, nullis uaca
bis cogitationibus; & dum ab alio tranſis ad aliud, opusq. ſuccedit operi, illud ſolum men
te tenebis, quod agere compelleris. Vidi ego quoſdam, qui poſtquam renunciauere ſæcu-
lo, ueſtimentis dumtaxat, & uocis profeſſione, non rebus, nihil de priſtina conuerſatione
mutarunt. res familiaris magis aucta, quã imminuta. eadem miniſteria ſeruulorum, idem
apparatus conuiuii. in uitro, & patella fictili aurum comeditur: & inter turbas & examina
miniſtrorum, nomen ſibi uindicant ſolitarii. qui uero pauperes ſunt, & tenui ſubſtantiola,
uidenturq. ſibi ſcioli; pomparum ferculis ſimiles procedunt in publicum, ut caninam exer
ceant facundiam. Alii, ſublatis in altum humeris, & intra ſe neſcio quid cornicantes, ſtu-
pentibusq. in terram oculis, tumentia uerba trutinantur, ut, ſi præconem addideris, putes
incedere præfecturam. Sunt, qui humore cellarum, immoderatisq. ieiuniis, tædio ſolitu-
dinis, ac nimia lectione, dum diebus ac noctibus auribus ſuis perſonant, uertuntur in me
lancholiã, & Hippocratis magis fomentis, quam noſtris monitis, indigent. Plerique arti-
bus, & negotiationibus priſtinis carere non poſſunt; mutatisq. nominibus inſtitorum, ea-
1. Tim. 6. dem exercent commercia, non uictum & ueſtitum, quod Apoſtolus præcipit, ſed maiora,
quã ſæculi homines, emolumenta ſectantes. & prius quidem ab ædilibus, quos ἀγορανόμους
Græci appellant, uendentium coercebatur rabies, nec erat impune peccatum: nunc autem
ſub religionis titulo exercentur iniuſta compendia; & honor nominis Chriſtiani, fraudem
magis facit, quam patitur. quodq. pudet dicere, ſed neceſſe eſt; ut ſaltem ſic ad noſtrum
erubeſcamus dedecus: publice extendentes manus, pannis aurum tegimus; & cõtra omniũ
opinionem, plenis ſacculis morimur diuites, qui quaſi pauperes uiximus. Tibi, cum in mo
naſterio fueris, hæc facere non licebit: &, inoleſcente paulatim conſuetudine, quod primũ
cogebaris, uelle incipies; & delectabit te labor tuus; oblitusq. præteritorum, ſemper priora
ſectaberis, nequaquam conſiderans, quid alii mali faciant, ſed quid boni tu facere debeas.

Neque uero peccantium ducaris multitudine; & te pereuntium turba ſolicitet; ut taci-

tus

tus cogites : Quid ? ergo omnes peribunt, qui in urbibus habitant ? ecce illi fruuntur ſuis
rebus , miniſtrant eccleſiis : adeunt balneas , unguenta non ſpernunt, & tamen in omnium
ore uerſantur. Ad quod & antè reſpondi, & nunc breuiter reſpondeo ; me in præſenti opuſ-
culo non de clericis diſputare , ſed monachnm inſtituere . Sancti ſunt clerici , & omnium
uira laudabilis . Ita ergo age , & uiue in monaſterio, ut clericus eſſe merearis ; ut adoleſcen-
tiam tuam nulla ſorde commacules ; ut ad altare Chriſti, quaſi de thalamo uirgo, procedas;
& habeas deforis bonum teſtimonium ; feminæq. nomẽ tuum nouerint, & uultum tuum ne
ſciant . Cum ad perfectam ætatem ueneris ; ſi tamen uita comes fuerit ; & te uel populus, uel
pontifex ciuitatis in clerum elegerit : agito, quæ clerici ſunt ; & inter ipſos ſectare meliores t
quia in omni condicione , & gradu optimis mixta ſunt peſſima . Ne ad ſcribendum cito
proſilias , & leui ducaris inſania . multo tempore diſce , quod doceas . Ne credas laudatori-
bus tuis ; immo irriſoribus aurem ne libenter accommodes : qui cum te adulationibus foue
tint , & quodam modo impotem mentis effecerint ; ſi ſubito reſpexetis , aut ciconiarum de
prebendes poſt te colla curuari , aut manu auriculas agitari aſini , aut æſtnantem canis pro-
tendi linguam . Nulli detrahas ; nec in eo te ſanctum putes, ſi ceteros laceres . Accuſamns ſæ
pe , quod facimus ; & contra noſmet ipſos diſerti , in noſtra uitia inuehimur , muti de elo-
quentibus iudicantes . Teſtudineo Grunnius incedebat ad loquendum gradu ; & per inter-
ualla quædam uix pauca uerba carpebat ; ut eum pnrares ſingultire , non proloqui . & tamẽ
cum, menſa poſita , librorum expoſuiſſet ſtruem , adducto ſupercilio , contractisq. naribus ,
ac fronte rugata , duobus digitulis concrepabat , hoc ſigno ad audiendum diſcipulos pro-
uocans . tnm nugas meras fundere, & aduerſum ſingulos declamare. Creticum diceres eſſe
Longinnm , cenſotemq. Romanæ facundiæ . notare quem uellet , & de ſenatu doctorum
excludere. hic bene nummatus , plus placebat in prandiis . Nec mirum , ſi , qui multos .
ineſcare ſolitus erat , facto cuneo circumſtrepentium garrulorum procedebat in publicum,
intus Nero , foris Cato ; totus ambiguus ; ut ex contrariis diuerſisq. naturis unum monſtrũ
nouamq. beſtiam diceres eſſe compactam , iuxta illud poeticum : Prima leo , poſtrema dra-
co , media ipſa Chimæra . Numquam ergo tales uideas ; nec huiuſmodi hominibus ap-
pliceris ; nec declines cor tuum in uerba malitiæ , & audias : Sedens aduerſus fratrem tuum Pſal. 49.
loquebaris , & aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum . Et iterum : Filii hominum , Pſal. 56.
dentes eorum arma , & ſagittæ. Et alibi : Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt Pſal. 54.
iacula . Er apertius in Eccleſiaſte : Sicut mordet ſerpens in ſilentio , ſic qni fratri ſuo occulte Eccl. 10.
detrahit . Sed dices : ipſe non detraho ; aliis loquentibus , quid facere poſſum ? Ad excuſan
das excuſationes in peccatis iſta prætendimus. Cbriſtus arte nõ illuditur . nequaquam mea,
ſed Apoſtoli ſententia eſt : Nolite errare : Deus non irridetur . Ille in corde, nos uidemus in Gal. 6.
facie . Solomon loquitur in prouerbiis : Ventus aquilo diſſipat nubes , & uultus triſtis lin- Prou. 25.
guas detrahentium . Sicut enim ſagitta, ſi mittatur contra duram materiam , nonnumquam
in mittentem reuertitur , & uulnerat nulnerantem , illudq. completur : Facti ſunt mihi in Oſe. 7.
arcum pranum : Et alibi : Qui mittit in altnm lapidem , recider in caput eius : ita detractor Eccl. 27.
cum triſtem faciem uiderit audientis , immo ne audientis quidem, ſed obturãtis aures ſuas,
ne audiat iudicium ſangninis, illico conticeſcit, paller uultus , bærent labia , ſaliua ſiccatur.
unde idem nit ſapiens , Cnm detractoribus , inqnit , ne miſcearis : quoniam repente ue- Pro. 24.
nier perditio eorum , & ruinam utriuſque quis nouit ? tam ſcilicet eius, qni loquitur , quam
illius , qui audit loquentem . Veritas angulos non amat , nec quærit ſuſurrones . Timotheo
dicitur : Aduerſum presbyterum accuſationem cito ne recepetis . Peccantem autem coram 1. Tim. 5.
omnibns argue ; ut & ceteri metum habeant . Non eſt facile de prouecta ætate credendum ,
quam & uita præterita defendit, & bonorat uocabulum dignitatis . uerum qnia homines ſu
mns ; & interdum contra annorum maturitatem , puerorum uitiis labimur : ſi me uis corri-
gere delinquentem , aperte increpa , tãtum ne occulte mordeas . Corripiet me iuſtus in mi- Pſal. 140.
ſericordia , & increpabit . Oleum antem peccatoris non impinguet caput meum . Quem
enim diligit Dominus , corripit ; caſtigat autem omnem filium, quem recipit . Et per Eſaiã Hebr. 12.
clamat Dominus : Populus meus , qui beatos nos dicunt , ſedncunt uos, & ſemitas pedum Eſa. 3.
ueſtrorum ſupplantant . qnid enim mihi prodeſt , ſi aliis mala referas mea ? ſi, me neſciente,
peccatis meis, immo detractionibus tuis alium nulneres ; &, cum certatim omnibus narres,
ſic ſingulis loqnaris , quaſi nulli dixeris alteri ? hoc eſt , non me emendare , ſed uitio tuo ſa-
tisfacere. Præcipit Dominus , peccantes in os argui debere ſecreto , uel adhibito teſte, &, ſi Matth. 18
audire noluerint , teferri ad Eccleſiam, habendosq. in malo pertinaces, ſicut erhnicos, & pu
blicanos . Hæc expreſſius loqnor , ut adoleſcentem meum & linguæ, & aurium prurigine
liberem ;

Eph. 5. liberem; ut renatum in Chriſto, ſine ruga & macula, quaſi pudicam nirginem, exhibeam,
2.Cor. 11. caſtam tam mente, quam corpore: ne ſolo nomine glorietur, & abſque oleo bonorum ope
Matth. 25 rum, extincta lampade, excludatur a ſponſo. Habes iſtic ſanctum, doctiſſimumq. ponrificem Proculum; qui uiua & præſenti uoce noſtras ſchedulas ſuperet, quotidianisq. tractatibus iter tuum dirigat; nec patiatur te, in partem alteram declinando, uiam relinquere regiam, per quam Iſrael ad terrā repromiſſionis properans, ſe tranſiturum eſſe promittit. At-
Num. 20. que utinam exaudiatur uox Eccleſiæ implorantis: Domine, pacem tuam da nobis. omnia enim dediſti nobis. Vtinam, quod renunciamus ſæculo, uoluntas ſit, non neceſſitas; & paupertas habeat expetita gloriam, non illata cruciatum. Ceterum, iuxta miſerias huius temporis, & ubique gladios ſæuientes, ſatis diues eſt, qui pane non indiget. Nimium potens eſt, qui ſeruire non cogitur. Sanctus Exuperius, Toloſæ epiſcopus, uiduæ Sareptenſis
3.Reg. 17. imitator, eſuriens paſcit alios; & ore pallente ieiuniis, fame torquetur aliena; omnemq. ſubſtantiam Chriſti niſceribus erogauit. Nihil illo ditius, qui corpns Domini caniſtro uimineo, ſanguinem portat in uitro; qui auaritiam eiecit e templo; qui abſque funiculo, &
Matth. 21 increpatione, cathedras uendentium columbas, ideſt dona ſancti ſpiritus, menſasq. ſubuertit mammonæ, & nummulariorum æra diſperſit; ut domus Dei, domus uocetur orationis, & non latronum ſpelunca. Huius tu e nicino ſectare ueſtigia, & ceterorum, qui uirtutum illius ſimiles ſunt, quos ſacerdotium & humiliores facit, & pauperes: aut, ſi perfecta deſideras, exi cum Abraham de patria, & cognatione tua; & perge, quo neſcis. Si habes
Gen. 12. ſubſtantiam, uende, & da pauperibus: ſi non habes, grandi onere liberatus es: nudum Chriſtum nudus ſequere, durum, grande, difficile; ſed magna ſunt præmia.

ARGVMENTVM.

LAVDAT Florentium Hieroſolymæ degentem, quod multorum pauperum neceſſitatibus ſubuenerit: & quia huic epiſtolæ alteram, quæ erat ad Ruffinum, reddendam iunxerat, Ruffini etiam laudes admiſcet.

HIERONYMVS AD FLORENTIVM.

EPISTOLA V.

QVANTVS beatitudinis tuæ rumor diuerſa populorū ora compleuerit, hinc poteris æſtimare, quod ego te ante incipio amare, quam noſſe. Vt enim, ait
1.Tim. 5. Apoſtolus, quorundam hominum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium: ita econtrario tuæ dilectionis fama diſpergitur, ut non tam laudandus ſit ille, qui te amat, quam ſcelus putetur facere ille, qui non amat. Prætermitto innumerabiles, in quibus Chriſtum ſuſtentaſti, pauiſti, ueſtiſti, uiſitaſti. Heliodori fratris a te adiuta neceſſitas, mutorum etiam poteſt ora laxare. quibus gratiis, quo ille præconio peregrinationis incōmoda a te fota referebat? ita ut ego ille tardiſſimus, quem intolerabilis languor uexat, pennatis, ut aiunt, pedibus, certe caritate & uoto te ſalutauerim, & etiam complexus ſim. Gratulor itaque tibi; &, naſcentem amicitiam ut Dominus confœderare dignetur, precor. Et quia frater Ruffinus, qui cum ſancta Melania ab Aegypto Hieroſolymam ueniſſe narratur, indiuidua mihi germanitatis caritate connexus eſt: quæſo, ut epiſtolam meam, huic epiſtolæ tuæ copulatam, ei reddere non graueris. Noli nos eius æſtimare uirtutibus. in illo conſpicies expreſſa ſanctitatis ueſtigia: & ego cinis, & uiliſſima pars luti, & iam fauilla, dum uertor, ſatis habeo, ſi ſplendorem morum illius imbecillitas oculorū meorum ferre ſuſtineat. Ille modo ſe lauit, & mundus eſt, & tamquam nix dealbatus: ego, cun
Pſal. 50. Matth. 5. ctis peccatorum ſordibus inquinatus, diebus ac noctibus opperior cum tremore reddere
Pſal. 145. nouiſſimum quadrantem. ſed tamen quia Dominus ſoluit compeditos; & ſuper humilem
Eſa. 66. & trementem uerba ſua, requieſcit; forſitan & mihi, in ſepulcro ſcelerum iacenti, dicat: Hieronyme, ueni foras. Sanctus presbyter Euagrius plurimum te ſalutat: & Martinianū fratrem iuncto ſalutamus obſequio: quem ego uidere deſiderans, catena lāguoris innector.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Scribit *ad eundem Florentium, eius Litteris reſpondens; petitq. ab eo libros quoſdam, offerens ipſe interea, quos habebat, de ſua bibliotheca.*

HIERONYMVS AD FLORENTIVM.

EPISTOLA VI.

IN ea mihi parte eremi commoranti, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, dilectionis tuæ ſcripta perlata ſunt. quibus lectis, ita redaccenſus eſt animus Hieroſolymam proficiſcendi, ut pene nocuerit propoſito, quod profuerat caritati. Nunc igitur, quo modo ualeo, pro me tibi litteras repræſento: etſi corpore abſens, amore tamen & ſpiritu uenio, impendio expoſcens, ne naſcentes amicitias, quæ Chriſti glutino cohæſerunt, aut temporis, aut locorum magnitudo diuellat, quin potius fœderemus eas reciprocis epiſtolis. illæ inter nos currant, illæ ſibi obuient, illæ nobiſcum loquātur. Non multum perditura erit caritas, ſi tali ſecum ſermone fabuletur. Ruffinus autem frater, ut ſcribis, necdum uenit; &, ſi uenerit, non multū proderit deſiderio meo, cū eum iam uiſurus non ſim. ita enim & ille longo interuallo ſeparatus eſt, ut huc non poſſit excurrere: & ego arreptæ ſolitudinis terminis arceor, ut cœperit iam mihi non licere quod uolui. Ob hoc & ego obſecro, &, tu ut petas, plurimum quæſo, ut tibi beati Rheritii, Auguſtudunenſis epiſcopi, commentarios ad deſcribendum largiatur, in quibus Canticum canticorū ſublimiori ſenſu ille diſſeruit. Scripſit mihi & quidam de patria ſupradicti fratris Ruffini, Paulus ſenex, Tertulliani ſuum codicem apud eum eſſe, quem uehementer repoſcit. & ex hoc, quæſo, ut eos libros, quos me non habere breuis ſubditus edocebit, librarii manu in charta ſcribi iubeas. Interpretationem quoque pſalmorum Dauidicorum, & prolixum ualde librum de ſynodis ſancti Hilarii, quem ei apud Treuiros manu mea ipſe deſcripſeram, æque ut mihi transferas peto. Noſti hoc eſſe Chriſtianæ animæ pabulum, ſi in lege Domini Pſal. 1.
meditetur die ac nocte. Ceteros hoſpitio recipis, ſolatio foues, ſumptibus iuuas. Mihi ſi rogata præſtiteris, cuncta largitus es. Et quoniam, largiente Domino, multis ſacræ bibliothecæ codicibus abundamus; impera uiciſſim; &, quodcumque uis, mittam. nec putes mihi graue eſſe, ſi iubeas. habeo alumnos, qui antiquariæ arti ſeruiunt. Neque uero beneficium pro eo, quod polliceor, poſtulo. Heliodorus frater mihi indicauit, te multa de ſcripturis quærere, nec ſic inuenire. aut, ſi omnia habes, incipit ſibi plus caritas uindicare, plus petere. Magiſtrum autem pueri tui, de quo dignatus es ſcribere; quem plagiatorem eius eſſe, non dubium eſt; ſæpe Euagrius presbyter, dum adhuc Antiochiæ eſſem, me præſente corripuit. cui ille reſpondit: Ego nihil timeo. Dicit ſe a Domino ſuo fuiſſe dimiſſum: &, ſi uobis placet, ecce hic eſt, tranſmittite quo uultis. in hoc arbitror me non peccare, ſi hominem uagum non ſinam longius fugere. Quapropter, quia ego, in hac ſolitudine conſtitutus, non poſſum agere quod iuſſiſti; rogaui cariſſimum mihi Euagrium, ut tam tui, quam mei cauſa inſtanter negotium proſequatur.

ARGVMENTVM.

Pavla *uetula genuerat Toxotium, & Euſtochium. Toxotius Lætam duxit uxorem, ex eoq. coniugio orta eſt Paula puella, hanc Paula auia uirginitati deſtinarat. docet nunc D. Hieronymus Lætam uiduam, quo modo inſtituere filiam debeat: rogansq. ut propere in Bethlehem ad auiam Paulam, & Euſtochium amitam illam mittat, ſe nutricium, & magiſtrum paruulæ futurum pollicetur.*

HIERONYMVS AD LAETAM de inſtitutione filiæ.

EPISTOLA VII.

APOSTOLVS Paulus ſcribens ad Corinthios, & rudem Chriſti Eccleſiam ſa 1.Cor. 7.
cris inſtruens diſciplinis, inter cetera mandata hoc quoque propoſuit, dicens: Si qua mulier habet uirum infidelem, & hic conſentit habitare cum ea, non dimittat uirum. Sanctificatus eſt enim uir infidelis per mulierē fidelem: & ſanctificata eſt mulier infidelis per uirum fidelem. alioqui filii ueſtri immundi eſſent, nunc autem mundi ſunt. Si cui forte hactenus uidebantur nimium diſciplinæ uincula laxata, & præceps

indulgentia præceptoris; conſideret domum patris tui, clariſſimi quidem & eruditiſſimi
uiri, ſed adhuc ambulantis in tenebris: & intelliget] conſilium Apoſtoli illuc proſeciſſe,
ut radicis amaritudinem dulcedo fructuum compenſaret; & uiles uirgulæ balſama pretioſa
ſudarenr. Tu es nata de impari matrimonio: & de te, & Toxotio meo Paula generata eſt.
Quis hoc crederet, ut Albini pontificis neptis de repromiſſione martyris naſceretur? ut,
præſente & gaudente auo, paruulæ adhuc lingua balbutiens, Chriſti alleluia reſonaret? ut
uirginem Chriſti in ſuo gremio nutriret ſenex? Et bene, feliciterq. expectauimus. Sancta
& fidelis domus uirum ſanctificat infidelem. Iam candidatus eſt fidei, quem filiorum &
nepotum credens turba circumdat. Ego puto, etiam ipſum Iouem, ſi habuiſſet talem co-
gnationem, potuiſſe in Chriſtum credere. Deſpuat, licet, & irrideat epiſtolam meam,
& me uel ſtultum, uel inſanum clamitet: hoc & gener eius faciebat ante quam crederet.
Fiunt, non naſcuntur Chriſtiani. Auratum ſqualet Capitolium. fuligine, & aranearum te-
lis omnia Romæ templa cooperta ſunt. mouetur urbs ſedibus ſuis: & inundans populus an
te delubra ſemiruta, currit ad martyrum tumulos. ſi non extorquer fidem prudentia, ex-
torqueat ſaltem uerecundia. Hoc, Læta, religioſiſſima in Chriſto filia, dictum ſit, ut non
deſperes parentis ſalutem; & eadem fide, qua meruiſti filiam, & patrem recipias, totiusq.
Matth.19 domus beatitudine perfruaris, ſciens illud a Domino repromiſſum: Quæ apud homines
Luc.23 impoſſibilia, apud Deum poſſibilia ſunt. Numquam eſt ſera conuerſio. Latro de cruce tran
Dan.4 ſiit in paradiſum: Nabuchodonoſor, rex Babylonis, poſt efferationem corporis, & cordis,
& belluarum in eremo conuictum, mentem recepit humanam. Et, ut omittam uetera; ne
apud incredulos nimis fabuloſa uideātur; ante paucos annos propinquus ueſter Gracchus,
nobilitatem patriciam ſonans nomine, cum præfecturam gereret urbanam, nonne ſpecum
Mithræ, & omnia portentuoſa ſimulacra, quibus Corax, Niphus, Miles, Leo, Perſes, He-
lios, Bromius pater initiantur, ſubuertit, fregit, exuſſit, &, his quaſi obſidibus ante præ
miſſis, impetrauit baptiſmum Chriſti? Solitudinem patirur & in urbe gentilitas. dii quon
dam nationum cum bubonibus & noctuis in ſolis culminibus remanſerunt. uexilla militū,
crucis inſignia ſunt. Regum purpuras, & ardentes diadematum gemmas, patibuli ſaluta-
ris pictura condecorat. Iam & Aegyptius Serapis Chriſtianus factus eſt. Marnas Gazæ lu-
get incluſus, & euerſionem templi iugiter pertremiſcit. De India, Perſide, Aethiopia mo-
nachorum quotidie turmas ſuſcipimus. Depoſuit pharetras Armenius: Hunni diſcunt pſal
terium: Scythiæ frigora feruent calore fidei: Getarum rutilus & flauus exercitus, eccleſia-
rum circūfert tentoria; & ideo forſitā cōtra nos æqua pugnant acie, quia pari religione con
fidunt. Pene lapſus ſum ad aliam materiam; &, currente rota, dum urceum facere cogito,
amphoram finxit manus. propoſitum enim mihi erat, ſanctæ Marcellæ & tuis precibus in-
uitatum, ad matrem, ideſt, ad te, ſermonē dirigere, & docere, quo modo inſtituere Pau-
lam noſtrā debeas; quæ prius Chriſto cōſecrata eſt, quā genita; quam ante uotis, quā utero,
1 Reg.1 cōcepiſti. Vidimus aliquid temporibus noſtris de prophetalibus libris. Anna ſterilitatem al-
ui, fecunditate mutauit. tu luctuoſam fecunditatem, uitalibus liberis cōmutaſti. Fidens lo
Exo.13 quor, accepturam te filios, quæ primum fetum Domino reddidiſti. Iſta ſunt primogenita,
Iud.13 quæ offeruntur in lege. Sic natus eſt Samuel: ſic ortus Sampſon eſt: ſic Ioannes Baptiſta ad
Luc.1 introitum Mariæ exultauit, & luſit. Audiebat enim uerba Domini per os uirginis pertonan
tis: & de utero matris in occurſum eius geſtiebat erumpere. Igitur, quæ de repromiſſione
nata eſt, dignam habeat ortu ſuo inſtitutionē parentum. Samuel nutritur in templo: Ioan
nes in ſolitudine præparatur. ille ſacro crine uenerabilis eſt, uinum & ſiceram non bibir:
adhuc paruulus cum Domino ſermocinatur. hic fugit urbes; zona pellicea cingitur; locu-
ſtis alitur, ac melle ſilueſtri; &, in typum pænitentiæ prædicandæ, tortuoſiſſimi animalis ue
ſtitur exuuiis. Sic erudienda eſt anima, quæ futura eſt templum Dei. Nihil aliud diſcat au
dire, nihil loqui, niſi quod ad timorem Dei pertinet. Turpia uerba non intelligat: canti-
ca mundi ignoret. adhuc tenera lingua pſalmis dulcibus imbuatur. Procul ſit ætas laſciua
puerorum: ipſæ puellæ, & pediſequæ a ſæcularibus conſortiis arceantur; ne, quod male
didicerint, peius doceant. Fiant ei litteræ uel buxeæ, uel eburneæ, & ſuis nominibus ap-
pellentur. Iudat in eis; ut & luſus ipſe eruditio ſit. et non ſolum ordinem teneat litterarum,
ut memoria nominum in canticum tranſeat; ſed & ipſe inter ſe crebro ordo turbetur; & me
dius ultima, primis media miſceantur; ut eas non ſono tantum, ſed & uiſu nouerit. Cum
uero cœperit trementi manu ſtylum in cera ducere; uel alterius ſuperpoſita manu teneri re-
gantur articuli; uel in tabula ſculpantur elementa; ut per eoſdē ſulcos incluſa marginibus
trahantur ueſtigia, ut foras non queant euagari. Syllabas iungat ad præmium, &, quibus
illa

illa ætas deliniri poteſt, munuſculis inuitetur. Habeat & in diſcendo ſocias, quibus inui-
deat, quarum laudibus mordeatur. Non obiurganda eſt, ſi tardior ſit: ſed laudibus exci-
tandum eſt ingenium; ut & uiciſſe gaudeat, & uicta doleat. Cauendum in primis, ne ode-
rit ſtudia: ne amaritudo eorum, præcepta in infantia, ultra rudes annos tranſeat. Ipſa no-
mina, per quæ conſneſcit paulatim uerba contexere, non ſint fortuira, ſed certa, & coacer
uata de induſtria, prophetarum uidelicet, atqne apoſtolorum; & omnis ab Adam patriar-
charum ſeries, de Matthæo Lucaq. deſcendat; ut, dum aliud agit, futuræ memoriæ præpa Matth. 1
retur. Magiſter probæ ætatis, & uitæ, atque eruditionis eſt eligendus: nec, puto, erubeſcet Luc. 3
uir doctus id facere in propinqua, uel nobili uirgine, quod Ariſtoteles fecit in Philippi filio,
ut ipſe librariorũ uilitate initia traderet litterarũ. Non ſunt contemnenda quaſi parua, ſine
quibus magna conſtare non poſſunt. Ipſe elementorum ſonus, & prima inſtitutio præcepto-
rum aliter de erudito, aliter de ruſtico ore profertur. unde & tibi eſt prouidendũ, ne ineptis
blanditiis ſeminarum, dimidiata dicere uerba filia conſueſcat, & in auro atque purpura lude
re: quorum alterum linguæ, alterũ moribus officit: ne diſcat in tenero, quod ei poſtea de-
diſcendum eſt. Gracchorum eloqnentiæ multum ab infantia ſermo matris contuliſſe ſcribi-
tur. Hortenſii oratio inter paternos ſinns coaluit. Difficulter eraditur, quod rudes animi
perbiberunt. Lanarum conchylia quis in priſtinum candorem reuocet? Recens teſta diu &
ſaporem retinet, & odorem, quo primum imbuta eſt. Græca narrat hiſtoria, Alexandrum,
potentiſſimum regem, orbisq. domitorem, & in moribus, & in inceſſu, Leonīdis pæda-
gogi ſui non potuiſſe carere uitiis, quibus adhuc paruulus fuerat infectus. Procliuis eſt e-
nim malorum æmulatio: &, quorum uirtutes aſſequi nequeas, cito imiraris uitia. Nutrix
ipſa non ſit temulenta, non laſciua, nõ garrula: habeat modeſtam gerulam, nutricium gra
uem. Cum auum uiderit, in pectus eius tranſiliat; de collo pendeat; nolenti, alleluia, de-
cantet. Rapiat eam auia: patrẽ riſibus agnoſcat: ſit omnibus amabilis: & uniuerſa propin-
quitas roſam ex ſe natam gaudeat. Diſcat ſtatim, quam habeat & alteram auiam, quam a-
mitam; cui imperatori, cui exercitui tiruncula nutriatur. illas deſideret, ad illas tibi mini-
tetur abſceſſum. Ipſe habitus & ueſtitns doceat eam, cui promiſſa ſit. Caue, ne aures eius
perſores: ne ceruſſa & purpuriſſo conſecrara Chriſto ora depingas: nec collum auro & mar
garitis premas: nec caput gemmis oneres: nec capillum irruſes, & ei aliquid de gehennæ
ignibus auſpiceris. habeat alias margaritas, quibus poſtea uenditis, emptura eſt pretioſiſſi Matth. 13
mum margaritum. Prætextata, nobiliſſima quondam femina, iubente uiro Hymettio, qui
patruus Euſtochii uirginis ſuit, habitum eius cultumq. mutauit; & neglectum crinem mun
dano more texuit ſibi, uincere cupiens & uirginis propoſitum, & matris deſiderium: & ec-
ce tibi eadem nocte cernit in ſomnis ueniſſe ad ſe angelum, terribili uoce minitantem pœ-
nas, & hæc uerba frangentem: Tu ne auſa es uiri imperium præferre Chriſto? tu caput uir
ginis Dei, tuis ſacrilegis attrectare manibus? quæ iam nunc areſcent; ut ſentias excruciata
quid feceris; &, finito menſe quinto, ad inferua duceris. ſin autem perſeneraueris in ſcele-
re; & marito ſimul orbaberis, & filiis. Omnia per ordinem expleta ſunt; & ſeram miſeræ pæ
nitentiam uelox ſignauit interitus. Sic ulciſcitur Chriſtus uiolatores templi ſui, ſic gemmas
& pretioſiſſima ornamenta deſendit. Et hoc retuli, non quod inſultare uelim calamitatibus
infelicium; ſed ut moneam, cum quanto metu, & cautione ſeruare debeas, quod Deo ſpo
pondiſti. Heli ſacerdos offendit Deum ob uitia liberorum. Epiſcopus fieri non poteſt, qui 1. Reg. 2
filios habuerit luxurioſos, non ſubditos. At econtrario dé muliere ſcribirur, quod ſalua fiet 1. Tim. 3
per filiorum generationem, ſi permanſerit in fide, & caritate, & ſanctificatione cum pudi- 1. Tim. 2
citia. Si perfecta ætas, & ſui iuris, imputatur parentibus: quanto magis lactens, & fragilis,
quæ, iuxta ſententiam Domini, ignorat dextram, & ſiniſtram, ideſt, boni, & mali diffe Ion. 4
rentiam? Si ſolicita prouides, ne filia percutiatur a uipera: cur non eadem cura prouideas,
ne feriatur a malleo uniuerſæ terræ? ne bibat de aureo calice Babylonis? ne egrediatur cum Hie. 50. 51
Dina, & uelit uidere filias regionis alienæ? ne ludat pedibus, ne trahat tunicas? Venena nõ Gen. 34.
dantur, niſi melle circumlita: & uitia non decipiunt, niſi ſub ſpecie umbraq. uirtutum. Et
quo modo, inquies, peccata patrum filiis non redduntur, nec filiorum parentibus, ſed ani Ezech. 18
ma, quæ peccauerit, ipſa morietur? Hoc de his dicitur, qui poſſunt ſapere, de quibus in
Euangelio ſcriptum eſt: Aetatem habet, loquatur pro ſe. qui autem paruulus eſt, & ſapit ut Ioan. 9
paruulus, donec ad annos ſapientiæ ueniat, & Pythagoræ littera Y eũ perducat ad biuium;
tam bona eius, quam mala parentibus imputantur. Niſi forte exiſtimas, Chriſtianorum fi-
lios, ſi baptiſma non teceperint, ipſos tantum reos eſſe peccati, & non etiam ſcelus referri
ad eos, qui dare noluerint, maxime eo tempore, quo contradicere non poterant qui acce-

pturi erant: ſicut e regione ſalus infantium, maiorum lucrum eſt. Offerre, necne, filiam,
poteſtatis tuæ fuit: quamquã alia ſit tua condicio, quæ prius eam uouiſti, quam conciperes:
Leuit. 21 ut antem oblatam non negligas, ad periculum tuum pertinet. Qui claudam, & mutilam, &
qualiber ſorde maculatam obtulerit hoſtiam, ſacrilegii reus eſt: quanto magis, qui partem
corporis ſui, & illibatæ animæ puritatem regis amplexibus parat, ſi negligens fuerit, pu-
Luc. 2 nierur? Poſtquam grandiuſcula eſſe cœperit, & in exemplum ſponſi ſui creſcere ſapientia,
ætate, & gratia apud Deum & homines; pergat ad templum ueri patris cũ parentibus ſuis;
ſed cum illis non egrediatur e templo. Quærant eam in itinere ſæculi inter turbas & frequen
tiam propinquorum, & nuſquam alibi reperiant, niſi in adyto ſcripturarum, prophetas &
& apoſtolos de ſpiritualibus nuptiis ſciſcitantem. Imitetur Mariam, quam Gabriel ſolam in
cubiculo ſuo reperit: & ideo forſitan timore perterrita eſt, quia uirum, quem non ſolebat,
Pſal. 44 aſpexit. Aemulerut eam, de qua dicitur: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Loquatur &
Cant. 1 ipſa electo, caritatis iaculo uulnerata: Introduxit me rex in cubiculum ſuum. Numquam
exeat foras; ne inueniant eam, qui circumeunt ciuitatem; ne percutiant, & uulnerent, &
auferant theriſtrum pudicitiæ, & nudam in ſanguine derelinquant: quin potius, cum ali-
Cant. 6. et 5. quis oſtium eius pulſauerit, dicat: Ego murus, & ubera mea turris: laui pedes meos, non
poſſum inquinare eos. Non ueſcatur in publico, ideſt, in parentum cõuiuio; ne uideat ci
bos, quos deſideret. Et licet quidam putent maioris eſſe uirtutis, præſentem contemnere
uoluptatẽ: tamen ego arbitror ſecurioris continentiæ eſſe, neſcire quod quæras. Legi quon
dam in ſcholis puer: Aegre reprehendas, quod ſinis conſueſcere. Diſcat iam nunc & ui-
Eph. 5 num non bibere, in quo eſt luxuria. Ante annos robuſtæ ætatis, periculoſa eſt teneris gra-
uis abſtinentia: uſque ad id tempus, ſi neceſſitas poſtulauerit, & balneas adeat, & uino uta
1. Tim. 5 tur modico propter ſtomachum, & carnium edulio ſuſtentetur, ne prius deficiant pedes,
quam currere incipiant. Et hoc dico iuxta indulgentiam, non iuxta imperium, timens de-
Leuit. 11 bilitatem, non docens luxuriam. alioqui, quod Iudaica ſuperſtitio ex parte facit in reiectio
ne quorundam animalium, atque eſcarum, quod & Indorum Brachmani, & Aegyptiorum
Gymnoſophiſtæ in polentæ, & orizæ, & pomorum ſolo obſeruant cibo, cur uirgo Chriſti
non faciat in toto? Si tanti uitrum, quare non maioris ſit pretii margaritum? Quæ nata eſt
ex promiſſione, ſic uiuat, ut illi uixerunt, qui de repromiſſione generati ſunt. æqua gratia
æquum habeat & laborem. Surda ſit ad organa. tibia, lyra, cithara, cur facta ſint, neſciat.
Reddat tibi penſum quotidie de ſcripturarum floribus carptum. Ediſcat Græcorũ uerſuum
numerum. Sequatur ſtatim & Latina eruditio: quæ ſi non ab initio os tenerum compoſue-
rit; in peregrinum ſonum lingua corrumpitur; & externis uitiis ſermo patrius ſordidatur.
Te habeat magiſtram; te rudis miretur infantia. Nihil in re & in patre ſuo uideat, quod ſi fe
cerit, peccet. Mementote uos parentes uirginis, magis eam exemplis doceri poſſe, quam
uoce. Cito flores pereunt: cito uiolas, & lilium, & crocũ peſtilens aura corrumpit. Nuſ-
quã abſque te procedat in publicum. baſilicas martyrum, & eccleſias ſine matre non adeat.
Nullus ei iuuenis, nullus cincinnatus arrideat. Vigiliarum dies, & ſollemnes pernoctatio-
nes ſic uirguncula noſtra celebret, ut ne tranſuerſum quidem unguem a matre diſcedat.
Nolo, de ancillulis ſuis aliquam plus diligat, cuius crebro auribus inſuſurret. quidquid uni
loquitur, hoc omnes ſciant. Placeat ei comes, non compta, neque formoſa, atque laſciua,
quæ liquido gutture carmen dulce moduletur, ſed grauis, pallens, ſordidata, ſubtriſtis.
Præponatur ei probæ fidei, ac morum & pudicitiæ uirgo ueterana, quæ illam doceat, & aſ-
ſueſcat exemplo ad orationes & pſalmos nocte conſurgere, mane hymnos canere, tertia, ſe
xta, nona hora ſtare in acie quaſi bellatricem Chriſti, accenſaq. lucerna reddere ſacrificium
ueſpertinum. ſic dies tranſeat, ſic nox inueniat laborantem. orationi lectio, lectioni ſucce-
dat oratio. breue uidebitur tempus, quod tantis operum uarietatibus occupatur. Diſcat
& lanam facere, tenere colum, ponere in gremio calathum, rotare fuſum, ſtamina pollice
ducere. Spernat bombycum telas, Serum uellera, & aurum in fila lenteſcens. talia ueſtimen
ta paret, quibus pellatur frigus, non quibus ueſtita corpora nudentur. Cibus eius oluſcu-
lum ſit, & ſimila, raroq. piſciculi. Et, ne gulæ præcepta longius traham, de quibus in alio
loco plenius ſum locutus; ſic comedat, ut ſemper eſuriat; ut ſtatim poſt cibum poſſit lege-
re, orare, & pſallere. Diſplicent mihi, in teneris maxime ætatibus, longa & immoderata ie
iunia, in quibus iunguntur hebdomades, oleum in cibo, ac poma uetantur. Experimento
didici, aſellum in uia, cum laſſus fuerit, diuerticula quærere. Faciant hoc cultores Iſidis,
& Cybeles, qui guloſa abſtinentia Phaſides aues, ac fumantes turtures uorant, ne ſcilicet
cerealia dona contaminent. Hoc in perpetuo ieiunio ſit præceptum, ut longo itineri uires
perpetes

perpetes ſuperent; ne in prima manſione currentes, in mediis corruamus. Ceterum, ut an
te ſcripſi, in quadrageſima cõtinentiæ uela pandenda ſunt, & tota aurigæ retinacula equis
laxanda properantibus. quamquam alia ſit condicio ſæcularium, alia uirginum, & mona-
chorum. Sæcularis homo in quadrageſima uentris ingluuiem decoquit; & in cochlearum
morem ſucco uictitans ſuo, futuris dapibus ac ſaginæ aqualiculum parat. Virgo, & mona
chus ſic in quadrageſima ſuos dimittant equos, ut ſibi meminerint ſemper eſſe currendum.
finitus labor maior, infinitus moderatior eſt. ibi enim reſpiramus, hic perpetuo incedimus.
Si quando ad ſuburbana pergis, domi filiam non relinquas: neſciat ſine te, nec poſſit uiue
re: &, cnm ſola fuerit, pertimeſcat. Non habeat colloquia ſæcularium, & malarum uirgi-
num contubernia. Non interſit nuptiis ſeruulorum, neque familiæ perſtrepentis luſibus mi
ſceatur. Scio præcepiſſe quoſdam, ne uirgo Chriſti cum eunuchis lauet, nec cum maritatis
feminis; quia alii non deponant animos uirorum, aliæ tumentibus uteris præferant fœdita
tem. mihi omnino in adulta uirgine lauacra diſplicent; quæ ſe ipſam debet erubeſcere, &
nudam uidere non poſſe. ſi enim uigiliis, & ieiuniis macerat corpus ſuum, & in ſeruitutem
redigit; ſi flammam libidinis, & incentiua feruentis ætatis extinguere cupit cõtinentiæ fri-
gore; ſi appetitis ſordibus turpare feſtinat naturalem pulchritudinem: cur econtrario bal-
nearum fomentis ſopitos ignes ſuſcitat? Pro gemmis, & ſerico diuinos codices amet; in
quibus non auri, & pellis Babylonicæ nermiculata pictura, ſed ad fidem placeat emendata,
& erudita diſtinctio. Diſcat primo pſalterium, bis ſe canticis auocet, & in prouerbiis Solo
monis erudiatur ad uitam. In Eccleſiaſte conſueſcat, quæ mundi ſunt, calcare. In Iob uirtu-
tis & patientiæ exempla ſectetur. Ad Euangelia tranſeat, numquã ea poſitura de manibus:
Apoſtolorũ Acta & Epiſtolas tota cordis imbibat uoluntare. Cumq. pectoris ſui cellarium
his opibus locupletauerit, mandet memoriæ Prophetas, Heptateuchum, & Regum & Pa-
ralipomenon libros, Eſdræ quoque & Heſter uolumina. Ad ultimum, ſine periculo diſcat
Canticum canticorum; ne, ſi in exordio legerit, ſub carnalibus uerbis ſpiritualium nuptia-
rum epithalamium non intelligens, uulneretur. Caueat omnia apocrypha: et, ſi quando ea
non ad dogmatum ueritatem, ſed ad ſignorum reuerentiam legere uoluerit; ſciat non eo-
rum eſſe, quorum titulis prænotantur, multaq. his admixta uitioſa, & grandis eſſe pruden
tiæ, aurũ in luto quærere. Cypriani opuſcula ſemper in manu teneat. Athanaſii epiſtolas,
& Hilarii libros inoffenſo decurrat pede. illorum tractatibus, illorum delectetur ingeniis,
in quorum libris pietas fidei non uacillet. ceteros ſic legat, ut magis iudicet, quam ſeqna-
tur. Reſpondebis: Quo modo hæc omnia mulier ſæcularis, in tanta frequentia hominum,
Romæ cuſtodire potero? Noli ergo ſubire onus, quod ferre non potes; ſed, poſtquam ab-
lactaueris eam cum Iſaac, & ueſtieris cum Samuele, mitte auiæ, & amitæ. Redde pretioſiſſi Gen. 21
mam gemmam cubiculo Mariæ, & cunis Ieſu uagientis impone. Nutriatur in monaſterio; 1.Reg. 2
ſit inter uirginum choros: iurare nõ diſcat; mentiri ſacrilegium putet: neſciat ſæculum; ui
uat angelice: ſit in carne ſine carne; omne hominum genus ſui ſimile putet. Et, ut cetera ta
ceam; certe te liberet ſeruandi difficultate, & cuſtodiæ periculo. Melius tibi eſt deſiderare
abſentem, quam pauere ad ſingula, quid loquatur, cum quo loquatur, cui annuat, quem
libenter aſpiciat. Trade Euſtochio paruulam, cuius nunc & ipſe uagitus pro te oratio eſt.
trade comitem ſanctitatis, futuram heredem. illam uideat; illam amet; illam primis mire-
tur ab annis, cuius & ſermo, & inceſſus, & habitus doctrina uirtutũ eſt. Sit in gremio auiæ;
quæ repetat in nepte, quidqnid præmiſit in filia; quæ longo uſu didicit nutrire, ſeruare, do-
cere uirgines; in cuius coronam centenarii quotidie numeri caſtitas texitur. Felix uirgo, fe
lix Paula Toxotii, quæ per auiæ amitæq. uirtutes nobilior eſt ſanctitate, quam genere. O ſi
tibi contingeret uidere ſocrum, & cognatã tuam, & in paruis corpuſculis ingentes animos
intueri: pro inſita tibi pudicitia non ambigerẽ, quin præcederes filiã, & primã Dei ſententiã
ſecunda Euangelii lege mutares: nec tu paruipenderes aliorũ deſideria liberorum, ſed te ip
ſam magis offerres Deo. Sed quia tempus eſt amplexandi, & tempns longe fieri a comple- Eccls. 3
xibus; & uxor non habet poteſtatem corporis ſui; & unuſquiſque, in qua uocatione uocatus 1.Cor. 7
eſt, in ea permaneat in Domino; & qui ſub iugo eſt, ita debet currere, ne in luto comitem
derelinquat: totum redde in ſobole, quod in te interim diſtuliſti. Anna filium, quem Deo 1.Reg. 1
uouerat, poſtquam obtulit in tabernaculo, numquam recepit; indecens arbitrata, ut futu-
rus propheta in eius domo creſceret, quæ adhuc alios filios habere cupiebat. Denique,
poſtquam concepit, & peperit, non eſt auſa ad templum accedere, & uacua apparere co-
ram Domino, niſi prius redderet, quod debebat: taliq. immolato ſacrificio, reuerſa do-
mum, quinque liberos ſibi genuit, quia primogenitum Deo pepererat. Miraris felicitatem

ſanctæ mulieris? imitare fidem. ipſe, ſi Paulam miſeris, & magiſtrum me, & nutricium ſpondeo. geſtabo humeris, balbutientia ſenex uerba formabo, multo glorioſior mundi philoſopho, qui non regem Macedonum, Babylonio periturum ueneno, ſed ancillam & ſponſam Chriſti erudiam, regnis cæleſtibus offerendam.

ARGVMENTVM.

HIERONYMVS, a Iuliana matre, & Proba auia rogatus, Demetriadem uirginem docet, quo modo uiuere, & uirginitatem cuſtodire debeat.

AD DEMETRIADEM,

de ſeruanda uirginitate.

EPISTOLA VIII.

INTER omnes materias, quas ab adoleſcentia uſque ad hanc ætatem, uel mea, uel notariorum ſcripſi manu, nihil præſenti opere difficilius. ſcripturus enim ad Demetriadem, uirginem Chriſti, quæ & nobilitate, & diuitiis prima eſt in orbe Romano, ſi cuncta uirtutibus eius congrua dixero, adulari putabor: ſi quædam ſubtraxero, ne incredibilia uideanrur, damnum laudibus eius mea faciet uerecundia. quid igirur faciã? quod implere nõ poſſum, negare nõ audeo: tanta eſt auiæ eius, & matris, inſignium feminarum, in iubendo auctoritas, in petendo fides, in extorquendo perſeuerantia. Neque enim ut nouum & præcipuum quiddam a me flagitanr, cuius ingeniũ in huiuſcemodi materiis ſæpe detritum eſt; ſed ne uocis meæ pro uirili parte deſit teſtimonium in eius uirtutibus explicandis, cuius, ut inclyti oratoris utar ſententia, ſpes magis laudanda, quam res, eſt. quamquam puellares annos fidei ardore ſuperarit; & inde cœperir, ubi aliis deſiſſe, perfectæ conſummatæq. uirturis eſt. Sit procul obtrectatio. faceſſat inuidia. nullũ in ambitione ſir crimen. ignori ad ignotam ſcribimus, dumtaxat iuxra faciem corporalem. alioquin interior homo pulchre ſibi cognitus eſt, illa notitia, qua & Paulus apoſtolus Coloſſenſes, multosq. credentium nouerat, quos ante non uiderat. Quantum ſir apud me meritum, immo miraculum uirginis noſtræ, hinc poteſt æſtimari, quod occuparus in explanatione rempli Ezechielis, quod opus in omnibus ſcripruris ſanctis uel difficillimum eſt, & in ea parte delubri, in qua ſancta ſanctorum, & thymiamatis altare deſcribirur, malui parumper boc nti diuerticulo, ut de altari tranſirem ad altare, & hoſtiam uiuam, placentem Deo, ac ſine ulla macula, æternæ pudicitiæ conſecrarem. Scio, quod ad imprecarionem pontificis, flammeum uirginale, ſanctum operuerir caput. & illud apoſtolicæ uocis inſi-
2. Cor. 12 gne, celebratum ſit: Volo autem uos omnes uirginem caſtam exhibere Chriſto. Quando
Pſal. 44 aſtitit regina a dexrris eius, in ueſtitu deaurato, circumdata uarietate. Qua ueſte polymita,
Gen. 37 & multarum uirtutum diuerſitare contexta, indutus fuit & Ioſeph, & regum quondam ute-
Cant. 1 bantur filiæ. Vnde & ipſa ſponſa lætatur, ac dicit: Introduxit me rex in cubiculum ſuum.
Pſal. 44 ſodaliumq. reſpondet chorus: Omnis gloria filiæ regis intrinſecus. Sed & noſtra oratio dabit aliquid emolumenti. Equorum curſus fauore pernicior fit. pugilum fortitudo clamoribus incitatur: paratas ad prælium acies, ſtrictosq. mucrones, ſermo imperaroris accendit. Igitur & in opere præſenti auia quidem, marerq. plantauerunt: ſed & nos rigbiamus; & Dominus incrementum dabit. Rhetorum diſciplina eſt, ab auis, & atauis, & omni retro nobilitate ornare, quem laudes: ut ramorum ſterilitatem radix fecunda compenſet; &, quod in fructu non teneas, mireris in trunco. Scilicet nunc mihi Proborum, & Olibriorum clara repetenda ſunt nomina, & illuſtris Anitii ſanguinis genus; in quo aut nullus, aut rarus eſt, qui non meruerit conſulatum. aut proferendus Olibrius uirginis noſtræ parer; quem, immatura morte ſubtractum, Roma congemuit. Vereor plura dicere; ne ſanctæ matris uulnus exaſperem; & uirtutum eius recordatio, fiat doloris inſtauratio. Pius filius, uir amabilis, clemens dominus, ciuis affabilis, conſul quidem in pueritia, ſed morum bonitate ſenator illuſtrior. Felix morte ſua, qui non uidit patriam corruentem. immo felicior ſobole, qui Demetriadis proauiæ nobilitatem inſigniorem reddidit, Demetriadis filiæ perpetua caſtitate. Verum quid ago? oblitus propoſiti, dum admiror iuuenem, laudaui aliquid bonorum ſæcularium; cum in eo mihi uirgo magis noſtra laudanda ſit, quod hæc uniuerſa cõtempſerit; quod ſe non nobilem, non diuitiis præpollentem, ſed hominem cogitarit. Incre

dibilis

dibilis animi fortitudo, inter gemmas & ſericum, inter eunuchorum & puellarum cateruas,
& adulationem ac miniſteria familiæ perſtrepentis, & exquiſitas epulas, quas amplæ domus
præbebat abundantia, appetiſſe eam ieiuniorum laborem, aſperitatem ueſtium, uictus con
tinentiam. legerat enim Domini uerba dicentis: Qui mollibus ueſtiuntur, in domibus Matth. 11
regum ſunt. Stupebat ad conuerſationem Heliæ, & Ioannis Baptiſtæ: quorum uterque zo- 4. Reg. 1 Matth. 3
na pellicea aſtrinxit & mortificauit lumbos ſuos: alter ueniſſe narratur in ſpiritu, & uirtute Matth. 11
Heliæ, præcurſor Domini, in utero propbetans parentis, & ante diem iudicii iudicis uoce
laudatus. Annæ filiæ Phanuelis mirabatur ardorem, quæ orationibus atque ieiuniis uſque Luc. 2
ad ultimã ſenectutem in templo Domino ſeruiebat. Quattuor uirginum filiarum Philippi Act. 21
deſiderabat chorum; & unam ſe illarum eſſe cupiebat, quæ pudicitia uirginali, prophetiæ
gratiam conſecutæ ſunt. His, & huiuſcemodi cogitationibus paſcebat animum, nihil ita
metuens, quam auiam, matremq. offendere. quarum cum incitaretur exemplo, uolunta-
te, & ſtudiis terrebatur; non quo diſpliceret eis ſanctum propoſitum; ſed quod, pro rei ma
gnitudine, optare id, & appetere non auderent. Aeſtuabat Chriſti tiruncula. oderat orna-
tum ſuum: & cum Heſter loquebatur ad Dominum: Tu noſti, quod oderim inſigne capitis Heſt. 2. 15
mei, hoceſt, diadema, quo utebatur quaſi regina, & tantæ ducam immunditiæ, uelut pan
num menſtruatæ. Aiunt ſanctæ & nobiles feminæ, quæ eam uiderunt, quæ norunt, quas
de litore Galliarum ad habitationem ſanctorum locorum, hoſtium per Africam compulit
ſæua tempeſtas; noctibus & ſecreto, conſciis tantum uirginibus Dei, quæ in matris, & auiæ
comitatu erant, numquam eam linteaminum, numquam plumarum uſam mollitie, ſed ci
liciolum in nuda humo habuiſſe pro ſtratu, iugibus faciem rigaſſe lacrymis; Saluatoris men
te genubus aduolutam; ut ſuum reciperet propoſitum; ut impleret deſiderium; ut auiæ ani
mum matriſq. molliret. Quid ultra differo? cum iam nuptiarum appropinquaret dies, &
futuro matrimonio thalamus pararetur; ſecreto & abſque arbitris, noctemq. habens pro ſo
latio, talibus ſe fertur armaſſe conſiliis: Quid agis Demetrias? cur pudicitiam tanto pauo-
re defendis? libertate opus eſt, & audacia. quæ ſic in pace metuis, quid faceres in marty-
rio perpetiendo? quæ tuorum uultum ferre non potes, quo modo ſuſtineres tribunalia per-
ſecutorum? ſi te uirorum exempla non ptouocant; hortetur, faciatq. ſecuram beata martyr
Agnes; quæ & ætatem uicit, & tyrannum; & titulum caſtitatis, martyrio conſecrauit. Ne-
ſcis miſera, neſcis cui uirginitatem tuam debeas. Dudum inter barbaras tremuiſti manus;
auiæ, matriſq. ſinu, & palliis tegebaris. uidiſti te captiuam, & pudicitiam tuam non tuæ
poteſtatis: horruiſti truces hoſtium uultus: raptas uirgines Dei, gemitu tacito conſpexi-
ſti. urbs tua, quondam orbis caput, Romani populi ſepulcrum eſt; & tu in Libyco litore,
exulem uirum, exul ipſa accipies? quam habitura pronubam? quo deducenda comitatu?
Stridor Punicæ linguæ, ptocacia tibi Feſcennina cantabit. Rumpe moras omnes. Perfecta 1. Ioan. 4
Dei dilectio foras mittit timorem. Aſſume ſcutum fidei, loricam iuſtitiæ, galeam ſalutis; Eph. 6
procede ad prælium. Habet & pudicitia ſeruata martyrium ſuũ. Quid metuis auiam? quid
formidas parentem? forſitan & ipſæ uelint, quod te uelle non credunt. His, & aliis com-
pluribus inflammata ſtimulis, omnem corporis cultum, & habitum ſæcularem, quaſi pro-
poſiti ſui impedimenta, proiecit. Pretioſa monilia, & graues cenſibus uniones, ardentesq.
gemmæ, redduntur ſcriniis: uili tunica induitur, uiliori tegitur pallio: & inſperata auiæ ge-
nubus repente prouoluitur; fletu tantum, & planctibus, quæ eſſet, oſtendit. Obſtupuit ſan
cta & grauis femina, alienum habitum in nepte conſpiciens. mater gaudio ſtabat attonita.
utraque uerum non credere, quod uerum eſſe cupiebat. hæſit uox faucibus; & inter rubo-
rem, & pallorem, metumq. atque lætitiam, cogitationes uariæ nutabant. Succumben-
dum eſt huic loco; neque narrare aggrediar, quod dicendo minus faciam. Ad explicandã
incredibilis gaudii magnitudinem & Tulliani fluuius ſiccaretur ingenii; & contortæ Demo-
ſthenis, uibratæq. ſententiæ, tardius, languidiusq. ferrentur. Quidquid poteſt cogitare a-
nimus, quidquid ſermo poteſt explicare, illo in tempore factum eſt. Certatim in oſcula
neptis, & filiæ mater, & auia ruunt. ubertim flere præ gaudio, iacentem manu attollere,
amplexariq. trepidantem: agnoſcere in illius propoſito mentem ſuam, & gratulari, quod
nobilem familiam uirgo uirginitate ſua nobiliorem faceret: inueniſſe eam, quod præſtaret
generi, quod Romanæ urbis cineres mitigaret. Ieſu bone, quid illud in tota domo exulta-
tionis fuit? Quaſi ex radice fecunda multæ ſimul uirgines pullularunt: exemplumq. patro-
næ, & dominæ ſecuta eſt clientum turba, atque famularum. Per omnes domos feruebat
uirginitatis profeſſio: quarum cum impar eſſet in carne condicio, unum erat præmium ca-
ſtitatis. parum loquor. Cunctæ per Africam eccleſiæ quodam exultauere tripudio. non

ſolum ad urbes, opida, uiculosq., ſed ad ipſa quoque magalia celebris fama penetrauit.
omnes inter Africam, Italiamq. inſulæ hoc rumore repletæ ſunt, & inoffenſo pede longius
gaudia cucurrere. Tunc lugubres ueſtes Italia mutauit; & ſemiruta urbis Romæ mœnia, pri
ſtinum ex parte recepere fulgorem, propitium ſibi exiſtimanres Deum, in alumnæ conuer-
ſione perfecta. Putares extinctam Gothorum manum, & colluuiem perfugarum atqne ſer-
uorum Domini deſuper intonantis fulmine concidiſſe. Non ſic poſt Trebiam, Thraſyme-
num, & Cannas, in qnibus locis Romanorum exercituum cæſa ſunt millia, Marcelli primũ
apud Nolam prælio ſe populus Romanus erexit. minori prius gaudio ſtrata Gallorum agmi
na, auro redempta nobilitas, & ſeminarium Romani generis in arce cognonit. Penetrauit
hic rumor oriẽtis litora; & in mediterraneis quoque urbibus Chriſtianæ gloriæ triumphus
auditus eſt. Quæ uirginum Chriſti non huins ſe ſocietate iactauit? quæ mater non tuum,
Iuliana, beatum clamauit uterum? Incerta apud infideles ſint præmia futurorum. plus in-
terim recepiſti uirgo, quam obtuliſti. Quam ſponſam hominis una tantum pronincia no-
uerat, uirginem Chriſti totus orbis audiuit. Solent miſeri parentes, & uon plenæ fidei Chri
ſtiani, deformes, & aliqno membro debiles filias, quia dignos generos non inueniunr, uir
ginitati tradere. Tanti, ut dicitur, uitrum, quanti margaritum? Certe, qui religioſiores
ſibi uidentur, paruo ſumptu, & qui uix ad alimenta ſufficiat, uirginibus dato, omnem cen-
ſum in ntroque ſexu ſæcularibus liberis largiuntur. quod nnper in hac urbe diues quidam
fecit presbyter; ut duas filias in propoſito uirginali inopes relinqueret; & aliorum ad omnẽ
copiam filiorum luxuriæ, atque deliciis prouideret. fecerunt boc multæ, pro dolor, noſtri
propoſiti feminæ: atque utinam rarum eſſet exemplum: quod quanto crebrius eſt, tanto
iſtæ feliciores, qnæ ne plurimarum quidem exempla ſecutæ ſunt. Fertur, & omnium Chri-
ſtianorum laude celebratur, quidquid fuerat nuptiis ptæparatum, a ſancta Chriſti Sinoride
uirgini traditum, ne ſponſo fieret iniuria; immo ut dotata priſtinis opibus ueniret ad ſpon-
ſum; &, qnod in rebus mundi periturum erat, domeſticorum Dei ſuſtentaret inopiam.
Quis hoc credat? Proba illa, omnium dignitatum, & cunctæ nobilitatis in orbe Romano
nomen illuſtrius, cuius ſanctitas, & in uniuerſos effuſa bonitas etiam apud barbaros nene-
rabilis fuit, quam trium liberorum, Probini, Olibrii, & Ptobi, non fatigarunt ordinarii
conſulatus; & cum, incenſis direpriſq. domibus, in urbe captiuitas ſit, nunc habltas ue-
Luc. 16 nundare dicitur poſſeſſiones, & facere ſibi amicos de iniquo mammona, qui ſe recipiant in
æterna tabernacula; ut erubeſcant omnis eccleſiaſtici miniſterii gradus, & caſſa nomina mo
nachorum emere prædia, tanta nobilitate uendente. Vix barbarorum effugerat manus; &
auulſas de complexu ſuo nirgines fleuerar; cum ſubito intolerabili, quod numquam timue
rat, amantiſſimi filii orbitate percutitur; & quaſi futura uirginis Chriſti auia, ſpe futurorũ
mortiferum nulnus excepit; probans in ſe uerum eſſe, quod in lyrico carmine ſuper iuſti
præconio dicitur: Si fractus illabatur orbis, Impauidum ferient tuinæ. Legimus in uolumi
Iob. 1. 7 ne Iob: Adhuc iſto loquente, uenit alius nuncius. Et in eodem: Tentatio, ſiue, ut melius
habetur in Hebræo, militia, eſt uita hominis ſuper terram. Ad hoc enim laboramus; & iu
ſæculi buius periclitamur militia, ut in futuro ſæculo coronemut. Nec mirum hoc de homi
Matth. 4 nibus credere, cum Dominus ipſe tentatus ſit. Et de Abraham ſcriptura teſtatur, quod
Gen. 22 Deus tentauerit eum: Quam ob cauſam & Apoſtolus loquitut: Gaudentes in tribulatione,
Rom. 5 ſcientes, qnod tribulatio patientiam operatur, parientia probationem, probatio ſpem,
Rom. 8 ſpes autem nou coufnndit. Et in alio loco: Quis nos ſeparabit a caritate Chriſti? tribulatio,
an angnſtia? au perſecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? ſicut ſcri-
ptum eſt: Quia propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus, ut oues occiſionis. Et
Eſa. 28 Eſaias huinſcemodi bomines cohortatur, dicens: Qui ablactati eſtis a lacte, qui auulſi ab
Rom. 8 ubere, tribulationem ſuper tribularionem expectate, ſpem ſuper ſpem. Non ſunt condi-
gnæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Cut iſta repli
cauerim, ſequens ſermo monſtrabit. Quæ de medio mari fumantem uiderat patriam, & fra
gili cymbæ ſalutem ſuã ſuornmq. commiſerat, crndeliora innenit Africæ litora. Excipitur
enim ab eo, quem neſcias, ntrum auarior, an crudelior fuerit: cui nihil dulce præter uinũ,
& pretium: & qui, ſub occaſione partium clementiſſimi principis, ſæuiſſimus omnium ex-
titit tyrannorum; &, ut aliquid loqnar de fabulis poetarum, quaſi Orcus in tartaro, non tri
cipitem, ſed multorum capitum habuit Cerberum, qui cuncta traheret, ac laceraret. Hic
matrum gremiis abdncere pactas; negotiarotibus & auidiſſimis mortalium Syris, nobiliũ
puellarum nuptias uendere; non pupillarum, non uiduarum, non uitginum Chriſti ino-
piæ parcere; magisq. manus rogantium ſpectare, quam uultus. Hanc feram Charybdim,
Scyllamq.

Scyllamq. ſuccinctam multis canibus fugiens, barbaros matrona ſuſtinuit; qui nec naufragiis parcerent, nec captiuitatibus flecterentur. Imitate crudelis ſaltem hoſtem Romani imperii. Brennus noſtri temporis, tantum quod inuenerat tulit: tu quæris, quod non inuenis. Et mirantur æmuli (uirtus enim ſemper inuidiæ patet) cur tantarum ſecum pudicitiam tacita proſcriptione mercata ſit; cum & ille partem dignatus ſit accipere, qui totum potuit auferre; & hæc quaſi comiti negare non auſa ſit, quæ ſe intelligebat ſub nomine priuatæ di gnitatis tyranno ſeruientem? Sentio me inimicorum patere morſibus, quod adulari uidear clariſſimæ & nobiliſſimæ feminæ: qui accuſare non poterunt, ſi me ſcient hucuſque tacuiſſe. Neque enim laudari in ea unquam antiquitatem generis, diuitiarum & potentiæ magnitudinem, uiro uiuente, uel mortuo: quæ alii forſitan mercenaria oratione laudauerint. mihi propoſitum eſt ſtylo eccleſiaſtico laudare auiam uirginis meæ, & gratias agere, quod uoluntatem eius ſua adiuuerit uoluntate. alioquin cellula monaſterii, uilis cibus, ueſtisq. contempta, & ætas uicina iam morti, breuisq. temporis uiaticum, carent omni aſſentationis infamia. Denique in reliquis partibus, omnis mihi ſermo ad uirginem dirigetur, & uirginem nobilem, & nobilem non minus ſanctitate, quam genere: cuius quanto ſublimior aſcenſus eſt, tanto lapſus periculoſior. Vnum illud tibi nata Deo, præq. omnibus unum

Prædicam, & repetens, iterumq., iterumq. monebo, Vt animum tuum ſacræ lectionis amore occupes; nec in bona terra pectoris tui, ſementem lolii auenarumq. ſuſcipias: ne, dormiente patrefamilias, qui eſt νοῦς, id eſt, animus Deo ſemper adhærens, inimicus homo zizania ſuperſeminet, ſed ſemper loquaris: In noctibus quæſiui quem diligit anima mea, ubi paſcis, ubi cubas in meridie? Et: Adhæſit poſt te anima mea: me ſuſcepit dextera tua. Illudq. Hieremiæ: Non laboraui ſequens te: neque enim eſt dolor in Iacob, nec labor in Iſrael. Quando eras in ſæculo, ea, quæ erant ſæculi, diligebas: polire faciem purpuriſſo, & ceruſſa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum uerticem ſtruere. Vt taceam de inaurium pretiis, candore margaritarum, rubri maris, profunda teſtantium, ſmaragdorum uirore, ceraunioruum flāmis, hiacynthorū pelago, ad quæ ardent & inſaniunt ſtudia matronarum. nunc autem, quia ſæculum reliquiſti, &, ſecundo poſt baptiſmū gradu, iniſti pactū cum aduerſario tuo, dicens ei: Renuncio tibi, diabole, & ſæculo tuo, & pompæ tuæ, & opibus tuis: ſerua fœdus, quod pepigiſti; & eſto conſentiens, pactumq. cuſtodiens cum aduerſario tuo, dum es in uia huius ſæculi; ne forte tradat te iudici, & te de ſuo aliquid uſurpaſſe conuincat: tradarisq. miniſtro, qui ipſe eſt & inimicus, & uindex; & mittaris in carcerē & in tenebras exteriores, quæ quanto a Chriſto uero lumine ſeparantur, tanto nos maiori horrore circumdant; & non inde exeas, niſi ſoluas nouiſſimum quadrantem, id eſt, minimū quodque delictum; quia & pro otioſo uerbo reddituri ſumus rationem in die iudicii. Hæc dicta ſint non infauſto contra te uaticinio, ſed pauidi cautiq. monitoris officio, ea quoque in te, quæ tuta ſunt, formidantis. Si ſpiritus, inquit, poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris. Quaſi in procinctu, & in acie ſtamus ſemper ad pugnam. Vult nos loco mouere hoſtis, & de gradu decedere; ſed ſolidanda ueſtigia ſunt, & dicendum: Statuit ſupra petrā pedes meos, & petra refugium leporibus. Pro quo multi Herinaceos legunt. Herinaceus animal paruum, & fugax, & ſpinarum ſentibus prægrauatum. Sed ideo Ieſus ſpinis coronatus eſt, & noſtra delicta portauit, & pro nobis doluit, ut de ſentibus & tribulationibus feminarum, ad quas dicitur: In anxietatibus, & doloribus paries mulier, & ad uirum conuerſio tua, & ipſe tui dominabitur: roſa uirginitatis, & lilia caſtitatis naſcerentur. Vnde & ſponſus paſcitur inter lilia, & inter eos, qui ueſtimenta ſua nō coinquinauerunt: uirgines enim permanſerunt, audieruntq. præceptum: Candida ſint ſemper ueſtimenta tua, &, quaſi auctor uirginitatis, & princeps, loquitur cōfidenter: Ego flos campi, & lilium conuallium. Petra igitur leporum eſt, qui in perſecutionibus fugiunt de ciuitate in ciuitatem. Nec timent illud propheticum: Periit fuga a me. Montes autem excelſi ceruis, quorum colubri cibus ſunt: quos educit puer paruulus de foramine, quando pardus, & hœdus requieſcunt ſimul: & bos, & leo comedunt paleas; ut nequaquam bos diſcat feritatem, ſed leo doceatur manſuetudinem. Reuertamur ad propoſitum teſtimonium. Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris. Poſt quod ſequitur: Quia curatio quieſcere facit peccata maxima. Qui uerſiculus hunc habet ſenſum: Si in cogitationes tuas coluber aſcenderit, omni cuſtodia ſerua cor tuum. Et cum Dauid canito: Ab occultis meis munda me Domine: & ab alienis parce ſeruo tuo: & ad peccatum maximum, quod opere perpetratur, nequaquam peruenies, ſed incentiua uitiorum ſtatim in mente iugulabis, & paruulos Babylonis allides ad petram: in qua ſerpentis ueſtigia non reperi-

Matth. 13
Cant. 3
Pſal. 62
Hier. 17
Matth. 5
Matth. 22
Matth. 12
Eccls. 10
Pſal. 39
Pſal. 103
Gen. 3
Cant. 2
Apoc. 14
Eccls. 9
Cant. 2
Pſal. 141
Eſa. 11
Eccls. 10
Pſal. 18
Pſal. 136

Pſal. 18 reperiuntur: canteq. Domino promittes: Si mei non fuerint dominati; tunc immaculatus
Exod. 40 ero, & emundabor a delicto maximo. Hoc eſt, quod alibi ſcriptura teſtatur: Peccata patrum
reddam in filios, in tertiam & quartam generationē; ut cogitationes noſtras, mentiſq. de-
cretum non ſtatim puniat, ſed reddat in poſteris, id eſt, in malis operibus, & in delictorum
perſeuerantia: quoniam per Amos loquitur: Super tribus & quattuor impietatibus illius,
Amos 1. & 2. & illius ciuitatis, nonne auerſabor eam? Hæc curſim, quaſi de prato pulcherrimo ſancta-
rum ſcripturarū, paruos flores carpſiſſe ſufficiat pro cōmonitione tui; ut & claudas cubicu-
lum pectoris; & crebro ſignaculo crucis munias frontē tuam; ne exterminator Aegypti in
Exod. 12 te locum reperiat, ſed primogenita, quæ apud Aegyptios pereunt, in tua mente ſaluentur;
Pſal. 56 & dicas cum propheta: Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo & pſallam.
Iſa. 23 Exurge gloria mea, exurge pſalterium, & cithara. Quam aſſumere iubetur & Tyrus, multis
peccatorum confoſſa uulneribus: ut agat pœnitentiam, & maculas priſtinæ fœditatis cum
Petro amaris lacrymis abluat. Verum nos ignoremus pœnitentiam, ne facile peccemus. Il
la quaſi ſecunda poſt naufragium miſeris tabula ſit: in uirgine integra ſeruetur nauis. Aliud
eſt, quærere, quod perdideris: aliud, poſſidere, quod numquam amiſeris. Vnde & Apo-
1. Cor. 9 ſtolus caſtigabat corpus ſuum, & in ſeruitutem redigebat; ne aliis prædicans, ipſe reprobus
inueniretur: corporiſq. ex perſona generis humani inflammatus ardoribus, loquebatur:
Rom. 7 Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et iterum: Scio quia non ha-
bitat in me, hoc eſt in carne mea bonum: uelle enim adiacet mihi; ut faciam autē bonum,
nequaquam inuenio. neque enim, quod uolo bonum, ſed, quod nolo malum, hoc facio.
Rom. 8 Et denuo: Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Vos autē non eſtis in carne, ſed in
ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in uobis. Poſt cogitationum diligentiſſimam cautio-
nem, ieiuniorum tibi arma ſumenda ſunt, & canendum cum Dauid: Humiliaui in ieiunio
Pſal. 34. Pſal. 101 animam meam. Et, Cinerem tamquam panem manducaui. Et, Cum moleſti erant mihi,
Gen. 3 induebar cilicio. Eua per cibum eiecta eſt de paradiſo. Helias quadraginta dierum exercita
3. Reg. 19 tus ieiunio, igneo curru rapitur in cælum. Moyſes quadraginta diebus ac noctibus familiari
4. Reg. 2 tate & ſermone Dei paſcitur, in ſe ueriſſimū probans quod dicitur: Non in ſolo pane uiuit
Exod. 34 homo, ſed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. Saluator generis humani, qui uirtu-
Deut. 8 tum & conuerſationis ſuæ nobis reliquit exemplum, poſt baptiſmum ſtatim aſſumitur a ſpi
Matth. 4 ritu, ut pugnet contra diabolum, & oppreſſum, atque contritum tradat diſcipulis concul
Rom. 16 candum. unde & Apoſtolus loquitur: Deus autem conteret Satanam ſub pedibus ueſtris
uelociter. Et tamen hoſtis antiquus, poſt quadraginta dierum ieiunium, per cibum moli-
Leuit. 16 tur inſidias, & dicit: Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant. In lege, menſe ſeptimo
poſt clangorem tubarum decimo die menſis, totius gentis Hebrææ ieiunium eſt, & extermi
Iob 38 natur illa anima de populo ſuo, quæ ſaturitatem prætulerit continentiæ. In Iob ſcriptum
eſt de dracone: Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius ſuper umbilicum uentris eius.
Iac. 3 Aduerſum iuuenes, & puellas ætatis ardore hoſtis noſter abutitur, & inflammat rotam na-
Oſee 7 tiuitatis noſtræ, & implet illud Oſee: Omnes adulterantes, quaſi clibanus corda eorum,
quæ Dei miſericordia, & ieiuniorum frigore reſtinguuntur. Hæc ſunt ignita diaboli iacula,
Dan. 1. & 3. quæ ſimul & uulnerant, & inflammant, & a rege Babylonio tribus pueris præparantur, qui
ſuccendit fornacem quadraginta nouem cubitorum, habens & ipſe ſeptem hebdomadas ad
Deut. 16 perditionem, quas Dominus obſeruari iuſſerat ad ſalutem. Sed quo modo ibi quartus, ſpe
ciem habens quaſi filii hominis, immenſos mitigauit ardores, & inter camini æſtuantis in-
cendium, docuit flammas calorem amittere, & aliud oculis cōminari, aliud præbere tactui:
ſic & in animo uirginali, rore cæleſti & ieiuniorum frigore calor puellaris extinguitur; & in
humano corpore, angelorum impetratur conuerſatio. quam ob rem & uas electionis de uir
1. Cor. 7 ginibus ſe dicit Domini non habere præceptum: quia contra naturam, immo ultra natu-
ram eſt, non exercere quod nata ſis; interficere in te radicem tuam, & ſola uirginitatis po-
ma decerpere; neſcire thorum, omnem uirorum horrere contactum, & in corpore uiuere
ſine corpore. Neque uero immoderata tibi imperamus ieiunia, & enormem ciborum ab-
ſtinentiam, quibus ſtatim corpora delicata franguntur, & ante ægrotare incipiunt, quam
ſanctæ conuerſationis iacere fundamenta. Philoſophorum quoque ſententia eſt, μεσότητας
ἀρετὰς, ὑπερβολὰς κακίας εἶναι: quod Latinus ita poteſt ſermo reſonare; moderatas eſſe uirtu
tes; excedentes modum, atque menſuram, inter uitia deputari. Vnde & unus de ſeptē ſapiē
tibus, μηδὲν ἄγαν, ideſt, ne quid, ait, nimis. quod tam celebre factum eſt, ut comico quo-
que uerſu expreſſum ſit. Sic debes ieiunare, ut non palpites, & reſpirare uix poſſis, & co-
mitum tuarum uel porteris, uel trahatis manibus, ſed ut, fracto corporis appetitu, nec in
lectione,

lectione, nec in pſalmis, nec in uigiliis ſolito quid minus facias. Ieiunium non perfecta uir
tus, ſed ceterarum uirtutum fundamentum eſt, & ſanctificatio, atque pudicitia: ſine qua ne
mo uidebit Deum. gradus præbet ad ſumma ſcandentibus; nec tamen, ſi ſola fuerit, uir-
ginem poterit coronare. Legamus euangelium ſapientium & ſtultarum uirginum: quarum Matth. 25
aliæ cubiculum ſponſi ingrediuntur; aliæ, bonorum operum oleum non habentes, extin-
ctis lampadibus excluduntur. Latus eſt ſuper ieiuniis campus: in quo & nos ſæpe cucurri-
mus, & multorum proprii habentur libri; ad quorum te mittimus lectionē; ut diſcas, quid
boni habeat continentia, & quid e contrario mali ſaturitas. Imitare ſponſum tuum. Eſto
auiæ matriq. ſubiecta. nullum uirorum, & maxime iuuenū, niſi cum illis, uideas. nullum
ſcias, quem illæ neſciant. Sæcularis quoque ſententia eſt: Eadem uelle, & eadem nolle, ea
demum firma amicitia eſt. ut appeteres uirginitatem, ut Chriſti præcepta cognoſceres, ut
ſcires quid tibi expediret, quid eligere deberes, illarum te exempla docuerunt, ſancta do-
mi inſtruxit conuerſatio. Non igitur ſolum putes tuum eſſe, quod tuum eſt, ſed earū, quæ
ſuam in te expreſſere pudicitiam, & honorabilium nuptiarū, cubiliſq. immaculati pretio-
ſiſſimum germinauere te florem: qui perfectos afferet fructus, ſi humiliaueris te ſub potenti
manu Dei, & ſcriptum ſemper memineris: Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gra Iac. 4
tiam. Vbi autem gratia, non operum retributio, ſed donantis eſt largitas, ut impleatur di-
ctum Apoſtoli: Non eſt uolentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis. Et tamen, uelle, Rom. 9
& nolle, noſtrum eſt: ipſumq. quod noſtrum eſt, ſine Dei miſeratione noſtrum non eſt. Eu
nuchorum quoque tibi, & puellarum, ac ſeruulorum mores magis eligantur, quam uul-
tuum elegantia; quia in omni ſexu, & ætate & truncatorum corporum uiolenta pudicitia,
animi conſiderandi ſunt: qui amputari, niſi Chriſti timore, nō poſſunt. Scurrilitas, atque
laſciuia te præſente non habeant locum. Numquam uerbum inhoneſtum audias: aut, ſi au
dieris, non ineſceris. Perditæ mentis homines, uno frequenter leuiq. ſermone tentant clau
ſtra pudicitiæ. Ridere, & rideri, ſæcularibus derelinque. grauitas tuam perſonam decet.
Catonem quoque, illum dico Cenſorium, & noſtræ quondam urbis principem, qui extre-
ma ætate Græcas litteras nec erubuit cenſor, nec deſperauit ſenex diſcere. Et M. Craſſum ſe
mel in uita ſcribit riſiſſe Lucilius. Fuerit illa affectata ſeueritas, & gloriam quærens, auræq.
popularem: nos affectus, & perturbationes, quamdiu in tabernaculo corporis huius habi-
tamus, & fragili carne circumdamur, moderari, & regere poſſumus, amputare non poſſu
mus: unde & Pſalmiſta dicit: Iraſcimini, & nolite peccare. Quod Apoſtolus ediſſerens, Pſal. 4
Sol, inquit, non occidat ſuper iracundiam noſtram: quia &, iraſci, hominis eſt; &, finem Eph. 4
iracundiæ imponere, Chriſtiani. Superfluum reor, te monere contra auaritiam; cum
generis tui ſit, & habere, & calcare diuitias; & Apoſtolus doceat auaritiam eſſe idolorum Eph. 5.
cultum, Dominuſq. reſpondeat ſciſcitanti: Magiſter bone, quid boni faciens, uitam æter- Matth. 19
nam poſſidebo? Si uis eſſe perfectus, uade, uende omnia, quæ habes, & da pauperibus, &
habebis theſaurum in cælis, & ueni ſequere me. Apoſtolici faſtigii eſt, perfectæq. uirtutis,
uendere omnia, & pauperibus diſtribuere, & ſic leuem, atque expeditum cum Chriſto ad
cæleſtia ſubuolare. Nobis, immo tibi, diligens credita eſt diſpenſatio: quamquam in hoc
omni ætati omniq. perſonæ libertas arbitrii relicta ſit. Si uis, inquit, eſſe perfectus. Non co
go, non impero; ſed propono palmam, oſtendo præmia: tuū eſt eligere, ſi uolueris in ago-
ne, atque certamine coronari. Et conſideremus, quam ſapienter ſapientia ſit locuta: Ven-
de, quæ habes. Cui iſta præcipiuntur? nempe illi, cui dictum eſt: Si uis eſſe perfectus. Non
partem bonorum tuorum uende, ſed omnia. Cumq. uendideris, quid ſequitur? Et da pau
peribus. Non diuitibus, non propinquis, non ad luxuriam, ſed ad neceſſitatem. Siue ille
ſacerdos ſit, ſiue cognatus, & affinis, nihil in illo aliud conſideres, quam paupertatē. Lau-
dent te eſurientium uiſcera, non ructantium opulenta conuiuia. In Actis Apoſtolorum, Act. 4
quando Domini noſtri adhuc calebat cruor, & feruebat recens in credentibus fides, uende
bant omnes poſſeſſiones ſuas; & pretia earum ad Apoſtolorum deferebant pedes, ut oſten-
derent pecunias eſſe calcandas; dabaturq. ſingulis, prout cuique opus erat. Ananias, & Sa Act. 5
phyra, diſpenſatores timidi, immo corde duplici, & ideo condemnati, quia poſt uotum
obtulerunt quaſi ſua, & non eius, cui ſemel ea uouerant; partemq. ſibi iam alienæ ſubſtan-
tiæ reſeruauerunt, metuentes famem, quam uera fides non timet; præſentem meruere uin-
dictam, non crudelitate ſententiæ, ſed correptionis exemplo. Denique & apoſtolus Petrus
nequaquam imprecatur eis mortem, ut ſtultus Porphyrius calumniatur, ſed Dei iudicium
prophetico ſpiritu annunciat, ut pœna duorum hominum ſit doctrina multorum. Ex eo
tempore, quo uirginitati perpetuæ conſecrata es, tua non tua ſunt, immo uere tua, quia

Chriſti

Chriſti eſſe cœperunt, quæ, auia uiuente, uel matre, ipſarum arbitrio diſpenſanda ſunt. Sin antem obierint, & ſomno ſanctorum requieuerint: ſcio enim & hoc illas optare, nt te habeant ſuperſtitem, cum ætas maturior fuerit, & uoluntas grauior, firmiorq. ſententia: fa cies quod tibi uiſum fuerit, immo quod Dominus imperat, ſcitura nihil te habituram, niſi qnod in bonis operibus erogaueris. Alii ædificent eccleſias; ueſtiant parietes marmorũ cruſtis; columnarum moles aduehant; earumq. deaurent capita, pretioſum ornatum non ſentientia; ebore, argentoq. ualuas, & gemmis aurata diſtinguant altaria. non reprehendo, non abnuo. nnuſquiſque in ſenſn ſuo abnndet. melinsq. eſt hoc facere, quam repoſitis opi bus incubare. ſed tibi aliud propoſitum eſt. Chriſtum ueſtire in pauperibus, uiſitare in languentibns, paſcere in eſurientibus, ſuſcipere in his, qui tecto indigent, & maxime in domeſticis fidei; uirginum alere monaſteria; ſeruorum Dei, & pauperum ſpiritu, habere curam; qui diebus & noctibus ſeruiunt Domino tuo; qui in terra poſiti, imitantur angelorum conuerſationem, & nihil aliud loquuntur, niſi quod ad laudes Dei pertinet; habenteſq. uictum, & neſtitum, his gaudent diuitiis, qui plus habere nolunt, ſi tamen ſeruant propo ſitum. alioqui, ſi amplius deſiderant, his quoque, quæ neceſſaria ſunt, probantnr indigni. Hæc ad uirginẽ diuitẽ, & nirginẽ nobilem ſum locutus. nunc tantũ ad uirginẽ loquar, ideſt, nõ ea, quæ extra te, ſed in te ſunt tantum conſiderans. Præter pſalmorum, & orationis ordinẽ, quod tibi hora tertia, ſexta, nona, ad ueſperum, media nocte, & mane ſemper eſt exercendum; ſtatue quot horis ſanctam ſcripturã ediſcere debeas, quanto tempore legere, non ad laborem, ſed ad delectationem, & inſtructionem animæ. Cumq. hæc finieris ſpatia, & frequenter te ad figenda genua ſolicitudo animæ ſuſcitauerit; habeto lanam ſemper in manibus; uel ſtaminis pollice fila deducito; nel ad torquenda ſubtegmina in alueolis fuſa uertantur; aliarumq. neta ant in globum collige, aut texenda compone. quæ texta ſunt, inſpi ce; quæ errata, reprehende; quæ facienda, conſtitue. Si tantis operum uarietatibus fueris occupata; nnmquam dies tibi longi erunt, ſed, quamuis æſtiuis tendantur ſolibus, breues uidebuntur, in quibus aliquid operis prætermiſſum non eſt. Hæc obſeruans & te ipſam ſaluabis, & alias; & eris magiſtra ſanctæ conuerſationis; multarumq. caſtitatem Incrum tuum facies, ſcriptura dicente: In deſideriis eſt omnis anima otioſi. Nec icicirco tibi ab opere ceſſandum eſt, quia, Deo propitio, nulla re indiges: ſed ideo cum omnibus laborandnm eſt, ut per occaſionem operis nihil aliud cogites, niſi qnod ad Domini pertinet ſeruitutẽ. Simpliciter loquar. Quamuis omnem cenſum tuum in pauperes diſtribuas, nihil apud Chriſtũ erit pretioſius, niſi quod manibus tuis ipſa cõfeceris, uel in uſus proprios, nel in exemplum uirginnm ceterarum, uel quod auiæ matriq. offeras, maiora ab eis in refectionem pauperum pretia receptura. Pene præterii, quod uel præcipuum eſt. Dum eſſes paruula, & ſanctæ ac beatæ memoriæ Anaſtaſius epiſcopus Romanam regeret Eccleſiam, de orientis partibns hæreticorum ſæua tempeſtas ſimplicitatem fidei, quæ Apoſtoli uoce laudata eſt, polluere, & labefactare conata eſt. ſed uir ditiſſimæ paupertatis, & Apoſtolicæ ſolicitudinis, ſtatim noxium perculit caput, & ſibilantia hydræ ora compeſcuit. Et quia uereor, immo ru more cognoui, in quibuſdam adhuc uiuere, & pullulare uenenara plantaria; illud te pio caritatis affectu præmonendam puto, ut ſancti Innocentii, qui apoſtolicæ cathedræ, & ſupradicti uiri ſucceſſor & filius eſt, teneas fidem; nec peregrinam, quamuis tibi prudens callidaq. uidearis, doctrinam recipias. Solent enim huiuſcemodi per angulos muſſitare, & quaſi iuſtitiam Dei quærere: Cur illa anima in illa eſt nata prouincia? quid cauſæ extitit, ut alii de Chriſtianis naſcantur parentibus, alii inter feras & ſæuiſſimas nationes, ubi nulla Dei no titia eſt? Cumq. hoc quaſi ſcorpionis ictu ſimplices quoſque percuſſerint; & fiſtulato uulnere locum ſibi fecerint; uenena diffundunt. Putaſne fruſtra infans paruulus, & qui uix ma trem riſu, & uultus hilaritate cognoſcat, qui nec boni aliquid fecit, nec mali, dæmone cor ripitur, morbo opprimitur regio, & ea ſuſtinet, quæ uidemus impios homines non ſuſtinere

Pſal. 18 & ſuſtinere Deo ſeruientes? Si autẽ iudicia ſunt, inquiunt, Domini uera, iuſtificata in ſemet ipſis, & nihil apud Deum iniuſtũ eſt: ipſa ratione compellimur, ut credamus animas fuiſſe in cæleſtibus, & propter quædam antiqua peccata damnatas in corporibus humanis, &, ut ita loquamur, ſepultas, noſq. in ualle lacrymarum pœnas luere ueterum peccatorum. unde &

Pſal. 118 propheta dicit: Priuſquam humiliarer, ego peccaui. Et: Educ de carcere animam meam.

Pſal. 141 Et: Iſte peccauit, ut cæcus ex utero naſceretur, an parentes eius? & cetera his ſimilia. Hæc

Ioan. 9 impia, & ſcelerata doctrina olim in Aegypto, & orientis partibus uerſabatur, & nunc abſcondite, quaſi in foneis uiperarum, apud pleroſque uerſatur; illarumq. partium polluit puritatem; &, quaſi hereditario malo, ſerpit in paucis, ut perueniat ad plurimos: quam, certus

certus ſum, quod, ſi audieris, non recipias. habes enim apud Deum magiſtras, quarum fides norma doctrinæ eſt. Intelligis, quid loquar. Dabit enim tibi Deus in omnibus intellectum. nec ſtatim aduerſum ſæuiſſimam hæreſim, & multo his nequiora, quæ dixi, reſponſionem hominis flagitabis: ne non tam prohibuiſſe uidear, quam commonuiſſe: cum præſentis operis ſit inſtruere uirginem, non hæreticis reſpondere. ceterum omnes fraudulentias eorum, & cuniculos, quibus nituntur ſubuertere ueritatem, in alio opere, Deo adiuuante, ſubuertimus; quod, ſi uolueris, prompte libenterq. mittemus. ultroneas enim, aiunt, putere merces; & pretia facilitate decreſcunt; quæ ſemper in raritate maiora ſunt. Solet inter pleroſque eſſe certamen, utrum ſolitaria, an cum multis uita melior ſit. quarum prior præfertur quidem ſecundæ: ſed, ſi in uiris periculoſa eſt, ne abſtracti ab hominum frequentia, ſordidis & impiis cogitationibus pateant; & pleni arrogantiæ, & ſupercilii, cunctos deſpiciant; armentq. linguas ſuas, uel clericis, uel aliis monachis detrahendo, de quibus rectiſſime dicitur: Filii hominum, dentes eorum arma, & ſagittæ: & lingua eorum gladius acutus: quanto magis in feminis, quarum mutabilis fluctuansq. ſententia, ſi ſuo arbitrio relinquatur, cito ad deteriora delabitur? Noui ego in utroque ſexu, per nimiam abſtinentiam, cerebri ſanitatem quibuſdam fuiſſe uexatam, præcipueq. in his, qui in humectis & frigidis habitauere cellulis, ita ut neſcirent quid agerent, quone ſe uerterent, quid loqui, quid tacere deberent. Certe, ſi rudes ſæcularium litterarum, de tractatibus hominum diſertorum quippiam legerint, uerboſitatem ſolam diſcunt, abſque notitia ſcripturarum; &, iuxta uetus elogium, cum loqui neſciant, tacere non poſſunt: docentq. ſcripturas, quas non intelligunt: & cum aliis perſuaſerint, eruditorum ſibi aſſumunt ſupercilium, prius imperitorum magiſtri, quam doctorum diſcipuli. Bonum eſt igitur obedire maioribus, parere perfectis; & poſt regulas ſcripturarum, uitæ ſuæ tramitem ab aliis diſcere; nec præceptore uti peſſimo, ſcilicet præſumptione ſua. De talibus feminis & Apoſtolus loquitur: Quæ circumferuntur omni uento doctrinæ, ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam ueritatis peruenientes. Matronarum, maritis ac ſæculo ſeruientium, tibi conſortia declinentur; ne ſolicitetur animus; & audias, quid uel maritus uxori, uel uxor locuta ſit uiro. Venenatæ ſunt huiuſcemodi confabulationes. ſuper quarum damnatione, ſæcularem uerſum aſſumens Apoſtolus, fecit eccleſiaſticum: Corrumpunt mores bonos confabulationes malæ. Cuius iambici metrum, dum uerbum ſeruat ex uerbo, nequaquam expreſſit Latina translatio. Graues feminæ, & maxime uiduæ, ac uirgines, tibi comites eligantur; quarum probata eſt conuerſatio, ſermo moderatus, ſancta uerecundia. Fuge laſciuiam puellarum, quæ ornant capita, crines a fronte demittunt, cutem poliunt, utuntur pigmentis, aſtrictas habent manicas, ueſtimenta ſine ruga, ſoccoſq. criſpantes; ut ſub nomine uirginali uendibilius pereant. mores enim, & ſtudia dominarum plerumque ex ancillarum, & comitum moribus iudicantur. illa tibi ſit pulchra, illa amabilis, illa habenda inter ſocias, quæ ſe neſcit eſſe pulchram, quæ negligit formæ bonum; & procedens ad publicum, non pectus & colla denudat, nec pallio reuoluto ceruicem aperit; ſed quæ cælat faciem, & uix uno oculo, qui uiæ neceſſarius eſt, patente, ingreditur. Dubito an loquar: ſed, uelim nolim, quia crebro fit, dicendum eſt: non quo hæc in te timere debeam; quæ iſta forſitan neſcias, nec umquam audieris; ſed quo, per occaſionem tui, ceteræ præmonendæ ſint. Cincinnatulos pueros, & calamiſtratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri eſt: Nō bene olet, qui bene ſemper olet: quaſi quaſdam peſtes & uenena pudicitiæ uirgo deuitet: ut taceam de ceteris, quorum importuna uiſitatio & ſe infamat, & alias: ut, etiam ſi nihil mali perpetretur, tamen hoc ſit uel maximum malum, fruſtra patere maledictis & morſibus ethnicorum. Nec hoc de omnibus dicimus, ſed de his, quos Eccleſia ipſa reprehendit, quos interdum abiicit, in quos nonnumquam epiſcoporum & presbyterorum cenſura deſæuit: ut prope periculoſius ſit laſciuis puellis, ad loca religionis, quam ad publicum, procedere. Quæ uiuunt in monaſterio, & quarum ſimul magnus eſt numerus, numquam ſolæ, numquam ſine matre procedant. De agmine columbarum crebro accipiter unam ſeparat, quam ſtatim inuadat, & laceret, cuius carnibus & cruore ſaturetur. Morbidæ oues ſuum relinquunt gregem, & luporum faucibus deuorantur. Scio ego ſanctas uirgines, quæ diebus feſtis, propter frequentiam populorum, pedem domi cohibent, nec tunc egrediuntur, quando maior eſt adhibenda cuſtodia, & publicum penitus deuitandum. Ante annos circiter triginta de uirginitate ſeruanda edidi librum; in quo neceſſe fuit mihi ire contra uitia, & propter inſtructionem uirginis, quam monebam, diaboli inſidias patefacere. qui ſermo offendit plurimos, dum unuſquiſque in ſe intelligens quod dicebatur, non quaſi monitorē libenter

Pſal. 56
Eph. 4
2. Tim. 3
1. Cor. 15

libenter audiuit, ſed quaſi criminatorem ſui operis auerſatus eſt. Veruntamen quid profuit
armaſſe exercitum reclamantium, & nulnus conſcientiæ dolore monſtraſſe? liber manet,
homines præterierũt. Scripſi ad pleraſque uirgines, ac uiduas σπουδάσματα: & quidquid dici
poterat, in illis opuſculis deſloratum eſt: ut aut ſuperfluo eadem a nobis repetãtur; aut nunc
prætermiſſa, plurimum noceant. Certe & beatus Cyprianus egregium de uirginitate nolu-
men edidit, & multi alii, tam Latino ſermone, quam Græco. omniumq. gentium litteris,
atque linguis, præcipue in eccleſiis Agnes uita laudata eſt. Sed hoc ad eas pertineat, quæ
necdum elegerunt uirginitatem, & exhortatione indigent; ut ſciant quale ſit, quod elige-
re debeant. nobis electa ſeruanda ſunt, & quaſi inter ſcorpiones & colubros incedendum;
Exod.12 ut, accinctis lumbis, calciatis pedibus, & apprehenſis manu baculis, iter per inſidias huius
ſæculi, & inter uenena faciamus; ut poſſimus ad dulces Iordanis peruenire aquas, & terrã
Pſal. 25 reptomiſſionis intrare, & ad domum Dei aſcendere, ac dicere cum propheta: Domine, di-
Pſal. 26 lexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Et illud: Vnam petii a Domi-
no, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini, omnibus diebus uitæ meæ. Felix illa
conſcientia, & beata uirginitas, in cuius corde, præter amorem Chriſti, qui eſt ſapientia,
caſtitas, patientia, atque iuſtitia, ceteræq. uirtutes, nullus alius uerſatur amor, nec ad re-
cordationem hominis aliquando ſuſpirat; nec uidere deſiderat, quem cum uiderit, nolit
dimittere. Sanctum uirginum propoſitum, & cæleſtis angelorumq. familiæ gloriam, qua-
rundam non bene ſe agentium nomen infamat. Quibus aperte dicendum eſt, ut aut nu-
bant, ſi ſe non poſſunt continere; aut contineant, ſi nolunt nubere. Digna res riſu, immo
planctu: incedentibus dominis, ancilla uirgo procedit ornatior; ut pro nimia conſuetudi
ne, quam incomptam uideris, dominam ſuſpiceris. nonnullæ ſeparata, & abſque arbitris
quærunt hoſpitia, ut uiuant licentius, utantur balneis, faciantq. quod uolunt, & deuitent
conſcientias plurimarum. Hæc uidemus, & patimur; & ſi aureus nummus affulſerit, inter
bona opera deputamus. Finem iungo principio: nec ſemel monuiſſe contentus ſum: Ama
ſcripturas ſanctas, & amabit te ſapientia: dilige eam, & ſeruabit te: honora illam, & ample-
xabitur te. Hæc monilia in pectore, & in auribus tuis hæreant. nihil aliud nouerit lingua,
niſi Chriſtum: nihil poſſit ſonare, niſi quod ſanctum eſt. auiæ tuæ tibi ſemper, ac matris
in ore dulcedo uerſetur: quarum imitatio, forma uirtutis eſt.

ARGVMENTVM.

SALVINA, *mulier nobiliſſima, Gildonis, qui Africam tenuit, filia, cum adhuc iuuencula eſſet, Nebridium maritum amiſit. erat autem Nebridius ex ſorore Auguſtæ natus, contubernalis, & condiſcipulus Auguſtorum. conſolatur eam D. Hieronymus: &, poſt mortui uiri laudes, quo modo ſuperſtites ex eo paruulos, Nebridium, & ſororem regere, qualemq. ipſa uitam traducere debeat, docet, & a ſecundis nuptiis dehortatur.*

HIERONYMVS AD SALVINAM de ſeruanda uiduitate.

EPISTOLA IX.

Matth. 11 VEREOR, ne officium putetur ambitio; & quod illius exemplo facimus, qui
ait; Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde; gloriæ facere appetitione
dicamur; & non uiduam alloqui, & in anguſtia conſtitutam, ſed aulæ nos inſi-
nnare regali; & ſub occaſione ſermonis, amicitias potentium quærere. quod li
Leuit.19 quido non putabit, qui ſcierit eſſe præceptum: Perſonam pauperis non accipies in iudicio;
ne, ſub prætextu miſericordiæ, quod iniuſtum eſt, iudicemus. Vnuſquiſque enim non ho
minum, ſed rerum pondere iudicandus eſt. Nec diuiti obſunt opes, ſi eis bene utatur: nec
pauperem egeſtas commendabiliorem facit, ſi inter ſordes & inopiam peccata non caueat.
utriuſque nobis rei teſtimonium & Abraham patriarcha, & quotidiana exempla ſuppedi-
tant: quorum alter in ſummis diuitiis amicus Dei fuit; alii quotidie, in ſceleribus depre-
henſi, pœnas legibus ſoluunt. Alloquimur igitur diuitem pauperem, neſcientem ipſa, quæ
poſſidet. neque enim marſupium eius diſcutimus, ſed animæ puritatem. Loquimur ad
eam, cuius faciem ignoramus, & uirtutes nouimus; quam nobis fama commendat; cuius
uenerabiliorẽ pudicitiam adoleſcentia facit; quæ mortem iuuenis mariti ſic fleuit, ut exem
plum coniugii dederit; ſic tulit, ut eum profectum crederet, non amiſſum. Orbitatis ma-
gni-

gnitudo, religionis occaſio fuit. Nebridium ſuum ſic quærit abſentem, ut in Chriſto præſentem nouerit. Cur ergo ad eam ſcribimus, quam ignoramus? Triplex nimirum cauſa eſt: prima, quia, pro officio ſacerdotii, omnes Chriſtianos filiorum loco diligimus, & profectus eorum noſtra eſt gloria: altera, quia pater defuncti intima mihi neceſſitudine copulatus fuit: extrema, quæ & ualidior, quod filio meo Auito roganti negare nihil potui: qui
crebris litteris interpellatricem duri iudicis uiduam ſuperans, & multorum mihi, ad quos Lúc. 18
ante ſuper eadem materia ſcripſeram, exempla proponens, ita ſuffudit pudorem negantis, ut plus conſiderarem quid ille cuperet, quam quid me facere conueniret. Alius forſitan laudet Nebridium, quod de ſorore generatus Auguſtæ, & in materteræ nutritus ſinu, inuictiſſimo principi ita carus fuit, ut ei coniugem nobiliſſimam quæreret; & bellis ciuilibus Africam diffidentem hac uelut obſide ſibi fidam redderet. Mihi a principio ſtatim illud eſt prædicandum, quod quaſi uicinæ mortis præſcius, inter fulgorem palatii, & honorum culmina, quæ ætatem anteibant, ſic uixit, ut ſe ad Chriſtum crederet profecturum. Sacra nar
rat hiſtoria, Cornelium, centurionem cohortis Italicæ, intantum acceptum Deo, ut an- Act. 10
gelum ad eum mitteret, & omne myſterium, quo Petrus de circumciſionis anguſtiis transferebatur ad præputii latitudinem, ad illius merita pertinere doceret: qui primus ab Apoſtolo baptizatus, ſalutem gentium dedicauit. ſcriptum namque eſt de eo: Erat uir quidam in Cæſarea, nomine Cornelius, centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religioſus, & timẽs Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & orans Deum ſemper. quidquid de illo dicitur, hoc, nomine commutato, in Nebridio meo uindico. Sic religioſus fuit, & amator pudicitiæ, ut uirgo ſortiretur uxorem; ſic timens Deum cum omni domo ſua, ut oblitus dignitatis omne conſortium cum monachis haberet, & clericis; tantasq. eleemoſynas faceret in populis, ut fores eius pauperum ac debilium obſiderent examina;
certe ſic ſemper orans Deum, ut illi, quod optimum eſſet, eueniret. Raptus eſt, ne mali- Sap. 4
tia mutaret mentem eius; quia placita erat anima illius Deo. unde & ego poſſum ſuper eo
uere abuti Apoſtoli uoce, dicentis: In ueritate cognoui, quoniam non eſt perſonarum ac- Act. 10
ceptor Deus, ſed in omni propoſito, qui timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Nihil nocuit militanti paludamentum, & baltheus, & apparitorum cateruæ: quia ſub habitu alterius alteri militabat. ſicut econtrario aliis nihil prodeſt uile palliolum, furua tunica, corporis illuuies, & ſimulata paupertas, ſi nominis dignitatem operibus deſtruant:
Legimus & in euangelio de alio centurione Domini teſtimonium: Nec in Iſrael tantam fi- Matth. 8
dem inueni. Et ut ad ſuperiora redeamus, Ioſeph, qui in egeſtate & in diuitiis dedit experimenta uirtutum, qui & ſeruus, & dominus docuit animæ libertatem, nonne, poſt Pha-
raonem regiis ornatus inſignibus, ſic Deo carus fuit, ut ſuper omnes patriarchas duarum Gen. 41
tribuum pater fieret? Daniel, & tres pueri ſic præerant Babyloniæ opibus, & ſic erant inter Dan. 1. 2
principes ciuitatis, ut, habitu Nabuchodonoſor, Deo mente ſeruirent. Mardochæus & Heſt. 8. 13
Heſter inter purpuram, ſericum, et gemmas, ſuperbiam humilitate uicerunt, tantiq. fuere meriti, ut captiui uictoribus imperarent. Hæc illuc tendit oratio, ut oſtendam, iuuenem meum coniunctionem ſanguinis regalis, & affluentiam diuitiarum, atque inſignia poteſta
tis, materiam habuiſſe uirtutum, dicente Eccleſiaſte: Sicut protegit ſapientia, ſic prote- Eccls. 7
git & pecunia. Nec ſtatim illud huic teſtimonio putemus aduerſum: Amen dico uobis, dif Matth. 19
ficile diues intrabit in regnum cælorum. Et rurſum dico uobis: Facilius eſt camelum per
foramen acus tranſire, quam diuitem intrare in regnum cælorum. Alioquin Zachæus pu- Luc. 19
blicanus, quem ditiſſimum commemorat ſcriptura, contra hanc ſententiam ſaluatus uidebitur. Sed quo modo, quod apud homines impoſſibile eſt, apud Deum poſſibile fiat, Apo
ſtoli conſilium docet ſcribentis ad Timotheum: Diuitibus huius ſæculi præcipe non ſuper- 1. Tim. 6
be ſapere, nec ſperare in incerto diuitiarum ſuarum, ſed in Deo uiuo, qui præſtat nobis omnia abundanter ad fruendũ. Benefaciant; ſint diuites in operibus bonis; facile tribuant; communicent; theſaurizent ſibi bonum fundamentum in futurum, ut apprehendant uerã uitam. Didicimus, quo modo camelus introire poſſit per foramen acus; quo modo animal
tortuoſum, depoſito pondere ſarcinarum, aſſumat ſibi pennas columbæ, & requieſcat in Pſal. 54
ramis arboris, quæ de ſinapis ſemente ſuccreuit. Legimus in Eſaia, camelos Madian, & Matth. 13
Epha, & Saba, aurum & thus ad urbem Domini deportantes, in typo horum camelorum. Eſa. 60
Iſmahelitæ negotiatores, ſtacten, & thymiama, & reſinam, quæ naſcitur in Galaad, & cu- Hier. 8
tem uulneribus obducit, Aegyptiis deferunt; tantæq. felicitatis ſunt, ut emant & uendant Gen. 37
Ioſeph, & mercimonium eorum mundi ſalus fit. Docet & Aeſopi fabula, plenũ muris uentrem per anguſtum foramen egredi non ualere. Ergo Nebridius meus quotidie illud reuol-

 uens:

1.Tim.6 uens: Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & deſideria
multa: Quidquid & imperatoris largitio, & honoris inſulæ dederant, in uſus pauperũ con-
Matth. 19 ferebat. Nouerat enim, a Domino eſſe præceptum: Si uis perfectus eſſe, uade, uende o-
mnia, quæ habes, & da pauperibus, & ueni ſequere me. Et quia hanc ſententiam implere
Luc. 16 non poterat, habens uxorem, & paruulos liberos, & multam familiam, faciebat ſibi ami-
cos de iniquo mammona, qui ſe reciperent in æterna tabernacula. Nec ſemel abiiciebat ſar
Luc. 5 cinam, quod fecerunt apoſtoli, patrem, rete, nauiculam relinquentes; ſed ex æqualitate,
2. Cor. 8 aliorum inopiæ ſuam abundantiam communicabat; ut poſtea illorum diuitiæ, huius indi-
gentiam ſuſtentarent. Scit ipſa, cui libellus hic ſcribitur, me non nota, ſed audita narrare,
nec ex aliquo in me beneficio, ſcriptorum more Græcorum, gratiam lingua reddere. Pro-
1.Tim.6 cul a Chriſtianis iſta ſuſpicio. Habentes uictum, & ueſtitum, his contenti ſumus. Vbi uile
oluſculum, & cibarius panis, & cibus potusq. moderatus, ibi diuitiæ ſuperuacuæ, ibi nulla
adulatio, quæ uel præcipue fructum reſpicit. Ex quo colligitur, fidele eſſe teſtimonium,
quod cauſas non habet mentiendi. Ac ne quis putet me ſolas in Nebridio prædicare elee-
Eccl. 3 moſynas; quamquam & has exercuiſſe ſit magnum, de quibus dicitur: Sicut aqua extin-
guit ignem, ita eleemoſyna extinguit peccatum: ad ceteras uirtutes eius ueniam, quas ſin-
Dant.3 gulas in paucis hominibus deprehendimus. Quis fornacem regis Babylonũ ſine aduſtione
Gen.39 ingreſſus eſt? Cuius adoloſcentis Aegyptia domina pallium nõ tenuit? Quæ uxor Eunuchi
nullos creat liberos, uoluptate tranſacta? Quem hominũ diſputatio illa non terreat? Video
Rom. 7 aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in
lege peccati, quæ eſt in membris meis. Mirum dictu eſt: nutritus in palatio, contubernalis
& condiſcipulus Auguſtorum, quorum menſæ miniſtrat orbis, & terræ ac maria ſeruiunt,
inter rerum omnium abundantiam, in primo ætatis flore tantæ uerecundiæ fuit, ut uirgina
lem pudorem uinceret, & ne leuem quidem obſceni rumoris in ſe fabulam daret. Deinde
purpuratorum propinquus, ſocius, conſobrinus, iiſdem cum ambobus ſtudiis eruditus,
(quæ res etiam externorum mentes ſibi conciliat) non eſt inflatus ſuperbia, nec ceteros ho-
mines adducta fronte contempſit: ſed cunctis amabilis, ipſos principes amabat ut fratres,
uenerabatur ut dominos; & in illorum ſalute ſuam ſalutem poſitam fatebatur. Miniſtros
autem eorum, & uniuerſum ordinem palatii, quo regalis frequentatur ambitio, ſic ſibi ca-
ritate ſociarat, ut, qui merito inferiores erant, officiis ſe pares arbitrarentur. Difficile factu
eſt, gloriam uirtute ſuperare; & ab his diligi, quos præcedas. Quæ uidua non huius auxi-
lio ſuſtentata eſt? quis pupillus non in eo reperit patrem? totius orientis epiſcopi ad hunc
miſerorum preces, & laborantium deſideria conferebant. quidquid ab imperatore poſce-
bat, eleemoſyna in pauperes, pretium captiuorum, miſericordia in afflictos erat. Vnde &
ipſi principes libenter præſtabant, quod ſciebant non uni, ſed pluribus indulgeri. Quid
Eſa.40 ultra differimus? Omnis caro fenum, & omnis gloria eius quaſi flos feni. Reuerſa eſt ter-
ra in terram ſuam: dormiuit in Domino, & appoſitus eſt ad patres ſuos, plenus dierum ac
Sap. 4 luminis, & nutritus in ſenectute bona. Cani enim hominis ſunt ſapientia eius. In breui æta
te tempora multa compleuit. Tenemus pro eo dulciſſimos liberos. uxor heres pudicitiæ
pretium eſt. Nebridius puſio patrem quærentibus exhibet. Sic oculos, ſic ille manus, ſic
ora ferebat. Scintilla uigoris paterni lucet in filio: & ſimilitudo morum per ſpeculum car-
nis erumpens, ingentes animos anguſto in pectore uerſat. Iungitur ei germana, roſarum &
liliorum calathus, eboris oſtriq. commercium. ſic refert ore patrem, ut ad uenuſtatem pro
penſior ſit: ſic matrem mixta ſimilitudine pingit, ut in uno corpore utrumque agnoſcas: ita
ſuauis eſt, & mellitula, ut honor ſit omniũ propinquorum. hanc tenere non dedignatur Au
guſtus: hanc fouere in ſinu regina lætatur. certatim ad ſe omnes rapiunt. pendet ex collo,
hæret in brachiis ſingulorum. garrula, atque balbutiens, linguæ offenſione fit dulcior. Ha
Pſal. 126 bes igitur Saluina, quos nutrias, in quibus uirum abſentem tenere te credas. Ecce heredi-
tas Domini, filii merces, fructus uentris. pro uno homine duos filios recepiſti: auctus eſt
numerus caritatis. Quidquid debebas marito, redde filiis. amore præſentium abſentis de-
1. Tim. 5 ſiderium tempera. Non eſt parui apud Deum meriti, bene filios educare. Audi Apoſtolum
commonentem: Vidua eligatur non minus annorum ſexaginta, quæ fuerit unius uiri uxor,
in bonis operibus habens teſtimonium, ſi filios educauit, ſi hoſpitalis fuit, ſi ſanctorum pe
des lauit, ſi afflictis abundanter præbuit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt. Didiciſti cata-
logum uirtutum tuarum, quid debeas nomini tuo, quibus meritis ſecundum pudicitiæ gra
dũ poſſideas. Nec te moueat, quod ſexagenaria eligatur uidua, & putes adoleſcentulas ab
1.Tim.4 Apoſtolo reprobari, Et te crede eligi ab eo, qui diſcipulo dixerat: Nemo adoleſcentiam tuã
con-

contemnat, non continentiam, ſed ætatem. Alioquin omnes, quæ ante ſexaginta annos
uiduatæ ſunt, hac lege accipient maritos. Sed quia rudem Chriſti inſtituebat eccleſiam, &
omni ordini prouidebat, præcipueq. pauperibus, quorum ei cura cum Barnaba fuerat de- Gal. 2
mandata; illas uult eccleſiæ opibus ſuſtentari, quæ propriis manibus non queunt laborare;
quæ uere uiduæ ſunt, quas & ætas probat, & uita. Heli ſacerdos offendit Deum ob uitia li- 1. Reg. 2
berorum. ergo e contrario placatur Deus uirtutibus eorum, ſi permanſerint in fide, & cari
tate, & ſanctitate cum pudicitia. O Timothee: te ipſam caſtam cuſtodi. Abſit, ut ſiniſtrum
quippiam mihi de te ſuſpicari liceat: ſed, ex abundantia lubricam ætatem monuiſſe, pieta-
tis eſt. quæ dicturus ſum, non tibi, ſed puellaribus annis dicta intellige. Vidua, quæ in de- 1. Tim. 5
liciis eſt, uiuens mortua eſt. Hoc uas electionis loquitur: & de illo profertur theſauro, qui 2. Cor. 13
confidenter aiebat: An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? Hoc il-
le pronunciat, qui libere ſub perſona ſua fragilitatem humani corporis fatebatur. nõ enim; Rom. 7
quod uolo bonum, hoc operor, ſed, quod nolo, malum. Et propterea caſtigo & redigo in 1. Cor. 9
ſeruitutem corpus meum; ne, aliis prædicans, ipſe reprobus inueniar. Si ille timet, quis no
ſtrum poteſt eſſe ſecurus? Si Dauid amicus Domini, & Solomon amabilis eius, uicti ſunt
quaſi homines, ut & ruinæ nobis ad cautionem, & pænitudinis ad ſalutem exempla præbe
rent: quis in lubrica uia lapſum non metuat? Procul ſint a cõuiuiis tuis Phaſides aues, craſſi
turtures, attagen Ionicus, & omnes aues, quibus ampliſſima patrimonia auolant. Nec ideo
te carnibus ueſci non putes, ſi ſuum, leporum, atque ceruorum, & quadrupedum animan
tium eſculentias reprobes. non enim hæc pedum numero, ſed ſuauitate guſtus iudicantur.
Scimus ab Apoſtolo dictum: Omnis creatura Dei bona eſt; & nihil reiiciendũ, quod cum 1. Tim. 4
gratiarum actione percipitur. Sed idem loquitur: Bonum eſt uinum non bibere, & carnem Rom. 14
non manducare. Et in alio loco: Nolite inebriari uino, in quo eſt luxuria. Omnis creatu- Eph. 5
ra Dei bona eſt. Audiant hæc mulieres, quæ ſolicitæ ſunt, quo modo placeant uiris. Co-
medant carnes, quæ carni ſeruiunt, quarum feruor deſpumat in coitum, quæ maritis alli-
gatæ, generationi ac liberis dant operam. Quarum uteri portant fœtus, earum & inteſtina
carnibus impleantur. Tu uero, quæ in tumulo mariti ſepeliſti omnes pariter uoluptates;
quæ litam purpuriſſo & ceruſſa faciem, ſuper feretrum eius lacrymis diluiſti; quæ pullam tu
nicam, nigroſq. calceolos, candidæ ueſtis & aurati ſocci depoſitione, ſumpſiſti; nihil ha-
bes neceſſe aliud, niſi perſeuerare in ieiunio. Pallor, & ſordes gemmæ tuæ ſint: plumarum
mollities iuuenilia membra non foueat: balnearum calor nouum adoleſcentulæ ſanguinem
non incendat. Audi, quid ex perſona uiduæ cõtinentis ethnicus poeta decantet: Ille meos,
primus qui me ſibi iunxit, amores Abſtulit, ille habeat ſecum, ſeruetq. ſepulcro. Si tan
ti uiliſſimum uitrum, quanti pretioſiſſimum margaritum? Si ſic communi lege naturæ da-
mnat omnes gentilis uidua uoluptates: quid expectandum eſt a uidua Chriſtiana, quæ pu-
dicitiam ſuam non ſolum ei debet, qui defunctus eſt, ſed & ei, cum quo regnatura eſt?
Quæſo te, ne generalia monita, & conueniens puellari ſermo perſonæ ſuſpicionem tibi iniu
riæ moueant, & arbitreris me obiurgantis animo ſcribere, non timentis; cuius uotum eſt,
te neſcire quæ metuo. Tenera res in feminis fama pudicitiæ eſt; quaſi flos pulcherrimus ci-
to ad leuem marceſſit auram, leuiq. flatu corrumpitur, maxime ubi & ætas conſentit ad ui-
tium, & maritalis deeſt auctoritas, cuius umbra tutamen uxoris eſt. Quid facit uidua inter
familiæ multitudinem? inter miniſtrorum greges? quos nolo contemnat ut famulos, ſed ut
uiros erubeſcat. certe, ſi ambitioſa domus hæc officia flagitat, præficiat bis ſenem honeſtis
moribus, cuius honor dominæ dignitas ſit. Scio multas, clauſis ad publicum foribus, non
caruiſſe infamia ſeruulorum, quos ſuſpectos faciebat aut cultus immoderatus, aut craſſi cor
poris nitor, aut ætas apta libidini, aut, ex conſcientia amoris occulti, ſecurus animi tumor:
qui etiam bene diſſimulatus, frequenter erumpit in publicum, & conſeruos quaſi ſeruos de-
ſpicit. Hoc ex abundantia dictum ſit; ut omni diligentia cuſtodias cor tuũ; & caueas, quid- Prou. 4
quid de te fingi poteſt. Non ambulet iuxta te calamiſtratus procurator, non hiſtrio fractus
in feminam, non cantoris diabolici uenenata dulcedo, non iuuenis cultus, & nitidus. Ni-
hil artium ſcenicarum, nihil tibi in obſequiis molle iungatur. Habeto tecum uiduarum &
uirginum choros, habeto tui ſexus ſolatia. Ex ancillarum quoque moribus dominæ iudican
tur. Certe, cum tecum ſancta ſit mater, & lateri tuo amita hæreat uirgo perpetua, non de-
bes periculoſe externorum conſortia quærere, de tuorum ſocietate ſecura. Semper in ma-
nibus tuis ſit diuina lectio, & tam crebræ orationes, ut omnes cogitationum ſagittæ, qui-
bus adoleſcentia percuti ſolet, huiuſmodi clypeo repellantur. Difficile eſt, quin potius im
poſſibile, perturbationum initiis carere quempiam, quas ſignificantius Græci προπαθείας

uocant: nos, ut uerbũ uertamus e uerbo, antepaſſiones poſſumus dicere; eo quod incentiua
uitiorum, omnium titillent animos; & quaſi in meditullio noſtrum iudicium ſit, uel abiice
Matth. 15 re cogitata, uel recipere. unde & naturæ Dominus in euangelio loquebatur: De corde ex-
eunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſ-
Gen. 8 phemiæ. Ex quo perſpicuum eſt, iuxta alterius libri teſtimonium, procliuius eſſe cor homi
Gal. 5 nis a pueritia ad malũ, & inter opera carnis, & ſpiritus, quæ Apoſtolus enumerat, mediam
animam fluctuare, nunc hæc, nunc illa cupientẽ. Nam uitiis nemo ſine naſcitur: Optimus
ille eſt, qui minimis urgetur: uelut ſi egregio inſperſos reprehendas corpore næuos. Hoc
Pſal. 76 eſt, quod aliis uerbis propheta ſignificat: Turbatus ſum, & non ſum locutus. Et in eodem
Pſal. 4 uolumine: Iraſcimini, & nolite peccare. Et illud Architæ Tarentini ad uillicum negligen-
Iacob 1 tem: Iam te uerberibus enecaſſem, niſi iratus eſſem. Ira enim uiri iuſtitiam Dei non opera-
tur. Quod de una perturbatione dictum eſt, referamus ad ceteras. Sicut, iraſci, hominis
eſt; &, iram non perficere, Chriſtiani: ſic omnis caro concupiſcit quidem ea, quæ carnis
ſunt, & quibuſdam illecebris ad mortiferas animam uoluptates trahit; ſed noſtrum eſt, uo
luptatis ardorem maiore Chriſti amore reſtinguere, & laſciuiens iumentum frenis inediæ
ſubiugare; ut non libidinem, ſed cibos quærat, ac deſideret, & ſeſſorem Spiritum ſanctum
moderato atque compoſito portet inceſſu. Quorſum iſta? Vt hominem eſſe te noueris, &
paſſionibus humanis, niſi caueris, ſubiacere. De eodẽ cuncti facti ſumus luto, iiſdem com
pacti exordiis. In ſerico & in pannis eadem libido dominatur: nec regũ purpuras timet, nec
mendicantium ſpernit ſqualorem. Multoq. melius eſt, ſtomachum te dolere, quam men-
tem; imperare corpori, quam ſeruire; greſſu uacillare, quam pudicitia. Nec ſtatim nobis
pænitentiæ ſubſidia blandiantur, quæ ſunt infelicium remedia. Cauendum eſt uulnus, quod
dolore curatur. Aliud eſt, integra naue & ſaluis mercibus portum ſalutis intrare: aliud, nu
dum hærere tabulæ, & crebris fluctuum recurſibus ad aſperrima ſaxa collidi. Neſciat uidua
1. Cor. 7 digamiæ indulgentiam, nec nouerit illud Apoſtoli, Melius eſt nubere, quam uri. Tolle,
quod peius eſt, uri; & per ſe bonum non erit, nubere. Procul ſint hæreticorum calumniæ.
Heb. 13 Scimus honorabiles nuptias, & cubile immaculatum. Etiam de paradiſo expulſus Adam
Gen. 3 unam uxorem habuit. Primus Lamech maledictus, & ſanguinarius, & de Cain ſtirpe de-
Gen. 4 ſcendens, unam coſtam diuiſit in duas, & plantarium digamiæ protinus diluuii pœna ſub-
uertit. Vnde illud Apoſtoli, quod fornicationis metu indulgere compellitur, ſcribens ad
1. Tim. 5 Timotheum: Volo adoleſcentulas nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam oc
caſionem dare aduerſario maledicti cauſa. Cur indulſerit, ſtatim ſubiecit: Iam enim quæ-
dam declinauerunt poſt ſatanam. Ex quo intelligimus, illum non ſtantibus coronam, ſed
iacentibus manum porrigere. Vide, qualia ſint ſecunda matrimonia, quæ lupanaribus præ-
feruntur, quia declinauerunt quædam poſt ſatanam. Ideo adoleſcentula uidua, quæ ſe non
poteſt continere, uel non uult, maritum potius accipiat, quam diabolum. Pulchra nimi-
Ezech. 16 rum, & appetenda res, quæ ſatanæ cõparatione ſuſcipitur. Fornicata eſt quondam & Hie-
(& 23 ruſalem, & diuaricauit pedes ſuos omni tranſeunti. In Aegypto primum deuirginata eſt, &
ibi fractæ ſunt mammæ eius. Cumq. ad deſerta ueniſſet, & morarum Moyſi ductoris impa-
Exod. 32 tiens, quaſi œſtro libidinis furibunda dixiſſet: Iſti ſunt dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de ter
Ezech. 20 ra Aegypti: accepit præcepta non bona, & iuſtificationes peſſimas, in quibus non uiueret,
ſed puniretur. Quid ergo mirum, ſi & laſciuientibus uiduis, de quibus in alio loco Apoſto
1. Tim. 5 lus dixerat: Cum luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere uolunt, habentes damnationẽ, quia
primam fidem irritam fecerunt: conceſſit digamiæ præcepta nõ bona, & iuſtificationes peſ-
ſimas; ita ſecundum indulgens maritum, ut & tertium, ſi liberet, etiam uiceſimum: ut ſci-
rent ſibi non tam uiros datos, quam adulteros amputatos? Hæc, filia in Chriſto cariſſi-
ma, inculco, & crebrius repeto; ut poſteriorum oblita, in priora te extendas, habens tui
Iudith 9 ordinis quas ſequaris, Iudith de Hebræa hiſtoria, & Annam filiam Phanuelis de euange-
Luc. 2 lii claritate, quæ diebus & noctibus uerſabantur in templo, & orationibus, atque ieiuniis
theſaurum pudicitiæ conſeruabant. unde & altera in typo Eccleſiæ, diabolum capite trunca
uit: altera ſaluatorem mundi prima ſuſcepit, ſacramentorum conſcia futurorum. Illud in
calce ſermonis quæſo, ut breuitatem libelli non de inopia eloquii, uel de materiæ ſterilita-
te, ſed de pudoris magnitudine exiſtimes accidiſſe; dum uereor me ignotis diu ingerere au
ribus, & occultum legentium iudicium pertimeſco.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Fvrta, ex Læto conſulari, & Patricio Camillorum generis patre, & Titiana matre nata, Probi præterea conſulis nurus, uirum amiſerat. hortatur eam D. Hieronymus, ut in uiduitate perſtet, & ad ſecundas nuptias non tranſeat: uerũ, quia florenti adhuc erat ætate, quo modo pudicitiam una cum fama tueri debeat, late, ac eleganter docet.

HIERONYMVS AD FVRIAM de uiduitate ſeruanda.

EPISTOLA X.

OBSECRAS litteris, & ſuppliciter deprecaris, ut tibi reſcribam, immo ſcri-
bam, quo modo uiuere debeas, & uiduitatis coronam illæſo pudicitiæ nomine
conſeruare. Gaudet animus, exultant uiſcera, geſtit affectus, hoc te cupere eſ-
ſe poſt uirum, quod ſanctæ memoriæ mater tua Titiana multo tempore fuit ſub
marito. Exauditæ ſunt preces, & orationes eius. impetrauit iu unica filia, quod uiuens ipſa
poſſederat. Habes præterea generis tui grande priuileginm, quod exinde a Camillo uel nul
la, uel rara ueſtræ familiæ ſcribitur ſecuudos noſſe concubitus: ut non tam laudanda ſis, ſi
uidua perſeueres, quam execranda, ſi id Chriſtiaua non ſerues, quod per tauta ſæcula gen-
tiles feminæ cuſtodierunt. Taceo de Paula, & Euſtochio, ſtirpis ueſtræ floribus: ne per oc-
caſionẽ exhortationis tuæ illas laudare uidear. Bleſillamq. prætereo, quæ maritum ſuum,
tuum ſecuta germanum, in breui uitæ ſpatio tempora uirtutum multa compleuit. Atque
utinam præconia feminarum imitarentur uiri; & rugoſa ſenectus redderet, quod ſponte of-
fert adoleſcentia. Scieus & uidens in flammam mitto manum, adducentur ſupercilia, ex-
tendetur brachium. Iratusq. Chremes tumido deſæuiet ore. Conſurgent proceres, & ad-
uerſus epiſtolam meam turba patricia denotabit, me Magum, me ſeductorem clamitans, Ioan. 8
& in terras ultimas deportandum. Addaut, ſi uolunt, & Samaritem; ut Domini mei titu-
lum recognoſcam. Certe filiam a parente non diuido, uec dico illud de euangelio: Sine ut Luc. 9
mortui ſepeliant mortuos ſuos. Viuit enim, quicumque credit in Chriſtum. Et qui in il-
lum credit, debet utique, quo modo ille ambulauit, & ipſe ambulare. Faceſſat inuidia, quã 1. Ioan. 2
nomini Chriſtiano maledicorum ſemper genuinus infigit: ut, dum probra metuunt, ad uir
tutes uon prouocentur. Exceptis epiſtolis, ignoramus alterutrũ. Solaq. cauſa pietatis eſt,
ubi nulla carnis uotitia eſt. Houora patrem tuum, ſed ſi te a uero patre uon ſeparat. Tam-
diu ſcito ſanguiuis copulam, quamdiu ille ſuum nouerit creatorem. alioquin Dauid proti-
nus tibi canit: Audi filia, & uide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum, & Pſal. 44
domum patris tui: & concupiſcet rex decorẽ tuum, quoniam ipſe eſt dominus Deus tuus.
Grande præmium parentis obliti: Coucupiſcet rex decorem tuum. quia audiſti, quia uidi-
ſti, quia inclinaſti aurem tuam, & populi tui, domusq. patris tui oblita es; iccirco concu-
piſcet rex decorem tuum, & dicet tibi: Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Cant. 4
Quid pulchrius anima, quæ Dei filia appellatur, & nullos extrinſecus quærit ornatus? Cre
dit iu Chriſtum, & hac ambitione pergit ad ſpouſum, eundem habens dominum, quem
& uirum. Quid anguſtiarum habeant uuptiæ, didiciſti in ipſis uuptiis: & quaſi coturni-
cum carnibus uſque ad nauſeam ſaturata es: amariſſimam cholerã tuæ ſenſere fauces. Egeſſi
ſti aceſcentes & morbidos cibos: releuaſti æſtuantem ſtomachum. quid uis rurſum ingere- 2. Petr. 2
re, quod tibi noxium fuit? Canis reuertens ad uomitum, & ſus lota ad uolutabrum luti. bru
ta quoque animalia, & uagæ aues in eaſdem pedicas retiaq. uon incidunt. An uereris, ue
proles Furiana deficiat, & ex te parens tuus non habeat puſionem, qui reptet iu pectore, &
ceruicem eius ſtercore linat? Quippe ni omnes habent filios, qui habuere matrimouia? &
quibus uati ſuut liberi, ſuo generi reſponderunt? Exhibuit Cicerouis filius patrem in elo-
quentia? Cornelia ueſtra, pudicitiæ ſimul & fecunditatis exemplar, Gracchos ſe genuiſſe
lætata eſt? Ridiculum eſt ſperare pro certo, quod multos & non habere uideas, &, cum ha
buerint, perdidiſſe. Cui dimittes tantas diuitias? Chriſto, qui mori nou poteſt. Quem
habebis heredem? Ipſum, quem & dominum. Cõtriſtabitur pater, ſed lætabitur Chriſtus:
lugebit familia, ſed angeli gratulabuntur. Faciat pater, quod uult de ſubſtantia ſua: nõ es
eius, cui nata es, ſed cui renata, & qui te grandi pretio redemit ſanguine ſuo. Caue nutrices

& gerulas, & iſtiuſmodi uenenata animalia, quæ de corio tuo ſaturari uentrem ſuum cupiunt. non ſuadent, quod tibi, ſed quod ſibi proſit. Et ſæpe illud obganniunt: Sola ne perpetua mærens carpere iuuenta? Nec dulces natos, Veneris nec præmia noris? Vbi pudicitiæ ſanctitas, ibi frugalitas eſt. ubi frugalitas, ibi damna ſeruulorum. quidquid non ſubtulerint, ſibi ablatum putant: nec conſiderant, de quanto, ſed quantum accipiant. Vbicumque uiderint Chriſtianum, ſtatim illud de triuio, ὁ γραικὸς ἐπιθέτης, uocant impoſtorem, detrahunt: hi rumores turpiſſimos ſerunt: &, quod ab ipſis egreſſum eſt, id ab aliis audiſſe ſe ſimulant, iidem auctores, & exaggeratores. Exit fama de mendacio: quæ cum ad matronas peruenerit, & earum linguis fuerit uentilata, prouincias penetrat. Videas pleraſque rabido ore ſæuire, & tincta facie, uiperinis orbibus, dentibus pumicatis carpere Chriſtianos. Hic aliqua, cui circa humeros hiacynthina læna eſt, Rancidulum quiddam balba de nare locuta, Perſtrepit, ac tenero ſupplantat uerba palato. Omnis conſonat chorus, & latrant uniuerſa ſubſellia. Iunguntur noſtri ordinis, qui & roduntur, & rodunt, aduerſus nos loquaces, pro ſe muti: quaſi & ipſi aliud ſint, quam monachi; & non, quidquid in monachos dicitur, redundet in clericos, qui patres ſunt monachorum. Detrimentum pecoris, paſtoris ignominia eſt. ſicut e regione, illius monachi uita laudanda eſt, qui uenerationi habet ſacerdotes Chriſti, & non detrahit gradui, per quem factus eſt Chriſtianus. Hæc locutus ſum in Chriſto filia, non dubitans de propoſito tuo: numquam enim exhortatorias litteras poſtulares, ſi ambigeres de bono monogamiæ: ſed ut nequitiam ſeruulorum, qui te uenalem portant, & inſidias affinium, ac pium parentis errorem intelligeres: cui ut amorem in

Rom. 10 te tribuam, amoris ſcientiam non concedo, dicens aliquid cum Apoſtolo: Confiteor, zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Imitare potius (crebro enim id ipſum repetam) ſanctam matrem tuam: cuius ego quoties recordor, uenit in mentem ardor eius in Chriſtum, pallor ex ieiuniis, eleemoſynæ in pauperes, obſequium in ſeruos Dei, humilitas ueſtium & cordis, atque in cunctis ſermo moderatus. Pater tuus, quem honoris cauſa nomino, non quia conſularis, & patricius, ſed quia Chriſtianus eſt, impleat nomen ſuum, lætetur filiam genuiſſe Chriſto, non ſæculo: quin potius doleat, quod & uirginitatem fruſtra amiſeris, & fructus perdideris nuptiarum. Vbi eſt maritus, quem tibi dedit? Etiam ſi amabilis, etiam ſi bonus fuiſſet; mors rapuiſſet omnia; & copulam carnis ſoluiſſet interitus. Arripe, quæſo, occaſionem, & fac de neceſſitate uirtutem. Non quæruntur in Chriſtianis initia, ſed finis. Paulus male cœpit, ſed bene finiuit. Iudæ laudantur exordia, ſed fi

Ezech. 18 nis proditione damnatur. Lege Ezechielem: Iuſtitia iuſti non liberabit eum, in quacumque die peccauerit. Et impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conuerſus fuerit ab im

Gen. 28 pietate ſua. Iſta eſt ſcala Iacob: per quã angeli aſcendunt, & deſcendunt: cui Dominus innititur, lapſis porrigens manum, & feſſos aſcendentium gradus ſui contemplatione ſuſtentans. Sed ſicut non uult mortem peccatoris tantum, quantum ut conuertatur, & uiuat: ita

Luc. 7 tepidos odit, & cito ei nauſeam faciunt. Cui plus dimittitur, plus diligit. Meretrix illa in euangelio baptizata, lacrymis ſuis, & crine, quo multos ante deceperat, pedes Domini tergens, ſaluata eſt; non habuit criſpantes mitras, nec ſtridentes calceolos, nec orbes ſtibio fuliginatos; quanto fœdior, tanto pulchrior. Quid facit in facie Chriſtianæ purpuriſſus, & ceruſſa? quorum alterum ruborem genarum, labiorumq. mentitur: alterum candorem oris, & colli, ignis iuuenum, fomenta libidinum, impudicæ mentis indicia. quo modo flere poteſt pro peccatis ſuis, quæ lacrymis cutem nudat, & ſulcos ducit in facie? Ornatus iſte non Domini eſt, uelamen iſtud antichriſti eſt. Qua fiducia erigit ad cælum uultus, quos conditor non agnoſcit? Fruſtra obtenditur adoleſcentia, & ætas puellaris aſſeritur. Vidua,

1. Tim. 5 quæ marito placere deſiuit, & iuxta Apoſtolum uere uidua eſt, nihil habet neceſſarium, niſi perſeuerantiam. Meminit priſtinæ uoluptatis: ſcit quid amiſerit, quo delectata ſit. Ardentes diaboli ſagittæ, ieiuniorum & uigiliarum rigore reſtinguendæ ſunt. Aut loquendum nobis eſt, ut ueſtiti ſumus: aut ueſtiendum, ut loquimur. quid aliud pollicemur, & aliud oſtendimus? lingua perſonat caſtitatem, & totum corpus præfert impudicitiam. Hoc quantum ad habitum pertinet, & ornatum. Ceterum uidua, quæ in deliciis eſt, (non eſt meum, ſed Apoſtoli) uiuens mortua eſt. Quid ſibi uult hoc, quod ait, Viuens mortua eſt? Viuere quidem uidetur ignorantibus, & non eſſe peccato mortua: ſed Chriſto, quem ſecreta non

Ezech. 18 fallunt, mortua eſt. Anima enim, quæ peccauerit, ipſa morietur. Quorundam hominum

1. Tim. 5 peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium; quoſdam autem & ſubſequuntur. Similiter & facta bona manifeſta ſunt: &, quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt. Quod dicit, iſtiuſmodi eſt: quidam tam libere & palam peccant, ut, poſtquam eos uideris, ſtatim

intelligas

intelligas peccatores. alios autem, qui callide occultant uitia ſua, ex ſequenti conuerſatio-
ne coguoſcimus. Similiter & bona apud aliquos in propatulo ſunt, in aliis longo uſu diſci-
mus. Quid ergo neceſſe eſt nos iactare pudicitiam, quæ ſine comitibus & appendiciis ſuis,
continentia, & parcitate, fidem ſui facere non poteſt? Apoſtolus macerat corpus ſnnm, & 1. Cor. 9
animæ ſubiicit imperio; ne, quod aliis præcipit, ipſe non ſeruet: & adoleſcentula, feruen-
te cibis corpore, de caſtitate ſecura eſt? Neque uero hæc dicens condemno cibos, quos 1. Tim. 4
Deus creauit ad utendum cum gratiarum actione; ſed iuuenibus & puellis incentiua aufero
uoluptatum. Non Aetnæi ignes, non Vulcania tellus, non Veſeuus, & Olympns tantis ardo
ribus æſtuant, ut iuueniles medullæ uino plenæ, & dapibus inflammatæ. Auaritia calca-
tur a pleriſque, & cum marſupio deponitur. Maledicam linguam indictum emendat ſilen-
tium. Cultus corporis & habitus ueſtium, unius boræ ſpatio commutatur. Omnia alia pec
cata extrinſecus ſnnt: &, quod foris eſt, facile abiicitur. Sola libido inſita a Deo ob libero-
rum procreationem, ſi fines ſuos egreſſa fuerit, redundat in uitium, & quadam lege natu-
ræ in coitum geſtit erumpere. Grandis igitur uirtutis eſt, & ſolicitæ diligentiæ, ſuperare
qnod nata ſis, in carne non carnaliter uiuere, tecum pugnare quotidie, & incluſum ho-
ſtem Argi, ut fabulæ ferunt, centum oculis obſeruare. Hoc eſt, quod Apoſtolus uerbis aliis
loquebatur: Omne peccatum, quod fecerit homo, extra corpus eſt. qui autem fornicatur, 1. Cor. 6
in corpus ſnum peccat. Aiunt medici, & qui humanorum corporum ſcripſere naturas, præ-
cipueq. Galenus in libris, quorum titulus περὶ ὑγιεινῶν, puerorum, & iuuenum, ac perfectæ
ætatis uirorum, mulierumq. corpora inſito calore feruere, & noxios illis eſſe cibos ætati-
bus, qui calorē augeant; ſanitatiq. conducere, frigida quæque in eſu & potu ſumere: ſicut e
contrario ſenibus, qui pituita laborant, & frigore, calidos cibos, & uetera uina pro-
deſſe. nnde & ſaluator, Attendite, inquit, uobis, ne forte grauentur corda ueſtra in cra- Luc. 21
pula, & ebrietate, & curis buius uitæ. Et Apoſtolus: Nolite inebriari uino, in quo eſt Eph. 5
luxuria. Nec mirum hoc figulnm ſenſiſſe de uaſculo, quod ipſe fabricatus eſt; cum etiam
comicus, cuius finis eſt hnmanos mores noſſe, atque deſcribere, dixerit: Sine Cerere,
& Libero friget Venna. Primum igitur, ſi tamen ſtomachi firmitas patitur, donec puel-
lares annos tranſeas, aquam in potu ſume, quæ natura frigidiſſima eſt: aut, ſi hoc imbe
cillitas prohibet, audi cum Timotheo: Vino modico utere propter ſtomachum, & fre- 1. Tim. 5
quentes tuas infirmitates. Deinde in ipſis cibis calida quæque deuita. non ſolum de car-
nibus loquor, ſuper quibus uas electionis profert ſententiam: Bonnm eſt non manducare Rom. 14
carnem, & non bibere uinū: ſed etiam in ipſis leguminibua inflantia quæque & grauia decli
nanda ſnnt: nihilq. ita ſcias condncere Chriſtianis adoleſcentibus, ut eſum olerū. Vnde &
in alio loco, Qui infirmus eſt, ait, olera manducet, ardorq. corporum frigidioribus epulis
temperandns eſt. Si autem tres pneri & Daniel leguminibus ueſcebantur, pueri erant, nec- Dan. 1
dum ad ſartaginem uenerant, in qua rex Babylonius ſenes iudices frixit. Nobis non corpo- Hier. 29
ris cultus, qui in illis, excepto priuilegio gratiæ Dei, ex huiuſcemodi cibis enituerat, ſed
animæ uigor quæritur, quæ carnis infirmitate fit fortior. Inde eſt, quod nonnulli uitam pu
dicam appetentium, in medio itinere corruunt, dum ſolam abſtinentiam carnium putant;
& leguminibus onerant ſtomachum, quæ moderate parceq. ſumpta innoxia ſunt. Et, ut,
quod ſentio loquar, nihil ſic inflāmat corpora, & titillat membra genitalia, ſicnt indigeſtus
cibus, ructusq. conuulſus. Malo apud te, filia, uerecundia parumper, quam cauſa, peri-
clitari. Quidquid facit ſeminarium uoluptatum, uenenum puta. Parcus cibus, & uenter
ſemper eſuriens triduanis ieiuniis præfertur. Et multo melius eſt quotidie parnm, quam ra-
ro ſatis ſumere. Pluuia illa optima eſt, quæ ſenſim deſcendit in terram. Subitus & nimius
imber in præceps, arua ſubuertit. Quando comedis, cogita quod ſtatim tibi orandum, illico
& legendum ſit. De ſcripturis ſanctis babeto fixum uerſuum numerum: iſtud penſum Do-
mino tuo redde. Nec ante quieti membra concedas, quam calathum pectoris tui hoc ſub-
tegmine impleueris. Poſt ſcripturas ſanctas, doctorum hominum tractatus lege, eorum dū-
taxat, quorum fides nota eſt. Non neceſſe babes aurum in luto quærere: multis margaritis Hier. 6
unam redime margaritam. Sta, iuxta Hieremiam, in uiis pluribus; nt ad illam uiam, quæ
ad patrem ducit, peruenias. Amotem monilium atque gemmarum ſericarumq. ueſtium
transfer ad ſcientiam ſcripturarum. Ingredere terram tepromiſſionis, lacte & melle manan- Exod. 29
tem. Comede ſimilam, & oleum: ueſtire cū Ioſepb uariis indumentis: perforentut aures tuæ Gen. 37
cum Hieruſalem ſermone Dei, ut pretioſa ex illis nouarum ſegetum grana dependeant. Ha- Ezech. 16
bes ſanctum Exuperium, probatæ ætatis, & fidei, qui te monitis ſuis frequenter inſtituat.
Fac tibi amicos de iniquo mammona, qui te recipiant in æterna tabernacula. Illis tribue
diuitias

diuitias tuas, qui non Phaſides aues, ſed cibarium panem comedant, qui famem expellat,
Pſal. 40 non qui augeat luxuriam. Intellige ſuper egenum, & pauperem. Omni petenti te, da, ſed
Luc. 6
Gal. 6 maxime domeſticis fidei: nudum ueſti, eſurientem ciba, ægrotantem uiſita. Quotieſcum-
que manum extendis, Chriſtum cogita. Caue ne, mendicante domino Deo tuo, alienas
diuitias augeas. Iuuenum fuge conſortia. Comatulos, comptos, atque laſciuos, domus
tuæ tecta non uideant. Cantor pellatur, ut noxius. Fidicinas, & pſaltrias, & iſtiuſmodi cho
rum diaboli, quaſi mortifera Sirenarum carmina, proturba ex ædibus tuis. Noli in publicũ
ſubinde procedere, &, ſpadonum exercitu præeunte, uiduarum circumferri libertate. Peſ-
ſimæ conſuetudinis eſt, cum fragilis ſexus & imbecilla ætas ſuo arbitrio abutitur; & putat
1. Cor. 6 licere, quod libet. Omnia quidem licent, ſed non omnia expediunt. Nec procurator cala-
miſtratus, nec formoſus collactaneus, nec candidulus, & rubicundus aſſecla adhæreat late
ri tuo. Interdum animus dominarum ex ancillarum habitu iudicatur. Sanctarum uirginum
& uiduarum ſocietatem appete. Et, ſi ſermocinandi cum uiris incubuerit neceſſitas, arbi-
tros ne deuites: tantaq. confabulandi fiducia ſit, ut, intrante alio, nec paueas, nec erube-
ſcas. Speculũ mentis eſt facies: & taciti oculi, cordis fatentur arcana. Vidimus nuper igno
minioſum quendam per totum orientem uolitaſſe rumorem. Et ætas, & cultus, & habi-
tus, & inceſſus, & indiſcreta ſocietas, exquiſitæ epulæ, regius apparatus, Neronis & Sar-
Pro. 19 danapali nuptias loquebantur. Aliorum uulnus, noſtra ſit cautio. Peſtilente flagellato,
ſtultus ſapientior erit. Sanctus amor impatientiam non habet. Falſus rumor cito opprimi-
tur; & uita poſterior iudicat de priore. Fieri quidem non poteſt, ut abſque morſu hominũ,
uitæ huius curricula quis pertranſeat: malorumq. ſolatium eſt, bonos carpere, dum peccan
tium multitudine putant culpam minui peccatorum. Sed tamen cito ignis ſtipulæ conquie
ſcit: & exundans flamma, deficientibus nutrimentis, paulatim emoritur. Si anno præteri-
to fama mentita eſt, aut certe ſi uerum dixit: ceſſet uitium; ceſſabit & rumor. Hæc dico,
non quod de te ſiniſtrum quid metuam, ſed quod pietatis affectu, etiam quæ tuta ſunt, per-
timeſcam. O ſi uideres ſororem tuam, & illud ſacri oris eloquium coram audire contingeret:
cerneres in paruo corpuſculo ingentes animos: audires, totam ueteris & noui teſtamenti
Exod. 15 ſupellectilem ex illius corde feruere. Ieiunia pro ludo habet, orationem pro deliciis. Tenet
tympanum in exemplum Mariæ; &, Pharaone ſubmerſo, uirginum choro præcinit: Cante
mus Domino: glorioſe enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem deiecit in mare. Has
docet pſaltrias Chriſto, has fidicinas erudit ſaluatori. Sic dies, ſic nox ducitur: &, oleo ad
lampades præparato, ſponſi expectatur aduentus. Imitare ergo & tu conſanguineam tuam.
Habeat Roma, quod anguſtior urbe Romana poſſidet Bethlehem. Habes opes, facile ti-
bi eſt indigentibus uictus ſubſidia miniſtrare. Quod luxuriæ parabatur, uirtus inſumat: nul
lam, nuptias contemptura, timeat egeſtatem: Redime uirgines, quas in cubiculum regis
inducas. Suſcipe uiduas, quas inter uirginum lilia, & martyrum roſas, quaſi quaſdam uio
las, miſceas: pro corona ſpinea, in qua Chriſtus mundi delicta portauit, talia ſerta compo
ne. Lætetur, & adiuuetur nobiliſſimus pater tuus: diſcat a filia, quod didicerat ab uxore.
Iam incanuit caput, tremunt genua, dentes cadunt: &, fronte ob ſenium rugis arata, uici
na eſt mors in foribus; deſignatur rogus prope. Velimus, nolimus, ſeneſcimus. Paret ſibi
uiaticum, quod longo itineri neceſſarium eſt. Secum portet, quod inuitus dimiſſurus eſt,
immo præmittat in cælum. quod ſi negauerit, terra ſumptura eſt. Solent adoleſcentulæ ui
1. Tim. 5 duæ, quarum nonnullæ abierunt retro poſt Satanam, cum luxuriatæ fuerint in Chriſto, nu
bentes dicere: Patrimoniolum meum quotidie perit: maiorum hereditas diſſipatur: ſeruus
contumelioſe locutus eſt: imperium ancilla neglexit. quis procedet ad publicum? quis re
ſpondebit pro agrorũ tributis? paruulos meos quis erudiet, & uernulas quis educabit? Et
hanc, pro nefas, cauſam opponunt matrimonii, quæ uel ſola debuit nuptias impedire. Su-
perducit mater filiis, non nutricium, ſed hoſtem; non parentem, ſed tyrannum. Inflamma
ta libidine, obliuiſcitur uteri ſui: & inter paruulos, ſuas miſerias neſcientes, lugens dudũ,
noua nupta componitur. Quid obtendis patrimonium? quid ſuperbiam ſeruulorum? con
fitere turpitudinem. nulla idcirco maritum ducit, ut cum marito non dormiat. aut, ſi cer-
te libido non ſtimulat; quæ tanta inſania eſt, in morem ſcortorum proſtituere caſtitatem,
ut augeantur diuitiæ, &, propter rem uilem, atque perituram, pudicitia, quæ pretioſa &
æterna eſt, polluatur? Si habes liberos, nuptias quid requiris? ſi non habes, quare expertã
non metuis ſterilitatem; & rem incertam certo præfers pudori? Scribuntur tibi nunc ſpon-
ſales tabulæ, ut poſt paululum teſtamentum facere compellaris. Simulabitur mariti infirmi-
tas; &, quod te morituram facere uolet, ipſe uicturus faciet: aut, ſi euenerit, ut ex ſecundo
marito

marito habeas filios, domeſtica oritur pugna, inteſtinum prælium. Non licebit tibi amare
liberos, nec æquis aſpicere oculis, quos genuiſti. Clam porriges cibos, inuidebit mortuo:
&, niſi oderis filios, adhuc eorum amare uideberis patrem. Quod ſi, de priore uxore ſobo-
lem habens, domum te introduxerit; etiam ſi clementiſſima fueris, omnes comœdi, & mi
mographi, & communes rhetorum loci in nouercam ſæuiſſimam declamabunt. Si prini-
gnus languerit, & condoluerit caput, infamaberis ut malefica. ſi non dederis cibos, crude
lis; ſi dederis, uenefica diceris. Oro te, quid habent tantum boni ſecundæ nuptiæ, ut hæc
mala ualeant compenſare? Volumus ſcire, quales eſſe debeant uiduæ? Legamus euangeliũ
ſecundum Lucam: Et erat, inquit, Anna prophetiſſa, filia Phanuelis de tribu Aſer. Anna Luc. 2.
interpretatur gratia: Phanuel in lingua noſtra reſonat, uultum Dei: Aſer uel in beatitudi-
nem, uel in diuitias uertitur. Quia igitur ab adoleſcentia uſque ad octogintaquattuor annos
uiduitatis onus ſuſtinuerat, & non recedebat de templo, diebus ac noctibus inſiſtens
jeiuniis & obſcrationibus; iccirco meruit gratiam ſpiritualem, & nuncupari filia uultus Dei,
& ataui beatitudine diuitiiſq. cenſeri. Recordemur uiduæ Sareptanæ, quæ & ſuæ & filiorũ 3. Reg. 17
ſaluti, Heliæ prætulit famem; ut in ipſa nocte moritura cum filio ſuperſtitem hoſpitem relin
queret, malens uitam perdere, quam eleemoſynam; & in pugillo farinæ, ſeminarium ſibi
meſſis Dominicæ præparauit. Farina ſeritur, & olei capſaces naſcitur. in Iudæa frumenti eſt
penuria. granum enim tritici ibi mortuum fuerat, & in gentium uidua olei fluenta ma- Ioan. 12
nabant. Legimus in Iudith, (ſi cui tamen placet uolumen recipere) uiduam confectam ie- Iudith 10
iuniis, & habitu lugubri ſordidatam, quæ non lugebat mortuum uirum, ſed ſqualore cor-
poris, ſponſi quærebat aduentum. Video armatam gladio manum, cruentam dexteram. re
cognoſco caput Holophernis, de mediis hoſtibus reportatũ. Vincit uiros ſemina, & caſtitas
truncat libidinem: habituq. repente mutato, ad uictrices ſordes redit, omnibus ſæculi cul
tibus mundiores. Quidam imperite & Deboram inter uiduas numerant, ducemq. Barach Iud. 4
arbitrantur Deboræ filium; cum aliud ſcriptura commemoret. Nobis ad hoc nominabitur,
quod prophetiſſa fuerit, & in ordine iudicum ſupputetur. Et quia dicere poterat: Quam Pſal. 118
dulcia gutturi meo eloquia tua: ſuper mel & fauum ori meo: Apis nomen accepit, ſcriptura
rum floribus paſta, ſpiritus ſancti odore perfuſa, & dulces ambroſiæ ſuccos prophetali ore
cõponens. Noemi, quæ nobis ſonat παρακεκλημένη, quam interpretari poſſumus, conſola- Ruth 1
tam, marito & liberis peregre mortuis, pudicitiam reportauit in patriam, &, hoc ſuſten-
tata uiatico, nurum Moabitidem tenuit: ut illud Eſaiæ uaticinium compleretur: Emitte Eſa. 16
agnum Domine dominatorem terræ, de petra deſerti, ad montem filiæ Sion. Venio ad ui- Luc. 21
duam de euangelio, uiduam pauperculam, omni Iſraelitico populo ditiorem, quæ acci- Mar. 12
piens granum ſinapis, & mittens fermentum in farinæ ſatis tribus, patris & filii confeſſionẽ, Luc. 13
ſpiritus ſancti gratia temperauit, & duo minuta miſit in gazophylacium: ideſt: quidquid ha
bere poterat in ſubſtantia ſua, uniuerſaſq. diuitias in utroque fidei ſuæ obtulit teſtamento.
Hæc ſunt duo ſeraphin ter glorificantia trinitatem, & in theſauros Eccleſiæ condita. Vnde & Eſa. 6
forcipe utriuſque teſtamenti, ardens carbo comprehenſus, purgat labia peccatoris. Quid
uetera repetam, & uirtutes feminarum de libris proferam; cum poſſis multas ante oculos
tibi proponere in urbe, qua uiuis, quarum imitari exemplum debeas? Et ne uidear adula-
tione per ſingulas currere, ſufficit tibi ſancta Marcella; quæ reſpondens generi ſuo, aliquid
nobis de euangelio retulit. Anna ſeptem annis a uirginitate uixerat cum marito, iſta ſeptem Luc. 2
menſibus. Illa Chriſti expectabat aduentum: iſta tenet, quem illa ſuſceperat. Illa uagien-
tem canebat: iſta prædicat triumphantem. Illa loquebatur de eo omnibus, qui expectabant
redemptionem Iſrael: hæc cum redemptis gentibus clamitat: Frater non redimit, redimet Pſal. 48
homo. Et de alio pſalmo: Homo natus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſſimus. Scio me Pſal. 86
ante hoc ferme biennium edidiſſe libros contra Iouinianum, quibus uenientes econtrario
quæſtiones, ubi Apoſtolus concedit ſecunda matrimonia, ſcripturarum auctoritate contri
ui. & non eſt neceſſe eadem ex integro ſcribere; cum poſſis inde, quæ ſcripta ſunt, mutua
ri. Hoc tantum, ne modum egrediar epiſtolæ, admonitam te uolo: Cogita quotidie, te eſſe
morituram; & numquam de ſecundis nuptiis cogitabis.

ARGV-

ARGVMENTVM.

AGERVCHIAM uirginem, Celerini filiam, & Metroniæ neptem, a ſecundis dehortatur nuptijs, reijciens argumenta omnia, quæ in contrarium facere uiderentur. inchoat autem, ut ſolet, a laudibus, &c., explicata re ipſa, poſtremo uagatur, in hunc eundem ſenſum mundi calamitates illi ante oculos ponens.

AD AGERVCHIAM VIDVAM, de monogamia.

EPISTOLA XI.

IN uetere uia nouam ſemitam quærimus; & in antiqua, detritaq. materia, rudem artis excogitamus elegantiam: ut nec eadem ſint, & eadem ſint. Vnum iter, & peruenieudi quo cupias multa compendia. Sæpe ad uiduas ſcripſimus; & iu exhortationem earũ multa de ſcripturis ſanctis exempla repetentes, uarios teſtimoniorum flores in unam pudicitiæ cotonam texuimus. nunc ad Ageruchiam nobis ſermo eſt: quæ, quodam uaticinio futurorum, ac Dei præſidentis auxilio, nomen accepit. quam auiæ, matris, amitæque, probatarum in Chriſto ſeminarum, nobilis turba circumſtat: quarum auia Metronia, per quadraginta annos uidua perſeuerans, Annam nobis filiã
Luc. 2 Phanuelis de euangelio retulit. Benigna mater, quartum & decimum uiduitatis implens annum, centenario uirginum choro cingitur. Soror Celerini patris Ageruchia, quæ paruu lam nutriuit infantem, & in ſuo natam ſuſcepit gremio, per annos uiginti mariti ſolatio deſtituta, erudit neptem, docens quod a matre didicit. Hæc breui ſermone perſtrinxi, ut oſtendam adoleſcentulã meam non præſtare monogamiam generi ſuo, ſed reddere; nec tam laudandam eſſe, ſi tribuat; quam omnibus execrandam, ſi negare tentauerit; præſertim cum poſthumus eius Simplicius nomen patris referat; & nulla ſit excuſatio deſertæ ac ſine herede domus; ſub quorum patrocinio interdum ſibi libido blanditur; ut, quod propter intemperantiam ſuam faciunt, uideantur facere deſiderio liberorum. Sed quid ego quaſi ad retrectantem loquor; cum audiam eam multos palatii proceres eccleſiæ uitare præſidio; quos certatim diabolus inflammat, ut uiduæ noſtræ caſtitatem probent, quam & nobilitas, & forma, & ætas, & opes faciunt cunctis appetibilem; ut, quanto plura ſunt, quæ impugnant pudicitiam, tanto uictricis maiora ſint præmia? Et quia nobis de portu egredientibus quaſi quidam ſcopulus opponitur, ne poſſimus ad pelagi tuta decurrere; & Apoſtoli
1.Tim. 5 Pauli ſcribentis ad Timotheum profertur auctoritas, in qua de uiduis diſputans, ait: Volo autem iuniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare aduerſario, maledicti gratia: iam enim quædam abierunt retro poſt ſatanam: oportet primum ſenſum tractare præcepti, & omnem loci huius continentiam diſcutere, atque ita Apoſtolicis ueſtigiis inſiſtentem, ne tranſuerſum quidem, ut dici ſolet, unguem in partem alteram decliuare. Supra ſcripſerat, qualis uidua eſſe deberet: unius uiri uxor, quæ liberos educauit, quæ in bonis operibus habuit teſtimonium, quæ tribulatis de ſua ſubſtantiola ſubminiſtrauit, cuius ſpes Deus eſt, & quæ permanet in obſecratione, & orationibus nocte ac die. Poſt quæ iungit contraria: Quæ autem in deliciis eſt, uiuens mortua eſt. Statimq. infert, ut diſcipulum ſuum muniat omni arte doctrinæ: Adoleſcentiores autem uiduas deuita: quæ cum laſciuierint in Chriſto, nubere uolunt, habentes damnationem, quod primam fidem irritam fecerunt. Propter has igitur, quæ fornicatæ ſunt in iniuriam uiri ſui Chriſti, (hoc enim καταστρηνιάσωσιν Græcus ſermo ſignificat) uult Apoſtolus alterum matrimonium, præferens digamiam fornicationi, ſecundum indulgentiam dumtaxat, non ſecundum imperium. Simulq. ſingula teſtimonii uerba tractanda ſunt. Volo, inquit, adoleſcentulas nubere. Cur, quæſo? quia nolo adoleſcentulas fornicari. Procreare filios. quam ob cauſam? Ne metu partus ex adulterio filios necare cogantur. Matres familias eſſe. Quare obſecro? Quia multo tolerabilius eſt digamam eſſe, quam ſcortum; & ſecundum habere uirũ, quam plures adulteros. in altero enim miſeriarum conſolatio, in altero pœna peccati eſt. Sequitur: Nullam occaſionem dare aduerſario maledicti gratia: in quo breui accinctoq. præcepto multa ſimul monita continentur. Ne propoſitum uiduæ exquiſitior cultus infamet. Ne oculorum nutibus, & hilaritate uultus, iuuenum poſt ſe greges trahat. Ne aliud uerbo, aliud habitu polliceatur, & conueniat ei uerſiculus ille uulgatus: Riſit, & arguto quiddam promiſit

miſit ocello. Atque ut omnes nubendi cauſas breui ſermone concluderet; cur hoc præcepiſ
ſet, oſtendit, dicens: Iam enim quædam abierunt retro poſt ſatanam. Ideo ergo ſecunda,
&, ſi neceſſe eſt, tertia incontinentibus aperit matrimonia, ut a ſatana abſtrahat; ut magis
mulierem qualicumque uiro iunctam faciat eſſe, quam diabolo. Sed & ad Corinthios tale 1. Cor. 7
quid loquitur: Dico autem innuptis, & uiduis: bonum eſt illis, ſi ſic permanſerint ut ego.
ſi autem non ſe continent, nubant: melius enim eſt nubere, quam uri. Cur Apoſtole? Sta
tim intulit: Quia peius eſt uri. Alioquin abſolutum bonum eſt, & ſine comparatione peio
ris, eſſe quod Apoſtolus eſt, ideſt, ſolutum non ligatum; nec ſeruum, ſed liberum; cogi-
tantem ea, quæ Dei ſunt, non ea, quæ uxoris. Et protinus in conſequentibus, Mulier, in-
quit, alligata eſt uiro, quamdiu uir eius uiuit: quod ſi dormierit uir eius, libera eſt: cui
uult nubat, tantum in Domino. beatior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundum conſilium
meum. Puto autem, quod & ego ſpiritum Dei habeam: & in boc idem ſenſus eſt, quia idē
ſpiritus: diuerſæ epiſtolæ, ſed unus auctor epiſtolarum. Viuente uiro mulier alligata eſt, &
mortuo ſoluta. Ergo matrimonium uinculum eſt, & uiduitas ſolutio. Vxor alligata eſt ui-
ro, & uir uxori alligatus eſt, intantum, ut ſui corporis non babeant poteſtatem, & alter-
utrum debitum reddant; nec poſſint babere pudicitiæ libertatem, qui ſeruiunt dominatui
nuptiarum. Quodq. addidit, Tantum in domino, amputat ethnicorum coniugia. De qui-
bus & in alio loco dixerat: Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio 2. Cor. 6
iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci cum tenebris? quæ conuentio Chriſti cum Be
lial? aut quæ pars fideli cum infideli? qui conſenſus templo Dei cum idolis? Ne ſcilicet are Deut. 20
mus in boue, & aſino: ne tunica nuptialis uario ſit texta ſubtegmine. Extemploq. tollit, Leuit. 19
quod conceſſerat; &, quaſi pæniteat eum ſententiæ ſuæ, retrahit: Beatior erit, ſi ſic per-
manſerit: ſuiq. boc magis dicit eſſe conſilii. quod ne contemnatur ut hominis; ſpiritus ſan
cti auctoritate confirmat; ut non indulgens bomo fragilitati carnis humanæ, ſed in Apoſto
lo ſpiritus ſanctus præcipiens audiatur. Nec ſibi in eo annorũ puellarium debet uidua blan
diri, quod non minus ſexagenariam eligi præcipit: neque enim innuptas, uel iuuenculas
cogit, ut nubant, qui de nuptis quoque loquitur: Tempus breue eſt: ſupereſt, ut & qui 1. Cor. 7
habent uxores, ſic ſint, quaſi non habeant: ſed de his uiduis diſputat, quæ ſuorum nutriun
tur alimentis, quæ filiorum & nepotũ ceruicibus imponuntur. Quibus imperat, ut diſcant
domum ſuam colere, & remunerare parentes, & ſufficienter eis tribuere: ut non grauetur
eccleſia, & poſſit certis uiduis miniſtrare. De quibus ſcriptũ eſt: Honora uiduas, quæ ueræ 1. Tim. 5
uiduæ ſunt, hoceſt, quæ omni ſuorum auxilio deſtitutæ ſunt; quæ manibus ſuis laborare
non poſſunt; quas paupertas debilitat, ætasq. cõficit; quibus Deus ſpes eſt, & omne opus
oratio. Ex quo datur intelligi, adoleſcentulas uiduas, exceptis his, quas excuſat infirmi-
tas, uel ſuo labori, uel liberorum ac propinquorum miniſterio delegari. Honor autem im
præſentiarum uel pro eleemoſyna, uel pro munere accipitur, ut eſt illud: Presbyteri dupli
ci honore digni babeantur, maxime qui laborant in uerbo, & doctrina. Et in euangelio Do
minus diſſerit mandatum legis, in quo dicitur: Honora patrem tuum, & matrem tuam: Matth. 15
non in uerbotum ſono, qui inopiam parentum caſſa poteſt adulatione fruſtrari, ſed in uic
tus neceſſariis miniſtrandis debere intelligi. iubente enim Domino, ut filii alerent paren-
tes pauperes, & redderent beneficia ſenibus, quæ paruuli acceperant, ſcribæ & phariſæi
econtrario docebant filios, ut parentibus reſponderent: Corban, hoceſt, donum, quod Mar. 7
altari pollicitus ſum, & in templi dona promiſi, ſi tu a me acceperis cibos, uertetur in tuũ
refrigerium. Atque ita fiebat, ut, egentibus patre, & matre, ſacrificiũ offerrent filii, quod
ſacerdotes, ſcribæq. conſumerent. Si ergo Apoſtolus pauperes uiduas, eas tamen, quæ ado 1. Tim. 5
leſcentulæ ſunt, & nulla debilitate franguntur, cogit ſuis manibus laborare, ne grauetur
eccleſia, & poſſit anus uiduas ſuſtentare: qua excuſatione utetur, quæ opibus mũdi affluit,
quæ poteſt etiam aliis miniſtrare, & de iniquo mammona ſibi facere amicos, qui poſſint Luc. 16.
eam in æterna tabernacula recipere? Simulq. conſidera, quod uidua non eligatur, niſi uni-
us uiri uxor: & nos putabamus ſacerdotum hoc tantum eſſe priuilegium, ut non admitta-
tur ad altare, niſi qui unam habuerit uxorem. non ſolum enim ab officio ſacerdotii diga-
mus excluditur, ſed & ab eleemoſyna eccleſiæ, dum indigna putatur ſtipe, quæ ad ſecun-
da coniugia deuoluta eſt. Quamquam lege ſacerdotali teneatur & laicus, qui talem præbe-
re ſe debet, ut poſſit eligi in ſacerdotium. non autem eligitur, ſi digamus fuerit. porro eli-
guntur ex laicis ſacerdotes, ergo & laicus tenetur mandato; per quod ad ſacerdotium per-
uenitur. Aliud eſt, quod uult Apoſtolus; aliud, quod cogitur uelle. Vt concedat ſecunda
matrimonia, meæ eſt incontinentiæ, non illius uoluntatis. Vult omnes eſſe ſicut ſe ipſum,
& ea

& ea cogitare, quæ Dei ſunt, & ſolntos neqnaquam ultra alligari. ſed, ſi labentes per in-
cõtinentiam ad barathrum ſtupri uiderit peruenire; digamiæ porrigit manum; ut cum una
magis, quam cum pluribus uolutentur. Quod nequaquam ut amare dictũ, & contra Apo-
ſtoli regulam, ſecundus nuptiator exaudiat. Duæ enim ſunt Apoſtoli uoluntates, una, qua
præcipit: Dico autẽ innuptis, & uiduis: bonum eſt illis, ſi ſic permanſerint, ſicut & ego.
Altera, qua indulget: Si autem non ſe continent, nnbant. melins eſt enim nubere, quam
uri. Primum, quid uelit, deinde, quid cogatur uelle, demonſtrat. Vult nos permanere
poſt nuptias, ſicut ſe ipſum: et propoſitæ beatitudinis Apoſtolicum ponit exemplum. ſin
autem nos uiderit nolle, quod ipſe uult; incõtinentiæ noſtræ tribuit indulgentiam. Quam
e duabus eligimus uoluntatem; qnod magis uult, & qnod per ſe bonum eſt; an quod ma-
li comparatiohe fit leuius, & quodam modo nec bonum eſt, quia præfertur malo? Ergo,
ſi eligimus, quod Apoſtolus non uult, ſed nelle compellitur, immo acquieſcit deteriora cu
Leuit. 21. (22 pientibus; non Apoſtoli, ſed noſtram facimus uoluntatem. Legimus in neteri teſtamento:
Semel maritatas filias ſacerdotum, ſi uiduæ fuerint, ueſci debere de ſacerdotalibus cibis,
mortuisq. ſic a patre exhibendum inſeriarum officinm: ſin autem alios uiros acceperint,
alienas eas & a patre & a ſacrificiis fieri, & inter externas debere deputari. Quod quidẽ ob-
ſeruat & gentilitas, in condemnationem noſtri, ſi hoc non exhibeat ueritas Chriſto, quod
tribuit mendacium diabolo, qui & caſtitatem reperit perditricem. Hierophanta apud Athe
nas euiratur, & æterna debilitate fit caſtus. Flamẽ unius uxoris ad ſacerdotium admittitur.
Flaminica quoque unius mariti eligitur uxor. Ad tanri Aegyptii ſacra ſemel maritus aſſu-
mitur. Vt omittam uirgines Veſtæ, & Apollinis, Iunonisq. Achiuæ, & Dianæ, ac Miner-
uæ, quæ perpetua ſacerdotii uirginitate marceſcunt: ſtringam breuiter reginam Carthagi-
nis, quæ magis ardere uoluit, quam Hiarbæ regi nubere; et Haſdrubalis uxorem, quæ, ap
prehenſis utraque manu liberis, in ſubiectum ſe præcipitauit incendium, ne pudicitiæ da-
mna ſentiret; & Lucretiam, quæ; amiſſa gloria caſtitatis, nolluit pollutæ conſcientiæ ſuper-
uiuere. Ac ne multa longo ſermone contexam, quæ potes de primo contra Ioniniatum uo
lumine ad ædificationem tuam ſumere; unum tantum, quod in patria tua geſtum eſt, repe
tam; ut ſcias, pudicitiam etiam barbaris, ac feris, & ſangninariis gentibus eſſe uenerabi-
lem. Gens Theutonuin, ex nltimis Gallorum oceani atque Germaniæ profecta litoribus,
omnes gallias innndauit; ſæpiusq. cæſis Romanis exercitibus, apud aquas Sextias, Mario
pugnante, ſuperata eſt. quorum trecentæ matronæ, cum aliis ſe nlris, captinitatis condi-
cione, tradendas eſſe didiciſſent; primum conſulem deprecatæ ſunt, ut templo Cereris ac
Veneris in ſeruitinm traderentur: quod cum non impetrarent, ſubmonente eas lictore, par-
uulis cæſis liberis, mane mortuæ ſunt repertæ, ſoffocatis laqueo fancibus, & mutuis com-
plexibus ſe tenentes. Quod igitur barbaræ caſtitati non potuit inferre captiuitas, hoc ma
trona nobilis faciet? & experietur alterum uirum, quæ priorem aut bonum perdidit, aut
malum experta eſt, ut rurſum contra iudicium Dei facere nitatur? Quid, ſi ſtatim ſecun-
dum perdiderit? ſocietur & tertio, &, ſi ille dormierit, in quartum quintumq. procedat,
ut nihil ſit, quo a meretricibus differat? Omni ratione uiduæ prouidendum eſt, ne caſtita-
tis primos excedat limites. quos ſi exceſſerit, & uerecnndiam ruperit matronalem; in o-
Hier. 3 mnem debacchabitur luxuriam, ita nt prophetam mereatur audire dicentem: Facies mere-
tricis facta eſt tibi: impudorata es tu. Quid igitur? damnamus ſecunda matrimonia? mini-
me, ſed prima laudamus. Abiicimus de eccleſia digamos? abſit: ſed monogamos ad conti
Gen. 7 nentiam prouocamus. In arca Noe non ſolum munda, ſed & immunda fuerunt animalia.
2. Tim. 2 habuit, homines, habuit & ſerpentes. In domo qnoque magna, uaſa diuerſa ſunt: alia in
honorem, alia in contumeliam. eſt & crater ad bibendum, eſt & matula ad ſecretiora natu
Matth. 13 ræ. Nam cum in ſemente terræ bonæ, centeſimum, & ſexageſimnm, & trigeſimnm ſructum,
euangelia doceant; & centenarius, pro nirginitatis corona, primnm gradum teneat; ſexa-
genarius, pro labore uiduarum, in ſecundo ſit numero; tricenarius fœdera nuptiarum ipſa
digitorum coniunctione teſtetur: digamia in quo erit numero? immo extra numerum. cer
Matth. 13 te in bona terra non oritur, ſed in nepribus, & ſpinetis uulpinm, quæ Herodi impiiſſimo
cõparantur; ut in eo ſe putet eſſe laudabilem, ſi ſcortis melior ſit; ſi publicarum libidinum
uictimas ſuperet; ſi uni ſit proſtituta, non pluribus. Rem dicturus ſum incredibilem, ſed
multorum teſtimoniis approbatam. Ante annos plurimos, cum in chartis eccleſiaſticis iu-
uarem Damaſum, Romanæ nrbis epiſcopnm, & orientis atque occidentis ſynodicis conſul
tationibus reſponderem; uidi duo inter ſe paria, uiliſſimorum e plebe hominum compara-
ta, unum, qui uiginti ſepeliſſet uxores, alteram, quæ uiceſimum ſecundum habuiſſet ma-
ritum,

ritum, extremo ſibi, ut ipſi putabant, matrimonio copulatos. ſumma omnium expectatio,
uirorum pariter ac feminarum, poſt tantas rudes quis quẽ prius efferret. uicit maritus, &,
totius urbis populo confluente, coronatus, & palmam tenens, adoreamq. pet ſingulos ſi-
bi acclamantes, uxoris multinubæ feretrum præcedebat. Quid dicemus tali mulieri? nem-
pe illud, quod Dominus Samaritanæ: Vigintiduos habuiſti maritos, & iſte, a quo ſepelie- Ioan. 4
ris, non eſt tuus. Itaque obſecro te, religioſa in Chriſto filia, ut teſtimonia iſta non noue-
ris, quibus incõtinentibus, & miſeris ſubuenitur; ſed illa potius lectites, quibus pudicitia
coronatur. Sufficit tibi, quod primũ perdidiſti uirginitatis gradum; & per tertium ueniſti
ad ſecundum, ideſt, per officium coniugale ad uiduitatis continentiam. Extrema, immo
abiecta, ne cogites: nec aliena & longe poſita exempla perquiras. habes auiam, matrẽ, &
amitam. quarum tibi abundans imitatio, atque doctrina, & præcepta uiuendi, norma uir
tutum eſt. ſi enim multæ in coniugio, uiuentibus adhuc uiris, intelligunt illud Apoſtoli:
Omnia licent, ſed non omnia expediunt: & caſtrant ſe propter regna cælorum, uel a ſecun 1. Cor. 6
da natiuitate poſt lauacrum ex conſenſu, uel poſt nuptias ex ardore fidei: cur uidua, quæ Matth. 19
iudicio Dei uirum habere deſiit, non illud lætabunda congeminet: Dominus dedit, Do- Iob 1
minus abſtulit: & oblatam occaſionẽ arripiat libertatis, ut ſui corporis habeat poteſtatem,
nec rurſum ancilla fiat hominis? Et certe multo laborioſius eſt, non frui eo, quod habeas,
quam deſiderare, quod amiſeris. Vnde & uirginitas in eo facilior eſt, quod carnis in-
centiua nõ nouit; & uiduitas in eo ſolicitior, quod præteritas animo recolit uoluptates, ma
xime ſi ſe uirum putet perdidiſſe, non præmiſiſſe; quorũ alterum doloris, alterum gaudii
eſt. Primi hominis creatura nos doceat, plures nuptias refutare. Vnus Adam & una Eua; Gen. 2
immo una ex eo coſta, ſeparatur in feminam. rurſumq. quod diuiſum fuerat, nuptiis copu
latur, dicente ſcriptura: Erunt duo in carnem unam: nõ in duas, nec in tres. Propter quod Matth. 19
relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: certe non uxoribus. Quod te
ſtimonium Paulus ediſſerens, ad Chriſtum refert, & ad Eccleſiam; ut primus Adam in car Eph. 5
ne, ſecundus in ſpiritu monogamus ſit. Sit una Eua, mater cunctorum uiuentium; & una
Eccleſia, parens omnium Chriſtianorum. Sicut illam maledictus Lamech in duas diuiſit Gen. 4
uxores: ſic hanc hæretici in plures eccleſias lacerant; quæ iuxta Apocalypſim Ioannis ſyna- Apoc. 2
gogæ magis diaboli appellandæ ſunt, quam Chriſti conciliabula. Legimus in carminum li
bro: Sexaginta ſunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adoleſcentulæ, quarum non eſt nu Cant. 6
merus. Vna eſt columba mea, perfecta mea: una eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ. Ad
quam ſcribit idem Ioannes epiſtolam: Senior electæ dominæ, & filiis eius. Sed & in Ar- 2. Ioan. 1
cam, quam Petrus apoſtolus ſub typo interpretatur Eccleſiæ, Noe cum tribus filiis, ſingu- 1. Petr. 3
las, non binas uxores introduxit. Etiam de immundis animalibus bina ſumuntur, maſcu- Gen. 7
lus, & femina: ut ne in beſtiis quidem, ſerpentibusq. crocodilis, ac lacertis digamia ha-
beat locum. Quod ſi de mundis ſeptena ponuntur, ideſt, imparia; & in hoc uirginitatis ac
pudicitiæ palma monſtratur: Egreſſus enim de arca Noe, Deo uictimas immolauit: nõ uti- Gen. 8
que de pari, ſed de impari numero, quia alterum fetibus, atque coniugio, alterum ſacrifi-
cio præparatum eſt. Atqui patriarchæ non ſingulas habuerunt uxores, immo & concubinas
habuere plurimas. Et, ne hoc parum ſit; Dauid multas, & Solomon habuit innumerabi- 1. Reg. 25
les. Iudas ad Thamar, quaſi ad ſcortum, ingreditur. Et iuxta occidentem litteram, Oſee 3. Reg. 11
propheta non ſolum meretrici, ſed etiam adulteræ copulatur. Quod ſi & nobis iure conce- Gen. 38
ditur: adhinniamus ad omnes feminas, &, in exemplum Sodomæ, & Gomorræ, ab ulti- Oſee 1
mo die deprehendamur uendentes, & ementes, nubentes, & nuptui tradentes: ut tunc ſit Matth. 24
finis coniugii, quando terminus uitæ. Quod & ſi poſt diluuium, & ante diluuium uiguit
iſta ſententia: Creſcite, & multiplicamini, & replete terram: quid ad nos? in quos fines ſæ Gen. 1. 8
culorum decurrerunt, quibus dicitur: Tempus breue eſt, & iam ſecuris ad radices arborum 1. Cor. 7
poſita eſt, quæ ſiluam legis, & nuptiarum, euangelica caſtitate ſuccidat? Tempus ample- Matth. 3
xandi, & tempus longe fieri ab amplexibus. Hieremias, captiuitate propinqua, uxorem Eccls. 3 Hier. 16
prohibetur accipere. Ezechiel in Babylone, Mortua eſt, inquit, uxor mea: & apertum eſt Ezech. 24
os meum. Nec ducturus uxorem, nec ille, qui duxerat, poſſunt in opere cõiugali libere pro Pſal. 143
phetare. Olim gloriæ erat, illum audire uerſiculum: Filii tui ſicut nouellæ oliuarum, In cir- 1. Cor. 6
cuitu menſæ tuæ: & uideas filios filiorũ tuorum. nunc de continentibus dicitur: Qui ad- Pſal. 61
hæret Domino, unus ſpiritus eſt. Et adhæſit anima mea poſt te: me ſuſcepit dextera tua. Exod. 21
Tunc oculum pro oculo, nunc uerberanti maxillam, præbemus & alteram. Illo tempore Matth. 5
bellatoribus dicebatur: Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime: modo audit Pſal. 44
Petrus: Conde gladium tuum in uaginã: qui enim gladio percutit, gladio morietur. Hæc Ioan. 18 Matth. 26

dicimus, non ſeparantes legem & euangelium, ut Marcion calumniatur, ſed unum atque
eundem ſuſcipientes Deum: qui pro uarietate temporum atque cauſarum principium & fi-
nis: ſerit, ut metat: plantat, ut habeat quod ſuccidat: iacit fundamentum, ut ædificatio-
ni, conſummato ſæculo, culmen imponat. Alioquin, ſi ad ſacramenta ueniamus, & futuro-
Gal. 4 rum typos, non noſtro arbitrio, ſed Apoſtolo diſſerente conſideremus; Agar, & Sara, uel
Gen. 29 mons Sina, & Sion, duo teſtamenta ſignificant. Lia lippientibus oculis, & Rachel, quam
1. Reg. 1 Iacob amabat plurimum, ſynagogam Eccleſiamq. teſtantur. Vnde & Anna prius ſterilis, Fe
Gen. 25 nennæ ubertate fecundior eſt. Licet monogamia nos in Iſaac & Rebecca præceſſerit: cuius
ſolius partus Domini reuelatio eſt. Nec ulla alia feminarum Deum per ſe ipſam conſulit.
Gen. 38 Quid loquar de Thamar, quæ Zaram, & Phares geminos fudit infantes: in quorum natiui
tate diuiſa maceria duos populos ſeparauit: et ligata manus coccino, conſcientiam Iudæo-
Oſee 1 rum iam tunc Chriſti paſſione reſperſit. Ac de ſcorto prophetico? cuius ſimilitudo uel Ec-
cleſiam ſignificat de gentibus congregatam, uel, quod ipſi loco magis conuenit, ſynagogã
primum aſſumptam de idololatris per Abraham, & Moyſen; deinde, poſt adulterium, &
negationem ſaluatoris, ſedentem plurimo tempore ſine altari, ſacerdotibus ac prophetis,
Rom. 11 & uiri priſtini conſortium præſtolantem; ut, poſtquam ſubintrauerit plenitudo gentium,
tunc omnis Iſrael ſaluus fiat. Quaſi in breui tabella latiſſimos terrarum ſitus oſtendere uo-
lui, ut pergam ad alias quæſtiunculas: quarum prima de Annæ conſilio eſt. Sola ne perpe-
tua mærens carpere iuuenta? Nec dulces natos, Veneris nec præmia noris? Id cinerem,
aut manes credis curare ſepultos? Cui breuiter reſpondeat ipſa, quæ paſſa eſt: Tu lacrymis
euicta meis, tu prima furentem His germana malis oneras, atque obiicis hoſti. Non
licuit thalami expertem ſine crimine uitam Degere more feræ, tales nec tangere curas.
Non ſeruata fides cineri promiſſa Sichæi. Proponis mihi gaudia nuptiarum: ego tibi
opponam pyram, gladium, & incendium. Non tantum boni eſt in nuptiis, quod ſpera-
mus, quantum mali, quod accidere poteſt, & timendum eſt. Libido enim tranſacta ſem-
per ſui relinquit pænitudinem; numquam ſatiatur; & extincta redaccenditur; uſu creſcit,
& deficit; nec rationi paret, quæ impetu ducitur. Sed dices: Amplæ opes, & diſpenſatio
rei familiaris egent auctoritate uiri. Scilicet perierunt domus cælibum; &, niſi cum ſeruu-
lis tuis ipſa ſeruieris, familiæ tuæ imperare nõ poteris. Auia tua, mater, & amita, nonne au
ctoritatis priſtinæ, honoriſq. maioris ſunt, dum eas & tota prouincia, & eccleſiarum prin-
cipes ſuſpiciunt? Ergo milites, & peregrinantes, ſine uxoribus ſua hoſpitiola non regunt?
& nec inuitant ad cõuiuia, nec inuitantur? Quaſi nõ poſſis probatæ ætatis habere famulos,
uel libertos, in quorũ nutrita es manibus; qui præſint domui, ad publicũ reſpondeant, tri
buta perſoluant; qui te ſuſpiciant, ut patronam; diligant, ut alumnam; uenerentur, ut ſan
Luc. 12 ctam. Quære primum regnum Dei, & hæc omnia adiicientur tibi. Si de ueſte cogitaueris;
Matth. 6 lilia tibi de euangelio proponuntur. Si de cibo; remitteris ad aues, quæ non ſerunt, neque
metunt, & pater tuus cæleſtis paſcit illas. Quantæ uirgines, & uiduæ, abſque ulla ſorde ru
moris, ſuam ſuſtantiolam gubernarunt? Caue, ne iungaris adoleſcentulis; ne his adhæreas,
propter quas Apoſtolus concedit ſecunda matrimonia, & ſuſtineas in media tranquillitate
1. Tim. 5 naufragium. Si Timotheo dicitur: Adoleſcentiores uiduas deuita: Et iterum: Ama anus,
ut matres; adoleſcentulas, ut ſorores cum omni caſtitate: quare tu me commonentem non
audias? Fuge perſonas, in quibus poteſt malæ conuerſationis eſſe ſuſpicio: nec paratum ha
beas illud e triuio: ſufficit mihi conſcientia mea: non curo, quid de me loquantur homi-
Rom. 12 nes. Et certe Apoſtolus prouidebat bona, non tantum coram Deo, ſed etiam coram homi
nibus; ne per illum nomen Dei blaſphemaretur in gentibus. Habebat utique poteſtatẽ ſo-
1. Cor. 9 rorem mulierẽ circumducendi; ſed nolebat ſe iudicari ab infideli cõſcientia. Et cum poſſet
2. Theſſ. 3 de euangelio uiuere, diebus ac noctibus laborabat manibus ſuis, ne quem grauaret creden
1. Cor. 8 tium. Si ſcandalizat, inquit, eſca fratrem; in æternum carnem non manducabo. Dicamus
& nos: Si ſcandalizat ſoror, uel frater non unum, & alterum, ſed totam Eccleſiam; nec ſoro
rem uidebo, nec fratrem. Melius eſt rem familiarem minui, quã ſalutem animæ perire. Me
lius eſt amittere, quod, uelimus, nolimus, aliquando periturũ eſt. Melius eſt ſponte dimit-
Luc. 12 tere, quam id amittere, pro quo omnia dimittenda ſunt. Quis noſtrũ, non dicã cubitum,
quod enorme eſt, ſed unius unciolæ decimã partem adiicere poteſt ad ſtaturam ſuã? & ſolli
Matth. 6 citi ſumus, quid manducemus, aut quid bibamus? Ne cogitemus ergo de craſtino. Sufficit
diei malitia ſua. Iacob fratrẽ fugiens, magnis in patris domo diuitiis derelictis, nudus pergit
Gen. 28 in Meſopotamiã; &, ut nobis fortitudinis ſuæ præberet exemplũ, lapide capiti ſuppoſito,
uidit ſcalam ad cælum uſque ſubrectam, & Dominum innitentẽ ſuper eam; per quã aſcen-

debant

bant angeli, & deſcendebant: ut nec peccator deſperet ſalutem, nec iuſtus de ſua uirtute ſe
curus ſit. Atque, ut multa prætereã: neque enim tempus eſt, ut aſſumpti teſtimonii omnia
ediſſeram: poſt annos uiginti diues Dominus, & pater ditior, qui dudum Iordanem in ba-
culo tranſierat, cum tribus turmis gregum in patriam reuertitur. Apoſtoli, toto orbe pere- Gen. 32
grini, non æs in zona, non uirgam in manu, non caligas habuere in pedibus; & tamen di- Matth. 10
cere poterant: Nihil habentes, & omnia poſſidentes. Et: Aurum & argentum nõ eſt nobis: 2. Cor. 6
quod autem habemus, hoc tibi damus: in nomine Ieſu Chriſti Nazareni, ſurge, & ambu- Act. 3
la. Non enim erant diuitiarum ſarcina prægrauati. Et ideo ſtantes cum Helia in foramine pe
træ, per anguſtias acus tranſire poterant, & poſteriora Domini contemplari. Nos uero 3. Reg. 19
ardemus auaritia; & contra pecunias diſputantes, auro ſinum expandimus; nihilq. nobis Matth. 19
ſatis eſt: et illud, quod de Megarenſibus dicitur, iure miſeris coaptari poteſt: Aedificant,
quaſi ſemper uicturi: uiuunt, quaſi altera die morituri. Et hæc facimus, quia Domini uer-
bis non credimus, & quia ætas optata cunctis non uiciniam mortis, quæ debetur mortali-
bus lege naturæ, ſed, caſſa ſpe, annorum nobis ſpatia pollicetur. nemo enim tam fractis ui
ribus, & ſic decrepitæ ſenectutis eſt, ut non putet ſe unum adhuc annum eſſe uicturum. un
de ſubrepit obliuio condicionis ſuæ; ut terrenum animal, & iam iamq. ſoluendum erigatur
in ſuperbiam, & animo cælum teneat. Verum quid ago? fracta naui, de mercibus diſpu-
to. Qui tenebat, de medio fit, & non intelligimus Antichriſtum appropinquare, quẽ Do 2. Theſſ. 2
minus Ieſus Chriſtus interficiet ſpiritu oris ſui. Væ prægnãtibus, & nutrientibus in illa die: Marc. 13
quorum utrumque de fructibus nuptiarum eſt. Præſentium miſeriarum pauca percurram.
Quod rari hucuſque reſidemus, non noſtri meriti, ſed Domini miſericordiæ eſt. Innume-
rabiles, & ferociſſimæ nationes uniuerſas Gallias occuparunt. Quidquid inter alpes & Py-
renæum eſt, quod Oceano & Rheno includitur; Quadus, Vuandalus, Sarmata, Halani,
Gipedes, Heruli, Saxones, Burgundiones, Alemani, &, o lugenda reſpublica, hoſtes
Pannonii uaſtarunt. Etenim Aſſur uenit cum illis. Maguntiacum, nobilis quondam ciui- Pſal. 82
tas, capta, atque ſubuerſa eſt, & in eccleſia multa hominum millia trucidata. Vangiones
longa obſidione deleti. Remorum urbs præpotens, Ambiani, Attrebatæ, extremiq. homi
num Morini, Tornacus, Nemere, Argentoratus, tranſlati in Germaniam. Aquitaniæ, no-
uemq. populorum Lugdunenſis, & Narbonenſis prouinciæ, præter paucas urbes populata
ſunt cuncta: quas & ipſas foris gladius, intus uaſtat fames. Non poſſum abſque lacrymis
Toloſæ facere mentione: quæ ut hucuſque non rueret, ſancti epiſcopi Exuperii merita præ-
ſtiterunt. Ipſæ Hiſpaniæ, iam iamq. perituræ, quotidie contremiſcunt, recordantes irru-
ptionis Cimbricæ; &, quidquid alii ſemel paſſi ſunt, illæ ſemper timore patiuntur. cetera
taceo, ne uidear de Dei deſperare clementia. Olim a mari Pontico uſque ad alpes Iulias
non erant noſtra, quæ noſtra ſunt: et per annos triginta, fracto Danubii limite, in mediis
Romani imperii regionibus pugnabatur. Aruerunt uetuſtate lacrymæ. præter paucos ſenes,
omnes in captiuitate, & obſidione generati, non deſiderabant, quam non nouerant, liber-
tatem. Quis hoc credet? quæ digno ſermone hiſtoriæ comprehendent? Romam in gremio
ſuo, non pro gloria, ſed pro ſalute pugnare? immo ne pugnare quidem, ſed auro & cun-
cta ſupellectile uitam redimere? quod non uitio principum, qui uel religioſiſſimi ſunt,
ſed ſcelere ſemibarbari accidit proditoris; qui noſtris contra nos opibus armauit inimi-
cos. Aeterno quondam dedecore Romanum laborabat imperium; quod, Gallis cuncta ua-
ſtantibus, fuſoq. apud Aliam exercitu, Romam Brennus intrauit. nec priſtinam poterat
abolere ignominiam, donec & Gallias, genitale Gallorum ſolum, & Gallogræciam, in
qua conſederant orientis occidentisq. uictores, ſuo imperio ſubiugaſſet. Hannibal, de
Hiſpaniæ finibus orta tempeſtas, cum uaſtaſſet Italiam, uidit urbem, nec auſus eſt obſide-
re. Pyrrhum tanta tenuit Romani nominis reuerentia, ut, deletis omnibus, e propin-
quo recederet loco: nec audebat uictor aſpicere, quam regum didicerat ciuitatem. et ta-
men pro hac iniuria, (non enim dicam ſuperbia) quæ bonos exitus habuit, alter, toto or-
be fugitiuus, tamdem Bithyniæ mortem ueneno reperit: alter, reuerſus in patriam, in ſuo
regno occubuit: et utriuſque prouinciæ, populi Romani uectigales ſunt. Nunc, ut omnia
proſpero fine eueniant; præter noſtra, quæ amiſimus, non habemus quod uictis hoſtibus
auferamus. Potentiam Romanæ urbis ardens poeta deſcribens, ait: Quid ſatis eſt, ſi
Roma parum eſt? Quod nos alio mutemus elogio: Quid ſaluum eſt, ſi Roma perit?
Non, mihi ſi linguæ centum ſint, oraq. centum, Ferrea uox, omnes captorum dicere
pœnas, Omnia cæſorum percurrere nomina poſſim. Et hæc ipſa, quæ dixi, periculoſa
ſunt tam loquentibus, quam audientibus; ut ne gemitus quidem liber ſit; nolentibus,

immo nec audientibus nobis flere, quæ patimur. Reſponde mihi, cariſſima in Chriſto fi-
lia: inter iſta nuptura es? quem acceptura uirum, cedo? fugiturum, an pugnaturum? quid
utrumque ſequatur, intelligis. et pro Feſcennino carmine, terribilis tibi ranco ſonitu buc
cina concrepabit: ut, quas habes pronubas, habeas forte lugentes. aut quibus deliciis af-
fluas; quæ poſſeſſionum tuarum reditus perdidiſti, quæ obſeſſam familiolam tuam mor-
bo & fame cernis contabeſcere? Sed abſit, ut de te talia ſentiam, ut ſiniſtrum quippiam ſu-
ſpicer de ea, quæ ſuam Domino animam conſecrauit. Non tam tibi, quam ſub tuo nomi-
1.Tim.5 ne aliis ſum locutus; quæ otioſæ, & curioſæ, atque uerboſæ domos circumeunt matrona-
Eph.3 rum: quarum Deus uenter eſt, & gloria in confuſione earum: quæ nihil aliud de ſcripturis,
niſi digamiæ præcepta nouerunt: quæ in alieno corpore ſua deſideria cõſolantur; ut, quod
ipſæ fecerunt, alias facere uideant, & malarum ſocietate palpentur. quarum cum impuden
tiam, & propoſitiones apoſtolicarum ſententiarũ interpretatione contriueris; legito, quo
modo tibi in uiduitate ſeruanda uiuendum ſit, librum ad Euſtochium de uirginitate ſeruan
da, & alios ad Furiam, atque Saluinam: quarum altera Probi, quondam conſulis, nurus,
altera Gildonis, qui Africam tenuit, filia eſt. hic libellus de monogamia, ſub nomine tuo,
titulum poſſidebit.

ARGVMENTVM.

GAVDENTII *precibus motus, docet quo modo Pacatulæ infantis, uirginitati iam deſtinatæ, rudis, ac tenera ætas ſit inſtruenda.*

HIERONYMVS AD GAVDENTIVM,
de Pacatulæ infantulæ educatione.

EPISTOLA XII.

CAVSA difficilis paruulæ ſcribere; quæ non intelligit, quid loquaris; cuius ani
mum neſcias; de cuius uoluntate periculoſe promittas; ut, ſecundum præclari
oratoris exodium, ſpes in ea magis laudanda ſit, quam res. Quid enim horteris
ad continentiam, quæ placentas deſiderat? quæ in ſinu matris garrula uoce bal-
butit? cui dulciora ſunt mella, quam uerba? Audiat profunda Apoſtoli, quæ anilibus ma-
gis fabulis delectatur? Prophetarũ ænigmata ſentiat, quàm triſtior gerulæ uultus exagitat?
Euangelii intelligat maieſtatem, ad cuius fulgura omnis mortalium ſenſus hebetatur? Vt
parenti ſubiiciatur, horter, quæ manu tenera ridentem uerberat matrem? Itaque Pacatula
noſtra hoc epiſtolium poſt lectura ſuſcipiat: interim modo litterarum elementa cognoſcat;
iungat ſyllabas; diſcat nomina; uerba conſociet: atque, ut uoce tinnula iſta meditetur,
proponantur ei cruſtula, mulſa præmia; &, quidquid guſtu ſuaue eſt, quod uernat in flo-
ribus, quod rutilat in gemmis, quod blanditur in pupis, acceptura feſtinet. interim & te-
nero tentet pollice fila ducere: rumpat ſæpe ſtamina, ut aliquando non rumpat: poſt labo-
rem luſibus geſtiat: de matris pendeat collo: rapiat oſcula propinquorum: pſalmos merce-
de decantet: amet, quod cogitur diſcere; ut non opus ſit, ſed delectatio; non neceſſitas,
ſed uoluntas. Solent quædam, cum futuram uirginem ſpoponderint, pulla tunica eam in-
duere, & furuo operire pallio, auferre linteamina, nihil in collo, nihil in capite auri ſinere:
reuera bono conſilio, ne habere diſcat in tenero, quod poſtea ponere compellatur. Aliis ue
ro e contra uidetur. Quid enim, aiunt, ſi ipſa non habuerit, habentes alias non uidebit?
φιλόκοσμον genus femineum eſt; multasq. etiam inſignis pudicitiæ, quamuis nulli uiro-
rum; tamen ſibi ſcimus libenter ornari. quin potius habendo ſatietur; & cernat laudari
alias, quæ iſta non habeant. meliusq. eſt, ut ſatiata contemnat, quam non habendo ha-
Exod.16 bere deſideret. Tale uero quid & Iſraelitico feciſſe uides populo Dominum, ut, cupienti-
bus Aegyptias carnes, uſque ad nauſeam & uomitum præberet examina coturnicum: mul-
tosq. ſæculi reperies homines facilius carere experta corporis uoluptate, quã eos, qui a pue
ritia libidinẽ neſciant: ab aliis enim nota calcari, ab aliis ignota appeti: illos uitare pæniten
do ſuauitatis inſidias, quas fugerunt; hos carnis illecebras, dulci titillatione corporis
Prou.5 blandientes, dum mella putant, uenena noxia reperire: mel enim diſtillare labia meretri-
cis, quod ad tempus impinguat ueſcentium fauces, & poſtea felle amarius inuenitur. unde

& in

& in Domini ſacrificiis mel non offerunt; ceraq. contempta, quæ mellis hoſpitium eſt, Leuit. 2
oleum accenditur in templo Dei, quod de amaritudine exprimitur oliuarum. Paſcha quo- Exod. 12
que cum amaritudinibus comedi in azymis ſinceritatis, & ueritatis iubetur: quas qui habue 1. Cor. 5
rit, in ſæculo perſecutionem ſuſtinebit. unde & propheta myſtice cantat: Sedebam ſolus; Hier. 15
quia amaritudine repletus ſum. Quid igitur? Luxuriandum eſt in adoleſcentia, ut poſtea luxuria fortius contemnatur? Abſit uero, inquiunt. Vnuſquiſque enim, in qua uocatione 1. Cor. 7
uocatus eſt, in ea permaneat. Circumciſus quis, ideſt, uirgo uocatus eſt: non adducat præputium, hoceſt, non quærat pelliceas tunicas nuptiarum, quibus Adam, eiectus de paradiſo uirginitatis, indutus eſt. In præputio quis uocatus eſt, hoceſt, habens uxorem, & matrimonii pelle circumdatus: non quærat uirginitatis & æternæ pudicitiæ nuditatem, quam ſemel habere deſiuit; ſed utatur uaſe ſuo in ſanctificatione, & pudicitia; bibatq. de fontibus Prou. 5
ſuis; & non quærat ciſternas luparum diſſipatas; quæ puriſſimas aquas pudicitiæ continere Hier. 2
non poſſunt. unde & idem Paulus in eodem capitulo, de uirginitate & nuptiis diſputans, 1. Cor. 7
ſeruos carnis uocat in matrimonio conſtitutos, liberos eos, qui abſque iugo nuptiarum tota Domino ſeruiunt libertate. Quod loquimur, non in uniuerſum loquimur, ſed in parte tractamus, nec de omnibus, ſed de quibuſdam dicimus. ad utrumque enim ſexum, non ſolum ad uas infirmum, noſter ſermo dirigitur. Virgo es: quid te mulieris delectat ſocietas? quid fragilem & ſubtilem ratem magnis committis fluctibus, & grande periculum nauigationis incertæ ſecurus aſcendis? Neſcis quid deſideres, & tamen ſic ei iungeris, quaſi aut ante deſideraueris, aut, ut leuiſſime dicā, poſtea deſideraturus ſis. Sed ad miniſterium iſte ſexus eſt aptior. Elige ergo anum deformem: elige probatæ in Domino continentiæ. quid te adoleſcentula, quid pulchra, quid luxurioſa delectat? Vteris balneis; cute nitida, rubicundis genis incedis; carnibus ueſceris; affluis diuitiis; pretioſa ueſte circumdaris: & iuxta ſerpentem mortiferum ſecure dormire te credis? At non habitas in eodem hoſpitio. In nocte dumtaxat: ceterum totos dies in huius confabulatione cōſumis. Quare ſolus cum ſola, & non cum arbitris ſedes; ut, cum ipſe non pecces, aliis peccare uidearis; ut exemplo ſis miſeris, qui nominis tui auctoritate delinquant? Tu quoque uirgo, uel uidua, cur tam longo ſermone uiri retineris? cur cum ſolo relicta non metuis? ſaltem alui te, & ueſicæ cogat neceſſitas, ut exeas foras; ut deſeras in hac re eum, cum quo licentius, quam cum germano, multo inuerecundius, quam cum marito, egiſti. Sed de ſcripturis ſanctis aliquid interrogas. Interroga publice, audiant pediſequæ, audiant comites tuæ. Omne, quod manifeſtatur, lux eſt. Bonus ſermo ſecreta non quærit, quin potius delectatur laudibus ſuis, & teſtimonio plurimorum. Magiſter egregius contemnit uiros, deſpicit fratres, & in unius mulierculæ ſecreta eruditione deſudat. Declinaui parumper de mea diſputatione, aliorum occaſione; &, dum infantem Pacatulam inſtituo, immo & nutrio, multarum ſubito mihi male pacatarum bella ſuſcepi. reuertar ad propoſitum. Sexus femineus ſuo iungatur ſexui: neſciat, immo timeat cum pueris ludere. Nullum impudicū uerbum nouerit: et, ſi forte in tumultu familiæ diſcurrentis aliquid audiat, non intelligat. Matris nutum pro uerbis, ac monitis, & pro imperio habeat. Amet ut parentem, ſubiiciatur ut dominæ, timeat ut magiſtram. Cum autem uirgunculam rudem, & edentulam ſeptimus ætatis annus exceperit, & cœperit erubeſcere, ſcire quid taceat, dubitare quid dicat; diſcat memoriter pſalterium, & uſque ad annos pubertatis libros Solomonis; Euangelia, Apoſtolos, & Prophetas ſui cordis theſaurum faciat: nec liberius procedat ad publicum, nec ſemper eccleſiarum quærat celebritatem: in cubiculo ſuo totas delicias habeat: numquam iuuenculos, numquam cincinnatos uideat: uocis dulcedines per aurem animā uulnerantes, puellarumq. laſciuia repellantur: quæ quanto licentius adeunt, tanto difficilius euitantur: & quod didicerunt, ſecreto docent, incluſamq. Danaen uulgi ſermonibus uiolant. Sit ei magiſtra comes, pædagoga cuſtos, non multo uino dedita, non, iuxta Apoſto- 1. Tim. 5
lum, otioſa, atque uerboſa, ſed ſobria, grauis, lanifica, & ea tantū loquens, quæ animum puellarem ad uirtutem inſtituant. Vt enim aqua in areola digitum ſequitur præcedentē; ita ætas mollis & tenera in utramque partem flexibilis eſt, &, quocūque duxeris, trahitur. Solent laſciui, & comptuli iuuenes blandimentis, affabilitate, munuſculis aditum ſibi per nutrices, aut alumnas quærere, &, cum clementer intrauerint, de ſcintillis incendia concitare, paulatimq. proficere ad impudentiam, & nequaquam poſſe prohiberi, illo in ſe uerſiculo comprobato: Aegre reprehendas, quod ſinis conſueſcere. Pudet dicere, & tamen dicendum eſt: Nobiles feminæ, quæ nobiliores habuere neglectui procos, uiliſſimæ condicionis hominibus & ſeruulis copulantur, ac, ſub nomine religionis, & umbra continentiæ,

interdum deſerunt uiros Helenæ, ſequuntur Alexandros, nec Menealos pertimeſcunt. Vi-
dentur hæc, planguntur, & non uindicantur: quia multitudo peccantium peccandi licen-
tiam ſubminiſtrat. Pro neſas, orbis terrarum ruit, in nobis peccata non ruunt. Vrbs incly
ta, & Romani imperii caput, uno hauſta eſt incendio. nulla eſt regio, quæ non exules Ro-
manos habeat. in cineres ac fauillas ſacræ quondam eccleſiæ conciderunt, & tamen ſtude-
mus auaritiæ. Viuimus quaſi altera die morituri, & ædificamus quaſi ſemper in hoc ſæculo
uicturi. Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum; & nudus, atque
eſuriens ante fores noſtras Chriſtus in paupere moritur. Legimus Aaron pontificē iſſe ob-
Leu. 10 uiam furentibus flammis, &, accenſo thuribulo, Dei iram cohibuiſſe. ſtetit inter mortem
& uitam ſacerdos magnus: nec ultra ueſtigia eius ignis procedere auſus eſt. Moyſi loquitur
Exod. 32 Deus: Dimitte me, & delebo populum iſtum. Quando dicit, Dimitte me, oſtendit ſe te-
neri poſſe, ne faciat quod minatus eſt. Dei enim potentiā ſerui preces impediebant. Quis,
putas, ille ſub cælo eſt, qui nunc iræ Dei poſſit occurrere? qui obuiare flammis? & cum Apo
Rom. 9 ſtolo dicere: Optabam ego anathema eſſe pro fratribus meis? Pereunt cum paſtoribus gre-
Eſa. 24 ges: quia ſicut populus, ſic ſacerdos. Moyſes compaſſionis loquebatur affectu: Si dimittis
Exo. 32 populo huic, dimitte: ſin autem, dele me de libro tuo. Vult perire cum pereuntibus, nec
propria ſalute contentus eſt. Gloria quippe regis, multitudo populi. His Pacarula noſtra
nata eſt temporibus: inter hæc crepundia primam carpit ætatē, ante lacrymas ſcitura, quam
riſum; prius fletum ſenſura, quam gaudium. necdum introitus, iam exitus. talem ſemper
putet fuiſſe mundum: neſciat præterita, fugiat præſentia, futura deſideret. Hæc ut tumul
tuario ſermone dictarem, &, poſt neces amicorum, luctumq. perpetuum, infanti ſenex
longo poſtliminio ſcriberem, tua, Gaudenti frater, impulit caritas: maluitq. parum quam
nihil omnino, poſcenti dare: quia in altero uoluntas oppreſſa luctu, in altero amicitiæ diſ-
ſimulatio eſt.

ARGVMENTVM.

Paulinus, qui poſtea Nolæ fuit Epiſcopus, eloquens, ac eruditus iuuenis, cum ſæculo monachus factus renunciaſſet, ad Hieronymum iam ſenem ſcripſit, laudans eum, quod longo tempore Chriſto in ſanctis Hieroſolymæ locis ſeruiuerit, miſſo interea ad illum libro, quem in laudem, & defenſionem Theodoſii Imperatoris ſcripſerat, rogansq. ut modum aliquem peragendæ ſibi uitæ præfigeret. Hunc igitur ob eloquentiam, dicendiq. facultatem collaudatum, hortatur modo ad ſacrarum ſcripturarum cognitionem, normamq. uiuendi, ſancte, accommodateq. illi proponit.

HIERONYMVS AD PAVLINVM
de inſtitutione monachi.

EPISTOLA XIII.

BONVS homo de bono cordis theſauro profert ea, quæ bona ſunt: & ex fru-
Matth. 12 Luc. 6. 14 ctibus arbor cognoſcitur. Metiris nos uirtutibus tuis, & paruos magnus extol-
lis: ultimamq. partem conuiuii occupas, ut patrisfamilias iudicio proueharis.
quid enim in nobis, aut quantulum eſt, ut doctæ uocis mereamur præconium?
ut illo ore, quo religioſiſſimus princeps defenditur, humiles nos, modiciq. laudemur?
Noli igitur, frater cariſſime, annorum nos æſtimare numero: nec ſapientiam canos repu-
Sap. 4 tes, ſed canos ſapientiā, Solomone teſtante: Cani hominis prudentia eius. Nam & Moyſes
Exod. 18 ſeptuaginta presbyteros iubetur eligere, quos ipſe ſciret eſſe presbyteros, utique non æuo,
Dan. 13 ſed prudentia iudicandos. Et Daniel adhuc puer longæuos iudicat, atque impudicos ſenes
ætas laſciua condemnat. Noli, inquā, fidem penſare temporibus: ne me iccirco meliorem
putes, quod prior in Chriſti exercitu cœperim militare. Paulus apoſtolus, & uas electio-
nis, de perſecutore mutatus, nouiſſimus in ordine, primus in meritis eſt: quia, extremus
1. Cor. 15 licet plus, omnibus laborauit. Iudas, qui quondam audierat: Tu autem homo, qui ſimul
Pſal. 54 mecum dulces capiebas cibos, dux meus & notus meus, in domo Dei ambulauimus cum
conſenſu, proditor amici & magiſtri: Saluatoris arguitur uoce, & nodū in formis leti trabe
Matth. 27 Luc. 23 nectit ab alta. E contrario latro crucem mutat paradiſo, & facit homicidii pœnam marty-
Matth. 23 rium. Quanti hodie diu uiuendo portant funera ſua, &, quaſi ſepulcra dealbata, plena ſunt
oſſibus mortuorum? Subitus calor longum uincit teporem. Denique & tu, audita ſenten-
Matth. 19 tia Saluatoris: Si uis perfectus eſſe, uade, uende omnia, quæ habes, & da pauperibus, &

ueni ſequere me: uerba uertis in opera, & nudam crucem nudus ſequens, expeditior & leuior ſcandis ſcalam Iacob. Tunicam mutas cum animo: nec, pleno marſupio, glorioſas ſordes appetis; ſed, puris manibus, & candido pectore, pauperē te & ſpiritu, & operibus gloriaris. Nihil eſt enim grande, triſti & lurida facie uel ſimulare, uel oſtentare ieiunia, poſſeſſionum redditibus abundare, & uile iactare palliolum. Crates ille Thebanus, homo quondam ditiſſimus, cum ad philoſophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit, nec putanit ſe ſimul poſſe & uirtutes, & diuitias poſſidere. nos ſuffarcinati auro, Chriſtum pauperem ſequimur; & ſub prætextu eleemoſynæ, priſtinis opibus incubantes, quo modo poſſumus aliena fideliter diſtribuere, qui noſtra timide reſeruamus? Plenus uenter facile de ieiuniis diſputat. Non Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis bene uixiſſe, laudandum eſt. Illa expetenda eſt ciuitas, non quæ occidit prophetas, & Chriſti ſanguinem fudit, Luc. 13
ſed quam fluminis impetus lætificat: quæ in monte ſita, cælari non poteſt: quam matrem Pſal. 45
ſanctorum Apoſtolus clamitat: In qua ſe municipatum cum iuſtis lætarur habere. Neque Luc. 11
uero hoc dicēs memet ipſum incōſtantiæ redarguo, damnoq. quod facio: ut fruſtra uidear, Gal. 4
ad exemplum Abraham, & meos, & patriam reliquiſſe: ſed non audeo Dei omnipotentiā Heb. 13
anguſto fine concludere, & coartare paruo terræ loco, quem non capit cælum. Singuli qui Gen. 12
que credentium, non locorum diuerſitatibus, ſed fidei merito ponderantur. Et ueri adora Ioan. 4
tores neque Hieroſolymis, neque in monte Garizim adorant patrem: quia Deus ſpiritus Ioan. 3
eſt, & adoratores eius in ſpiritu & ueritate adorare oportet. Spiritus autem ſpirat ubi uult: & Pſal. 23
Domini eſt terra, & plenitudo eius. Poſtquam, ſiccato Iudææ uellere, uniuerſus orbis cæ- Iud. 6
leſti rore perfuſus eſt; & multi, de oriente & occidente uenientes, recubuerūt in ſinu Abra- Matth. 8
hæ: deſiit notus eſſe tantum in Iudæa Deus, & in Iſrael magnum nomen eius: ſed in omnem Pſal. 75
terram exiuit ſonus apoſtolorum, & in fines orbis terræ uerba eorum. Saluator ad diſcipu- Pſal. 18
los loquens cum eſſet in templo, Surgite, inquit, abeamus hinc. Et ad Iudæos: Relinque- Ioan. 14
tur uobis domus ueſtra deſerta. Si cælum & terra tranſibunt, utique tranſibunt omnia, quæ Luc. 13
Matth. 24
terrena ſunt. Et crucis igitur & reſurrectionis loca proſunt his, qui portant crucem ſuam, & cum Chriſto reſurgunt quotidie, qui dignos ſe tanto exhibent habitaculo. Ceterum qui
dicunt: Templum Domini, templum Domini: audiant ab Apoſtolo: Vos eſtis templum Hier. 7
Domini, & ſpiritus ſanctus habitat in uobis. Et de Hieroſolymis, & de Britannia æqualiter 2. Cor. 6
patet aula cæleſtis: Regnum enim Dei intra uos eſt. Antonius, & cuncta Aegypti, & Meſo 1. Cor. 3
potamiæ, Ponti, Cappadociæ, & Armeniæ examina monachorum, non uidere Hieroſoly 2. Cor. 6
mam: & patet illis abſque hac urbe paradiſi ianua. Beatus Hilarion, cum Palæſtinus eſſet, & in Palæſtina uiueret, uno tantum die uidit Hieroſolymam; ut nec contemnere loca ſancta propter uiciniam, nec ruſus Deum loco claudere uideretur. Ab Hadriani temporibus uſque ad imperium Conſtantini, per annos circiter centum octoginta, in loco reſurrectionis ſimulacrum Iouis, in crucis rupe ſtatua ex marmore Veneris a gentibus poſita colebatur, exiſtimantibus perſecutionis auctoribus, quod tollerent nobis fidem reſurrectionis, & crucis, ſi loca ſancta per idola polluiſſent. Bethlehem nunc noſtram, & anguſtiſſimum orbis locum,
de quo pſalmiſta canit, Veritas de terra orta eſt, lucus inumbrabat Thamuz, id eſt, Ado- Pſal. 84
nidis: & in ſpecu, ubi quondam Chriſtus paruulus uagiit, Veneris amaſius plangebatur. Quorſum, inquies, hæc tam longo repetita principio? Videlicet, ne quidquam fidei tuæ deeſſe putes, quia Hieroſolymam non uidiſti; nec nos iccirco meliores exiſtimes, quod huius loci habitaculo fruimur; ſed ſiue hic, ſiue alibi, æqualem te pro operibus tuis apud Dominum habere mercedem. Re uera, ut ſimpliciter motus mentis meæ fatear, conſiderans & propoſitum tuum, & ardorem quo ſæculo renunciaſti; differentias in locis arbitror, ſi, urbibus & frequentia urbium derelicta, in agello habites, & Chriſtum quæras in ſolitudine,
& ores ſolus in monte cum Ieſu, ſanctorumq. tantum locorum uicinitatibus perfruaris, id- Mar. 6
eſt, ut & urbe careas, & propoſitum monachi non amittas. Quod loquor, non de epiſco- Luc. 6.
pis, non de presbyteris, non de clericis loquor, quorum aliud officium eſt; ſed de monacho, & monacho quondam apud ſæculum nobili: qui iccirco pretium poſſeſſionum ſuarum Act. 5
ad pedes apoſtolorum poſuit, docens pecuniam eſſe calcandam, ut humiliter & ſecreto uictitans, ſemper contemnat, quod ſemel contempſit. Si crucis, & reſurrectionis loca non eſſent in urbe celeberrima, in qua curia, in qua aula militum, in qua ſcorta, mimi, ſcurræ, & omnia ſunt, quæ ſolent eſſe in ceteris urbibus; uel ſi monachorum turbis ſolummodo frequentaretur; expetendum re uera huiuſcemodi cunctis monachis eſſet habitaculum: nunc uero ſummæ ſtultitiæ eſt renunciare ſæculo, dimittere patriam, urbes deſerere, monachum profiteri, & inter maiores populos periculoſius uiuere, quam eras uicturus in patria. De

toto

toto huc orbe concurritur. plena eſt ciuitas uniuerſi generis hominum: & tanta utriuſque ſexus conſtipatio, ut, quod alibi ex parte fugiebas, hic totum ſuſtinere cogaris. Quia igitur fraterne interrogas, per quam uiam incedere debeas; reuelata tecum facie loquar. Si officium uis exercere presbyteri; ſi epiſcopatus te uel opus, uel honor forte delectat; uiue in urbibus, & caſtellis; & aliorum ſalutem fac lucrum animæ tuæ. ſin autem cupis eſſe, quod diceris monachus, ideſt, ſolus: quid facis in urbibus, quæ utique non ſunt ſolorum habitacula, ſed multorum? Habet unumquodque propoſitum principes ſuos. Romani duces imitentur Camillos, Fabricios, Regulos, Scipiones. philoſophi proponant ſibi Pythagoram, Socratem, Platonem, Ariſtotelem. poetæ æmulentur Homerum, Virgilium, Menandrum, Terentium: hiſtorici Thucydidem, Salluſtium, Herodotum, Liuium: oratores Lyſiam, Gracchos, Demoſthenem, Tullium. &, ut ad noſtra ueniamus, epiſcopi & presbyteri habeant in exemplum apoſtolos, & apoſtolicos uiros: quorum honorem poſſidentes, habere nitantur & meritum. nos autem habeamus propoſiti noſtri principes, Paulos, Antonios, Iulianos, Hilariones, Macarios. &, ut ad ſcripturarum auctoritatem redeam, noſter princeps Helias, noſter Heliſæus, noſtri duces filii prophetarum, qui habitabant in
4.Reg. 6 agris & ſolitudinibus, & faciebant ſibi tabernacula prope fluenta Iordanis. De his ſunt &
Hier. 35 illi filii Rechab, qui uinum & ſiceram non bibebant, qui morabantur in tentoriis, qui Dei per Hieremiam uoce laudantur, & promittitur eis, quod non deficiat de ſtirpe eorum uir ſtans coram Domino. hoc reor & ſeptuageſimi pſalmi titulum ſignificare: Filiorum Ionadab, & eorum qui primi in captiuitatem ducti ſunt. Iſte eſt Ionadab filius Rechab, qui in
4.Reg. 10 Regnorum libro ſcribitur currum aſcendiſſe cum Hieu. Et huius filii ſunt, qui in tabernacu
Hier. 35 lis ſemper habitantes, ad extremum, propter irruptionem Chaldaici exercitus, Hieroſolymam intrare compulſi, hanc primi captiuitatem ſuſtinuiſſe dicuntur, quod, poſt ſolitudinis libertatem, urbe quaſi carcere ſunt recluſi. Obſecro itaque te, ut, quoniam ſanctæ ſororis tuæ ligatus es uinculo, & non penitus expedito pergis gradu, ſiue hic, ſiue ibi, multitudines hominum, & officia, & ſalutationes, & conuiuia, ueluti quaſdam catenas, fugias, uoluptatum. Sit utilis & ueſpertinus cibus, holera, & legumina: interdumq. piſciculos pro ſummis ducas deliciis. Qui Chriſtum deſiderat, & illo pane ueſcitur; non quærit magnopere, de quam pretioſis cibis ſtercus conficiat. Quidquid poſt gulam non ſentitur, idem tibi ſit, quod panis, & legumina. Habes aduerſus Iouinianum libros de contemptu uentris & gutturis plenius differentes. Semper in manu tua ſacra ſit lectio. Frequenter orandum, & flexo corpore mens erigenda ad Dominum. Crebræ uigiliæ, & uentre uacuo ſæpius dormiendum. Rumuſculos, & glorìolas, & palpantes adulatores, quaſi hoſtes, fuge. Pauperibus, & fratribus refrigeria ſumptuum manu propria diſtribue. Rara eſt in hominibus fides. Non credis uerum eſſe, quod dico? cogita Iudæ loculos. Humilitatem ueſtium tumenti animo non appetas. Sæcularium, & maxime potentium conſortium deuita. Quid tibi neceſſe eſt ea uidere crebrius, quorum contemptu monachus eſſe cœpiſti? Soror præcipue tua matronarum declinet conſortia. Nec inter ſericas ueſtes, & gemmas circumſedentium feminarum ſe ſordidatam aut doleat, aut miretur: quia alterum propoſiti pænitentia, alterum iactantiæ feminarium eſt. Caue, ne, quaſi fidelis & famoſus tuorum quondam diſpenſator, alienam pecuniam diſtribuendam accipias. intelligis quid loquar. Dedit enim tibi Domi-
Matth. 10 nus in omnibus intellectum. Habeto ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos; & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidiis. Non multum diſtat in uitio, uel decipere poſſe, uel decipi Chriſtianum. Quem ſenſeris tibi aut ſemper, aut crebro de nummis loquentem, excepta eleemoſyna, quæ indifferenter omnibus patet, inſtitorem potius habeto, quam monachum. Præter uictum, & ueſtitum, & manifeſtas neceſſitates, nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panem canes comedant. Verum Chriſti templum anima credentis eſt: illam exorna, illam ueſti, illi offer donaria, in illa Chriſtum ſuſcipe. Quæ utilitas eſt, parietes fulgere gemmis, & Chriſtum in paupere fame periclitari? Iam non ſunt tua, quæ
Act. 5 poſſides; ſed diſpenſatio tibi credita eſt. Memento Ananiæ, & Saphiræ. illi ſua timide ſeruauerunt: tu conſidera, ne Chriſti ſubſtantiam imprudenter effundas, id eſt, ne immoderato iudicio rem pauperum tribuas, non pauperibus; &, ſecundum dictum prudentiſſimi uiri, liberalitate liberalitas pereat. Noli reſpicere ad phaleras & nomina uana Catonum. Ego te, inquit, intus & in cute noui. Eſſe Chriſtianum, grande eſt, non uideri. Et neſcio quo modo plus placent mundo, qui Chriſto diſplicent. Hæc non, ſicut aiunt, Sus Mineruā, ſed ingredientem pelagus amicus amicum monui, malens a te facultatem meam requiri, quam uoluntatem: ut, in quo ego lapſus ſum, tu firmo pergeres gradu. Librum tuum,

quem

quem pro Theodoſio principe prudenter ornateq. compoſitum tranſmiſiſti, libenter legi,
& præcipue mihi in eo ſubdiuiſio placuit. cumq. in primis partibus uincas alios, in penulti
mis te ipſum ſuperas. Sed & ipſum genus eloquii preſſum eſt, & nitidum, &, cum Tullia-
na luceat puritate, crebrum eſt in ſententiis. iacet enim, ut ait quidam, oratio, in qua tan
tum uerba laudantur. Præterea magna eſt rerum conſequentia, & alterum pendet ex alte-
ro. Quidquid aſſumpſeris, uel finis ſuperiorum, uel initium ſeqnentinm eſt. Felix Theo-
doſius, qui a tali Chriſti oratore defenditur. Illuſtraſti purpuras eius, & utilitatem legum
futuris ſæculis conſecraſti. Macte uirtute: qui talia habes rudimenta, qualis exercitatus mi
les eris? O ſi mihi liceret iſtiuſmodi ingenium non per Aonios montes, & Heliconis uerti-
ces, ut poetæ canunt, ſed per Sion, & Itabirium, & Sina excelſa ducere: ſi contingeret do
cere, quæ didici, & quaſi per manus myſteria tradere ſcripturarũ: naſceretur nobis aliquid,
qnod docta Græcia non haberet. Audi ergo mi conſerue, amice, germane, auſculta pau
liſper, quo in ſcripturis ſanctis calle gradiaris. Totum, quod legimus in diuinis libris, nitet
quidem, & fulget etiam in cortice, ſed dulcius in medulla eſt. Qui edere uult nucleum, fran
gat nucẽ. Reuela, inquit Dauid, oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Si tan Pſal. 118
tus propheta tenebras ignorantiæ confitetur; qua nos putas paruulos, & pene lactentes in-
ſciriæ nocte circumdari? Hoc autem uelamen non ſolum in facie Moyſi, ſed & in euangeli- 2. Cor. 3
ſtis, & apoſtolis poſitum eſt. Turbis ſaluator in parabolis loquebatur, & conteſtans myſti
cum eſſe quod dicebatur, aiebat: Qui habet aures audiendi, audiat. Niſi aperta fuerint uni Matth. 13
uerſa, quæ ſcripta ſunt ab eo, qui babet clauem Dauid; qui aperit, & nemo claudit; clau- Luc. 8
dit, & nemo aperit: nullo alio reſerante pandentur. Si haberes hoc fundamentum; immo Apoc. 3
ſi quaſi extrema manus operi tuo induceretur; nihil pulchrius, nihil doctius, nihil dulcius,
nihilq. Latinius tuis haberemus uoluminibus. Tertullianus creber eſt in ſententiis, ſed dif-
ficilis in loquendo. Beatus Cyprianus, inſtar fontis puriſſimi, dulcis incedit, & placidus;
&, cum totus ſit in exercitatione uirtutum, occupatus perſecutionum anguſtiis, de ſcriptu
ris diuinis nequaquam diſſeruit. Inclyto Victorinus martyrio coronatus, quod intelligit,
eloqui non poteſt. Lactantius, qnaſi qnidam fluuius eloquentiæ Tullianæ, utinam tam no
ſtra confirmare potuiſſet, quam facile aliena deſtruxit. Arnobius inæqualis, & nimius,
eſt, & abſque operis ſui partitione confuſus. Sanctus Hilarius Gallicano cothurno attolli-
tur; &, cum Græciæ floribus adornetur, longis interdum periodis inuoluitur, & a lectione
ſimpliciorum fratrum procul eſt. Taceo de ceteris, uel defunctis, uel etiam adhuc uiuenti-
bus, ſuper quibus in utramque partem poſt nos alii iudicabunt. Ad te ipſum ueniam Sym-
myſten, ſodalem meum, & amicum, amicum, inquam, meum, antequam notum: & pre
cabor, ne aſſentationem in neceſſitudine ſuſpiceris: quin potius uel errare me exiſtimato,
nel amore labi, quam amicum adulatione decipere. Magnum habes ingenium, & infinitã
ſermonis ſupellectilem: & facile loqueris, & pure; facilitasq. ipſa, & puritas mixta pruden
tiæ eſt. capite quippe ſano, omnes ſenſus uigent. huic prudentiæ, & eloquentiæ ſi accede-
rer uel ſtudium, uel intelligentia ſcripturarum; uiderem te breui arcem tenere noſtrorum;
& aſcendentem cũ Iacob tecta Sion, canere in domatibus, quod in cnbilibus cognouiſſes.
Accingere, quæſo te, accingere. Nibil ſine magno labore uita dedit mortalibus. Nobilem
te Eccleſia habeat, ut prius ſenatus habuit. Præpara tibi diuitias, quas quotidie eroges, &
numquam deficiant, dum uiget ætas, dum nondum canis ſpargitur caput, antequam ſub-
eant morbi, triſtisq. ſenectus, Et labor, & diræ rapiat inclementia mortis. Nihil in te me-
diocre eſſe contentus ſum: totum ſummum, totum perfectum deſidero. Sanctum Vigilan-
tium presbyterum qua auiditate ſuſceperim, melius eſt ut ipſius uerbis, quam meis diſcas
litteris: qui cur tam cito a nobis profectus ſit, & nos reliquerit, non poſſum dicere; ne læ-
dere quempiam uidear. tamen, quaſi prætereuntem & feſtinantem paululum retinui, & gu
ſtum ei noſtræ amicitiæ dedi; ut per eum diſcas, quid in nobis non deſideres. Sanctam con
ſeruam tuam, & tecum Domino militantem, per te ſalutari uolo,

ARGV-

ARGVMENTVM.

PAVLINVS (eius enim epiſtola hæc eſſe creditur, non Hieronymi,) Celantiam, nobilem matronam, a qua obnixe rogatus de hoc fuerat, inſtruit quo modo inter honores, diuitias, matrimonij onera, uitá ſuam ſanctè, ac religioſe ducat.

AD CELANTIAM MATRONAM
de ratione pie uiuendi, forte Paulini Nolani epiſcopi.

EPISTOLA XIIII.

VETVS ſcripturæ celebrata ſententia eſt: Eſſe pudorem, quo gloria inuenia-
Eccl.4 tur, & gratia; & eſſe rurſus pudorem, qui ſoleat parere peccatum. Cuius dicti
ueritas, quamquam ſatis ad omnium intelligentiam ipſa ſui luceat claritate, mi
hi tamē neſcio quo modo in præſenti cauſa propius innotuit. prouocatus enim
ad ſcribendum litteris tuis, quæ miris hoc a me obſecrationibus flagitabant, diu fateor de
reſponſione dubitaui, ſilentium mihi imperante uerecundia. cui tamen fortiſſime reſiſte-
bat, & uim faciebat, precum tuarum fidelis ambitio: pugnabatq. acriter cum hæſitatione
mea humilitas obſecrantis; & magna quadam fidei uiolentia, oris clauſtra pulſabat. cumq.
ſic animum in utroque nutantem cogitatio diuerſa libraret; pene pudor excluſit officium.
ſed me illa, quam ſupra poſui, ſapientis ſententia armauit ad depellendam inutilem uere-
cundiam, & damnoſum ſilentium reſoluendum; cum utique ipſam ſcribendi cauſam tam
honeſtam uiderem eſſe, tam ſanctam, ut peccare me crederem, ſi tacerem, illud mecum
Eccls.3 ſcripturæ reputans: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Et iterum: Ne retineas uerbum
Eccl.4 in tempore ſalutis. Et illud Beati Petri: Parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti uos
1. Pet.3 rationem. Petis namque, & ſolicite ac uiolenter petis, ut tibi certam ex ſcripturis ſanctis
præfiniamus regulam, ad quam tu ordines curſum uitæ tuæ; ut, cognita Domini uolun-
tate, inter honores ſæculi & diuitiarum illecebras, morum magis diligas ſupellectilem, at-
que ut poſſis in coniugio conſtituta, non ſolum coniugi placere, ſed etiam ei, qui ipſum
indulſit coniugium. Cui tam ſanctæ petitioni, tamq. pio deſiderio non ſatisfacere, quid
aliud eſt, quam profectum alterius non amare? Parebo igitur precibus tuis, teq. paratam
ad implendam Domini uoluntatem ipſius nitar incitare ſententiis. Idem eſt enim uerus o-
mnium Dominus, ac magiſter: qui nos placere ſibi iubet, & docet quo modo placere ei
poſſimus. Ipſe itaque te informet, ipſe te doceat: qui interrogāti in euangelio adoleſcenti,
Matth.19 quid faceret ut mereretur uitam æternam, diuina continuo mandata proponit, oſtendens
nobis eius uoluntatem eſſe faciendam, a quo ſperamus & præmia. propter quod alio teſta-
tur loco: Non omnis, qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cælorum: ſed,
Matth.7 qui facit uoluntatem patris mei, qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum. Quo ma
nifeſte illud oſtenditur, nos non ſola Dei confeſſione tanti præmii magnitudinem prome-
reri, niſi fidei & iuſtitiæ opera coniuncta ſint. Qualis enim eſt illa confeſſio, quæ ſic Deo
credit, ut pro nihilo eius ducat imperium? aut quo modo ex animo, ac uere dicimus, Do
mine, Domine; ſi eius, quem Dominum confitemur, præcepta contemnimus? Vnde ipſe
in euangelio dicit: Quid autem uocatis me, Domine Domine; & non facitis, quæ dico?
Luc. 6 Et iterum: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me. Et rurſum lo-
Matth.15 quitur per prophetam: Filius honorificat patrem, & ſeruus Dominum ſuum timet. Et ſi
Mal.1 pater ego ſum; ubi eſt honor meus? & ſi Dominus ego ſum; ubi eſt timor meus? Ex quo
apparet, nec honorari ab eis Dominum, nec timeri, qui eius præcepta non faciunt. Vnde
2. Reg. 12 ad Dauid expreſſius dicitur, qui peccatum admiſerat: Et pro nihilo duxiſti Deum. Et ad
1. Reg. 2 Heli fit ſermo Domini: Qui honorificat me, honorificabo eum; qui autem pro nihilo me
habent, ad nihilum redigentur. Et nos ſecuro ac bono animo ſumus; qui per ſingula quæ-
que præcepta, inhonorantes Deum clementiſſimum, ad iracundiam prouocamus; eiusq.
imperium ſuperbiſſime contemnendo, in tantæ maieſtatis imus iniuriam? Quid enim um-
quam tam ſuperbum, quid uero tam ingratum uideri poteſt, quam aduerſus eius uiuere uo
luntatem, a quo ipſum uiuere acceperis? quam illius præcepta deſpicere, qui ideo aliquid
imperat, ut cauſas habeat remunerandi? neque enim obſequii noſtri Deus indiget, ſed nos
Pſal. 118 illius indigemus imperio. Mandata eius deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum
multum,

multum, & dulciora ſuper mel, & fauum: quoniam in cuſtodiendis illis retributio multa.
Et ideo nobis iraſcitur, iccirco magis illa immenſa Dei bonitas offenditur, quia eam per
tanti etiam præmii detrimenta cōtemnimus: nec ſolum imperata, ſed etiam promiſſa illius
pro nihilo ducimus. Vnde ſæpe, immo ſemper illa nobis Domini reuolnenda ſententia: Si.
uis ad uitam uenire, ſerua mandata. hoe enim tota nobiſcum lege agitur: hoc prophetæ, Matth. 19
hoc Apoſtoli docent: hoc a nobis & uox Chriſti, & ſanguis efflagitat: Qui ideo pro omni-
bus mortuus eſt, ut, qui uiuunt, iam non ſibi uiuant, ſed ei, qui pro illis mortuus eſt. Vi Gal. 2
uere autem illi, non eſt aliud, quam eius præcepta ſeruare, quæ nobis ille, quaſi certum
quoddam dilectionis ſuæ pignus, ſeruanda mandauit. Si diligitis, inquit, me, mādata mea Ioan. 14
ſeruate. Et qui habet mandata mea, & ſeruat ea, ille eſt, qui diligit me. Ac rurſus: ſi quis
diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & pater meus diliget eum: & ad eum ueniemus, &
manſionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat. Grandem
uim obtinet uera dilectio. Et qui perfecte amatur, totam ſibi amantis uindicat uoluntatem.
Nihil eſt imperioſius caritate. Nos ſi uere Chriſtum diligimus; ſi eius nos redemptos ſan-
guine recordamur; nihil magis uelle, nihil omnino debemus agere, quam quod illum uel-
le cognoſcimus. Duo autem ſunt genera mandatorum, in quibus clauditur tota iuſtitia.
prohibendi unum eſt, iubendi alterum. Vt enim mala prohibentur, ita præcipiuntur bona.
Ibi otium imperatur, hic ſtudium. ibi coercetur animus, hic incitatur. hic feciſſe, illic nō
feciſſe, culpabile eſt. Vnde & propheta dicit: Quis eſt homo, qui uult uitam, & cupit uide Pſal. 33
re dies bonos? Prohibe linguam tuam a malo, & labia tua, ne loquantur dolum. Declina
a malo, & fac bonnm. Et beatus Apoſtolus: Odientes malum, adhærentes bono. Hoc ita- Rom. 12
que duplex diuerſumq. præceptum, prohibendi ſcilicet, & imperandi, æquo omnibus iu-
re mandatum eſt. non uirgo, non uidua, non nupta ab hoc imperio libera eſt. in quouis
propoſito, in quouis gradu, æquale peccatum eſt, uel prohibita admittere, uel iuſſa non fa
cere. Neque uero eorum te ſeducat error, qui ex arbitrio ſuo eligunt, quæ potiſſimum Dei
mandata faciant, quæue quaſi uilia ac parua deſpiciant: nec metuunt, ne, ſecundū diuinam
ſententiā, minima contemnendo, paulatim decidant. Stoicornm qnidem eſt, peccatorum
tollere differentiam, & delicta omnia paria iudicare, nec ullum inter ſcelus & erratum diſcri
men facere. Nos uero, etſi multum inter peccata diſtare credimus, quia & legimus: tamen
ſatis prodeſſe ad cautionem dicimus, etiam minima pro maximis cauere. tanto enim faci-
lius abſtinemus a quocumque delicto, quanto illud magis metuimus. nec cito ad maiora
progreditur, qui etiam parua formidat. Et ſane neſcio, an poſſimus leue aliquod peccatum
dicere, quod in Dei contemptum admittitur. Eſtq. ille prudentiſſimus, qui non tam cōſi-
derat quod iuſſum ſit, quam illum, qui iuſſerit; nec quantitatem imperii, ſed imperantis
cogitat dignitatem. Aedificanti itaque tibi ſpiritualem domū, non ſuper leuitatem arenæ,
ſed ſuper ſoliditatem petræ, innocentiæ in primis fundamentum ponatur, ſuper quod faci
lius poſſis arduum culmen iuſtitiæ erigere. Maximam enim partem æquitatis impleuit, qui
nulli nocuit. Beatusq. eſt, qui poteſt cum ſancto Iob dicere: Nulli nocui hominum: iuſte Iob 27.31
uixi cum omnibus. Vnde audenter & ſimpliciter loquebatur ad Dominum. Quis eſt ille, Iob 13
qui iudicetur mecū: ideſt, quis tuum aduerſum me poteſt implorare iudicium, ut ſe læſum
a me, conuincat? Puriſſimæ conſcientiæ eſt, ſecure canere cum propheta: Perambulabam Pſal. 100
in innocentia cordis mei, in medio domus tuæ. Vnde idem alibi dicit: Non fraudauit eos Pſal. 83
Deus bonis, qui ambulant in innocentia. Itaque malitiam, odium, atque inuidiam, quæ
uel maxima, uel ſola ſemina ſunt nocendi, Chriſtiana a ſe propellat anima: neque manu
tantum, ant lingua, ſed corde quoque cuſtodiat innocentiam: nec opere modo, ſed uoto
etiam nocere formidet. quantū enim ad peccati rationem pertinet, nocuit & qui nocere di
ſpoſuit. Multi nomen illud abſolute atque integre definiunt, innocētem, qui ne in eo qui-
dem ulli noceat, quo prodeſſe deſiſtat. quod ſi eſt uerum, tum demum lætare de innocen
tiæ conſcientia, ſi, cum potes, adiuuare non deſinas. ſi uero diuiſa inter ſe iſta, atque diſtin
cta ſunt; aliudq. eſt non nocere, quod ſemper potes; aliud prodeſſe, cum poſſis; aliud ma-
lum non facere, aliud operari bonum: illud tibi rurſum occurrat, non ſufficere Chriſtiano,
ſi partem unam iuſtitiæ impleat; cui utrumque præcipitur. neque enim debemus ad multi-
titudinis exempla reſpicere; quæ nullam morū diſciplinam ſequens, nullum uiuendi tenens
ordinem, non tam ratione ducitur, quam quodam impetu fertur. Nec imitandi nobis illi
ſunt, qui ſub Chriſtiano nomine gentilem uitam agunt, & aliud profeſſione, aliud conuer
ſatione teſtantur, atque, ut Apoſtolus ait, Deū confitentur ſe noſſe, factis autem negant. In- Tit. 1
ter Chriſtianum, & gentilem non fides tantum debet, ſed etiā uita diſtinguere, & diuerſam
religio-

2.Cor. 6 religionem per diuerſa opera monſtrare. Nolite, ait Apoſtolus, iugum ducere cum infide-
libus. Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas lucis ad tenebras?
Quæ autem conuentio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? qui autem con-
ſenſus templo Dei cum idolis? Sit ergo inter nos & illos maxima ſeparatio. Diſiungitur cer
to diſcrimine error, & ueritas. Illi terrena ſapiant, qui cæleſtia promiſſa nou habent. illi bre
ui huic uitæ ſe totos implicent, qui æterna neſciunt. illi peccare nou metuant, qui pecca-
torum impunitatem putant. illi ſeruiant uitiis, qui non ſperant futura præmia uirtutum.
Nos uero, qui puriſſima confitemur fide, omnem hominem manifeſtandum eſſe ante tri-
2.Cor. 5 bunal Chriſti, ut recipiat unuſquiſque propria corporis ſui, prout geſſit, ſiue bonum, ſiue
Gal. 5 malum, procul eſſe debemus a uitiis, dicente Apoſtolo: Qui enim Chriſti ſuut, carnem
ſuam crucifixerunt cum uitiis, & concupiſcentiis. Nec turbam ſequantur errantem, qui ſe
ueritatis diſcipulos confitentur. Duas certe conuerſationis uias, & diſtincta in diuerſum iti
Matth. 7 nera uiuendi, ſaluator in euangelio oſtendit. Quã, inquit, ſpatioſa uia, quæ ducit ad mor-
tem; & multi ſuut, qui intrant per eam. Et rurſum: Quam arcta uia, & anguſta eſt, quæ du
cit ad uitam; & pauci ſunt, qui inueniunt eam. Vide, quanta inter has uias ſeparatio ſit,
quantumq. diſcrimen. illa ad mortem, hæc tendit ad uitam. illa celebratur & teritur a mul
tis, hæc uix inuenitur a paucis. illa enim uitiis per conſuetudinem, quaſi decliuior, ac mol
lior, & uelut quibuſdam amœna floribus uoluptatum, facile ad ſe rapit commeantium mul
titudinem: hæc uero, inſueto calle uirtutum, triſtior, atque horridior, ab his tantum eli-
gitur, quibus nou tam delectatio itineris cordi eſt, quam utilitas manſionis. aſperam enim
nobis, & inſuauẽ uirtutum uiam nimia facit uitiorum conſuetudo: quæ ſi in partẽ alteram
Matth. 11 transferatur; inuenietur, ſicut ſcriptura dicit, ſemita iuſtitiæ leuis. Ponamus ergo iam ra-
Pro. 4 tionem uitæ noſtræ; &, per quam potiſſimum gradiamur uiam, conſcientia teſte diſcamus.
omne enim, quod agimus, omne, quod loquimur, aut de lata, aut de anguſta uia eſt. ſi
cum paucis, anguſtum iter, & ſubtilem quandam ſemitam inuenimus; ad uitam tendi-
mus. ſi uero multorum comitamur uiam; ſecundum Domini ſententiam imus ad mortem.
Si ergo odio, atque inuidia poſſidemur; ſi cupiditati & auaritiæ cedimus; ſi præſentia com
moda futuris præferimus: per ſpatioſam uiam incedimus. habemus enim ad hæc comitum
multitudinem, & late ſimilium ſtipamur agminibus. Si iracundiam libidinemq. explere
uolumus, ſi iniuriam uindicare; ſi maledicenti remaledicimus; & aduerſum inimicum ini
mico animo ſumus: æque cum pluribus ferimur. Si uel adulamur ipſi, uel adulantem liben
ter audimus; ſi uerum dicere gratia impedimur; & magis offendere animos hominum ti-
memus, quam non ex animo loqui: de multorum item uia ſumus. Tot noſtri ſuut ſocii,
quot extranei ueritatis. At e contrario, ſi ab his omnibus uitiis ſumus extranei; ſi purum
ac liberum animum præſtamus; &, omni cupiditate calcata, ſolis ſtudemus diuites eſſe uir
tutibus: per anguſtam uiam nitimur. conuerſatio enim iſta paucorum eſt: eſtq. perrarum,
atque difficile, idoneos huius itineris comites reperire. quinetiã multi hac ire ſe ſimulant;
& per diuerſa errorum diuerticula ad uiam multitudinis reuertuntur. ideoq. timendum
eſt, ne, quos duces recti huius itineris habere nos credimus, eos comites habeamus erro-
ris. Si igitur inueniuntur exempla, quæ nos per hanc ducant uiam, & rectum euangelii tra
mitem teneant: ſequenda ſuut. ſin uero ea uel deficiunt, uel deficere putantur: apoſtolo-
Philip. 3 rum forma uniuerſis propoſita eſt. Clamat uas electionis Paulus; uosq. quaſi ad anguſtum
hoc iter conuocans, dicit: Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Certe, quod eſt am-
Matth. 11 plius omnibus, ipſius Domini relucet exemplum, qui in euangelio ait: Venite ad me o-
mnes, qui laboratis & onerati eſtis; & ego reficiam uos. Tollite iugum meum ſuper uos, &
diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde. Si periculoſum eſt imitari illos, de quibus
dubitas an imitandi ſint: hunc certe imitari tutiſſimum eſt, atque eius ueſtigia ſequi, qui
Ioan. 14 dixit: Ego ſum uia, ueritas, & uita. Numquam enim errat, qui ſequitur ueritatem. unde
1. Ioan. 2 & apoſtolus Ioannes ait: Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet, ſicut ille ambulauit, & ipſe
1. Petr. 2 ambulare, Et beatus Petrus ait: Chriſtus pro nobis paſſus eſt, uobis relinquens exemplum,
ut ſequamini ueſtigia eius, qui peccatum non fecit, nec eſt inuentus dolus in ore eius. Qui
cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur. tradebat au-
tem iudicanti ſe iniuſte. qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum; ut
peccatis mortui, iuſtitiæ uiuamus. Ceſſet omnis excuſatio errorum. auferantur peccandi
fœda ſolatia. Nihil omnino agimus, qui nos per multitudinis exempla defendimus; & ad
conſolationem noſtram aliena ſæpe numerantes uitia, deeſſe nobis dicimus, quos debea-
mus ſequi. Ad illius exemplum mittimur, quem omnes fatemur imitandum. Atque ideo

præcipua

præcipua tibi cura ſit, legem noſſe diuinam; per quam poſſis quaſi præſentia cernere exempla ſanctorum, &, quid faciendum ſit, quidue uitandum, illius conſilio diſcere. Maximũ enim ad iuſtitiam auxilium eſt, implere diuinis eloquiis animum, &, quod opere exequi cupias, ſemper corde meditari. Rudi adhuc populo, & hominibus ad obedientiam inſuetis per Moyſen imperatur a Domino, ut in ſignum memoriæ, qua præcepta Domini recor- Num. 15
dentur, per ſingulas ueſtimentorum fimbrias habeant cum cocco hiacynthini coloris inſignia; ut, etiam caſu huc illucq. reſpicientibus oculis, mandatorum cæleſtium memoria naſcatur. de quibus fimbriis phariſæi redarguuntur a Domino, quod eas peruerſo uſu, nõ Matth. 23
ad commonitionem præceptorum Dei, ſed ad oſtentationem ſui habere cœperint; ut ſcilicet quaſi de maioris obſeruationis diligentia ſancti a populo iudicarentur. Tibi uero ſeruanti non iam litteræ præcepta, ſed ſpiritus, diuinorum mandatorum memoria ſpiritualiter excolenda eſt. cui non tam frequenter recordanda ſunt præcepta Domini, quam ſemper cogitanda. Sint ergo diuinæ ſcripturæ ſemper in manibus tuis, & iugiter in mente uoluantur. Nec ſufficere tibi putes, mandata Dei memoria tenere, & operibus obliuiſci: ſed ideo illa cognoſce, ut facias quidquid faciendum didiceris. Non enim auditores legis iu- Rom. 2
ſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Latus quidem, & immenſus diuinæ legis campus extenditur. qui diuerſis teſtimoniis ueritatis, uelut cæleſtibus quibuſdam floribus, uernans, mira oblectatione legentis animum paſcit, ac reſonet. Quæ omnia ſemper cognoſcere, ſecumq. reuoluere, ingens ad conſeruandam iuſtitiam beneficium eſt. Sed quaſi ad compendioſum quoddam commonitorium, illa tibi euangelii eligenda ſententia eſt, & ſuperſcribenda cordi tuo, quæ ad totius iuſtitiæ breuiarium Dominico ore profertur: Omnia, quæcunque uultis ut faciant uobis homines, hæc & uos facite illis: Matth. 7
Cuius præcepti uires exprimens iungit, ac dicit: Hæc enim lex & prophetæ. Infinitæ namque ſunt ſpecies, parteſq. iuſtitiæ: quas non modo ſtylo perſequi, ſed cogitatione etiam capere difficillimũ eſt: quas omnes una ac breui ſententia comprehendit, & latentem hominum conſcientiam, ſecreto animi iudicio, aut abſoluit, aut damnat. Ad omnem igitur actum, ad omne uerbum, ad omnem etiam cogitatum, hæc ſententia retractetur: quæ tibi quaſi ſpeculum quoddam paratum, & ad manum ſemper poſitum, qualitatem tuæ uoluntatis oſtendat, ac etiam uel de iniuſto opere redarguat, uel de iuſto lætificet. quotieſcumque enim talem in alterum habueris animum, qualem in te ab altero ſeruari cupis: æquitatis uiam tenes. quoties uero talis erga alterum fueris, qualem in te uis neminem: iter iuſtitiæ dereliquiſti. En totum illud diuinæ legis arduum, totumq. difficile. en, ob quam cauſam dura imperia. Domino reclamamus, & dicimus nos uel difficultate, uel impoſſibilitate mandatorum premi. Nec ſufficit, quod iuſſa non facimus; niſi etiam iubentem, iniuſtum pronunciemus, dum ipſum æquitatis auctorem non modo dura, & ardua, ſed etiam impoſſibilia præcepiſſe conquerimur. Omnia, inquit, quæcumque uultis ut faciant uobis homines, hæc & uos facite illis. Coniungi uult inter nos, atque connecti per mutua beneficia caritatem, omneſq. homines uicario inter ſe amore copulari; ut, id unoquoque præſtante alteri, quod ſibi ab omnibus præſtari uelit, tota iuſtitia, & præceptum hoc Dei, communis ſit utilitas hominum. Eτo miram clementiam Domini, o ineffabilem Dei benignitatem. Præmium nobis pollicetur, ſi nos inuicem diligamus, ideſt, ſi nobis ea præſtemus inuicem, quorum uiciſſim indigemus. & nos, ſuperbo ſimul & ingrato animo, eius renitimur uoluntati, cuius etiam imperium beneficium eſt? Nulli umquam omnino detrahas, nec aliorum uituperatione te laudabilem uideri uelis. Magiſq. uitam tuam ordinare diſce, quam alienam carpere. Ac ſemper ſcripturæ memor eſto dicentis: Noli diligere detrahere; ne eradiceris. Pauci admodum ſunt, qui Pro. 20
huic uitio renuncient: raroq. inuenies, qui ita uitam ſuam irreprehenſibilem exhibere uelint, ut non libenter reprehendant alienam. tantaq. huius mali libido mentes hominum inuaſit, ut etiam qui procul ab aliis uitiis receſſerunt, in iſtud tamen quaſi in extremum diaboli laqueum incidant. Tu uero hoc malum ita effuge, ut non modo ipſa non detrahas, ſed ne alii quidem detrahenti aliquando credas. Nec obtrectatoribus auctoritatem de conſenſu tribuas; ne eorum uitium nutrias annuendo. Noli, inquit ſcriptura, conſentaneus eſſe cum derogantibus aduerſus proximum tuum; & non accipies ſuper illum peccatum. Et alibi: Sæpi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam. Vnde & Eccli. 28
beatus Dauid, diuerſas innocentiæ ſpecies iuſtitiæq. dinumerans, de hac quoque uirtute non tacuit, dicendo: Et opprobrium non accepit aduerſus proximos ſuos: Propte- Pſal. 14
rea quod ipſe non ſolum aduerſatur, ſed etiam perſequitur detrahentem. Ait enim:

Pſal. 100 Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar. Eſt ſaue tale hoc uitium, quod uel
in primis extingui debeat, & ab eis, qui ſe ſanctè inſtituere uolunt, prorſus excludi. Nihil enim tam iuquietat animum, uihil eſt, quod ita mobilem mentem, ac leuem faciat, quã
facile totum credere, & obtrectatorum uerba temerario mentis aſſenſu ſequi. hinc enim
crebræ diſſenſiones, hiue odia iniuſta naſcuutur. hoc eſt, quod ſæpe de amiciſſimis etiam
inimicos facit, dum concordes quidem, ſed credulas auimas maliloqua lingua diſſociat.
At contra, magna quies animi, magnaq. eſt morum grauitas, non temere de quoquam ſiniſtri quid audire. Beatusq. eſt, qui ita ſe coutra hoc uitium armauit, ut apud eum detrahere uemo audeat. Quod ſi hæc iu nobis eſſet diligentia, ne paſſim obtrectatoribus crederemus: iam omnes detrahere timerent; ue nou tam alios, quam ſe ipſos, uiles detrahendo facerent. ſed hoc ideo malum celebre eſt, iccirco iu multis feruet hoc uitium, quia pene ab
omnibus libenter anditur. Adulatorum quoque aſſentatioues, & noxia blaudimenta fallaciæ, uelut quaſdam peſtes animæ fuge. nihil eſt, quod tam facile corrumpat mentes hominum; nihil, quod tam dulci & molli uulnere animum feriat. unde & quidam ſapiens ait:
Verba adulatorum mollia, feriuut autem interiora uentris. Et Dominus loquitur per pro-
Eſa. 3 phetam: Populе meus, qui beatificant uos, ſeducunt uos, & ſemitas pedum ueſtrorum diſ
ſipant. Iu multis, iſto maxime tempore, regnat hoc uitium, quodq. eſt grauiſſimnm, humilitatis ac beneuolẽtiæ loco ducitur. co fit, ut, qui adulari ueſcit, aut inuidus, aut ſuperbus
putetur. Eſt ſane grande & ſubtile artificium, laudare alterum in commendationem ſui, &
decipiendo, auimum ſibi obligare decepti, quodq. hoc maxime uitio agi ſolet, fictas laudes certo pretio uendere. Quæ hæc tanta eſt leuitas animi, quæ tanta uanitas, relicta propria
couſcientia alienam opiuionem ſequi, & quidem fictam atque ſimulatam? rapi uento falſæ
laudationis, gaudere ad circumuentiouem ſuam, & illuſiouem pro beneficio accipere? Tu
ergo, ſi uere laudabilis eſſe cupis, laudem hominum ne requiras. illiq. præpara conſcientiã
1. Cor. 4 tuam, qui & illumiuabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit couſilia cordium: & tunc
laus tibi erit a Deo. Sit igitur intentus, ac uigilans, & aduerſus peccata ſemper armatus animus tuus. Sermo in omnibus moderatus, & parcus, & qui neceſſitatem loquendi magis
indicet, quam uoluntatem. Ornet prudentiam uerecuudia; quodq. præcipuum in feminis
ſemper fuit, cunctas in te uirtutes pudor ſuperet. Diu ante couſidera, quid loquendum ſit:
& adhuc tacens prouide, ne quid dixiſſe pæniteat. Verba tua ponderet cogitatio; & linguæ
Eccls. 28 officium animi libra diſpeuſet. unde ſcriptura dicit: Argentum, & aurum tuum confla; &
uerbis tuis facito ſtatherã, & frenos ori tuo rectos; & attende, ne forte labaris lingua. Numquam malum uerbum de ore tuo procedat, quæ ad cumulum benignitatis iuberis etiam ma
1. Petr. 3 ledicentibus benedicere. Miſericordes, inquit, modeſti, humiles, uon reddentes malum
Rom 12 pro malo, neque maledictum pro maledicto, ſed econtrario benedicentes. Mentiri uero,
atque iurare lingua tua prorſus ignoret: tantusq. in te ſit ueri amor, ut, quidquid dixeris,
Matth. 5 iuratum putes. de quo ſaluator ad diſcipulos ait: Ego autẽ dico uobis, uon iurare omuino.
Et paulo poſt: Sit autem ſermo ueſter, eſt, eſt, non, non: quod antem his abuudantius eſt,
a malo eſt. In omui igitur actu, atque uerbo quieta mens & placida ſeruetur: ſemperq. cogitationi tuæ Dei præſentia occurrat: ſit humilis animus, ac mitis, & aduerſus ſola uitia erectus. numquam illum aut ſuperbia extollat, aut auaritia inflectat, aut ira præcipitet. nihil
enim quietius, uihil purius, uihil denique pulchrius ea mente eſſe debet, quæ iu Dei habitaculum præparanda eſt; quem non auro templa fulgentia, non gemmis altaria diſtincta delectant, ſed anima ornata uirtutibus. ideo & templum Dei, ſanctorum corda dicuutur, affir
1. Cor. 3. mante Apoſtolo, qui ait: Si quis templum Dei uiolauerit, diſperdet illum Deus. templum
enim Dei ſanctũ eſt, quod eſtis uos. Nihil habeas humilitate præſtautius, uihil amabilius.
hæc eſt enim præcipua couſeruatrix, & quaſi custos quædam uirtutum omuium: nihilq. eſt,
quod nos ita & hominibus gratos, & Deo faciat, quam ſi uitæ merito magni, humilitate in-
Eccli. 3 ſimi ſimus. propter quod ſcriptura dicit: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & co
Eſa. 66 ram Deo inuenies gratiam. Et Domiuus loquitur per prophetam: Super quem alium requieſcam, uiſi ſuper humilem, & quietum, & trementem uerba mea? Verumtamen humilitatẽ ſequere, nõ quæ oſtenditur, atque ſimulatur geſtu corporis, aut fracta uoce uerborũ, ſed
quæ puro affectu cordis exprimitur. aliud eſt enim, uirtutem habere; aliud, uirtutis ſimilitudiuem: aliud eſt, rerum umbram ſequi; aliud, ueritatem. Multo deformior illa eſt ſuperbia, quæ ſub quibuſdam humilitatis ſignis latet. Neſcio enim quo modo turpiora ſunt uitia, cum uirtutum ſpecie cælantur. Nulli te umquam de generis nobilitate præponas; neque obſcuriores quaſque, & humiliore loco natas, te inferiores putes. Neſcit religio noſtra

perſonas

perſonas accipere; nec condiciones hominum, ſed animos inſpicit ſingulorum: ſeruum &
nobilem de moribus pronunciat. Sola apud Deum libertas eſt, non ſeruire peccatis. Sum-
ma apud Deum eſt nobilitas, clarum eſſe uirtutibus. Quid apud Deum in uiris nobilius Pe
tro, qui piſcator & pauper fuit? quid in feminis beata Maria illuſtrius, quæ ſponſa fabri de-
ſcribitur? ſed illi piſcatori & pauperi cæleſtis regni a Chriſto creduntur claues: hæc ſponſa Matth.16
fabri meruit eſſe mater illius, a quo ipſæ claues datæ ſunt. elegit enim Deus ignobilia, &
contemptibilia huius mundi, ut potentes ac nobiles ad humilitatem facilius adduceret. 1.Cor.1
Nam & alias fruſtra ſibi aliquis de nobilitate generis applaudit; cum uniuerſi paris honoris,
& eiuſdem apud Deum pretii ſint, qui uno Chriſti ſanguine ſunt redempti: nec intereſt,
qua quis condicione natus ſit, cum omnes in Chriſto æqualiter renaſcamur. nam & ſi obli-
uiſcimur, quia ex uno omnes generati ſumus: ſaltem id ſemper meminiſſe debemus, quia
per unum omnes regeneramur. Caue, ne, ſi ieiunare aut abſtinere cœperis, te putes eſſe
iam ſanctam. hæc enim uirtus adiumentum eſt, non perfectio ſanctitatis. magisq. id proui
dendum eſt, ne tibi hoc, quod licita contemnas, ſecuritatem quandam illicitorum faciat.
Quidquid ſupra iuſtitiam offertur Deo, non debet impedire iuſtitiam, ſed adiuuare. quid
autem prodeſt tenuari abſtinentia corpus, ſi animus intumeſcat ſuperbia? quam laudem
merebimur de pallore ieiunii, ſi inuidia liuidi ſimus? quid uirtutis habet, uinum non bibe
re, & ira atque odio inebriari? Tunc, inquam, præclara eſt abſtinentia, tunc pulchra atque
magnifica caſtigatio corporis, cum eſt animus ieiunus a uitiis. Immo qui probabiliter ac
ſcienter abſtinentiæ uirtutem tenent, eo affligunt carnem ſuam, quo animæ frangant ſuper-
biam: ut quaſi de quodam faſtigio contemptus ſui atque arrogantiæ deſcendant ad implen-
dam Domini uoluntatem, quæ maxime in humilitate perficitur. Iccirco a uariis ciborum
deſideriis mentem retrahunt, ut totam eius uim occupent in cupiditate uirtutum. Iamq.
minus ieiuniorum & abſtinentiæ laborem caro ſentit, anima eſuriente iuſtitiam. Nam & uas 1.Cor.9
electionis Paulus, dum caſtigat corpus ſuum, & in ſeruitutem redigit, ne aliis prædicans
ipſe reprobus inueniatur, non ob ſolam, ut quidam imperiti putant, hoc facit caſtitatem:
non enim huic tantummodo, ſed omnibus omnino uirtutibus abſtinentia opitulatur. ne-
que magna, aut tota Apoſtoli gloria eſt, non fornicari: ſed hoc agit, ut caſtigatione corpo-
ris erudiatur animus; quantoq. nil ex uoluptatibus concupiſcit, tanto magis poſſit de uir-
tutibus cogitare; ne perfectionis magiſter imperfectum aliquid in ſe oſtendat; ne Chriſti
imitator, extra præceptum quidquam aut uoluntatem Chriſti faciat; neue minus exemplo,
quam uerbo doceat; cumq. aliis prædicauerit, ipſe reprobetur; audiatq. cum phariſæis: Di Matth.23
cunt enim, & non faciunt. Apoſtolici uero & præcepti eſt, & exempli, ut habeamus ratio Rom.12
nem non conſcientiæ tantum, ſed etiam famæ. Non ſuperfluum, & a fructu uacuum, gen-
tium magiſter hoc docet: uult enim etiam extraneos ad fidem homines per fidelium ope-
ra proficere, ut religionem ipſam religionis diſciplina commendet. Et ideo ſicut lumina- Phil.2
ria in mundo lucere nos iubet, in medio nationis prauæ & peruerſæ; ut incredulæ mentes
errantium ex noſtrorum actuum lumine, ignorantiæ ſuæ tenebras deprehendant. unde ipſe
ad Romanos ait: Prouidentes bona: non ſolum coram Deo, ſed etiam coram hominibus. Rom.12
Et alibi: Sine offenſione eſtote Iudæis, & gentibus, & Eccleſiæ Dei, ſicut ego per omnia 1.Cor.10
omnibus placeo, non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod multis. Beatus eſt, qui tam
ſancte, tamq. grauiter diſpoſuit uitam ſuam, ut de eo ſiniſtri aliquid ne fingi quidem poſ-
ſit; dum aduerſus obtrectatorum libidinem pugnat meriti magnitudo; nec fingere quiſ-
quam auſus eſt, quod a nullo putat eſſe credendum. Quod ſi id aſſequi difficile, atque ni-
mis arduum eſt; ſaltem hanc adhibeamus uitæ noſtræ diligentiã, ne malæ mentes occaſionẽ
inueniant detrahendi; ne ex nobis ſcintilla procedat, per quam aduerſus nos ſiniſtræ famæ
flamma confletur. alioquin fruſtra iraſcimur obtrectatoribus noſtris, ſi eis ipſis obtrectandi
materiam miniſtramus. Si autem, nobis diligenter atque ſolicite omnia ad honeſtatẽ pro-
uidentibus, cunctisq. actibus noſtris timorẽ Dei præferentibus, illi nihilominus inſaniunt:
conſoletur nos conſcientia noſtra; quæ tunc maxime tuta eſt, tunc optime ſecura eſt, cum
ne occaſionem quidem male de ſe ſentiendi dedit. illis enim, uæ, dicitur per prophetã, qui Eſa.5
dicunt, quod bonum eſt malum, qui lucem appellant tenebras, &, quod dulce eſt, amarum
uocant. Nobis ergo ſaluatoris aptabitur ſermo: Beati eſtis, cum uobis maledixerint homi Matth.5
nes mentientes. Nos modo id agamus, ut male de nobis nemo loqui abſque mendacio
poſſit. Ita habeto ſolicitudinem domus, ut aliquam tamen uacationem animæ tribuas. Eli
gatur tibi opportunus, & aliquantum a familiæ ſtrepitu remotus locus, in quem tu, uelut
in portum, quaſi ex multa tempeſtate curarum te recipias, & excitatos foris cogitationum

fluctus ſecreti tranquillitate cōponas. Tantum ibi ſit diuinæ lectionis ſtudium, tam crebræ
orationum uices, tam firma & preſſa de futuris cogitatio, ut omnes reliqui temporis occu-
pationes facile hac uacatione compenſes. Nec boc ideo dicimus, quo te retrahamus a tuis:
immo id agimus, ut ibi diſcas, ibiq. mediteris, qualē tuis præbere te debeas. Familiam tuā
ita rege, & confoue, ut te matrem magis tuorum, quam dominam uideri uelis: a quibus be
nignitate potius, quam ſeueritate exige reuerentiam. Fidelius & gratius ſemper obſequium
eſt, quod ab amore, quam quod a metu proficiſcitur. Præcipue autem in coniugio uenera
bili, atque immaculato, apoſtolicæ regulæ ordo teneatur. Seruetur in primis uiro auctori-
tas ſua: totaq. a te diſcat domus, quantum illi honoris debeat. Tu illum dominū obſequio
tuo, tu magnum illum tua humilitate demonſtra, tanto ipſa honoratior futura, quanto illū
1. Cor. 11 amplius honoraueris. Caput enim, ut ait Apoſtolus, mulieris eſt uir: nec aliunde magis reli
Col. 3 quum corpus ornatur, quam ex capitis dignitate. Vnde idem alibi dicit: Mulieres ſubditæ
1. Pet. 3 eſtote uiris, ſicut oportet in Domino. Sed & beatus Petrus apoſtolus ait: Similiter ſubditæ
ſint uiris, ut & ſi qui non credunt uerbo, per mulieris conuerſationem ſine uerbo lucrifiāt.
Si ergo etiam gentilibus maritis debetur honor iure coniugii, quanto magis reddendus eſt
Chriſtianis? Atque ut oſtendat, quibus ornamentis etiam uiris iunctæ feminæ decorari de-
beant, ait: Quarum ſit non extrinſecus capillatura, aut circumdatio auri, aut ueſtimentorū
cultus, ſed qui abſconditus cordis eſt homo, in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus,
qui eſt in conſpectu Dei locuples. Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres ſperantes in Domi
no ornabant ſe, ſubiectæ propriis uiris, ſicut Sara obediebat Abrahæ, Dominum ſuum uo
cans. Hæc autem præcipiens, non eas iubet ſqualore, ſordibus, & horrentibus pannorum aſ-
ſumentis tegi; ſed immoderato cultui, & nimis exquiſito interdicit ornatui; ſimplicemq. cō
1. Tim. 2 mendat ornatum, atque habitum. de quo & uas electionis ait: Similiter autem & mulieres
in habitu ornato, cum uerecundia, & ſobrietate, ornantes ſe non in tortis crinibus, aut au-
ro, aut margaritis, uel ueſte pretioſa, ſed, quod decet mulieres, promittentes caſtitatē per
opera bona. Reperi uero te, miro fidei ardore ſuccenſam, aliquot iam ante annos continen
tiam propoſuiſſe, & reliquum uitæ tuæ tempus pudicitiæ conſecraſſe. Magni hoc animi ſi-
gnum, & perfectæ uirtutis indicium eſt, renunciare ſubito expertæ uoluptati, fugere notas
carnis illecebras, & calētis adhuc ætatis flammas fidei amore reſtinguere. Sed illud quoque
ſimul didici, quod me non mediocriter angit, ac ſtimulat, te uidelicet tantum hoc bonum
abſque cōſenſu & pacto uiri ſeruare cœpiſſe; cum hoc apoſtolica omnino interdicat auctori
1. Cor. 7 tas, quæ in hac dumtaxat cauſa non modo uxorem uiro, ſed etiam uirum uxoris ſubiecit po
teſtati. Vxor, inquit, ſui corporis poteſtatem non habet, ſed uir: ſimiliter autem & uir po
teſtatem nō habet ſui corporis, ſed mulier. Tu uero, quaſi oblita fœderis nuptialis, pactiq.
huius ac iuris immemor, inconſulto uiro uouiſti Domino caſtitatem. Sed periculoſe pro-
mittitur, quod adhuc in alterius poteſtate eſt. & neſcio, quam ſit grata donatio, ſi unus of-
ferat rem duorum. Multa iam per huiuſcemodi ignorantiā & audiuimus, & uidimus ſciſſa
coniugia: quodq. recordari piget, occaſione caſtitatis adulterium perpetratum. nam, dum
una pars ſe etiam a licitis abſtinet, altera ad illicita delapſa eſt. Et neſcio, in tali cauſa quis
magis accuſari, quis amplius culpari debeat; utrum ille, qui repulſus a coniuge fornicatur;
an illa, quæ, repellendo a ſe uirum, eum fornicationi quodam modo obiicit. Atque ut ſu-
per hac cauſa, quid ueritas habeat, agnoſcas; pauca mihi de diuina auctoritate ponenda
ſunt. Apoſtolicæ doctrinæ regula nec cum Iouiniano æquat continentiæ opera nuptiarum,
nec cum Manichæo coniugia condemnat. Ita uas electionis, ac magiſter gentium, inter
utrumque temperatus incedit, ac medius, ut remedium incontinentiæ indulgeat, & ad præ
mium prouocet continentiam. Totusq. in hac cauſa eius hic ſenſus eſt, ut ex utrinſque ſen
tentia proponatur caſtitas, aut certe ab utroque debitum commune ſoluatur. Sed ipſa iam
Apoſtoli uerba ponamus, totamq. hanc cauſam a ſui principio retractemus. Loquitur ad
Corinthios. De quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bonum eſt homini mulierem non tangere.
Et quamquam hic laudauerit caſtitatem; tamen, ne aliquibus uideatur prohibere coniugia,
ſubiungit: Propter fornicationem autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque
ſuum uirum habeat. uxori uir debitum reddat, ſimiliter autem & uxor uiro. mulier autem
ſui corporis poteſtatem non habet, ſed uir. & uir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed
mulier. nolite fraudare inuicem. Ac rurſus, ne, tanta pro nuptiarum parte dicendo, uide-
retur excludere caſtitatem, ſequitur: Niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut uacetis orationi.
Et ſtatim quaſi recuſat hoc, quod dixit, Ad tempus; ne non tam perpetuam, quam tem-
poralem, ac breuem continentiam docere uideatur. ait enim: Propter incontinentiam

ueſtram. Hoc autem dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium. Vnde hoc, quod dixit, Ad tempus, docet meditationem debere fieri caſtitatis, ut per certa interualla tẽporum, quaſi exploratis continentiæ ſuæ uiribus, ſine periculo utrique promittant, quod ſemper eſt ab utroque ſeruandum. Quid uero abſolute uelit, manifeſte dicit: Volo autem omnes homines eſſe ſicut me ipſum, id eſt, in iugi ac perpetua caſtitate uiuere. Vides ne, quam caute, quam prouide, quam ſine ullius occaſione ſcandali, magiſter firmauerit de caſtitate ſententiam, nolens tantum bonum in unius temeritate nutare, quod ligare & cõfirmare debet conſenſus amborum? Et re uera quid ea caſtitate firmius eſt, quidue tutius, quam quæ ex duorũ cœpta ſententia, ab utroque uelut in commune ſeruatur? Nec de ſe tantum pars altera ſolicita, mutuo ſe ad uirtutis animet perſeuerantiam. hoc enim, ſicut alia quoque bona, non tantum cœpiſſe, ſed perfeciſſe laudandum eſt. Iamdudum, ut intelligis, ſcopuloſo difficiliq. in loco uerſatur oratio, nec audet in alterutram declinare partem, dum æqualiter utrumque formidat, ſed ex noſtra difficultate tuum agnoſce diſcrimen. maluimus enim te contriſtare forſitan uera dicendo, quam ficta adulatione decipere. Duplex, ut uides, malum, æquale & anceps periculum eſt. ex utroque arctaris, ex utroque conſtringeris. Contemnere omnino uirum, atque deſpicere, aperte contra Apoſtoli ſententiã eſt: Perdere uero tanti temporis caſtitatem, & Deo non reddere quod promiſeras, timendũ, atque metuendum eſt. ut uulgo dicitur: facile ex amico inimicum facies, cui promiſſa non reddas. Sic enim ſcriptura dicit: Quod ſi uoueris uotum domino Deo; non moreris red- Deut.23
dere illud: quia quærens quærit illud dominus Deus abs te: Et erit tibi in peccatum. Ait ergo: Debitam honorificentiam uiro exhibe, ut ex utroque domino debitum, quod uouiſti, reddere poſſis. De cuius conſcientia non diffidimus, ſi paululum expectaſſes: non quod te a bono caſtitatis retrahamus, ſed huius animum ad caſtitatis oraculum totis uiribus incitemus; ut uoluntarium ſacrificium offerat Deo, in odorem ſuauitatis; ut exuta mens a cunctis retinaculis mundanis, atque corporalibus uoluptatibus ſit; ut ualeas plenius inhærere Dominicis præceptis. quod tamen ne quid a nobis negligenter eſſe dictum arbitreris, diuinarum ſcripturarũ teſtimoniis edocuimus, ſicut etiam Apoſtolus dicit: Et erunt duo in car- 1. Cor. 6
ne una, iam non una caro, ſed unus ſpiritus. Hoc ſacramentum magnum eſt; arduumq. eſt iter caſtitatis: ſed magna ſunt præmia. uocarq. nos Dominus in euangelio, dicens: Venite Matth. 25
benedicti patris mei, poſſidete præparatum uobis regnum ab origine mundi. Idem ipſe Dominus dicit: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis; & ego uos reficiam. Tollite Matth. 11
iugum meum ſuper uos, & diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus ueſtris. iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Dicit enim idem Dominus his, qui ad ſiniſtram eius erunt: Diſcedite a me maledicti in ignem æternũ, quem præparauit pater meus diabolo, & angelis eius: neſcio uos operarii iniquitatis. Erit ibi fletus et ſtridor dentium. Illi utique omnes plangent, illi lugebunt, qui ita curis ſe uitæ præſentis inuoluunt, ut obliuiſcantur futuram; quos ſomno quodam ignorantiæ, & malæ ſecuritatis oppreſſos fluctibus, Domini comprehendet aduentus. unde ipſe in euangelio ait: Attendite uobis, ne forte grauentur corda ueſtra in crapula, & ebrietate, & curis huius uitæ: Luc. 21
ne forte ſuperueniat in uos repentina dies illa: tamquã laqueus enim ſuperueniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ. Et rurſum: Vigilate, & orate: neſcitis enim, quando Mar. 13
tempus ſit. Beati ſunt, qui ita expectant, ita illum ſpeculantur diem, ut ſe ad eum quotidie præparent, qui non de præterita ſibi iuſtitia blandientes, ſecundum Apoſtolum, per dies ſingulos in uirtute renouantur. Iuſtitia enim iuſti non proderit ei, a quo die iuſtus eſſe de- 2. Cor. 4
ſierit. Sicut etiam iniquo non nocebit iniquitas ſua, a die quo ſe ab iniquitate conuerterit. Ezech. 18
Nec ſanctus ergo ſecurus eſſe debet, quamdiu in huius uitæ agone uerſatur; nec deſperare peccator, qui; ſecundum prædictam prophetæ ſententiam, uno die iuſtum ſe efficere poteſt; ſed totum, quo tenditur, ſpatium uitæ tuæ eſt, ut peragere poſſis iuſtitiam; nec de præterita iuſtitia cõfidens remiſſior efficiaris. Sed, ſicut dicit Apoſtolus, Poſteriora obliniſcẽs, Philip. 3
ad ea autem, quæ anteriora ſunt, me extendens, ad deſtinatum perſequor brauium ſupernæ uocationis, ſciens ſcriptum eſſe cordis inſpectorem deum. Et iccirco fatagit, ut animam Act. 1
mundam habeat a peccato. Propter quod ſcriptum eſt: Omni cuſtodia ſerua cor tuum. Et Pro. 4
iterum: Diligit Dominus munda corda. Accepti autem ſunt ei omnes immaculati. Iccirco age, ut ordines reliquum tempus uitæ tuæ ſine offenſa, ut poſſis ſecure canere cum propheta: Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. Et iterum: Introibo ad Pſal. 100
altare Dei, ad deum, qui lætificat iuuentutem meam. Quia inchoaſſe non ſufficit; ſed per- Pſal. 42
feciſſe, iuſtitia eſt.

ARGVMENTVM.

Aſellam uirginem, ante natiuitatem in utero benedictam, patriq. in uitrea phialâ per ſomnium a Deo monſtratam, quæ Romæ, ueluti in heremo, ſolitaria, ac monachæ uitam profitens, uixit, laudat. Epiſtolam autem non ad eam, ſed ad Marcellam, a qua illius ſanctitatem audierat, mittit; quo eius exemplo ceteræ adoleſcentulæ ad huiuſmodi uitam excitentur.

HIERONYMVS AD MARCELLAM,
de laudibus Aſellæ.

EPISTOLA XV.

NEmo reprehendat, quod in epiſtolis aliquos aut laudamus, aut carpimus: cum
& in argueudis malis ſit correctio ceterorum; & in optimis prædicandis bouorum ad uirtutem ſtudia coucitentur. Nudius tertius de beatæ memoriæ Lea aliqua dixeramus. illico pupugit animum, & mihi uenit in mentem, non debere nos tacere de uirgiue, qui de ſecundo ordine caſtitatis locuti ſumus. Igitur Aſellæ noſtræ uita breuiter explicauda eſt: cui, quæſo, ne hauc epiſtolam legas: grauatur quippe laudibus ſuis: ſed iis potius, quæ adoleſcentulæ ſunt, legere dignate: ut ad exemplum eius ſe inſtituentes, conuerſationem illius, perfectæ uitæ normam arbitrentur. Prætermitto, quod in matris utero benedicitur ei, antequam naſcatur; quod in phiala nitentis uitri, & omui ſpeculo purioris patri uirgo traditur pet quietem; quod adhuc infantiæ inuoluta pannis, & uix anuum decimum ætatis excedens, bonore futuræ beatitudiuis cõſecratur. Sit gratiæ omne,
Hier.1 quod ante laborem fuit, licet deus præſcius futurorum & Hieremiam ſanctificet in utero, &
Luc.1 Ioannem in alno matris faciat exultare, & Paulum ante conſtitutionem mundi ſeparet in
Rom.1 euangelium filii ſui. ad ea uenio, quæ poſt duodecimum annum ſudore proprio elegit, arripuit, tenuit, cœpit, impleuit. Vnius cellulæ clauſa anguſtiis, latitudine paradiſi fruebatur. Idem terræ ſolum, & orationis locus extitit, & quietis. Ieiunium pro ludo habuit, inediam pto refectione. & cum eam nou ueſcendi deſiderium, ſed humana confectio ad cibũ traheret; pane, ſale, & aqua frigida concitabat magis eſuriem, quam reſtiuguebat. Et quia peue oblitus ſum, quod in principio debui dicere: cum primum hoc propoſitum arripuit, aurum colli ſui, quod quidem murenulam uulgus uocat, quod ſcilicet metallo in uirgulas lenteſcente, quadam ordinis flexuoſi catena contexitur, abſque parentibus uendidit; & tunicam fuſciorem, quam a matre impetrare non poterat, iuduta, pio negotiationis auſpicio, ſe repente Domino conſecrauit; ut iutelligeret uniuetſa cognatio, non poſſe aliud ei extorqueri, quæ iam ſæculum damuaſſet in ueſtibus. Sed, ut dicete cœperamus, ita ſe ſemper moderate habuit, & iutra cubiculi ſui ſecreta cuſtodiuit, ut numquam pedem proſerret in publicum, uumquam uiri uoſſet alloquium; &, quod magis ſit admirandum, ſororem uirgi-
2.The.3 nem amaret potius, quam uideret. Operabatur manibus ſuis, ſciens ſcriptum eſſe: Qui uõ operatur, non manducet. Sponſo aut oraus loquebatur, aut pſallens. Ad martyrum limina pene iuuiſa properabat. Et cum gauderet propoſito ſuo, iu eo nehementius exultabat, quod ſe uullus cognoſceret. Cumq. per omnem annum iugi ieiuuio paſceretur, biduo triduoq. ſic permanens; tum uero iu quadrageſima nauigii ſui uela tendebat, omnes pene hebdomadas uultu lætante coniungens. &, quod impoſſibile forſitan eſt homiuibus ad credendum, Deo autem præſtante poſſibile eſt, ita ad quinquagenariam peruenit ætatem, ut nõ doleret ſtomachum; nou uiſcerum cruciaretur iniuria; nou ſicca humus iacentia membra confringeret; non, ſacco aſperata cutis, fœtorem aliquem ſitumq. coutraheret; ſed ſana corpore, animo ſaniot, ſolitudinem putaret eſſe delicias, & in urbe turbida iuueuiret eremum monachorum. Et hæc quidem tu melius noſti, a qua pauca didicimus, & cuius oculis durities de genubus camelorum in illo ſancto corpuſculo præ orandi frequẽtia obcalluiſſe perſpecta eſt. uos, quod ſcire poſſumus, explicamus. Nihil illius ſeueritate iucundius, nihil iucunditate ſeuerius, nihil ſuauitate triſtius, nibil triſtitia ſuauius. ita pallor iu facie eſt, ut, cum continentiam indicet, nou tedoleat oſtentatiouem. ſermo ſilens, & ſilentium loquens. nec citus, uec tardus inceſſus. idem ſemper habitus. neglecta mundities, & inculta ueſte, cultus ipſe ſine cultu. Sola uitæ ſuæ æqualitate promeruit, ut in urbe pompæ, laſciuiæ, deliciarum, in qua humilem eſſe miſeria eſt, & boni eam prædicent, & mali detrahere non audeant; uiduæ eam imitentur, & uirgiues; maritatæ colant, noxiæ timeant, ſuſpiciant ſacerdotes.

ARGV-

ARGVMENTVM.

MARCELLA Albinæ filia, nobilis Romana, prius patre, mox ſeptimo a nuptiis menſe uiro orbata, Cereali q. conſule, eam in uxorem petente, reiecto, ab Athanaſio, Petroq. Alexandrinis epiſcopis edocta, prima omnium Romæ monacha uitam profeſſa eſt: ubi a D. Hieronymo inſtructa, una cum Principia ſanctiſſime uixit. Eius autem illud præcipuum facinus memoratur, quod Origeniſtarum hæreſim ex Vrbe expulerit, & Hieroſolymam pietatis ac religionis cauſa acceſſerit. Obijt paucis diebus poſt captam a Gothis Romam. Huius nunc uitam elegantiſſime ſcribit D. Hieronymus.

AD PRINCIPIAM VIRGINEM
Marcellæ uiduæ epitaphium.

EPISTOLA XVI.

SAEPE, & multum flagitas, uirgo Chriſti Principia, ut memoriam ſanctæ fe-
minæ Marcellæ litteris recolam, & bonum, quo diu fruiti ſumus, etiam ceteris
noſcendum, imitandumq. deſcribam. Satis doleo, quod hortaris ſponte curren
tem, & me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidem in eius dilectione
concedam; multoq. plus accipiam, quam tribuam beneficii, tantarum recordatione uirtu
tum. nam, ut hucuſque reticerem, & biennium præterirem ſilentio, non fuit diſſimulatio-
nis, ut male exiſtimas, ſed triſtitiæ incredibilis; quæ ita meum oppreſſit animum, ut melius
iudicarem tacere impræſentiarum, quam nihil dignum illius laudibus dicere. Neque uero
Marcellam tuam, immo meam, &, ut uerius loquar, noſtram, omniumq. ſanctorum, &
propriæ Romanæ urbis inclytum decus inſtitutis rhetorum prædicabo, ut exponam illu-
ſtrem familiam, alti ſanguinis decus, & ſtemmata per proconſules & præfectos prætorio
decurrentia. nihil in illa laudabo, niſi quod proprium eſt, & eo nobilius, quod, opi-
bus & nobilitate contempta, facta eſt paupertate & humilitate nobilior. Orbata patris
morte, uiro quoque poſt nuptias ſeptimo menſe priuata eſt. cumq. eam Cerealis, cu-
ius clarum inter conſules nomen eſt, propter ætatem, & antiquitatem familiæ, & inſi-
gnem, quod maxime uiris placere conſueuit, decorem corporis, ac morum temperantiam
ambitioſius peteret, ſuasq. longæuus pollicaretur diuitias; & non quaſi in uxorē, ſed quaſi
in filiam uellet donationem transfundere; Albinaq. mater tam clatum præſidium uiduatæ
domus ultro appeteret; illa reſpondit: Si uellem nubere, & non æternæ me cuperem pudi
citiæ dedicare; utique maritum quærerem, non hereditatem. Illoq. mandante, poſſe & ſe-
nes diu uiuere, & iuuenes cito mori, eleganter luſit. iuuenis quidem poteſt cito mori, ſed
ſenex diu uiuere non poteſt. qua ſententia repudiatus, exemplo ceteris fuit, ut eius nuptias
deſperarent. Legimus in euangelio ſecundum Lucam: Et erat Anna prophetiſſa filia Pha- Luc. 2
nuelis de tribu Aſer: Et hæc pronectæ ætatis in diebus plurimis. Vixeratq. cum uiro ſuo an-
nis ſeptem a uirginitate ſua, & erat uidua annis octoginta quattuor, nec recedebat de tem-
plo, ieiuniis, & obſecrationibus Domino ſeruiens die ac nocte. Nec mirum, ſi uidere me-
ruit ſaluatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus ſeptem annos ſeptem menſi-
bus; ſperare Chriſtum, & tenere; natum confiteri, & in crucifixum credere; paruulum nō
negare, & uirum gaudere regnantem. Non facio ullam inter ſanctas feminas differentiam;
quod nonnulli inter ſanctos uiros & eccleſiarum principes ſtulte facere conſueuerunt: ſed il
lo tendit aſſertio, ut, quarum unus eſt labor, unum & præmium ſit. Difficile eſt, in maledi-
ca ciuitate, & in urbe, in qua orbis quondam populus fuit, palmaq. uitiorum, ſi honeſtis
detraherent, & pura ac munda macularent, non aliquam ſiniſtri rumoris fabulam contra-
here. unde quaſi rem difficillimam, & pene impoſſibilem optat propheta, potiusquam præ
ſumit, dicens: Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege Domini. Immaculatos in uia Pſal. 118
huius ſæculi appellat, quos nulla obſceni rumoris aura macularit, qui opprobrium non ac Pſal. 14
ceperint aduerſus proximos ſuos. De quibus & ſaluator in euangelio, Eſto, inquit, bene- Matth. 5
uolus, ſiue bene ſentiens de aduerſario tuo, dum es in uia cum illo. Quis umquam de hac
muliere, quod diſpliceret, audiuit, ut crederet? quis credidit, ut non magis ſe ipſum ma-
lignitatis & infamiæ condemnaret? Ab hac primum confuſa gentilitas eſt, dum omnibus
patuit, quæ eſſet uiduitas Chriſtiana, quam & conſcientia & habitu promittebat. Illæ enim
ſolent purpuriſſo & ceruſſa ora depingere, ſericis nitere ueſtibus, ſplendere gemmis, aurum
portare

portare ceruicibus, & auribus perforatis rubri maris pretioſiſſima grana ſuſpendere, fra-
grare muſco mure, maritos ita plangere, ut tandem dominatu eorum ſe caruiſſe lætentur,
1. Pet. 3 quærantq. alios, non quibus iuxta Dei ſententiam ſeruiant, ſed quibus imperent. unde &
pauperes eligunt, ut nomen tantum uirorum habere uideantur, qui patienter riuales ſu-
ſtineant; ſi muſſitauerint, illico proiiciendi. Noſtra uidua talibus uſa eſt ueſtibus, quibus ar-
ceret frigus, non membra nudaret, aurum uſque ad anuli ſignaculum repudians, & magis
in uentribus egenorum, quam in marſupiis recondens. Nuſquam ſine matre. Nullum cle-
ricorum, aut monachorum, quod amplæ domus interdum exigebat neceſſitas, uidit abſque
arbitris. Semper in comitatu ſuo uirgines, ac uiduas, & ipſas graues feminas, habuit, ſciens
ex laſciuia puellarum ſæpe de dominarum moribus indicari, &, qualis quæque ſit, talium
conſortio delectari. Diuinarum ſcripturarum ardor erat incredibilis: ſemperq. cantabat: In
Pſal. 118 corde meo abſcondi eloqnia tua, ut nõ peccem tibi. Et illud de perfecto uiro: Et in lege Do
Pſal. 1 mini uoluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Meditationem legis non in re-
plicando, quæ ſcripta ſunt, ut Iudæorum exiſtimant phariſæi, ſed in opere intelligens, iu-
1. Cor. 10 xta illud Apoſtolicum: Siue comeditis, ſiue bibitis, ſiue quid agitis, omnia in gloriam Do
Pſal. 118 mini facientes. Et prophetæ uerba, dicentis: A mandatis tuis intellexi, ut, poſtquã man-
data compleſſet, tunc ſe ſciret mereri intelligentiam ſcripturarum. Quod & alibi legimus:
Act. 1 Quia cœpit Ieſus facere, & docere. Erubeſcit enim quamuis præclara doctrina, quam pro-
pria reprehendit conſcientia. Fruſtraq. eius lingua prædicat paupertatem, & docet eleemo
ſynas, qui Crœſi diuitiis tumet; uiliq. opertus pallio, pugnat contra tineas ueſtium ſerica-
rum. Illi erant moderata ieiunia, carnium abſtinentia, uini odor magis, quam guſtus, pro
pter ſtomachum, & frequentes infirmitates. Raro procedebat in publicum; & maxime no
bilium matronarum uitabat domos; ne cogeretur uidere, quod contempſerat, Apoſtolo-
rum & martyrum baſilicas ſecretis celebrans orationibus, & quæ populorum frequentiam
declinarent. Matri intantum obediens, ut interdum faceret, quod nolebat. nam cum illa
ſuum diligeret ſanguinem; & abſque filiis, & nepotibus, uellet in fratris liberos uniuerſa
conferre: iſta pauperes eligebat, & tamen matri contraire non poterat, monilia, & quid-
quid ſupellectilis fuit, diuitibus peritura concedens, magisq. uolens pecuniam perdere,
quam parentis animum contriſtare. Nulla eo tempore nobilium feminarum nouerat Romæ
propoſitum monachorum; nec audebat, propter rei nouitatem, ignominioſum, ut tunc pu
tabatur, & uile in populis nomen aſſumere. Hæc ab Alexandrinis prius ſacerdotibus, pa-
paq. Athanaſio, & poſtea Petro, qui perſecutionem Arianæ hæreſeos declinantes, quaſi ad
tutiſſimum communionis ſuæ portum Romam confugerant, uitam beati Antonii, adhuc
tunc uiuentis, monaſteriorumq. in Thebaide Pachumii, & uirginum ac uiduarum didicit
diſciplinam: nec erubuit profiteri, quod Chriſto placere cognouerat. Hanc multos poſt an
nos imitata eſt Sophronia, & aliæ: quibus rectiſſime illud Ennianum aptari poteſt: Vtinam
ne in nemore Pelio. Huius amicitiis fruita eſt Paula uenerabilis. in huius cubiculo nutrita
Euſtochium, uirginitatis decus: ut facilis æſtimatio ſit, qualis magiſtra, ubi tales diſcipulæ.
Rideat forſan infidelis lector, me in muliercularũ laudibus immorari: qui ſi recordetur ſan-
Matth. 27 ctas feminas, comites Domini ſaluatoris, quæ miniſtrabant ei de ſua ſubſtantia, & tres Ma
Ioan. 19. rias ſtantes ante crucem, Mariamq. proprie Magdalenæ, quæ, ob ſedulitatem & ardorem
(& 20 fidei, Turritæ nomen accepit, & prima ante apoſtolos Chriſtũ uidere meruit reſurgentem;
ſe potius ſuperbiæ, quam nos condemnabit ineptiarum; qui uirtutes non ſexu, ſed animo
iudicamus, contemptæq. nobilitatis ac diuitiarum maiorem gloriam ducimus. Vnde & Ie-
ſus Ioannem euangeliſtam amabat plurimum; qui propter generis nobilitatem erat notus
Ioan. 18 pontifici, & Iudæorum inſidias non timebat; intantum, ut Petrum introduceret in atrium,
& ſtaret ſolus apoſtolorum ante crucem; matremq. ſaluatoris in ſua reciperet; ut heredita-
tem uirginis Domini, uirginem matrem filius uirgo ſuſciperet. Annis igitur plurimis ſic
ſuam tranſegit ætatem, ut ante ſe uetulam cerneret, quam adoleſcentulam fuiſſe meminiſ-
ſet; laudans illud Platonicum, qui philoſophiam meditationem mortis eſſe dixit. unde &
1. Cor. 15 noſter Apoſtolus, Quotidie, inquit, morior propter ueſtram ſalutem. Et Dominus iuxta
Luc. 9 antiqua exemplaria: Niſi quis tulerit crucem ſuam quotidie, & ſecutus fuerit me, non po-
Pſal. 43 teſt meus eſſe diſcipulus. Multoq. ante per prophetam Spiritus ſanctus: Propter te mortifi-
Eccl. 7 camur tota die, æſtimati ſumus ut oues occiſionis. Et poſt multas ætates illa ſententia: Me-
mento ſemper diem mortis, & numquam peccabis. Diſertiſſimiq. præceptum Satyrici:
Viue memor leti: fugit hora: hoc, quod loquor, inde eſt. Sic ergo, ut dicere cœperamus,
ætatem duxit, & uixit, ut ſemper ſe crederet eſſe morituram: ſic induta eſt ueſtibus, ut
meminiſſet

meminiſſet ſepulcri, offerens ſe hoſtiam rationabilem, uiuam, placentem Deo. Denique, Rom.13
cum & me Romam cum ſanctis pontificibus, Paulino, & Epiphanio, eccleſiaſtica traxiſ-
ſet neceſſitas; quorum alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminſam Cypri rexit eccleſiam;
& uerecunde nobilium feminarum oculos declinarem; ita egit, ſecundum Apoſtolum, im
portune opportune, ut pudorem meum ſua ſuperaret induſtria. Et quia alicuius runc nomi 2. Tim. 4
nis eſſe exiſtimabar ſuper ſtudio ſcripturarum; numquam conuenir, quin de ſcripturis ali-
quid interrogaret; nec ut ſtatim acquieſceret, ſed moueret e contrario quæſtiones; non ut
contenderet; ſed ut quærendo diſceret earum ſolutiones, quas opponi poſſe intelligebat.
Quid in illa uirtutum, quid ingenii, quid ſanctitatis, quid puritatis inuenerim, uereor di-
cere; ne fidem credulitatis excedam, & tibi maiorem dolorem incutiam, recordanri quan-
to bono carueris. hoc ſolum dicam; quod, quidquid in nobis longo fuit ſtudio congrega-
tum, & meditatione diuturna, quaſi in naturam uerſum, hoc illa libauit, didicit, atque poſ-
ſedir; ita ut, poſt profectionem noſtram, ſi in aliquo teſtimonio ſcriprurarum eſſet oborta
contentio, ad illam iudicem pergeretur. et quia ualde prudens erat, & nouerar illud, quod
appellant phiſophi τὸ πρέπον, ideſt, decere quod facias; ſic ad inrerrogata reſpondebat, ut
etiam ſua non ſua diceret, ſed uel mea, uel cuiuslibet alrerius; nt in eo ipſo, quod docebat,
ſe diſcipulam fateretur: ſciebat enim dictum ab Apoſtolo: Docere autem mulieri non per- 1.Tim.2
mitto: ne uirili ſexui, & interdum ſacerdotibus, de obſcuris & ambiguis ſciſcitantibus, fa-
cere uideretur iniuriam. In noſtrum locum ſtatim audiuimus re illius adhæſiſſe conſortio,
& numquam ab illa ne tranſuerſum quidem unguem, ur dicitur, receſſiſſe; eadem domo,
eodem cubiculo uſam; ut omnibus in urbe clariſſima notum fieret, & te matrem, & illam
filiam reperiſſe. Suburbanus ager nobis pro monaſterio fuit, & rus electum pro ſolitudine.
multoq. ita uixiſtis tempore, ut, ex imitatione ueſtri, & conuerſione multarum, gaudere-
mus Romam factam Hieroſolymam. Crebra uirginum monaſteria, monachorum innume
rabilis multitudo; ur pro frequentia ſeruientiũ Deo, quod prius ignominiæ fuerat, eſſet po
ſtea gloriæ. Interim abſentiam noſtri mutuis ſolabamur alloquiis; &, quod carne non po-
teramus, ſpiritu reddebamus. ſemper obuiare epiſtolis, ſuperare officiis, ſalutationibus
præuenire. non multum perdebat abſentia, quæ iugibus ſibi litteris iungebatur. In hac tran
quillitare, & Domini ſeruitute, hæretica in his prouinciis exorta tempeſtas cuncta turba-
uit; & in tantam rabiem concitata eſt, ut nec ſibi, nec ulli bonorum parceret: er quaſi pa-
rum eſſet, hic uniuerſa mouiſſe, nauem plenam blaſphemiarum Romano intulit portui:
inuenitq. protinus patella operculum; & Romanæ fidei puriſſimum fontem cœno lutoſa
permiſcuere ueſtigia. nec mirum, ſi in plateis, & in foro rerũ uenalium, fictus ariolus ſtul-
torum uerberet nares, & obtorto fuſte dentes mordentium quatiat; cũ uenenata ſpurcaq.
doctrina Romæ inuenerit, quos induceret. runc librorum περὶ ἀρχῶν infamis inrerpretatio:
tunc diſcipulus ὄλβιος, & uere nominis ſui, ſi in talem magiſtrum non impegiſſet. tunc no-
ſtrorum διδασκαλῶν contradictio, & phariſæorum turbata eſt ſchola. tunc ſancta Marcella,
quæ diu ſe cohibuerat, ne per æmulationem quippiam facere nideretur, poſtquam ſenſit fi-
dem, apoſtolico ore laudatam, in pleriſque uiolari, ita ut ſacerdotes quoque, & nonnul- Rom. 1
los monachorum, maximeq. ſæculi homines, in aſſenſum ſui traheret, ac ſimplicitati illu-
deret epiſcopi, qui de ſuo ingenio ceteros æſtimabat, publice reſtitit, malens Deo place-
re, quam hominibus. Landar ſaluaror in euangelio uillicum iniquitaris, quod contra Do Luc.16
minum quidem fraudulenter, attamen pro ſe prudenter fecerit. Cerneutes hæretici de par-
ua ſcintilla maxima incendia concitari, & ſuppoſitam dudum flammã iam ad culmina per-
ueniſſe, nec poſſe larere, quod multos deceperat, petunt, & impetrant eccleſiaſticas epi-
ſtolas; ut communicantes Eccleſiæ, diſceſſiſſe uiderentur. Non multum tempus in medio,
ſuccedit in pontificatum uir inſignis Anaſtaſius; quem diu Roma habere non meruit, ne or
bis caput ſub tali epiſcopo truncaretur: immo iccirco raptus, arque translatus eſt, ne ſemel
latam ſententiam precibus ſuis flectere conaretur: dicente Domino ad Hieremiam: Ne ora Hier. 14
ueris pro populo iſto, neque depreceris in bonum. quia, ſi ieiunauerint, non exaudiam
preces eorum: &, ſi holocauſta & uictimas obtulerint, non ſuſcipiam eas. in gladio enim,
& fame, & peſtilentia ego conſumam eos. Dicas, quid hæc ad laudem Marcellæ? Damna-
tionis hæreticorum hæc fuit principium; dum adducit teſtes, qui prius ab eis eruditi, & po
ſtea ab hæretico fuerant errore correpti; dum oſtendit multitudinem deceptorum; dum im
pia περὶ ἀρχῶν ingerit uolumina, quæ emendata manu ſcorpii monſtrabantur; dum acciti
frequentibus litteris hæretici, ur ſe defenderent, uenire non ſunt auſi; tantaq. uis conſcien
tiæ fuit, ut abſentes damnari, quam præſentes coargui, maluerint. Huius tam glorioſæ

uictoriæ

uictoriæ origo Marcella eſt: tuq. caput horum & cauſa bonorum, ſcis me uera narrare; quē
noſti uix de multis pauca dicere, ne legenti faſtidiū faciat odioſa replicatio; & uidear apud
maleuolos ſub occaſione laudis alterius ſtomachum meum digerere. Pergam ad reliqua. De
occidentis partibus ad orientē turbo tranſgreſſus, minitabatur plurimis magna naufragia.
Luc. 18 tunc impletum eſt: Putas ueniens filius hominis fidem inueniet ſuper terram? Refrigerata
caritate multorum, pauci, qui amabant fidei ueritatem, noſtro lateri inngebantur; quorū
Gal. 2 publice petebatur caput; contra quos opes omnes parabantur, ita ut Barnabas quoque du-
ceretur in illam ſimulationem, immo apertum parricidium; quod non uiribus, ſed uolun-
tate commiſit. Et ecce uniuerſa tempeſtas, Domino flante, deleta eſt, expletumq. uatici-
Pſal. 103 nium prophetale: Auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur.
Luc. 12 in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Et illud euangelicum: Stulte, hac nocte an
feretur anima tua a te; quæ autem præparaſti, cuius erunt? Dum hæc aguntur in lebus, ter
ribilis de occidente rumor affertur, obſideri Romam, & auro ſalutem ciuium redimi; ſpo-
liatosq. rurſum circumdari, ut poſt ſubſtantiam uitam quoque perderent. Hæret uox, &
ſingultus intercipiunt uerba dictantis. capitur urbs, quæ totū cepit orbem: immo fame pe-
rit antequam gladio; & uix pauci, qui caperentur, inuenti ſunt. ad nefandos cibos erupit
eſurientium rabies; & ſua inuicem membra laniarunt; dum mater non parcit lactenti infan
Eſa. 15 tiæ, & ſuo recipit utero, quem paulo ante effuderat. Nocte Moab capta eſt, nocte cecidit
Pſal. 78 murus eius. Deus, uenerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt templum ſanctum
tuum: poſuerunt Hieruſalem in pomorum cuſtodiam: poſuerunt cadauera ſanctorum tuo-
rum eſcas uolatilibus cæli, carnes ſanctorum tuorum beſtiis terræ. Effuderunt ſanguinem
eorum, ſicut aquam, in circnmitu Hieruſalem; & non erat, qui ſepeliret. Quis cladem il-
lius noctis, quis funera fando Explicet, aut poſſet lacrymis æquare dolorem? Vrbs an-
tiqua ruit, multos dominata per annos: Plurimá perq. uias ſparguntur inertia paſſim
Corpora, perq. domos; & plurima mortis imago. Cum interim, ut in tanta confuſione
rerum, Marcellæ quoque domum cruentus uictor ingreditur. Sit mihi fas audita loqui,
immo a ſanctis uiris uiſa narrare, qui interfuere præſentes, qui te dicunt in periculo quo-
que ei fuiſſe ſociatam. Intrepido unltu excepiſſe dicitur introgreſſos. cumq. poſceretur
anrum, & defoſſas opes uili excuſaret tunica, non tamen fecit fidem uoluntariæ pauper-
tatis. cæſam fuſtibus flagellisq. aiunt non ſenſiſſe tormenta; ſed hoc lacrymis, hoc pedibus
eorum proſtratam egiſſe, ne te a ſuo conſortio ſepararent; ne ſuſtineret adoleſcentia, qnod
ſenilis ætas timere non poterat. Chriſtus dura corda mollinit, & inter cruentos gladios in-
uenit locum pietas. cumq. & illam, & te ad beati apoſtoli Pauli baſilicam barbari deduxiſ-
ſent, ut uel ſalutem uobis oſtenderent, uel ſepulcrum: in tantam lætitiam dicitur erupiſ-
ſe, ut gratias ageret Deo, quod te integram ſibi reſeruaſſet; quod pauperem illam non fe-
ciſſet captiuitas, ſed inueniſſet; quod egeret quotidiano cibo; quod ſaturata Chriſto non
Iob 1 ſentiret eſuriem; quod & uoce, & opere loqueretur: Nuda exiui de utero matris meæ,
nuda & redeam. Sicut Domino uiſum eſt, ita & factum eſt: Sit nomen Domini benedi-
ctum. Poſt aliquot dies, ſano, integro, uegetoq. corpuſculo obdormiuit in Domino; &
te paupertatulæ ſuæ, immo per te pauperes reliquit heredes, claudens oculos in manibus
tuis, reddens ſpiritum in tuis oſculis, dum inter lacrymas tuas illa rideret conſcientia uitæ
bonæ, & præmiis futurorum. Hæc tibi, Marcella uenerabilis, & tibi, Principia filia,
una & breui lucubratione dictaui, non eloquii uenuſtate, ſed uoluntate in uos animi gra-
tiſſimi & Deo, & legentibus placere deſiderans.

ARGVMENTVM.

PAVLA, & Euſtochium, quæ iam Bethlehem in monaſterio uitam agebant, Marcellam, nobiliſſimam feminam, cuius epitaphium ſuperior epiſtola continet, ut, relicta Roma, ad loca ſancta ſe conferat, adhortantur.

PAVLA, ET EVSTOCHIVM
Marcellæ, ut commigret Bethlehem.

EPISTOLA XVII.

MENSVRAM caritas non habet; & impatientia neſcit modum, & deſiderium
non ſuſtinet. unde & nos oblitæ uirium noſtrarum, &, non quid poſſumus, ſed
quid uelimus, tantum cogitantes, magiſtram cupimus docere diſcipulæ, &, ut
eſt uulgare prouerbium, Sus artium repertricem. Tu, quæ primam ſcintillam no
ſtro fomiti ſubieciſti, quæ ad hoc ſtudium nos & ſermone hortata es, & exemplo, & quaſi
gallina congregaſti ſub alas pullos tuos, nunc nos libere abſque matre uolitare pateris, & Matth. 23
accipitris pauere formidinem, & ad omnem umbram prætervolantium auium formidare?
Igitur, quod ſolum abſentes facere poſſumus, querulas fundimus preces; & deſiderium no
ſtrum non tam fletibus, quã eiulatibus conteſtamur; ut Marcellam noſtram nobis reddas,
& illam mitem, illam ſuauem, illam omni melle & dulcedine dulciorem non patiaris apud
eas eſſe rigidam, & triſtem rugare frontem; quas affabilitate ſua ad ſimile uitæ ſtudium pro
uocauit. Certe, ſi ſunt meliora quæ poſcimus, non eſt impudens deſiderium. ſi cunctæ ſcri
pturarum uoces noſtræ ſententiæ congruunt, non facimus audacter, ad ea te prouocantes,
ad quæ tu nos ſæpiſſime cohortata es. Prima Dei uox ad Abraham, Exi, inquit, de terra Gen. 12
tua, & de cognatione tua, & uade in terram, quam monſtrauero tibi. Iubetur patriarchæ,
ad quem primum de Chriſto facta eſt repromiſſio, ut relinquat Chaldæos; relinquat confu Gal. 3
ſionis urbem, & Rohoboth, ideſt, latitudines eius; relinquat campum Sennaar, in quo Gen. 11
ſuperbiæ uſque ad cælum erecta turris eſt; & poſt fluctus huius ſæculi, poſt flumina, ſuper
quæ ſederunt ſancti, & fleuerunt cum recordarentur Sion, poſt gurgitem grauẽ Cobar, de Pſal. 136 Ezech. 1
quo Ezechiel, capillo uerticis ſubleuatus, Hieruſalem uſque transfertur, ut habitet terrã re-
promiſſionis, quæ non rigatur ut Aegyptus deorſum, ſed deſurſum; nec facit holera lan-
guentium cibos, ſed temporaneum & ſerotinum de cælo expectat imbrem. Hæc terra mon Oſee 6
tuoſa, & in ſublimi ſita, quantum a deliciis ſæculi uacat, tanto maiores habet delicias ſpiri-
tus. Denique & Maria, mater Domini, poſtquam ad eam angeli facta eſt promiſſio, & ute Luc. 1
rum ſuum intellexit eſſe domum filii Dei, derelictis campeſtribus ad montana perrexit.
De hac urbe, allophylo quondam hoſte ſuperato, & diabolicæ percuſſa frontis audacia, 1. Reg. 17
poſtquam ille in faciem corruit, exultantium animarum turba proceſſit: & concinens cho-
rus decem millium, Dauid noſtri uictoriam prædicauit. In hac angelus gladium tenens, &
totam impietatis deuaſtans urbem, in Orne Iebuſæorum regis area templum Domini deſi- 1. Paral. 21
gnauit, iam tunc ſignificans Eccleſiam Chriſti, non in Iſrael, ſed in gentibus conſurgentem.
Recurre ad Geneſim: & Melchiſedech, regem Salem, huius principem inuenies ciuitatis: Gen. 14
qui iam tunc in typo Chriſti panem & uinum obtulit, & myſterium Chriſtianum in ſalua-
toris ſanguine & corpore dedicauit. Tacita forſitan mente reprehendes, cur non ſequamur
ordinem ſcripturarum, ſed paſſim, & ut quidque obuiam uenerit, turbidus ſermo perſtrin
gat. Sed in principio teſtatæ ſumus, dilectionem ordinem non habere, & impatientiam ne
ſcire menſuram. unde & in Cantico canticorum quaſi difficile præcipitur: Ordinate in me Cant. 2
caritatem, & nunc eadem dicimus, nos non ignoratione, ſed affectu labi. Denique, ut
multo ordinatius aliquid proferamus, antiquiora repetenda ſunt. In hac urbe, immo in hoc
tunc loco & habitaſſe dicitur, & mortuus eſſe Adam. unde & locus, in quo crucifixus eſt
Dominus noſter, caluaria appellatur, ſcilicet quod ibi ſit antiqui hominis caluaria condi-
ta: ut ſecundi Adam, ideſt, Chriſti ſanguis de cruce ſtillans, primi Adam & iacentis proto Eph. 5
plaſti peccata dilueret; & tunc ſermo ille Apoſtoli cõpleretur: Excitare qui dormis, & exur
ge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Quantos hæc urbs prophetas, quantos emiſerit
ſanctos uiros, longum eſt recenſere. Totum myſterium noſtrum iſtius prouinciæ urbisq.
uernaculum eſt. In tribus nominibus trinitatis demonſtrat fidem. Iebus, Salem, & Hieru-
ſalem

ſalem appellatur. primum nomen calcata, ſecundum pax, tertium uiſio pacis. Paulatim quippe peruenimus ad finem, & poſt conculcationem ad pacis uiſionem erigimur: ex quo
Pſal. 75 Salomon, ideſt, pacificus, in ea natus eſt, & factus eſt in pace locus eius. Et in figura Chri
Apoc. 19 ſti, ſub etymologia urbis, Dominus dominantium, & rex regum nomen accepit. Quid
1. Tim. 6 referemus de Dauid, & tota progenie eius, quæ in hac ciuitate regnauit? quanto enim Iudæa ceteris prouinciis, tanto hæc urbs cuncta ſublimior eſt Iudæa. et, ut coactius differamus, totius prouinciæ gloria metropoli uindicatur; & quidquid in membris laudis eſt, omne refertur ad caput. Iamdudum te cupientem in uerba prorumpere, ipſi litterarum apices ſentiunt; & uenientem contra charta intelligit quæſtionem. Reſpondebis quippe, & di
Pſal. 86 ces, hoc olim fuiſſe, quando dilexit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob, & fuerunt fundamẽta eius in montibus ſanctis: licet & hæc poſſint altius interpretari. Poſt-
Luc. 13 quam uero conſurgentis Domini uox illa pertonuit: Ecce relinquetur uobis domus ueſtra
Matth. 23 deſerta: & ruinam eius flebiliter prophetauit, dicens: Hieruſalem Hieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt: quoties nolui congregare filios tuos, ſicut gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti. Ecce dimittetur uobis domus ueſtra de-
Marc. 15 ſerta, & poſtquam uelum templi ſciſſum eſt, & circumdata ab exercitu Hieruſalem, & Dominico cruore uiolata, tunc ab ea angelorum præſidia & Chriſti gratiam receſſiſſe. Denique etiam Ioſephum, qui uernaculus ſcriptor eſt Iudæorum, aſſerere illo tempore, quo cru cifixus eſt Dominus, ex adytis templi uirtutũ cæleſtium erupiſſe uoces, dicentium: Tranſ-
Rom. 5 migremus ex his ſedibus. Ex quibus & aliis apparere, ubi abundauit gratia, ibi ſuperabun-
Matth. 28 daſſe peccatum: & poſtquam audierunt apoſtoli: Euntes docete omnes gentes: Et ipſi apo
Act. 13 ſtoli dixerunt: Oportebat quidem nobis primum annunciare uerbum Dei: quoniam autẽ noluiſtis, ecce tranſimus ad gentes: tunc omne ſacramentum Iudææ, & antiquam Dei familiaritatem per apoſtolos in nationes fuiſſe tranſlatã. Valida quidem quæſtio, & quæ poſſet etiam eos, qui ſcripturarum aliquid attigerunt, concutere; ſed perfacile ſoluitur. Num-
Luc. 19 quam eam fleret Dominus corruentem, niſi diligeret. Fleuit & Lazarum, quia amabat eũ.
Ioan. 11 Et hoc tamen, prima fronte cognoſcito, non loci, ſed hominum fuiſſe peccatum: uerum, quia interfectio populi captiuitas ciuitatis eſt, propterea urbem deletam, ut populus puniretur; ideo templum ſubrutum, ut typicæ hoſtiæ tollerentur. Ceterum, quantum ad lo-
Hebr. 9 cum pertinet, per profectus temporum multo nunc auguſtior eſt, quam ante fuit. Venera-
Exod. 25 bantur quondam Iudæi ſancta ſanctorum, quia ibi erant Cherubin, & propitiatorium, & arca teſtamenti, manna, uirga Aaron, & altare aureum. Nonne tibi uenerabilius uidetur ſepulcrum Domini? quod quotieſcumque ingredimur, toties iacere in ſyndone cernimus ſal
Ioan. 22 uatorem: & paululum ibidem cõmorantes, rurſum uidemus angelum ſedere ad pedes eius,
Marc. 16 & ad caput ſudarium conuolutum. Cuius ſepulcri gloria, multo antequam excideretur a Io
Luc. 24
Eſa. 11 ſeph, ſcimus Eſaiæ uaticinio prophetatum, dicentis: Et erit requies eius honor: quod ſcilicet ſepulturæ Domini locus eſſet ab omnibus honorandus. Sed dices, quo modo in Apo-
Apoc. 11 calypſi Ioannis legimus: Et occidet illos, (haud dubiũ, quin prophetas,) beſtia, quæ aſcendit ex abyſſo; & corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ uocatur ſpiritualiter Sodoma & Aegyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus eſt. Si enim ais: Ciuitas magna, in qua crucifixus eſt Dominus, nulla eſt alia, niſi Hieruſalem: ubi autem crucifixus eſt Dominus, ſpiritualiter Sodoma appellatur, & Aegyptus: ergo Hieruſalem Sodoma eſt, & Aegyptus, in qua crucifixus eſt Dominus: Primum te ſcire uolumus, omnem ſanctam ſcripturam non poſſe ſibi eſſe contrariam, & maxime unum aduerſum ſe non diſcrepare librũ; & ut plus adiiciamus, eundem eiuſdemq. libri locum in Apocalypſi, de qua nunc teſtimonium protuliſti, ante decem circiter uerſiculos ſcribitur: Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo. Atrium autem, quod eſt foris templum, eiice foras: & ne metiaris illud, quoniam datum eſt gentibus: & ciuitatem ſanctam calcabunt menſibus quadraginta duobus. ſi enim Apocalypſis multo poſt paſſionem Domini ſcripta eſt a Ioanne; & in ea Hieruſalem ſancta ciuitas appellatur: quo modo rurſum ſpiritualiter Sodoma uocatur & Aegyptus? Nec ſtatim potes dicere, ſanctam dici Hieruſalem cæleſtem, quæ futura eſt, & Sodomam, quæ corruit, appellari: quia de futura dicitur, quod beſtia, quæ aſcenſura eſt de abyſſo, faciet aduerſus duos prophetas bellum, & uincet illos, & occidet, & corpora eorum iacebunt in platea ciuitatis magnæ. De qua ciuitate & in fine eiuſdem libri ſcribi-
Apoc. 21 tur; Et ciuitas in quadro poſita eſt: & longitudo eius, & latitudo tanta eſt, quanta & altitudo: & menſus eſt ciuitatem de arundine aurea, per ſtadia duodecim millia. Longitudo, & latitudo, & altitudo eius æqualia ſunt. Et menſus eſt muros eius centũ quadraginta quattuor

menſura hominis, quæ eſt angeli. Et erat ſtructura muri eius ex lapide iaſpide: ipſa uero ci
uitas auro mundo &c. Vbi quadrum eſt, ibi nec longitudo, nec latitudo appellari poteſt.
Et quæ eſt iſta menſura, ut tanta ſit longitudo, & latitudo, quanta altitudo eius, & muri de
lapide iaſpide, & tota ciuitas de auro mundo, & fuudamenta & plateæ eius de lapidibus
pretioſis, & duodecim portæ fulgentes margaritis? Cũ ergo bæc non poſſint carnaliter acci
pi; (abſurdum quippe eſt, per duodecim millia ſtadiorũ tantam ciuitatis longitudinẽ & la
titudinem, quantam & altitudinem, prædicari) ſpiritualiter intelligenda ſunt ſingula: &
ciuitas magna, quam nidelicet primus ædificauit Cain, & nominauit eam ex uocabulo filii Gen.4
ſui, hic mundus intelligendus eſt, quẽ accuſator fratrum ſuorũ diabolus, & fratricida Ca-
in periturus extruxit uitiis, ſceleribus condidit, iniquitate compleuit, quæ ſpiritualiter ap
pellatur Sodoma, & Aegyptus. de qua Sodoma ſcribitur: Reſtituetur Sodoma in antiquũ:
quod ſcilicet ita reſtituendus ſit mundus, ut ante fuit. nec enim poſſumus credere rurſum
ædificandam Sodomam, & ceteras, Gomorram ſcilicet, & Adamam, & Seboim, ſed in
perpetuos cineres relinquendas. Aegyptum autẽ numquam pro Hieruſalem legimus, ſed
ſemper pro hoc mundo. Et quia longum eſt de ſcripturis innumerabilia exempla congere-
re; unum teſtimoniũ proferamus, ubi manifeſtiſſime mundus hic Aegyptus appellatur. In
epiſtola canonica Iudas apoſtolus, frater Iacobi, ſcribit, dicens: Cõmonere autẽ uos uolo, Iud.1
ſcientes ſemel omnia, quoniam Ieſus populum de terra Aegypti ſaluans, ſecundo eos, qui
non crediderunt, perdidit. Et ne putares de Ieſu dici filio Naue, ſtatim ſequitur: Angelos
uero, qui non ſeruauerunt ſuũ principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in iudi-
cium magni Diei uinculis æternis ſub caligine reſeruauit. Et ut credas, ubicumque ſimul
Aegyptus, & Sodoma, & Gomorra nominantur, nõ loca, ſed mundum hunc interpretari,
ſtatim ſubiungit exemplum: Sicut Sodoma, & Gomorra, & finitimæ ciuitates ſimili modo
fornicatæ, & abeuntes poſt carnem alterã, factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſuſti-
nentes. Et quid neceſſe eſt plura conquirere, cũ poſt paſſionem & reſurrectionem Domini
Matthæus euangeliſta cõmemoret: Et petræ ſciſſæ ſunt, & ſepulcra aperta, & plurima cor- Matth.27
pora dormientium ſanctorũ ſurrexerunt: & egredientes de ſepulcris poſt reſurrectionẽ ſuã,
ingreſſi ſunt ſanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Nec ſtatim Hieroſolyma cæleſtis,
ſicut plerique ridicule arbitrantur, in boc loco intelligitur; cum ſignum nullum eſſe potue-
rit apud bomines Domini reſurgentis, ſi corpora ſanctotum in cæleſti Hieruſalem uiſa ſunt.
Cum ergo & euangeliſtæ, & omnes ſcripturæ Hieroſolymam ſanctam nominent ciuitatem;
& pſalmiſta præcipiat, ut adoremus in loco, nbi ſteterunt pedes eius, ne patiaris eam ap- Pſal.131
pellari Sodomam, & Aegyptum, per quam Dominus iurare netat, quia ſit ciuitas magni Matth.23
regis. Maledictam terram nominant, quod cruorem Domini bauſerit. Et quo modo bene-
dicta loca putant, in quibus Petrus, & Paulus, Chriſtiani exercitus duces, ſanguinem fu-
dere pro Cbriſto? Si ſeruorum, & hominum glorioſa confeſſio eſt; cur Domini & Dei non
ſit glorioſa confeſſio? Et martyrum ubique ſepulcra ueneramur. & ſanctam fauillam oculis
apponentes, ſiliceat, etiã ore contingimus: & monumentum, in quo Dominus conditus
eſt, quidam exiſtimant negligendum? Si nobis non credimus, credamus ſaltem diabolo,
& angelis eius: qui quotieſcumque ante illud de obſeſſis corporibus expelluntur, quaſi in
cõſpectu tribunalis Chriſti ſtantes contremiſcunt, rugiunt, & ſero dolent crucifixiſſe, quem
timeant. Si poſt paſſionẽ Chriſti (nt ſcelerata uox cõcrepat) hic deteſtabilis locus eſt: quid
ſibi uoluit Paulus Hieroſolymam feſtinare, ut ibi faceret Pentecoſten? qui retinentibus ſe
locutus eſt, dicens: Quid facitis flentes, & conturbantes cor meũ? ego enim nõ ſolũ ligari, Act.20
ſed & mori in Hieruſalẽ paratus ſum pro nomine Domini Ieſu. Quid ceteri ſancti & illuſtres Gal.2
uiri, quorũ uota & oblationes poſt prædicationem Chriſti ad fratres, qui erant Hieroſoly-
mis, deferebantur? Longum eſt nunc ab aſcenſu Domini uſque ad præſentem diem per
ſingulas ætates currere, qui epiſcoporum, qui martyrum, qui eloquenrium in doctrina ec- 1.Cor.16
cleſiaſtica uirorum uenerint Hieroſolymam, putantes minus ſe religionis, minus habere
ſcientiæ, nec ſummam, ut dicitur, manum accepiſſe uirtutum, niſi in illis Chriſtum adoraſ
ſent locis, de quibus primnm euangelium de patibulo coruſcauerat. Certe ſi præclarus ora-
tor reprehendendum neſcio quem pntat, quod litteras Græcas non Athenis, ſed Lilybæi,
Latinas non Romæ, ſed in Sicilia didicerit; quod uidelicet unaquæque prouincia ha-
beat aliquid proprium, quod alia æque habere non poſſit: cur nos putamus abſque Athe-
nis noſtris qnemquam ad ſtudiotum faſtigia perueniſſe? Nec hoc dicimus, quod renua-
mus, regnnm Dei intra nos eſſe, & ſanctos uiros etiam eſſe in ceteris regionibus; ſed
quod hoc afferamus, uel maxime eos, qui in toto orbe ſunt primi, huc pariter congregari:

ad quæ nos loca non ut primæ, ſed ut extremæ uenimus, ut primos in eis omnium gentium
cerneremus. Certe flos quidam, & pretioſiſſimus lapis inter eccleſiaſtica ornamenta, mona
chorum & uirginum chorus eſt. Quicumque in Gallia fuerit primus, huc properat. Diuiſus
ab orbe noſtro Britannus, ſi in religione proceſſerit, occiduo ſole dimiſſo, quærit locum
fama ſibi tantum & ſcripturarũ relatione cognitum. Quid referamus Armenios, quid Per-
ſas, quid Indiæ, quid Aethiopum populos, ipſamq. iuxta Aegyptum, fertilem monacho-
rum, Pontum, & Cappadociam, Syriam Cœlen, & Meſopotamiam, cunctaq. orientis exa
Matth. 24 mina? Quæ iuxta ſaluatoris eloquium, dicentis: Vbicumque fuerit corpus, illuc congrega
buntur aquilæ: concurrunt ad hæc loca, & diuerſarum nobis uirtutũ ſpecimen oſtendunt.
Vox quidem diſſona, ſed una religio. tot pene pſallentium chori, quot gentium diuerſita-
tes. et inter hæc, quæ uel prima in Chriſtianis uirtus eſt, nihil arrogant ſibi de continentia
ſupercilii. Humilitatis inter omnes contentio eſt. Quicumque nouiſſimus fuerit, hic primus
putatur. In ueſte nulla diſcretio, nulla admiratio. Vtcumque placuerit incedere, nec de-
tractionis eſt, nec laudis. Ieiunia quoque neminem ſubleuant: nec defertur inediæ, nec
Rom. 14 moderata ſaturitas condemnatur. Suo domino ſtat unuſquiſque, aut cadit. Nemo iudicat
alterum, ne a Domino iudicetur. Et quod in plerisque prouinciis familiare eſt, ut genui-
no dente ſe lacerent, hic penitus non habetur. Procul luxuria, procul uoluptas: tanta in
ipſa urbe orationum loca, ut ad ea peragranda dies ſufficere non poſſit. Verum, ut ad uillu-
lam Chriſti, & Mariæ diuerſorium ueniamus, (plus enim laudat unuſquiſque, quod poſſi-
det) quo ſermone, qua uoce ſpeluncam tibi poſſumus ſaluatoris exponere? Et illud præſe-
pe, in quo infantulus uagiit, ſilentio magis, quam infimo ſermone honorandum eſt. Vbi
ſunt latæ porticus? ubi aurata laquearia? ubi domus miſerorum pœnis, & damnatorum la
bore ueſtitæ? ubi, inſtar palatii, opibus priuatorum extructæ baſilicæ, ut uile corpuſcu-
lum hominis pretioſius inambulet, &, quaſi mundo quidquam poſſit eſſe ornatius, te-
cta magis ſua uelint aſpicere, quam cælum? Ecce in hoc paruo terræ foramine cælorum con
ditor natus eſt: hic inuolutus pannis, hic uiſus a paſtoribus, hic demonſtratus a ſtella, hic
adoratus a Magis. Et hic puto locus ſanctior eſt Tarpeia rupe, quæ de cælo ſæpius fulmina-
Apoc. 17 ta oſtendit, quod Domino diſpliceret. Lege Apocalypſim Ioannis; &, quid de muliere
(& 18 purpurata, & ſcripta in eius fronte blaſphemia, ſeptem montibus, aquis multis, & Baby-
Hier. 50 lonis canatur exitu, contuere. Exite, inquit Dominus, de illa populus meus; & ne parti-
cipes ſitis delictorum eius; & de plagis eius non accipiatis. Fugite de medio Babylonis, &
ſaluate unuſquiſque animam ſuam. Cecidit enim, cecidit Babylon magna, & facta eſt habi
tatio dæmonum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi. Eſt quidem ibi ſancta eccleſia, ſunt
Rom. 1 trophæa apoſtolorum, & martyrum: eſt Chriſti uera confeſſio, eſt ab Apoſtolo prædicata fi-
des, & gentilitate calcata, in ſublime ſe quotidie erigens uocabulum Chriſtianum: ſed ipſa
ambitio, potentia, magnitudo urbis, uideri, & uidere, ſalutari, & ſalutare, laudare, & de-
trahere, uel audire, uel proloqui, & tantam frequentiam hominum ſaltem inuitum uidere
a propoſito monachorũ & quiete aliena ſunt. aut enim uidemus uenientes ad nos, & ſilen-
tium perdimus: aut non uidemus, & ſuperbiæ arguimur. interdumq. ut uiſitantibus redda
mus uicẽ, ad ſuperbas fores pergimus; & inter linguas rodentium miniſtrorũ, poſtes ingre-
dimur auratos. In Chriſti uero, ut ſupra diximus, uillula, tota ruſticitas, & extra pſalmos
ſilentium eſt. Quocumque te uerteris, arator ſtiuã tenens, Alleluia decantat. Sudans meſſor
pſalmis ſe auocat, & curua attondens uitẽ falce uinitor, aliquid Dauidicum canit. Hæc ſunt
in hac prouincia carmina, hæ, ut uulgo dicitur, amatoriæ cantiones; hic paſtorum ſibilus,
hæc arma culturæ. Verum quid agimus, nec, quid deceat, cogitantes, ſolum quod cupi-
mus, hoc uidemus? O quando illud tempus adueniet, cũ anhelus nuncium uiator appor-
tet, Marcellam noſtrã ad Palæſtinæ litus appulſam; & toti monachorum chori, tota uirgi-
num agmina concrepabunt? obuiam iam iamq. geſtimus occurrere, &, non expectato uehi
culo, concitum pedibus ferre corpus. Tenebimus manus; ora cernemus; & a deſiderato
uix auellemur amplexu. Ergo ne erit illa dies, quando nobis liceat ſpeluncam ſaluatoris in-
trare? in ſepulcro Domini flere cum ſorore, flere cum matre? crucis deinde lambere li-
gnum, & in olіueti monte cum aſcendente Domino, uoto & animo ſubleuari? uidere exi-
re Lazarum faſciis colligatum, & fluenta Iordanis ob lauacrum Domini puriora; inde ad
paſtorum caulas pergere, in Dauid orare Mauſoleo? Amos prophetam etiam nunc buccina
paſtorali in ſua conſpicere rupe clangentem? ad Abraham, Iſaac, & Iacob, trium quo-
que illuſtrium feminarum, uel tabernacula properare, uel memorias? uidere fontem,
in quo a Philippo eunuchus eſt tinctus? Samariam pergere, & Ioannis Baptiſtæ, Heliſæi
quoque,

quoque, & Abdiæ pariter cineres adorare? ingredi ſpeluncas, in quibus perſecutionis
& famis tempore prophetarum agmina ſunt nutrita? Ibimus ad Nazareth, &, iuxta in-
terpretationem nominis eius, florem uidebimus Galilææ. Haud procul inde cernetur Ca- Ioan. 2
na, in qua aquæ in uinum uerſæ ſunt. Pergemus ad Itabyrium; & tabernacula ſaluatoris Matth. 17
non, ut Petrus quondam uoluit, cum Moyſe, & Helia, ſed cum patre cernemus, & ſpiritu Matth. 14
ſancto. Inde ad mare ueniemus Genezareth; & de quinque & ſeptem panibus uidebimus Marc. 8
in deſerto quinque & quattuor hominum millia ſaturata. Apparebit opidum Naim, in
cuius porta uiduæ filius ſuſcitatus eſt. Videbitur & Hermon, & torrens Endor, in quo ſu Iud. 3
peratus eſt Siſara. Capharnaum quoque ſignorum Domini familiaris, & omnis pariter
Galilæa cernetur. Et tunc comitante Chriſto, cum per Silo, & Bethel, & cetera loca, in
quibus Eccleſiæ quaſi quædam uictoriarum Domini ſunt erecta uexilla, ad noſtram ſpelun
cam redierimus, canemus iugiter, crebro flebimus, indeſinenter orabimus, & uulneratæ
iaculo ſaluatoris in commune dicemus: Inueni, quem quæſiuit anima mea: tenebo eum, Cant. 3
& non dimittam illum.

ARGVMENTVM.

Eandem Marcellam, quam ſuperiori epiſtola Paula, & Euſtochium ad loca ſancta hortatæ ſunt, nunc D. Hieronymus ad ruris Bethlehemitici uitam inuitat. hoc autem ut aſſequatur, primo rus omne collaudat: mox, quæ Romæ uiuendi incommoda, & quæ in Bethlehem commoda ſint, commemorat.

HIERONYMVS MARCELLAM
inuitat ad rus Bethlehemiticum.

EPISTOLA XVIII.

AMBROSIVS, quo chartas, ſumptus, notarios miniſtrante, tam innume-
rabiles libros uere Adamantius, & Chalcenterus noſter explicauit, in quadam
epiſtola, quam ad eundem de Athenis ſcripſerat, refert, numquam ſe cibum,
Origene præſente, ſine lectione ſumpſiſſe; numquam iniſſe ſomnum, niſi unus
e fratribus ſacris litteris perſonaret: hoc diebus egiſſe & noctibus; ut & lectio orationē ex-
ciperet, & oratio lectionem. quid nos, uentris animalia, tale umquam fecimus? quos ſi uel
ſecunda hora legentes inuenerit, oſcitamus: manu faciem defricantes, continemus ſtoma-
chum; &, quaſi poſt multum laborem, mundialibus rurſum negotiis occupamur. Præter-
mitto prandia, quibus mens onerata premitur. Pudet dicere frequentiam ſalutandi, qua
aut ipſi quotidie ad alios pergimus, aut ad nos uenientes ceteros expectamus. Deinceps itur
in uerba: ſermo teritur: lacerantur abſentes: uita aliena deſcribitur; & mordentes inuicem,
conſumimur ab inuicē. Talis nos cibus occupat, & dimittit. Cum uero amici receſſerint,
ratiocinia ſupputamus. nunc ira perſonā leonis nobis imponit: nunc cura ſuperflua in an-
nos plurimos duratura præcogitat. nec recordamur euangelii, dicentis: Stulte, hac nocte Luc. 12
auferent animā tuam a te: quæ autem præparaſti, cuius erunt? Veſtes non ad uſus tantum,
ſed ad delicias conquiruntur. ubicumque compendium eſt, uelocior pes, citus ſermo, au
ris attentior. Si damnum, ut ſæpe in re familiari accidere ſolet, fuerit nunciatum, uultus
mærore deprimitur: lætamur ad nummum, amiſſo obolo contriſtamur. unde cum in uno
homine animorum tam diuerſa ſit facies, propheta Dominum deprecatur, dicens: Do- Pſal. 72
mine in ciuitate tua imaginem eorum diſſipa. Cum enim ad imaginem & ſimilitudinem
Dei conditi ſimus, ex uitio noſtro perſonas nobis plurimas ſuperinducimus: et quo mo-
do in theatralibus ſcenis unus atque idem hiſtrio nunc Herculem robuſtus oſtendit, nunc
mollis in Venerem frangitur, nunc tremulus in Cybelem; ita & nos, qui ſi de mundo non
eſſemus, odiremur a mundo, tot habemus perſonarum ſimilitudines, quot peccata.
Quapropter quia multa iam uitæ ſpatia tranſmiſimus fluctuando; & nauis noſtra nunc pro-
cellarum concuſſa turbine, nunc ſcopulorum illiſionibus perturbata eſt: cum primum licet,
quaſi portum quendam ſecreta ruris intremus. ibi cibarius panis, & holus noſtris manibus
irrigatū, & lac, deliciæ ruſticanæ, uiles quidem, ſed innocentes cibos præbent. ita uiuentes
nō ab oratione ſomnus, nec ſaturitas a lectione reuocabit. Si æſtas eſt, ſecretum arboris um
bra præbebit: ſi autumnus, ipſa aeris temperies, & ſtrata ſubter folia, locū quietis oſtendunt.

uere ager floribus pingitur; & inter querulas aues pſalmi dulcius cantabuntur. Si frigus fue
rit, & brumales niues; ligna non coemam; & calidius uigilabo, uel dormiam; certe, quod
ſciam, uilius non algebo. Habeat ſibi Roma ſuos tumultus, arena ſæuiat, circus inſaniat,
theatra luxurient: & quia de noſtris dicendum eſt, matronarum quotidie uiſitetur ſenatus.
Pſal. 72 nobis adhærere Domino bonum eſt, & ponere in domino Deo ſpem noſtram; ut, cum
paupertatem iſtam cælorum regna mutauerint, erumpamus in uocem: Quid enim mihi eſt
in cælo, & a te quid uolui ſuper terram? quo ſcilicet, cum tanta reperiamus in cælo, parua
& caduca quæſiſſe nos doleamus in terra. Verum, ut ad uillam, & ad Mariæ diuerſorium ne
niamus: (plus laudat enim unuſquiſque, quod poſſidet) quo ſermone, qua uoce tibi ſpe-
luncam ſaluatoris exponam? Et illud præſepe, in quo infantulus uagiit, ſilentio magis,
quam infimo ſermone honorandum eſt. Vbi ſunt latæ porticus? ubi aurata laquearia? ubi
domus miſerorum pœnis, & damnatorum labore ueſtitæ? ubi inſtar palatii priuatorum ex
tructæ baſilicæ, ut uile corpuſculnm hominis pretioſius inambulet, &, quaſi mundo quid-
quam poſſit eſſe ornatius, tecta ſua magis uelint aſpicere, quam cælum. Bethlehem ecce in
hoc paruo terræ foramine cælorum conditor natus eſt. hic inuolutus pannis: hic uiſus a pa-
ſtoribus: hic demonſtratus a ſtella: hic adoratus a Magis: & puto, ſanctior locus eſt rupe
Tarpeia, quæ de cælo ſæpius fulminata, oſtendit quod Deo diſpliceat. Eſt quidem ibi ſan-
cta eccleſia; ſunt tropbæa apoſtolorum & martyrum; eſt Chriſti uera confeſſio; eſt apoſto-
lorum prædicata fides; &, gentilitate calcata, in ſublime quotidie erigitur uocabulum Chri
ſtianum: ſed ambitio, potentia, magnitudo urbis, uideri, & uidere, ſalutari, & ſalutare,
laudare, & detrahere, uel audire, uel proloqui, & tantam hominum frequentiam uidere,
a propoſito monachorum, & a quiete aliena ſunt. aut enim uidemus ad nos uenientes, &
ſilentium perdimus: aut, ſi non uidemus, ſuperbiæ arguimur. interdum, ut uiſitantibus
reddamus uicem, ad ſuperbas fores pergimus. inter linguas rodentium miniſtrorum, po-
ſtes ingredimur deauratos. in Chriſti uero uilla, ut ſupra diximus, tota ruſticitas eſt. ex-
tra pſalmos ſilentium eſt. quocumque te uerteris, arator ſtiuam tenens alleluia decantat:
ſudans meſſor pſalmis ſe auocat: & curua attondens uites falce uinitor, aliquod Daui-
dicum canit. Hæc ſunt in hac prouincia carmina, hæ, ut uulgo dicitur, amatoriæ can-
tiones. Vale.

ARGVMENTVM.

EVSTOCHIVM in die feſto Petri Apoſtoli, qui XXIX die Iunij celebratur, munuſcula quædam, inter quæ ceraſa erant, una cum epiſtola ad Hieronymum miſerat: nunc is ei reſpondet, cunctaq. ad inſtitutionem bonorum morum pie, ac feſtiuiter transfert.

AD EVSTOCHIVM DE ACCEPTIS ab ea munuſculis.

EPISTOLA XIX.

PARVA ſpecie, ſed caritate ſunt magna, munera accepiſſe a uirgine, armillas,
Leuit. 2 epiſtolam, & columbas. et quoniam mel in Dei ſacrificiis non offertur, nimia
dulcedo arte mutata eſt, & quadam, ut ita dicam, piperis auſteritate condita.
apud Deum enim nihil uoluptuoſum, nihil tantum ſuaue placet, niſi quod in
Exod. 12 ſe habet mordacis aliquid ueritatis. Paſcha Chriſti cum amaritudinibus manducatur. Fe-
ſtus eſt dies & natalis beati Petri feſtiuius eſt ſolito condiendus, ita tamen, ut ſcripturarum
Ezech. 16 cardinem iocularis ſermo non fugiat; nec a præſcripto palæſtræ noſtræ longius euagemur.
Hier. 36 Armillis in Ezechiele ornatur Hieruſalem. Baruch epiſtolas accipit ab Hieremia. In colum-
Ioan. 1 bæ ſpecie Spiritus ſanctus allabitur. Itaque ut te aliquid & piperis mordeat, & priſtini libel
li etiam nunc recorderis; caue, ne operis ornamenta dimittas, quæ ueræ armillæ ſunt bra
chiorum; ne epiſtolam pectoris tui ſcindas, quam a Baruch traditam nouacula rex pro-
Oſee 7 fanus incidit; ne ad ſimilitudinem Ephraim per Oſee audias: Facta es inſipiens, ut colum-
ba. Nimium, reſpondebis, auſtere, & quod feſto non conueniat diei. Talibus ipſa mu-
neribus prouocaſti: dum dulcibus amara ſociata ſunt, & a nobis paria recipies, ut ean-
dem amaritudo comitabitur. Verum, ne uidear dona minuiſſe, accepimus & caniſtrum

cerasis refertum, talibus & tam uirginali uerecundia rubentibus, ut ea nunc a Lucullo delata existimarim. ſiquidem hoc genus pomi, Ponto & Armenia ſubiugatis, de Ceraſunto primus Romam pertulit. unde & de patria arbor nomen accepit. Igitur, quia in ſcripturis caniſtrum ficis plenum legimus, ceraſa uero non inuenimus; in eo, quo allatum eſt, id, Hier.24
quod allatum non eſt, prædicamus; optamusq. te de illis pomis fieri, quæ cōtra templum Dei ſunt, & de quibus Deus dicit: Quia bona bona ualde. Nihil quippe ſaluator medium amat: & ſicuti, frigidum non refugiens, calidis delectatur; ita tepidos in Apocalypſi euomere ſe loquitur. Vnde nobis ſolicitius prouidendum eſt, ut ſollemnem diem, non tam Apoc.3
ciborum abundantia, quam ſpiritus exultatione celebremus. quia ualde abſurdum eſt, nimia ſaturitate uelle honorare martyrem, quem ſcimus Deo placuiſſe ieiuniis. Ita tibi ſemper comedendum eſt, ut cibum & oratio ſequatur, & lectio. quod ſi aliquibus diſplicet, Apoſtoli uerba cantato: Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ancilla non eſſem. Gal.1

ARGVMENTVM.

MARCELLA Hieronymo, Paulæ, Euſtochio, uirginibus cum eis degentibus, miſerat ſellas, ſaccos, cereos, calices, muſcariaq. quibus muſcæ abiguntur, xeniola. Hieronymus nunc ei reſpondens, omnia ἀλληγορικῶς ad animæ documentum in utramque partem ſancte, ac feſtiuiter interpretatur.

AD MARCELLAM,

de acceptis munuſculis.

EPISTOLA XX.

VT abſentiam corporum ſpiritus confabulatione ſolemur; facit unuſquiſque quod præualet. uos dona tranſmittitis: nos epiſtolas remittimus gratiarum; ita tamen, ut, quia uelatarum uirginum munus eſt, aliqua in ipſis munuſculis eſſe myſteria demonſtremus. Saccus, orationis ſignum atque ieiunii eſt. ſella, ut foras pedes uirgo non moueat. cerei, ut, accenſo lumine, ſponſi expectetur aduentus. calices mortificationem carnis oſtendunt, & ſemper animum ad martyrium præparatum. Calix quippe Domini inebrians, quam præclarus eſt. Quod autem & matronis offertis mu Pſal.22
ſcaria, parua, paruis animalibus euentilandis: elegans ſignificatio eſt, debere luxuriam citò reſtinguere; quia muſcæ morituræ oleum ſuauitatis exterminant. Hic typus ſit uirgi- Eccls.10
num, hæc figura matronarum. Nobis autem, licet in peruerſum, munera ueſtra conueniunt. Sedere, aptum eſt otioſis; in ſacco iacere, pænitentibus; calices habere, potantibus. licet & propter nocturnos metus, & animos ſemper malo conſcientiæ formidantes, cereos quoque accendiſſe ſit gratum.

ARGVMENTVM.

PAVLVM Concordienſem, centeſimum agentem annum, uirenti tamen, integroq. corpore, laudat, & de uitæ termino docte multa admiſcens petit ab eo libros quoſdam, mittens ei interea uitam Pauli Heremitæ, quam ipſe Hieronymus ediderat.

HIERONYMVS AD PAVLVM

Concordienſem.

EPISTOLA XXI.

HVMANAE uitæ breuitas, damnatio delictorum eſt. et in ipſo ſæpe lucis exordio, mors ſecuta naſcentem, labentia quotidie in uitium ſæcula profitetur. Nam cum primum paradiſi colonum, uiperinis nexibus præpeditum, Gen.3
coluber deduxiſſet ad terras; æternitas, mortalitate mutata, in nongentos & eo amplius annos, ſecunda quodam modo immortalitate maledicti hominis diſtulerat elogium. exinde paulatim recrudeſcente peccato, totius orbis naufragium gigantum Gen.6.7

adduxit impietas. poſt illud, ut ita dixerim, purgati baptiſma mundi, in breue tempus ho
minum uita contracta eſt. hoc quoque ſpatium ſceleribus noſtris, ſemper contra diuina pu-
gnantibus, pene perdidimus. quotus enim quiſque aut centenariam tranſgreditur æta-
tem, aut non ad eam ſic peruenit, ut perueniſſe pæniteat? ſecundum quod in libro pſalmo-
Pſal. 89 rum ſcriptura teſtatur: Dies uitæ noſtræ ſeptuaginta anni; ſi autem multum, octoginta:
quidquid reliquum eſt, labor, & dolor. Quorſum, ais, iſta tam alto repetita principio, &
ita procul cœpta, ut merito quis Horatiano de nobis poſſit ſale ludere: Et gemino bellum
Troianum orditur ab ouo? Videlicet ut ſenectutem tuam, & caput ad Chriſti ſimilitudi-
nem candidum, dignis uocibus prædicemus. Ecce iam centenus ætatis circulus uoluitur;
& tu ſemper præcepta Domini cuſtodiens, futuræ beatitudinem uitæ per præſentia exempla
meditaris. Oculi puto lumine uigent: pedes imprimunt certa ueſtigia: auditus penetrabi-
lis, dentes candidi, uox ſonora, corpus ſolidum, & ſucciplenum: cani cum rubore diſcre
pant, uires cum ætate diſſentiunt. non memoriæ tenacitatem, ut in pleriſque cernimus, an
tiquior ſenecta diſſoluit. non calidi acumen ingenii frigidus ſanguis obtundit. non contra-
ctam rugis faciem arata frons exaſperat. non denique tremula manus per curuos ceræ trami
tes errantem ſtylum ducit. Futuræ nobis reſurrectionis uirorem in te Dominus oſtendit; ut
peccati ſciamus eſſe, quod ceteri adhuc uiuentes præmoriuntur in carne; iuſtitiæ, quod tu
adoleſcentiam in aliena ætate mentiris. Et quamquam multis iſtam corporis ſanitatē, etiam
peccatoribus, euenire uideamus: tamen illis hoc diabolus miniſtrat, ut peccent: tibi Do-
minus præſtat, ut gaudeas. Doctiſſimi quique Græcorum, de quibus pro Flacco agens lu-
culenter Tullius ait: Ingenita leuitas, & erudita uanitas: regum ſuorum ac principum lau-
des, accepta mercede, dicebant. hoc ego nunc faciens, pretium poſco pro laudibus. Et
Pſal. 11 ne putes modica eſſe, quæ deprecor: margaritum de euangelio poſtularis: Eloquia Domi
ni, eloquia caſta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum ſeptuplum: Sci-
licet commentarios Fortunatiani, &, propter notitiam perſecutionum, Aurelii Victoris
hiſtoriam, ſimulq. epiſtolas Nouatiani; ut, dum ſchiſmatici hominis uenena cognoſcimus,
libentius ſancti martyris Cypriani bibamus antidotum. Miſimus interim te tibi, ideſt, Pau
lo ſeni Paulum ſeniorem: in quo propter ſimpliciores quoſque multum in deiiciendo ſer-
mone laborauimus. ſed neſcio quo modo, etiam ſi aqua plena ſit, tamen eundem odorem
lagena ſeruat, quo, dum rudis eſſet, imbuta eſt. Si hoc munuſculum placuerit; habemus
etiam alia condita, quæ cum plurimis orientalibus mercibus ad te, ſi ſpiritus ſanctus affla-
uerit, nauigabunt.

ARGVMENTVM.

EVSTOCHIVM, ſola ex omnibus liberis Paulæ, nobilis apud Romanos Matronæ, perpetuam uirginitatem profeſſa, matrem usque in Bethlehem, ubi ſanctiſſime cum uirginibus in monaſterio ambæ uixerunt, ſecuta eſt. Hanc nunc D. Hieronymus docet, quo modo cuſtodire uirginitatem debeat: eosq. qui caſtitatis ſpecie uentri, auaritiaq. inſeruiunt, acriter interea reprehendit.

HIERONYMVS AD EVSTOCHIVM,
de cuſtodia uirginitatis.

EPISTOLA XXII.

AVDI filia, & uide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum, &
Pſal. 44 domum patris tui; & concupiſcet rex decorem tuum. In quadrageſimo quarto
pſalmo Deus ad animam loquitur humanam; ut, ſecundum exemplum Abra-
hæ, exiens de terra ſua, & de cognatione ſua, relinquat Chaldæos, qui quaſi
dæmonia interpretantur; & habitet in regione uiuentium, quam alibi propheta ſuſpirat, di
Pſal. 26 cens: Credo uidere bona Domini in terra uiuentium. Verum non ſufficit tibi exire de ter-
ra tua, niſi obliuiſcaris populi tui, & domus patris tui; ut, carne contempta; ſponſi iunga-
Gen. 19 ris amplexibus. Ne reſpexeris, inquit, retro: nec ſteteris in omni circa regione, ſed in mon
Luc. 9 te ſaluum te fac, ne forte comprehendaris. Non expedit, apprehenſo aratro, reſpicere poſt
Matth. 24 tergum, nec de agro reuerti domum, nec, poſt Chriſti tunicam, ad tollendum aliud ueſti
mentum tecto deſcendere. Grande miraculum: Pater filiam cohortatur, ne meminerit pa-
Ioan. 8 tris ſui. Vos de patre diabolo eſtis, & deſideria patris ueſtri uultis facere, dicitur ad Iudæos.
Et

Et alibi: Qui facit peccatum, de diabolo eſt. Tali primum parente geuerati, nigri ſumus; 1. Ioan.3
& poſt pænitentiam, necdum culmine uirtutis aſcenſo, dicimus: Nigra ſum, ſed ſpecioſa Cant.1
filiæ Hieruſalem. Exiui de domo infantiæ meæ: oblita ſum patris mei, renaſcor iu Chriſto.
Quid pro hoc mercedis accipio? Sequitur: Et concupiſcet rex decorem tuum. Hoc ergo il
lud magnum eſt ſacramentum: Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhære Eph.5
bit uxori ſuæ; & erunt ambo, iam non, ut ibi, in una carne, ſed in uno ſpiritu. Non eſt ſpon
ſus tuus arrogans, uon ſuperbus, æthiopiſſam duxit uxorem. Statim ut uolueris ſapientiam Num.12
audire ueri Solomonis, & ad eum ueneris, confitebitur tibi cuncta, quæ nouit, & inducet Cant.3
te rex in cubiculum ſuum, & mirum in modum, colore mutato, ſermo tibi ille conueniet:
Quæ eſt iſta, quæ aſcendit dealbata? Hæc iccirco, domina mi Euſtochium, ſcribo, (domi-
nam quippe uocare debeo ſponſam Domini mei) ut ex ipſo principio lectionis agnoſceres,
non me nunc laudem uirginitatis eſſe dicturum, quam probaſti optimam, & conſecuta es;
nec enumeraturum moleſtias uuptiarum, quo modo uterus intumeſcat, infans uagiat, cru-
ciet pellex, domus cura ſolicitet, & omuia, quæ putantur bona, mors extrema præcidat:
habent enim & maritatæ ordinem ſuum, honorabiles nuptias, & cubile immaculatum: ſed Heb.13
ut iutelligeres tibi exeunti de Sodoma, timendum eſſe Lot nxoris exemplum. nulla eſt e- Gen.19
nim in hoc libello adulatio. adulator quippe, blandus inimicus eſt. Nulla erit rhetorici
pompa ſermonis, quæ te etiam iuter angelos ſtatuat, &, beatitudine uirginitatis expoſita,
mundum ſubiiciat pedibus tuis. Nolo tibi uenire ſuperbiam de propoſito, ſed timorem.
Onuſta incedis auro: latro tibi uitandus eſt. Stadium eſt hæc uita mortalibus: hic conten-
dimus, ut alibi coronemur. Nemo inter ſerpentes, & ſcorpiones ſecurus ingreditur. Et ine Eſa. 34
briatus eſt, inquit Dominus, gladius meus in cælo: & tu pacem arbitraris in terra, quæ tri- Gen.3
bulos generat, & ſpinas, quam ſerpens comedit? Non eſt nobis colluctatio aduerſus car- Eph.6
nem, & ſanguinem, ſed aduerſus principatus, & poteſtates huius mundi, & rectores harũ
tenebrarum, aduerſus ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus. Magnis inimicorum circumdamur
agminibus, hoſtium plena ſunt omnia. caro fragilis, & cinis futura poſt modicum, pugnat
ſola cum pluribus. cum autem fuerit diſſoluta; & uenerit princeps mundi huius; & inuene Ioan.14
rit in ea nihil: tunc ſecura audies per prophetam: Non timebis a timore nocturno: A ſagit- Pſal.90
ta uolante per diem, a negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridia-
no. Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis: ad te autem non appropinqua-
bunt. Quod ſi eorum te multitudo turbauerit; & ad ſingula incitamenta uitiorum cœperis
æſtuare; & dixerit tibi cogitatio tua: quid faciemus? reſpondebit tibi Heliſæus: Noli time- 4. Reg.6
re, quia plures nobiſcum ſunt, quam cum illis: & orabit, & dicet: Domine aperi oculos
puellæ tuæ, ut uideat: & apertis oculis uidebis igneum currum, qui te ad exemplum Heliæ 4. Reg.2
in aſtra ſuſtollat: & tunc læta cantabis: Anima noſtra, ſicut paſſer, erepta eſt de laqueo ue- Pſal.123
nantium: Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. Quamdiu hoc fragili corpore deti-
nemur; quamdiu habemus theſaurum iſtum in uaſis fictilibus; & concupiſcit ſpiritus aduer 2. Cor.4
ſus carnem, & caro aduerſus ſpiritum; nulla eſt certa uictoria. Aduerſarius noſter diabolus, Gal.5
tamquam leo rugiens aliquem deuorare quærens, circumit. Poſuiſti, ait Dauid, tenebras; 1.Pet.5
& facta eſt uox. In ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſiluæ: Catuli leonum rugientes ut rapi- Pſal.103
ant, & quærant a Deo eſcam ſibi. Non quærit diabolus homines infideles: non eos, qui fo
ris ſunt, & quorum carnes rex Aſſyrius in olla ſuccendit, de ecclesia Chriſti rapere feſtinat. Hier.29
Eſcæ eius ſecundum Abacuc electæ ſunt. Iob ſubuertere cupit, &, deuorato Iuda, ad cribrã- Abac.1
dos apoſtolos expetit poteſtatem. Non uenit ſaluator pacem mittere ſuper terram, ſed gla- Iob.1
dium. Cecidit Lucifer, qui mane oriebatur: & ille, qui in paradiſo deliciarum nutritus eſt, Luc.22
meruit audire: Si exaltatus fueris ut aquila; inde detraham te, dicit Dominus. Dixerat Mar.10
enim in corde ſuo: Super ſidera cæli ponam ſedem meam, & ero ſimilis altiſſimo. Vnde Eſa.14
quotidie ad eos, qui per ſcalam Iacob ſomuiantis deſcendunt, loquitur Deus: Ego dixi, Abd.1
Dii eſtis, & filii altiſſimi omnes: uos autem ſicut homines moriemini, & tamquam unus de Eſa.14
priucipibus cadetis. Cecidit enim primus diabolus, & cum ſtet Deus in ſynagoga Deorũ, Geu.28
in medio autem Deos diſcernit. Apoſtolus iis, qui Dii eſſe deſinunt, ſcribit: Vbi enim in Pſal.81
uobis ſunt diſſenſiones, & æmulationes: nonne homines eſtis, & ſecundum hominem am- 1.Cor.3
bulatis? Si Apoſtolus, uas electionis, & ſeparatus in euangelium Chriſti, ob carnis aculeos
& incentiua uitiorum reprimit corpus ſuum, & ſeruituti ſubiicit, ne aliis prædicans ipſe re- 1. Cor.9
probus iuueniatur; & tamen uidet aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis Rom.7
ſuæ, & captiuum ſe iu legem duci peccati: ſi poſt nuditatem, ieiunia, fames, carcerem, fla-
gella, ſupplicia, in ſemet ipſum reuerſus exclamat: Infelix ego homo, quis me liberabit de
corpore

corpore mortis huius : tu te putas ſecuram eſſe debere ? Caue quæſo, ne quando de te dicat
Amos 5 Deus; Virgo Iſrael cecidit; & non eſt, qui ſuſcitet eam. Audenter loquar: Cum omnia poſ
ſit Deus, ſuſcitare uirginem nou poteſt poſt ruinam. ualet quidem liberare de pœna, ſed nõ
Amos 8 uult corouare corruptam. Timeamus illam prophetiam, ne in nobis etiam compleatur: Vir
gines bonæ deficient. Obſerua quid dicat, Et uirgines bonæ deficient: quia ſunt & uirgines
Matth. 5 malæ. Qui uiderit, inquit, mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in
Matth. 25 corde ſuo. Perit ergo & mente uirginitas. Iſtæ ſunt uirgines malæ, uirgines carne, non ſpi-
ritu; uirgines ſtultæ, quæ oleum non habentes excluduntur a ſponſo. Si autem & illæ, quæ
uirgines ſunt, ob alias tamen culpas uirginitate corporum non ſaluantur: quid fiet illis, quæ
proſtituerunt membra Chriſti, & mutauerunt templum ſancti ſpiritus in lupanar? illico au-
Eſa.47 dient: Deſcende, ſede in terra uirgo filia Babylonis: ſede in terra: non eſt ſolium filiæ Chal
dæorum: nou uocaberis ultra mollis, & delicata. accipe molam, mole farinam: diſcoope-
ri uelamen tuum, denuda crura, tranſi flumina: reuelabitur ignominia tua, apparebunt
opprobria tua. Et hoc poſt Dei filii thalamos, poſt oſcula fratruelis & ſponſi, illa, de qua quõ
Pſal.44 dam ſermo propheticus concinebat: Aſtitit regina a dextris tuis, in ueſtitu deaurato, circũ
Ezech. 16 data uarietate: nudabitur, & poſteriora eius ponentur in faciem ipſius: Sedebit ad aquas ſo
litudinis, &, poſito uaſe, diuaricabit pedes ſuos omni tranſeunti, & uſque ad uerticem pol
luetur. Rectius fuerat homini, ſubiiſſe coniugium, ambulaſſe per plana, quam, ad altiora
Eſa.1.34 tendentem, in profundum inferni cadere. Ne fiat, obſecro, ciuitas meretrix, fidelis Sion:
ne poſt trinitatis hoſpitium ibi dæmones ſaltent, & Sirenæ nidificent, & hericii. Non ſol-
Hier.2 uatur faſcia pectoralis; ſed ſtatim ut libido titillauerit ſenſum, aut blandum uoluptatis in-
Pſal.117 cendium dulci nos calore perfuderit, erumpamus in uocem: Dominus auxiliator meus, nõ
timebo quid faciat mihi caro. Et cum paululum interior homo inter uitia atque uirtutes cœ
Pſal.41 perit fluctuare, dicito: Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo,
quia confitebor illi, ſalutare uultus mei, & Deus meus. Nolo ſinas cogitationem creſcere.
Nihil in te Babylonium, nihil confuſionis adoleſcat. Dum paruus eſt hoſtis, interfice: ne-
quitia, ne zizania creſcant, elidatur in ſemine. Audi pſalmiſtam, dicentem: Filia Babylo-
Pſal.136 nis miſera: beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuiſti nobis: beatus,
qui tenebit, & allidet paruulos tuos ad petram. Quia enim impoſſibile eſt in ſenſum homi-
nis non irruere innatum medullarum calorem, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui ut
1.Cor.10 cœperit cogitare ſordida, ſtatim interficit cogitatus, & allidit ad petram: petra autem Chri
ſtus eſt. O quoties ego ipſe in eremo conſtitutus, & in illa uaſta ſolitudine, quæ exuſta ſo-
lis ardoribus horridum monachis præſtat habitaculum, putabam me Romanis intereſſe de-
liciis. ſedebam ſolus, quia amaritudine repletus eram. horrebant ſacco membra defor-
mia; & ſqualida cutis ſitum æthiopicæ carnis obduxerat. quotidie lacrymæ, quotidie gemi
tus; &, ſi quando repugnantem ſomnus imminens oppreſſiſſet, nuda humo uix oſſa hæren-
tia collidebam. de cibis uero, & potu taceo; cum etiam languentes monachi aqua frigida
utantur, &, coctum aliquid accepiſſe, luxuria ſit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum
tali me carcere ipſe damnaueram, ſcorpionum tantum ſocius, & ferarum, ſæpe choris in-
tereram puellarum. pallebant ora ieiuniis; & mens deſideriis æſtuabat in frigido corpore;
& ante hominem ſua iam carne præmortuum, ſola libidinum incendia bulliebant. itaque
omni auxilio deſtitutus, ad Ieſu iacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, & re-
pugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubiugabam. Non erubeſco confiteri infelicita-
tis meæ miſeriam: quin potius plango me non eſſe, quod fuerim. Memini me clamantem
diem crebro iunxiſſe cum nocte, nec prius a pectoris ceſſaſſe uerberibus, quam rediret, Do
mino increpante, tranquillitas. ipſam quoque cellulam meam, quaſi cogitationum mearũ
conſciam, pertimeſcebam: & mihimet iratus, & rigidus, ſolus deſerta penetrabam. ſicubi
concaua uallium, aſpera montium, rupium prærupta cernebam; ibi meæ orationis locus;
ibi illud miſerrimæ carnis ergaſtulum; &, ut ipſe mihi teſtis eſt Dominus, poſt multas lacry
mas, poſt cælo inhærentes oculos, nonnumquam uidebar mihi intereſſe agminibus ange-
Cant.1 lorum; & lætus gaudensq. cantabam: Poſt te in odorẽ unguentorum tuorum curremus. Si
autem hoc ſuſtinent illi, qui, exeſo corpore, ſolis cogitationibus oppugnantur: quid pati-
1.Tim.5 tur puella, quæ deliciis fruitur? nempe illud Apoſtoli: Viuens mortua eſt. Si quid itaque
in me poteſt eſſe conſilii; ſi experto creditur; hoc primum moneo, hoc obteſtor, ut ſponſa
Chriſti uinum fugiat pro ueneno. hæc aduerſus adoleſcentiam prima arma ſunt dæmonum.
Non ſic auaritia quatit, inflat ſuperbia, delectat ambitio. facile aliis caremus uitiis: hic
hoſtis nobis incluſus eſt. Quocumque pergimus, nobiſcum portamus inimicũ. Vinum, &
adole-

adoleſcentia, duplex eſt incendium uoluptatis. quid oleum flammæ adiicimus? quid arden
ti corpuſculo fomenta ignium miniſtramus? Paulus ad Timotheum, Iam noli, inquit, 1.Tim.5
aquam bibere, ſed uino modico utere, propter ſtomachum, & frequentes tuas infirmita-
tes. Vide, quibus cauſis uini potio concedatur; ut ex hoc ſtomachi dolor, & frequens me-
deatur infirmitas. Et ne nobis forſitan de ægrotationibus blandiremur; modicum præcepit
eſſe ſumendum, medici potius conſilio, quam Apoſtoli: licet & Apoſtolus ſit medicus ſpi-
ritualis: ne Timotheus imbecillitate ſuperatus, euangelii prædicandi non poſſet implere
diſcurſus. alioquin ſe dixiſſe meminerat: Vinum, in quo eſt luxuria: Et bonum eſt homini Eph.5
uinum non bibere, & carnem non manducare. Noe uinum bibit, & inebriatus eſt. Poſt di Rom.14
luuium, rudi adhuc ſæculo, & tunc primum plantata uinea, inebriare uinum forſitan ne- Gen.9
ſciebat. Et ut intelligas ſcripturæ in omnibus ſacramentum: Margaritum quippe eſt ſermo
Dei, & ex omni parte forari poteſt. poſt ebrietatem nudatio ſemorum ſubſecuta eſt, libi-
do iuncta luxuriæ. prius enim uenter extenditur, & ſic cetera membra concitantur. Man- Exo.32
ducauit enim populus, & bibit, & ſurrexerunt ludere. Lot, amicus Dei, in monte ſal- Gen.19
uatus; & de tot millibus populi ſolus iuſtus inuentus, inebriatur a filiabus ſuis: & licet illæ
putarent genus hominum defeciſſe, & hoc facerent liberorum magis deſiderio, quam li-
bidinis; tamen ſciebant, uirum iuſtum hoc, niſi ebrium, non eſſe facturum. denique,
quid fecerit, ignorauit: & quamquam uoluntas non ſit in crimine, error in culpa eſt.
inde naſcuntur Moabitæ, & Ammonitæ, inimici Iſrael: qui uſque ad quartam, & decimam Deut.23
progeniem, & uſque in æternum, non ingrediuntur in Eccleſiam Dei. Helias cum Ie- 3.Reg.19
zabel fugeret, & ſub quercu iaceret laſſus; ueniente ad ſe angelo ſuſcitatur, & dicitur ei:
Surge, & manduca. Reſpexit, & ecce ad caput eius panis collyra, & uas aquæ. Reue-
ra non poterat Deus conditum ei merum mittere, & electos cibos, & carnes contuſione
mutatas. Heliſæus filios prophetarum inuitat ad prandium, & herbis agreſtibus eos alens 4.Reg.4
conſonum prandentium audit clamorem: Mors in olla, homo Dei: non iratus eſt cocis:
lautioris enim menſæ conſuetudinem non habebat, ſed, farina deſuper iacta, amaritudi-
nem dulcorauit, eadem ſpiritus uirtute, qua Moyſes mutauerat maram in dulcedinem. Exo.15
Necnon & illos, qui ad eum comprehendendum uenerant, oculis pariter ac mente cæca-
tos, cum in Samariam neſcios induxiſſet, qualibus eos epulis refici imperauerit, auſculta. 4.Reg.6
Pone eis, inquit, panem, & aquam: manducent, & bibant, & remittantur ad Dominum
ſuum. Potuit & Danieli de regiis ferculis opulentior menſa transferri: ſed Abacuc ei meſ- Dan.14
ſorum prandium portat, arbitror ruſticanum. ideoq. & deſideriorum uir appellatus eſt, Dan.9
quia panem deſiderii non manducauit, & uinum concupiſcentiæ non bibit. Innumerabi-
lia ſunt de ſcripturis diuina reſponſa, quæ gulam damnent, & ſimplices cibos probent.
uerum, quia nunc non eſt propoſitum de ieiuniis diſputare; &, uniuerſa exequi, ſui eſt ti-
tuli, & uoluminis; hæc ſufficiant pauca de plurimis. alioqui, ad exemplum horum, pote-
ris tibi ipſa colligere, quo modo primus de paradiſo homo, uentri magis obediens, quam Gen.3
Deo, in hanc lacrymarum deiectus eſt uallem: et ipſum Dominum ſatanas fame tentauerit Matth.4
in deſerto: & Apoſtolus clamitet: Eſcæ uentri, & uenter eſcis: Deus autem & hunc, & illas 1. Cor.6
deſtruet. & de luxurioſis, quorũ Deus uenter eſt: id enim colit unuſquiſque, quod diligit. Philip. 3
Ex quo ſolicite prouidendũ eſt, ut, quos ſaturitas de paradiſo expulit, reducat eſuries. Quod
ſi uolueris reſpondere, te nobili ſtirpe generatã, ſemper in deliciis, ſemper in plumis, non
poſſe a uino & eſculentioribus cibis abſtinere, nec his legibus uiuere: diſtrictius reſponde-
bo: Viue ergo lege tua, quæ Dei non potes. Non quod Deus, uniuerſitatis creator, & do-
minus, inteſtinorum noſtrorum rugitu, & inanitate uentris, pulmonisq. delectetur ardo-
re; ſed quod aliter pudicitia tuta eſſe non poſſit. Iob, Deo carus, & teſtimonio ipſius imma Iob 40
culatus, & ſimplex, audi quid de diabolo ſuſpicetur: Virtus eius in lumbis, & poteſtas eius
in umbilico. Honeſte uiri mulierisq. genitalia, immutatis ſunt appellata nominibus. unde Pſal.131
& de lumbis Dauid ſuper ſedẽ eius promittitur eſſe ſeſſurus. & ſeptuagintaquinque animæ Act.2
introierunt in Aegyptum, quæ exierunt de femore Iacob. At poſtquam, colluctante Do- Gen.46
mino, latitudo femoris eius emarcuit; a liberorum opere ceſſauit. Et qui paſcha facturus eſt, 32
accinctis mortificatisq. lumbis facere præcipitur. Et ad Iob dicit Deus: Accinge ſicut uir Exo.12
lumbos tuos. Et Ioannes zona pellicea cingitur circa lumbos ſuos. Et apoſtoli iubentur Iob.40
accinctis lumbis, euangelii tenere lucernas. Ad Hieruſalem uero, quæ reſperſa ſangui- Mar.1
ne, in campo inuenitur erroris, in Ezechiele dicitur: Non eſt præciſus umbilicus tuus. Luc.12
Omnis igitur aduerſus uiros diaboli uirtus, in lumbis eſt: omnis in umbilico contra femi- Ezech.16
nas fortitudo. Vis ſcire ita eſſe, ut dicimus? accipe exempla. Sampſon, leone fortior, & Iud.16
ſaxo

ſaxo durior, qui & unus, & nudus mille perſecutus eſt armatos, in Dalilæ molleſcit amplexi
bus. Dauid, ſecundum cor Domini electus, & qui uenturum Chriſtum ſancto ſæpe ore can
2. Reg. 11 tauerat; poſtquã deambulans ſuper tectum domus ſuæ, Bethſabeæ captus eſt nuditate, adul
terio iunxit homicidium. Vbi & illud breuiter attende, quod nullus ſit etiam in domo tutus
Pſal. 50 aſpectus. Quapropter ad Dominum pænitens loquitur: Tibi ſoli peccaui, & malum coram
te feci. Rex enim erat, alium non timebat. Salomon, per quem ſe cecinit ipſa ſapientia, qui
3. Reg. 4 diſputauit a cedro Libani uſque ad hiſopum, quæ exiit per parietem, receſſit a Domino, quia
(11 amator mulierum fuit. Et ne quis ſibi de ſanguinis propinquitate confideret, in illicitum
2. Reg. 13 Thamar ſororis Amnon frater exarſit incendium. Piget dicere, quot quotidie uirgines
Eſa. 14. 11 ruant; quantas de ſuo gremio mater perdat Eccleſia; ſuper quæ ſidera inimicus ſuperbus po
nat thronum ſuum; quot petras excauet, & habitet coluber in foraminibus earum. Videas
pleraſque uiduas antequam nuptas, infelicem conſcientiam mentita tantum ueſte protege-
re. quas niſi tumor uteri, & infantum prodiderit uagitus, ſanctas & caſtas ſe eſſe gloriantur,
& erecta ceruice, & ludentibus pedibus incedunt. Aliæ uero ſterilitatem præbibunt, & nec
dum ſati hominis homicidium faciunt. Nonnullæ, cum ſe ſenſerint concepiſſe de ſcelere,
abortii uenena meditantur; & frequenter etiam ipſæ commortuæ, trium criminum reæ, ad
inferos perducuntur, homicidæ ſui, Chriſti adulteræ, nec dum nati filii parricidæ. Iſtæ ſunt,
Tit. 1 quæ ſolent dicere: Omnia munda mundis: Sufficit mihi conſcientia mea: Cor mundum de
1. Tim. 4 ſiderat Deus: Cur me abſtineam a cibis, quos creauit Deus ad utendum? Et ſi quando feſti
ue & lepide uolunt uiuere, ubi ſe mero ingurgitauerint, ebrietati ſacrilegium copulantes,
aiunt: Abſit, ut ego me a Chriſti ſanguine abſtineam. Et quam uiderint pallentem, atque
triſtem, miſeram, & Manichæam uocant. Et conſequenter: Tali enim propoſito ieiunium
hæreſis eſt. Hæ ſunt, quæ per publicum notabiliter incedunt; & furtiuis oculorum nutibus,
adoleſcentium greges poſt ſe trahunt, quæ ſemper audiunt per prophetam: Facies meretri-
Hier. 3 cis facta eſt tibi, impudorata es tu. Purpura tantum in ueſte tenuis, & laxius, ut crines de-
cidant, ligatum caput, ſoccus uilior, & per humeros hiacynthina læna mauorte uolitans,
ſuccinctæ manicæ brachiis adhærentes, & ſolutis genubus fractus inceſſus. hæc eſt apud il-
las tota uirginitas. Habeant iſtæ huiuſmodi laudatores ſuos, & ſub uirginali nomine lucro-
ſius pereant. Libenter talibus non placemus. Pudet dicere, pro nefas: triſte, ſed uerum eſt:
Vnde in eccleſias Agapetarum peſtis introiit? unde ſine nuptiis aliud nomen uxorum? im-
mo unde nouum concubinarum genus? Plus inferam. Vnde meretrices uniuiræ? eadem do
mo, uno cubiculo, ſæpe uno tenentur & lectulo; & ſuſpicioſos nos uocant, ſi aliquid exti-
memus. Frater ſororem uirginem deſerit, cœlibem ſpernit uirgo germanum, fratrem quæ-
rit extraneum; & cum in eodem propoſito eſſe ſe ſimulent, quærunt alienorum ſpiritale ſo-
latium, ut domi habeant carnale commercium. Iſtiuſmodi homines Salomon in Prouer-
Pro. 6 biis ſpernit, dicens: Alligabit quis in ſinu ignem, & ueſtimenta eius non comburentur?
aut ambulabit ſuper carbones ignis, & pedes illius non ardebunt? Exploſis igitur, & exter-
minatis his, quæ nolunt eſſe uirgines, ſed uideri, nunc ad te mihi omnis dirigatur oratio.
quæ quanto prima Romanæ urbis uirgo nobilis eſſe cœpiſti, tanto tibi amplius laborandũ
eſt, ne & præſentibus bonis careas, & futuris. Et quidem moleſtias nuptiarum, & incerta
coniugii, domeſtico exemplo didiciſti; cum ſoror tua Bleſilla, ætate maior, ſed propoſito
minor, poſt acceptum maritum, ſeptimo menſe uiduata eſt. O infelix humana condicio,
& futuri neſcia. Et uirginitatis coronam, & nuptiarum perdidit uoluptatem. Et quamquam
ſecundum pudicitiæ gradum teneat uiduitas: tamen quas illam per momenta ſuſtinere exi
ſtimas cruces, ſpectantem quotidie in ſorore, quod ipſa perdiderit; & cum difficilius ex-
perta careat uoluptate, minorem continentiæ habere mercedem? Sit tamen & illa ſecura,
ſit gaudens. Centeſimus & ſexageſimus fructus de uno ſunt ſemine caſtitatis. Nolo habeas
conſortium matronarum: nolo ad nobiliũ domos accedas: nolo te frequenter uidere, quod
contemnens, uirgo eſſe uoluiſti. Sic ſibi ſolent applaudere mulierculæ de iudicibus uiris,
& in aliqua poſitis dignitate. Si ad imperatoris uxorem concurrit ambitio ſalutantium, cur
tu facis iniuriam uiro tuo? Ad hominis coniugem Dei ſponſa quid properas? Diſce in hac
parte ſuperbiam ſanctam: ſcito te illis eſſe meliorem. Neque uero earum tantum te cupio
declinare congreſſus, quæ maritorũ inflantur honoribus, quas eunuchorũ greges ſæpiunt,
& in quarum ueſtibus attenuata in filum auri metalla texuntur; ſed etiam eas fuge, quas ui-
duas neceſſitas fecit, non uoluntas; non quod mortem optauerint maritorum; ſed quod
datã occaſionem pudicitiæ non libenter acceperint. Nunc uero, tantum ueſte mutata pri-
ſtina, non mutatur ambitio. Præcedit caueas Baſternarum ordo ſemiuirorũ: & rubentibus
buccis,

bneeis, cutis farta diſtenditur, ut eas putes maritos non amiſiſſe, ſed quærere. Plena adu-
latoribus domus, plena conuiuis. Clerici ipſi, quos & magiſterio eſſe oportuerat pariter,
& timori, oſculantur capita matronarum, &, extenta manu, ut benedicere eos putes uelle,
ſi neſcias, pretia accipiunt ſalutandi. Illæ interim, quæ ſacerdotes ſuo uiderint indigere
præſidio, eriguntur in ſuperbiam: & quia maritorum expertæ dominatum, uiduitatis præ-
ferunt libertatem; caſtæ uocantur, & Nonnæ, &, poſt cenã dubiam, apoſtolos ſomniant.
Sint tibi ſociæ, quas ieiunia tenuant, quibus pallor in facie eſt, quas & ætas probauit, &
uita, quæ quotidie in cordibus ſuis canunt: Vbi paſcis? ubi cubas in meridie? Quæ ex affe Cant 1
ctu dicunt: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Eſto ſubiecta parentibus; imitare ſpon- Philip. 1
ſum tuum. Rarus ſit egreſſus in publicum: martyres tibi quærantur in cubiculo tuo. num-
quam cauſa deerit procedendi, ſi ſemper, quando neceſſe eſt, proceſſura ſis. Sit tibi mo-
deratus cibus, & numquam uenter expletus. Plures quippe ſunt, quæ, cum uino ſint ſo-
briæ, ciborum largitate ſunt ebriæ. Ad orationẽ tibi nocte ſurgenti non indigeſtio ructum fa
ciat, ſed inanitas. Crebrius lege, diſce quamplurima. Tenenti codicem ſomnus obrepat,
& cadentem faciem pagina ſancta ſuſcipiat. Sint tibi quotidiana ieiunia, & refectio ſatieta-
tem fugiens. Nihil prodeſt, biduo triduoq. tranſmiſſo, uacuum portare uentrem, ſi pari-
ter obruatur, ſi compenſetur ſaturitate ieiunium. illico mens repleta torpeſcit, & irrigata
humus ſpinas libidinum germinat. Si quando ſenſeris, exteriorem hominem florem adole
ſcentiæ ſuſpirare; & accepto cibo, cum te in lectulo compoſitam dulcis libidinum pompa
concuſſerit: arripe ſcutum fidei, in quo ignitæ diaboli extinguuntur ſagittæ. Omnes adul- Eph. 6
terantes, quaſi clibanus corda eorum. At tu, Chriſti comitata ueſtigiis, & ſermonibus eius Oſee. 7
intenta, dic: Nonne cor noſtrum ardens erat in uia, cum aperiret nobis Ieſus ſcripturas? Luc. 24
Et illud: Ignitum eloquium tuum uehementer, & ſeruus tuus dilexit illud. Difficile eſt hu- Pſal. 118
manam animam aliquid non amare: & neceſſe eſt, ut in quoſcumque mens noſtra trahatur
affectus. Carnis amor ſpiritus amore ſuperatur. Deſiderium deſiderio reſtinguitur. quid-
quid inde minuitur, hinc creſcit. Quin potius ſemper ingemina, & dicito ſuper lectum tuũ:
In noctibus quæſiui, quem dilexit anima mea. Mortificate ergo, inquit Apoſtolus, mem- Cant. 3
bra ueſtra, quæ ſunt ſupet tertam. Vnde & ipſe poſtea confidenter aiebat: Viuo autem iam Col. 3
non ego, uiuit uero in me Chriſtus. Qui mortificat membra ſua, & in imagine perambu- Gal. 2
lat, non timet dicere: Factus ſum, ſicut uter in pruina. Quidquid enim in me fuit humoris Pſal. 118
libidinis, excoctũ eſt, & infirmata ſunt in ieiunio genua mea, & oblitus ſum manducare pa Pſal. 101
nem meum. A uoce gemitus mei adhæſit os meum carni meæ. Eſto cicada noctium. Laua
per ſingulas noctes lectum tuum, lacrymis tuis ſtratum tuum riga. Vigila & fias ſicut paſſer Pſal. 6
in ſolitudine: Pſalle ſpiritu, pſalle & ſenſu: Benedic anima mea dominum, & ne obliuiſca- Pſal. 101
ris omnes retributiones eius, qui propitiatur cunctis iniquitatibus tuis: Qui ſanat omnes & 102
infirmitates tuas, & redimit ex corruptione uitam tuam. Et quis noſtrum ex corde dicere
poteſt: Quia cinerem tamquam panem manducabam, & potionem meam cum fletu miſce
bam? An non flendum eſt, non gemendum, cum me rurſus ſerpens inuitat ad illicitos ci- Gen. 3
bos? Cum de paradiſo uirginitatis eiectum tunicis uult ueſtire pelliceis, quas Helias, ad 4. Reg. 2
paradiſum rediens, proiecit in terram? Quid mibi, & uoluptati, quæ breui perit? Quid
cum hoc dulci, & mortifero carmine Sirenarum? Nolo te illi ſubiacere ſententiæ, qua in ho
minem eſt illata damnatio: In doloribus, & in anxietatibus paries: Mulieris lex iſta eſt, non Gen. 3
mea. Et ad uirum conuerſio tua. Sit conuerſio illius ad maritum, quæ uirum non habet
Chriſtum: Et ad extremum, Morte morieris. Finis iſte coniugii, meum propoſitum ſine ſe
xu eſt. Habeant nuptæ ſuum tempus, & titulum. Mihi uirginitas in Maria dedicatur & Chri
ſto. Dicat aliquis: Et audes nuptiis detrahere, quæ a Deo benedictæ ſunt? Non eſt detra
here nuptiis, cum illis uirginitas antefertur. Nemo malum bono comparat. Glorientur &
nuptæ, cum a uirginibus ſint ſecundæ: Creſcite, ait, & multiplicamini, & replete terram. Gen. 1
Creſcat, & multiplicetur ille, qui impleturus eſt terram. Tuum agmen in cælis eſt. Creſci-
te, & multiplicamini, hoc expletur edictum poſt paradiſum, & nuditatem, & ficus folia,
auſpicantia pruriginem nuptiarum. Nubat, & nubatur ille, qui in ſudore faciei comedit
panem ſuum, cui terra tribulos & ſpinas generat, & cuius herba ſentibus ſuffocatur. Meum Matth. 13
ſemen, centenaria fruge fecundum eſt. Non omnes capiunt uerbum Dei, ſed ii, quibus & 19
datum eſt. alium eunuchum neceſſitas faciat, me uoluntas. Tempus amplexandi, & tem Eccl. 3
pus abſtinendi a complexibus: tempus mittendi lapides, & tempus colligendi. Poſtquam
de duritia nationum generati ſunt filii Abrahæ, cœperunt ſancti lapides uolui ſuper terram. Matth. 3
Pertranſeunt quippe mundi iſtius turbines, & in curru Dei rotarum celeritate uoluuntur.

Ioan.19 Conſuant tunicas, qui inconſutam deſurſum tunlcam perdiderunt, quos uagitus delectat
Gen.3 infantinm, in ipſo lucis exordio fletu lugentium quod nati ſunt. Eua in paradiſo uirgo fuit,
poſt pelliceas tunicas initium ſumpſit nuptiarum, Tua regio paradiſus eſt. Serua quod nata
Pſal.14 es, & dic: Reuertere anima mea in requiem tuam. Et ut ſcias uirginitatem eſſe naturæ, nu
ptias poſt delictnm: uirgo naſcitur caro de nuptiis, in fructu reddens, qnod in radice perdi
Eſa.11 derat. Exiet uirga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet. Virga mater eſt Domini
ſimplex, pura, ſincera, nullo extrinſecus germine cohærente, & ad ſimilitudinē Dei unio-
Cant.2 ne fecunda. Virgæ flos Chriſtus eſt, dicens: Ego flos campi, & lilinm conuallium. Qui &
Dan.2 in alio loco, lapis prædicatur abſciſſus de monte ſine manibus; ſignificante propheta, uirgi
nem naſciturum eſſe de uirgine. Manus quippe accipiuntur pro opere nuptiarum, ut ibi:
Cant.2 Siniſtra eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. In huius ſenſus congruit uo
Gen.6 luntatem etiā illud, quod animalia, quæ in arcā Noe bina inducuntur, immnnda ſunt. Im-
Exo.3 par enim numerus eſt mundus: Et Moyſes & Ieſus Nane nudis in ſanctā terram pedibus iu
Ioſ.5 bentur incedere: & diſcipuli ſine calciamentorū onere, & uinculis pelliū ad prædicationē no
Luc.10 ui euangelii deſtinantur: & milites, ueſtimentis Ieſu ſorte diuiſis, caligas non habuere quas
Marc.15 tollerent. nec enim poterat habere Dominus, quod prohibuerat ſeruis. Laudo nnptias,
laudo coniugium: ſed quia mibi uirgines generant, lego de ſpinis roſam, de terra aurum,
de concha margaritum. Numquid, qui, arat, tota die arabit? nonne & laboris ſui fruge
lætabitur? Plus honorantur nuptiæ, quando, quod de illis naſcitur, plus amatur. Quid
inuides mater filiæ? Tuo lacte nutrita eſt, tuis educata uiſceribus, in tuo adoleuit ſinu. tu
illam uirginem ſedula pietate ſeruaſti. Indignaris, quod noluit militis eſſe uxor, ſed regis?
1.Cor.7 Grande tibi beneficium præſtitit. Socrus Dei eſſe cœpiſti. De uirginibus, inquit apoſto-
lus, præceptum Domini non habeo. cur? quia, & ipſe ut eſſet uirgo, non fuit imperii, ſed
propriæ uoluntatis. Neque enim audiendi ſunt, qni eum uxorem habuiſſe cōfingunt; cum
de continentia diſſerens, & ſuadens perpetuam caſtitatem, intulerit: Volo antem omnes
eſſe ſicut me ipſum. Et infra: Dico autem innuptis, & niduis: Bonnm eſt illis, ſi ſic perma-
1.Cor.9 neant, ſicut & ego. Et in alio loco: Numquid non habemus poteſtatem circumducendi mu
lieres, ſicut & ceteri apoſtoli? Qnare ergo non habet Domini de uirginitare præceptum?
Quia maioris eſt mercedis, quod non cogitur, & offertur: qnia, ſi fuiſſet uirginitas impe-
rata, nuptiæ uidebantur ablatæ: & duriſſimum erat contra naturam cogere, angelorumq.
uitam ab hominibus extorquere, & id quodam modo damnare, quod conditum eſt. Alia
Eſa.31 fuit in ueteri lege felicitas. ibi dicitur beatus, qui babet ſemen in Sion, & domeſticos in Hie
Pſal.127 ruſalem. Et: Maledicta ſterilis, quæ non pariebat. Et: Filii tui ſicut nouellæ olinarum, in cir
Deut.15 cumitu menſæ tuæ. Et: Repromiſſio diuitiarum. Et: Non erit infirmus in tribubus tuis.
Nunc eunuchis dicitur: Ne te lignum arbitreris aridum. Habes locum pro filiis & filiabus,
Eſa.56 in cæleſtibus ſempiternum. Nunc benedicuntur pauperes, & Lazarus diuiti præfertur in pur
Matth.5 pura. Nunc, qui infirmus eſt, fortior eſt. Vacuus erat orbis: &, ut de typicis taceam, ſola
Luc.16 erat benedictio liberorum. Propterea & Abraham iam ſenex Cethuræ copulatur. et Iacob
2.Cor.12 mandragoris redimitur: & cōcluſam uuluam in Eccleſiæ figuram Rachel conqueritur. Pau
Gen.25 latim uero increſcente ſegete, meſſor immiſſus eſt. Virgo Helias, Heliſeus uirgo, uirgines
(30 multi filii prophetarum. Hieremiæ dicitur: Et tu ne accipias uxorem. Sanctificatus in ute-
Hier.16 ro, captiuitate propinqua, uxorem prohibetur accipere. Aliis uerbis id ipſum apoſtolus
1.Cor.7 loqnitur: Exiſtimo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt
homini ſic eſſe. Quæ eſt iſta neceſſitas, quæ aufert gaudia nuptiarum? Tempus breuiatum
eſt: Reliqnum eſt, ut & qui habent uxores, ſic ſint quaſi non habeant. In proximo eſt Nabu
chodonoſor. Promouit ſe leo de cubili ſuo. Quo mihi ſuperbiſſimo regi ſeruitura coniugia?
Thren.4 Quo paruulos, quos propheta complorat, dicens? Adhæſit lingua lactentis ad faucē ipſius
in ſiti. Paruuli poſtulauerunt panem; & qui frangeret eis, non erat. Inueniebatur ergo, ut
diximus, in uiris tantum hoc continentiæ bonum, & in doloribus iugiter Eua parturiebat.
Eſa.9 Poſtquam uero uirgo concepit in utero, & peperit nobis pnernm, cuius principatus in hu-
meros eius, Deum, fortem, patrem futuri ſæculi; ſolnta maledictio eſt. Mors per Euam,
uita per Mariam. Ideoq. & ditius uirginitatis donum fluxit in feminas, quia cœpit a femi-
na. Statim ut filius Dei ingreſſns eſt ſuper terram, nouam ſibi familiam inſtituit, ut, qui ab
Iudith 13 angelis adorabatur in cælo, haberet angelos & in terris. Tunc Holofernis caput Iudith con-
Heſt.7 tinens amputauit. Tunc Aman, qui interpretatur iniquitas, ſuo combuſtus eſt igni. Tunc
Matth.4 Iacobus, & Ioannes, relicto patre, rete, nauicula, ſecuti ſunt ſaluatorem, affectum ſangui
nis & uincula ſæculi, & curam domus pariter relinquentes. Tunc primum auditum eſt:

Qui

Qui uult uenire poſt me, abneget ſemet ipſum, & tollat crucẽ ſuã, & ſequatur me. Nemo enim
miles cum uxore pergit ad prælıũ. Diſcipulo, ad ſepulturã patris ire cupienti, non permitti Luc.9
tur. Vulpes foueas habent, & uolucres cæli nidos, ubi requieſcant: filius autem hominis nõ Matth.8
habet, ubi caput ſuum reclinet. Ne forſitan contriſteris, ſi anguſte manſeris. Qui ſine uxo- 1.Cor.7
re eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quo modo placeat Domino. Qui autem cũ uxore eſt,
ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quo modo placeat uxori. Diuiſa eſt mulier, & uirgo. Quæ nõ
eſt nupta, cogitat quæ ſunt Domini, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu. nam, quæ nupta eſt,
cogitat quæ ſunt mundi, quo modo placeat uiro. Quantas moleſtias habeãt nuptiæ, & quot
ſolicitudinibus uinciantur, in eo libro, quem aduerſus Heluidiũ de beatæ Mariæ perpetua
uirginitate edidimus, puto breuiter expreſſum. nunc eadem replicare perlongum eſt: &, ſi
cui placet, de illo poteſt haurire fonticulo. Verum ne penitus uidear omiſiſſe; nunc dicam,
quod cũ Apoſtolus ſine intermiſſione orare nos iubeat, &; qui in coniugio debitum ſoluit, 1.Theſſ.5
orare non poſſit, aut oramus ſemper, & uirgines ſumus; aut orare deſinimus, ut coniugio
ſeruiamus. Et ſi nupſerit, inquit, uirgo, nõ peccat: tribulationẽ tamen carnis habebunt hu 1.Cor.7
iuſmodi. Et in principio libelli præfatus ſum, me de anguſtiis nuptiarum aut nihil omnino,
aut pauca dicturum: & nunc eadem admoneo; ut, ſi tibi placet ſcire, quot moleſtiis uirgo li-
bera, quot uxor adſtricta ſit, legas Tertullianũ ad amicum philoſophum ſcribentẽ, & de uir
ginitate alios libellos, & beati Cypriani uolumen egregium, & Papæ Damaſi ſuper hac re
uerſu, proſaq. cõpoſita, & Ambroſii noſtri, quæ nuper ſcripſit ad ſororẽ, opuſcula: in quibus
tanto ſe effudit eloquio, ut, quidquid ad laudes uirginum pertinet, exquiſierit, expreſſerit,
ordinarit. nobis diuerſo tramitte incedendum. uirginitatem nõ tantum efferimus, ſed ſerua
mus: nec ſufficit ſcire, quod bonum eſt; niſi cuſtodiatur attentius, quod electum eſt: quia
illud iudicii eſt, hoc laboris; & illud cõmune cum pluribus, hoc cum paucis. Qui perſeuera- Matth. 10
uerit, inquit, uſque in finem, hic ſaluus erit. Et multi uocati, pauci autem electi. Itaque ob te 20
ſtor te coram Deo, & Chriſto Ieſu, & electis angelis eius, ne uaſa tẽpli Domini, quæ ſolis ſa
cerdotibus uidere cõceſſum eſt, facile in publicũ proferas; ne ſacrariũ Dei quiſquã profanus
aſpiciat. Oza arcam, quam non licebat tangere, attingens, ſubita morte proſtratus eſt. neque 2.Reg.6
enim uas aureum, & argenteum tã carum Deo fuit, quam templum corporis uirginalis. Præ-
ceſſit umbra, nunc ueritas eſt. Tu quidem ſimpliciter loqueris, & ignotos quoſque blanda
non deſpicis: ſed aliter uident impudici oculi. nõ norunt animæ pulchritudinem conſidera-
re, ſed corporum. Ezechias theſaurum Dei monſtrat Aſſyriis: ſed Aſſyrii non debuerunt ui 4.Reg. 20
dere, quod cuperent. Denique, frequentibus bellis Iudæa conuulſa, uaſa primum Domini
capta atque translata ſunt; & inter epulas & cõcubinarum greges, quia palma uitiorum eſt,
honeſta polluere, Balthaſar potat in phialis. Ne declines aurem tuam in uerba malitiæ. Sæpe Dan.5
enim indecens aliquid loquentes, tentant mentis arbitrium: ſi libenter audias uirgo, quod Pſal.140
dicitur; ſi ad ridicula quæque ſoluaris; quidquid dixeris, laudant; quidquid negaueris, ne-
gant; facetam uocant, & ſanctam, & in qua nullus ſit dolus; Ecce uere ancilla Chriſti, di-
centes; Ecce tota ſimplicitas; non, ut illa horrida, turpis, ruſticana, terribilis, & quæ ideo
forſitan maritum non habuit, quia inuenire non potuit. Naturali ducimur malo. adulato-
ribus noſtris libenter fauemus: & quamquam nos reſpondeamus indignos, & calidus rubor
ora perfundat; attamen ad laudem ſuam intrinſecus anima lætatur. Sponſa Chriſti arca eſt
teſtamenti, intrinſecus & extrinſecus deaurata, cuſtos legis Domini. Sicut in illa nihil aliud Hebr.9
fuit, niſi tabulæ teſtamenti: ita & in te nullus ſit extrinſecus cogitatus. Super hoc propitiato
rium, quaſi ſuper cherubim, ſedere uult Dominus. Mittit diſcipulos ſuos, ut in te, ſicut in Matth.21
pullo aſinæ, ſedeat. Curis te ſæcularibus ſoluat, ut, paleas & lateres Aegypti derelinquens, Exo.5
Moyſen ſequaris in eremo, & terram repromiſſionis introeas. Nemo ſit, qui prohibeat, non
mater, non ſoror, non cognata, non germanus: Dominus te neceſſariam habet. Quod ſi uo
luerint impedire, timeant flagella Pharaonis, qui, populum Dei ad colendum eum nolens
dimittere, paſſus eſt ea, quæ ſcripta ſunt. Ieſus ingreſſus in templũ, ea, quæ templi non erant: Marc. 11
proiecit. Deus enim zelotes eſt, & non uult patris domum fieri ſpeluncam latronum. Alio- Exo.34
quin, ubi æra numerantur, ubi ſunt caueæ columbarum; ſimplicitas enecatur: ubi in pe-
ctore uirginali ſæcularium negotiorum cura æſtuat; ſtatim uelum templi ſcinditur; ſponſus
conſurgit iratus, & dicit: Relinquetur uobis domus ueſtra deſerta. Lege euangeliũ, & uide Matth.23
quo modo Maria ad pedes Domini ſedens Marthæ ſtudio præferatur. Et certe Martha, ſedu Luc.10
lo hoſpitalitatis officio, Domino atque diſcipulis eius conuiuium præparabat. Martha, in-
quit, Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima: pauca autẽ neceſſaria ſunt, aut unum:
Maria bonam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Eſto & tu Maria, cibis præferto

doctrinam. Sorores tuæ curſitent,& quærant quo modo Chriſtum hoſpitem ſuſcipiant. Tu,
Cant.3 ſemel ſæculi onere proiecto, ſede ad pedes Domini,& dic: Inueni eum, quem quærebat ani
Cant.6 ma mea: tenebo eum, & non dimittam: & ille reſpondeat: Vna eſt columba mea, perfecta
mea; una eſt matri ſuæ, electa genetrici ſuæ, cæleſti uidelicet Hieruſalem. Semper te cubi-
culi tui ſecreta cuſtodiant: ſemper tecum ſponſus ludat intrinſecus. Oras, loqueris ad ſpon
ſum: legis, ille tibi loquitur: & cum te ſomnus oppreſſerit, ueniet poſt parietem, & mittet
manum ſuam per foramen, & tanget uentrem tuū: Et expergefacta conſurges,& dices: Vul
Cant.4 nerata caritate ego ſum. Et rurſus ab eo audies: Hortus concluſus, ſoror mea ſponſa: hortus
concluſus, fons ſignatus. Caue, ne domum exeas, & uelis uidere filias regionis alienæ,
Gen.34 quamuis fratres habeas patriarchas, & Iſrael parente læteris. Dina egreſſa corrumpitur. No
Cant.3 lo te ſponſum quærere per plateas: nolo te circumire angulos ciuitatis, dicas licet: Surgam,
& circumibo ciuitatem, & in foro, & in plateis quæram, quem dilexit anima mea: & inter-
roges: Num, quem dilexit anima mea, uidiſtis? nemo tibi reſpondere dignabitur. Spon-
Matth.7 ſus in plateis non poteſt inueniri. Arcta & anguſta uia eſt, quæ ducit ad uitam. Denique ſe
Cant.5 quitur: Quæſiui eum, & non inueni: uocaui eum, & non reſpondit mihi. Atque utinam
non inueniſſe ſufficiat. uulneraberis, nudaberis, & gemebunda narrabis: Inuenerunt me
cuſtodes, qui circumeunt ciuitatem: percuſſerunt me, & uulnerauerunt me, tulerunt theri
Cant.5.1 ſtrum meum mihi. Si autem hoc exiens patitur illa, quæ dixerat: Ego dormio, & cor meū
uigilat: & faſciculus ſtactes fratruelis meus mihi, in medio uberum meorum commorabi-
tur: quid de nobis fiet, quæ adhuc adoleſcentulæ ſumus? quæ, ſponſa intrante cum ſponſo,
remanemus extrinſecus? Zelotypus eſt Ieſus, non uult ab aliis uideri faciem tuam. Excuſes
Cant.1 licet, atque cauſeris, obducto uelamine, ora contexi, & quæſiui te ibi, & dixi: Annuncia
mihi, quem dilexit anima mea: ubi paſcis, ubi cubas in meridie, ne quando efficiar ſicut
operta ſuper greges ſodalium tuorum: indignabitur, tumebit, & dicet: Si non cognoueris
te ipſam o pulchra inter mulieres; egredere in ueſtigiis gregum, & paſce hædos tuos in ta-
bernaculis paſtorum. Sis licet pulchra, & inter omnes mulieres ſpecies tua diligatur a ſpon
ſo: niſi te cognoueris, & omni cuſtodia ſeruaueris cor tuum; niſi oculos iuuenum fugeris;
egredieris de thalamo meo, & paſces hædos, qui ſtaturi ſunt a ſiniſtris. Itaque mi Euſto-
chium filia, domina, conſerua, germana, (aliud enim ætatis, aliud meriti, aliud religionis,
Eſa.26 hoc caritatis eſt nomen) audi Eſaiam loquentem: Populus meus intra cubiculum tuum.
Claude oſtium tuum, abſcondere puſillum aliquantulum, donec tranſeat ira Domini. Foris
Matth.25 uagentur uirgines ſtultæ, tu intrinſecus eſto cum ſponſo: quia ſi oſtium clauſeris, & ſecundū
Matth.6 euangelii præceptum in occulto oraueris patrem tuum, ueniet, pulſabit, & dicet: Ecce ego
Apoc.3 ſto ante ianuā, & pulſo. Si quis mihi aperuerit, introibo, & cænabo cum eo, & ipſe mecum.
Cant.5 Et tu ſtatim ſolicita reſpondebis: Vox fratruelis mei pulſantis, & dicentis, Aperi mihi ſoror
mea, proxima mea, perfecta mea, columba mea: Neceſſe eſt ut dicas: Diſpoliaui me tuni-
ca mea, quo modo induam illam? laui pedes meos, quo modo inquinabo eos? Illico con-
ſurge, & aperi; ne te morante pertranſeat, & poſtea conqueraris, & dicas: Aperui ego fra-
trueli meo, fratruelis meus pertranſiuit. Quid enim neceſſe eſt, ut cordis tui oſtia clauſa
Eccls.10 ſint? Sponſo aperiantur Chriſto, claudantur diabolo, ſecundum illud: Si ſpiritus poteſta-
Dan.6 tem habentis aſcenderit ſuper te, ne dimiſeris locum tuum. Daniel in ſublimi cænaculo ſuo
(neque enim manere poterat in humili) feneſtras apertas ad Hieruſalem habuit. & tu habe-
to apertas feneſtras, ſed unde lumen introeat, unde uideas ciuitatem Domini. ne aperias
Hier.9 illas feneſtras, de quibus dicitur, Intrauit mors per feneſtras noſtras. Illud quoque tibi ui-
Ioan.5 tandum eſt cautius, ne inanis gloriæ ardore capiaris. Quo modo, inquit Ieſus, poteſtis cre-
dere, gloriam ab hominibus accipientes? Vide, quale malum ſit, quod qui habuerit, non
Pſal.3 poteſt credere. Nos uero dicamus: Quoniam gloriatio mea tu es. Et: Qui gloriatur, in
1.Cor.1 Domino glorietur. Et: Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Et: Mi-
Gal.1.6 bi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus
Pſal.43 crucifixus eſt, & ego mundo. Et illud: In te laudabimur tota die: In Domino laudabitur
33 anima mea. Cum facis eleemoſynam, Deus ſolus uideat. Cum ieiunas, læta ſit facies tua.
Veſtis nec ſatis munda, nec ſordida, & nulla diuerſitate notabilis; ne ad te obuiam præte-
reuntium turba conſiſtat, & digito monſtreris. Frater eſt mortuus, ſororis eſt corpuſcu-
lum deducendum: caue, ne, dum hæc ſæpius facis, ipſa moriaris. Nec ſatis religioſa uelis ui
deri, nec plus humilis, quam neceſſe eſt; ne gloriam fugiendo quæras. plures enim, pauper
tatis, miſericordiæ, atque ieiunii arbitros declinantes, hoc ipſo cupiunt placere, quod place-
re contemnunt; & mirum in modū laus, dum uitatur, appetitur. Ceteris perturbationibus,

quibus

quibus hominis mens gaudet, ægreſcit, ſperat, & metuit, plures inuenio extraneos. hoc
uitio, pauci admodum ſunt, qui caruerint: & ille optimus, qui, quaſi in pulchro corpore,
rara næuorũ ſorde reſpergitur. Neque nero moneo, ne de diuitiis glorieris; ne de generis no
bilitate te iactes; ne te ceteris præferas. ſcio humilitatẽ tuam. ſcio te ex affectu dicere: Do- Pſal.130
mine, nõ eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei. noui, & apud te, & apud ma
trem tuam ſuperbiã, per quam diabolus cecidit, penitus locum non habere. nnde ad te ſu-
per ea ſcribere ſuperfluum ſit. ſtultiſſimnm quippe eſt docere, quod nouerit ille, quem do
ceas. Sed ne hoc ipſum tibi iactantiam generet, quod ſæculi iactanriam contempſiſti: ne co
gitatio tacita ſubtepat, nt, quia in auratis ueſtibus placere deſiſti, placere coneris in ſordidis:
& ſi quando in conuentum fratrum ueneris, uel ſororum, humilis ſedeas, ſcabello te cauſeris
indignam: uocem ex induſtria, quaſi confectam ieiuniis, non tenues: & deficientis imitata
greſſum, humeris ne innitaris alterius. Sunt quippe nonnullæ exterminantes facies ſuas, ut Matth.6
appareant hominibus ieiunantes: quæ ſtatim ut aliquem uiderint, ingemiſcunt, demittunt
ſupercilium, &, operta facie, uix unum oculum liberant ad uidendum. ueſtis pulla, cingulũ
ſacceum, & ſordidis manibus pedibuſq. uenter ſolus, quia uideri non poteſt, æſtnat cibo.
his quotidie pſalmus ille canitur: Dominus diſſipabir oſſa hominum ſibi placentium. Aliæ Pſal.52
uirili habitu, ueſte mutata, erubeſcunt eſſe quod natæ ſunt, crinem amputant, & impuden
ter erigunt facies eunuchinas. Sunt quæ ciliciis ueſtiũtur, & cucullis fabrefactis, ut ad infan
tiam redeant, imitantur noctuas & bubones. Sed ne tantum uidear diſputare de feminis, ui
ros quoque fuge, quos uideris catenatos: quibus feminei contra Apoſtolũ crines, hircorum 1.Cor.11
barba, nigrum pallium, & nudi in patientia frigorũ pedes. Hæc omnia argumenta ſunt dia-
boli. talem olim Antymum, talem nuper Sophronium Roma congemuit: qui poſtquam no 2.Tim.3
bilium introierunt domos, & deceperunt mulierculas oneratas peccatis, ſemper diſcentes,
& numquam ad ſcientiam ueritatis peruenientes, triſtitiã ſimulant, &, quaſi longa ieiunia,
furtiuis noctium cibis protrahunt. pudet dicere reliqua, ne uidear potius inuehi, quam mo
nere. Sũt alii, (de mei ordinis hominibus loquor) qui ideo presbyterium, & diaconatum am
biunt, ut mulieres licentius uideant. Omnis his cura de ueſtibus, ſi bene oleant; ſi pes, la-
xa pelle, non folleat. crines calamiſtri ueſtigio rotantur: digiti de anulis radiant; & ne plan
tas humidior uia ſpargat, uix imprimnnt ſumma ueſtigia. tales cum uideris, ſponſos magis
exiſtimato, quam clericos. Quidam in boc omne ſtudium, uitamq. poſuerunt, nt matrona-
rum nomina, domos, moreſq. cognoſcant: ex qnibus unũ, qui huius artis eſt princeps, bre
uiter ſtrictimq. deſcribam; quo facilius, magiſtro cognito, diſcipulos recognoſcas. Cum
ſole feſtinus exurgit: ſalutandi ei ordo diſponitur; niarum compendia requiruntur; & pene
uſque ad cubicula dormientium ſenex importunus ingreditur. ſi puluillum uiderir, ſi man-
tile elegans, ſi aliquid domeſticæ ſupellectilis; laudat, miratur, attrectat; & ſe bis indige-
re conquerens, non tam impetrat, quam extorquet: quia ſingulæ metuunt ueredarium nr-
bis offendere. Huic inimica caſtitas, inimica ieiunia: prandium nidoribus probat, & altili
γέρων ὁ πίπων: uulgo pipizo nominatur. Os barbarũ, & procax, & in conuicia ſemper arma-
tum. Quocumque te uerteris, primus in facie eſt. Quidquid nouum inſonuerit, aut auctor,
aut exaggerator eſt famæ. Equi per horarum momenta mutantur, tam nitidi, tamq. feroces,
ut Thracii regis illum putes eſſe germanum. Variis callidus hoſtis pugnar inſidiis. Sapien- Gen.3
tior erat coluber omnibus beſtiis, quas creauerat Dominus ſuper terram. Vnde & Apoſto- 2.Cor.2
lus, Non, inquit, ignoramus eius aſtutias. Nec affectatæ ſordes, nec exqniſitæ munditiæ
conueniunt Chriſtiano. Si quid ignoras, ſi quid de ſcripturis dubitas; interroga eum,
quem uita commendat, excuſat ætas, fama non reprobat, qui poſſit dicere: Deſponſaui 2.Cor.11
enim uos uni uiro, uirginem caſtam exhibere Chriſto. Aut, ſi non eſt qui poſſit expone-
re, melius eſt aliquid neſcire ſecure, quam cum periculo diſcere. Memento, quia in me-
dio laqueorum ambulas: & multæ ueteranæ uirgines, caſtitatis indubitatæ, in ipſo mortis
limine coronam perdidere de manibus. Si quæ ancillulæ ſunt comites propoſiti tui, ne
erigaris aduerſus eas, ne infleris ut domina. Vnum ſponſum habere cœpiſtis, ſimul pſalli-
tis: Chriſti ſimul corpus accipitis: cur menſa diuerſa ſit? Prouocentur & aliæ. Honor uir-
ginnm ſit inuitatio ceterarum. quod ſi aliquam ſenſeris infirmiorem in fide, ſuſcipe, con-
ſolare, blandire, & pndicitiam illius fac lucrum tuum. Si qua ſimulat, fugiens ſeruitu-
tem: huic aperte Apoſtolum lege: Melius eſt nubere, quam uri. Eas autem uirgines, & 1.Cor.7
uiduas, quæ otioſæ & curioſæ domos circumeunt matronarum, quæ, rubore frontis ab-
ſtrito, paraſitos uincunt mimorum, quaſi quaſdam peſtes abiice. Corrumpunt mores bo- 1.Cor.15
nos confabulationes peſſimæ. Nulla illis, niſi uentris, cura eſt, & quæ nentri ſunt proxima.

Iſtiuſmodi hortari ſolent, & dicere: Mi catella, rebus tuis utere, uiue dum uiuis: & numquid
filiis tuis ſeruas? Vinoſæ, atque laſciuæ quiduis mali inſinuant, ac ferreas quoque mentes
1.Tim.5 ad delicias emolliunt. Et cum luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere uolunt, habentes da-
mnationem, quod primam fidem irritam ſecerunt. Nec tibi diſerta multum uelis uideri,
aut lyrici feſtiua carminis metro ludere. Non delumbem matronarum ſaliuam delicata ſecte
ris, quæ nunc ſtrictis dentibus, nunc labiis diſſolutis, balbutientem linguam in dimidiata
uerba moderantur, ruſticum putantes omne, quod naſcitur. adeo illis adulterium etiam lin
2.Cor.6 guæ placet. Quæ enim communicatio luci ad tenebras? qui conſenſus Chriſto cum Belial?
1.Cor.8 quid facit cum pſalterio Horatius? cum euangeliis Maro? cum apoſtolis Cicero? Nonne
Tit.1 ſcandalizatur frater, ſi te uiderit in idolio recumbentem? Et licet omnia munda mundis,
& nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur: tamen ſimul bibere non
debemus calicem Chriſti, & calicem dæmoniorum. Referam tibi meæ infelicitatis hiſto-
riam. Cum ante annos plurimos domo, parentibus, ſorore, cognatis, &, quod his diffi
cilius eſt, conſuetudine lautioris cibi propter cælorum me regna caſtraſſem; &, Hieroſo-
lymam militaturus pergerem; bibliotheca, quam mihi Romæ ſummo ſtudio ac labore con
feceram, carere omnino non poteram. itaque miſer ego, lecturus Tullium, ieiunabam. poſt
noctium crebras uigilias, poſt lacrymas, quas mihi præteritorum recordatio peccatorum ex
imis uiſceribus eruebat, Plautus ſumebatur in manus. ſi quando, in memet ipſum reuer-
ſus, prophetas legere cœpiſſem; ſermo horrebat incultus: & quia lumen cæcis oculis non
uidebam, non oculorum putabam culpam eſſe, ſed ſolis. Dum ita me antiquus ſerpens il-
luderet, in media ferme quadrageſima medullis infuſa febris corpus inuaſit exhauſtum, &
ſine ulla requie, quod dictu quoque incredibile ſit, ſic infelicia membra depaſta eſt, ut oſſi-
bus uix hærerem. interim parantur exequiæ; & uitalis animæ calor, toto frigeſcente iam
corpore, in ſolo tantum tepente pectuſculo palpitabat: cum ſubito raptus in ſpiritu, ad tri-
bunal iudicis pertrahor: ubi tantum luminis, & tantum erat ex circumſtantium claritate ful
goris, ut, proiectus in terram, ſurſum aſpicere non auderem, Interrogatus de condicione,
Chriſtianum me eſſe reſpondi. Et ille, qui præſidebat, Mentiris, ait; Ciceronianus es, non
Matth.6 Chriſtianus. Vbi enim theſaurus tuus, ibi & cor tuũ. Illico obmutui, & inter uerbera (nam
cædi me iuſſerat) conſcientiæ magis igne torquebar, illum mecum uerſiculum reputans: In
Pſal.6 inferno autem quis confitebitur tibi? Clamare autem cœpi, & eiulans dicere: Miſerere mei
Domine, miſerere mei. Hæc uox inter flagella reſonabat. Tandem ad præſidentis genua pro
uoluti qui aſtabant, precabantur ut ueniam tribueret adoleſcentiæ, & errori locum pœniten
tiæ commodaret; exacturus deinde cruciatum, ſi gentilium litterarum libros aliquando le-
giſſem. Ego, qui, in tanto conſtrictus articulo, uellem etiam maiora promittere, deierare
cœpi, & nomen eius obteſtans dicere: Domine, ſi umquam habuero codices ſæculares, ſi
legero, te negaui. In hæc ſacramẽti uerba dimiſſus, reuertor ad ſuperos, &, mirantibus cun
ctis, oculos aperio, tanto lacrymarum imbre perfuſos, ut etiã incredulis fidem facerẽ ex do
lore. Nec uero ſopor ille fuerat, aut uana ſomnia, quibus ſæpe deludimur. teſtis eſt tribunal
illud, ante quod iacui: teſtis iudicium triſte, quod timui. ita mihi numquam contingat in
talem incidere quæſtionem. liuẽtes fateor habuiſſe me ſcapulas, plagas ſenſiſſe poſt ſomnũ,
& tanto dehinc ſtudio diuina legiſſe, quanto non ante mortalia legeram. Auaritiæ tibi quo-
que uitandum eſt malum, non ut aliena non appetas, (hoc enim & publicæ leges puniunt)
Luc.16 ſed quo tua, quæ tibi ſunt aliena, non ſerues. Si in alieno, inquit, fideles non fuiſtis; quod
ueſtrum eſt, quis dabit uobis? Aliena nobis auri argentiq. ſunt pondera; noſtra poſſeſſio
Pro.13 ſpiritualis eſt; de qua alibi dicitur: Redemptio animæ uiri, propriæ diuitiæ. Nemo enim
Luc.16 poteſt duobus dominis ſeruire: aut enim unum odiet, & alterum amabit; aut unũ patietur,
& alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſeruire, & mãmonæ, ideſt, diuitiis. Nam gentili
Syrorum lingua, mãmona diuitiæ nuncupantur. Cogitatio uictus, ſpinæ ſunt fidei. Radix
auaritiæ, cura gentilium. At dicis: Puella ſum delicata, & quæ manibus meis laborare non
poſſum. ſi ad ſenectam uenero, ſi ægrotare cœpero; quis mei miſerebitur? Audi apoſtolis lo
Matth.6 quentem Ieſum: Ne cogitetis in corde ueſtro, quid manducetis; neque corpori ueſtro quid
induamini. Nonne anima plus eſt, quam eſca, & corpus plus, quam ueſtimentum? Reſpi-
cite uolatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pa
Matth.5 ter ueſter cæleſtis paſcit illa. Si ueſtis defuerit, lilia proponantur. Si eſurieris, audias, Beatos
pauperes & eſurientes. Si aliquis te afflixerit dolor, legito: Propter hoc complaceo mihi in
2.Cor.12 infirmitatibus meis, & datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus ſatanæ, qui me colaphi
Pſal.47 zet, ne extollar. Lætare in omnibus iudiciis Dei. Exultauerunt enim filiæ Iudæ in omnibus

iudiciis tuis Domine. Illa tibi ſemper in ore uox reſonet: Nudus exiui de utero matris meæ, Iob. 1
nudus reuertar. Et: Nihil intulimus in hunc mundum, neque auferre quid poſſumus. At 1. Tim. 6
nunc pleraſque uideas armaria ſtipare ueſtibus, tunicas mutare quotidie, & tamen tineas
non poſſe ſuperare. Quæ religioſior fuerit, unum exterit ueſtimentum, & plenis arcis pan-
nos trahit. Inficiuntur membranæ colore purpureo. Aurum liqueſcit in literas, gemmis co
dices ueſtiuntur, & nudus ante fores earum Chriſtus emoritur: & cum manum egenti por-
rexerint bucinant. cum ad agapen uocauerint, præco conducitur. Vidi nuper (nomen
taceo, ne ſatyram putes) nobiliſſimam Romanorum mulierem in baſilica beati Petri, ſemi
uiris antecedētibus, propria manu, quo religioſior putaretur, ſingulos nummos diſpertire
pauperibus. interea, ut uſu noſſe perfacile eſt, anus quædam, annis pannisq. obſita, præ-
cucurrit, ut alterum nummum acciperet: ad quam cum ordine perueniſſet, pugnus porri-
gitur pro denario, & tanti criminis reus ſanguis effunditur. Radix omnium malorū eſt auari 1. Tim. 6
tia: ideoque ab Apoſtolo idolorum ſeruitus appellatur. Quære primum regnum Dei & hæc Gal. 5
omnia apponentur tibi. Non occidet fame animam iuſtam Dominus. Iunior fui, & ſenui, Matth. 6
& non uidi iuſtum derelictum, neque ſemen eius quærens panē. Helias coruis miniſtranti- Pſal. 36
bus paſcitur. Vidua Sareptana, ipſa cum filiis nocte moritura, prophetam paſcit eſuriens: & 3. Reg. 17
mirum in modum, capſace completo, qui alendus uenerat, alit. Petrus apoſtolus, inquit:
Argentum, & aurum non habeo: quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine Domini Ieſu Act. 3
ſurge, & ambula. At nunc multi, licet ſermone taceant, opere loquuntur: Fidem, & miſeri
cordiam non habeo: quod autem habeo, argentum, & aurum, hoc tibi non do. Habentes Gen. 28
autē uictum, & ueſtitū, his contenti ſumus. Audi, Iacob quid ſua oratione poſtulet: Si fue
rit Deus mecum; & ſeruauerit me in uia hac, per quam ego iter facio; & dederit mihi panē
ad manducandum, & ueſtitum ad ueſtiendū. Tantum neceſſaria deprecatus eſt: & poſt an-
nos uiginti diues dominus, & ditior pater, ad terrā reuertitur Chanaan. Infinita de ſcriptu
ris exempla ſuppetunt, quæ auaritiam doceant eſſe fugiendam: uerum, quia nunc ex parte
de ea dicitur, & ſuo, ſi Chriſtus annuerit, uolumini reſeruatur; quid ante non plures annos
Nitriæ geſtum ſit, referemus. Quidam ex fratribus parcior magis, quam auarior, & neſciēs
triginta argenteis Dominum uenditum, centum ſolidos, quos lina texendo acquiſierat, mo Matth. 26
riens dereliquit. initum eſt inter monachos conſilium, (nam in eodē loco circiter quinque
millia diuiſis cellulis habitabant) quid facto opus eſſet. alii pauperibus diſtribuendos eſſe di
cebant, alii dandos eccleſiæ, nonnulli parentibus remittendos. Macarius uero, & Pambo,
& Iſidorus, & ceteri, quos patres uocant, ſancto in eis loquente ſpiritu, decreuerunt inſo-
diendos eſſe cum eodem, dicentes: Pecunia tua tecum ſit in perditionē. Nec hoc crudeliter Act. 8
quiſquam putet factum: tantus cunctos per totam Aegyptum terror inuaſit, ut, unum ſolidū
dimiſiſſe, ſit criminis. Et quoniam monachorum fecimus mentionem, & te ſcio libenter au
dire, quæ ſancta ſunt; aurem pauliſper accōmoda. Tria ſunt in Aegypto genera monacho-
rum. Primum Cœnobitæ, quod illi Sauſes gentili lingua uocant; nos. In cōmuni uiuentes,
poſſumus appellare. Secundū Anachoritæ, qui ſoli habitant per deſerta, & ab eo, quod pro
cul ab hominibus receſſerint, nuncupātur. Tertium genus eſt, quod Remoboth dicunt, de
terrimum, atque neglectum, & quod in noſtra prouincia aut ſolum, aut primum eſt. Hi bi
ni uel terni, nec multo plures ſimul habitant, ſuo arbitratu ac ditione uiuentes; & de eo,
quod laborauerint, in medium partes conferunt, ut habeant alimenta cōmunia. Habitant
autem quamplurimum in urbibus, & caſtellis: &, quaſi ars ſit ſancta, non uita, quidquid
uendiderint, maioris eſt pretii. inter hos ſæpe ſunt iurgia: quia, ſuo uiuentes cibo, non pa
tiuntur ſe alicui eſſe ſubiectos. re uera ſolent certare ieiuniis, & rem ſecreti uictoriæ faciunt.
Apud hos affectata ſunt omnia, laxæ manicæ, caligæ follicantes, ueſtis craſſior, crebra ſu-
ſpiria, uiſitatio uirginum, detractio clericorum: &, ſi quando dies feſtus uenerit, ſaturan
tur ad uomitum. His igitur, quaſi quibuſdam peſtibus, exterminatis, ueniamus ad eos, qui
plures ſunt, & in commune habitant, ideſt, quos uocari Cœnobitas diximus. Prima apud
eos confœderatio eſt, obedire maioribus, & quidquid iuſſerint, facere. diuiſi ſunt per de-
curias, atque centurias, ita ut nouem hominibus decimus præſit; & rurſus decem præpoſi-
tos ſub ſe centeſimus habeat. manent ſeparati, ſed iunctis cellulis. uſque ad horam nonam,
ut inſtitutum eſt, nemo pergit ad alium, exceptis his decanis, quos diximus; ut, ſi cogita-
tionibus forte quis fluctuat, illius conſoletur alloquiis. poſt horam nonam in commune
concurritur: pſalmi reſonant, ſcripturæ recitantur ex more. & completis orationibus, cun
ctisq. reſidentibus, medius, quem patrem uocant, incipit diſputare: quo loquente tantum
ſilentium fit, ut nemo aliū reſpicere, nemo audeat excreare. dicentis laus in fletu eſt audien-

tium. tacitæ uoluuntur per ora lacrymæ, & ne in ſingultus quidem erumpit dolor. Cum ue
ro de regno Chriſti, & de futura beatitudine, & de gloria cœperit annunciare uentura; ui-
Pſal. 54 deas cunctos, moderato ſuſpirio, & oculis ad cælum leuatis, intra ſe dicere: Quis dabit mi-
hi pennas ſicut columbæ; & uolabo, & requieſcã. Poſt hæc concilium ſoluitur, & unaquæ-
que decuria cum ſuo parente pergit ad menſam, quibus per ſingulas hebdomadas uiciſſim
miniſtrant. Nullus in cibo ſtrepitus eſt: nemo comedens loquitur. uiuitur pane, legumini
bus, & holeribus, quæ ſale ſolo condiuntur: uinum tantũ ſenes accipiunt, quibus & paruu
lis ſæpe fit prandium; ut aliorum feſſa ſuſtentetur ætas, aliorum nõ frangatur incipiens. De-
hinc conſurgunt pariter, & hymno dicto, ad præſepia redeunt: ibi uſque ad ueſperam cum
ſuis unuſquiſque loquitur, & dicit: Vidiſtis illum, & illum? quanta in ipſo ſit gratia? quan
tum ſilentium? quam moderatus inceſſus? Si infirmũ uiderint, conſolantur; ſi in Dei amo
re feruentem, cohortantur ad ſtudium. Et quia nocte extra orationes publicas in ſuo cubili
unuſquiſque uigilat, circumeunt cellulas ſingulorum, &, aure appoſita, quid faciant, diligen
ter explorant. quem tardiorem deprehenderint, non increpant; ſed, diſſimulato quod no-
runt, eum ſæpius uiſitant, & prius incipiẽtes, prouocant magis orare, quam cogunt. Opus
diei ſtatum eſt: quod decano redditum, fertur ad œconomum: qui & ipſe per ſingulos men
ſes patri omnium cum magno tremore reddit rationem: a quo etiam cibi, cum facti fuerint,
prægustantur: & quia non licet dicere cuiquam: Tunicam, & ſagum, textaq; iuncis ſtrata
non habeo: ille ita uniuerſa moderatur, ut nemo quid poſtulet, nemo non habeat. Si quis
uero cœperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem; & tanto ſenum miniſterio confoue
tur, ut nec delicias urbium, nec matris quærat affectum. Dominicis diebus orationi tantũ
& lectionibus uacant: quod quidem & omni tẽpore, completis opuſculis, faciunt. Quoti-
die aliquid de ſcripturis diſcitur. Ieiunium totius anni æquale eſt, excepta quadrageſima;
in qua ſola cõceditur diſtrictius uiuere. a paſcha ad pentecoſtem cœnæ mutãtur in prandia;
quo & traditioni eccleſiaſticæ ſatisfiat, & uentrem cibo non onerent duplicato. Tales Philo,
Platonici ſermonis imitator, tales Ioſephus, Græcus Liuius, in ſecunda Iudaicæ captiuita-
tis hiſtoria Eſſenos refert. Verum quia nunc, de uirginibus ſcribens, pene ſuperfluum de
monachis diſputaui, ad tertium genus ueniam, quos anachoritas uocant: qui & de cœno-
biis exeuntes, excepto pane, & ſale, ad deſerta nihil perferunt amplius. huius uitæ auctor
Luc. 1 Paulus, illuſtrator Antonius, &, ut ad ſuperiora conſcendã, princeps Ioannes Baptiſta fuit.
Thren. 3 Talem uero uirũ Hieremias quoque propheta deſcribit, dicens: Bonum eſt uiro, cum por-
tauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Sedebit ſolitarius, & tacebit, quoniam ſuſtulit ſuper ſe
iugum, & dabit percutienti ſe maxillam; ſaturabitur opprobriis; quia non in ſempiternum
abiiciet Dominus. Horum laborem, & conuerſationẽ in carne non carnis, alio tempore, ſi
uolueris, explicabo. Nunc ad propoſitum redeam; quia de auaritia diſſerens ad monachos
ueneram. Quorum tibi exemplum proponens, non dico aurum, atque argentum, & cæte-
Pſal. 15 ras opes, ſed ipſam terram, & cælum deſpiciens, & Chriſto copulata cantabis: Pars mea Do
1. Theſſ. 5 minus. Poſt hæc quamquã Apoſtolus orare nos ſemper iubeat; & ſanctis etiã ipſe ſit ſomnus
oratio: tamen diuiſas orandi horas debemus habere; ut, ſi forte aliquo fuerimus opere de
tenti, ipſum nos ad officium tempus admoneat. Horã tertiam, ſextam, nonam, diluculum
quoque, & ueſperam, nemo eſt qui neſciat. Nec cibi ſumantur, niſi oratione præmiſſa: nec
recedatur a menſa, niſi referatur creatori gratia. Noctibus bis terq. ſurgendum, reuoluen-
da, quæ de ſcripturis memoriter retinemus. Egredientes de hoſpitio, armet oratio: regre-
dientibus de platea, oratio occurrat ante quã ſeſſio: nec prius corpuſculum requieſcat, quã
anima paſcatur. Ad omnem actum, ad omnẽ inceſſum manus pingat crucẽ. Nulli detrahas,
Pſal. 49 nec aduerſus filiũ matris tuæ ponas ſcandalum. Tu quæ es, ut alienum ſeruum iudices? Suo
Rom. 14 Domino ſtat, aut cadit. Stabit autem: Potens eſt enim Deus ſtatuere illum. Nec, ſi biduo
ieiunaueris, putes te non ieiunantibus eſſe meliorem. Tu ieiunas, & iraſceris; ille comedit,
& fronte blanditur. Tu uexationẽ mentis, & uentris eſuriem rixando digeris; ille modera-
Eſa. 58 tius alitur, & Deo gratias agit. unde quotidie clamat Eſaias: Non tale ieiunium elegi, dicit
Dominus. Et iterum: In diebus ieiuniorum ueſtrorum inueniuntur uoluntates ueſtræ, &
omnes, qui ſub ueſtra poteſtate ſunt, ſtimulatis. In iudiciis, & litibus ieiunatis, & percu-
titis pugnis humilem. Vt quid mihi ieiunatis? Quale illud poteſt eſſe ieiunium, cuius iram
non dicam nox occupat, ſed luna integram derelinquit? Te ipſam conſiderans, noli in al-
terius ruina, ſed in tuo opere gloriari. Nec illarum tibi exempla proponas, quæ carnis cu-
ram facientes, poſſeſſionum reditus, & quotidianas domus impenſas ſupputant. Neque
2. Tim. 2. 4 enim undecim apoſtoli Iudæ proditione ſunt fracti: nec, Phileto & Alexandro facientibus
naufra-

nanfragium, ceteri a curſu fidei ſubſtiterunt. Nec dicas, illa & illa ſuis rebus fruitur: hono-
ratur ab hominibus: fratres ad eam conueniunt, & ſorores. Numquid ideo uirgo eſſe de-
ſiit? Primum dubium eſt, an uirgo ſit talis. Nō enim, quo modo uidet homo, uidet Deus. 1.Reg.16
Homo uidet in facie, Deus autem uidet in corde. Dehinc, etiam ſi corpore uirgo eſt, an
ſpiritu uirgo ſit, neſcio. Apoſtolus autem ita uirginem definiuit. Vt ſit ſancta corpore, & 1.Cor.7
ſpiritu. Ad extremum habeat ſibi gloriam ſuam. Vincat Pauli ſententiam; deliciis fruatur,
& uiuat. Nos meliorum exempla ſectemur. Propone tibi beatam Mariam: quæ tantæ exti- Luc. 1
tit puritatis, ut mater Domini eſſe mereretur. Ad quam cum angelus Gabriel in uiri ſpecie
deſcendiſſet, dicens: Aue gratia plena, Dominus tecum: conſternata, & perterrita, reſpon
dere non potuit. numquam enim a uiro fuerat ſalutata. Denique nuncium diſcit, & loqui-
tur. &, quæ hominem formidabat, cum angelo fabulatur intrepida. Potes & tu eſſe mater
Domini. Accipe tibi tomum magnum, nouum, & ſcribe in eo ſtylo hominis: ueloeiter ſpo Eſa. 8
lia detrahe: &, poſtquam acceſſeris ad prophetiſſam, & conceperis in utero, & pepereris
filium, dic: A timore tuo Domine concepimus, & doluimus, & peperimus ſpiritū ſalutatiō Eſa. 26
nis tuæ, quem fecimus ſuper terram. Tunc & filius tuus tibi reſpondebit, & dicet: Ecce ma Mar.3
ter mea, & fratres mei. Et mirum in modum ille, quem in latitudine pectoris tui paulo an-
te deſcripſeras, quē in nouitate cordis ſtylo ſignaueras, poſtquā ſpolia ex hoſtibus recepe-
rit, poſtquā denudauerit principatus, & poteſtates, & affixerit eas cruci, conceptus adole 1.Cor.15
ſcit, & maior effectus ſpōſam te incipit habere de matre. Grandis labor, ſed grande præmiū,
eſſe quod martyres, eſſe quod apoſtoli, eſſe quod Chriſtus eſt. quæ quidem uniuerſa tunc
proſunt, cum in eccleſia fiunt, cum in una domo paſcha celebramus: ſi arcā ingredimur cum Gen.7
Noe: ſi, pereunte Hiericho, Rahab meretrix iuſtificata nos continet. ceterum uirgines, Ios.6
quales apud diuerſas hæreſes, & quales apud impuriſſimum Manichæum eſſe dicuntur, ſcor
ta ſunt exiſtimandæ, non uirgines. ſi enim corporis earum auctor eſt diabolus, quo modo
poſſunt honorare plaſmationē hoſtis ſui? ſed quia ſciunt uirginale uocabulum glorioſum,
ſub ouium pellibus lupos tegunt. Chriſtum mentitur antichriſtus, & turpitudinem uitæ Matth.7
falſo nominis honore conueſtiunt. Gaude ſoror, gaude filia, gaude mi uirgo: quia, quod
aliæ ſimulant, tu uere eſſe cœpiſti. Hæc omnia, quæ digeſſimus, dura uidebuntur ei,
quæ non amat Chriſtum. Qui autem omnem ſæculi pompam pro purgamento habuerit, &
uana duxerit uniuerſa ſub ſole, ut Chriſtum lucrifaciat, qui commortuus eſt Domino ſuo,
& conſurrexit, & crucifixit carnem cum uitiis & concupiſcentiis, libere proclamabit: Quis Rom. 8
nos ſeparabit a caritate Chriſti? an tribulatio? an anguſtia? an perſecutio? an fames? an nu-
ditas? an periculum? an gladius? Et iterum: Certus ſum, quia neque mors, neque uita,
neque angelus, neque principatus, neque poteſtates, neque inſtantia, neque futura, neque
fortitudo, neque excelſum, neque profundum, neque alia creatura poterit nos ſeparare a
caritate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Dei filius pro noſtra ſalute hominis fa
ctus eſt filius. Nouē menſibus in utero, ut naſcatur, expectat, faſtidia ſuſtinet, cruentus egre
ditur, pannis inuoluitur, blanditiis delinitur; & ille pugillo mundum includens, præſepis
cōtinetur anguſtiis. Taceo, quod, uſque ad triginta annos ignobilis, parentum pauperta-
te cōtentus eſt: uerberatur, & tacet: crucifigitur, & pro crucifigentibus deprecatur. Quid Pſal. 115
igitur retribuā Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicē ſalutaris accipiam, & no-
men Domini inuocabo. Pretioſa eſt in conſpectu Domini mors ſanctorū eius. Hæc eſt ſola
digna retributio, cum ſanguis ſanguine cōpenſatur, &, redempti cruore Chriſti, pro redem
ptore libenter occumbimus. Quis ſanctorum ſine certamine coronatus eſt? Abel iuſtus oc- Gen. 20
ciditur: Abraham uxorem periclitatur amittere. Et, ne in immenſum uolumen extendam,
quære, & inuenies ſingulos aduerſa perpeſſos. Solus in deliciis Solomon fuit, & forſitā ideo
corruit. Quē enim diligit Dominus, corripit: caſtigat autem omnem filium, quē recipit. Prou. 3
Nonne melius eſt, breui tempore dimicare, ferre uallum, arma ſumere, laſſeſcere ſub lori-
ca, & poſtea gaudere uictorē, quam impatientia unius horæ ſeruire perpetuo? Nihil amanti
bus durum eſt, nullus difficilis cupienti labor eſt. Reſpice, quanta Iacob pro Rachel pacta
uxore ſuſtinuit: Et ſeruiuit, inquit ſcriptura, Iacob pro Rachel annis ſeptē. Et erant in con. Gen. 29.
ſpectu eius quaſi dies pauci: quoniā amabat illam. Vnde & ipſe poſtea memorat. In die ure 31.
bar æſtu, & gelu nocte. Amemus & nos Chriſtum, eiusq. ſemper quæramus amplexus: &
facile uidebitur omne difficile: breuia putabimus uniuerſa, quæ longa ſunt: &, iaculo illius
uulnerati, per horarum momenta dicemus: Heu me, quia peregrinatio mea prolongata Pſal 119
eſt. Non ſunt enim condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reue- Rom.5.8
labitur in nobis. Quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem,

probatio

probatio autem ſpem, ſpes autem non confundit. Quando tibi graue uidetur eſſe, quod ſu
2.Cor.11 ſtines, Pauli ſecundam epiſtolam ad Corinthios lege: In laboribus plurimum, in carceri-
bus abundantius, in plagis ſupra modũ, in mortibus frequenrer. A Iudæis quinquies qua-
dragenas una minus accepi: ter uirgis cæſus ſum: ſemel lapidatus ſum: ter naufragium fe-
ci: nocte & die in profundo maris fui. In itineribus ſæpius, periculis fluminum, pericu-
lis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis
in deſerto, periculis in mari, periculis in falſis fratribus, in laboribus, in miſeriis, in uigi-
liis multis, in fame & ſiti, in ieiuniis plurimis, in frigore, & nuditate. Quis noſtrum ſaltem
minimam portionem de catalogo harum ſibi poteſt uindicare uirtutum? ob quæ ille poſtea
2.Tim.4 confidenter aiebat: Curſum conſummaui, fidem ſeruaui. Supereſt mihi corona iuſtitiæ,
quam retribuet mihi in illa die Dominus iuſtus iudex. Si cibus inſulſior fuerit, contriſta-
mur: & putamus Deo nos aliquod præſtare beneficium, cum aquatius uinum bibimus.
Calix frangitur, menſa ſubuertitur, uerbera reſonant, & aqua tepidior ſanguine uindica-
Matth.11 tur. Regnum cælorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud. Niſi uim feceris, cælorum
Luc. 11 regna non capies. Niſi pulſaueris importune, panem non accipies ſacramenti. An non tibi
uidetur uiolentia, cum caro cupit eſſe quod Deus eſt, & illuc, unde angeli corruerunt, an-
gelos iudicatura conſcendit? Egredere, quæſo, pauliſper de carcere, & præſentis laboris
Eſa.64 ante oculos tuos tibi pinge mercedem, quam nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in
cor hominis aſcendit. Qualis erit illa dies, cum tibi Maria, mater Domini, choris occurret
Exo.15 comitata uirgineis? cum poſt rubrum mare, ſubmerſo cum ſuo exercitu Pharaone, tympa-
num tenens præcinet reſponſuris: Cantemus Domino: glorioſe enim honorificatus eſt; e-
quum & aſcenſorem proiecit in mare. Tunc Thecla in tuos læta uolabit amplexus. Tunc &
Cant.2 ipſe ſponſus occurret, & dicet: Surge, ueni proxima mea, ſpecioſa mea, columba mea:
quia ecce hiems tranſiuit, pluuia abiit ſibi. Tunc angeli mirabuntur, & dicent: Quæ eſt
Cant.6 iſta proſpiciens quaſi diluculum, ſpecioſa ut luna, electa ut ſol? Videbunt te filiæ, & lau-
dabunt reginæ, & concubinæ prædicabunt. Hinc & alius caſtitatis chorus occurret: Sara
cum nuptis ueniet, filia Phanuelis Anna cum uiduis. Erunt in diuerſis gregibus carnis & ſpi
Matth.21 ritus matres tuæ. Lætabitur illa, quod genuit. exultabit iſta, quod docuit. Tunc uere ſu-
per aſinam Dominus aſcendet, & cæleſtem ingredietur Hieruſalem. Tunc paruuli, de qui-
Eſa.8 bus in Eſaia ſaluator effatur: Ecce ego, & pueri mei, quos mihi dedit Deus, palmas uicto-
riæ ſubleuantes, conſono ore cantabunt: Oſanna in excelſis: Benedictus, qui uenit in no-
Apoc.14 mine Domini, oſanna in excelſis. Tunc centum quadraginta quattuor millia in conſpectu
throni & ſeniorum tenebunt citharas, & cantabunt canticum nouum. Et nemo poterit di-
cere canticum illud, niſi numerus definitus. Hi ſunt, qui cum mulieribus ſe non coinqui-
nauerunt: uirgines enim permanſerunt. Hi ſunt, qui ſequuntur agnum, quocumque uadit.
Quotieſcumque te uana ſæculi delectauerit ambitio; quoties in mundo aliquid uideris glo-
rioſum; ad paradiſum mente tranſgredere; eſſe incipe, quod futura es, & audies a ſponſo
Cant.8 tuo: Pone me ſicut umbraculum in corde tuo, ſicut ſignaculum in brachio tuo, & corpore
pariter ac mente munita clamabis, & dices: Aquæ multæ non poterunt extinguere carita-
tem, & flumina non operient eam.

ARGVMENTVM.

Blaesilla, Paulæ filia, & Euſtochij ſoror, amiſſo uiro, & ualida febre admonita, ſe totam ad Chriſtum conuertens, monachæ uitam profiteri cœpit. D. Hieronymus nunc eius obtrectatoribus reſpondet, & ſanctam commendat uitam.

HIERONYMVS AD MARCELLAM, de ægrotatione Blæſillæ.

EPISTOLA XIX.

Gen.22 ABRAHAM tentatur in filio, & fidelior inuenitur. Ioſeph in Aegyptum uen-
(37.45 ditur, ut patrem paſcat, & fratres. Ezechias uicina morte terretur; & fuſus in la-
4.Reg.20 crymas, & quindecim annorum ſpatio protelatur ad uitam. Petrus apoſtolus
Matth.26 Ioan.21 Domini paſſione concutitur, & amariter flens, audit: Paſce oues meas. Paulus,
Gen 49 lupus rapax, & Beniamin adoleſcentior in ecſtaſi cæcatur, ut uideat; &, repentino tenebra-
Act.9 rum horrore circumdatus, Dominum uocat, quem dudum ut hominem perſequebatur.

Ita

Ita & nunc, mi Marcella, Bleſillam noſtram uidimus ardore febrium per triginta ferme dies
iugiter æſtuaſſe; ut ſciret reiiciendas delicias corporis, quod paulo poſt uermibus exaran-
dum ſit. Venit & ad hanc Dominus Ieſus, tetigitq. manum eius, & ecce ſurgens miniſtrat Luc. 4
ei. Redolebat aliquid negligentiæ; & diuitiarum faſciis colligata, in ſæculi iacebat ſepulcro. Ioan. 11
ſed infremuit Ieſus, & conturbatus in ſpiritu, clamauit dicens: Bleſilla, ueni foras. Quæ
uocata ſurrexit, & egreſſa cum Domino ueſcitur. Iudæi minentur, & tumeant, quærant oc
cidere ſuſcitatam: ſoli apoſtoli glorientur. Scit ſe uitam ſuam ei debere, qui reddidit. ſcit
ſe eius amplexari pedes, cuius paulo ante iudicium pertimeſcebat. Corpus pene iacebat
exanime, & anhelos artus mors uicina quatiebat. ubi tunc erant auxilia propinquorum?
ubi uerba omni inaniora fumo? Nihil tibi debet, o ingrata cognatio, quæ mundo periit, &
Chriſto reuixit. Qui Chriſtianus eſt, gaudeat: qui iraſcitur, non ſe eſſe indicat Chriſtia-
num. Vidua, quæ ſoluta eſt uinculo maritali, nihil neceſſe habet niſi perſeuerare. At ſcan-
dalizat quempiam ueſtis fuſcior. Scandalizet Ioannes, quo inter natos mulierum maior nul-
lus fuit; qui angelus dictus, ipſum quoque Dominum baptizauit; qui camelorum ueſtitus Matth. 11
tegmine, zona pellicea cingebatur. Cibi diſplicent uiliores? nihil uilius eſt locuſtis. Illæ Mar. 1
Chriſtianos oculos ſcandalizent potius, quæ purpuriſſo, & quibuſdam fucis ora oculosq.
depingunt; quarum facies gypſeæ, & nimio candore deformes, idola mentiuntur. quibus
ſi forte improuidis lacrymarum ſtilla eruperit, ſulco defluit: quas nec numerus annorum
poteſt docere, quod uetulæ ſint, quæ capillis alienis uerticem ſtruunt, & præteritam iuuen
tutem in rugis anilibus poliunt; quæ denique ante nepotum gregem trementes uirguncu-
læ componuntur. Erubeſcat mulier Chriſtiana, ſi naturæ cogit decorem, ſi carnis curam fa-
cit ad concupiſcentiam; in qua qui ſunt, ſecundum Apoſtolum, Deo placere non poſſunt. Rom. 8
Vidua noſtra ante moroſius ornabatur, & die tota, quid ſibi deeſſet, quærebat ad ſpeculum.
nunc loquitur confidenter: Nos autem omnes reuelata facie, gloriam Domini ſpeculantes,
in eandem imaginem transformamur, a gloria in gloriam quaſi a Domini ſpiritu. Tunc cri 2. Cor. 3
nes ancillulæ diſponebant, & mitellis criſpantibus uertex artabatur innoxius: nunc negle-
ctum caput ſcit ſibi tantum ſufficere, quod uelatur. Illo tempore plumarum quoque dura
mollities uidebatur, & in extructis thoris iacere uix poterat. nunc ad orandum feſtina con
ſurgit, & tinnula uoce ceteris alleluia præripiens, prior incipit laudare Dominum ſuum.
Flectuntur genua ſupra nudam humum, & crebris lacrymis facies pſimmithio ante ſordida-
ta purgatur. Poſt orationem pſalmi concrepant; & laxa ceruix poplites uacillantes, in ſo-
mnumq. uergentes oculi, nimio mentis ardore uix impetrant ut quieſcat. Pulla tunica, mi-
nus cum humi iacuerit, ſordidatur. Soccus uilior, auratorum pretium calceorum egenti-
bus largitur. Cingulum non auro, gemmisq. diſtinctum eſt, ſed laneum, & tota ſimplicita
te puriſſimum, & quod poſſit magis aſtringere ueſtimenta, quam ſcindere. Si huic propo-
ſito inuideat ſcorpius, & ſermone blando de uetita rurſum arbore comedere perſuadet; illida Gen. 3
tur ei pro ſolea anathema, & in ſuo morienti puluere dicatur: Vade retro ſatana, quod in- Matth. 4
terpretatur, aduerſe. Aduerſarius quippe Chriſti eſt, & antichriſtus, cui præcepta diſpli-
cent Chriſti. Oro te, quid tale umquam, quale apoſtoli, fecimus, ut merito ſcandelizen-
tur? Patrem ſenem cum nauicula & reti dimittunt. Publicanus a teloneo ſurgit, & ſequitur
ſaluatorem: uolens diſcipulus reuerti domum, & ſuis ante renunciare, magiſtri uoce prohi Matth. 4 Luc. 5. 9
betur. Sepultura non datur patri: & pietatis genus eſt, impium eſſe pro Domino. Nos, quia Matth. 8
ſerica ueſte non utimur, monachi iudicamur: quia ebrii non ſumus, nec cachinno ora diſ-
ſoluimus, continentes uocamur, & triſtes. ſi tunica non canduerit; ſtatim illud e triuio,
impoſtor, & Græcus eſt. Cauillentur uafriora licet, & pingui aqualiculo fartos circumfe-
rant homines. Bleſilla noſtra ridebit, nec dedignabitur loquacium ranarum audire conui-
cia, cum Dominus eius dictus ſit beelzebub.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Leae, religioſiſſimæ feminæ, & monaſterij præfectæ, mortem laudat, cum Conſulis deſignati, infidelis hominis, qui per id tempus obierat, morte comparans; oſtendens quantum diſcrimen ſit inter ſanctorum, et ethnicorum exitus.

HIERONYMVS AD MARCELLAM, de exitu Leæ.

EPISTOLA XXIIII.

CVM hora ferme tertia hodiernæ diei ſeptuageſimumſecundum pſalmum, ideſt,
tertii libri principium legere cœpiſſemus; & docere cogeremur, tituli ipſius par
tem ad finem ſecundi libri, partem ad principium tertii libri pertinere; quod ſci
licet, Defecerũt hymni Dauid, filii Ieſſe, finis eſſet prioris; pſalmus uero Aſaph,
principium ſequentis; & uſque ad eum locum perueniſſemus, in quo iuſtus loquitur: Si di
cebam, narrabo ſic, ecce generationem filiorum tuorum præuaricatus ſum: quod in Lati-
nis codicibus non ita habemus expreſſum: repente nobis nunciatum eſt, ſanctiſſimã Leam
exiſſe de corpore: ibiq. ita te palluiſſe conſpexi, ut uere aut pauca, aut nulla ſit anima, quæ,
fracto uaſe teſtaceo, non triſtis erumpat. et tu quidem, non quod futuri incerta eſſes, dole
bas, ſed quod triſte funeri obſequium non dediſſes. Denique in mediis fabulis, rurſum di-
dicimus, reliquias eius iam Oſtiam fuiſſe delatas. Quæras, quo pertineat iſta replicatio?
Rom. 2 Reſpondebo tibi uerbis Apoſtoli, Multum per omnem modum. Primum, quod uniuerſo
rum gaudiis proſequenda ſit, quæ, calcato diabolo, coronam iam ſecuritatis accepit. Se-
cundo, ut eius uita breuiter explicetur. Tertio, ut deſignatum conſulem de ſuis ſæculis de-
trahentes, eſſe doceamus in tartaro. Et quidem conuerſationem Leæ noſtræ quis poſſit di-
gno alleuare præconio? Ita eam totam ad Dominum fuiſſe conuerſam, ut monaſterii prin-
ceps, mater uirginum fieret, poſt mollitiem ueſtium ſacco membra triuiſſe, inſomnes ora
tionibus duxiſſe noctes, & comites ſuas plns exemplo docuiſſe, quam uerbis. Humilitatis
fuit tantæ, tamq. ſubiectæ, ut quondam domina plurimorum, ancilla omnium putaretur,
niſi quod eo Chriſti magis eſſet ancilla, dum domina hominum nõ putatur. Inculta ueſtis,
uilis cibus, neglectum caput, ita tamen, ut, cum omnia faceret, oſtentationem fugeret ſin
gulorum, ne reciperet in præſenti ſæculo mercedem ſuam. Nunc igitur pro breui labore æ-
terna beatitudine fruitur, excipitur angelorum choris: Abrahæ ſinibus confouetur; & cum
Luc. 16 paupere quondam Lazaro, diuitem purpuratum, & non palmatum conſulem, ſed atratum,
ſtillam digiti minoris cernit inquirere. O quanta rerum mutatio; Ille, quem ante paucos
dies dignitatum omnium culmina præcedebant; qui, quaſi de ſubiectis hoſtibus triumpha
rer, Capitolinas aſcendit arces; quem plauſu quodam & tripudio populus Romanus exce-
pit; ad cuius interitum urbs uniuerſa commota eſt; nunc deſolarus, & nudus, non in lacteo
cæli palatio, ut uxor mentitur infelix, ſed in ſordentibus tenebris continetur. Hæc uero,
quam unius cubiculi ſecreta uallabant, quæ pauper uidebatur, & tenuis, cuius uita puta-
Pſal.47 batur amentia, Chriſtum ſequitur, & dicit: Quæcumque audiuimus, ita & uidimus in ci-
Matth. 10 uitate Dei noſtri: & reliqua. Quapropter moneo, & flens gemensq. conteſtor, ut, dum hu
Marc. 6 ius mundi uiam currimus, non duabus tunicis, ideſt, duplici ueſtiamur fide: non calcia-
Luc. 9 mentorum pellibus, mortuis uidelicet operibus prægrauemur: non diuitiarum nos pera ad
terram premat: non uirgæ, ideſt, potentiæ ſecularis quæratur auxilium: nõ pariter & Chri
ſtum uelimus habere, & ſæculum: ſed pro breuibus & caducis, æterna ſuccedant, & cum
quotidie, (ſecundum corpus loquor) præmoriamur, in ceteris non nos perpetuos exiſti-
memus, ut poſſimus eſſe perpetui.

ARGVMENTVM.

BLAESILLA, *Paulæ primogenita, ſeptimo a nuptijs menſe uiro amiſſo, perijt: conſolatur matrem D. Hieronymus; eamque, quod nimis intemperanter filiæ mortem ploret, reprehendens, Blaſillæ interea uitam admiſcet.*

HIERONYMVS AD PAVLAM,

ſuper obitu Blæſillæ filiæ.

EPISTOLA XXV.

QVIS dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo, Hier.9
non, ut Hieremias ait, uulneratos populi mei, nec, nt Ieſus, miſeriam Hieruſa Luc.19
lem; ſed plorabo ſanctitatem, miſericordiam, innocentiam, caſtitatem; plora
bo omnes pariter in unius morte defeciſſe uirtutes: non quod lugenda ſit illa,
quæ abiit: ſed quod nobis impatientius ſit dolendum, qui talem uidere deſiuimus. Quis
enim ſiccis oculis recordetur, uiginti annorum adoleſcentulam tam ardenti fide crucis le-
uaſſe uexillum, ut magis amiſſam uirginitatem, quam mariti doleret interitum? Quis ſine
ſingultibns tranſeat orandi inſtantiam, nitorem linguæ, memoriæ tenacitatem, acumen
ingenii? Si Græce loquentem andiſſes; Latine eam neſcire putares. Si in Romanum ſonnm
lingua ſe uerterat; nihil omnino peregrini ſermo redolebat. Iam uero, quod in Origene
quoque illo Græcia tota miratur, in paucis non dicam menſibus, ſed diebus, ita Hebrææ
linguæ uicerat difficultates, ut in diſcendis canendisq. pſalmis cum matre contenderet. Hu
militas ueſtium non, ut in plerisqne ſolet, tumentes animos arguebat; ſed, cum interiori ſe
mente deiecerat, inter ancillarum uirginum cultum dominamq. nihil medium, niſi quod in
eo facilius dignoſcebatur, qnod neglectius incedebat. Vacillabant ægrotatione greſſus; &
pallentem ac trementem faciem uix collum tenue ſuſtinebat; & tamen aut prophetam, aut
euangelium ſemper in manibus tenebat. Lacrymis ora complentur: ſingultus occupat uo-
cem: & hærentem linguam uiſcera commota non laxant. Cum ſanctum corpuſculum febri-
um ardor excoqueret, & ſemianimæ lectulum uallaret circulus propinquorum; hæc in ex-
tremo uerba mandabat: Orate dominum Ieſum, ut mihi ignoſcat; quia implere non potui,
quod uolebam. Secnra eſto, mi Blæſilla: confidimus, probas uera qnæ dicimus: Numquam
eſt ſera conuerſio. Vox hæc primum dedicata eſt in latrone: Amen dico tibi, hodie mecnm Luc.23
eris in paradiſo. Poſtquam autem, ſarcina carnis abiecta, ad ſuum anima reuolauit aucto-
rem, & in antiquam poſſeſſionem diu peregrinata conſcendit: ex more parantur exequiæ,
&, nobilium ordine præeunte, aureum feretro uelamen obtenditur. Videbatur mihi tunc
clamare de cælo: Non agnoſco ueſtes: amictus iſte non eſt meus: hic ornatus alienus eſt.
Sed quid agimus? Matris prohibituri lacrymas, ipſi plangimus. Confiteor affectus meos:
totus hic libet fletibus ſcribitur. Fleuit & Ieſus Lazarum, quia amabat illum. Non eſt opti- Ioan.11
mus conſolator, quem proprii uincunt gemitus, cuius uiſceribns emollitis, fracta in lacry
mis uerba deſudant. Teſtor, mi Paula, Ieſum, quem Blæſilla nunc ſequitur; teſtor ſanctos
angelos, quorum conſortio fruitur; eadem me dolorum perpeti tormenta, quæ pateris; pa
trem eſſe ſpiritu, nutricium caritate, & interdum dicere: Peteat dies illa, in qua natus Iob.3
ſum. Et, Hei mihi mater, nt quid genniſti me uirum, qui diceret diſcrimen omni terræ. Et Hier.15.
illud: Iuſtus es Domine, ueruntamen iudicia loquar ad te. Quid eſt, quod uiæ peccato- 12
rum proſperantur? Et: Mei quoque pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei.
Quia zelaui in peccatoribns, pacem peccatorum uidens. Et dixi: Quo modo cognouit Pſal.72
Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo? Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo, obtinue-
runt diuitias. Sed rurſus illud occurrit: Si narrauero ſic, ecce genetationem filiorum tuo-
rum præuaricatus ſum. Numquid & in meam mentem non hic ſæpius fluctus illiditur? Qua
re ſenes impii, ſæculi diuitiis perfruuntur? quare adoleſcentia rudis, & ſine peccato pueti-
tia, immaturo flore metitur? Quid cauſæ eſt, nt ſæpe bimuli trimulique, & ubera materna la
ctentes, a dæmonio corripiantur, repleantur lepra, morbo regio deuorentur? & econtra-
rio, impii, adulteri, homicidæ, ſacrilegi, uegeti, atque ſecuri de ſua ſanitate, in Deum
blaſphement? præſertim cum iniuſtitia patris non redundet ad filium; & anima, quæ pecca Eze.18
uerit, ipſa moriatur. Aut, ſi manet uetus illa ſententia, peccata patrum in filios oportere Exo.20
reſtitui,

reſtitui, iniquum ſit longæui patris innumera delicta in innocentem infantiam repenſare.
Pſal.72 Et dixi: Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meum, & laui inter innocentes manus meas: & factus ſum flagellatus tota die. Sed, cum hæc cogitarem, ſtatim didici cum propheta: Et ſuſcepi, ut cognoſcerem hoc: labor eſt in conſpectu meo, donec ingrediar ſanctuarium Dei,
Pſal.35 & intelligam in nouiſſima eorum. Iudicia enim Domini abyſſus multa. Et: O profundum
Rom.11 diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles uiæ eius. Bonus eſt Deus, & omnia, quæ bonus facit, bona ſint neceſſe eſt. Mariti orbitas irrogatur: plango quod accidit: ſed, quia ſic placet Domino, æquo animo ſuſtinebo. Vnicus raptus eſt filius: durum quidem, ſed tolerabile, quia ſuſtulit ille, qui dederat. Si cæcus fuero, amici me lectio conſolabitur. Si auditum quoque ſurdæ aures negauerint, uacabo a uitiis: nihil aliud, niſi Dominum cogitabo. Imminebit ſuper hæc & dura pauperies, frigus, languor, & nuditas: extremam expectabo mortem, & breue putabo malum, quod fi-
Pſal.118 nis melior ſubſequetur. Conſideremus quid ethicus ille pſalmus ſonet: Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum. Hoc non poteſt dicere, niſi ille, qui ad uniuerſa, quæ patitur,
Pſal.96 magnificat Dominum, & ſuo merito imputās, in aduerſis de eius clementia gloriatur. Exultauerunt enim filiæ Iudæ in omnibus iudiciis Domini. Si Iuda confeſſio interpretatur; confitens autem omnis anima credentis eſt: neceſſe eſt, ut, qui ſe credere dicit in Chriſto, in omnibus Chriſti iudiciis gaudeat. Sanus ſum, gratias refero creatori. Langueo, & in hoc
2.Cor.12 laudo Domini uoluntatem. Quando enim infirmor, tunc fortior ſum, & uirtus ſpiritus in carnis infirmitate perficitur. Patitur & Apoſtolus aliquid, quod non uult; pro quo ter Dominum deprecatur. ſed dicitur ei: Sufficit tibi gratia mea: quia uirtus in infirmitate perficitur; & ad reuelationum humiliandam ſuperbiam, monitor quidam humanæ imbecillitatis apponitur, in ſimilitudinem triumphantium; quibus in curru retro comes adhærebat, per ſingulas acclamationes ciuium dicens: Hominem te eſſe memento. Cur autem durum ſit, quod quandoque patiendum eſt? et cur dolemus quemquam mortuum? ad hoc enim nati non ſumus, ut maneamus æterni. Abraham, Moyſes, Eſaias, Petrus, Iacobus, Ioannes, Paulus, electionis uas, & ſuper omnia filius Dei, moritur: & nos indignamur aliquem
Sap.4 exire de corpore, qui ad hoc forſitan raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius? placita enim erat Deo anima eius. propter hoc properauit educere eam de media iniquitate, ne, longo uitæ itinere, deuiis oberraret amfractibus. Lugeatur mortuus, ſed ille, quem gehenna ſuſcipit, quem tartarus deuorat, in cuius pœnam æternus ignis æſtuat. Nos, quorum exitum angelorum turba comitatur, quibus obuiam Chriſtus occurrit, grauemur magis, ſi
2.Cor.5 diutius in tabernaculo iſto mortis habitemus. Quia quamdiu hic moramur, peregrinamur
Pſal.119 a Domino. Illa illa nos cupido teneat: Hei mihi, quia peregrinatio mea prolongata eſt a me, habitaui cum habitantibus Cedar, multum peregrinata eſt anima mea. Si Cedar tene-
Ioan.1 bræ ſunt, & mundus iſte ſunt tenebræ, quia lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehenderunt: faueamus Blæſillæ noſtræ, quæ de tenebris migrauit ad lucem, &, inter fidei incipientis ardorem, conſummati operis percepit coronam. Reuera, ſi ſæculare deſideriū, &, quod Deus a ſuis auertat, delicias uitæ huius cogitantem mors immatura rapuiſſet; plangenda erat, & omni lacrymarum fonte ploranda. nunc uero cum, propitio Chriſto, ante quattuor ferme menſes, ſecundo quodam modo propoſiti ſe baptiſmo lauerit; & ita deinceps uixerit, ut, calcato mundo, ſemper monaſterium cogitarit: non uereris, ne tibi ſaluator dicat: Iraſceris Paula, quia tua filia, mea facta eſt filia? indignaris de iudicio meo, & rebellibus lacrymis facis iniuriam poſſidenti? ſcis enim, quid de te, quid de ceteris tuis cogitem. Cibum tibi denegas, non ieiuniorum ſtudio, ſed doloris. non amo frugalitatem iſtam. ieiunia iſta aduerſarii mei ſunt. nullam animam recipio, quæ, me nolente, ſeparatur a corpore. Tales ſtulta philoſophia habeat martyres, habeat Zenonem, Cleombrotum,
Eſa.66 uel Catonem. Super nullum requieſcit ſpiritus meus, niſi ſuper humilem, & quietum, & trementem uerba mea. Hoc eſt, quod mihi monaſterium promittebas? quod, habitu a matronis ceteris ſeparato, tibi quaſi religioſior uidebaris? Mens iſta, quæ plangit, ſericarum ueſtium eſt. Interciperis, & emoreris, &, quaſi non in meas manus uentura ſis, crudelem
Ion.1.2 iudicem fugis. Fugerat quōdam & Ionas animoſus propheta, ſed in profundo maris meus fuit. Si uiuentem crederes filiam, numquam plangeres ad meliora migraſſe. Hoc eſt, quod
1.Theſ.4 per Apoſtolum meum iuſſeram, ne de dormientibus in ſimilitudinem gentium triſtaremini. Erubeſce, ethnicæ comparatione ſuperaris. melior diaboli ancilla, quam mea eſt. illa infidelem maritum translatum fingit in cælum: tu mecum tuam filiam commorantem, aut
Gen.37 non credis, aut non uis. Sed dicis: quo modo lugere me prohibes, cum & Iacob Ioſeph

in ſacco

in ſacco fleuerit, congregatisq. ad ſe omnibus propinquis noluerit conſolari, dicens: Deſcendam ad filium meum lugens in infernum? Et Dauid Abſalon cooperto capite planxerit, repetens: Fili mi Abſalon, Abſalon fili mi, quis dabit, ut moriar pro te fili mi Abſalon? Moyſi quoque, & Aaron, ceterisq. ſanctorum ſollemnis ſit luctus exhibitus? Perfacilis ad iſta reſponſio eſt, Luxiſſe Iacob filium, quem putabat occiſum, ad quem & ipſe erat ad inferos deſcenſurus, dicens: Deſcendam ad filium meum lugens in infernum: quia nec dum paradiſi ianuam Chriſtus effregerat; necdum flammeam illam rompheam, & uertiginem præſidentium cherubin, ſanguis eius extinxerat. Vnde & Abraham, licet in loco refrigerii, tamen apud inferos cum Lazaro fuiſſe ſcribitur. Et Dauid iuſte fleuiſſe filium parricidam, qui alium paruulum, poſtquam, ut uiueret, impetrare non potuit, quia ſciebat non peccaſſe, non fleuit. De Moyſe uero, & Aaron, quod eis ex ueteri more ſit planctus exhibitus, non mirandum eſt; cum & in Actis apoſtolorum, iam euangelio coruſcante, Stephano fecerint Hieroſolymæ fratres planctum magnum; et utique planctus magnus, non in plangentium exanimatione, ut tu putas, ſed in pompa funeris, & exequiarum frequentia intelligendus ſit. Denique de Iacob ſcriptura ſic loquitur: Et aſcendit Ioſeph ſepelire patrem ſuum: & aſcenderunt cum eo omnes pueri Pharaonis, & ſeniores domus eius, & ſeniores omnis terræ Aegypti, & omnis domus Ioſeph, & fratres eius. Et poſt paululum: Et aſcenderunt cum eo quadrigæ, & equites, & facta ſunt caſtra grandia nimis. Ac deinde: Et planxerunt eum planctu magno, & forti nimis. Planctus iſte ſollemnis non longas Aegyptiis imperat lacrymas, ſed funeris monſtrat ornatum. Iuxta quem modum Aaron quoque, & Moyſen fletos eſſe, manifeſtum eſt. Nequeo ſatis ſcripturæ laudare myſteria, & diuinum ſenſum in uerbis licet ſimplicibus admirari, quid ſibi uelit, quod Moyſes plangitur, & Ieſus Naue, uir ſanctus, ſepultus refertur, et tamen fletus eſſe non ſcribitur. Nempe illud, quod in Moyſe, ideſt, in lege ueteri ſub peccato Adam, omnes tenebantur elogio, & ad inferos deſcendentes conſequenter lacrymæ proſequebantur, ſecundum Apoſtolum, qui ait: Et regnauit mors ab Adam uſque ad Moyſen, etiam ſuper eos, qui non peccauerunt. In Ieſu uero, ideſt, in euangelio, per quem paradiſus eſt apertus, mortem gaudia proſequuntur, flentesq. hodie Iudæi, & nudatis pedibus in cinere uolutati, ſacco incubant; ac, ne quid deſit ſuperſtitioni, ex ritu uaniſſimo phariſæorum, primum cibum lentis accipiunt, uidelicet oſtendentes, quali edulio primogenita perdiderint. ſed merito: quia in reſurrectionem Domini non credentes, antichriſti præparantur aduentui. Nos uero, qui Chriſtum induimus, & facti ſumus, iuxta Apoſtolum, genus regium & ſacerdotale, non debemus ſuper mortuos contriſtari. Et dixit, inquit, Moyſes ad Aaron, & Eleazar, & Ithamar filios eius, qui relicti erant: Caput ueſtrum non denudabitis, & ueſtimenta ueſtra non ſcindetis, ne moriamini, & ſuper omnem ſynagogam ueniat ira. Nolite, inquit, ſcindere ueſtimenta ueſtra, & luctum exhibere gentilem, ne moriamini. Mors noſtra peccatum eſt. Et, quod forſitan crudele alicui uideatur, ſed fidei neceſſarium eſt, in eodem Leuitico ſcribitur; quo modo ſacerdos magnus ad patrem, matrem, fratresque, uel liberos mortuos prohibeatur accedere; ne uidelicet anima Dei, ſacrificiis uacans, & tota in illius myſteriis occupata, aliquo impediatur affectu. Nonne aliis uerbis id ipſum in euangelio præcipitur, ut non renunciet domui diſcipulus? ut mortuo patri non exhibeat ſepulturam? Et de ſanctis, inquit, non exiet, & non contaminabitur ſanctificatio Dei eius, quia ſanctum oleum unctionis a Deo ſuper eum eſt. Certe, poſtquam credimus in Chriſtum, &, oleo unctionis eius accepto, illum portamus in nobis; non debemus exire de templo, ideſt, de propoſito Chriſtiano; non foras egredi, incredulitati uidelicet gentilium commiſceri, ſed eſſe ſemper intrinſecus, id eſt, uoluntati Domini miniſtrare. Hæc iccirco dicimus; ne ignorantia ſcripturarum auctoritatem tibi præberet in luctu, & uidereris rationabiliter errare. Et adhuc ſic locutus ſum, quaſi unam de turbis conuenerim Chriſtianam. nunc uero, cum ſciam toti te renunciaſſe mundo, &, abiectis calcatisq. deliciis ſæculi, orationi, ieiuniis, lectioni uacare quotidie; cum ad exemplum Abraham cupias exire de terra tua, & de cognatione tua, ut, & Chaldæis & Meſopotamia derelictis, terram repromiſſionis introeas; cum omnem ſubſtantiolam aut pauperibus dilargita ſis, aut filiis ante mortem mundo mortua dederis: miror te ea facere, quæ ſi facerent ceteræ, reprehenſione dignæ uiderentur. Redit tibi in memoriam confabulatio eius, blanditiæ, ſermo, conſortium: &, quod his careas, pati non potes. Ignoſcimus matris lacrymis, ſed modum quærimus in dolore. Si pa-

Gen.37 · 2.Reg.18 · Deut.34 · Num.20 · Gen.37 · Gen.3 · Luc.16 · 2.Reg.12 · Act.8 · Gen.50 · Ioſ.24 · Rom.5 · Gen.25 · 1.Pet.2 · Leuit.10 · Leuit.21 · Luc.9 · Matth.8 · Leuit.21 · Gen.12

rentem cogito; non reprehendo, quod plangis: ſi Chriſtianam, & monacham; iſtis nomi
nibus mater excluditur. Recens uulnus eſt, & tactus iſte, quo blandior, non tam curat,
quam exaſperat. Attamen, quod tempore mitigandum eſt, cur ratione non uincitur? Nam
Ruth 1. & Noemi, famem fugiens in terra Moab, & maritum perdidit, & filios. Et cum ſuorum au
xilio eſſet deſtituta, Rutb alienigena ab eius latere non recedit. Vide, quanti meriti ſit de-
Iob.1.2 ſertæ præſtitiſſe ſolatium. ex eius ſemine Chriſtus oritur. Reſpice Iob, quanta ſuſtinuit; &
uidebis te nimium delicatam, illum erectis in cælum oculis, inter ruinas domus, pœnas ul
ceris, innumeras orbitates, & ad extremum uxoris inſidias, inuictam tenuiſſe patientiam.
Scio, quod reſponſura ſis, hoc illi quaſi iuſto ad probationem eueniſſe. Et tu e duobus
elige, quod uelis: aut ſancta es, et probaris: aut peccatrix, et iniuſte queteris, minora ſu-
ſtinens, quam mereris. Quid uetera replicem? præſentia exempla ſectare. Sancta Mela-
nia, noſtri temporis inter Chriſtianos uera nobilitas, cum qua tibi Dominus, mihiq. con
cedat in die ſua habere partem, calente adhuc mariti corpuſculo, & necdum humato, duos
ſimul perdidit filios. Rem ſum dicturus incredibilem, ſed teſte Chriſto non falſam. Quis il
lam tunc non putaret more lymphatico, ſparſis crinibus, ueſte conſciſſa, lacerum pectus in-
uadere? Lacrymæ gutta non fluxit: ſtetit immobilis; & ad pedes aduoluta Chriſti, quaſi ip
ſum teneret, arriſit. Expeditius, inquit, tibi ſeruitura ſum Domine, quia tanto me onere
liberaſti. Sed forſitan ſuperatur in ceteris. Quinimmo, qua illos mente cõtempſerit, in uni
co poſtea filio probat: cui omni, quam habebat, poſſeſſione conceſſa, ingruente iam hie-
me Hieroſolymam nauigauit. Parce, quæſo, tibi, parce filiæ cum Chriſto iam regnanti: par
ce ſaltem Euſtochio tuæ, cuius parua adhuc ætas, & rudis pene infantia, te magiſtrante di-
rigitur. Sæuit nunc diabolus; & quia unam cernit de tuis liberis triumphantem, obtritũ ſe
eſſe condolens, quærit in remanente uictoriam, quam in præeunte iam perdidit. Grandis in
Gen.22 ſuos pietas, impietas in deum eſt. Abraham unicum filium lætus interficit; & tu unam de
pluribus quereris coronatam? Non poſſum ſine gemitu eloqui, quod dicturus ſum. Cum
de media pompa funeris te exanimem referrent, hoc inter ſe populus muſſitabat: Nonne il-
lud eſt, quod ſæpius dicebamus? Dolet filiam ieiuniis interfectam, quod non uel de ſecun
do eius matrimonio tenuerit nepotes. quouſque genus deteſtabile monachorum non ur-
be pellitur? non lapidibus obruitur? non præcipitatur in fluctus? Matronam miſerabilem ſe
duxerunt: quæ quia monacha eſſe noluerit, hinc probatur, quod nulla gentilium ita ſuos
umquam fleuerit filios. Qualem putas ad iſtas uoces Chriſtum habuiſſe triſtitiam? Quo mo
do exultaſſe ſatanam, qui nunc tuam animam eripere feſtinans, & pii tibi proponens dolo
ris illecebram; dum ante oculos tuos filiæ ſemper imago uerſatur, cupit matrem ſimul neca
re uictricis, & ſolitudinem ſororis inuadere relictæ. Non ut teream, loquar; ſed, ut mihi te
ſtis eſt Dominus, quaſi ante tribunal eius aſſiſtens, in hæc te uerba conuenio. Deteſtandæ
ſunt iſtæ lacrymæ, plenæ ſacrilegio, incredulitate pleniſſimæ, quæ non habent modum,
quæ uſque ad uiciniam mortis accedunt. Vlulas, & exclamitas, &, quaſi quibuſdam faci-
bus accenſa, quantum in te eſt, tui ſemper homicida es. Sed ad talem clemens ingreditur
Matth.9 Ieſus, & dicit: Quid ploras? Non eſt mortua puella, ſed dormit. Irrideant circumſtantes.
Iſta infidelitas Iudæorum eſt. Te quoque, ſi ad ſepulcrum filiæ uolueris uolutari, angelus
Luc.24 increpabit: Quid quæris uiuentem cum mortuis? quod quia Maria ſecerat Magdalene, poſt
Ioan.20 quam uocem Domini ſe clamantis agnouit, ad eius prouoluta pedes audit: Ne tetigeris
me: necdum enim aſcendi ad patrem meum. ideſt, non mereris tangere reſurgentem,
quem mortuum exiſtimas in ſepulcro. Quas nunc exiſtimas Blæſillam noſtram pati cruces,
quæ ferre tormenta, quod tibi Chriſtum uideat ſubiratum? Clamat nunc illa lugenti: ſi um
quam me amaſti mater; ſi tua ubera ſuxi; ſi tuis inſtituta ſum monitis; ne inuideas gloriæ
meæ; nec hoc agas, ut a nobis in perpetuum ſeparemur. Putas eſſe me ſolam? Habeo pro
te Mariam, matrem Domini. multas hic uideo, quas ante neſciebam. o quanto melior eſt
Luc.2 iſte comitatus. habeo Annam, quondam in euangelio prophetantem: &, quo magis gau
deas, tantorum annorum labores ego in tribus menſibus conſecuta ſum. Vnam palmam
caſtitatis accepimus. Miſereris mei, quia mundum reliqui? At ego ueſtri ſortem doleo,
quos adhuc ſæculi carcer includit, quos quotidie in acie præliantes nunc ira, nunc aua-
ritia, nunc libido, nunc uariorum incentiua uitiorum pertrahunt ad ruinam. Si uis,
ut mater mea ſis; cura placere Chriſto. non agnoſco matrem, meo Domino diſplicen-
tem. Loquitur illa & alia multa, quæ taceo; & pro te Dominum rogat, mihique, ut de
eius mente ſecurus ſum, ueniam impetrat peccatorum: quod monui, quod hortatus ſum,
quod

quod inuidiam propinquorum, ut ſalua eſſet, excepi. Itaque, dum ſpiritus hos artus regit, dum uitæ huius fruimur commeatu, ſpondeo, promitto, polliceor, illam mea lingua reſonabit, illi mei dedicabuntur labores, illi meum ſudabit ingenium: nulla erit pagina, quæ non Blæſillam ſonet: quocumque ſermonis noſtri monumenta peruenerint, illa cum meis opuſculis peregrinabitur. hanc in mea mente defixam legent uirgines, uiduæ, monachi, ſacerdotes. breuis uitæ ſpatium æterna memoria compenſabit. quæ cum Chriſto uiuit in cælis, in hominum quoque ore uictura eſt. tranſibit & præſens ætas, ſequentur ſæcula poſt futura, quæ ſine amore, ſine inuidia iudicabunt. inter Paulæ, Euſtochiiq. nomen media ponetur. numquam in meis moritura eſt libris: audiet me ſemper loquentem cum ſorore, cum matre.

ARGVMENTVM.

PAMMACHIVS, nobilis, doctusq. iuuenis, Paulinam, Paulæ, et Toxotii filiam, quam habebat uxorem, amiſit: qua mortua, ſe totum Dei cultui, ac Chriſtianæ tradidit uitæ, opes omnes ſuas in pauperes, & in Xenodochium, quod Romano in portu cõſtruxerat, erogans. nunc mortuã uxorem laudat D. Hieronymus, Pammachiumque, ut in ſancto perſeueret propoſito, docte, eloquenterq. hortatur.

HIERONYMI AD PAMMACHIVM
conſolatio ſuper obitu Paulinæ uxoris.

EPISTOLA XXVI.

SANATO uulneri, & in cicatricem ſuperductæ cuti ſi medicina colorem reddere uoluerit, dum pulchritudinẽ corporis quærit, plagam doloris inſtaurat. ita & ego ſerus conſolator, qui importune per biennium tacui, uereor ne nunc importunius loquar, & attrectans uulnus pectoris tui, quod tempore & ratione curatum eſt, commemoratione exulcerem. Quæ enim aures tam duræ, quæ de ſilice exciſa præcordia, & Hyrcanarum tigrium lacte nutrita, poſſunt ſine lacrymis Paulinæ tuæ audire nomen? quis parturientem roſam, & papillatum corymbum, antequam in calathum fundatur orbis, & tota rubentium foliorum pandatur ambitio, immature demeſſum, æquis oculis marceſcere uideat? Fractum eſt pretioſiſſimum margaritum. uirens ſmaragdi gemma contrita eſt. quid boni habeat ſanitas, languor oſtendit. Plus ſenſimus, quod habuimus, poſtquam habere deſiuimus. In agro terræ bonæ tres fructus legimus, centeſimum, ſexageſimum, & triceſimum. In tribus mulieribus & ſanguine & uirtute coniunctis, Luc. 8
tria Chriſti præmia recognoſco. Euſtochium uirginitatis flores metit. Paula laborioſam uiduitatis aream terit. Paulina caſtum matrimonii cubile ſeruat. Tali filiarum mater fulta comitatu, totum ſibi in terris uindicat, quod Chriſtus promiſit in cælo. Et, ut quadrigam domus una emitteret ſanctitatis, & feminarum uirtutibus reſponderent uiri, additur comes Pammachius, uerum Ezechielis Cherubin, cognatus, gener, maritus, immo Ezech. 10
frater amantiſſimus; quia ſancta conſortia ſpiritus uocabula non tenent nuptiarum. Huic 11.
quadrigæ Ieſus præſidet. De his equis & Abacuc canit: Aſcende ſuper equos tuos, & e- Abac. 3
quitatio tua ſalus. Impari curſu, pari animo ad palmam tenditur. Diſcolores equi, ſed uoluntate concordes, unum aurigæ iugum trahunt, non expectantes flagelli uerbera, ſed ad uocis hortamenta feruentes. Dicamus aliquid & de philoſophis. Quattuor uirtutes deſcribunt Stoici, ita ſibi inuicem nexas, & mutuo cohærentes, ut, qui unam non habuerit, omnibus careat, prudentiam, iuſtitiam, fortitudinem, temperantiam. Has omnes ſic habetis ſinguli, ut tamen emineatis in ſingulis. Prudentia in te, in matre iuſtitia, in uirgine fortitudo, in nupta temperantia prædicatur. Quid enim eo ſapientius, qui, contempta mundi ſtultitia, Chriſtum ſecutus eſt, Dei uirtutem, & Dei ſapientiam? Quid matre iuſtius, quæ, inter liberos opibus diſtributis, docuit diuitias contemnendo, quid filii amare deberent? Quid Euſtochio fortius, quæ nobilitatis portas, & arrogantiã generis conſularis, uirginali propoſito fregerit, & in urbe prima primum genus ſubiugauerit pudicitiæ? Quid Paulina temperantius? quæ legens illud Apoſtoli: Honorabiles nuptiæ, & cubile immacu- Hebr. 13

latum : nec ſororis felicitatem , nec matris continentiam auſa apperere , maluit in humilio-
ribus tuta pergere, quam pendulo gradu in ſublimioribus fluctuare . Quamquam illa, ſemel
inito matrimonio , nihil aliud diebus ac noctibus cogitauerit , niſi ut , reddito fructu nu-
ptiarum , ſecundum caſtimoniæ gradum arriperet ; & tanti dux ſemina facti , uirum propo-
ſito ſuo iungeret , non relinqnens ſalutis comitem , ſed expectans . dumq. crebris abortiis ,
& experta fecunditate conceptuum , non deſperat liberos , & ſocrus auiditatem , maritiq.
Gen.35 triſtitiam præponit imbecillitati ſuæ ; paſſa eſt aliquid de Rachelis exemplo ; & pro filio dolo
ris ac dexteræ , uirum deſiderii ſui peperit heredem . Certisq. auctoribus didici , illam non
Gen.9.1 primæ ſententiæ Dei : Creſcite & multiplicamini , & replete terram : nec officio coniugali
ſeruire uoluiſſe , ſed ad hoc optaſſe filios , ut Chriſto uirgines parerer . Legimus & uxorem
1.Reg.4 ſacerdotis Phinees , audita captiuitate arcæ Domini , ſubito uteri dolore correptam , edi-
diſſe filium Ichabod , & inter manus , & officia feminarum , animam emiſiſſe cum prole .
De prima , Beniamin , hoc eſt filins uirtutis , ac dexteræ, de ſecunda inclytus ſacerdos Dei
ex arcæ cognomine naſcitur . Nobis , poſt dormitionem ſomnumq. Paulinæ , Pammachi-
um monachum eccleſia peperit poſthumum , & patris & cõiugis nobilitate patricium , elee
1.Cor.1 moſynis diuitem , humilitate ſublimem . Apoſtolus ſcribit ad Corinthios : Videte fratres
uocationem ueſtram : quia non multi ſapientes , non multi nobiles . Hoc naſcentis eccleſiæ
Mar.4 rudimenta poſcebant , ut granum ſinapis paulatim in arborem creſceret , ut ſenſim euange-
Luc.13 lii fermentum totam eccleſiæ maſſam altius eleuaret . Noſtris temporibus Roma poſſidet ,
1.Cor.5 quod mundus ante neſciuit . Tunc rari ſapientes , potentes , nobiles , Chriſtiani : nunc mul
ti monachi ſapientes , potentes , nobiles . qnibus cunctis Pammachius meus ſapientior , po
tentior , nobilior , magnus in magnis , primus in primis , ἀρχιστράτηγος monachorum . Tales
Eſa.54 Paulina morte ſua nobis liberos dedit , quos uiuens concupiuerat poſſidere . Lætare ſteri-
lis , quæ non paris ; erumpe , & clama, quæ non parturis ; quoniam, quot Romæ ſunt paupe
res , tot filios repente genuiſti . Ardentes gemmæ , quibus antea collum & facies ornaban-
tur , egentium uentres ſaturant . Veſtes ſericæ , & aurum in fila lenteſcens , in mollia lana-
rum ueſtimenta mutata ſunt, quibus repellatur frigus , non quibus nudetur ambitio . Deli-
ciarum quondam ſupellectilem uirtus inſumit . Ille cæcus extendens manum , & ſæpe , ubi
nemo eſt , clamitans , heres Paulinæ , coheres Pãmachii eſt . Illum truncum pedibus , & to
to corpore ſe trahentem , teneræ puellæ ſuſtentat manus . Fores , quæ prius ſalutantium tur
bas uomebant , nunc a miſeris obſidentur . Alius tumenti aqualiculo mortem parturit : ali-
us elinguis , & mutus , & ne hoc quidem habens unde roget , magis rogat , dum rogare non
poteſt . hic debilitatus a paruo , non ſibi mendicat ſtipem : ille putrefactus morbo regio ,
ſuperuiuit cadaueri ſuo . Non, mihi ſi linguæ centum ſint , oraq. centum, Omnia pœnarum
percurrere nomina poſſim . Hoc exercitu comitatus incedit, in his Chriſtum confouet , ho-
rum ſordibus dealbatur . Munerarius pauperum , & egentium candidatus , ſic feſtinat ad cæ
lum . Ceteri mariti ſuper tumulos coniugũ ſpargunt uiolas , roſas , lilia, floresq. purpureos,
& dolorem pectoris his officiis conſolantur . Pammachius noſter ſanctam fauillam, oſſaq. ne
neranda, eleemoſynæ balſamis rigat : his pigmentis, atque odoribus fouet cineres quieſcen
Eccli.3 tes , ſciens ſcriptum : Sicut aqua extinguit ignem , ita eleemoſyna peccatum . Quãtas uires
habeat miſericordia, & quibus donãda ſit præmiis , beatus Cyprianus grandi uolumine pro
Dan.4 ſequitur, & Danielis conſilium probat ; qui regem impiiſſimũ, ſi ſe audire uoluiſſet , ſcit pau
perum ſuſtentatione ſaluandum . Gaudet huiuſcemodi filiæ mater herede . Non dolet opes
ad alium perueniſſe , quas cernit iiſdem , quibus ipſa uoluerat , erogari : quin potius gratu-
latur , abſque labore ſuo ſua uota compleri . non enim ſubſtantiæ diminutio, ſed operarii cõ
mutatio eſt . quis enim hoc crederet , ut conſulum pronepos , & Furiani germinis decus , in
ter purpuras ſenatorum , furua tunica pullatus incederet, & non erubeſceret oculos ſodaliũ,
Eccli.4 ut deridentes ſe derideret ? Eſt confuſio , quæ ducit ad mortem : & eſt confuſio , quæ dncit
ad uitam . Prima uirtns eſt monachi , contemnere hominum iudicia , & ſemper Apoſtoli re
Gal.1 cordari , dicentis : Si adhuc hominibus placerem , Chriſti ſeruus non eſſem . Tale quid &
Ezech. 3 Dominus loquitur ad prophetas , quod poſuerit faciem eorum , quaſi urbem æneam , & la-
Hier.1 pidem adamantinum , & columnam ferream , ne pauerent ad iniurias populi , ſed impuden
tiam ſubſannantium frontis rigore contererent . Ingenia liberaliter educata , facilius uerecũ
dia , quã metus,ſuperat : et quos tormenta non uincunt,interdum uincit pudor . Non eſt pa
rum , uirum nobilẽ, uirum diſertũ, uirum locupletẽ , potentium in plateis uitare comitatũ,
miſcere ſe turbis , adhærere pauperibus, ruſticis copulari , de principe uulgũ fieri. ſed quan-
to humilior , tanto ſublimior eſt . Lucet margaritũ in ſordibus , & fulgor gemmæ puriſſimæ
etiam

etiam in luto radiat: Hoc eſt, quod Dominus repromſſit: Glorificantes me, glorificabo. 1. Reg. 2
Alii hoc intelligant de futuro, quando mæror uertetur in gaudium, &, tranſeunte mundo, ſanctorum corona non tranſit. ego & in præſentiarum uideo ſanctorum promiſſa compleri. Antequam Chriſto tota mente ſeruiret, notus erat in ſenatu; ſed multi alii habebant inſulas proconſulares. Totus orbis huiuſcemodi honoribus plenus eſt. Primus erat, ſed inter primos. Præcedebat alios dignitate, ſed & alios ſequebatur. Quamuis clarus honor, uileſcit in turba, & apud uiros bonos indignior fit ipſa dignitas, quam multi indigni poſſident. unde egregie de Cæſare Tullius, Cum quoſdam, ait, ornare uoluit, non illos honeſtauit, ſed ornamenta ipſa turpauit. At nunc omnes Chriſti eccleſiæ Pammachium loquuntur. miratur orbis pauperem, quem hucuſque diuitē neſciebat. Quid conſulatu illuſtrius? Annuus honor eſt, &, poſtquam alius ſucceſſerit, prior deſinit. Latent in multitudine laureæ; & triumphi interdum triumphantium ſordibus polluuntur. Quod ante per manus patricias tradebatur, & ſola nobilitas poſſidebat; quo conſul Marius, uictor Numidiæ, Teuthonum, atque Cimbrorum, ob ignobilitatem familiæ putabatur indignus; quod Scipio ultra annos pro uirtute meruit; nunc ſola militia poſſidet, & agreſtia dudum corpora fulgens palma circumdat. Plus ergo accipimus, quam dedimus. Parua dimiſimus, & grandia poſſidemus. Matth. 19
Centuplicato fenore Chriſti promiſſa redduntur. In tali & Iſaac quondam agro ſeuerat; Gen. 26
qui paratus ad mortem, ante euangelium euangelicam portauit crucem. Si uis, inquit, Matth. 19
perfectus eſſe, uade, & uende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & ueni ſequere me. Si uis perfectus eſſe. Semper grandia in audientium ponuntur arbitrio. & ideo uirginitatem Apoſtolus non imperat, quia Dominus diſputans de eunuchis, qui ſe caſtraſſent propter 1. Cor. 7
regna cælorum, ad extremum intulit: Qui poteſt capere, capiat. Non eſt enim uolentis, Rom. 9
neque currentis, ſed miſerentis Dei. Si uis perfectus eſſe. Non tibi imponitur neceſſitas, ut uoluntas præmium conſequatur. Si uis ergo eſſe perfectus, & deſideras eſſe quod prophetæ, quod Apoſtoli, quod Chriſtus eſt: uende, non partem ſubſtantiæ, ne timor penuriæ infidelitatis occaſio ſit, & cum Anania & Sapphira pereas, ſed uniuerſa, quæ poſſides. Act. 5
Cumq. uendideris, da pauperibus, non locupletibus, non ſuperbis: da quo neceſſitas ſuſtentetur, non quo augeantur opes. Cumq. legeris illud Apoſtoli; Boui trituranti os non 1. Cor. 9
alligabis: Et; Dignus eſt operarius mercede ſua: Et: Qui altario miniſtrant, de altario par- 1. Tim. 5
ticipantur: memento quoque huius ſententiæ: Habentes uictum, & ueſtitum, his conten 1. Tim. 6
ti ſumus. Vbi uideris fumare patinas, & Phaſides aues lentis uaporibus decoqui, ubi argenti pondus, ubi ſeruentes Buricos mannos, comatulos pueros, pretioſas ueſtes, picta tapetia; ibi ditior eſt largitore, cui largiendum eſt. Pars ſacrilegii eſt, rem pauperum dare non pauperibus. Et tamen non eſt ſatis perfecto & conſummato uiro opes contemnere, pecuniam diſſipare, & proiicere quod in momento & perdi, & inueniri poteſt. Fecit hoc Crates Thebanus, fecit Antiſthenes, fecerunt plurimi, quos uitioſiſſimos legimus. Plus debet Chriſti diſcipulus præſtare, quam mundi philoſophus, gloriæ animal, & popularis auræ, atque rumorum uenale mancipium. Tibi non ſufficit opes contemnere, niſi Chriſtum ſequaris. Chriſtum autem ſequitur, qui peccata dimittit, & uirtutum comes eſt. Chriſtum ſcimus ſapientiam. Hic theſaurus in agro ſcripturarum naſcitur: hæc gemma multis emitur marga- Matth. 13
ritis. Sin autem adamaueris captiuam mulierem, id eſt, ſapientiam ſæcularem, & eius pul- Deut. 21
chritudine captus fueris: decalua eam, & illecebras crinium atque ornamenta uerborum cum emortuis unguibus ſeca. Laua eam prophetali nitro, & tunc requieſcens cum illa dici- Hier. 2
to: Siniſtra eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me, & multos tibi fetus cap- Cant. 2
tiua dabit, ac de Moabitide efficietur Iſraelitis. Chriſtus ſanctificatio eſt, ſine qua nemo uidebit faciem Dei. Chriſtus redemptio, idem redemptor, & pretium. Chriſtus omnia, ut, qui omnia propter Chriſtum dimiſerit, unum inueniat pro omnibus, & poſſit libere proclamare: Pars mea Dominus. Sentio te diuinis ardere doctrinis, nec temeritate quorundam Pſal. 15
docere, quod neſcias; ſed ante diſcere, quod docturus ſis. Simplices epiſtolæ tuæ olent prophetas, Apoſtolos ſapiunt. Non cothurnatam affectas eloquentiā, nec more puerorum argutas ſententiolas in clauſulis ſtruis. Cito turgens ſpuma dilabitur; & quamuis grandis tumor, contrarius ſanitati eſt. Scitum eſt illud quoque Catonis: Sat cito, ſi ſat bene. Quod nos quondam adoleſcentuli, cum a perfecto oratore in præfatiuncula diceretur, riſimus. Meminiſſe te puto erroris mutui, quando omne Athenæum ſcholaſticorū uocibus conſonabat: Sat cito, ſi ſat bene. Felices, inquit Fabius, eſſent artes, ſi de illis ſoli artifices iudicarēt. Poetā non poteſt noſſe, niſi qui uerſum poteſt ſtruere. Philoſophos nō intelligit, niſi qui ſcit dogmatum uarietates. Manufacta & oculis patentia, magis probant artifices. Noſtra quam

dura ſit neceſſitas, hinc potes animaduertere, quod uulgi ſtandum eſt iudicio, & ille in tur-
ba metuendus, quem cum nideris ſolum, deſpicias. Hoc præteriens tetigi, ut erudiris con
tentus auribus, non magnopere cures, quid imperitorum de ingenio tuo rumuſculi iacti-
tent, ſed prophetarum quotidie medullas bibas, Chriſti myſtes, patriarcharum ſymmy-
ſtes. Siue legas, ſiue ſcribas, ſiue uigiles, ſiue dormias, amor tibi ſemper buccina in au-
ribus ſonet: hic lituus excitet animam tuam: hoc amore furibundus, quære in lectulo tuo
Cant.3.5 quem deſiderat anima tua, & loquere confidenter: Ego dormio, & cor meũ uigilat. Cumq.
inueneris eum, & tenneris, ne dimittas: et, ſi pauxillum dormitanti elapſus fuerit e ma-
Cant.2 nibus, noli protinus deſperare. Egredere in plateas, adiura filias Hieruſalem: reperies
Cant.1.5 eum cubantem in meridie, laſſum, ebrium, noctis rore madefactum, inter greges ſodali-
um, in aromatum uarietatibus, inter poma paradiſi. ibi ei da mammillas tuas: ſugat de eru-
Pſal.67 dito pectore, & requieſcat inter medios cleros pennæ columbæ deargentatæ, & interiora
Eſa.7 eius in fulgore auri. Parnulus iſte, & puer, qui butyro & melle ſaginatur, qui inter caſeatos
nutritus eſt montes, cito creſcit in iuuenem, uelociter in te hoſtes ſpoliat, matnre prædatur
Damaſcum, & regem uincit Aſſyrium. Audio te Xenodochium in portu feciſſe Romano,
Gen.18 & uirgam de arbore Abraham in Auſonio plantaſſe litore. Quaſi Aeneas noua caſtra meta-
ris; & ſuper undam Tyberis, ubi ille, cogente quondam penuria, cruſtis fatalibus & qua-
dris patulis non pepercit, tu uiculum noſtrum, ideſt, domum panis ædificas, & diuturnam
famem repentina ſaturitate compenſas. Euge, noſtra initia tranſgrederis: ſtatum ſummum
tenes: de radice peruenis ad cacumen: primus inter monachos, in prima urbe, primum ſe-
Gen.13 queris patriarcham. Lot, qui interpretatur declinans, campeſtria eligat, &, iuxta Pythagoræ
Gen.23 litteram, facilia magis ac ſiniſtra ſectetur. Tu in arduis & ſaxoſis cum Sara tibi monumen-
Ioſ.15 tum para. Iuxta ſit ciuitas litterarum: deletisq. gigantibus, filiis Enakim, hereditatem
Num.13 tuam gaudium & riſus excipiat. Diues erat Abraham auro, argento, pecore, poſſeſſione,
Gen.14 ueſtibus: tantam habebat familiam, ut ad ſubitos nuncios, iuuenibus electis, armare poſ-
ſet exercitum, & quattuor reges, quos quinque reges fugerant, in Dan conſecutus occide-
Gen.18 ret: & tamen poſt tam crebra hoſpitalitatis officia, dum non reſutat homines, ſuſcipere me
ruit Deum. Non ſeruis, & ancillulis imperabat, ut miniſtrarent hoſpitibus: nec bonum,
quod exercebat, per alios minuit; ſed, quaſi reperta præda, cum Sara ſua humanitati ſolus
incubuit. ipſe pedes lauit: ipſe pinguem uitulum portauit humeris de armento. ſtetit ut
ſeruus peregrinis prandentibus; & Saræ manibus coctos cibos ieiunaturus appoſuit. Hæc
moneo, frater cariſſime, pietate, qua te diligo; ut non ſolum pecuniam, ſed & te ipſum
Rom.12 Chriſto offeras, hoſtiam uiuam, ſanctam, placentem Deo, rationabile obſequium tuum;
Matth.20 & imiteris filium hominis, qui non uenit miniſtrari, ſed miniſtrare: &, quod patriacha alie
Ioan.13 nis, hoc diſcipulis, & ſeruis magiſter exhibuit, & dominus. Corium pro corio, & omnia,
Iob.1 quæ homo poſſidet, dare poteſt pro anima ſua. Sed tange, inquit diabolus, carnes eius,
niſi in faciem benedixerit tibi. Scit hoſtis antiquus, maius continentiæ, quam nummorum,
eſſe certamen. Facile abiicitur, quod hæret extrinſecus: inteſtinum bellum periculoſius eſt:
Luc.19 coniuncta diſglutinamus, unita diſſuimus. Zachæus diues erat, apoſtoli pauperes. Reddi-
dit ille quadruplum, quod rapuerat; diuiſitq. pauperibus medieratem ſubſtantiæ ſuæ, quæ
remanſerat: ſuſcepit Chriſtum hoſpitem: ſalus facta eſt domui eius; & tamen, quia paruu-
lus erat, & apoſtolicæ proceritati ſe non poterat extendere, non fuit in duodecim numero
apoſtolorum. apoſtoli autem, quantum ad diuitias, nihil, quantum ad uoluntatem, to-
tum mundum pariter reliquerunt. Si offeramus Chriſto opes cum anima noſtra, libenter
ſuſcipiet. ſi autem, quæ foris ſunt, Deo, quæ intus ſunt, diabolo demus: non eſt æqua par
Gen.4 titio; & dicitur nobis: Nonne, ſi recte offeras, & non recte diuidas, peccaſti? Quod patri-
cii generis, primus inter primos monachos eſſe cœpiſti; non tibi ſit tumoris, ſed humilita-
tis occaſio, ſcienti filium Dei factum filium hominis. Quantumcumque te deieceris, humi
lior Chriſto non eris. Eſto, incedas nudis pedibus: fuſca tunica ueſtiaris: æqueris paupe-
Iob.29 ribus: inopum cellulas dignanter introeas: cæcorum oculus ſis, manus debilium, pes clau-
dorum: ipſe aquam portes, ligna concidas, ſocum extruas: ubi uincula? nbi alapæ? nbi
ſputa? ubi flagella? ubi patibulum? ubi mors? Et cum omnia, quæ dixi, feceris, ab Eu-
ſtochio tua, Paulaq. uinceris, ſi non opere, certe ſexu. Ego quidem Romæ non eram,
& tunc me tenebat eremus, atque utinam pertenuiſſet, quando, ſocero tuo uiuente
Toxotio, ſæculo ſeruiebant: ſed tamen audio, quæ immunditias platearum ferre non
poterant, quæ eunuchorum manibus portabantur, & inæquale ſolum moleſtius tran-
ſcendebant, quibus ſerica ueſtis oneri erat, & ſolis calor incendium; nunc ſordidatæ, &
lugubres,

lugubres, & ſui comparatione forticulæ, uel lucernas concinnant, uel ſuccendunt focum,
pauimenta uerrunt, mundant legumina, holerum faſciculos in feruentem ollam deiiciunt,
apponunt menſas, calices porrigunt, effundunt cibos, huc illucq. diſcurrunt. Et certe ma
gnus uirginum chorus cum illis habitat. num huiuſcemodi miniſteria aliis imperare nō po-
terant? ſed nolunt uinci ab his labore corporum, quas ipſæ ſuperant uirtute animi. Hæc di
co, non quod de ardore mentis tuæ quidquam dubitem, ſed quo currentem impellam, &
acriter dimicanti feruorem fauore augeam. Nos in iſta prouincia ædificato monaſterio, & di
uerſorio propter extructo, ne forte & modo Ioſeph cum Maria in Bethlehem ueniens non Luc. 2
inueniat hoſpitium, tantis de toto orbe confluentibus turbis obruimur monachorum, ut
nec cœptum opus deſerere, nec ſupra uires ferre ualeamus. unde, quia pene nobis illud de
euangelio contigit, ut futuræ turris non ante computaremus expenſas, compulſi ſumus fra Luc. 14
trem Paulinianum ad patriam mittere, ut ſemirutas uillulas, quæ barbarorum effugerunt
manus, & parentum communium cenſus uenderet, ne cœptum ſanctorū miniſterium de-
ſerentes, riſum maledicis & æmulis præbeamus. In calce epiſtolæ recordatus ſum, quadri-
gæ ueſtræ & propoſito quintam deeſſe Blæſillam, pene oblitus de ea loqui, quæ prima de uo
bis præceſſit ad Dominum. Vere nunc quinque in tres, ac duas uidemus eſſe diuiſas: il- Luc. 12
la cum ſorore Paulina dulci ſomno fruitur: tu, duarum medius, ad Chriſtum leuius
ſubuolabis.

ARGVMENTVM.

PAVLA, nobiliſſima matrona Romana, patre Rogato, matre Blæſilla, ex Corneliorum, & Gracchorum familijs orta, Toxotio nupſit; ex eoq. quattuor edidit filias, Blæſillam, Paulinam, Euſtochium cognomento Iuliam, & Ruffinam, & præter has Toxotium etiam filium. uiro mortuo, ſe totam in obſequium Chriſti tradens, a Paulino, & Epiphanio epiſcopis docta, monachæ uitam profiteri cœpit. uixit in hoc propoſito Romæ annos quinque: mox Hieroſolymam profecta, in Bethlehem conſedit: ubi cum pro uiris, tum pro mulieribus uirginibus monaſterijs conditis, annis uiginti ſanctiſſime uixit. nunc eius uitam D. Hieronymus ſcribit, & Euſtochium filiam, quæ poſt eam monaſterij præſes relicta eſt, conſolatur.

AD EVSTOCHIVM VIRGINEM epitaphium Paulæ matris.

EPISTOLA XXVII.

SI cuncta corporis mei membra uerterentur in linguas, & omnes artus humana
uoce reſonarent; nihil dignum ſanctæ ac uenerabilis Paulæ uirtutibus dicerem.
Nobilis genere, ſed multo nobilior ſanctitate; potens quondam diuitiis, ſed
nunc Chriſti paupertate inſignior. Gracchorum ſtirps, ſoboles Scipionū, Pau-
li heres, cuius uocabulum trahit, Martiæ Papiriæ, matris Africani, uera & germana proge
nies. Romæ prætulit Bethlehem; & auro tecta fulgentia informis luti uilitate mutauit. Non
mæremus, quod talem amiſimus; ſed gratias agimus, quod habuimus, immo habemus.
Deo enim uiuunt omnia; &, quidquid reuertitur ad Dominum, in familiæ numero com-
putatur. Quamquam amiſſio illius, cæleſtis domus habitatio ſit: quæ quamdiu in corpore 2.Cor. 5
fuit, peregrinata eſt a Domino, & uoce ſemper flebili querebatur, dicens: Heu mihi, quia Pſal. 119
peregrinatio mea prolongata eſt, habitaui cum habitantibus Cedar, multum peregrinata
eſt anima mea. Nec mirum, ſi planxerit ſe uerſari in tenebris, (hoc enim Cedar interpreta- 1.Ioan. 5
tur) cum mundus in maligno poſitus ſit; & ſicut tenebræ illius, ita & lumen eius, luxq. in Pſal. 138
tenebris luceat, & tenebræ eam non comprehenderunt. Vnde & illud crebrius inferebat: Ioan. 1
Aduena ſum, & peregrina, ſicut omnes patres mei. Et iterum: Cupio diſſolui, & eſſe cum Pſal. 38
Chriſto. Quoties autem infirmitate corpuſculi, quam incredibili abſtinentia, & duplica- Philip. 1
tis contraxerat ieiuniis, uexabatur, hoc in ore uoluebat: Subiicio corpus meum, & in ſer- 1.Cor. 9
uitutem redigo; ne aliis prædicans, ipſa reproba inueniar. Et: Bonum eſt uinum non bibe Rom. 14
re, & carnem non manducare. Et: Humiliaui in ieiunio animam meam, & totum lectum Pſal. 34
meum uerſaſti in infirmitate mea, & uerſata ſum in miſeria, dum mihi configitur ſpina. At- 40. 31
que inter doloris aculeos, quos mira patientia ſuſtinebat, quaſi apertos ſibi cælos aſpiceret,
loquebatur: Quis dabit mihi pennas, ſicut columbæ: & uolabo, & requieſcam? Teſtor Pſal. 54

Ieſum, & ſanctos eius, ipſumq. proprium angelum, qui cuſtos fuit & comes admirabilis fe-
minæ, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui, ſed, quidqnid dicturus ſum,
pro teſtimonio dicere, & minus eius eſſe meritis, quam totus orbis canit, ſacerdotes miran-
tur, uirginum chori deſiderant, monachorum, & panperum turbæ deplangunt. Vis, le-
ctor, eius breuiter ſcire uirtutes? Omnes ſuos pauperes pauperior ipſa dimiſit. Nec mirum,
de proximis, & familiola, quam in utroque ſexu de ſeruis & ancillis, in fratres ſororesq.
mutauerat, iſta proferre; cum Euſtochium nirginem, & denotam Chriſto filiam, in cuius
conſolationem libellus bic cuditur, procul a nobili genere, ſola fide & gratia diuitem reli-
querit. Carpamus igitur narrandi ordinem. Alii altius repetant, & a cunabulis eius, ipſiſq.
ut ita dicam, crepnndiis matrem Blæſillam, & Rogatum proferant patrem: quorum altera
Scipionum, Graccborumq. progenies eſt; alter per omnes fere Græcias uſque hodie ſtem-
matibus, & diuitiis, ac nobilitate Agamemnonis fertur ſanguinem trahere, qui decennali
Troiam obſidione deleuit. nos nihil laudabimus, niſi qnod proprium eſt, & de puriſſimo
Mar.10 ſanctæ mentis ſonte profertur. Quamquam Dominus atqne ſaluator in euangelio doceat
apoſtolos, ſciſcitantes quid ſibi redditurus ſit, qui omnia ſua pro nomine eius dimiſerunt,
Matth.19 centuplum in præſentiarum recepturos, & in futuro uitam æternam. Ex qno intelligimus,
non laudis eſſe, poſſidere diuitias, ſed pro Chriſto eas conremnere; non tumere ad hono-
res, ſed pro Dei fide eos paruipendere. Vere, qnod pollicitus eſt ſeruis ſuis & ancillis ſalua-
tor, reddidit in præſenti. nam quæ unius urbis contempſit gloriam, totius orbis opinione
celebratur: quã Romæ babitantem, nullus extra Romam nouerat, latentem in Bethlebem
& barbara & Romana terra miratur. Cuius enim gentis homines ad ſancta loca non ue-
niunt? quis autem in ſanctis locis, præter Paulam, quod plus inter homines miraretur, in-
uenit? Hæc, ſicut inter multas gemmas pretioſiſſima gemma micat, & iubar ſolis paruos
igniculos ſtellarum obruit, & obſcurat; ita cunctorum uirtutes & potentias ſua humilitate
ſuperanit; minimaq. ſuit inter omnes, ut omnium maior eſſer; & quanto ſe plus deiiciebat,
tanto magis a Chriſto ſubleuabatur. latebat, & non latebat. fugiendo gloriam, gloriam me-
rebatur; quæ nirtutem quaſi umbra ſequitur, & appetitores ſui deſerens appetit contempto-
res. Sed quid ago, narrandi ordinem prætermittens? dum in ſingulis teneor, non ſeruo
præcepta dicendi. Tali igitur ſtirpe generata, iuncta eſt uiro Toxotio, qui Aneæ & Iulio-
rum altiſſimum ſanguinem trahit. unde etiam filia eius Chriſti uirgo Euſtochium Iulia nun-
cupatur, & ipſe, Iulius a magno demiſſum nomen Iulo. Et hæc dicimus, non quod ha-
bentibus grandia ſint, ſed quo contemnentibus mirabilia. Sæculi homines ſuſpiciunt eos,
qui his pollent priuilegiis; nos laudamus, qui pro ſaluatore iſta deſpexerint: & mirum in
modum, quos habentes paruipendimus, ſi habere noluerint, prædicamus. His, inquam,
orta maioribus, & fecunditate ac pudicitia probata, primum uiro, deinde propinquis, &
totius urbis teſtimonio, cum quinque liberos edidiſſet, Blæſillam, ſuper cuius morte eam
Romæ conſolatus ſum; Paulinam, quæ ſanctum, & admirabilem uirum, & propoſiti & re-
rum ſuarum Pammachium reliquit heredem, ad quem ſuper obitu eius paruulum libellum
edidimus; Euſtochium, quæ nunc in ſanctis locis uirginitatis & eccleſiæ monile pretioſum
eſt; Ruffinam, quæ immaturo funere pium matris animum conſternauit; & Toxotium, poſt
quem parere deſiit; ut intelligeres eam non diu ſeruire uoluiſſe officio coniugali, ſed mariti
deſiderio, qui marem optabat, liberos edidiſſe; poſtquam uir mortuus eſt, ita eum planxit,
ut prope ipſa moreretur; ita ſe conuertit ad Domini ſeruitutem, ut eius mortem uideretur
optaſſe. Quid ego referam, amplæ & nobilis domus, & quondam opulentiſſimæ, omnes
pene diuitias in pauperes erogatas? quid in cunctos clementiſſimum animum, & bonitatem
etiam in eos, quos numquam uiderat, euagantem? quis inopum moriens non illius ueſti-
mentis obuolutus eſt? quis clinicorum non eius facultatibus ſuſtentatus eſt? quos curioſiſ-
ſime tota urbe perquirens, damnum putabat, ſi quiſquam debilis & eſuriens cibo ſuſtenta-
retur alterius. Spoliabat filios, & inter obiurgantes propinquos, maiorem ſe eis hæredita-
tem, Chriſti miſericordiam, dimittere loquebatur. Nec diu potuit excelſi apnd ſæculum
generis, & nobiliſſimæ familiæ uiſitationes & frequentiam ſuſtinere. Mærebat honore ſuo,
& ora laudantium declinare ac fugere feſtinabat. cumq. orientis & occidentis epiſcopos ob
quaſdam eccleſiarum diſſenſiones Romam imperiales litteræ contraxiſſent, uidit admirabi-
les uiros, Chriſtiq. pontifices, Paulinum, Antiochenæ urbis epiſcopum; & Epiphanium,
Salaminæ Cypri, quæ nunc Conſtantia dicitur: quorum Epiphanium etiam hoſpitem ha-
buit; Paulinum, in aliena manentem domo, quaſi proprium humanitate poſſedit. quorum
accenſa uirtutibus, per momenta patriam deſerere cogitabat. non domus, non liberorum,

non

non familiæ, non poſſeſſionum, non alicuius rei, quæ ad ſæculum pertinet, memor, ſola,
ſi dici poteſt, & incomitata ad eremum Antoniorum, atque Paulorum pergere geſtiebat.
tandemque, exacta hieme, aperto mari, redeuntibus ad eccleſias ſuas epiſcopis, & ipſa uo
to cum eis ac deſiderio nauigauit. Quid ultra differo? deſcendit ad portum, fratre, cogna-
tis, affinibns, &, quod his maius eſt, liberis proſequentibus, & clementiſſimam matrē pie
tate uincere cupientibus. Iam carbaſa tendebantur, & remorum ductu nauis in altum pro-
trahebatur. paruus Toxotius ſupplices manus tendebat in litore. Ruffina iam nubilis, ut
ſuas expectaret nuptias, tacens fletibus obſecrabat. et tamen illa ſiccos tendebat ad cælum
oculos, pietatem in filios pietate in Deum ſuperans. Neſciebat ſe matrem, ut Chriſti pro-
baret ancillam. Torquebantur uiſcera, &, quaſi a ſuis membris diſtraheretur, cum dolore
pugnabat; in eo cunctis admirabilior, quod magnam uinceret caritatem. Inter hoſtium ma
nus & captiuitatis duram neceſſitatem nihil crudelius eſt, quam parentes a liberis ſeparari.
hoc contra iura naturæ plena fides patiebatur, immo gaudens animus appetebat; & amorem
filiorum maiore in Deum amore contemnens, in ſola Euſtochio, quæ & propoſiti & naui-
gationis eius comes erat, acquieſcebat. Sulcabat interim nauis mare; & cunctis, qui cum
ea uehebantur, litora reſpicientibus, ipſa auerſos tenebat oculos; ne uideret, quos ſine tor
mento uidere non poterat. Fateor, nulla ſic amauit filios, quibus, antequam profici-
ſceretur, cuncta largita eſt, exheredans ſe in terra, ut hereditatem inueniret in cælo. De-
lata ad inſulam Pontiam, quam, clariſſimæ quondam feminarum, ſub Domitiano prin-
cipe pro confeſſione nominis Chriſtiani, Flauiæ Domitillæ nobilitauit exilium; uideusq.
cellulas, in quibus illa longum martyrium duxerat, ſumptis fidei alis, Hieroſolymam &
ſancta loca uidere cupiebat. Tardi erant uenti, & omnis pigra uelocitas. Inter Scyllam, &
Charybdim Adriatico ſe credens pelago, quaſi per ſtagnum uenit Methonen: ibiq. refocil-
lato corpuſculo, Et ſale tabentes artus in litore ponens, Per Maleam, & Cytheram ſpar-
ſasq. per æquor Cycladas, & crebris freta concita terris; poſt Rhodum & Lyciam tandem
uidit Cyprum: ubi ſancti & uenerabilis Epiphanii pedibus prouoluta, decem ab eo diebus
retenta eſt, non in refectionem, ut ille arbitrabatur, ſed in opus Dei, ut re comprobatum
eſt. nam omnia illius regionis luſtrans monaſteria, prout potuit, refrigeria ſumptuum fra-
tribus dereliquit, quos amor ſancti uiri de toto illuc orbe cōduxerat. Inde breui curſu tranſ
fretauit Seleuciam; de qua aſcendens Antiochiam, ſancti confeſſoris Paulini modicum
caritate detenta, media hieme, calente ardore fidei, femina nobilis, quæ prius eunucho-
rum manibus portabatur, aſello ſedens profecta eſt. Omitto Cœles Syriæ & Phœnices iter:
(neque enim hodœporicon eius diſpoſui ſcribere) ea tantum loca nominabo, quæ ſacris
uoluminibus continentur. Bæryto Romana colonia, & antiqua urbe Sydone derelicta, in
Sareptæ litore Heliæ eſt ingreſſa turriculam: in qua adorato Domino ſaluatore, per arenas
Tyri, in quibus genua Paulus fixit, peruenit ad Coth, quæ nunc Ptolemais dicitur; & per Act.21
campos Mageddo, Ioſiæ necis conſcios, intrauit terram Philiſtiim. Mirata ruinas Dor, ur- 2.Par.35
bis quondam potentiſſimæ, & uerſa uice Stratonis turrim ab Herode rege Iudææ in honorē
Cæſaris Auguſti Cæſaream nuncuparam, in qua Cornelii domum, Chriſti uidit eccleſiam, Act.10.21
& Philippi ædiculas, & cubicula quattuor uirginum prophetarum. deinde Antipatrida ſe-
mirutum opidulum, quod de patris nomine Herodes uocauerat; & Lyddam uerſam in Dio
ſpolim, Dorcadis atque Aeneæ reſurrectione ac ſanitate inclytam. Haud procul ab ea Ari Act.9
mathiam uiculum Ioſeph, qui Dominum ſepeliuit; & Nobe, urbem quondam ſacerdo- Mar.15
tum, nunc tumulum occiſorum. Ioppen quoque, fugientis portum Ionæ, & (ut aliquid 1.Reg.21.22
perſtringam de fabulis poetarum) religatæ ad ſaxum Andromades ſpectatricem. Repetitoq. Ion.1
itinere Nicopolim, quæ prius Emaus uocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Luc.24
Dominus, Cleophæ domum in eccleſiam dedicauit. Atque inde proficiſcens, aſcendit
Bethoron inferiorem & ſuperiorem, urbes a Solomone conditas, ſed uaria poſtea bello- 2.Par.8
rum tempeſtate deletas; ad dexteram aſpiciēs Haialon, & Gabaon, ubi Ieſus, filius Naue, Ios.9.10
contra quinque reges dimicans, ſoli imperauit, & lunæ; & Gabaonitas ob dolos & inſidias
federis impetrati, in aquarios lignariosq. damnauit. In Gabaon, urbe uſque ad ſolum diru-
ta, paululum ſubſtitit, recordata peccati eius, & concubinæ in fruſta diuiſæ, & tribus Be- Iud.19.20
niamin trecentos uiros propter Paulum apoſtolum reſeruatos. Quid diu moror? Ad læuam
mauſoleo Helenæ derelicto, quæ Adiabenorum regina in fame populum frumento iuuerat,
ingreſſa eſt Hieroſolymam, urbem trinominem, Iebus, Salem, Hieruſalem, quæ ab Helio
poſtea Hadriano de ruinis, & cineribus ciuitatis in Heliam ſuſcitata eſt. Cumq. procon-
ſul Palæſtinæ, qui familiam eius optime nouerat, præmiſſis apparitoribus iuſſiſſet parari
præto-

prætorium, elegit humilem cellulam; & cuncta loca tanto ardore ac ſtudio circumiuit, ut,
niſi ad reliqua feſtinaret, a primis non poſſet abduci. proſtrataq. ante crucem, quaſi pen-
dentem Dominum cerneret, adorabat. Ingreſſa ſepulcrum, reſurrectionis oſculabatur lapi-
Matth. 28 dem, quem ab oſtio monumenti amouerat angelus: & ipſum corporis locum, in quo Do-
minus iacuerat, quaſi ſitiens deſideratas aquas, fideli ore lambebat. Quid ibi lacrymarum,
quantum gemituum, quid doloris effuderit, teſtis eſt cuncta Hieroſolyma, teſtis eſt ipſe Do
minus, quem rogabat. Inde egrediens aſcendit Sion, quæ in arcem uel ſpeculam uertitur.
2. Reg. 5 Hanc urbem quondam expugnauit & reædificauit Dauid. De expugnata ſcribitur: Væ tibi
Eſa. 29 ciuitas Ariel, ideſt, leo Dei · & quondam fortiſſima, quam expugnauit Dauid. Et de ea,
Pſal. 86 quæ ædificata eſt, dictum eſt: Fundamenta eius in montibus ſanctis: diligit Dominus por-
tas Sion, ſuper omnia tabernacula Iacob. Non eas portas, quas hodie cernimus in fauillam
Matth. 16 & cinerem diſſoluras, ſed portas, quibus non præualet infernus, & per quas credentium
ad Chriſtum ingreditur multitudo. Oſtendebatur illi columna, Eccleſiæ porticum ſuſtinẽs,
infecta cruore Domini, ad quam uinctus ducitur & flagellatur. Monſtrabatur locus, ubi
Act. 2 ſuper centum uiginti credentium animas ſpiritus ſanctus deſcendiſſet, ut Iohelis uaticinium
Iohel. 2 compleretur. Deinde pro facultatula ſua pauperibus atque conſeruis pecunia diſtributa,
perrexit Bethlehem, & in dextera parte itineris ſtetit ad ſepulcrum Rachel, in quo mater
Gen. 35 Beniamin, non, ut uocanerat moriens, Benoni, hoceſt, filius doloris mei, ſed, ut pater
prophetauit in ſpiritu, filium dextræ procreauit. Atque inde Bethlehem ingreſſa, & in ſpe-
cum ſaluatoris introiens, poſtquam uidit ſacrum uirginis diuerſorium, & ſtabulum in quo
Eſa. 1. 32 agnouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui, ut illud impleretur, quod in
eodem propheta ſcriptum eſt: Beatus, qui ſeminat ſuper aquas, ubi bos & aſinus calcant:
Luc. 2 me audiente iurabat, cernere ſe oculis fidei infantem pannis inuolutum, uagientem in præ
Matth. 2 ſepe Dominum. Magos adorantes, ſtellam fulgentem deſuper, matrem uirginem, nutri-
cium ſedulum, paſtores nocte uenientes, ut uiderent uerbum, quod factum erat, & iam
Ioan. 1 tunc euangeliſtæ Ioannis principium dedicarent: In principio erat uerbum, & uerbum ca-
ro factum eſt: Paruulos interfectos, Herodem ſæuientem, Ioſeph & Mariam fugientes in
Aegyptum. Mixtiſq. gaudio lacrymis, loquebatur: Salue Bethlehẽ, domus panis, in qua
Ioan. 6 natus eſt ille panis, qui de cælo deſcendit. Salue Ephrata regio uberrima, atque καρποφόρε,
Mich. 5 cuius fertilitas Deus eſt. De te quondam Michæas uaticinatus eſt, Et tu Bethlehem domus
Ephrata, non minima es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui ſit princeps in Iſrael,
& egreſſus eius ab initio a diebus æternitatis. Propterea dabis eos uſque ad tempus parien-
Rom. 9 tis. Pariet, & reliquiæ fratrum eius conuertentur ad filios Iſrael. In te enim natus eſt prin-
Pſal. 109 ceps, qui ante luciferum genitus eſt, cuius de patre natiuitas omnem excedit ætatem. Et
tamdiu in te Dauidici generis origo permanſit; donec uirgo pareret; & reliquiæ populi cre
Act. 13 dentis in Chriſtum, conuerterentur ad filios Iſrael, & libere prædicarent: Vobis oportebat
primum loqui uerbum Dei: ſed quoniam repuliſtis illud, & indignos uos iudicaſtis æternæ
Matth. 15 uitæ, ecce conuertimur ad gentes. Dixerat enim Deus: Non ueni niſi ad oues perditas do
Gen. 49 mus Iſrael. Et eo tempore Iacob ſuper eo uerba completa ſunt: Non deficiet princeps ex Iu-
da, & dux de femoribus eius; donec ueniat, cui repoſitum eſt, & ipſe erit expectatio gen-
Pſal. 131 tium. Bene Dauid iurabat, bene uota faciebat, dicens: Si introiero in tabernaculum do-
mus meæ; ſi aſcendero in lectum ſtrati mei; ſi dedero ſomnũ oculis meis, & palpebris meis
dormitationem, & requiem temporibus meis; donec inueniam locum Domino, taberna-
culum Deo Iacob. Et ſtatim, quid deſideraret expoſuit, atque oculis propheticalibus, quem
nos ueniſſe iam credimus, ille uenturum eſſe cernebat. Ecce audiuimus eum in Ephrata,
inuenimus eum in campis ſiluæ. Vau quippe ſermo Hebraicus, ut te docente didici, non
Mariam matrem Domini, hoceſt, αὐτὴν, ſed ipſum, ideſt, αὐτὸν, ſignificat. unde loquitur
confidenter: Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes
eius. Et ego miſera, atque peccatrix, digna ſum iudicata deoſculari præſepe, in quo Domi
nus paruulus uagiit? orate in ſpelunca, in qua uirgo puerpera Dominum fudit infantem?
Hæc requies mea: quia Domini mei patria eſt. hic habitabo: quoniam ſaluator elegit eam.
Paraui lucernam Chriſto meo. anima mea illi uiuet, & ſemen meum ſeruiet ipſi. Haud pro-
Gen. 35 cul inde deſcendit ad turrim Ader, ideſt, gregis: iuxta quam Iacob pauit greges ſuos, & pa
Luc. 2 ſtores nocte uigilantes audire meruerunt: Gloria in excelſis Deo, & ſuper terram pax homi
nibus bonæ uoluntatis. Dumq. ſeruant oues, inueneruntt agnum Dei puro & mundiſſimo
Iud. 6 uellere, quod in ariditate totius terræ cæleſti rore complutum eſt; & cuius ſanguis tulit
Exo. 12 peccata mundi, & exterminatorem Aegypti, litus in poſtibus fugauit. ſtatimq. concito
gradu,

gradu, cœpit per uiam ueterem pergere, quæ ducit Gazam, ad potentiam, uel ad diuitias
Dei, & tacita ſecum uoluere, quo modo Eunuchus Aethiops gentium populos præfigurans Act.8
mutauerit pellem ſuam: & dum uetus religii inſtrumentum, fontem reperit euangelii. At-
que inde ad dexteram, tranſita Bethſur, uenit Eſcol, quæ in botrum uertitur. Vnde in teſti
monium terræ fertiliſſimæ, & in typum eius qui dicit: Torcular calcaui ſolus, & de genti- Eſa.63
bus non eſt uir mecum: exploratores botrum miræ magnitudinis portauerunt. Nec poſt Ios.2
longum ſpatium intrauit Saræ cellulas, uidens incunabula Iſaac, & ueſtigia quercus Abra- Gen.18
ham, ſub qua uidit diem Chriſti, & lætatus eſt. Atque inde conſurgens, aſcendit Chebron: Ioan.8
hæc eſt Cariatb arbe, ideſt, opidum uirorum quatuor, Abraham, Iſaac, Iacob, & Adam Ios.14.15
magni, quem ibi conditum, iuxta librum Ieſu Naue, Hebræi autumant: licet plerique Ca- Iud.1
leb quartum putent, cuius ex latere memoria monſtratur. His inſpectis, noluit pergere ad
Cariathſepbor, ideſt, uiculum litterarum: quia contemnens occidentem litteram, repere- Ios.15
rat ſpiritum uiuificantem. Magisq. mirabatur ſuperiores & inferiores aquas, quas Othoniel Iud.1
filius Iephone Kenaz pro auſtrali terra & arida poſſeſſione ſuſceperat; & quarum ductu ſic-
cos prioris inſtrumenti agros faciebat irriguos; ut redemptionem ueterum peccatorum in
aquis baptiſmi reperiret. Altera die, orto iam ſole, ſtetit in ſupercilio Capbar Barucha, id-
eſt, uillæ benedictionis: quem ad locum Abraham Dominum perſecutus eſt. Vnde latam Gen.18
deſpiciens ſolitudinem, ac terram quondam Sodomæ, & Gomorræ, Adamæ, & Seboim,
contemplata eſt balſami uineas in Engaddi, & Segor uitulam conternantem, quæ prius Ba- Eſa.15
la uocabatur: & in Zoaram, ideſt, paruulam, Syro ſermone tranſlata eſt. Recordabatur ſpe
luncæ Lot; & uerſa in lacrymas, uirgines ſocias admonebat, cauēdum eſſe uinum, in quo Gen.19
eſt luxuria, cuius opus Moabitæ ſunt, & Ammonitæ. Diu hæreo in meridie, ubi ſponſa cu Cant.1
bantem reperit ſponſum, & Ioſeph inebriatus eſt cum fratribus ſuis. Reuertar Hieroſoly- Gen.43
mam, & per Thecuam atque Amos rutilantem montis Olìueti lucem aſpiciam, de quo ſal-
uator aſcendit ad patrem. In quo per annos ſingulos uacca ruffa in holocauſtum Domino Act.1 Num.19
cremabatur, & cuius cinis expiabat populum Iſrael: in quo, iuxta Ezechielem, Cherubim Eze.10
de templo tranſmigrantes, eccleſiam Domini fundauerunt. Poſt ingreſſa ſepulcrum Laza-
ri, Mariæ & Marthæ uidit hoſpitium, & Bethphage uillam ſacerdotalium maxillarum, & lo- Matth.21
cum, in quo pullus laſciuiens gentium, Dei frena ſuſcepit; apoſtolorumq. ſtratus ueſtibus, Luc.19
mollia terga præbuit ad ſedendum. Rectoq. itinere deſcendebat Hiericho, recogitans illum
de euangelio uulneratum, ac ſacerdotibus & leuitis, mentis feritate prætereuntibus, cle- Luc.10
mentiam Samaritæ, ideſt cuſtodis; qui ſeminecem ſuo iumento impoſitum, ad ſtabulum
eccleſiæ deportauit. Et locum Adomim, quod interpretatur ſanguinum, quia multus in
eo ſanguis crebris latronum fundebatur incurſibus. Et arborem ſycomorum Zachæi, id- Luc.19
eſt, bona pænitentiæ opera, quibus cruenta dudum, & noxia rapinis, peccata calcabat:
excelſumq. Dominum de excelſo uirtutum intuebatur. Et iuxta uiam cæcorum loca, Matth.9
qui receptis luminibus utriuſque populi credentis, in Dominum ſacramenta præmiſe-
rant. Ingreſſa Hiericho, uidit urbem, quam fundauit Hiel in Abiram primogenito ſuo, & 3.Reg.16
cuius portas poſuit in Segub nouiſſimo filiorum. Intuita eſt caſtra Galgalæ, & aceruum præ Ios.6.5
putiorum, & ſecundæ circumciſionis myſterium: & duodecim lapides, qui de Iordanis
illuc tranſlati alueo, duodecim apoſtolorum fundamenta firmauerant: & fontem quon-
dam legis amariſſimum & ſterilem, quem uerus Heliſæus ſua condiuit ſapientia, & in dul- 4.Reg.2
corem ubertatemq. conuertit. Vix nox tranſierat, feruentiſſimo æſtu uenit ad Iordanem.
Stetit in ripa fluminis, &, orto ſole, ſolis iuſtitiæ recordata eſt, quo modo in medio amnis Ios.3
alueo ſicca ſacerdotes poſuerint ueſtigia; & ad Heliæ & Heliſæi imperium, ſtantibus ex utra- 4.Reg.2
que parte aquis, iter nuda præbuerit; pollutasq. diluuio aquas, & totius humani generis
interfectione maculatas, ſuo Dominus mundauerit baptiſmate. Longum eſt, ſi uelim de
ualle Achor dicere, ideſt, tumultus atque turbarum, in qua furtum & auaritia conde- Ios.7
mnata eſt: & de Bethel domo Dei, in qua ſuper nudam humum nudus & pauper dormiuit Gen.28
Iacob: & poſito ſubter caput lapide, qui in Zacharia ſeptem oculos habere deſcribitur, & in Zach.3
Eſaia lapis dicitur angularis, uidit ſcalam uſque ad cælum tendentem, in qua Dominus de- Eſa.28
ſuper innitebatur, aſcendentibus porrigens manum, & negligentes de ſublimi præcipitans.
Sepulcta quoque in monte Ephraim Ieſu filii Naue, & Eleazari filii Aaron ſacerdotis, e re- Ios.24
gione uenerata eſt: quorum alter cōditus eſt in Tamnathſare a ſeptemtrionali parte montis
Gaas, alter in Gabaa filii ſui Phinees: ſatisq. mirata eſt, quod diſtributor poſſeſſionum ſi-
bi montana & aſpera delegiſſet. Quid narrem Silo, in quo altare dirutum hodieq. monſtra-
tur, & raptum Sabinarum a Romulo tribus Beniamitica præcucurrit? Tranſiuit Sichem, Iud.21
non,

nõ, ut plerique errantes legunt, Sichar, quæ nunc Neapolis appellatur, & ex latere montis
Ioan.4 Garizim extructam circa puteum Iacob intrauit eccleſiam: ſuper quo reſidens Dominus, ſitiensq. & eſuriens, Samaritanæ fide ſatiatus eſt: quæ quinque Moſaicorum noluminum uiris, ſextoque, quem ſe babere iactabat, errore Doſithei derelicto, uerum Meſſiam, & uerum reperit ſaluatorem. Atque inde diuertens, uidit duodecim patriarcbarum ſepulcra, & Sebaſten, ideſt, Samariam, quæ in honorem Auguſti ab Herode Græco ſermone Auguſta eſt nominata. ibi ſiti ſunt Heliſæus, & Abdias prophetæ, &, quo maior inter natos mulierum non fuit, Ioannes Baptiſta. ubi multis intremuit conſternata mirabilibus: namque cernebat uariis dæmones rugire cruciatibus, & ante ſepulcra ſanctorum ululare homines more luporum, uocibus latrare canum, fremere leonum, ſibilare ſerpentum, mugire taurorum; alios rotare caput, & poſt tergum terram uertice tangere; ſuſpenſisq. pede feminis, ueſtes defluere in faciem. miſerebatur omnium; &, per ſingulos effuſis lacrymis, Chriſti clementiam deprecabatur. Et ſicut erat inualida, aſcendit pedibus montem: in cuius duabus ſpe-
3.Reg.18 luncis, perſecutionis & famis tempore, Abdias propbeta centum prophetas aluit pane &
Matth.2 aqua. Inde cito itinere percucurrit Nazareth, nutriculam Domini, Chanaan & Caphar-
Luc.4 naum, ſignorum eius familiares: lacum Tyberiadis, nauigante Domino ſanctificatum: &
Ioan.6 ſolitudinem, in qua multa populorum millia paucis ſaturata ſunt panibus, & de reliquiis ue ſcentium repleti ſunt cophini duodecim tribuum Iſrael. Scandebat montẽ Thabor, in quo
Matth.17 transfiguratus eſt Dominus. Aſpiciebat procul montes Hermon & Hermonim, & campos
Iud.4 latiſſimos Galilææ, in quibus Siſara & omnis exercitus eius, Barach uincente, proſtratus eſt.
Luc.7 Torrens Ciſon, qui mediam planitiem diuidebat, & opidum iuxta Naim, in quo uiduæ ſuſcitatus eſt filius, monſtrabatur. Dies me prius, quam ſermo, deficiet, ſi uoluero cuncta percurrere, quæ Paula uenerabilis fide incredibili peruagata eſt. Tranſibo ad Aegyptũ, & in-
Iud.15 ter Sochoth atque fontem Sampſon, quem de molari maxillæ dente produxit, ſubſiſtam parumper; & arentia ora colluam, ut refocillatus uideam Moraſthim, ſepulcrum quondam Micheæ prophetæ, nunc eccleſiam. Et ex latere derelinquam Choreos, & Getheos, Mareſa, Idumæam, & Lachis: & per arenas molliſſimas pergentiũ ueſtigia ſubtrahentes, latamq. eremi uaſtitatẽ, ueniã ad Aegypti fluuiũ Sior, qui interpretatur turbidus: & quinque Aegypti tranſeam ciuitates, quæ loquuntur lingua Chananitide, & terrã Geſſen, & campos Tamueos, in quibus fecit Deus mirabilia. Et urbẽ No, quæ poſtea uerſa eſt in Alexandriam: & opidum Domini Nitriam, in quo puriſſimo uirtutum nitro ſordes lauantur quotidie plurimorum. Quod cum uidiſſet, occurrente ſibi ſancto & uenerabili epiſcopo Iſidoro confeſſore, & turbis innumerabilibus monachorum, ex quibus multos ſacerdotalis & leuiticus ſublimabat gradus, lætabatur quidem ad gloriam Domini, ſed ſe indignam tanto honore fatebatur. Quid ego narrem Macarios, Arſenios, Serapionas, & reliqua columnarum Chriſti nomina? cuius non intrauit cellulam? quorum pedibus non aduoluta eſt? Per ſingulos ſanctos Chriſtũ ſe uidere credebat; & quidquid in illos contulerat, in Dominũ ſe contuliſſe lætabatur. Mirus ardor, & uix in femina credibilis fortitudo. Oblita ſexus & fragilitatis corporeæ, inter tot millia monachorum cum puellis ſuis habitare cupiebat: & forſitan, cunctis eam ſuſcipientibus impetraſſet, ni maius ſanctorum locorum retraxiſſet deſiderium. Atque propter feruentiſſimos æſtus de Peluſio Maiomam nauigatione perueniens, tanta uelocitate reuerſa eſt, ut auem putares. Nec multo poſt in ſancta Bethlehem manſura perpetuo, anguſto per triennium manſit hoſpitiolo, donec extrueret cellulas ac monaſteria, & diuerſorum peregrinorum iuxta uiam conderet manſiones, in qua Maria & Ioſepb hoſpitium non inuenerant. Hucuſque iter eius deſcriptũ ſit, quod cum multis uirginibus, & filia comite peragrauit. Nunc uirtus latius deſcribatur, quæ ipſius propria eſt, & in qua exponenda, Deo iudice ac teſte profiteor, me nibil addere, nihil in maius attollere more laudantium, ſed, ne rerum excedam fidem, multa detrahere, & ne apud detractores, & genuino me ſemper dente rodentes fingere puter, & cornicem Aeſopi alienis coloribus adornare. Quæ prima Chriſtianorum uirtus eſt, tanta ſe humilitate deiecit, ut, qui eam non uidiſſet, & pro celebritate nominis uidere geſtiſſet, ipſam eſſe non crederet, ſed ancillularum ultimam. Et cum frequentibus choris uirginum cingeretur, & ueſte, & uoce, & habitu, & inceſſu minima omnium erat. Numquam poſt uiri mortem uſque ad diem dormitionis ſuæ cum ullo comedit uiro, quamuis eum ſanctum, & in pontificali ſciret culmine conſtitutum. Balneas, niſi periclitans, non adiit. Mollia, etiam in grauiſſima febre, lectuli ſtrata non habuit; ſed ſuper duriſſimam humum, ſtratis ciliciolis quieſcebat: ſi tamen illa quies dicenda eſt, quæ
Pſal.6 iugibus pene orationibus dies noctesq. iungebat: illud implens de pſalterio: Lauabo per

ſingulas

ſingulas noctes lectum meum lacrymis meis ſtratum meum rigabo. In qua fontes crederes Pſal,6
lacrymarum: ita leuia peccata plangebat, ut illam grauiſſimorum criminum crederes ream.
Cumq. a nobis crebrius moneretur, ut parceret oculis, & eos ſeruaret Euangelicæ lectioni,
aiebat: Turpanda eſt facies, quam contra Dei præceptum purpuriſſo, & ceruſſa, & ſtibio
ſæpe depinxi. Affligendum corpus, quod multis uacauit deliciis. Longus riſus perpeti
compenſandus eſt fletu. Mollia linteamina, & ſerica pretioſiſſima, aſperitate cilicii commu-
tanda. Quæ uiro, & ſæculo placui, nunc Chriſto placere deſidero. Si inter tales tantasq.
uirtutes caſtitatem in illa uoluero prædicare; ſuperfluus uidear: in qua, etiam cum ſæcula-
ris eſſet, omnium Romæ matronarum exemplum fuit: quæ ita ſe geſſit, ut numquam de
illa etiam maledicorum quidquam auderet fama confingere. Nihil animo eius clementius,
nihil erga humiles blandius fuit. Non appetebat potentes; nec tamen ſuperbos & gloriolã
quærentes, faſtidio deſpiciebat. Si pauperem uidebat, ſuſtentabat: ſi diuitem, ad benefa-
ciendum hortabatur. Liberalitas ſola excedebat modum. Et uſuras tribuens, uerſurã quo-
que ſæpius faciebat, ut nulli ſtipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: cum
in largiendo eſſet profuſior, arguebam, illud proferens de Apoſtolo: Non ut aliis refrige- 2.Cor.8
rium, uobis autem tribulatio: ſed ex æqualitate in hoc tempore, ut ueſtra abundantia ſit
ad illorum inopiam, & illorum abundantia ſit ad ueſtram inopiam. Et hoc de euange-
lio ſaluatoris: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Et prouidendum eſſe, Luc.3
ne, quod libenter faceret, ſemper facere non poſſet: multaq. huiuſcemodi, quæ illa mira
uerecundia, & ſermone parciſſimo diſſoluebat, teſtem inuocans Deum, ſe pro illius nomi
ne cuncta facere; & hoc habere uoti, ut mendicans ipſa moreretur; ut unum nummum fi-
liæ non dimitteret, & in funere ſuo aliena ſindone inuolueretur. Ad extremum inferebat:
Ego, ſi petiero, multos inueniam, qui mihi tribuant: iſte mendicans ſi a me non accepe-
rit, quæ ei poſſum etiam de alieno tribuere, & mortuus fuerit; a quo eius anima require-
tur? Ego cautiorem in re familiari eſſe cupiebam: ſed illa ardentior fide, toto ſaluatori ani-
mo iungebatur; & pauperem Dominum pauper ſpiritu ſequebatur, reddens ei quod ac-
ceperat, pauper pro ipſo effecta. Denique conſecuta eſt, quod optabat; & in grandi ære
alieno filiam dereliquit; quod hucuſque debens, non ſuis uiribus, ſed Chriſti ſe confidit
miſericordia reddituram. Solent pleræque matronarum buccinatoribus ſuis dona confer-
re, &, in paucos largitate profuſa, manum a ceteris retrahere: quo illa omnino carebat
uitio: ita enim ſingulis ſuam pecuniam diuidebat, ut ſingulis neceſſarium erat, non ad
luxuriam, ſed ad neceſſitatem. nemo ab ea pauperum uacuus reuerſus eſt: quod obti-
nebat non diuitiarum magnitudine, ſed prudentia diſpenſandi, illud ſemper replicans:
Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Et: Sicut aqua extinguit Matth.5.
ignem, ita eleemoſyna extinguit peccatum. Et: Facite uobis amicos de iniquo mammo- Eccli.3
na, qui uos recipiant in æterna tabernacula: Et: Date eleemoſynam, & ecce omnia mun- Luc.16
da ſunt uobis. Et uerba Danielis, regem Nabuchodonoſor monentis, ut eleemoſynis re- Luc.11
dimeret peccata ſua. Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere, qui cum terra & ſæcu- Dan.4
lo tranſituri ſunt, ſed in uiuis lapidibus, qui uoluuntur ſuper terram, de quibus, in Apo- Apoc.21
calypſi Ioannis, ciuitas magni regis extruitur; quos in ſaphirum, & ſmaragdum, & iaſ- Eſa.54
pidem, & ceteras gemmas eſſe uertendos, ſcriptura commemorat. Verum hæc poſſunt
eſſe communia cum multis: & ſcit diabolus, non in ſummo uirtutum culmine poſita.
unde loquitur ad Dominum. Poſt amiſſam Iob ſubſtantiam, poſt euerſam domum, poſt Iob.2
liberos interfectos, corium pro corio, & omnia, quæ habuerit homo, dabit pro anima
ſua: ſed extende manum tuam, & tange oſſa eius, & carnes, niſi in faciem benedixerit ti-
bi. Scimus pleroſque dediſſe eleemoſynam, ſed de proprio corpore nihil dediſſe; porre-
xiſſe egentibus manum, ſed carnis uoluptate ſuperatos; dealbaſſe ea, quæ foris erant, & Matth.23
intus plenos fuiſſe oſſibus mortuorum. At non Paula talis: quæ tantæ continentiæ fuit,
ut prope menſuram excederet, & debilitatem corporis nimiis ieiuniis ac labore contra-
heret: quæ, exceptis diebus feſtis, uix oleum in cibo caperet: ut ex hoc uno æſtimetur,
quid de uino, & liquamine, piſcibus, & lacte, & melle, & ouis, & reliquis, quæ guſtui ſua-
uia ſunt, iudicarit: in quibus ſumendis quidam ſe abſtinentiſſimos putant; &, ſi his uen-
trem ingurgitauerint, tutam pudicitiam ſuſpicantur. Semper quidem uirtutes ſequitur in-
uidia, feriuntq. ſummos fulgura montes. nec mirum, ſi hoc de hominibus loquar, cum
etiam Dominus noſter phariſæorũ zelo ſit crucifixus, & omnes ſancti æmulos habuerint; in
paradiſo quoque ſerpens fuerit, cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarũ. Suſcitauerat Sap.2
ei Dominus Adad Idumæum, qui eam colaphizaret, ne ſe extolleret: & quaſi quodam 3.Reg.11

2.Cor.12 ſtimulo carnis ſæpius admonebat, ne magnitudo uirtutum altius raperet, & aliarum uitiis
Gen.28 feminarum ſe in excelſo crederet conſtitutam. ego aiebam, liuori eſſe cedendum, & dandũ
1.Reg.27 inſaniæ locum; quod feciſſet Iacob in fratre ſuo Eſau, & Dauid in pertinaciſſimo inimico-
rum Saul; quorum alter in Meſopotamiam fugerit, alter ſe Allophylis tradiderit, malens ho
ſtibus, quam inuidis, ſubiacere. At illa reſpondebat: Iuſte hæc diceres, ſi diabolus contra
ſeruos Dei & ancillas non ubique pugnaret, & ad omnia loca fugientes non præcederet; ſi
non ſanctorum locorum amore retinerer, & Bethlehem meam in alia reperire poſſem parte
terrarum. cur enim non patientia liuorem ſuperem? cur non humilitate frangam ſuperbiã,
Rom.12 & percutienti maxillam offeram alteram? dicente apoſtolo Paulo: Vincite in bono malum.
Act.5 Nonne apoſtoli gloriabantur, quando pro Domino ſunt paſſi contumeliã? Nonne ipſe ſalua
Philip.2 tor humiliauit ſe, formã ſerui accipiens, & factus eſt obediens patri uſque ad mortẽ, & mortẽ
Iob.42 crucis, ut nos ſua paſſione ſaluaret? Iob niſi certaſſet, & uiciſſet in prælio, non accepiſſet co
ronam iuſtitiæ, nec audiſſet a Domino: Putas me aliter locutum tibi, quam ut appareres
Matth.5 iuſtus? Beati dicuntur in euangelio, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Secu-
ra ſcit conſcientia, quod non propter peccata patiamur: & afflictio in ſæculo, materia præ-
miorum eſt. Si quando procacior fuiſſet inimicus, & uſque ad uerborum iurgia proſiliſſet;
pſal.38 illud pſalterii decantabat: Cum conſiſteret aduerſum me peccator, obmutui, & ſilui a bo-
Pſal.37 nis: Et rurſus: Ego autem quaſi ſurdus non audiebam, & quaſi mutus non aperiens os ſuũ.
Et factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo increpationes. In tenta-
Deut.13 tionibus, Deuteronomii uerba uoluebat: Tentat uos Dominus Deus ueſter, ut ſciat ſi di-
ligatis Dominum Deum ueſtrum de toto corde ueſtro, & de tota anima ueſtra. In tribu-
Eſa.28 lationibus & anguſtiis, Eſaiæ replicabat eloquia: Qui ablactati eſtis a lacte, qui abſtracti
ab ubere, tribulationem ſuper tribulationem expectate, ſpem ſuper ſpem, adhuc puſillum
propter malitiam labiorum, propter linguam malignam. & ſcripturæ teſtimonium in con-
ſolationem ſuam ediſſerebat: Ablactatorum eſſe, eorũ ſcilicet, qui ad uirilem ætatem per-
ueniſſent, tribulationem ſuper tribulationem ſuſtinere, ut ſpem ſuper ſpem mereantur ac-
Rom.5 cipere: Scientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem,
2.Cor.4 probatio uero ſpem, ſpes autem non confundit. Et: Quod ſi is, qui foris eſt, homo noſter
corrumpatur, ille, qui intus eſt, innouetur: & in præſentiarum leue & momentaneum tri-
bulationis ueſtræ, æternũ gloriæ pondus operatur in uobis: non aſpicientibus quæ uiden-
tur, ſed quæ non uidentur. Quæ enim uidentur, temporalia ſunt: quæ autem non uidentur,
æterna. Nec longum fore tempus, etiam ſi humanæ impatientiæ tardum uideatur, quin
Eſa.49 Dei ſtatim uideatur auxilium, dicentis: Tempore opportuno exaudiui te, & in die ſalutis
auxiliatus ſum tibi. Nec doloſa labia, & linguas iniquorum eſſe metuendas, cum Domino
Eſa.51 adiutore lætemur, & ipſum debeamus audire per prophetam monentem: Nolite timere op-
probria hominum, & blaſphemias eorum ne metueritis. ſicut enim ueſtimentum, ſic co-
Luc.21 medit eos uermis: & ſicut lanam, ſic deuorauit eos tinea. Et: Per patientiam ueſtram poſſi-
Rom.8 debitis animas ueſtras. Et: Non ſunt cõdignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriã,
quæ reuelabitur in nobis. Et alibi: Tribulationem ſuper tribulationem ſuſtinere, ut patien
Pro.14 ter agamus in omnibus, quæ accidunt nobis. Patiens enim uir multum prudens. Qui autẽ
2.Cor.12 puſillanimis eſt, uehemẽter inſipiens. In languoribus, & crebra infirmitate dicebat: Quan
2.Cor.4 do infirmor, tunc fortior ſum. Et: Habemus theſaurum iſtum in uaſis fictilibus, donec mor
tale hoc induat immortalitatem, & corruptiuum hoc ueſtiatur incorruptione. Et iterum:
1.Cor.15 Sicut ſuperabundant paſſiones Chriſti in uobis, ita & per Chriſtum abundat, & conſola-
2.Cor.1 tio. Ac deinde: Vt ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis. In mærore cantabat:
Pſal.41 Quare triſtis es anima, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
Luc.9 illi, ſalutare uultus mei, & Deus meus. In periculis loquebatur: Qui uult uenire poſt me,
abneget ſemet ipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Et iterum: Qui uult animam
ſuam ſaluam facere, perdet eam: Et: Qui perdiderit animam ſuam propter me ſaluam eam
faciet. Quando diſpendia rei familiaris, & euerſio totius patrimonii nunciabatur, aiebat:
Matth.16 Quid enim prodeſt homini, ſi totum mundum lucrifecerit, & animæ ſuæ damnũ habuerit?
Iob.1 aut quam dabit homo commutationẽ pro anima ſua? Et: Nudus exiui de utero matris meæ,
nudus & redeam. Sicut Domino placuit, ita factum eſt. Sit nomen Domini benedictum.
1.Ioan.2 Et illud: Nolite diligere mundum, neque ea, quæ ſunt in mundo: quoniam omne, quod in
mundo eſt, deſiderium carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia uitæ huius: quæ
non eſt ex patre, ſed ex mundo. et mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Scio ei ſcri-
ptas infirmitates grauiſſimas liberorum, & maxime Toxotii ſui, quem diligebat plurimum.

Cumq.

Cumq. illud uirtute compleſſet, Turbata ſum, & non ſum locuta, in hac uerba prorupit: Pſal.76
Qui amat filium, aut filiam plus quam me, non eſt me dignus. Et orans ad Dominũ, loque Matth.10
batur: Poſſide Domine filios mortificatorum, qui pro te quotidie mortificant corpora ſua. Pſal.78
Noni ſuſurronem quendam, (quod genus hominum pernicioſiſſimum eſt) quaſi beneuo
lum nunciaſſe, quod pro nimio feruore uirtutum quibuſdam uideretur inſana, & cerebrum
illius dicerent confouendum. Cui illa reſpondit: Theatrum facti ſumus mundo, & angelis, 1.Cor.4
& hominibus. Et: Nos ſtulti propter Chriſtum: ſed ſtultum Dei ſapientius eſt hominibus. 1.Cor.1
Vnde & ſaluator loquitur ad patrem: Tu ſcis inſipientiam meam. Et iterum: Tamquã pro- Pſal.68
digium factus ſum multis, & tu adiutor fortis: ut iumentum factus ſum apud te, & ego ſem- 70.72
per tecum. Quem in euangelio & propinqui quaſi mentis impotem ligare cupiebant, & ad- Mar.3
uerſarii ſuggillabant, dicentes: Dæmonium habet, & Samaritanus eſt. Et: In Beelzebub Ioan.8
principe dæmoniorum eiicit dæmonia. Sed nos audiamus Apoſtolum cohortantem: Hæc Matth. 12
eſt gloria noſtra, teſtimonium conſcientiæ noſtræ: quoniam in ſanctitate, & ſinceritate, & 2.Cor.1
in gratia Dei conuerſati ſumus in mundo. Et Dominum dicentem ad apoſtolos: Ideo mun Ioan.15
dus odit uos, quoniam non eſtis de mundo. Si enim eſſetis de mundo, amaret utique mun
dus quod ſuum erat. Et ad ipſum Dominum uerba uertebat: Tu noſti cordis abſcondita, & Pſal.43
hæc omnia uenerunt ſuper nos, nec ſumus obliti tui, nec inique egimus in teſtamento tuo,
nec auerſum eſt retrorſum cor noſtrum. Et: Propter te mortificati ſumus tota die: reputati Pſal.117
ſumus ut oues occiſionis. Sed Dominus auxiliator meus: non timebo quid faciat mihi ho-
mo. Legi enim: Fili honora Dominum, & confortaberis, & extra Dominũ nullum timue- Pro.7
ris. His, & talibus teſtimoniis, quaſi armatura Dei, & aduerſus omnia quidem uitia, ſed
præcipue inſtruebat ſe contra inuidiam ſæuientem; & patiendo iniurias, furorem rabidi pe
ctoris mitigabat. Denique uſque ad diem mortis & huius patientia, & aliorum zelus omni
bus patuit; qui ſuum rodit auctorem, &, dum æmulum lædere nititur, in ſemet ipſum pro-
prio furore bacchatur. Dicam & de ordine monaſterii, quo modo ſanctorum continen-
tiam in ſuum uerterit lucrum. Seminabat carnalia, ut meteret ſpiritualia: dabat terrena, ut
cæleſtia tolleret: breuia concedebat, ut pro his æterna mutaret. Poſt uirorum monaſteriũ,
quod uiris tradiderat gubernandum, plures uirgines, quas e diuerſis prouinciis congrega-
rat, tam nobiles, quam medii & infimi generis, in tres turmas monaſteriaq. diuiſit, ita dũ-
taxat, ut in opere & in cibo ſeparatæ, pſalmodiis & orationibus iungerentur. Poſt alleluia
cantatum, quo ſigno uocabantur ad collectam, nulli reſidere licitum erat: ſed prima, ſeu
inter primas ueniens, ceterarum operiebatur aduentum, pudore & exemplo ad laborem
eas prouocans, non terrore. Mane hora tertia, ſexta, nona, ueſpere, noctis medio, per
ordinem pſalterium cantabant. Nec licebat cuiquam ſororum ignorare pſalmos, & non
de ſcripturis ſanctis quotidie aliquid diſcere. Die tantum Dominico ad eccleſiam procede-
bant, ex cuius habitabant latere. et unumquodque agmen matrem propriam ſequebatur:
atque inde pariter reuertentes, inſtabant operi diſtributo, & uel ſibi, uel ceteris indumen-
ta faciebant. Si qua erat nobilis, non permittebatur de domo ſua habere comitem; ne ue-
terum actuum memor, & laſciuientis infantiæ errorem refricaret antiquum, & crebra con-
fabulatione renouaret. Vnus omnium habitus. Linteamine ad tergendas ſolum manus ute
bantur. A uiris tanta ſeparatio, ut a ſpadonibus quoque eas ſeiungeret, ne ullam daret oc-
caſionem linguæ maledicæ, quæ ſanctos carpere ſolita eſt in ſolatium delinquendi. Si qua
uel tardior ueniebat ad pſalmos, uel erat in opere pigrior, uariis eam modis aggrediebatur:
ſi erat iracunda, blanditiis: ſi patiens, correptione: illud Apoſtoli imitans: Quid uultis? 1.Cor.4
in uirga ueniam ad uos, an in ſpiritu lenitatis, & manſuetudinis? Excepto uictu & ueſtitu,
nullam habere quidquam patiebatur, dicente Paulo: Habentes uictum, & ueſtitum, his 1.Tim.6
contenti ſumus: ne conſuetudine plus habendi præberet locum auaritiæ; quæ nullis exple-
tur opibus; & quanto amplius habuerit, plus requirit; & neque copia, neque inopia mi-
nuitur. Iurgantes inter ſe, ſermone leniſſimo fœderabat. Laſciuientem adoleſcentularum
carnem crebris & duplicatis frangebat ieiuniis, malens eis ſtomachum dolere, quam men-
tem. Si uidiſſet aliquam comptiorem, contractione frontis, & uultus triſtitia arguebat er-
rantem, dicens: Munditiam corporis, atque ueſtitus, animæ eſſe immunditiam: et turpe
uerbum, atque laſciuum, numquam de ore uirgineo proferendum: quibus ſignis libidi-
noſus animus oſtẽditur: & per exteriorem hominẽ interioris hominis uitia demonſtrantur.
Quam linguoſam, garrulam, ac procacem, rixisq. perſpexerat delectari, & ſæpius cõmoni-
tam nolle conuerti, inter ultimas & extra conuentum ſororum, ad fores triclinii orare facie-
bat, & ſeparatim cibũ capere; ut, quam obiurgatio non correxerat, emendaret pudor. Furtũ

K 2 quaſi

quaſi ſacrilegium deteſtabatur; et quod inter ſæculi homines uel leue putatur, uel nihil, hoc
in monaſteriis grauiſſimum dicebat eſſe delictum. Quid memorem clementiam, & ſeduli-
tatem in ægrotantes, quas miris obſequiis, & miniſteriis confouebat? cumq. aliis languen-
tibus large præberet omnia, & eſum quoque exhiberet carnium; ſi quando ipſa ægrotaſſet,
ſibi non indulgebat; & in eo inæqualis uidebatur, quod in aliis clementiam, in ſe duritiam
commutabat. Nulla iuuenum puellarum, ſano, & uegeto corpore, tantæ ſe dederat con
tinentiæ, quantæ ipſa fracto, & ſenili, debilitatoq. corpuſculo. Fateor, in hac re pertinacior
fuit, ut ſibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam, quod expertus ſum. Men
ſe Iulio feruentiſſimis æſtibus incidit in ardorem febris: & poſt deſperationem cum Dei mi-
ſericordia reſpiraſſet; & medici perſuaderent, ob refectionem corporis uino opus eſſe tenui,
& parco, ne aquam bibens in hydropem uerteretur; & ego clam beatum Papam Epiphaniũ
rogarem, ut eam moneret, immo compelleret uinum bibere; illa, ut erat prudens & ſoler-
tis ingenii, ſtatim ſenſit inſidias; & ſubridens, meum eſſe, quod ille diceret, intimauit.
Quid plura? cum beatus pontifex poſt multa hortamenta exiſſet foras, quærenti mihi quid
egiſſet, reſpondit: Tantum profeci, ut ſeni homini pene perſuaſerit, ne uinum bibam.
Hæc refero, non quod inconſideranter, & ultra uires ſumpta onera probem, monente ſcri
Pro.13 ptura: Super te onus ne leuaueris: ſed quod mentis eius ardorem, & deſiderium fidelis ani
Pſal.62 mæ, ex hac quoque probare uelim perſeuerantia, decantantis: Sitiuit anima mea in te,
quam multipliciter tibi caro mea. Difficile eſt modum tenere in omnibus. Et uere, iuxta
philoſophorum ſententiam, *μεσότης ἡ ἀρετὴ, κακία ὑπερβολὴ πέλεται*: ideſt: modus uirtus eſt,
uitium nimietas reputatur. Quod nos una & breui ſententiola exprimere poſſumus: Ne
quid nimis. Quæ in cõtemptu ciborum tantam habebat pertinaciam; in luctu mitis erat, &
ſuorum mortibus frangebatur, maxime liberorum. nam & in uiri, & filiarum dormitione,
ſemper periclitata eſt. Et cum os, ſtomachumq. ſignaret; & matris dolorem, crucis nitere-
tur impreſſione lenire: ſuperabatur affectu; & credulam mentem, parentis uiſcera conſter-
nabant; animoq. uincens, fragilitate corporis uincebatur. quam ſemel languor arripiens,
longo tempore poſſidebat, ut & nobis inquietudinem, & ſibi diſcrimina afferret. in quo
Rom.7 illa lætabatur, per momenta commemorans: Miſer ego homo, quis me liberabit de corpo-
re mortis huius? Dicat prudens lector, pro laudibus me uituperationem ſcribere. te-
ſtor Ieſum, cui illa ſeruiuit, & ego ſeruire cupio, me utramque in partem nihil fingere,
ſed quaſi Chriſtianum de Chriſtiana, quæ ſunt uera, proferre, ideſt, hiſtoriam ſcribere,
non panegyricum; & illius uitia, aliorum eſſe uirtutes. uitia loquor, ſecundum animum
meum, & omnium ſororum ac fratrum deſiderium, qui illam diligimus, & abſentem quæ-
2.Tim.4 rimus. Ceterum illa impleuit curſum ſuum, fidemq. ſeruauit, & nunc fruitur corona iu-
Apoc.14 ſtitiæ, ſequiturq. agnum, quocumque uadit. Saturatur, quia eſuriuit, & læta decantat:
Pſal 47 Sicut audiuimus, ita & uidimus in ciuitate Domini uirtutum, in ciuitate Dei noſtri.
Hier.2 O beata rerum commutatio: fleuit, ut ſemper rideret: deſpexit lacus contritos, ut fon-
tem Dominum reperiret. ueſtita cilicio eſt, ut nunc albis ueſtimentis uteretur, & diceret:
Pſal.29 Scidiſti ſaccum meum, & induiſti me lætitia. Cinerem ſicut panem manducabat, & po-
Pſal.101 tionem ſuam cum fletu miſcebat, dicens: Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte,
Pſal.41.33 ut in æternum pane angelorum ueſceretur, & caneret: Guſtate, & uidete, quoniam ſuauis
Pſal.44 eſt Dominus. Et: Eructauit cor meum uerbum bonum, dico ego opera mea regi. Vt Eſaiæ,
Eſa.65 immo Domini per Eſaiam in ſe cerneret uerba compleri: Ecce, qui ſeruiunt mihi, mandu-
cabunt: uos autem eſurietis. Ecce, qui ſeruiunt mihi, bibent: uos autẽ ſitietis. Ecce, qui ſer
uiunt mihi, lætabuntur: uos autẽ confundemini. Ecce, qui ſeruiunt mihi, exultabunt: uos
autem clamabitis ob dolorem cordis, et propter contritionem ſpiritus ululabitis. Dixeram,
lacus eam ſemper fugiſſe contritos, ut fontem Dominum reperiret, ut poſſet læta cantare:
Pſal.41 Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus: Quando ue
niam, & apparebo ante faciem Dei? Tangam ergo breuiter, quo modo hæreticorum cœno
ſos deuitauerit lacus, & eos inſtar habuerit ethnicorum. Quidam ueterator callidus, atque,
ut ſibi uidebatur, doctus, & ſciolus, me neſciente cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere:
Quid peccauit infans, ut a dæmone corripiatur? in qua ætate reſurrecturi ſumus? ſi in ipſa,
qua morimur: ergo nutricibus poſt reſurrectionem opus erit. ſi in altera: nequaquam erit
reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios. Diuerſitas quoque ſexus maris ac fe-
minæ erit, aut non erit? ſi erit: ſequentur & nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio. ſi
Sap.9 non erit: ſublata diuerſitate ſexus eadem corpora non reſurgent: aggrauat enim terrena
1.Cor.15 inhabitatio ſenſum multa cogitantem: ſed tenuia erunt, & ſpiritualia, dicente Apoſtolo:
Semi-

Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. Ex quibus omnibus probare cupie-
bat, rationales creaturas ob quædam uitia, & antiqua peccata in corpora eſſe delapſas; &
pro diuerſitate & meritis peccatorum, tali uel tali condicione generari; ut uel corporum ſa-
nitate gauderent, & parentum diuitiis, ac nobilitate, uel in morbidas carnes, & domos
inopum uenientes, pœnas priſtinorum luerent delictorum, & præſenti ſæculo atque corpo-
ribus, quaſi carcere, clauderentur. Quod cum audiſſet, & ad me retuliſſet, indicans homi
nem; mihiq. incubuiſſet neceſſitas nequiſſimæ uiperæ ac mortiferæ beſtiæ reſiſtẽdi; de qui-
bus pſalmiſta commemorat, dicens: Ne tradas beſtiis animas confitentium tibi: Et: Incre- Pſal.73
pa Domine beſtias calami, qui ſcribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum men- & 67
dacium, & eleuant in excelſum os ſuum: conueni hominem, & orationibus eius, quam
decipere nitebatur, breui interrogatione concluſi, dicens: Vtrum crederet futuram reſurre
ctionem mortuorum, an non? Qui cũ ſe credere reſpondiſſet, intuli: Eadem reſurgent cor
pora, an altera? Cum dixiſſet, eadem: ſciſcitatus ſum: In eodẽ ſexu, an in altero? Ad inter-
rogata reticenti, & inſtar colubri huc atque illuc transferenti caput, ne feriretur; Quia, in-
quam, taces, ego mihi pro te reſpondebo, & cõſequentia inferam. Si non reſurget mulier,
ut mulier, neque maſculus, ut maſculus: non erit reſurrectio mortuorum; quia ſexus mem
bra habet, membra autẽ totum corpus efficiunt. ſi autem ſexus & membra non fuerint: ubi
erit reſurrectio corporum, quæ ſine ſexu non conſtant, & membris? Porro ſi corporum non
fuerit reſurrectio, nequaquam erit reſurrectio mortuorum. Sed & illud, quod de nuptiis
obiicis: Si eadem membra fuerint, ſequi nuptias, a ſaluatore diſſoluitur. Erratis neſcientes Matth. 22
ſcripturas, neque uirtutem Dei. In reſurrectione enim mortuorum, non nubent, neque nu Luc.20
bentur, ſed erunt ſimiles angelorum. Vbi dicitur, Non nubent, neque nubentur, ſexuum
diuerſitas demonſtratur. nemo enim de lapide, & ligno dicit, non nubent, neque nuben-
tur, quæ naturã nubendi non habent; ſed de iis, qui poſſint nubere, & gratia Chriſti ac uir
tute non nubant. Quod ſi oppoſueris: quo modo ergo erimus ſimiles angelorum; cum in-
ter angelos non ſit maſculus, & femina? breuiter auſculta. Non ſubſtantiam nobis angelo-
rum, ſed conuerſationem, & beatitudinẽ Dominus repromittit: quo modo & Ioannes Ba Luc.7
ptiſta, antequam decollaretur, angelus appellatus eſt, & omnes ſancti, ac uirgines Dei, etiã
in iſto ſæculo uitam in ſe exprimunt angelorum. quando enim dicitur: Eritis ſimiles ange-
lorum: ſimilitudo promittitur, non natura mutatur. Simulq. reſponde; quo modo illud
interpreteris, quod Thomas Domini reſurgentis tetigerit manus, & uiderit lancea latus Ioã.20.21
eius perforatum? Et Petrus in litore ſtantem uiderit Dominum, & partem aſſi piſcis, ac Luc.24
fauum mellis comedentem? Qui ſtabat, profecto habebat pedes. Qui monſtrauit latus
uulneratum, utique & uentrem, & pectus habuit, ſine quibus non ſunt latera uentri & pe-
ctori cohærentia. Qui locutus eſt, lingua & palato ac dentibus loquebatur. ſicut enim
plectrum cordis, ita lingua illiditur dentibus, & uocalem reddit ſonum. Cuius palpatæ
ſunt manus, conſequenter & brachia habuit. Cum igitur omnia membra habuiſſe dicatur;
neceſſe eſt, ut totum corpus habuerit, quod conficitur ex membris, non utique femineum,
ſed uirile, ideſt, eiuſdem ſexus, in quo mortuus eſt. Quod ſi obtenderis: Ergo & nos poſt
reſurrectionem comedemus? Et quo modo clauſis ingreſſus eſt ianuis, contra naturam Ioan.20
pinguium, & ſolidorum corporum? Audies: Noli propter cibum, reſurrectionis fidem in
calumniam trahere. Nam & archiſynagogi filiæ reſuſcitatæ iuſſit cibum dari: & Lazarus Mar.5
quatriduanus mortuus, cum ipſo ſcribitur iniſſe conuiuium, ne reſurrectio eorum phantaſ- Ioan.12
ma putaretur. Sin autem clauſis ingreſſus eſt ianuis; & iccirco ſpirituale & aerium corpus
niteris approbare: ergo & antequam pateretur, quia contra naturam grauiorum corporum
ſuper mare ambulauit, ſpirituale corpus habuit. Et apoſtolus Petrus, qui & ipſe ſuper a- Matth. 14
quas pendulo inceſſit gradu, ſpirituale corpus habuiſſe credendus eſt: cum potentia magis
& uirtus oſtendatur Dei, quando fit aliquid contra naturam. Et ut ſcias, in ſignorum ma-
gnitudine non naturæ mutationem, ſed Dei omnipotentiam demonſtrari: Qui ambulabat
fide, cœpit infidelitate mergi, niſi eum manus Domini ſubleuaſſet, dicentis: Modicæ fi-
dei, quare dubitaſti? Miror autem te obdurare frontem loquente Domino, Infer digitum Ioan. 20
tuum huc, & tange manus meas: & porrige manum tuam, & mitte in latus meum: & noli
eſſe incredulus, ſed fidelis. Et alibi: Videte manus meas, & pedes meos, quia ipſe ego Luc. 24
ſum. Palpate, & uidete, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me uidetis habere.
Et cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & pedes. Oſſa audis, & carnem, & pedes, & ma-
nus: & globos mihi Stoicorum, atque aeria quædam deliramenta confingis. Porro ſi quæ-
ris; cur infans a dæmone corripiatur, qui peccata non habuit; aut in qua ætate reſurrecturi

Pſal.35 ſimns, cum diuerſa ætate moriamur: ingratis ſuſcipies, Indicia Dei abyſſus multa. Et: O
Rom.11 altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam inſcrutabilia ſunt indicia eius, & in-
inueſtigabiles uiæ eius. Quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis cõſiliarius eius fuit?
Aetatum autem diuerſitas non mutat corporum ueritatem. cum enim corpora qnotidie no
ſtra fluant, & aut creſcant, aut decreſcant: ergo tot erimus homines, quot quotidie com-
mutamur: aut alius fui, cum decem annorum eſſem; alius, cum triginta; alius, cum quin
quaginta; alius, cum iam toro cano capite ſum? Igitur, iuxta eccleſiarum traditiones, &
Eph.4 apoſtolum Paulum, illnd eſt reſpondendum: quod in nirum perfectum, & in menſuram
ætatis plenitudinis Chriſti reſurrecturi ſumus, in qua & Adam Iudæi conditum autumant:
et Dominum ſaluatorem legimus ſurrexiſſe: & multa, quæ de utroque teſtamento in ſuffo
cationem hæretici protuli. Ex quo die ita cœpit hominem deteſtari, & omnes, qui eiuſdem
dogmatis erãt, ut eos uoce publica hoſtes Domini proclamaret. Et hæc dixi, non ut breui-
ter hæreſim confutarem, cui multis uoluminibus reſpondendum eſſet; ſed ut fidem tantæ
feminæ oſtenderem, quæ maluit inimicitias bominum ſubire perpetuas, quam Dei offen-
ſam amicitiis noxiis pronocare. Dicam ergo, ut cœperam: nihil ingenio eius docilius fuit.

Tarda erat ad loquendum, uelox ad audiendum, memot illius præcepti: Audi Iſrael, &
tace. Scripturas ſanctas tenebat memoriter. Et cum amaret hiſtoriam, & boc ueritatis di-
ceret fundamentum; magis tamen ſequebatur intelligentiam ſpiritualem; & hoc culmine
ædificationem animæ protegebat. Deniqne compulit me, ut uetus & nouum inſtrumentum
cum filia, me diſſerente, perlegeret. quod propter uerecundiam negans, propter aſſidui-
tatẽ tamen, & crebras poſtulationes eius præſtiti, ut docerem quod didiceram, non a me ipſo,
ideſt, a præſumptioue, peſſimo præceptore, ſed ab illuſtribus eccleſiæ uiris. Sicubi hæſita-
bam, & neſcire me iugenue confitebar; neqnaquam mihi uolebat acquieſcere; ſed iugi in-
terrogatione cogebat, ut e multis uariiſq. ſententiis, quæ mihi uideretur probabilior, indi-
carem. Loquar & aliud, quod forſitan æmulis uideatur incredibile. Hebræam linguam,
quam ego ab adoleſcentia multo labore ac ſudore ex parte didici, & infatigabili meditatio-
ne non deſero, ne ipſe ab ea deſerar, diſcere noluit, & conſecuta eſt; ita ut pſalmos Hebrai-
ce caneret, & ſermonem abſque ulla Latinæ linguæ proprietate perſonaret. qnod quidem
uſque hodie in ſancta filia eius Euſtochio cernimus: quæ ita ſemper adhæſit matri, & eius
obediuit imperiis, ut numquam abſque ea cubaret, numquam procederet, numquam ci-
bum caperet, ne unum quidem nummum haberet poteſtatis ſuæ, ſed & paternam, & ma-
ternam ſubſtantiolã a matre diſtribui pauperibus lætaretur; & pietatem in parentem, beredi
tatem maximam & diuitias crederet. Non debeo ſilentio præterite, quanto exultauerit gau
dio, quod Paulam, neptem ſuam, ex Læta & Toxotio genitã, immo uoto & futuræ uirgini-
tatis repromiſſione conceptam, audierat in cunis, & crepitaculis balbutiente lingua, alle-
luia cantare, auiæq. & amitæ nomina dimidiatis uerbis frangere. In hoc ſolo patriæ de-
ſiderium habuit, ut filium, nurnm, neptem renunciaſſe ſæculo, & Chriſto ſeruire co-
gnoſceret. quod & impetrauit ex parte. nam neptis Chriſti flammeo reſeruatur: nurus
æternæ ſe tradens pudicitiæ, ſocrus opera, fide, & eleemoſynis ſequitur, & Romæ cona-
tur exprimere, quod hieroſolymis illa compleuit. Quid agimus anima? cur ad mor-
tem eius ueuire formidas? Iamdudnm prolixior liber cuditur, dum timemus ad ultima
peruenire; quaſi, tacentibus nobis, & in laudibus illius occupatis, differri poſſit occu-
bitus. Hucuſqne proſperis nauigauimus uentis, & criſpantia maris æquora labens cari-
na ſulcauit: nunc in ſcopulos incurrit oratio; & tumentibus fluctuum motibus, præſens
Luc.8 utrique noſtrum intentatur naufragium, ita ut cogamur dicere: Præceptor ſaluos uos fac,
Pſal.43 perimus. Et illud: Exurge, ut quid obdormis Domine? Quis enim poſſit ſiccis oculis
Paulam narrare morientem? Incidit in grauiſſimam ualetudiuem: immo, quod optabat,
inuenit, ut nos deſereret, & plenius Domino inngeretur. In quo languore, Euſtochii fi-
liæ probata ſemper in matre pietas, magis ab omnibus comprobata eſt. ipſa aſſidere le-
ctulo, flabellum tenere, ſuſtentare caput, puluillum ſupponere, fricare pedes, mann ſto-
machum conſonere, mollia ſtrata componere, aquam calidam temperare, mappulam ap-
ponere, omnium ancillarum prænenire officia, &, quidquid alia feciſſet, de ſua mercede
putare ſubtractum. quibus illa precibus, quibus lamentis & gemitu inter iacentem ma-
trem & ſpecum Domini diſcurrit, ne priuaretut tanto contubernio, ne illa abſente uiue-
ret, ut eodem feretro portaretur? Sed o mortalium fragilis, & caduca natura; &, niſi Chri-
ſti fides nos extollat ad cælum, & æternitas animæ promittatur, cum beſtiis ac iumentis cor
porũ una condicio eſt. idem occubitus iuſto & impio, bono & malo, mundo ac immundo,
ſacri-

ſacrificanti & non ſacrificanti. ſicut bonus, ita & qui peccat. ſicut qui iurat, ita & is, qui
iuramentum metuit. ſimiliter & homines, & iumenta in fauillam & cinerem diſſoluun-
tur. Quid diu immoror, & dolorem meum differendo facio longiorẽ? Sentiebat prudentiſ-
ſima feminarum adeſſe mortem, &, frigente alia parte corporis atque membrorum, ſolum
animæ teporẽ in ſacro pectore palpitare: & nihilominus, quaſi ad ſuos pergeret, alienosq.
deſereret, illos uerſiculos ſuſurrabat: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habi- Pſal.25
tationis gloriæ tuæ. Et: Quam dilecta tabernacula tua Domine uirtutũ: concupiſcit & de- Pſal.83
ficit anima mea in atria Domini. Et: Elegi abiecta eſſe in domo Dei mei, magis quam ha-
bitare in tabernaculis peccatorum. Cumq. a me interrogaretur, cur taceret, cur nollet re-
ſpondere, an doleret aliquid: Græco ſermone reſpondit, nihil ſe habere moleſtiæ, ſed o-
mnia quieta & tranquilla perſpicere. Poſt hæc obmutuit, &, clauſis oculis, quaſi iam mor-
talia deſpiceret, uſque ad expirationem animæ eoſdem repetebat uerſiculos; ut, quod di-
cebat, uix audire poſſemus. digitumq. ad os tenens, crucis ſignum pingebat in labiis. De
fecerat ſpiritus, & anhelabat in mortem: animaq. erumpere geſtiens, ipſum ſtridorẽ, quo
mortalium uita finitur, in laudes Domini conuertebat. Aderant Hieroſolymarum & aliarũ
urbium epiſcopi, & ſacerdotũ inferioris gradus, ac leuitarũ innumerabilis multitudo. omne
monaſterium, uirginum & monachorum chori repleuerant. Statimq. ut audiuit ſponſum
uocantem: Surge, ueni proxima mea, ſpecioſa mea, columba mea: Quoniam ecce hiems Cant.2
tranſiit, & receſſit, pluuia abiit ſibi: Læta reſpondit: Flores uiſi ſunt in terra, tempus ſectio-
nis aduenit. Et: Credo uidere bona Domini in terra uiuentium. Exhinc nõ ululatus, non Pſal.26
planctus, ut inter ſæculi homines fieri ſolet, ſed pſalmorum linguis diuerſis examina con-
crepabant. Translataq. epiſcoporum manibus, & ceruicem feretro ſubiicientibus, cum alii
pontifices lampadas cereosq. præferrent, alii choros pſallentium ducerent, in media eccle-
ſia ſpeluncæ ſaluatoris eſt poſita. Tota ad funus eius Palæſtinarum urbium turba conuenit.
quem monachorum latentium in eremo cellula ſua tenuit? quam uirginum cubiculorum
ſecreta texerunt? Sacrilegum putabant, qui non tali feminæ ultimum reddidiſſet officium.
Viduæ, & pauperes, in exemplum Dorcadis, ueſtes ab ea præbitas oſtendebant. omnis in- Act.9
opum multitudo matrem, & nutriciam ſe perdidiſſe clamabat. quodq. mirum ſit, nihil
pallor mutauerat faciem; ſed ita dignitas quædam, & grauitas ora compleuerat, ut eam pu
tares non mortuam, ſed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, Syroq. ſermone pſalmi in
ordine perſonabant, non ſolum triduo, donec ſubter eccleſiam, & iuxta ſpecum Domini
conderetur, ſed per omnem hebdomadam, cunctis, qui uenerãt, ſuum funus, & proprias
credentibus lacrymas. Venerabilis uirgo filia eius Euſtochium, quaſi ablactata ſuper ma- Pſal.130
trem ſuam, abſtrahi a parente non poterat: deoſculari oculos, hærere uultui, totum cor-
pus amplexari, & ſe cum matre uelle ſepeliri. Teſtis eſt Ieſus, ne unum quidem nummũ
ab ea filiæ derelictum, ſed, ut ante iam dixi, derelictum magnum æs alienum, &, quod
his difficilius eſt, fratrum & ſororum immenſam multitudinem, quos & ſuſtentare arduum,
& abiicere impium eſt. Quid hac uirtute mirabilius, feminam nobiliſſimæ familiæ, magnis
quondam opibus, tanta fide omnia dilargitam, ut ad egeſtatem pene ultimam perueniret?
Iactent alii pecunias, & in corbonam Dei æra congeſta, funalibusq. aureis dona penden-
tia. nemo plus dedit pauperibus, quam quæ ſibi nihil reſeruauit. nunc illa diuitiis fruitur,
& iis bonis, quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt. No- Eſa.64
ſtram uicem dolemus, & inuidere potius gloriæ eius uidebimur, ſi uoluerimus diutius fle-
re regnantem. Secura eſto Euſtochium, magna hereditate ditata es. Pars tua Dominus; &,
quo magis gaudeas, mater tua longo martyrio coronata eſt. non ſolum enim effuſio ſangui
nis in confeſſione reputatur; ſed deuotæ quoque mentis ſeruitus immaculata, quotidia-
num martyrium eſt. Illa corona de roſis & uiolis plectitur, iſta de liliis. unde & in Cantico
ſcribitur canticorum: Fratruelis meus candidus, & rubicundus, & in pace, & in bello ea- Cant.5
dem præmia uincentibus tribuens. Mater, inquam, tua audiuit cum Abraham: Exi de ter Gen.12
ra tua, & de cognatione tua, & ueni in terram, quam oſtendam tibi. Et per Hieremiam
Dominum præcipientem: Fugite de medio Babylonis, & ſaluate animas ueſtras. Hæc au- Hier.50
tem exiit de terra ſua; et uſque ad diem mortis ſuæ non eſt reuerſa in Chaldæam; nec ollas 48
Aegypti, & uirulentias carnium deſiderauit; ſed choris comitata uirgineis, ciuis eſt ſalua- Exod.16
toris effecta; de paruula Bethlehem, cæleſtia regna conſcendens, dicit ad ueram Noemi:
Populus tuus, populus meus: & Deus tuus, Deus meus. Hunc tibi librum ad duas lu- Ruth 1
cubratiunculas, eodem, quem tu ſuſtines, dolore, dictaui. nam quotieſcumque ſtylum fi-
gere uolui, & opus exarare promiſſum; toties obriguerunt digiti, cecidit manus, ſenſus
elanguit.

elanguit. unde & inculta oratio notum ſcribentis abſque ulla elegantia & uerborum lepore teſtatur. Vale, o Paula, & cultoris tui ultimam ſenectutem orationibus iuua. Fides & opera tua Chriſto te ſociant: præſens facilius, quod poſtulas, impetrabis. Exegi monumentum tuum ære perennius, quod nulla deſtruere poſſit uetuſtas. incidi elogium ſepulcro tuo, quod huic uolumini ſubdidi; ut, quocumque noſter ſermo peruenerit, te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoſcat.

Sequitur titulus ſepulcri.

Scipio quam genuit, Pauli fudere parentes,
Gracchorum ſoboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo, Paulam dixere priores,
Euſtochii genitrix, Romani prima ſenatus
Pauperiem Chriſti, & Bethlehemitica rura ſecuta eſt.

In fronte ſpeluncæ.

Aſpicis anguſtum præciſa rupe ſepulcrum?
Hoſpitium Paulæ eſt, cæleſtia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriamq. relinquens,
Diuitias, ſobolem, Bethlehemiti conditur antro.
Hic præſepe tuum Chriſte, atque hic myſtica magi
Munera portantes, hominiq. deoq. dedere.

Dormiuit ſancta & beata Paula VII Kal. Febr. tertia ſabbati poſt ſolis occubitum. ſepulta eſt V Kal. earundem, Honorio Auguſto, ſexies & Areſtenio conſulibus. Vixit in ſancto propoſito Romæ annos quinque, Bethlehem annos uiginti. omne uitæ tempus impleuit annis quinquaginta ſex, menſibus octo, diebus uiginti, & uno.

ARGVMENTVM.

LVCINIVS, Bæticus natione, qui una cum Theodora uxore caſtam ducebat uitam, ſuis ſumptibus D. Hieronymi gregem adiuuerat, & ad ſancta Hieroſolymæ loca, ibi reliquum uitæ traducturus, nauigare ſtatuerat. Hieronymus nunc eum hortatur, ut in propoſito perſtet, &, quamprimum potuerit, adnauiget. interea opera quædam ſua, quæ poſtulauerat, una cum quattuor cilicioli, & Eſaiæ codice, litteris iungens, ad eum mittit.

HIERONYMVS AD LVCINIVM.

EPISTOLA XXVIII.

NEC opinanti mihi ſubito litteræ tuæ redditæ ſunt: quæ quanto inſperatæ, tan-
to gaudiorum plenæ, quieſcentem animam ſuſcitarunt; ut ſtatim amore com-
Pſal.54 plecterer, quem oculis ignorabam; & illud mecum tacitus muſſitarem: Quis
dabit mihi pennas, ſicut columbæ? & uolabo, & requieſcã; ut inueniat, quem
Matth.8 diligit, anima mea. Vere nunc in te ſermo Dominicus completus eſt: Multi ab oriente &
Act.10 occidente uenient, & recumbent in ſinu Abrahæ. Cornelius, centurio cohortis Italicæ,
Rom.15 iam tunc Lucinii mei præfigurabat fidem. Apoſtolus Paulus ſcribens ad Romanos, Cum,
inquit, in Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quod præteriens uideam uos, & a uobis deducar illuc: tantis fluctibus approbauit, quid de illa prouincia quæreret. In breui tempore
ab Hieroſolymis uſque ad Illyricum euangelii iaciens fundamenta, Romam uinctus ingre-
Act.28 ditur; ut uinctos ſuperſtitionis erroribus liberos faciat. Manet in hoſpitio cõducto per bien
nium, ut nobis utriuſque inſtrumenti æternam reddat domum. Piſcator hominum, miſſo
rete apoſtolico, te quoque quaſi pulcherrimum Auratam inter innumera piſcium genera
Iob 40 traxit ad litus. Reliquiſti amaros fluctus, ſalſos gurgites, fiſſuras montium, & Leuiathan
regnantem in aquis, cum Ieſu deſerta expetens contempſiſti, ut poſſis illud propheticum
Pſal. 62 canere: In terra deſerta, & in inuio, & inaquoſo, ſic in ſancto apparui tibi. Et iterum: Ecce
Pſal. 54 elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Expectabam eum, qui ſaluum me fecit a puſillani
mitate ſpiritus & tempeſtate. Obſecro ergo te, & moneo parentis affectu, ut, qui Sodomã
Gen.19 Luc.9 reliquiſti, ad montana feſtinans, poſt tergum ne reſpicias: ne aratri ſtiuam, ne fimbriam
Cant.5 ſaluatoris, ne cincinnos eius, noctis rore madefactos, quos ſemel tenere cœpiſti, aliquan-
Matth.24 do dimittas: ne de tecto uirtutum priſtina quæſiturus ueſtimenta deſcendas: ne de agro re-
Gen.13 uertaris domum: ne campeſtria cum Loth & amœna hortorum diligas: quæ non irrigantur
de

de cælo, ut terra ſancta, ſed de turbido flumine Iordanis, poſtquã dulces aquas maris mor
tui commixtione mutauit. Cœpiſſe, multorum eſt; ad culmen perueniſſe, paucorum. Qui
in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit brauium. At contra de nobis 1. Cor. 6
dicitur: Sic currite, ut apprehendatis. Non eſt inuidus agonothera noſter: nec alterius pal 1. Cor. 9
ma alteri parat ignominiam. omnes athletas ſuos deſiderat coronari. Gaudet anima mea,
& magnitudine lætitiæ rem mæroris patior. Ruth in lacrymas uerba prorumpunt. Zachæus Ruth 1
publicanus ad unius horæ conuerſionẽ, hoſpitem habere meruit ſaluatorem. Martha & Ma- Luc. 19
ria, conuiuio præparato, Dominum ſuſcepere. Meretrix lauat fletibus pedes, & unguentis Ioan. 12
bonorum operum Dominici corporis dedicat ſepulturam. Simon leproſus inuitat magiſtrũ Luc. 7
cum diſcipulis, & non contemnitur. Abrahæ dicitur: Egredere de terra tua, & de cognatio Mar. 14
ne tua, & de domo patris tui; & uade in terram, quam monſtrauero tibi. relinquit Chal- Gen. 12
dæam, relinquit Meſopotamiam: quærit, quod neſcit; ne perdat, quod inuenerat. non
enim arbitratus eſt ſimul ſe habere poſſe & patriam & Dominũ, ſed iam tunc illud prophe-
tæ Dauid opere complebat: Aduena ego ſum apud te, & peregrinus, ſicut omnes patres Pſal. 38
mei. Hebræus, ideſt, περάτης, atque tranſitor, dum non eſt præſenti uirtute contentus, ſed
præteritorum obliuiſcens, in futurũ ſe extendit, & ſcit illud: Ibunt de uirtute in uirtutem: Pſal. 83
myſticum ſortitus eſt nomen, & uiam tibi aperuit, quo modo nõ quæras ea, quæ tua ſunt,
ſed quæ aliena: & illos putes parentes, fratres, affines atque cognatos, qui tibi in Chriſto
copulati ſunt. Mater, inquit, mea, & fratres mei ſunt hi, qui faciunt uoluntatẽ patris mei. Matth. 12
Habes tecum prius in carne, nunc in ſpiritu ſociam, de coniuge germanam, de femina ui-
rum, de ſubiecta parem; quæ ſub eodem iugo ad cæleſtia ſimul regna feſtinat. Cauta rei fa-
miliaris diſpenſatio, & ad calculos rediens, non cito deponitur. Ioſeph cum tunica Aegy- Gen. 39
ptiam effugere non potuit. Adoleſcens ille, qui opertus ſindone ſequebatur Ieſum, quia ten Mar. 14
tus fuerat a miniſtris, terrenum abiiciens operimentum, nudus euaſit. Helias igneo curru 4. Reg. 2
raptus ad cælum, meloten reliquit in terris. Heliſæus boues & iuga prioris operis uertit in uo 3. Reg. 19
ta. Loquitur ſapientiſſimus uir: Qui tangit picem, inquinabitur ab ea. Quamdiu uerſamur Eccli. 13
in rebus ſæculi, & anima noſtra poſſeſſionum ac redituũ procuratione deuincta eſt, de Deo
libere cogitare non poſſumus. Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate, aut quæ ſo- 2. Cor. 6
cietas lucis ad tenebras? qui conſenſus Chriſti ad Belial? quæ pars fideli cum infideli? Non
poteſtis, inquit Dominus, Deo ſeruire, & mammonæ. Aurum deponere, incipientium Matth. 6
eſt, non perfectorum. fecit hoc Crates Thebanus, fecit Antiſthenes. ſe ipſum offerre Deo,
proprie Chriſtianorum eſt, & apoſtolorum: qui duo cum uidua paupertatis ſuæ in gazophy Luc. 21
lacium æra mittentes, totum cenſum, quem habuerunt, Domino tradiderunt, & meren-
tur audire: Sedebitis ſuper duodecim ſolia, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Hæc, & ipſe Matth. 19
intelligis, quo animo replicem, & quod ſub aliis uerbis te ad ſanctorum locorum inuitem
habitaculum. Abundantia tua multorum inopiam ſuſtentauit; ut & horum diuitiæ in tuam
indigentiam redundarent. Feciſti tibi amicos de iniquo mammona, qui te reciperent in æ- Luc. 16
terna tabernacula. Laudanda res, & apoſtolicorum temporũ uirtutibus coæquanda; quan-
do, uenditis poſſeſſionibus ſuis, credentes afferebant pecunias, atque fundebant ante pe- Act. 4
des apoſtolorum, oſtendentes auaritiam eſſe calcandam. Sed Dominus magis quærit ani-
mas credentium, quã opes. Legimus: Redemptio animæ uiri, propriæ diuitiæ. Poſſumus Prou. 13
quidem diuitias proprias intelligere, quæ non de alieno, non de rapinis ſunt: iuxta illud:
Honora Deum de tuis iuſtis laboribus. ſed melior eſt intelligentia, ut diuitias proprias co- Prou. 3
gnoſcamus theſauros abſconditos, quos nec fur poſſit ſuffodere, nec latro uiolentus eripe- Luc. 12
re. Opuſcula mea, quæ non ſui merito, ſed tua bonitate deſiderare te dicis, ad deſcriben
dum hominibus tuis dedi, & deſcripta uidi in chartaceis codicibus; ac frequenter monui,
ut conferrent diligentius, & emendarent. Ego enim tanta uolumina, præ frequentia com-
meantium, & peregrinorum turbis, relegere non potui: & ut ipſi probauere præſentes, lon
go tentus incommodo, uix diebus quadrageſimæ, quibus ipſi proficiſcebantur, reſpirare
cœpi. unde, ſi paragrammata repereris, uel minus aliqua deſcripta ſunt, quæ ſenſum legen
tis impediant; non mihi debes imputare, ſed tuis, & imperitiæ notariorum, librariorumq.
incuriæ; qui ſcribunt, non quod inueniunt, ſed quod intelligunt; &, dum alienos errores
emendare nituntur, oſtendunt ſuos. Porro Ioſephi libros, & ſanctorum Papiæ & Polycar-
pi uolumina, falſus ad te rumor pertulit, a me eſſe translata: quia nec otii mei, nec uirium
eſt, tantas res eadem in alteram linguam exprimere uenuſtate. Origenis & ſancti Didymi
pauca tranſtulimus, uolentes noſtris ex parte oſtendere, quid Græca doctrina retineret. Ca
nonem Hebraicæ ueritatis, excepto Heptateucho, quem nunc in manibus habeo, pueris

tuis & notariis dedi deſcribendum. Septuaginta interpretum editionem & te habere non
dubito, & ante annos plurimos diligentiſſime emendatam, ſtudioſis tradidi: nouum teſta-
mentum Græcæ reddidi auctoritati. ut enim ueterum librorum fides de Hebræis uolumi-
nibus examinanda eſt, ita nouorum Græci ſermonis normam deſiderat. De ſabbato quod
quæris, utrum ieiunandum ſit; & de euchariſtia, an accipienda quotidie, quod Romanæ
eccleſiæ & Hiſpaniæ obſeruare perhibentur: ſcripſit quidem & Hippolytus, uir diſertiſſimus,
& carptim diuerſi ſcriptores e uariis auctoribus edidere: ſed ego illud te breuiter admonen-
dum puto, traditiones eccleſiaſticas, præſertim quæ fidei non officiant, ita obſeruandas, ut
a maioribus traditæ ſunt; nec aliorum conſuetudinem aliorum cõtrario more ſubuerti. at-
Act.13.20 que utinam omni tempore ieiunare poſſimus; quod in Actibus apoſtolorum diebus Pente
(27 coſtes & die Dominico, apoſtolum Paulum, & cum eo credentes feciſſe legimus. Nec ta-
men Manichææ hæreſeos accuſandi ſunt, cum carnalis cibus præferri non debuerit ſpiritua-
li. Euchariſtiam quoque abſque condemnatione noſtri, & pungente conſcientia, ſemper
Pſal. 33 accipere, & pſalmiſtam audire, dicentem: Guſtate, & uidete, quoniam ſuauis eſt Domi-
Pſal. 44 nus, & cum eo canere: Eructauit cor meum uerbum bonum. Nec hoc dico, quod Domini-
cis diebus ieiunandum putem, & contextas quinquaginta diebus ferias auferam: ſed una-
quæque prouincia abundet in ſenſu ſuo, & præcepta maiorum leges apoſtolicas arbitretur.
Duo palliola, & amphimallum de tuis uſibus uel utenda, uel ſanctis danda ſuſcepi. Ego in-
ſignia paupertatis, & quotidianæ ſymbolia pænitentiæ, tibi & ſorori tuæ miſi, quattuor cili
ciola apta propoſito & uſibus ueſtris, & codicẽ, hoc eſt uiſiones Eſaiæ ualde obſcuriſſimas,
quas nuper hiſtorica explanatione diſſerui: ut, quotieſcumque mea opuſcula uideris, to-
Hier. 10 ties amici dulciſſimi recordatus, nauigationem, quam parumper diſtuleras, pares. Et quia
Pſal. 36 non eſt in homine uia eius, & a Domino greſſus hominis diriguntur: ſi forte, quod procul
abſit, aliquid fuerit impedimenti; quæſo, ut, quos caritas iungit, terrarum longitudo
non ſeparet, & abſentem Lucinium noſtrum, ſemper præſentem litterarum uiciſſitudine
ſentiamus.

ARGVMENTVM.

LVCINIVS Bæticus, ad quem ſuperior extat epiſtola, dum eſſet in procinctu pergendi in Bethlehem, obiit. D. Hieronymus Theodorã uxorem, cũ qua, uti cum ſorore, caſte uiuebat, nunc conſolatur, et Lucinij laudes deſcribit.

HIERONYMVS AD THEDORAM.

epitaphium Lucinii Bætici.

EPISTOLA XXIX.

LVGVBRI nuncio conſternatus ſuper ſancti & uenerabilis mihi dormitione
Lucinii, uix breuem epiſtolam dictare potui: non quod eius uicem doleam,
Exo.3 quem ſcio ad meliora tranſiſſe, dicente Moyſe: Tranſiens uidebo uiſionẽ hanc
magnã: ſed quo torquear deſiderio, nõ meruiſſe me eius uiri uidere faciem, quẽ
in breui tempore huc uenturum eſſe credebam. Verũ eſt illud ſuper neceſſitate mortis pro-
phetale uaticinium, quod fratres diuidat, & cariſſima inter ſe nomina crudelis & dura diſ-
ſociet. Sed habemus conſolationem, quia Domini uoce iugulatur, per quem ad eam dici-
Oſee 13 tur: Ero mors tua o mors, ero morſus tuus inferne. Et in conſequentibus: Adducet uren-
tem uentum Dominus de deſerto aſcendentem, qui ſiccabit omnes uenas eius, & deſola-
Eſa. 11 bit fontem illius. Exiuit enim uirga de radice Ieſſe, & flos de uirginali frutice pullulauit.
Cant. 2 Qui loquitur in Cantico canticorũ: Ego flos campi, & lilium conuallium. Flos noſter mor
tis interitus: ideoq. & mortuus eſt, ut mors illius morte moreretur. Quod autem de deſer-
to dicitur adducendus, uirginalis uterus demonſtratur, qui abſque coitu & ſemine uiri
Deum nobis fudit infantem; qui calore Spiritus ſancti exiccaret fontes libidinum, & cane-
Pſal. 62 ret in pſalmo: In terra deſerta, & inuia, & inaquoſa, ſic in ſancto apparui tibi. Aduerſum
ergo mortis duritiam, & crudeliſſimam neceſſitatem hoc ſolatio erigimur, quod breui ui-
ſuri ſumus eos, quos dolemus abſentes. Neque enim mors, ſed dormitio, & ſomnus ap-
1. Theſſ. 4 pellatur. unde & beatus Apoſtolus uetat de dormientibus contriſtari: ut, quos dormire

nouimus

nouimus, ſuſcitari poſſe credamus, & poſt digeſtum ſoporem uigilare cum ſanctis, & cum
angelis dicere: Gloria in excelſis Deo, & iu terra pax hominibus bonæ uoluntatis. In cælo, Luc.2
ubi non eſt peccatum, gloria eſt, & perpetua laus, & indefeſſa præconia. In terra autem,
uhi ſeditio, bella, atque diſcordiæ, pax imprecanda eſt, & pax nou in omnibus, ſed in his,
qui honæ uoluntatis ſunt, & ſalutationem audiunt Apoſtolicam: Gratia uohis & pax a Deo 1.Petr.1
patre, & Domino uoſtro Ieſu Chriſto multiplicetur: ut in pace ſit locus eius, & habitatio Pſah.75
eius in Sion, ideſt, iu ſpecula, iu ſublimitate dogmatum atque uirtutum, iu anima creden Matth.18
tis: cuius quotidie angelus uidet faciem Del, & reuelato nultu, gloriam Dei contempla- 2.Cor.3
tur. Vude, obſecro te, & currentem, ut aiunt, impello, ut Lucinium tuum deſideres qui-
dem ut fratrem, ſed gaudeas regnare cum Chriſto, quia raptus eſt, ne malitia immutaret Sap.4
mentem eius. placita enim erat Deo anima illius, & iu hreui ſpatio tempora multa comple
uit. Nos dolendi magis, qui quotidie ſtamus in prælio peccatorum, uitiis ſordidamur, ac-
cipimus uulnera, & de otioſo uerbo reddituri ſumus ratiouem. Ille iam ſecurus & uictor te Matth.12
aſpicit de excelſo, & fauet laboranti: & iuxta ſe locum præparat, eodem amore & eadem ca
ritate, qua, oblitus officii couiugalis, In terra quoque ſororem te habere cœperat, immo
tu illum fratrem: quia caſta coniunctio ſexum nõ habet uuptialem. Et ſi adhuc in carne po-
ſiti & renati iu Chriſto, non ſumus Græcus & barbarus, ſeruus & liber, maſculus & femina, Gal.3
ſed omnes in eo unum ſumus: quanto magis, cum corruptiuum hoc iuduerit incorruptio- 1.Cor.15
nem, & mortale hoc induerit immortalitatem, nou nubent, neque nuhentur, ſed erunt
ſicut angeli in cælis? Quando dicit; Non uuhent, ueque uubentur, ſed eruut ſicut angeli Matth.22
in cælis; non natura & ſubſtantia corporum tollitur, ſed gloriæ magnitudo mõſtratur. ue-
que enim ſcriptum eſt, erunt angeli, ſed, Sicut angeli. ubi ſimilitudo promittitur, ueritas
denegatur. Erunt, iuquit, ſicut angeli, ideſt, ſimiles augelorum: ergo homines eſſe non
deſinent. Iuclyti quidem, & angelico ſplendore decorati, ſed tamen homines: ut apoſto-
ſtolus apoſtolus ſit, & Maria Maria; & cõfundatur hæreſis; quæ ideo iucerta & magna pro-
mittit, ut, quæ certa & moderata ſunt, auferat. Et quia hæreſeos ſemel fecimus mentio-
nem; qua Lucinius uoſter digne eloquentiæ tuba prædicari poteſt? qui, ſpurciſſima per Hi
ſpanias Baſilidis hæreſi ſæuiente, &, inſtar peſtis & morbi, totas intra Pyrenæum & ocea-
num uaſtante prouincias, fidei eccleſiaſticæ tenuit puritatem, nequaquã ſuſcipiens Arma-
gil, Barbelon, Abraxas, Balſamum, & ridiculum Leuſiboram, ceteraq. magis portenta,
quam nomina; quæ, ad imperitorum & muliercularum animos concitandos, quaſi de He-
braicis fontibus hauriunt, barbaro ſimplices quoſque terrentes ſouo; ut, quod uon intelli-
gunt, plus mirentur. Refert Hirenæus, uir apoſtolicorum temporum, & Papiæ, auditoris
euangeliſtæ Ioannis, diſcipulus, epiſcopus eccleſiæ Lugdunenſis, quod Marcus quidam,
de Baſilidis gnoſtici ſtirpe deſcendens, primũ ad Gallias ueuerit; & eas partes, per quas Rho
danus & Garũna fluunt, ſua doctrina maculauerit; maximeq. uobiles feminas, quædam in
occulto myſteria repromittens, hoc errore ſeduxerit, magicis artibus, & ſecreta corporum
uoluptate amorem ſui cõcilians; inde, Pyrenæum trãſiens, Hiſpanias occuparit; & hoc ſtu
dii hahuerit, ut diuitum domos, & in ipſis feminas maxime appeteret; quæ ducuntur ua-
riis deſideriis, ſemper diſcentes, & uumquam ad ſcieutiam ueritatis peruenientes. Hoc ille 2.Tim.3
ſcripſit ante annos circiter trecentos, et ſcripſit in iis libris, quos aduerſus omues hæreſes
doctiſſimo & eloquentiſſimo ſermone compoſuit. Ex quo perpendat prudentia tua, qua Lu
cinius noſter laude ſit diguus; qui clauſit aurem, ne audiret iudicium ſanguinis; & omuem
ſubſtantiam ſuam diſperſit, & dedit pauperihus, ut iuſtitia eius maneret in æternum: nec Pſal.111
patriæ ſuæ largitate contentus, miſit Hieroſolymarum & Alexandrinæ eccleſiæ tautum auri,
quanto multorum poſſit inopiæ ſuhueniri. quod cum multi mirentur, & prædicent; ego in
illo magis laudabo feruorem, & ſtudium ſcripturarum. quo ille deſiderio opuſcula noſtra
flagitauit; &, miſſis ſex notariis, quia in hac prouincia Latini ſermonis ſcriptorumq. penu-
ria eſt, deſcribi ſibi fecit, quæcumque ab adoleſcẽtia uſque in præſeus tempus dictauimus?
non nos honorauit, qui paruuli & minimi Chriſtianorum omnium ſumus, &, oh conſcien
tiã peccatorum, Bethlehemitici ruris ſaxa incolimus; ſed Chriſtum, qui honoratur iu ſer-
uis ſuis, & apoſtolis repromittit, dicens: Qui uos recipiunt me recipiunt: et qui me reci- Matth.10
piunt, recipiunt eum, qui me miſit. Itaque, cariſſima filia, hanc epiſtolam amoris mei in il
lum haheto epitaphium; & quidquid poſſe me ſcieris in opere ſpirituali, audacter impera;
ut ſciant ſæcula poſt futura, eum, qui dicit in Eſaia: Poſuit me ut ſagittam electam, iu pha Eſa.49
retra ſua aſcondit me: duos uiros, tantis maris atque terrarum inter ſe ſpatiis ſeparatos, ſuo
acumine

acumine uulneraſſe; ut, cum mutuo in carne ſe neſciant, amore ſpiritus copulentur. Sub-
ſcriptio. Sanctam te corpore & ſpiritu ſeruet ille Samarites, ideſt, ſeruator & cuſtos, de quo
Pſal. 120 in pſalmo ſcribitur: Non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael: ut Hir, qui inter-
Dan. 4 pretatur uigil, qui deſcendit ad Danielē, ad te quoque ueniat, & poſſis dicere: Ego dormio,
Cant. 5 & cor meum uigilat.

ARGVMENTVM.

FABIOLAM, *nobilem Romanam, quæ, uiro ob adulteriū dimiſſo, alteri perperam nupſit, nunc D. Hieronymus laudat, quod, poſt errorem publica pœnitentia elutum, ad Chriſtum conuerſa, ſanctam traduxerit uitam, &, cunctis facultatibus ſuis in pauperes diſtributis, poſt reditum ex ſanctis Hieroſolymæ locis obierit.*

HIERONYMVS AD OCEANVM.

epitaphium Fabiolæ.

EPISTOLA XXX.

PLVRES anni ſunt, quod ſuper dormitione Blæſillæ Paulam, uenerabilem feminam, recenti adhuc uulnere, conſolatus ſum. quartæ æſtatis circulus uoluitur, ex quo, ad Heliodorum epiſcopum Nepotiani ſcribens epitaphium, quidquid habere potui uirium, in illo tunc dolore conſumpſi. ante hoc ferme biennium Pammachio meo pro ſubita peregrinatione Paulinæ breuem epiſtolam dedi, erubeſcens ad diſertiſſimum uirum plura loqui, & ei ſua ingerere; ne non tam conſolari amicum uiderer, quam ſtulta iactantia docere perfectum. nunc mihi, fili Oceane, uolenti, & ultro appetenti, debitum munus imponis; quod pro nouitate uirtutum, ueterē materiam nouam faciam. in illis enim uel parentis affectus, uel mæror auunculi, uel deſiderium mariti temperandum fuit, &, pro diuerſitate perſonarum, diuerſa de ſcripturis adhibenda medicamina. in præſentiarum tradis mihi Fabiolam, laudem Chriſtianorum, miraculum gentilium, luctum pauperum, ſolatium monachorum. Quidquid primum arripuero, ſequentium comparatione uileſcit. Ieiunium prædicem? ſed præualeſcunt eleemoſynæ. Humilitatem laudem? ſed maior eſt fidei ardor. Dicam appetitas ſordes, &, in condemnationem ueſtium ſericarum, plebeium cultum, & ſeruilia indumenta quæſita? plus eſt animum depoſuiſſe, quam cultum. difficilius arrogantia, quam auro, caremus, & gemmis. his enim abiectis, interdum glorioſis tumemus ſordibus, & uendibilem paupertatem populari auræ offerimus. Cælata uirtus, & conſcientiæ fota ſecreto, Deum ſolum iudicem reſpicit. Vnde nouis mihi eſt efferenda præconiis &, ordine rhetorum prætermiſſo, tota de confeſſionis ac pænitentiæ incunabulis aſſumenda. Alius forſitan, ſcholæ memor, Q. Maximum, Vnus qui nobis cunctando reſtituit rem, & totam Fabiorum gentem proferret in medium: diceret pugnas: deſcriberet prælia: & per tãtæ nobilitatis gradus Fabiolam ueniſſe iactaret: ut, quod in uirga non poterat, in radicibus demonſtraret. Ego, diuerſorii Bethlehemitici, & præſepis Domini amator, in quo uirgo puerpera Deum fudit infantē, ancillam Chriſti non de nobilitate ueteris hiſtoriæ, ſed de eccleſiæ humilitate producam. Et quia ſtatim in principio quaſi ſcopulus quidam, & procella mihi obtrectatorum eius opponitur, quod, ſecundum ſortita matrimonium, primum reliquerit: non laudabo conuerſam, niſi prius ream abſoluero. Tanta prior maritus uitia habuiſſe narratur, ut ne ſcortum quidem & uile mancipium ea ſuſtinere poſſet. quæ ſi uoluero dicere, perdam uirtutem feminæ; quæ maluit culpam ſubire diſſidii, quam corporis ſui infamare partem, & maculas eius detege-
Matth. 5 re. hoc ſolum proferam, quod uerecundæ matronæ & Chriſtianæ ſatis eſt. Præcepit Domi-
1. Cor. 7 nus uxorem non debere dimitti, excepta cauſa fornicationis, &, ſi dimiſſa fuerit, manere
innuptam. Quidquid uiris iubetur, hoc conſequenter redundat in feminas. neque enim
1. Cor. 6 adultera uxor dimittenda eſt, & uir mœchus retinendus. Si, qui meretrici iungitur, unum
corpus facit: ergo, & quæ ſcortatori impuroq. ſociatur, unū cum eo corpus efficitur. Aliæ ſunt leges Cæſarū, aliæ Chriſti: aliud Papinianus, aliud Paulus noſter præcipit. apud illos uiris impudicitiæ frena laxantur; &, ſolo ſtupro atque adulterio condemnato, paſſim per lupanaria & ancillulas libido permittitur; quaſi culpam dignitas faciat, non uoluntas:

apud

apud nos, quod non licet feminis, æque non licet uiris; & eadem ſeruitus pari condicione
cenſetur. Dimiſit ergo, ut aiunt, uitiolum: dimiſit illius & illius criminis noxium: dimiſit,
pene dixi, quod, clamante uicinia, uxor ſola non prodidit. Sin autem arguitur, quare,
repudiato marito, non innupta permanſerit: facile culpam fatebor, dum tamen referam ne
ceſſitatem. Melius eſt, inquit Apoſtolus, nubere, quam uri. Adoleſcentula erat, uiduita 1.Cor.7
tem ſuam ſeruare non poterat. uidebat aliam legem in membris ſuis repugnantẽ legi men- Rom.7
tis ſuæ, & ſe uinctam & captiuam ad coitum trabi. melius arbitrata eſt, aperte cõfiteri imbe
cillitatem ſuã, & umbram quandam miſerabilis ſubire cõiugii, quam ſub gloria uniuiræ ope
ra exercere meretricũ. Idem Apoſtolus uult uiduas adoleſcentulas nubere, filios procreare, 1.Tim.5
nullam dare occaſionẽ aduerſario maledicti gratia: & protinus, cur hoc uelit, exponit: Iam
enim quædam abierunt retro poſt ſatanam. Igitur & Fabiola, quia perſuaſerat ſibi, & puta
bat a ſe uirum iure dimiſſum, nec euangelii uigorẽ nouerat, in quo nubendi uniuerſa cau-
ſatio, uiuentibus uiris, feminis amputatur; dum multa diaboli uitat uulnera, unum incauta
uulnus accepit. Sed quid ego in abolitis & antiquis moror, quærens excuſare culpam, cu-
ius pænitentiam ipſa confeſſa eſt? Quis hoc crederet, ut, poſt mortẽ ſecundi uiri in ſemet ip
ſam reuerſa, quo tempore ſolent uiduæ negligẽtes, iugo ſeruitutis excuſſo, agere ſe liberius,
adire balneas, uolitare per plateas, uultus circumferre meretricis, ſaccum indueret; ut erro
rem publice fateretur; &, tota urbe ſpectante Romana, ante diem Paſchæ in baſilica quon-
dam Laterani, qui Cæſariano truncatus eſt gladio, ſtaret in ordine pænitentium, epiſcopo,
presbyteris, & omni populo collacrymantibus; ſparſum crinem, ora lurida, ſqualidas ma-
nus, ſordida colla ſubmitteret? Quæ peccata fletus iſte nõ purget? quas inueteratas macu-
las hæc lamenta non abluant? Petrus trinam negationẽ trina confeſſione deleuit. Aaron ſa Ioan.21
crilegium, ob conflatum ex auto uituli caput, fraternæ correxere preces. Dauid, ſancti & Exod.32
manſuetiſſimi uiri, homicidium pariter & adulterium ſeptem dierum emendauit fames. ia- 2.Reg.12
cebat in terra; uolutabatur in cinere; &, oblitus regiæ poteſtatis, lumen quærebat in tene 12
bris: illumq. tantum reſpiciens, quem offenderat, lacrymali uoce dicebat: Tibi ſoli pecca- Pſal.50
ui, & malum coram te feci. Et: Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali con-
firma me. Atque ita factum eſt, ut, qui me prius docuerat uirtutibus ſuis, quo modo ſtans
non caderem, doceret per pænitentiam, quo modo cadens reſurgerem. Quem tam impium
legimus inter reges, quã Achab, de quo ſcriptura dicit: Non fuit alius talis ut Achab: qui 3.Reg.21
uenundatus eſt, ut faceret malum in conſpectu Domini? Hic cum propter ſanguinem Na-
buthæ correptus fuiſſet ab Helia, & audiſſet iram Domini per prophetam: Occidiſti, & in-
ſuper poſſediſti: & ecce ego inducam ſuper te malum, & demetam poſteriora tua: & reli-
qua: ſcidit ueſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam: ieiunabatq. in ſacco, & ambula
bat demiſſo capite. Tunc factus eſt ſermo Dei ad Heliam Theſbyten, dicens: Nonne ui-
diſti Achab humiliatum coram me? quia ergo humiliatus eſt mei cauſa, non inducam ma-
lum in diebus eius. O felix pænitentia; quæ ad ſe Dei traxit oculos; quæ furentem ſenten-
tiam Dei, confeſſo errore, mutauit. Hoc idem & Manaſſen in Paralipomenon, & Niniuen 2.Par.33
feciſſe, legimus in propheta, publicanum quoque in euangelio. e quibus primus non ſo- Ion.3.4
lum indulgentiam, ſed & regnum recipere meruit: alter impendentem Dei fregit iram: ter Luc.18
tius, pectus uerberans pugnis, oculos non leuabat ad cælum. et multo iuſtificatior receſſit
publicanus humili confeſſione uitiorum, quam phariſæus ſuperba iactatione uirtutum.
Non eſt loci huius, ut, pænitentiam prædicem, &, quaſi cõtra Montanum Nouatumq. ſcri
bens, dicam illam hoſtiam Domino eſſe placabilem: Et, Sacrificium Deo, ſpiritum contri Pſal.50
bulatũ: Et, Malo pænitentiam peccatoris, quã mortem: Et, Exurge, exurge Hieruſalem: Ezech.18
& multa alia, quæ prophetarum clangunt tubæ. hoc unum loquar, quod & legentibus uti- Eſa.60
le ſit, & præſenti cauſæ cõueniat. Non eſt confuſa Dominum in terris, & ille eam non con Luc.9
fundet in cælo. Aperuit cunctis uulnus ſuum, & decolorem in corpore cicatricem flens Ro
ma conſpexit. Diſſuta habuit latera, nudum caput, clauſum os. Non eſt ingreſſa eccleſiam
Domini, ſed extra caſtra cum Maria ſorore Moyſi, ſeparata cõſedit; ut, quam ſacerdos eie Num.12
cerat, ipſe reuocaret. Deſcendit de ſolio deliciarum ſuarũ, accepit molam, fecit farinã, & Eſa.47
diſcalciatis pedibus, tranſiuit fluenta lacrymarum. ſedit ſuper carbones ignis. hi ei fuere in
adiutorium. Faciẽ, per quã ſecundo uiro placuerat, uerberabat: oderat gemmas, linteami-
na uidere nõ poterat, ornamenta fugiebat. ſic dolebat, quaſi adulterium cõmiſiſſet; & mul
tis impendiis medicaminum unum uulnus ſanare cupiebat. Diu morati ſumus in pæniten
tia: in qua, uelut in uadoſis locis, reſedimus, ut maior nobis & abſque ullo impedimen-
to ſe laudum eius campus aperiret. Recepta ſub oculis omnis eccleſiæ communione, quid

Eccl.11 fecit? Scilicet in die bona malorum nō oblita eſt; & poſt naufragium rurſum tentare noluit
pericula nauigandi. quin potius omnem cenſum, quem habere poterat, (erat autem am-
pliſſimus, & reſpondens generi eius) dilapidauit, ac uendidit; & in pecuniam congrega-
tum, uſibus pauperum præparauit; & prima omnium νοσοκομεῖον inſtituit, in quo ægrotan-
tes colligeret de plateis, & conſumpta languoribus atque inedia miſerorum membra foue-
ret. Deſcribam ego nunc diuerſas hominum calamitates, truncas nares, effoſſos oculos, ſe-
miuſtos pedes, luridas manus, tumentes aluos, exile femur, crura turgentia, & de exeſis
ac putridis carnibus uermiculos bullientes? Quoties morbo regio & pedore confectos hu-
meris ſuis ipſa portauit? quoties lauit purulentam uulnerum ſaniem, quam alius aſpicere
non ualebat? Præbebat cibos propria manu, & ſpirās cadauer ſorbitiunculis irrigabat. Scio
multos diuites & religioſos, ob ſtomachi anguſtiam, exercere huiuſmodi miſericordiā per
aliena miniſteria, & clementes eſſe pecunia, non manu. quos equidem non reprobo; & te-
neritudinem animi nequaquam interpretor infidelitatem: ſed, ſicut imbecillitati ſtomachi
ueniam tribuo, ſic perfectæ mentis ardorem in cælum laudibus fero. Magna fides iſta con-
Luc.16 temnit. Scit, quid in Lazaro diues purpuratus aliquando non fecerit, quali ſuperba mens
retributione damnata ſit. Ille, quē deſpicimus, quē uidere nō poſſumus, ad cuius intuitū
nobis uomitus erumpit, noſtri ſimilis eſt, de eodem nobiſcum formatus eſt luto, iiſdem cō
pactus elementis. quidquid patitur, & nos pati poſſumus. uulnera eius exiſtimemus pro-
pria: & omnis animi in alterum duritia, clementi in noſmetipſos cogitatione frangetur.
Non, mihi ſi linguæ centum ſint, oraq. centum, Ferrea uox, Omnia morborum percur-
rere nomina poſſim, Quæ Fabiola in tanta miſerorum refrigeria cōmutauit, ut multi pau-
perum ſani languentibus inuiderent. Quamquam illa ſimili liberalitate erga clericos, & mo
nachos, ac uirgines fuerit. Quod monaſterium non illius opibus ſuſtentatum eſt? quē nu-
dum, & clinicum non Fabiolæ ueſtimenta texerunt? in quorum ſe indigentiam non effudit
præceps & feſtina largitio? Anguſta miſericordiæ eius Roma fuit. peragrabat ergo inſulas,
& totum Etruſcum mare; Volſcorumq. prouinciam, & reconditos curuorum litorum ſi-
nus, in quibus monachorum conſiſtunt chori, uel proprio corpore, uel tranſmiſſa per ui-
ros ſanctos ac fideles munificentia, circumibat. unde repente, & cōtra opinionē omnium
Hieroſolymam nauigauit: ubi multorum excepta cōcurſu, noſtro parūper uſa eſt hoſpitio:
cuius ſocietatis recordans, uideor mihi adhuc uidere, quam uidi. Ieſu bone, quo illa fer-
uore, quo ſtudio intenta erat diuinis uoluminibus? &, ueluti quandam famem ſatiare de-
ſiderans, per prophetas, euāgelia, pſalmosq. currebat, quæſtiones & proponens, & ſolutas
Eccls.1 recondens in ſcriniolo pectoris ſui. Nec uero ſatiabatur audiēdi cupidine; ſed addens ſcien
tiam, addebat dolorē, &, quaſi oleum flāmæ adiiciens, maioris ardoris fomenta capiebat.
Quodam die, cum in manibus Moyſi Numeros teneremus, & me uerecunde rogaret, quid
ſibi uellet nominum tanta congeries; cur ſingulæ tribus in aliis atque aliis locis uarie iunge-
Num.22 rentur; quo modo Balaam ariolus ſic futura Chriſti myſteria prophetarit, ut nullus prope-
modum prophetarū tam aperte de eo uaticinatus ſit: reſpōdi, ut potui; & uiſus ſum interro
gationi eius ſatisfacere. Reuoluens ergo librū, peruenit ad eum locū, ubi catalogus deſcri-
Num. 33 bitur omnium manſionū, per quas de Aegypto egrediens populus, peruenit uſque ad flueu
ta Iordanis: cumq. cauſas quæreret & rationes ſingularū; in quibuſdā hæſitaui; in aliis inof
fenſo cucurri pede, in pleriſque ſimpliciter ignorantiā cōfeſſus ſum. tunc uero magis cœpit
urgere, &, quaſi nō mihi liceret neſcire, quod neſcio, expoſtulare, ac ſe indignā tantis my-
ſteriis dicere. Quid plura? Extorſit mihi negandi uerecundia, ut proprium ei opus huiuſce
modi diſputatiunculæ pollicerer: quod uſque in præſens tempus, ut nunc intelligo, Domi
ni uoluntate dilatū, reddetur memoriæ illius; ut ſacerdotalibus prioris ad ſe uoluminis in-
duta ueſtibus, per mundi huius ſolitudinem gaudeat ſe ad terram repromiſſionis aliquando
ueniſſe. Verū, quod cœpimus, proſequamur. Quærētibus nobis dignum tantæ feminæ ha
bitaculum, cum illa ita ſolitudinem cuperet, & diuerſorio Mariæ carere nollet; ecce ſubito,
diſcurrentibus nunciis, oriens totus intremuit ab ultima Mæotide inter glacialem Tanain,
& Maſſagetarū immanes populos, ubi Caucaſi rupibus feras gentes Alexandri clauſtra cohi
bent, erupiſſe Hunnorū examina, quæ pernicibus equis huc illucq. uolitantia, cædis pariter
ac terroris cuncta cōplerent. aberat tunc Romanus exercitus, & bellis ciuilibus in Italia te-
nebatur. hanc gentem Herodotus refert ſub Dario rege Medorum uiginti annis orientē te-
nuiſſe captiuum, & ab Aegyptiis atque Aethiopibus annuū exegiſſe uectigal. Abigat Ieſus
ab orbe Romano tales ultra beſtias. Inſperati ubique aderant; & famā celeritate uincentes,
non religioni, non dignitatibus, non ætati parcebant, nō uagientis miſerebantur infantiæ.

cogeban-

cogebantur mori, qui nondum uiuere cœperant: et neſciētes malum ſuum, inter hoſtium
manus ac tela ridebant. Conſonus inter omnes rumor, petere eos Hieroſolymam, & ob ni-
miam auri cupiditatem ad hanc urbem percurrere. Muri, neglecti pacis incuria, ſarcieban-
tur: Antiochia obſidebatur: Tyrus, ſe uolens a terra abrumpere, inſulā quærebat antiquā.
tunc & nos compulſi ſumus parare naues, eſſe in litore, aduentum hoſtium præcauere, &,
ſæuientibus uentis, magis barbaros metuere, quam naufragium, non tam propriæ ſaluti,
quam uirginum caſtimoniæ prouidentes. Erat in illo tempore quædam apud nos diſſenſio,
& barbarorum pugnam domeſtica bella ſuperabant. Nos in oriente tenuerunt iam fixæ ſe-
des, & inueteratum locorum ſanctorum deſiderium. Illa, quia tota in ſarcinis erat, & in
omni urbe peregrina, reuerſa eſt ad patriam; ut ibi pauper uiueret, ubi diues fuerat; manēs
in alieno, quæ multos prius hoſpites habuit; &, ne ſermonē longius protraham, in conſpe
ctu Romanæ urbis pauperibus erogaret, quod illa teſte uendiderat. Nos hoc tantum dole-
mus, quod pretioſiſſimum de ſanctis locis monile perdidimus. recepit Roma, quod amiſe
rat, & procax ac maledica lingua gentilium oculorum teſtimonio confutata eſt. Laudent ce
teri miſericordiā eius, humilitatē, fidem: ego ardorem animi plus laudabo. Librum, quo
Heliodorum quondā iuuenis ad eremum cohortatus ſum, tenebat memoriter; & Romana
cernens mœnia, incluſam ſe eſſe plangebat. oblita ſexus, fragilitatis immemor, ac ſolitudi
nis tantum cupida, ibi erat, ubi animo morabatur. non poterat teneri conſiliis amicorum:
ita ex urbe, quaſi de uinculis, geſtiebat erumpere. Diſpenſationē pecuniæ, & cautam diſtri
butionem, genus infidelitatis uocabat. Non aliis diſtributionem eleemoſynarum tribuere,
ſed, ſuis pariter effuſis, ipſa pro Chriſto ſtipes optabat accipere. Sic feſtinabat, ſic impatiēs
erat morarū, ut illam crederes profecturā. itaque, dum ſemper paratur, mors eam inueni-
re non potuit imparatā. Inter laudes feminæ ſubito mihi Pammachius meus exoritur. Pau-
lina dormit, ut iſte uigilet. præcedit maritum, ut Chriſto famulum derelinquat. Hic heres
uxoris, & hereditatis alii poſſeſſores. Certabant uir, & femina, quis in portu, Abrahæ taber Gen. 18
naculum figeret: & erat hæc inter utrūque cōtentio, quis humanitate ſuperaret. uicit uter-
que, & uterque ſuperatus eſt. ambo ſe uictos & uictores fatentur, dū, quod alter cupiebat,
uterque perfecit. iungunt opes, ſociant uoluntates; ut, quod æmulatio diſſipatura erat, cō-
cordia creſceret. Necdum dictū, iam factum. Emitur hoſpitium, & ad hoſpitium turba cō
currit. Non eſt enim labor in Iacob, nec dolor in Iſrael. Adducunt maria, quos in gremio Num. 23
ſuo terra ſuſcipiat. mittit Roma properantes, quos nauigaturos litus molle cōfoueat. Quod
Publius ſemel fecit in inſula Melite erga unū apoſtolum, &, ne contradictioni locum tribuā, Act. 27. 28
in una naui; hoc iſti & frequenter faciunt, & in plures; nec ſolum inopū neceſſitas ſuſtenta
tur, ſed prona in omnes munificentia aliquid & habentibus prouidet. Xenodochiū in por
tu Romano ſitum, totus pariter mundus audiuit. Sub una æſtate didicit Britannia, quod
Aegyptus & Parthus nouerant uere. Quod ſcriptum eſt: Timētibus Dominum, omnia co- Rom. 8
operātur in bonum: in obitu tantæ feminæ uidimus cōprobatū. Quodā præſagio futurorū
ad multos ſcripſerat monachos, ut uenirent, & ſe graui onere laborantē abſoluerent, face-
retq. ſibi de iniquo mām̄ona amicos, qui eam reciperent in æterna tabernacula. uenerunt; Luc. 16
amici facti ſunt; dormiuit illa, quomodo uoluit; &, depoſita tandē ſarcina, leuior uolauit
ad cælum. Quantum haberet uiuentis Fabiolæ Roma miraculum, in mortua demonſtrauit.
Necdum ſpiritum exhalauerat, necdum debitā Chriſto reddiderat animā. Et iam fama uo
lans, tanti prænuncia luctus, totius urbis populum ad exequias cōgregabat. Sonabant pſal
mi; & aurata tecta templorum, reboans in ſublime quatiebat alleluia. Hic iuuenū chorus,
ille ſenum, qui carmine laudes Femineas, & facta ferant. Non ſic Furius de Gallis, non
Papirius de Samnitibus, non Scipio de Numantia, non Pōpeius de Ponti gentibus trium-
phauit. illi corpora uicerant, hæc ſpirituales nequitias ſubiugauit. Audio præcedentiū tur
mas, & cateruatim in exequiis eius multitudinē confluentē. non plateæ, nō porticus, nō
imminentia deſuper tecta capere poterant proſpectantes. tunc ſuos in unum populos Roma
conſpexit: fauebant ſibi omnes in gloria pænitentis. nec mirum, ſi de eius ſalute homines
exultarent, de cuius conuerſione angeli lætabantur in cælo. Hoc tibi, Fabiola, ingenii Luc. 15
mei ſenile munus, has officiorum inferias dedi. Laudauimus ſæpe uirgines, uiduas, ac ma
ritatas, quarum ſemper fuere candida ueſtimenta, quæ ſequuntur agnum, quocumque ua
dit. Felix præconium, quod nulla totius uitæ ſorde maculatur. procul liuor faceſſat, abſit Matth. 20
inuidia. Si paterfamilias bonus eſt; quare oculus noſter malus eſt? Quæ inciderat in latro- Luc. 10. 15
nes, Chriſti humeris reportata eſt. Multæ manſiones ſunt apud patrem. Vbi abundauit pec Ioan. 14
catum, ſuperabundauit gratia. Cui plus dimittitur, plus amat. Rom. 5 Luc. 7

ARGVMENTVM.

Theophilvs, Alexandrinæ eccleſiæ uiceſimus primus Epiſcopus, miſerat ad D. Hieronymum paſchalem librum, ut eum in latinum ſermonem uerteret. excuſat ſe nunc ei, quod ſerius uerterit, cum ualetudine, tum Paulæ obitu impeditus, librum laudat; & ut alia opera uel ſibi legenda, uel uertenda tranſmittat, rogat.

HIERONYMVS AD THEOPHILVM, Epiſcopum Alexandrinum.

EPISTOLA XXXI.

EX eo tempore, quo beatitudinis tuæ accepi epiſtolas, iuncto paſchali libro, uſque in præſenrem diem ita & mærore luctus, & ſolicitudine, ac diuerſis ſuper ſtatu eccleſiæ hinc inde rumoribus exagitatus ſum, ut uix uolumen tuum potuerim in Latinum ſermonem uertere. optime enim noſti, iuxta ueterem ſententiam, non eſſe triſtem eloquentiam, maxime ſi ad ægritudinem animi accedat corporis ægritudo. er hancipſam epiſtolam ſebre æſtuans, & quintum iam diem decumbens lectulo, nimia feſtinatione dictaui, breuiter indicans beatitudini tuæ, magnum me laborem ſuſtinuiſſe in translatione eius, ut omnes ſententias pari uenuſtate transferrem, & Græcæ eloquentiæ Latinum aliqua ex parte reſponderet eloquium. In principio philoſopharis; & generaliter agens, dum omnes erudis, unum iugulas: in reliquis autem, quod uel difficillimum eſt, rhetoricæ eloquentiæ iungis philoſophos, & Demoſthenem, atque Platonẽ nobis conſocias. O quanta dicuntur in luxuriam; quantis præconiis extollitur continentia; & de intimis ſapientiæ diſciplinis, diei ac noctis, lunæ curſus ac ſolis ratio, & mundi iſtius natura deſcribitur: & hanc ipſam diſputationem ad ſcripturarum refers auctoritatem, ne in paſchali libro uidearis de ſæcularibus quidquam fontibus mutuatus. Quid plura? In his laudare te uereor, ne aſſentandi crimen incurram. Optimus liber eſt, & in philoſophis, & agens ſuſceptam cauſam abſque inuidia perſonarum. Vnde, obſecro te, ignoſcas tarditati meæ. ita enim ſanctæ & uenerabilis Paulæ confectus ſum dormitione, ut abſque translatione huius libri, uſque in præſentiarũ, nihil aliud diuini operis ſcripſerim. perdidimus enim, ut ipſe noſti, repente ſolatium; quod, ut conſcientiæ noſtræ teſtis eſt Dominus, non ad proprias ducimus neceſſitates, ſed ad ſanctorum refrigeria, quibus illa ſolicite ſeruiebat. Sancta & uenerabilis te, filia tua, Euſtochium, quæ nullam pro matris abſentia recipit conſolationem, te uniuerſa fraternitas ſuppliciter ſalutat. Libros, quos dudum ſcripſiſſe te nunciaſti, uel legendos nobis, uel uertendos tranſmitte. Vale in Chriſto.

ARGVMENTVM.

Abigao Presbytero Hiſpano, quod non ſcripſerit, ſe excuſat; conſolaturq. eum de corporis cæcitate, aſſerens quod ſponſæ, hoc eſt animæ oculum habeat. uirum præterea laudat, Theodoram commendat, & ſalutationem adnuſcet.

HIERONYMVS AD ABIGAVM.

EPISTOLA XXXII.

QVAMVIS mihi multorum ſim conſcius peccatorum; & quotidie in oratio-
Pſal. 24 ne flexis genibus loquar; Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne me-
1. Tim. 3 mineris: tamen ſciens ſcriptum eſſe ab Apoſtolo, Ne inflatus ſuperbia incidat
1. Pet. 5 in iudicium diaboli: Et in alio loco ſcriptum: Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam: nihil ita a pueritia conatus ſum uitare, quam tumentem animum, & ceruicem erectam, Dei contra ſe odium prouocantem. noui enim magiſtrum, & do-
Matth. 11 minum, & Deum meum, in carnis humilitate dixiſſe: Diſcite a me, quia mitis ſum, & hu
Pſal. 131 milis corde: & ante per os Dauid ceciniſſe: Memento Domine Dauid, & omnis manſuetu-
Pro. 16 dinis eius. Et in alio loco legimus: Ante gloriam humiliabitur cor uiri, & ante ruinam eleuatur. Itaque, obſecro te, ne me putes ſumptis litteris tuis ante tacuiſſe; & aliorum uel infidelitatem, uel negligentiam in me referas. quid enim cauſæ erat, ut prouocatus officio

officio tacerem, & amicitias tuas meo ſilentio repellerem, qui ultro ſoleo bonorum appete
re neceſſitudinem, & me eorum ingerere caritati? Quia meliores ſunt duo, quam unus: Eccls.4
&, ſi alter ceciderit, ab altero fulcietur. Funiculus triplex non facile rumpitur: & frater fra
trem adiuuans, exaltabitur. Scribe ergo audacter; & abſentiam corporũ crebro iunge ſer-
mone. Nec doleas, ſi hoc non habeas, quod formiculæ, & muſcæ, & ſerpentes habent,
ideſt, carnis oculos: ſed illum te oculum habere lætare, de quo in Cantico dicitur can- Cant.4
ticorum: Vulneraſti me, ſoror mea ſponſa, uno de oculis tuis, quo Deus uidetur: de quo
a Moyſe dicitur: Tranſiens uidebo uiſionem hanc magnam. Denique quoſdam etiam mun Exod.3
di philoſophos legimus, ut totam cogitationem ad mentis cogerent puritatem, ſibi oculos
eruiſſe. Et a propheta dicitur: Intrauit mors per feneſtras noſtras. Et apoſtoli audiunt: Hier.9
Qui uiderit mulierem ad concupiſcendum eam: & reliqua. Vnde præcipitur eis, ut leuent Matth.5
oculos, & uideant ſegetes candidas, quæ præparatæ ſunt ad metendum. Quod autem pre- Ioan.4
caris, ut noſtris monitis Nabuchodonoſor, & Rapſaces, & Nabuzardan, & Holofernes in
te occidantur: numquam noſtra auxilia poſtulares, ſi in te uiuerent: ſed quia illi in te mor
tui ſunt, & cum Zorobabel, & cum Ieſu filio Ioſedecb ſacerdote magno, cum Ezra 1.Eſd.3
quoque & Neemia ruinas Hieruſalem ædificare cœpiſti, nec mittis mercedes in pertuſum Agge.1
ſacculum, ſed theſauros tibi in cæleſtibus paras; icci rco noſtras appetis amicitias, quos
Cbriſti famulos arbitraris. Sanctam filiam meam Theodoram, ſororem beatæ memoriæ
Luciui, per ſe commendatam, meo ſermone commendo; ut in cepto itinere non laſſe-
tur; ut ad terram ſanctam multo per eremum labore perueniat; ut non putet perfectam eſ-
ſe uirtutem exiſſe de Aegypto, ſed per innumerabiles inſidias ad montem Nabo, & ad Num.33
Iordanem fluuium peruenire; ut accipiat ſecundam in Galgala circumciſionem; ut illi Ios.3.5.6
muri Hiericho corruant, ſacerdotalium tubarum ſubuerſi clangoribus; ut iuguletur Ado- 10.11.23
nizedek, ut Hai, & Azor pulcherrimæ quondam corruant ciuitates. Fratres, qui nobiſ-
cum in monaſterio ſunt, te ſalutant. Sanctos, qui nos diligere dignantur, per te, opido
ſalutamus.

ARGVMENTVM.

CASTRVTIVS *Pannonius nauigare, ut Hieronymum inuiſeret, conſtituerat. agit nunc ei gratias, & de oculorum cæcitate conſolatur, docens tribulationes ob amorẽ a Deo immitti; & ſequenti ſe illum anno aſſerit expectare.*

HIERONYMVS AD CASTRVTIVM.

EPISTOLA XXXIII.

SAnctus filius meus Heraclius diaconus mihi retulit, quod cupiditate noſtri Ciſ-
ſam uſque ueniſſes; & homo Pannonius, ideſt terrenum animal, non timueris
Adriatici maris æſtus, & Aegæi atque Ionii ſubire diſcrimina; et, niſi te pius
fratrum retinuiſſet affectus, uoluntatem opere compleſſes. Habeo itaque gra-
tias, & in acceptum refero. In amicis enim non res quæritur, ſed uoluntas: quia alterum
ab inimicis ſæpe præbetur; alterum ſola caritas tribuit. Simulq. obſecro, ne imbecillitatem
corporis, quam ſuſtines, de peccato tibi exiſtimes eueniſſe. quod quidem & apoſtoli ſuſpi
cantes de eo, qui natus erat cæcus ex utero, interrogantesq. Dominum ſaluatorem: Iſte pec Ioan.9
cauit, an parentes eius, ut cæcus naſceretur? audiunt: Neque hic peccauit, nec parentes
eius, ſed ut manifeſtẽtur opera Dei in illo. Quantos enim cernimus ethnicos, atque Iudæ-
os, hæreticos, atque diuerſorũ dogmatum homines, uolutari in cœno libidinum, madere
ſanguine, feritate lupos, rapacitate miluos uincere, & nihilominus flagellũ non appropin- Pſal.90
quare tabernaculis eorũ, nec eos cũ hominibus uerberari, & icci rco ſuperbire contra Deũ, &
tranſire uſque ad cælum os eorũ? Cum ſanctos ecõtrario uiros ſciamus ægrotationibus, mi
ſeriis, & egeſtate torqueri, qui forſitan dicunt: Ergo fruſtra ſanctificaui animã meam, & laui Pſal.72
inter innocentes manus meas. Statimq. ſe reprehẽdentes aiunt. Si narrauero ſic, ecce na-
tionem filiorũ tuorum reprobaui. Si cæcitatis cauſam putas eſſe peccatum, & id Dei infer-
re iram, quod crebro medici remediantur: inſimulabis Iſaac, qui in tantum lucis iſtius ex- Gen.27
pers fuit, ut, etiã cui nollet, errore deceptus benediceret. Reſeres crimen in Iacob, cuius ca Gen.24
ligauerat acies: & cũ interioribus oculis, & ſpiritu prophetali lõge poſt futura proſpiceret, &

Chriſtum cerneret de ſtirpe regia eſſe uenturum, Ephraim & Manaſſem uidere nõ poterat,
4. Reg. 23 Quid inter reges Ioſia ſanctius? Aegyptio mucrone interfectus eſt. Quid Petro, quid Paulo
ſublimius? Neronianum gladium cruentarunt. Et (ut de hominibus taceam) Dei filius ſu-
ſtinuit ignominiam crucis. & tu putas beatos, qui felicitate iſtius ſæculi & deliciis perfruun
tur? Magna ira eſt, quando peccantibus non iraſcitur Deus. Vnde & in Ezechiele ad Hieru
Eze. 16 ſalem, Iam, inquit, non iraſcar tibi, zelus meus receſſit a te. Quem enim diligit Dominus,
Hebr. 12 corripit, & caſtigat omnem filium, quem recipit. Non erudit pater, niſi quem amat. Non
corripit magiſter diſcipulum, niſi eum, quem ardentioris cernit ingenii. Medicus, ſi ceſſa
Luc. 16 uerit curare, deſperat. Quod ſi reſponderis: quo modo Lazarus recepit mala in uita ſua: li-
Naum. 1 benter nunc tormenta patiar, ut futura mihi gloria reſeruetur. Non enim uindicabit Domi
nus bis in id ipſum. Iob, uir ſanctus, & immaculatus, & iuſtus in generatione ſua, cur tan
ta perpeſſus ſit, ipſius uolumine continetur. Et ne, ueteres replicando hiſtorias, longum
faciam, & excedam menſuram epiſtolæ; breuem tibi fabulam referam, quæ infantiæ meæ
temporibus accidit. Beatus Antonius cum a ſancto Athanaſio, Alexandriæ epiſcopo, pro-
pter confutationem hæreticorum in urbem Alexandriam eſſet accitus; & iſſet ad eum Dydi
mus, uir eruditiſſimus, captus oculis: inter ceteras ſermocinationes, quas de ſcripturis ſan
ctis habebant, cum eius admiraretur ingenium, & acumen animi collaudaret, ſciſcitans
ait: Num triſtis es, quod oculis carnis careas? Cum ille pudore reticeret; ſecundo tertioq.
interrogans, tamdem elicuit, ut mærorem animi ſimpliciter fateretur. Cui Antonius, Mi-
ror, ait, prudentem uirum eius rei dolere damno, quam formicæ, & muſcæ, & culices ha
bent; & non lætari illius poſſeſſione, quam ſancti ſoli, & apoſtoli meruerunt. ex quo per-
nides, quod multo melius ſit ſpiritu uidere, quam carne; & illos oculos poſſidere, in quos
Luc. 6 peccati feſtuca non poſſit incidere. Nos, licet hoc anno non ueneris, tamen non deſpera-
mus aduentum tuum. quod ſi ſanctus Diaconus, portitor litterarum, tuis amplexibus fue-
rit irretitus; & illo comitante huc ueneris: libenter ſuſcipiam diſpenſationis moram, magni
tudine fenoris duplicatam.

ARGVMENTVM.

IVLIANVM diuitem, ac præpotentem Iob exemplo conſolatur, quod duas uirgunculas filias, unam octo, alteram ſex annorum, intra uiginti dies amiſerit; ſubſecuta deinde ſit Fauſtinæ uxoris mors, & infelix generi cum unica ſuperſtite filia contracta affinitas, totius inſuper familiæ, reiq. familiaris diſpendium. caritatem eius laudat, & exemplo Pammachij, Paulini, & Veræ ad perfectam hortatur uitam, multis oſtendens, oblatio ſui ipſius quantum excedat cuncta alia caritatis opera.

HIERONYMI AD IVLIANVM conſolatio.

EPISTOLA XXXIIII.

FILIVS meus, frater tuus, Auſonius in ipſo iam profectionis articulo, cum mi
hi præſentiam ſui tarde dediſſet, & cito abſtuliſſet; atque in puncto temporis,
ſalue pariter ualeque, dixiſſet, uacuũ ſe redire arbitratus eſt, niſi mearũ aliquid
ad te nugarum tumultuario ſermone portaret. Iam, demiſſo ſynthemate, equus
publicus ſternebatur; & nobilem iuuenem, punicea indutum tunica, baltheus ambiebat;
& tamen ille, appoſito notario, cogebat loqui, quæ uelociter edita uelox cõſequeretur ma
nus; & linguæ celeritatem prenderent ſigna uerborum. itaque, non ſcribentis diligentia,
ſed dictantis temeritate, longum ad te ſilentium rumpo, offerens tibi nudam officii uolun
tatem. extemporalis eſt epiſtola, abſque ordine ſenſuum, ſine lenocinio & compoſitione
uerborum, ut totum in illa amicum, nihil de oratore reperias. in procinctu effuſam putes,
Eccli. 22 & abire cupienti ingeſtum uiaticum. Diuina ſcriptura loquitur: Muſica in luctu, intempe-
ſtiua narratio. Vnde & nos, leporem artis rhetoricæ contemnentes, & puerilis atque plau-
ſibilis eloquii uenuſtatem, ad ſanctarum ſcripturarum grauitatem cõfugimus; ubi uera uul-
Luc. 7. 8 nerum medicina eſt, ubi dolorum certa remedia; in quibus recipit unicum filium mater in
Ioan. 11 feretro; ubi turbæ dicitur circumſtanti: Non eſt mortua puella, ſed dormit. Vbi & quatri-
duanus mortuus ad uocem inclamantis Domini ligatus egreditur. Audio te in breui tem-
pore duas uirgunculas filias iunctis pene extuliſſe funeribus, & pudiciſſimam ac fidiſſimam
coniugem

coniugem tuam Fauſtinam, immo fidei calore germanam, in qua ſola poſt amiſſos liberos
acquieſcebas, ſubita tibi dormitione ſubtractam: quaſi, ſi naufragus in litore latrones re-
periat, & iuxta eloquia propbetarum fugiens urſum incidat in leonem; extendensq. ma- Amos.5
num ad parietem, a colubro mordeatur: conſecuta rei familiaris damna; uaſtationem to-
tius barbaro hoſte prouinciæ, & in communi depopulatione priuatas poſſeſſionum tuarum
ruinas, abactos armentorum ac pecorum greges, uinctos occiſosq. ſeruulos, & in unica fi-
lia, quam tibi tam crebræ orbitates fecerant cariorem, electum nobiliſſimum generum: ex
quo, ut omnia taceam, plus mæroris, quam gaudii, ſuſcepiſti. Hic eſt catalogus tentatio-
num tuarum, hæc cum Iuliano, tirunculo Chriſti, pugna hoſtis antiqui. quæ, ſi ad te reſpi
cias, grandia ſunt: ſi ad bellatorem fortiſſimum, ludus & umbra certaminis. Beato Iob Iob.2
poſt malorum examina uxor peſſima reſeruata eſt, ut per eã diſceret blaſphemare. tibi ſub-
lata eſt optima, ut miſeriarum ſolatium perderes. Aliud eſt ſuſtinere, quam nolis: aliud de-
ſiderare, quam diligas. Ille in tot mortibus filiorum domus ſuæ ruinam unum habuit ſepul
crum; &, ſciſſis ueſtibus, ut parentis monſtraret affectum, procidens in terram adorauit,
& dixit: Nudus exiui de utero matris meæ, nudus & redeam. Dominus dedit, Dominus Iob.1
abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum. Tu, ut par-
ciſſime dicam, inter multorum officia propinquorum, & conſolantes amicos, tuorum exe-
quias proſecutus es. Perdidit ille ſimul omnes diuitias; &, ſuccedentibus ſibi malorũ nun-
ciis, ad ſingulas plagas feriebatur immobilis, cõplens in ſe illud de ſapiente præconium: Si
fractus illabatur orbis, Impauidum ferient ruinæ. Tibi maior pars derelicta ſubſtantiæ; ut
tantum tenteris, quantum ferre potes. necdum enim ad eum perueniſti gradum, ut totis
aduerſum te cuneis dimicetur. Diues quondam Dominus, & ditior pater, ſubito orbus, &
nudus eſt. Cumq. in omnibus his, quæ contigerant ei, non peccaſſet coram Domino; nec
quidquam locutus eſſet inſipiens; exultans Dominus in uictoria famuli ſui, & illius patien-
tiam ſuum ducens triumphum, dixit ad diabolum: Animaduertiſti famulum meum Iob, Iob.2
quia non eſt quiſquam ei ſimilis ſuper terram? Homo innocens, uerus Dei cultor, abſti-
nens ſe ab omni malo, & adhuc perſeuerans in innocentia. Pulchre addidit: Et adhuc per-
ſeuerans in innocentia: quia difficile eſt preſſam malis innocentiam non dolere; & hoc ipſo
fide non periclitari, quod ſe uideat iniuſte ſuſtinere, quod patitur. Ad quæ reſpondens dia
bolus Domino, ait: Corium pro corio, & omnia, quæ habuerit homo, dabit pro anima
ſua. ſed extende manum tuam, & tange oſſa, & carnes eius, niſi in faciem benedixerit ti-
bi. Calidiſſimus aduerſarius, & inueteratus dierum malorum, nouit alia eſſe, quæ extrin
ſecus ſint, & philoſophis quoque mundi adiaphora, hoc eſt indifferentia, nominentur in eo-
rumq. amiſſione atque cõtemptu perfectam non eſſe uirtutem, alia, quæ intrinſecus & de-
ſiderata cogant dolere perdentem. Vnde audacter Dei renuit prædicationem, & dicit ne-
quaquam eum debere laudari, qui nihil de ſe, ſed totum extra ſe dederit, qui pro corio ſuo
coria obtulerit filiorum & depoſuerit marſupium, ut fruatur corporis ſanitate. Vnde intelli
gat prudentia tua, uſque ad hunc terminum perueniſſe tentationes tuas, & dediſſe te coriũ
pro corio, pellem pro pelle, omniaque, quæ habes, parum eſſe dari pro anima tua, necdum
autem extentã in te manum Dei, nec tactas carnes, nec oſſa confracta, ad quorum dolorem
difficile eſt non ingemiſcere; & in faciem Deo benedicere, pro eo quod eſt maledicere. Vn-
de & Nabutha in Regum libris dicitur benedixiſſe Deum, & regem; & idcirco lapidatur a po 3.Reg.21
pulo. Sciens autem Dominus athletam ſuum, immo uirum fortiſſimum, etiam in iſto ex-
tremo perfectoq. certamine non poſſe ſuperari, Ecce, inquit, trado illum tibi, tantum ani Iob.2
mam illius cuſtodi. Caro uiri ſancti datur in diaboli poteſtatẽ, & animæ ſanitas reſeruatur;
ne, ſi illud percuſſiſſet, in quo ſenſus eſt mentisq. iudicium, non eſſet culpa peccantis, ſed
eius, qui ſtatum mentis euerterat. Laudent ergo te alii, & tuas contra diabolum uictorias
panegyricis proſequantur; quod læto uultu mortes tuleris filiarum; quod in quadrageſimo
die dormitionis earum lugubrem ueſtem mutaueris; & dedicatio offium martyris, candida
tibi ueſtimenta reddiderit; ut non ſentires dolorem orbitatis tuæ, quem ciuitas uniuerſa ſen
tiret, ſed ad triumphum martyris exultares; quod ſanctiſſimam coniugem tuam non quaſi
mortuam, ſed quaſi proficiſcentem deduxeris. Ego te nequaquam adulatione decipiam,
nec lubrica laude ſupplantabo: loquar illud potius, quod tibi audire conducit. Fili, acce- Eccli.2
dens ad ſeruitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem; &, cum omnia feceris, di
cito: Seruus inutilis ſum: feci, quod facere debui. Tuliſti liberos, quos ipſe dederas. Re- Luc.17
cepiſti ancillam, quam mihi ob breue ſolatium commodaueras. Non contriſtor, quod re-
cepiſti: ſed ago gratias, quod dediſti. Quondam diues adoleſcens omnia, quæ in lege præ-

cepta

Luc.18 cepta ſunt, ſe impleſſe iactabat: ad quem Dominus in euangelio, Vnum, inquit, tibi deeſt: Si uis perfectus eſſe, uade uende omnia, quæ habes, & da pauperibus; & ueni ſequere me. Qui omnia ſe feciſſe dicebat, in primo certamine diuitias uincere non poteſt. unde &
Matth.19 difficile intrant diuites in regna cælorum: quæ expeditos, & alarum leuitate ſubnixos, habitatores deſiderant. Vade, inquit, & uende: non partem ſubſtantiæ, ſed uniuerſa, quæ poſſides: & da, non amicis, non conſanguineis, non propinquis, non uxori, non liberis: plus
Act.5 aliquid addam: nihil tibi ex omnibus metu inopiæ reſeruans, ne cum Anania damneris &
Luc.16 Sapphira: ſed da cuncta pauperibus: & fac tibi amicos de iniquo mammona, qui te recipi-
Pſal.72 ant in æterna tabernacula, ut me ſequaris; ut dominum mundi, poſſeſſionem habeas: ut
(118 poſſis canere cum propheta: Pars mea Dominus, & ut uerus leuita nihil de terrena heredi-
Deut.10 tate poſſideas. Et hoc hortor; Si uis eſſe perfectus; ſi apoſtolicæ dignitatis culmen cupis, ſi
Luc.9.17 ſublata cruce Chriſtum ſequi, ſi apprehenſo aratro non reſpicere poſt tergum; ſi in ſublimi
Gen.39 tecto poſitus, priſtina ueſtimenta contemnis, &, ut euadas Aegyptiam dominam, ſæculi
4.Reg.2 pallium derelinquis. Vnde & Helias, ad cælorum regna feſtinans, non poteſt ire cum pallio, ſed mundi in mundo ueſtimenta dimittit. Sed hoc, ais, apoſtolicæ dignitatis eſt, & eius, qui uelit eſſe perfectus. Cur autẽ & tu nolis eſſe perfectus? cur, qui in ſæculo primus es, non & in Chriſti familia primus ſis? an quia uxorem habueris? habuit & Petrus, & tamen cũ reti eam & nauicula dereliquit. Prouidentiſſimus Dominus, & omnium ſalutem deſiderãs, malensq. pœnitentiam peccatoris, quam mortem, abſtulit tibi hanc excuſationem, ut non illa te retrahat ad terras, ſed tu eam ſequaris ad paradiſi regna trahentem. Bona liberis pares, qui te ad Dominum præceſſerunt; ut partes eorum non in diuitias ſororis proficiant, ſed in redemptionem animæ tuæ, atque alimenta miſerorum. Hæc monilia filiæ tuæ a te expetunt, his gemmis ornari capita ſua uolunt. Quod periturum erat in ſerico, in uilibus pauperum tunicis ſeruetur. repetunt a te partes ſuas, iunctæ ſponſo nolunt uideri pauperes, & ignobiles, propria ornamenta deſiderant. Nec eſt, quod excuſes nobilitatem, & diuitiarũ pondera. reſpice ſanctum uirum Pammachium, & feruentiſſimæ fidei Paulinum presbyterum; qui non ſolum diuitias, ſed ſe ipſos Domino obtulerunt: qui contra diaboli tergiuer
Iob.2 ſationem, nequaquam pellem pro pelle, ſed carnes, & oſſa, & animas ſuas Domino conſecrarunt: qui te & exemplo & eloquio, ideſt, & opere & lingua poſſunt ad maiora perducere. Nobilis es, & illi, ſed in Chriſto nobiliores. Diues, & honoratus, & illi, immo ex diuitibus & honoratis pauperes, & inglorii, & iccirco ditiores, & magis inclyti, quia pro Chriſto pauperes, & inhonorati. Et tu quidem benefacis, quod ſanctorum diceris uſibus miniſtrare, fouere monachos, eccleſiis offerre quamplurima. Sed hæc rudimenta ſunt militiæ tuæ. Contemnis aurum, contempſerunt & multi philoſophi. e quibus unus, ut ceteros ſileam, multarum poſſeſſionum pretium proiecit in pelagus, Abite, dicens, in profundum malæ cupiditates: ego uos mergam, ne ipſe mergar a uobis. Philoſophus, gloriæ animal, & popularis auræ uile mancipium, totam ſimul ſarcinam depoſuit: & tu te putas in uirtutũ
Rom.11 culmine conſtitutum, ſi partem ex toto offeras? Te ipſum uult Dominus, hoſtiam uiuam, placentem Deo, Te, inquam, non tua. & ideo uariis tentationibus commonet, quia mul
Hebr.12 tis plagis & doloribus eruditur Iſrael. Et quem diligit, Dominus corripit: flagellat autem
Luc.21 omnem filium, quem recipit. Paupercula uidua duo æra minuta miſit in gazophylacium: et quia totum obtulit, quod habebat; omnes dicitur in oblatione munerum Dei ſuperaſſe locupletes, quæ non pondere ſui, ſed offerentium uoluntate penſantur. Vt multis erogaueris cenſum tuum, & quidam tua gaudeant liberalitate; tamen multos plures ſunt, quibus nihil dediſti. neque enim Darii opes, & Crœſi diuitiæ ualent explere pauperes mundi. Quod ſi te ipſum Domino dederis; & apoſtolica uirtute perfectus, ſequi cœperis ſaluatorem: tunc intelliges, ubi fueris, & in exercitu Chriſti quam extremum tenueris locum. Non planxiſti
Gen.22 filias mortuas, & paternæ in genis lacrymæ Chriſti timore ſiccatæ ſunt. Quãto maior Abraham; qui unicum filium uoluntate iugulauit; & quem heredem mundi futurum audierat,
Hebr.11 non deſperat etiam poſt mortem eſſe uicturum. Iepte obtulit uirginem filiam, & iccirco in
Iud.11 enumeratione ſanctorum ab Apoſtolo ponitur. Nolo tantum ea offeras Domino, quæ poteſt fur rapere, hoſtis inuadere, proſcriptio tollere; quæ & accedere poſſunt, & recedere, &, inſtar undarum, ac fluctuum, a ſuccedentibus ſibi dominis occupantur; atque, ut uno cuncta ſermone comprehendã, quæ, uelis, nolis, in morte dimiſſurus es. illud offer, quod tibi nullus hoſtis poſſit auferre, nullus eripere tyrannus; quod tecum pergat ad inferos, immo ad regna cælorum, & ad paradiſi delicias. Extruis monaſteria, & multus a te per inſulas Dalmatiæ ſanctorũ numerus ſuſtentatur. ſed melius faceres, ſi & ipſe ſanctus inter ſanctos uiueres.

uiueres. Sancti eſtote, quoniã ego ſanctus ſum, dicit Dominus. Apoſtoli gloriantur, quod Leut.20
omnia dimiſerint, & ſecuti ſint ſaluatorem. & certe, præter retia, & nauem, nihil legimus Matth. 19
eos dimiſiſſe: & tamen teſtimonio futuri iudicis coronantur: quia, ſe offerentes, totum di-
miſerant, quod habebant. Hæc loquor non in ſugillationem operum tuorum; uel quod ex-
tenuem liberalitatem & eleemoſynas tuas; ſed quod te nolim inter ſæculares eſſe monachũ,
& inter monachos ſæcularem; totumq. a te expetam, cuius audio mentem diuino cultui de
ditam. Si huic conſilio noſtro uel amicus, uel aſſecla, uel propinquus renititur, & te ad de-
licias ſplendentis menſæ reuocat: intelligito eum non de tua anima, ſed de ſuo uentre cogi-
tare, & omnes opes, lautaq. conuiuia, ſubita morte finiri. Octo & ſex annorum intra uigin
ti dies duas filias amiſiſti, & arbitraris ſenem diu poſſe uiuere? cuius ut ætas longa tendatur,
audi & Dauid, Dies uitæ noſtræ ſeptuaginta anni. Si autem amplius, octoginta: & quid- Pſal.89
quid ſupereſt, labor & dolor eſt. Felix, & omni dignus beatitudine, quem ſenectus Chri-
ſto occupat ſeruientem, quem extrema dies ſaluatori inuenerit militantem, qui non con- Pſal.126
fundetur cum loquetur inimicis ſuis in porta: cui in introitu paradiſi dicetur, Recepiſti ma
la in uita tua, nunc autem hic lætare. Nec enim ulciſcetur bis Dominus in eadem re. Diui- Naum.1
tem purpuratum gehennæ flamma ſucepit. Lazarus pauper, & ulceribus plenus, cuius car Luc.16
nes putridas lambebant canes, & uix de micis menſæ locupletis miſerabilem ſuſtentabat ani
mam, in ſinu Abrahæ recipitur, & tanto patriarcha parente lætatur. Difficile, immo im-
poſſibile eſt, ut & præſentibus quis & futuris fruatur bonis; ut & hic uentrem, & ibi men-
tem impleat; ut de deliciis tranſeat ad delicias; ut in utroque ſæculo primus ſit; ut & in cælo
& in terra appareat glorioſus. Quod ſi tibi tacita cogitatio ſcrupulum mouerit, cur monitor
ipſe non talis ſim, qualem te eſſe deſidero, & nonnullos uideris in medio itinere corruiſſe:
illud breuiter reſpondebo, non mea eſſe, quæ dico, ſed Domini ſaluatoris; non monere
quod ipſe poſſim, ſed quid debeat uelle, uel facere, qui ſeruus futurus eſt Chriſti. Et athle
tæ ſuis incitatoribus fortiores ſunt: & tamen monet debilior, ut pugnet ille, qui fortior eſt.
Noli reſpicere Iudam negantem, ſed Paulum reſpice confitentem. Iacob, ditiſſimi patris
filius, ſolus, & nudus in baculo pergit Meſopotamiam, iacet laſſus in itinere; & qui delica Gen.28
tiſſime a Rebecca matre fuerat educatus, lapide ad caput pro puluillo utitur. uidit ſcalam
de terra uſque ad cælum, & aſcendentes per eam angelos & deſcendentes, & deſuper in-
nitentem Dominum, ut lapſis manum porrigeret, ut aſcendentes ſuo ad laborem prouoca-
ret aſpectu. unde & uocatur locus ipſe Bethel, ideſt, domus Dei, in qua quotidie aſcendi-
tur, atque deſcenditur. Et ſancti enim corruunt, ſi fuerint negligentes: & peccatores priſti
num recipiunt gradum, ſi ſordes fletibus lauerint. Hoc ideo dixi, ut non te terreant deſcen
dentes, ſed prouocent aſcendentes. Numquam exemplum a malis ſumitur. etiam in ſæculi
rebus ſemper a meliori parte incitamenta uirtutum ſunt. Oblitus propoſiti, & epiſtolaris
breuitatis, plura dictare cupiebam: ad materiæ quippe dignitatem, & ad meritum perſonæ
tuæ, parum eſt omne quod dicitur: & ecce tibi noſter Auſonius cœpit ſchedulas flagitare,
urgere notarios; &, hinnitu feruentis equi, ingenioli mei feſtinus arguere tarditatem. Me-
mento igitur noſtri, & cura ut in Chriſto ualeas. Atque, ut cetera taceam, domeſtica ſan-
ctæ Veræ exempla ſectare; quæ uere ſecuta Chriſtum, peregrinationis moleſtias ſuſtinet; &
ſit tibi tanti dux femina facti.

ARGVMENTVM.

EXVPERANTIVM, *qui ſub paludamento & chlamyde militari Chriſtianam agebat uitam, ad perfectionem hortatur, ut, diſtributis diuitijs, ſe ipſum Deo offerat, & una cum fratre Quintiliano Bethlehem migret.*

AD EXVPERANTIVM HORTATORIA.

EPISTOLA XXXV.

INTER omnia, quæ mihi ſancti fratris Quintiliani amicitiæ præſtiterunt, hoc uel maximum eſt, quod te mihi, ignotum corpore, mente ſociauit. quis enim non diligat eum, qui ſub paludamento & habitu militari agat opera prophetarum, & exteriorem hominem, aliud promittentem, uincat interiori homine, qui formatus eſt ad imaginem creatoris? unde & prior ad officium prouoco litterarum; & precor, ut mihi occaſionem tribuas ſæpius reſcribendi, quo de cetero ſcribam audacius.

Illud

Illud autem prudentiæ tuæ breuiter ſignificaſſe ſufficiat, ut memineris apoſtolicæ ſententiæ:
1.Cor.7 Vinctus es uxori, ne quæras ſolutionem: ſolutus es, ne quæras uxorem: ideſt, alligationẽ quæ ſolutioni contraria eſt. Qui igitur ſeruit officio coniugali, uinctus eſt: qui uinctus eſt, ſeruus eſt. Qui autẽ ſolutus eſt, liber eſt. Cum ergo Chriſti gaudeas libertate; & aliud agas,
Luc.17 aliud repromittas; ac propemodum in domate conſtitutus ſis; non debes ad tollendam tu-
Luc.9 nicam tecto deſcendere, nec reſpicere poſt tergum, nec aratri ſemel arrepti ſtiuam dimitte-
Gen.39 te. ſed, ſi fieri poteſt, imitare Ioſeph, & Aegyptiæ dominæ pallium relinque; ut nudus ſe-
Luc.14.9 quaris Dominum ſaluatorem, qui dicit in euangelio: Niſi quis dimiſerit omnia, & tulerit crucem ſuam, & ſecutus me fuerit, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Proiice ſarcinam ſæcu-
Matth. 19 li, ne quæras diuitias, quæ camelorum prauitatibus comparantur: nudus & leuis ad cælum euola, ne alas uirtutum tuarum auri deprimant pondera. Hoc autem dico, non quod te auarum didicerim; ſed quod intelligam, iccirco adhuc militiæ operam dare, ut impleas ſacculum, quem euacuare Dominus præcepit. Si igitur, qui habent poſſeſſiones, & diuitias, iubentur omnia uendere, & dare pauperibus, & ſic ſequi ſaluatorem: dignatio tua aut diues eſt, & debet facere, quod præceptum eſt; aut adhuc renuis, & non debet quærere, quod erogatura eſt. Certe Chriſtus pro animi uoluntate omnia in acceptum refert. Nemo
Luc.21 apoſtolis pauperior fuit, & nemo tantum pro Domino dereliquit. Vidua illa in euangelio paupercula, quæ duo minuta miſit in gazophylacium, cunctis præfertur diuitibus, quia totum, quod habuit, dedit. Et tu igitur eroganda non quæras, ſed quæſita iam tribue; ut for-
Luc.15 tiſſimum tirunculum ſuum Chriſtus agnoſcat; ut lætus tibi de longiſſima regione uenienti occurrat pater; ut ſtolam tribuat; ut donet anulum; ut immolet pro te uitulum ſaginatum; ut expeditum cum ſancto fratre Quintiliano ad nos cito faciat nauigare. Pulſaui amicitiarum fores: ſi aperueris, nos crebro habebis hoſpites.

ARGVMENTVM.

Castorinam, *materteram ſuam, cum qua neſcio quid diſſidij fuerat, ad pacem, & concordiam, quod per alias etiam fecerat litteras, adhortatur.*

AD CASTORINAM MATERTERAM.

EPISTOLA XXXVI.

1.Ioan.3 IOANNES, idẽ apoſtolus, & euangeliſta, in epiſtola ſua ait: Quicumque odit fratrem ſuum, homicida eſt. & recte: cum enim homicidium ex odio ſæpe naſcatur; quicunque odit, etiam ſi necdum gladio percuſſerit, animo tamen homicida eſt. Cur, ais, tale principium? Scilicet ut, ueteri rancore depoſito, mundum
Pſal.4 pectoris deo paremus habitaculum. Iraſcimini, inquit Dauid, & nolite peccare. Hoc quid
Eph.4 uelit intelligi, Apoſtolus plenius interpretatur: Sol non occidat ſuper iracundiam ueſtram. Quid agemus nos in die iudicii, ſuper quorum iram non unius diei, ſed tantorum annorũ
Matth.5 ſol teſtis occubuit? Dominus loquitur in euangelio: Si offers munus tuum ad altare, ibiq. recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te; relinque ibi munus tuum ante altare, & uade reconciliari prius fratri tuo, & tunc ueniens offeres munus tuum. Væ mihi miſero, ne dicam & tibi, qui tanto tempore aut non obtuli munus ad altare, aut, ira
Matth.6 permanente, ſine cauſa obtuli. Quo modo in quotidiana prece umquam diximus: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: animo diſcrepante cũ uerbis, oratione diſſidente cum factis? Precor itaque, quod & ante annum prioribus litteris rogaueram, ut pacem, quam nobis reliquit Dominus, habeamus; & meum deſiderium, & tuam mentem Chriſtus intueatur. in breui, ante tribunal eius, reconciliata, ſeu ſciſſa concordia aut præmium recuperabit, aut pœnam. quod ſi tu, quod procul abſit, nolueris; ego liber ero. epiſtola me hæc mea, cum lecta fuerit, abſoluet.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Ex heremo, quo una cum Heliodoro adoleſcens fere Hieronymus acceſſerat, Iulianum diaconum Stridonenſem ſalutat, excuſans ſe quod eius litteras non habuerit. cumq; ipſe quid ageretur in patria neſciret, rogat, ut, an ſoror in propoſito uirginitatis perſeueret, certiorem illum reddat, addens ſe obtrectatorem ſuum interea non timere.

HIERON. AD IVLIANVM DIACONVM.

EPISTOLA XXXVII.

ANTIQVVS ſermo eſt: Mendaces faciunt, ut nec uera dicentibus credatur. Quod mihi a te ego obiurgatus de ſilentio litterarum accidiſſe uideo. Dicam: ſæpe ſcripſi, ſed negligentia baiulorum fuit? Reſpondebis: omnium non ſcribentium uetus iſta excuſatio eſt. Dicam: non reperi qui epiſtolas ferret? Dices, hinc iſthuc iſſe quamplurimos. Contendam, me etiam his dediſſe? At illi, quia non reddiderunt, negabunt: & erit inter abſentes incerta cognitio. Quid igitur faciam? Sine culpa ueniam poſtulabo, rectius arbitrans pacem loco motum petere, quam æquo gradu certamina concitare: quamquam ita me iugis tam corporis ægrotatio, quam animæ ægritudo conſumpſit, ut, morte imminente, nec mei pene memor fuerim. quod ne falſum putes, oratorio more poſt argumenta teſtes uocabo. Sanctus frater Heliodorus hic affuit, qui cum mecum eremum uellet incolere, meis ſceleribus fugatus abſceſſit. Verum omnem culpam præſens uerboſitas excuſabit. nam, ut ait Flaccus in Satyra, Omnibus hoc uitium eſt cantoribus, inter amicos Rogati ut numquam cantent, iniuſſi numquam deſiſtant. Ita te deinceps faſcibus obruam litterarum, ut econtrario incipias rogare, ne ſcribam. Sororem meam, filiam in Chriſto tuam, gaudeo, te primum nunciante, in eo permanere, quod cœperat. hic enim, ubi nunc ſum, non ſolum quid agatur in patria, ſed, an ipſa patria perſtet, ignoro. & licet me ſiniſtro Hibera excetra ore dilaniet: non timebo hominum iudicium, habiturus iudicem meum, iuxta illud, quod quidam ait: Si fractus illabatur orbis, Impauidum ferient ruinæ. Quapropter quæſo, ut apoſtolici memor præcepti, quo docet opus noſtrum permanere debere, & tibi a Domino præmium in illius ſalute pares, & me de communi in Chriſto gloria crebris reddas ſermonibus lætiorem.

ARGVMENTVM.

Theodosium, & ceteros ſub eo Anachoretas rogat, ut ſuis precibus a Deo impetrent, ut cum ipſis, ſicut habet in uotis, in deſerto uiuere poſſit.

AD THEODOSIVM, ET ALIOS Anachoretas.

EPISTOLA XXXVIII.

QVAM nellem nunc ueſtro intereſſe conuentui, & admirandum conſortium, licet iſti oculi non mereantur aſpicere, tota cum exultatione complecti. ſpectarem deſertum omni amœnius ciuitate: uiderem, deſolata ab accolis loca, quaſi ad quoddam paradiſi inſtar, ſanctorum cœtibus obſideri. uerum, quia hoc mea faciunt delicta, ne conſortio beatorum inſeratur obſeſſum omni crimine caput; icirco obſecro, (quia uos impetrare poſſe non ambigo) ut me ex iſtius tenebris ſæculi ueſtro liberetis oratu. Et ante dixeram præſens, & nunc per litteras uotum indicare non ceſſo, quod mens mea omni ad id ſtudium cupiditate rapiatur. Nunc ueſtrum eſt, ut uoluntatem ſequatur effectus: meum eſt, ut nelim: obſecrationum ueſtrarum eſt, ut, quod uelim, & poſſim. Ego ita ſum, quaſi a cuncto grege morbida aberrans ouis. quod niſi me bonus paſtor ad ſua ſtabula humeris impoſitum reportarit: lababunt greſſus, & in ipſo conamine ueſtigia concident aſſurgentis. ego ſum ille prodigus filius, qui, omni, quam mihi pater crediderat, portione profuſa, necdum me ad genitoris genua ſubmiſi, necdum cœpi prioris a me luxuriæ blandimenta depellere. & quia paululum non tam deſiui a uitiis, quam cœpi uelle Luc. 15

deſinere: nunc me nouis diabolus ligat retibus; nunc noua impedimenta proponens, maria undique circundat, & undique pontum: nunc in medio conſtitutus elemento, nec regredi ualeo, nec progredi poſſum. ſupereſt, ut oratu ueſtro ſancti ſpiritus aura me prouehat, et ad portum optatum optati litoris proſequatur.

ARGVMENTVM.

CONQVERITVR, *quod uirgines in monte Hermon degentes, ſæpe ab eo litteris prouocatæ, numquam reſcripſerint: oſtenditq; non eſſe obtrectatoribus credendum, qui contra ipſum oblatrabant, cum ante tempus de homine iudicandum non ſit, & eſſe poſſit ut uir malus in bonum mutatus ſit. ſcripſit autem hanc epiſtolam e ſolitudine adoleſcens ſicut & aliquot alias ſuperiores.*

HIERONYMVS AD VIRGINES Hermonenſes.

EPISTOLA XXXIX.

CHARTAE exiguitas indicium ſolitudinis eſt: & iccirco longum ſermonem
breui ſpatio coarctaui: quia & uobiſcum uolebam prolixius loqui, & anguſtia
ſchedulæ cogebat tacere. nunc igitur ingenio eſt uicta pauperies. minutæ qui-
dem litteræ, ſed confabulatio longa eſt. & tamen in hoc neceſſitatis articulo ani
maduertite caritatem; cum nec penuria ſcriptionis ualuerit prohibere, ne ſcriberem. Vos
autem iguoſcite obſecro dolenti. Dico enim læſus, dico lacrymans: ne unum quidem api-
2.Cor.6 cem, toties uobis tribuenti officium, præſtitiſtis. Scio, quia nulla communio luci & tene-
Luc.7 Matth.15 bris eſt, nulla cum ancillis Dei peccatori ſocietas. attamen & meretrix Domino pedes la-
Luc.5 crymis lauit: & de dominorum micis canes edunt: & ipſe ſaluator non uenit iuſtos uocare,
Ezech.18 ſed peccatores. Non enim egent ſani medico. Et magis uult pænitentiam peccatoris, quam
Matth.12 mortem. Et errantem ouiculam ſuis humeris refert. Et prodigum filium reuertentem exci-
Luc.15 pit lætus pater. Quin potius Apoſtolus ait: Nolite iudicare ante tempus. Tu enim quis
1.Cor.4 es, qui alienum ſeruum iudices? Suo Domino ſtat, aut cadit. Et qui ſtat, uideat ne cadat.
Rom.14 1.Cor.10 Et inuicem onera ueſtra portate. Aliter, ſorores cariſſimæ, hominum liuor, aliter Chriſtus
Gal.6 iudicat. Non eadem eſt ſententia tribunalis eius, & anguli ſuſurronum. Multæ hominibus
uiæ uidentur iuſtæ, quæ poſtea reperientur prauæ. Et in teſtaceis uaſculis theſaurus ſæpe re-
Luc.22 conditur. Petrum ter negantem amaræ in ſuum locum reſtituere lacrymæ. Cui plus dimitti
Luc.7.15 tur, plus amat. De toto grege ſiletur, & ob unius morbidæ pecudis ſalutem angeli lætantur
Matth.20 in cælo. Quod ſi cui uidetur indignum, audiat a Domino: Amice, ſi ego bonus ſum, qua-
re oculus tuus nequam eſt?

ARGVMENTVM.

DOLET, *quicumque hanc ſcripſit epiſtolam, (nam ſtylus Hieronymi non uidetur) quod in urbe Leges eum inuenire non potuerit: & quantum eum amet, uidereq; deſideret, exponens, rogat ut pro eo Dominum oret.*

AD AVGVSTINVM.

EPISTOLA XL.

CVM in urbem Leges anteriori tempore commeaſſem; nimium ſum contriſtatus,
quod te totum ibidem minime potui reperire. inueni enim te medium, &, ut ita
dicam, partem animæ tuæ, Seuerum cariſſimum: de quo ex parte gauiſus ſum:
perfecte enim gauderem, ſi te totum inuenirem. unde ex parte, qua te repereram, gratula
bar; & propter partem tuam, quam nequaquam cernebam, omnibus modis contriſtabar,
Pſal.41 proinde dixi animæ meæ: Quare triſtis es, & quare conturbas me? Spera in Deo; & fa-
ciet præſentem amicum, quē diligis. Vnde confido in Domino; & ſpero, quod me faciet
de

de tua niſione gratulari. Oh oculis cerni dilectio poſſet: profecto uideres, quanta apud
te noſtra eſſet dilectio. autem æquiparans dilectioni tuæ magnum tibi afferret gaudium;
aut, ſi maior eſſet, magnum tibi afferret imitationis ſtudium. Ergo, quia in Domino te dili
go, dilige diligentem: & ut ceteri tecum diligant, per eccleſiaſticam auctoritatem hortare.
Nam quod petis litteris tuis, ut ego pro te orem: id recte facerem, ſi ego ipſe a peccatis liber
eſſem, ut pro aliis liceret orare. & ideo te admoneo, ut orationes aſſiduas animi tui pro me
emittas ad Dominum; & memor profeſſionis, illam ante oculos tuos conſtituas diem, in
qua iuſtus ab auditu malo non timebit, & ideo iuſtus non timebit; quia non audiet, Vade Pſal. 111
in ignem æternum: ſed ueni benedicte patris mei, percipe regnum. Ad quod nos perdu- Matth. 25
cat, qui uiuit & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen.

ARGVMENTVM.

RVFFINVM *Aquileienſem, quem in Aegyptum conceſſiſſe audierat, ut ad ſe in Syriam pergat, inuitat, aſſerens ſe, uno Euagrio excepto, ab omnibus derelictum fuiſſe, Innocentio ſcilicet, Hylaq; defunctis, & Bonoſo inſulam quandam, pænitentiæ peragendæ cauſa, incolente.*

HIERONYMVS AD RVFFINVM.

EPISTOLA XLI.

PLVS Deum tribuere, quam rogatur, & ea ſæpe concedere, quæ nec oculus Eſa. 64
uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, licet ex ſacrorum mi-
niſterio uoluminum ante cognouerim, tamen in cauſa propria nunc probaui,
Ruffine cariſſime. Ego enim, qui audaci fieri ſatis uoto credebam, ſi uiciſſitudi
ne litterarum imaginem nobis præſentiæ mentiremur, audio te Aegypti ſecreta penetrare,
monachorum inuiſere choros, & cæleſtem in terris circumire familiam. O ſi mihi nunc Do
minus Ieſus Chriſtus uel Philippi ad Eunuchum, uel Abacuc ad Danielem translationem Act. 8
repente concederet: quam ego nunc tua arctis ſtringerem colla complexibus: quam illud Dan. 14
os, quod mecum uel errauit aliquando, uel ſapuit, impreſſis figerem labiis. Verum, quia
non tam te ſic ad me uenire, quam ad te ſic ire non mereor; & inualidum, etiam cum ſanū
eſt, corpuſculum crebri fregere morbi: has mei uicarias, & tibi obuias mitto, quæ te, copu
la amoris innexum, ad me uſque perducant. Prima inopinati gaudii ab Heliodoro fratre
mihi eſt nunciata felicitas. Non credebam certum, quod certum eſſe cupiebam, præſertim
cum & ille ab alio ſe audiſſe diceret, & rei nouitas fidem ſermonis auferret. rurſum ſuſpen
ſam uoto nutante mentem, quidam Alexandrinus monachus, qui ad Aegyptios confeſſo-
res, & uoluntate iam martyres, pio plebis iamdudum fuerat tranſmiſſus obſequio, mani-
feſtus ad credulitatem nuncii auctor impulerat. Fateor & in hoc meam labaſſe ſententiam.
nam cum & patriam tuam ignoraret, & nomen; in eo tamen plus uidebatur afferre, quod
eadem aſſerebat, quæ iam alius indicauerat. Tandem plenum ueritatis pondus erupit.
Ruffinum enim Nitriæ eſſe, & ad beatum perrexiſſe Macarium, crebra commeantium mul-
titudo referebat. Hic uero tota credulitatis frena laxaui; & tunc uere, ægrotum eſſe me,
dolui: & niſi me attenuati corporis uires quadam compede præpediſſent; nec mediæ fer-
uor æſtatis, nec nauigantibus ſemper incertum mare, pia cum feſtinatione gradienti, ua-
luiſſet obſiſtere. Credas mihi frater: non ſic tempeſtate iactatus portum nauta proſpectat,
non ſic ſitientia imbres arua deſiderāt, non ſic curuo aſſidens litori anxia filium mater expe
ctat. poſtquam me a tuo latere ſubitus turbo conuulſit; poſtquam glutino caritatis hæren-
tem impia diſtraxit auulſio: Tunc mihi cæruleus ſupra caput aſtitit imber: Tunc maria
undique, & undique cælum. Tandem in incerto peregrinationis erranti, cum me Thracia,
Pontus, atque Bithynia, totumq. Galatiæ & Cappadociæ iter, & feruido Cilicum terra
fregiſſet æſtu; Syria mihi, uelut fidiſſimus naufrago portus, occurrit. ubi ego, quidquid
morborum eſſe poterat, expertus, ex duobus oculis unum perdidi. Innocentium enim,
partem animæ meæ, repentinus febrium ardor abſtraxit. nunc uno & toto mihi lumi-
ne Euagrio noſtro fruor; cui ego ſemper infirmus ad laborem cumulus acceſſi. Erat no-
biſcum & Hylas, ſancti Melanii famulus; qui puritate morum, maculam ſeruitutis abluerat;
& hic necdum obductam reſcidit cicatricem. Verum quia, de dormientibus contriſtari, 1. Teſſ. 4

Apoſtoli uoce prohibemur; & nimia uis mæroris læto ſuperueniente nuncio temperata eſt:
indicamus hæc tibi; ut, ſi neſcis, diſcas; ſi ante cognouiſti, pariter gaudeamus. Bonoſus
tuus, immo meus, &, ut uerius dicam, noſter, ſcalam præſagatam Iacob ſomniante iam
Gen.28 ſcandit; portat crucem ſuam; nec de craſtino cogitat, nec poſt tergum reſpicit. Seminat in
Matt.16.6 lacrymis, ut in gaudio metat. Et ſacramento Moyſi ſerpentem in eremo ſuſpendit. Cedant
Luc.9 huic ueritati tam Græco quam Romano ſtylo mendaciis ficta miracula. Ecce puer hone-
Pſal.125 ſtis ſæculi nobiſcum artibus inſtitutus, cui opes affatim, dignitas apprime inter æquales
Num.21 erat, contempta matre, ſororibus, & cariſſimo ſibi germano, inſulam pelago circumſonan
te naufragam, cui aſperæ cautes, & nuda ſaxa, & ſolitudo terrori eſt, quaſi quidam nouus
paradiſi colonus inſedit. nullus ibi agricolarum, nullus monachorum, ne paruulus quidẽ,
quem noſti, Oneſimus, quo uelut fratre in oſculo fruebatur, in tanta uaſtitate adhæret late
ri comes. ſolus ibi, immo iam Chriſto comitante non ſolus, uidet gloriam Dei, quam etiã
Matth.17 apoſtoli, niſi in deſerto, non uiderant. Non quidem conſpicit turritas urbes; ſed in nouæ
1.Theſſ.4 ciuitatis cenſu dedit nomen ſuum. Horrent ſacco membra deformia. ſed ſic melius obuiam
Chriſto rapietur in nubibus. Nulla Euriporum amœnitate perfruitur; ſed de latere Domini
aquam uitæ bibit. Propone tibi ante oculos, amice dulciſſime, & in præſentiam rei totus
animo ac mente conuertere. tunc poteris laudare uictoriam, cum laborem prælantis agno
ueris. Totam circa inſulam fremit inſanum mare, & ſinuoſis montiũ illiſum ſcopulis æquor
reclamat. nullo terra gramine uiret: nullis uernans campus denſatur umbraculis. abruptæ
rupes quaſi quendam horrore carcerem claudunt. Ille ſecurus, intrepidus, & totus de Apo
Eph.6 ſtolo armatus, nunc Deum audit, dum diuina relegit; nunc cum Deo loquitur, cum Do-
minum rogat; & fortaſſe ad exemplum Ioannis aliquid uidet, dum in inſula commoratur.
Quas nunc diabolum nectere credis tricas? quas parare arbitraris inſidias? Forſitan, anti-
Deut.8 quæ fraudis memor, famem ſuadere tentabit. ſed iam illi reſponſum eſt: Non in ſolo pane
1.Tim.6 uiuit homo. Opes forſitan, gloriamq. proponet. ſed dicetur illi: Qui cupiunt diuites fieri,
Gal.6 incidunt in muſcipulã, & tentationes. Et: Mihi gloriatio omnis in Chriſto eſt. Feſſa mem
bra, ieiuniis, morbo grauante, cõcutiet. ſed Apoſtoli repercutietur eloquio: Quando enim
2.Cor.12 infirmor, tunc fortior ſum. Et: Virtus in infirmitate perficitur. Minabitur mortem: ſed au-
Philip.1 diet: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Ignita iacula uibrabit: ſed excipientur ſcuro fi-
Eph.6 dei. Et, ne multa replicem, impugnabit ſatanas, ſed tutabitur Chriſtus. Gratia tibi, Do-
mine Ieſu, quod in die tua habeo, qui pro me te poſſit rogare. Scis ipſe (tibi enim patent
Ion.2 pectora ſingulorum, qui cordis arcana rimaris, qui tantæ beſtiæ aluo incluſum prophetam
in profundo uides) ut ego & ille pariter a tenera infantia ad florentem uſque adoleuerimus
ætatem; ut iidem nos nutricum ſinus, iidem amplexus fouerint baiulorum; &, cum poſt
Romana ſtudia ad Rheni ſemibarbaras ripas, eodem cibo, pari frueremur hoſpitio, ut ego
primus cœperim uelle te colere. Memento, quæſo, hunc bellatorem tuum, mecum quon-
Matth.5 dam fuiſſe tironem. Habeo promiſſum maieſtatis tuæ. Qui docuerit, & non fecerit, mini-
mus uocabitur in regno cælorum. Qui autem docuerit, & fecerit, maximus uocabitur in
Apo.7.14 regno cælorum. Fruatur ille uirtutis corona, & ob quotidiana martyria ſtolatus agnum ſe-
Ioan.14 quatur. Multæ enim ſunt manſiones apud patrem. Et: Stella a ſtella differt in claritate.
1.Cor.15 Mihi concede, ut inter ſanctorum calcanea caput poſſim leuare: ut, cum ego uoluerim,
ille perfecerit, mihi ignoſcas, quia implere non potui; illi tribuas præmiũ, quod meretur.
Plura fortaſſe, quam epiſtolæ breuitas patiebatur, longo ſermone protraxerim: quod mihi
ſemper accidere conſueuit, quando aliquid de Bonoſi noſtri laude dicendum eſt. Sed ut ad
illud redeam, unde diſceſſeram; obſecro te, ne amicum, qui diu quæritur, uix inuenitur,
difficile ſeruatur, pariter cum oculis mens amittat. Fulgeat, cui libet, auro, & pompaticis
ferculis coruſca ex ſarcinis metalla radient. Caritas non poteſt comparari. Dilectio pretium
non habet. Amicitia, quæ deſinere poteſt, uera numquam fuit. Vale in Chriſto.

ARGVMENTVM.

NICEAM, *ſubdiaconum Aquileiæ, ueterem ſodalem, ut ad ſe aliquando ſcribat, exemplo Chromatij, & Euſebij fratrum, hortatur.*

HIERONYMVS AD NICEAM, hypodiaconum Aquileiæ.

EPISTOLA XLII.

TVRPILIVS comicus, tractans de uiciſſitudine litterarum, Sola, inquit, res eſt, quæ homines abſentes præſentes facit. Nec falſam dedit, quamquam in re non uera, ſententiam. quid enim eſt, ut ita dicam, tam præſens inter abſentes, quam per epiſtolas & alloqui, & audire, quos diligas? nam & rudes illi Italiæ homines, quos caſcos Ennius appellat, qui ſibi, ut in rhetoricis Cicero ait, ritu ferino uictum quærebant, ante chartæ & membranarum uſum aut in dedolatis e ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuo epiſtolarum alloquia miſſitabant. unde & portitores earũ tabellarios, & ſcriptores a libris arborum librarios uocauere. quanto magis igitur nos, expolito iam artibus mundo, id non debemus omittere, quod illi ſibi præſtiterunt, apud quos erat cruda ruſticitas, & qui humanitatem quodam modo neſciebant? Ecce beatus Chromatius cum ſancto Euſebio, non plus natura, quam morum æqualitate germano, litterario me prouocauit officio. tu, modo a nobis abiens, recentem amicitiam ſcindis potius, quam diſſuis. quod prudenter apud Ciceronem Lælius uetat. Niſi forte ita tibi exoſus eſt oriens, ut litteras quoque tuas huc uenire formides. Expergiſcere, expergiſcere, euigila de ſomno, præſta unam chartæ ſchedulam caritati. inter delicias patriæ, & communes, quas habuimus, peregrinationes, aliquando ſuſpira. ſi amas, ſcribe obſecranti: ſi iraſceris, iratus licet ſcribe. magnum & hoc deſiderii ſolamen habebo, ſi amici litteras uel indignãtis accipiam.

ARGVMENTVM.

CHROMATIVM, *& Euſebium fratres una cum Iouino amico, necnon matre, & ſororibus uirginibus eadem in domo ſancte uiuentes, omnes Stridonenſes reſalutat. Bonoſum laudat, & ſororem ſuam illis commendat.*

HIERONYMVS AD CHROMATIVM, Iouinum, & Euſebium.

EPISTOLA XLIII.

NON debet charta diuidere, quos amor mutuus copulauit: nec per ſingulos officia mei ſunt partienda ſermonis; cum ſic inuicem uos ametis, ut non minus tres caritas iungat, quam duos natura ſociauit: quin potius, ſi rei condicio pateretur, ſub uno litterulæ apice nomina indiuiſa concluderem, ueſtris quoque ita me litteris prouocantibus, ut & in uno tres, & in tribus unum putarem. nam poſtquam, ſancto Euagrio tranſmittente, in ea ad me eremi parte delatæ ſunt, quæ inter Syros ac Saracenos uaſtum limitem ducit; ſic gauiſus ſum, ut illum diẽ Romanæ felicitatis, quo primum Marcelli apud Nolam prælio poſt Cannenſem pugnam Hannibalis agmina conciderunt, ego uicerim: et licet ſupra dictus frater ſæpe me uiſitet, atque me ita, ut ſua in Chriſto uiſcera, foueat: tamen longo a me ſpatio ſeiunctus, non minus mihi dereliquit abeundo deſiderium, quam attulerit ueniendo lætitiam. Nunc cum ueſtris litteris fabulor, illas amplector: illæ mecum loquuntur, illæ hic tantum latine ſciunt: hic enim aut barbarus ſemiſermo diſcendus eſt, aut tacendum. quotieſcumque cariſſimos mihi uultus, notæ manus referunt impreſſa ueſtigia; toties aut ego hic non ſum, aut uos hic eſtis. Credite amori uera dicenti: & cum has ſcriberem, uos uidebam. De quibus hoc primum queror, cur, tot interiacentibus ſpatiis maris, atque terrarum tam paruã epiſtolam miſeritis, niſi quod ita merui, qui uobis, ut ſcribitis, ante nõ ſcripſi. Chartã defuiſſe non puto, Aegypto miniſtrante cõmercia. Et ſi alicui Ptolemæus maria clauſiſſet, tamen rex Attalus membranas a Pergamo miſerat, ut penuria chartæ pellibus penſaretur. unde & Pergamenarum nomen ad hunc uſque diem, tradente ſibi inuicem poſteritate, ſeruatum eſt.

Quid igitut? arbitrer baiulum feſtinaſſe? quamnis longæ epiſtolæ una nox ſufficit. An uos
aliqua occupatione detentos? nulla neceſſitas maior eſt caritate. Reſtant duo; ut aut uos pi
guerit, aut ego non meruerim. e quibus malo uos incuſare tarditatis, quam me condemna
re non meritum. facilius enim negligentia emendari poteſt, quam amor naſci. Bonoſus, ut
ſcribitis, quaſi filius ἰχθύος, ideſt, piſcis aquoſa petit. nos, priſtina contagione ſordentes,
quaſi reguli & ſcorpiones, arentia quæque ſectamur. ille iam calcat ſuper colubri caput: nos
Gen.3 ſerpenti, terram ex diuina ſententia comedenti, adhuc cibus ſumus. ille iam poteſt ſum-
Pſal.150 mum graduum pſalmum ſcandere; nobis, adhuc in primo aſcenſu flentibus, neſcio an dice
Pſal.120 re aliquando contingat: Leuaui oculos meos in montes, unde ueniet auxilium mihi. Ille
inter minaces ſæculi fluctus in tuto inſulæ, hoc eſt, eccleſiæ gremio ſedens, ad exemplum
Apoc.10 Ioannis, librum forte iam deuorat: ego, in ſcelerum meorum ſepulcro iacens, & peccato-
Ioan.11 rum uinculis colligatus, Dominicum de Euangelio expecto clamorem: Hieronyme ueni fo
Iob.40 ras: Bonoſus, inquam, (quia, ſecundum propheram, omnis diaboli uirtus in lumbis eſt)
Hier.13 trans Euphratem tulit lumbare ſuum; ubi illud in foramine petræ abſcondens, & poſtea
Pſal.138 ſciſſum reperiens, cecinit: Domine, tu poſſediſti renes meos: Dirupiſti uincula mea, tibi
(115 ſacrificabo hoſtiam laudis. Me uero Nabuchodonoſor ad Babylonem, ideſt, confuſionem
4. Reg. 25 mentis meæ catenatum duxit: ibi mihi captiuitatis iugum impoſuit: ibi ferri circulum nari
Pſal.136 bus meis innectens, de canticis Sion cantare præcepit. Cui ego dixi: Dominus ſoluit com
(145 peditos, Dominus illuminat cæcos. Et, ut breuiter cœptam diſſimilitudinem finiam, ego
ueniam deprecor, ille expectat coronam. Soror mea, ſancti Iuliani in Chriſto fructus eſt.
1.Cor.3 Ille plantauit, uos rigate: Dominus incrementum dabit. Hanc mihi Ieſus pro eo uulnere,
quod diabolus inflixerat, præſtitit, uiuam reddendo pro mortua. Huic ego, ut ait gentilis
poeta, omnia etiam tuta timeo. Scitis ipſi lubricum adoleſcentiæ iter; in quo & ego lapſus
ſum, & uos non ſine timore tranſiſtis. hoc illa nunc maxime ingrediens, omnium eſt ful-
cienda præceptis, omnium eſt ſuſtentanda ſolatiis, ideſt, crebris ueſtræ ſanctitudinis epi-
1. Cor. 13 ſtolis roboranda. & quia caritas omnia ſuſtinet, obſecro ut etiam a Papa Valeriano ad eam
confortandam litteras exigatis. Noſtis puellares animos his rebus plerumque ſolidari, ſi ſe
intelligant curæ eſſe maioribus. in mea enim patria, ruſticitatis uernacula, Deus uenter eſt,
& in diem uiuitur: & ſanctior eſt ille, qui ditior eſt. acceſſit huic patellæ, iuxta tritum po-
puli ſermone prouerbium, dignum operculum: Lupicinus ſacerdos, ſecundum illud quo-
que, de quo ſemel in uita Craſſum ait riſiſſe Lucilius: Similem habent labra lactucam, aſi-
no carduos comedente: uidelicet ut perforatã nauem debilis gubernator regat, & cæcus cæ
cos ducat in foueam; Taliſq. ſit rector, quales illi qui reguntur. Matrem communem, quæ
cum uobis ſanctitate ſocietur, in eo uos præuenit, quia tales genuit, cuius uere uenter
aureus poteſt dici, eo ſalutamus honore, quo noſtis: una quoque ſuſcipiendas cunctis ſoro
Matth. 25 res, quæ ſexum uicere cum ſæculo; quæ, oleo ad lampadas largiter præparato, ſponſi ope-
riuntur aduentum. O beata domus, in qua morantur Anna uidua, uirgines prophetiſſæ, ge-
minus Samuel nutritus in templo. o tecta felicia, in quibus cernimus Machabæorum mar-
tyrum coronis cinctam martyrem matrem. Nam licet quotidie Chriſtum confiteamini, dũ
eius præcepta ſeruatis: tamen ad priuatam gloriam publica hæc acceſſit uobis & aperta con-
feſſio, quod per uos ab urbe ueſtra Ariani quondam dogmatis uirus excluſum eſt. Et mira-
mini forſitan, quod in fine iam epiſtolæ rurſum exorſus ſim. Quid faciam? uocem pectori
negare non ualeo: epiſtolæ breuitas compellit tacere; deſiderium ueſtri cogit loqui. præ-
properus ſermo: confuſa turbatur oratio: amor ordinem neſcit.

ARGVMENTVM.

CVM *Chryſogono, Aquileiæ monacho, quod nihil ad ſe ſcripſerit, expoſtulat.*

HIERONYMVS AD CHRYSOGONVM, Monachum Aquileiæ.

EPISTOLA XLIIII.

QVI circa te affectus meus ſit, cariſſimus ambobus Heliodorus tibi potuit fideliter nunciare; qui non minore te diligit amore, quã ego diligo: ut ſemper in ore meo nomen tuum ſonem, ut ad primam quamque confabulationem iucundiſſimi mihi conſortii tui recorder; ut humilitatẽ admirer; uirtutem efferam; prædicem caritatem. Verum tu; quod natura lynces inſitum habent, ne poſt tergum reſpicientes memi-

meminerint priorum; & mens perdat, quod oculi uidere deſierint; ita noſtræ es neceſſitudi
nis penitus oblitus, ut illam epiſtolam, quam in corde Chriſtianorum ſcriptam Apoſtolus 2.Cor.3
refert, non parua litura, ſed imis, ut aiunt, ceris eraſeris. & illæ quidem, quas diximus, fe
ræ, ſub frondente captantes arboris ramo fugaces capreas, aut timidum ceruos animal com
prehendunt; currentemq. fruſtra prædam, dum hoſtem ſuum ſecum uehit, rabido deſuper
ore dilaniant, & tamdiu meminere prædandi, quamdiu uenter uacuus ſiccum fame guttur
exaſperat: ubi uero ſanguine paſta feritas uiſcera diſtenta compleuerit, cum ſaturitate ſucce
dit obliuio, tamdiu neſcitura quid capiat, donec memoriam reuocauerit eſuries. tu, nec-
dum ſatiatus e nobis, cur finem iungis exordio? cur amittis ante, quam teneas? niſi forte,
negligentiæ ſemper excuſatione ſocia, aſſeras te non habuiſſe, quod ſcriberes: cum hoc
ipſum debueris ſcribere, te non habuiſſe, quod ſcriberes.

ARGVMENTVM.

ANTONIVM *quod, toties rogatus, numquam reſcripſerit, reprehendit, & ſuperbiæ coarguit.*

HIERONYMVS AD ANTONIVM,

de modeſtia.

EPISTOLA XLV.

DOMINVS noſter, humilitatis magiſter, diſceptantibus de dignitate diſcipu-
lis, unum apprehendit e paruulis, dicens: Quicumque ueſtrum non fuerit con Matth. 18
uerſus ſicut infans, non poteſt introire in regnum cælorum. Quod ne tantum
docere, nec facere uideretur, impleuit exemplo; dum diſcipulorum pedes la- Ioan.13
uat; dum traditorem oſculo excipit; dum loquitur cum Samaritana; dum, ad pedes ſibi ſe Luc.22
dente Maria, de cælorum diſputat regno; dum ab inferis reſurgens, primum mulierculis ap Ioan.4
paret. Satanas autem ex archangelico faſtigio non aliam ob cauſam, niſi ob contrariam hu- Luc.7
militati ſuperbiam, ruit. Et Iudaicus populus primas ſibi cathedras, & ſalutationes in foro Mar.16
uindicans, deputato antea in ſtillam ſitulæ, gentium populo ſuccedente, deletus eſt. Con- Eſa.14.40
tra ſophiſtas quoque ſæculi & ſapientes mūdi Petrus & Iacobus piſcatores mittuntur. Cuius
rei cauſa ſcriptura ait: Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Vide frater, 1.Pet.5
quale malum ſit, quod aduerſarium haber Deum: ob quod in euangelio & phariſæus arro- Luc.18
gans ſpernitur, & humilis publicanus auditur. Decem iam, niſi fallor, epiſtolas, plenas tam
officii, quam precum, miſi: cum tu ne nutum quidem facere dignaris; &, Domino loquen
te cum ſeruis, frater cum fratre non loqueris. Nimis, inquies, contumelioſe. Crede mihi,
niſi ſtyli uerecundia prohiberet, tanta læſus ingererem, ut inciperes mihi reſcribere uel ira-
tus. ſed quoniam &, iraſci, hominis eſt; &, iniuriam non facere, Chriſtiani; ad antiquū
morem reuertens, rurſus precor, ut & diligentem te diligas, & conſeruo ſermonem con-
ſeruus impartias. Vale in Domino.

ARGVMENTVM.

RVSTICVM, *quod promiſſam cum uxore Artemia continentiam fregerat, ad pænitentiam, & ut ſancta inuiſat, coniugis exemplo, loca, hortatur.*

HIERONYMVS AD RVSTICVM,

EPISTOLA XLVI.

QVOD ignotus ad ignotum audeo ſcribere, ſanctæ ancillæ Chriſti Hedibiæ, &
filiæ meæ, coniugis tuæ, Artemiæ, immo ſororis ex coniuge atque conſeruæ, fe-
cit deprecatio. quæ nequaquam propria ſalute contenta, tuā & ante quæſiuit in
patria, & nunc in ſanctis locis quærit, imitari cupiēs Andreæ & Philippi apoſto
lorum beneuolentiam; quorum uterque inuentus a Chriſto, fratrem Simonem, & amicum Ioan.1
Nathanael inuenire deſiderat, ut alter eorū mereatur audire: Tu es Simon filius Iohāna, tu

uocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. Alter donum Dei (hoc enim lingua noſtra,
ſonat Nathanael) Chriſti ad ſe loquentis teſtimonio ſubleuetur: Ecce uere Iſraelita: in quo
Gen. 19 dolus non eſt. Optauerat quondam & Loth cum filiabus ſaluare coniugem ſuam, & de in-
cendio Sodomæ & Gomorræ pene ſemiuſtus erumpens, educere eam, quæ priſtinis uitiis
tenebatur adſtricta: ſed ea deſperatione trepida, reſpiciensq. poſt tergum, æterno infidelita-
tis titulo condemnatur. Et ardens fides pro una muliere perdita, totam Segor liberat ciui-
tatem. Denique poſtquam Sodomiricas ualles ac tenebras derelinquens, ad montana con-
ſcendit, ortus eſt ei Sol in Segor, quæ interpretatur paruula; ut parua fides Lot, quia maio,
ra non poterat, ſaltem minora ſeruaret. Neque enim Gomorræ quondam & erroris habita-
Gẽ. 18. 46 tor, ſtatim ad meridiem poterat peruenire, in qua Abraham, amicus Domini, cum ange-
Cant. 1 lis ſuſcepit Deum. Et Ioſeph fratres paſcit in Aegypto, ſponſusq. audit a ſponſa: Vbi cubas?
1. Reg. 15 ubi paſcis in meridie? Samuel quondam plangebat Saulem, quia ſuperbiæ uulnera pæni-
1. Cor. 5 tentiæ medicamine non curabat. Et Paulus lugebat Corinthios, qui fornicationis maculas
Ezech. 2 lacrymis delere nolebant. Vnde & Ezechiel librum deuorat ſcriptum intus & foris, carmi-
ne, & planctu, & uæ: carmine, ſuper laude iuſtorum: planctu, ſuper pænitentibus: uæ, ſu-
Pro. 18 per iis, de quibus ſcriptum eſt: Cum uenerit impius in profundum malorum, contemnit.
Eſa. 22 Quos oſtendit Eſaias, dicens: Vocauit Dominus ſabaoth in die illa ad fletum, & planctum,
& decaluationem, & accinctionem ciliciorum: ipſi autem fecerunt lætitiam, & exultatio-
1. Cor. 15 nem, mactantes uitulos, occidentes oues, ut comederent carnes, dicentes: Manducemus,
Ezech. 18 & bibamus; cras enim moriemur. De quibus & Ezechiel loquitur: Et tu fili hominis dic do
mui Iſrael, ſic locuti eſtis, dicentes: Errores noſtri & iniquitates noſtræ ſuper nos erunt, &
in ipſis contabeſcimus: & quo modo ſalui eſſe poterimus? Dic eis: Viuo ego, dicit Domi-
nus. Nolo mortem impii, ſed ut conuertatur a uia ſua. Et iterum Reuertimini recedentes
a uia ueſtra: quare moriemini domus Iſrael? Nihil tam offendit Deum, quam deſperatione
meliorum hærere prioribus. licet & ipſa deſperatio incredulitatis indicium ſit. qui enim de-
ſperat ſalutem, non putat futurum eſſe iudicium. quod ſi metueret, utique bonis operibus
Hier. 2 ſe iudici præpararet. Audiamus per Hieremiam loquentem Deum: Conuerte pedem tuum
Hier. 8 a uia aſpera, & guttur tuum a ſiti. Et iterum: Numquid, qui cadit, non reſurget? aut, qui
Eſa. 30 auerſus eſt, non reuertetur? Et per Eſaiam: Quando conuerſus ingemueris, tunc ſaluus
eris, & ſcies ubi fueris. Scire non poſſumus ægrotationis mala, niſi cum fuerit ſanitas conſe-
cuta. Et quantum boni uirtus habeat, uitia demonſtrant: clariusq. fit lumen comparatione
Ezech. 18 tenebrarum. Ezechiel quoque iiſdem uerbis, quia eodem & ſpiritu, Conuertimini, in-
quit, & redite ab iniquitatibus ueſtris domus Iſrael, & non erunt uobis in tormentum im-
pietates. Proiicite omnes impietates ueſtras, quibus impie egiſtis aduerſum me; & faci-
te uobis cor nouum, & ſpiritum nouum. Et quare moriemini domus Iſrael? Nolo enim
mortem peccatoris, dicit Dominus. Vnde & in conſequentibus loquitur: Viuo ego, dicit
Dominus. Nolo mortem peccatoris, niſi ut reuertatur a uia ſua, & uiuat; ne mens incre-
dula de bonorum repromiſſione deſperet; & ſemel perditioni animus deſtinatus, non ad-
hibeat uulneri curationem: quod nequaquam exiſtimat poſſe curari. Iccirco iurare ſe di-
cit, ut, ſi non credimus promittenti Deo, credamus ſaltem pro noſtra ſalute iuranti. Quam
Pſal. 84 ob cauſam iuſtus precatur, & dicit: Conuerte nos Deus ſalutaris noſter, & auerte furorem
Pſal. 29 tuum a nobis. Et iterum: Domine, in uoluntate tua præſtitiſti decori meo fortitudinem.
Auertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus. Poſtquam enim fœditatem delicto-
rum meorum uirtutum decore mutaui, infirmitatem meam tua gratia roboraſti. Ecce au-
Pſal. 17 dio pollicentem: Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non reuertar do-
nec deficiant: ut, qui te ante fugiebam, & inimicus eram, tua comprehendar manu. Ne
ceſſes a perſequendo, donec deficiam a uia mea peſſima, & reuertar ad uirum meum pri-
ſtinum; qui mihi dabit linteamina mea, & oleum, & ſimilam, & cibabit me pinguiſſimis
cibis. Qui iccirco obſepſit, atque præcluſit uias meas peſſimas, ut eam inuenirem uiam,
Ioan. 14 quæ dicit in euangelio: Ego ſum uia, ueritas, & uita. Audi prophetã loquentem: Qui ſemi
Pſal. 125 nant in lacrymis, in gaudio metent. Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua. Venien
tes autem uenient in exultatione, portantes manipulos ſuos. Et, loquere cum eo: Lauabo
Pſal. 6 per ſingulas noctes lectum meum, in lacrymis meis ſtratum meum rigabo. Et iterum: Sicut
Pſal. 41 deſiderat ceruus ad fontes aquarũ, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad
te Deum fontem uiuũ, quando ueniam, & apparebo ante faciem Dei. Factæ ſunt mihi lacry
Pſal. 62 mæ meæ panes per diem & noctẽ. Et in alio loco: Deus Deus meus, ad te de luce uigilo. Siti
uit anima mea ad te, quã multipliciter tibi & caro mea: In terra deſerta & inuia & inaquoſa,
ſic,

ſic in ſancto apparui tibi. quam enim ſitierit te anima mea; tamen multo te plus car-
nis meæ labore quæſiui, in ſancto apparere non potui, niſi prius in terra deſerta a ui
tiis, & inuia aduerſariis poteſtatibus, & abſque humore & rheumate ullius libidinis com-
morarer. Fleuit & Dominus ſuper ciuitatem Hieruſalem, quia non egiſſent pænitentiã: & Luc. 19
Petrus trinam negationem amaritudine abluit lacrymarum, impleuitq. illud propheticum: Mar. 14 Pſal. 118
Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. Plangit & Hieremias populum pænitentiam non Hier. 9
agentem, dicens: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plo
rabo populum iſtum per diem & noctem? Cur autem plangat, & defleat, ſequenti ſermo-
ne demonſtrat: Nolite flere mortuum, neque plangatis eum. Flete planctu, qui egreditur; Hier. 22
quia non reuertetur ultra. Nequaquam igitur gentilis plangendus eſt, atque Iudæus, qui
in eccleſia nõ fuerunt, & ſemel mortui ſunt: de quibus ſaluator dicit: Dimitte mortuos ſe- Matth. 8
pelire mortuos ſuos: ſed eos plange, qui per ſcelera atque peccata egrediuntur de eccleſia,
& nolunt ultra reuerti ad eam damnatione uitiorum. Vnde & ad uiros eccleſiaſticos, qui
muri & turres eccleſiæ nuncupantur, loquitur ſermo propheticus, dicens: Muri Sion, pro- Thr. 2
ferte lacrymas, implentes illud Apoſtoli: Gaudete cum gaudentibus, flere cum flentibus: Rom. 12
ut dura corda peccantium ueſtris lacrymis prouocetis ad fletum, ne perſeuerantes in mali-
tia, audiant. Ego plantaui te uineam frugiferam, omne ſemen uerum: quo modo uerſa es Hier. 2
in amaritudinem uitis alienæ? Et iterum: Ligno dixerunt, pater meus es tu: & lapidi, tu
genuiſti me, & uerterunt ad me dorſa, & non facies ſuas. Et eſt ſenſus: Noluerunt ad me
conuerti, ut agerent pænitentiam, ſed per cordis duritiam in iniuriam meam ſua terga uer-
terunt. Quamobrem & Dominus loquitur ad Hieremiam: Vidiſti, quæ fecerunt mihi ha- Hier. 3
bitatio Iſrael? Abierunt ſuper omnem montem excelſum, & ſubter omne lignum frondo-
ſum, & fornicati ſunt ibi, & dixi: Poſtquam fornicata eſt, & fecit hæc omnia, ad me reuer
tere, & non eſt reuerſa. O clementia Dei, o noſtra duritia, dum & poſt tanta ſcelera nos
prouocat ad ſalutem: et ne ſic quidem uolumus ad meliora conuerti. Si reliquerit, inquit,
uxor uirum ſuum, & alii nupſerit, & noluerit poſtea reuerti ad eum; numquid ſuſcipiet
eam, & non deteſtabitur? Pro quo ſcriptum eſt, iuxta Hebraicam ueritatem, quod in Græ
cis & Latinis codicibus non habetur: Et tu reliquiſti me: tamen conuertere, & ſuſcipiam
te, dicit Dominus. Eſaias quoque in eundem ſenſum iiſdem pene loquitur ſermonibus: Eſa. 31
Conuertimini, qui profundum cõſilium cogitatis, & iniquum filii Iſrael: reuertere ad me, Eſa. 45
& redimam te. Ego Deus, & non eſt alius præter me, iuſtus & ſaluator non eſt abſque me.
Reuertimini ad me, & ſalui eritis. qui eſtis in extremis terræ. Recordamini horũ, & ingemi
ſcite, & agite pænitentiã qui erratis. Conuertimini corde, & mementote priorum a ſæculo:
quoniam ego ſum Deus, & non eſt alius abſque me. Scribit & Iohel: Conuertimini ad me Iohel 2
ex toto corde ueſtro, in ieiunio, & lacrymis, & planctu: ſcindite corda ueſtra, & non ue-
ſtimenta ueſtra. Miſericors enim & miſerator eſt Dominus, & agens pænitentiam ſuper
malitiis. Quantæ autem ſit miſericordiæ, & quam, ut ita loquar, nimiæ ineffabiliſq. clemen
tiæ, Oſee propheta nos doceat, per quem loquitur Deus: Quid tibi faciam Ephraim? quo Oſee 11
modo te protegam Iſrael? quid tibi, inquam, faciam? Sicut Adama ponam te, & ſicut Se-
boim. Conuerſum eſt cor meum in me, & conturbata eſt pænitudo mea. Nequaquam fa-
ciam ſecundum iram furoris mei. Vnde & Dauid loquitur in pſalmo: Non eſt in morte qui Pſal. 6
memor ſit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? Et in alio loco: Peccatum meum Pſal. 31
notum tibi feci, & iniquitatem meam non abſcondi. Dixi, pronunciabo contra me iniqui
tatem meam Domino, & tu dimiſiſti impietatem cordis mei. Pro hac orabit ad te omnis
ſanctus in tempore opportuno. Verumtamen in diluuio aquarum multarum ad eum nõ ap
proximabunt. Vide, quanta magnitudo ſit fletuum, ut aquarum diluuio cõparetur. quos
qui habuerit, & dixerit cum Hieremia: Non ſileat pupilla oculi mei: ſtatim in illo comple- Thren. 2
bitur: Miſericordia & ueritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax deoſculatæ ſunt: ut, ſi te iu- Pſal. 84
ſtitia & ueritas terruerint, miſericordia & pax prouocent ad ſalutem. Totam pænitentiam
peccatoris oſtendit pſalmus quinquageſimus, quando ingreſſus eſt Dauid ad Bethſabeæ,
uxorem Vriæ Ethei, & a Nathan prophetante correptus, reſpondit: Peccaui. Statimq. me 2. Reg. 12
ruit audire: Et Dominus abs te abſtulit peccatum. Adulterio enim iunxerat homicidium:
& tamen conuerſus ad lacrymas, Miſerere, ait, mei Deus ſecundum magnam miſericor- Pſal. 50
diam tuam: Et, ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, dele iniquitatem meam.
Magnum enim peccatum magna indigebat miſericordia. unde iungit, & dicit: Multum la-
ua me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me: Quoniam iniquitatem meam ego
agnoſco, & delictum meum contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui, (rex enim eram, &

alium

allum non timebam) & malum coram te feci, ut iuſtificeris in ſermonibus tuis, & uincas
Rom. 11 cum iudicaris. Cōcluſit enim Deus omnia ſub peccato, ut omnibus miſereatur. Tantumq.
profecit, ut dudum peccator & pænitens tranſierit in magiſtrum, & dicat: Docebo iniquos
nias tuas, & impii ad te conuertentur. Confeſſio enim, & pulchritudo corā eo : nt, qui ſua
Pſal. 37 confeſſus fuerit peccata, & dixerit: Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſi
pientiæ meæ: fœditatem uulnerum in ſanitatis decorem cōmutet. Qui enim abſcondit ini-
3. Reg. 21 quitatem ſuam, non proſperabitur. Achab, rex impiiſſimus, uineam Nabuthæ cruore poſ-
ſedit; & cum Hiezabel non tam coniugio ſibi, quam crudelitate coniuncta, Heliæ increpa-
tione corripitur. Hæc dicit Dominus: Occidiſti, & poſſediſti. Et iterum: In loco, in quo
linxerunt canes ſanguinem Nabuthæ, ibi lingent ſanguinem tuum, & Hiezabel canes co-
medent ante muros Iezrael. Quod cum audiſſet Achab, ſcidit ueſtimenta ſua, & poſuit ſac-
cum ſuper carnem ſuam, ieiunauitq. & dormiuit in cilicio: factusq. eſt ſermo Domini ad
Heliam, dicens: Quoniam reueritus eſt Achab faciem meam, non inducam malum in die-
bus eius. Vnum ſcelus Achab & Hiezabel: tamen, conuerſo ad pænitentiam Achab, pœna
differtur in poſteros, & Hiezabel, in ſcelere perſeuerans, præſenti iudicio condemnatur.
Matth. 12 Loquitur & Dominus in euangelio: Viri Niniuitæ ſurgent in iudicium cū generatione hac,
& condemnabunt eam, quia egerunt pænitentiam in prædicatione Ionæ. Et iterum: Non
Luc. 5. 15 enim ueni nocare iuſtos, ſed peccatores ad pænitentiam. Drachma perit, & tamen inueni-
Matth. 18 tur in ſtercore. Nonagintanouem oues relinquuntur in ſolitudine; & una ouis, quæ aberra
uerat, paſtoris humeris reportatur. unde & lætitia angelorum eſt ſuper uno peccatore agen
te pænitentiam. Quanta felicitas, ut de ſalute noſtra exultent cæleſtia? De quibus dicitur:
Matth. 3 Pænitentiā agite, appropinquabit enim regnū cælorum. Nullum in medio ſpatium. Mors
Luc. 15 & uita ſibi contraria ſunt, & tamen pænitentia copulantur. Luxurioſus filius totam prode-
gerat ſubſtantiam; &, procul a patre, uix porcorum cibis inediam ſuſtentabat. reuertitur
ad parentem: immolatur ei uitulus ſaginatus: ſtolam accipit & anulum, ut Chriſti recipiat
Eccls. 9 ueſtimentum, quod dudum polluerat, & audire mereatur: Candida ſint ſemper ueſtimen-
ta tua. Receptoq. ſignaculo Dei, proclamet ad Dominum: Pater, peccaui in cælum, & co-
Pſal. 4 ram te: & reconciliatus oſculo, dicat ad eum: Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui Do
Ezech. 18 mine. Iuſtitia iuſti non liberabit eum, in quacumque die peccauerit: & iniquitas iniqui nō
nocebit ei, quacumque die conuerſus fuerit. Vnumquemque iudicat ſicut inuenerit. Nec
præterita conſiderat, ſed præſentia: ſi tamen uetera crimina nouella conuerſione mutentur.
Prou. 24 Septies cadit iuſtus, & reſurget. Si cadit, quo modo iuſtus? ſi iuſtus, quo modo cadit? Sed
iuſti uocabulum non amittit, qui per pænitentiam ſemper reſurgit. Et non ſolum ſepties,
Matth. 18 ſed ſeptuagies ſepties delinquenti, ſi conuertatur ad pænitentiam, peccata donantur. Cui
Luc. 7 plus dimittitur, plus diligit. Meretrix lacrymis pedes ſaluatoris lauat, & crine detergit; &
Luc. 18 in typum eccleſiæ de gentibus congregatæ meretur audire. Dimittuntur tibi peccata tua.
Hier. 18 Phariſæi iuſtitia perit ſuperbia: & publicani humilitas confeſſione ſaluatur. Per Hieremiam
conteſtatur Deus: Ad ſummam loquar cōtra gentem, & regnum, ut eradicem, & deſtruam,
& diſperdam illud. Si pænitentiam egerit gens illa a malo ſuo, quod locutus ſum aduerſum
eam: agam & ego pænitentiam ſuper malo, quod cogitaui ut facerem ei. Et ad ſummam lo
quar ſuper gentem, & regnum, ut ædificem, & ut plantem illud. Si fecerit malum in con-
ſpectu meo, ut non audiat uocem meam: pænitentiam agam ſuper bono, quod locutus ſum
ut facerem ei. Statimq. infert: Ecce ego fingo contra uos malum, & cogito contra uos co-
gitationem. Reuertatur unuſquiſque a uia ſua mala, & dirigite uias ueſtras, & ſtudia ue-
ſtra. Qui dixerunt: Deſperauimus: poſt cogitationes enim noſtras ibimus, & unuſquiſque
Luc. 2 poſt prauitatem cordis ſui malum faciemus. Symeon iuſtus in euangelio loquitur: Ecce hic
poſitus eſt in ruinam, & in reſurrectionem multorum: in ruinam uidelicet peccatorum, &
1. Cor. 5 in reſurrectionem eorum, qui agunt pænitentiam. Apoſtolus ſcribit ad Corinthios: Audi
tur inter uos fornicatio, & talis fornicatio, qualis ne inter gentes quidem, ita ut uxorem
patris aliquis habeat. Et uos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de me-
2. Cor. 2 dio ueſtrum, qui hoc opus fecit. Et in ſecunda ad eoſdem epiſtola, ne abundantiori triſti-
tia pereat, qui eiuſmodi eſt, reuocat eum, & obſecrat, ut cōfirment ſuper illum caritatem;
Iob. 14 ut qui inceſtu perierat, pænitentia conſeruetur. Nullus quidem mundus eſt a peccato, ne ſi
Iob. 25 unius quidem diei fuerit uita eius. numerabiles autem anni uitæ illius. Aſtra quoque ipſa
Iob. 4 non ſunt munda in conſpectu eius: & aduerſum angelos ſuos peruerſum quid excogitauit.
Si in cælo peccatum, quanto magis in terra? Si delictum in iis, qui carent tentatione cor-
Rom. 7 porea: quanto magis in nobis, qui fragili carne circumdamur, & cum Apoſtolo dicimus:

Miſer

Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Non enim habitat in carne no Rom. 7
ſtra bonũ, nec agimus quod uolumus, ſed quod nolumus; ut aliud anima deſideret, aliud
caro facere cogatur. Quod ſi quidam iuſti appellantur in ſcripturis, & non ſolum iuſti, ſed
iuſti in conſpectu Dei: iuxta illam iuſtitiam appellantur iuſti, iuxta quam ſupra dictum eſt:
Septies in die cadit iuſtus, & reſurgit. Et iuxta quod iniquitas iniqui nõ nocebit ei, in qua- Prou. 24
cumque die conuerſus fuerit. Denique & Zacharias, pater Ioannis, qui ſcribitur Iuſtus, pec Ezech. 18
cauit in eo, quod non credidit, & ſtatim ſilentio condemnatur. Et Iob, qui iuſtus, & im- Luc. 1
maculatus, ac ſine querela in principio uoluminis ſui ſcribitur, poſtea & Dei ſermone, & Iob 1. 39
confeſſione ſui peccator arguitur. Si Abraham, Iſaac, & Iacob, prophetæ quoque, & apoſto
li, nequaquam caruere peccato; ſi puriſſimum triticum habuit mixtas paleas: quid de no-
bis dici poteſt, de quibus illud ſcriptum eſt: Quid paleis ad frumentum, dicit Dominus? Hier. 23
Et tamẽ paleæ futuro reſeruantur incẽdio: & zizania hoc tempore mixta ſunt ſegetibus fru-
mentorum, donec ueniat, qui habet uentilabrum in manu ſua, & purgauerit aream; ut con Luc. 3
greget triticũ in horrea, & quiſquilias gehennæ igni comburat. Hæc omnia, quaſi per pul-
cherrima ſcripturarum prata diſcurrens, in unum locum uolui congregare, & de ſpecioſiſ-
ſimis floribus coronam tibi texere pænitentiæ, quam imponas capiti tuo, & aſſumas pen-
nas columbæ, & uoles, & requieſcas, & clementiſſimo reconcilieris patri. Narrauit mihi Pſal. 54
uxor quondam tua, nunc ſoror, atque conſerua, quod iuxta præceptum Apoſtoli ex con- 1. Cor. 7
ſenſu abſtinueritis uos ab opere nuptiarum, ut uacaretis orationi; tuaq. rurſum ueſtigia,
quaſi in ſalo poſita, fluctuaſſe, immo, ut apertius loquar, eſſe prolapſa; illam autem audiſſe
a Domino cum Moyſe: Tu uero hic ſta mecũ: & dixiſſe de Domino: Statuit ſupra petram Exod. 34
pedes meos. Tuam domum, quæ fundamenta fidei ſolida non habebat, poſtea diaboli tur Pſal. 39
bine concidiſſe. Porro illius perſtare in Domino, & ſuum tibi hoſpitium non negare: ut,
cui prius coniunctus fueras corpore, nunc ſpiritu copuleris. Qui enim adhæret Domino, 1. Cor. 6
unus ſpiritus eſt. Cumq. uos rabies barbarorum, & imminens captiuitas separaret, ſub iu-
riſiurandi teſtificatione pollicitum, ut ad ſancta tranſeuntem loca uel ſtatim, uel poſtea ſe-
quereris, & ſeruares animam tuam, quam uiſus fueras negligentia perdidiſſe. Redde igi-
tur, quod præſente Deo ſpopondiſti. Incerta eſt uita mortalium; ne ante rapiaris, quam
tuam impleas ſponſionem. Imitare eam, quam docere debueras. Pro pudor, fragilior ſexus
uincit ſæculum, & robuſtior ſuperatur a ſæculo. Tanti dux femina facti eſt: & non ſequeris
eam, in cuius ſalute candidatus es fidei? Quod ſi te rei familiaris tenent reliquiæ, ut ſcilicet
& mortes amicorum, & ciuium uideas, & ruinas urbium, atque uillarum: ſaltem inter ca-
ptiuitatis mala, & feroces hoſtium uultus, & prouinciæ tuæ infinita naufragia, teneto tabu
lam pænitentiæ, & memento conſeruæ tuæ, quæ tuam quotidie ſuſpirat, nec deſperat ſalu-
tem. Tu uagaris in patria, immo non patria, quia patriam perdidiſti: iſta pro te in locis ue
nerabilibus reſurrectionis, & crucis, & incunabulorum Domini ſaluatoris, in quibus par-
uulus uagiit, tui nominis recordatur, teq. ad ſe orationibus trahit; ut, ſi non tuo merito,
ſaltem huius ſalueris fide. Iacebat quondam paralyticus in lectulo, & ſic erat cunctis artu- Luc. 5
bus diſſolutus, ut nec pedes ad ingrediendum, nec manus mouere poſſet ad precandum; &
tamen profertur ab aliis, & reſtituitur priſtinæ ſanitati, ut portaret lectulum, qui dudum
portabatur a lectulo. Et te igitur abſentem corpore, præſentem fide, offert conſerua tua
Domino ſaluatori: & dicit cum Chananæa: Filia mea male uexatur a dæmonio. Recte Matth. 15
enim appellabo animam tuam filiam animæ eius, quæ ſexus neſcit diuerſitatem: quia te,
quaſi paruulum, atque lactentem, & necdum ualentem ſumere ſolidos cibos, inuitat ad
lac infantiæ, & nutricis tibi alimenta demonſtrat: ut poſſis dicere cum propheta: Erra- Pſal. 118
ui ſicut ouis perdita: quære ſeruum tuum: quoniam mandata tua non ſum oblitus.

ARGV-

ARGVMENTVM.

DOMESTICAM *eorum conſuetudinem, unde uel famæ, uel pudicitiæ periculum ſit, a uiduis & uirginibus uitandam eſſe docet. ſumptum autem declamatorio more a ſe fuiſſe hoc argumentum, tum in fine huius, tum in alia quadam prodit epiſtola. Dicendi genus ſuaſorium eſt: propterea coniecturis, dilemmatisq. feſtiuitate quadam admixtis, utitur.*

DE VITANDO SVSPECTO contubernio.

EPISTOLA XLVII.

RETVLIT mihi quidam frater e Gallia, ſe habere ſororem uirginem, ma-
tremq. uiduam; quæ in eadem urbe diuiſis habitarent cellulis; & uel ob hoſpitii
ſolitudinem, uel ob cuſtodiendas facultatulas, præſules ſibi quoſdam clericos
aſſumpſiſſent; ut maiore dedecore iungerentur alienis, quam a ſe fuerant ſepa-
ratæ. cumq. ego ingemiſcerem, & multo plura tacendo, quam loquendo, ſignificarem;
Quæſo te, inquit, corripias eas litteris tuis, & ad concordiam reuoces; ut mater fi-
liam, & filia matrem agnoſcat. Cui ego, Optimam, inquam, mihi iniungis prouinciam;
ut alienus conciliem, quas filius, fraterq. non potuit. quaſi uero epiſcopalem cathedram
teneam, & non, clauſus cellula, ac procul a turbis remotus, uel præterita plangam uitia,
uel uitare nitar præſentia. Sed & incongruum eſt latere corpore, & lingua per totum orbem
uagari. Et ille, Nimium, ait, formidoloſus es. ubi illa quondam conſtantia, in qua multo
ſale orbem defricans, Lucilianum quippiam retuliſti? Hoc eſt, aio, quod me fugat, & la-
bra diuidere non ſinit. Poſtquam enim, arguendo crimina, factus ſum criminoſus; &, iu-
xta tritum uulgi ſermone prouerbium, Iurgantibus, & negantibus cunctis, nec aures me
Pſal. 68 credo habere, nec tactum; ipſiq. parietes in me maledicta reſonarunt; & in me pſallebant,
Pſal. 140 qui bibebant uinum: coactus malo tacere didici rectius eſſe arbitrans, ponere cuſtodiam
ori meo, & oſtium munitum labiis meis, quam declinare cor meum in uerba malitiæ, &,
dum carpo uitia, in uitium detractionis incurrere. Quod cum dixiſſem, Non eſt, inquit,
detrahere, uerum dicere: nec priuata correptio generalem facit doctrinam: cum aut rarus,
aut nullus ſit, qui ſub huius culpæ reatum non cadat. Quæſo ergo te, ne me, tanto itinere
uexatum, fruſtra ueniſſe patiaris. Scit enim Dominus, quod, poſt uiſionem ſanctorum lo-
corum, hanc uel maxime cauſam habui, ut cum tuis litteris ſorori mederer, ac matri. Et
ego, Iamiam, inquam, quod uis faciam: nam & epiſtolæ tranſmarinæ ſunt; & ſpecialiter
ſermo dictatus, raro poteſt inuenire quos mordeat. Te autem obſecro, ut clam ſermonem
hunc habeas: cumq. portaueris eum pro uiatico, ſi auditus fuerit, lætemur pariter; ſi au-
tem contemptus, quod & magis reor, ego uerba perdiderim, tu itineris longitudinem.
Primum uos ſcire cupio, mater, & filia, me non iccirco ſcribere, quia aliquid de uobis ſi-
niſtrum ſuſpicer, ſed, ne ceteri ſuſpicentur, ueſtram errare concordiam. alioqui, quod
abſit, ſi peccatorum uos exiſtimarem glutino cohæſiſſe, numquam ſcriberem, ſciremq. me
ſurdis narrare fabulam. Deinde hoc obſecro, ut, ſi mordacius quippiam ſcripſero, non tam
meæ putetis auſteritatis eſſe, quam morbi. Putridæ carnes ferro curantur, & cauterio: uene-
na ſerpentina pelluntur antidoto. Quod ſatis dolet, maiori dolore expellitur. Ad extre-
mum hoc dico, quod, ſi etiam hæc conſcientia criminis uulnus non habeat, habet tamen
ſama ignominiam. Mater, & filia, nomina pietatis, officiorum uocabula, uincula naturæ,
ſecundaq. poſt Deum fœderatio. Non eſt laus, ſi uos diligitis: ſcelus eſt, quod odiſtis. Do
Luc. 2 minus Ieſus Chriſtus ſubiectus erat parentibus ſuis: uenerabatur matrem, cuius ipſe erat pa
ter: colebat nutricium, quem nutriuerat: geſtatumq. ſe meminerat alterius utero, alterius
Ioan. 19 brachiis. unde & in cruce pendens, commendat parentem diſcipulo, quam numquam an-
te crucem dimiſerat. Tu uero filia, (iam enim deſino ad matrem loqui, quam forſitan & æ-
tas, & imbecillitas, ac ſolitudo excuſabilem facit) tu, inquam, filia, eius domum angu-
ſtam iudicas, cuius non tibi fuit uenter anguſtus? Decem menſibus utero clauſa uixiſti, &
uno die in uno cubiculo cum matre non duras? An oculos eius ferre non potes? & quia
omnes motus tuos, utpote illa quæ genuit, quæ aluit, & ad hanc adduxit ætatem, facilius
intelli-

intelligit, teſtem domeſticam fugis? Si nirgo es, quid times diligentem cuſtodiam? ſi cor-
rupta, cur non palam nubis? Secvanda poſt naufragium tabula eſt, quod male cœperis, ſal-
tem hoc remedio temperare. Neque uero hoc dico, quod poſt peccatum tollam pœniten-
tiam, ut, quod male cœpit, male perſeueret, ſed quod deſperem in iſtiuſmodi copula di-
uulſionem. Alioqui, ſi ad matrem migraueris poſt ruinam, facilius poteris cum ea plange-
re, quod per illius abſentiam perdidiſti. Quod ſi adhuc integra es, & non perdidiſti: ſerua,
ne perdas. Quid tibi neceſſe eſt in ea uerſari domo, in qua neceſſe habeas quotidie aut pe-
rire, aut uincere? Quis umquam mortalium iuxta uiperam ſecuros ſomnos capit? quæ etſi
non percutiat, certe ſolicitat. Securius eſt perire non poſſe, quam iuxta periculum non pe
riſſe. In altero tranquillitas eſt, in altero gubernatio. ibi gaudemns, hic euadimus. Sed
forte reſpondeas: Non bene morata mater eſt, res ſæculi cupit, amat diuitias, ignorat ie-
iunium, oculos ſtibio linit, uult compta procedere, & nocet propoſito meo; nec poſſum
cum huiuſmodi uiuere. Primum quidem, etiam ſi talis eſt, ut cauſaris; maius habebis præ
mium, ſi talem non deſeras. Illa te diu portauit in utero, diu aluit; & difficiliores infantiæ
mores blanda pietate ſuſtinuit. lauit pannornm ſordes, & immundo ſæpe fœdata eſt ſterco
re. aſſedit ægrotanti; &, quæ pro te ſua faſtidia ſuſtinuit, tua quoque paſſa ad hanc perdu-
xit ætatem: ut Chriſtum amares, docuit. Non tibi diſpliceat eius conuerſatio, quæ te ſpon
ſo tuo uirginem conſecrauit. Quod ſi ferre non potes; & delicias eius fugis; atque (ut uul-
go ſolet dici) ſæcularis eſt mater: habes alias uirgines, habes ſanctum pudicitiæ chorum.
Quid matrem deſerens, eum eligis, qui forſitan ſuam reliquit ſororem, & matrem? Illa dif-
ficilis, ſed iſte facilis: illa iurgatrix, ergo iſte placabilis. Quæro, utrum uitum ſecuta ſis, an
poſtea inueneris? Si eum ſecuta es; manifeſtum eſt, cur matrem reliqueris. ſi poſtea reperi-
ſti; oſtendis, quid in matris hoſpitio non potueris inuenire. Durus dolor, & meo mucro-
ne me uulnerans: Qui ambulat, inquit, ſimpliciter, ambulat confidenter. Tacerem, ſi me Prou. 10
non morderet conſcientia, & in alius meum crimen nō reprehenderem, nec per trabem ocu Matth. 7
li mei alterius feſtucam uiderem. Nunc autem, cum inter fratres procul habitans, eorumq.
fruens contubernio, honeſte ſub arbitris & uideam raro, & uidear: impudentiſſimum eſt
eius te uerecundiam non ſequi, cuius ſequeris exemplum. Quod ſi dixeris: Et mihi ſufficit
conſcientia mea: habeo Deum iudicem, qui meæ uitæ eſt teſtis: non curo quid loquantur
homines: audi Apoſtolum ſcribentem: Prouidentes bona non ſolum corā Deo, ſed etiam Rom. 12
coram omnibus hominibus. Si quis te carpit, quod ſis Chriſtiana, quod ſis uirgo: non cu
res: quod ideo dimiſeris matrem, ut in monaſterio inter uirgines uiueres, talis detractio
laus tua eſt. Vbi non luxuria in puella Dei, ſed duritia carpitur, crudelitas iſta pietas eſt. il
lum enim præfers matri, quem præferre iuberis & animæ tuæ. quem ſi & ipſa prætulerit, & Matth.10
filiam te ſentiet, & ſororem. Quid igitur? ſcelus eſt, ſancti uiri habere contubernium? Ob- Ioan.12
torto collo me in ius trahis; ut aut probem quod nolo, aut multorum inuidiam ſubeam.
Sanctus uir numquam a matre filiam ſeiungit: utramque ſuſcipit, utramque ueneratur.
Sit quamlibet ſancta filia, mater uidua; indicium caſtitatis eſt. Si coæuus tuus eſt ille neſcio
quis, matrem tuam honoret ut ſuam: ſi ſenior te, ut filiam diligat, & parentis ſubiiciat di-
ſciplinæ. Non expedit amborum famæ, plus te illum amare, quam matrem: ne non uidea-
tur in te affectum eligere, ſed ætatem. Et hæc dicerem, ſi fratrem monachum non haberes,
ſi domeſticis careres præſidiis. nunc uero, pro dolor, inter matrem, atque germannm, &
matrem uiduam, fratremq. monachum, cur ſe alienns interſerit? Bonum quidem eſt, ut te
& filiam noueris, & ſororem. ſi autem utrumque non potes, & mater quaſi dura reſpuitur;
ſaltem frater placeat. ſi frater aſperior eſt; mollior ſit illa, quæ genuit. Quid palles? quid
æſtuas? quid uultum rubore ſuffundis? & trementibus labiis impatientiam pectoris conte-
ſtaris? Non ſuperat amorem matris & fratris, niſi ſolius uxoris affectus. Audio præterea te
ſuburbana rura, uillarum amœnitates cum affinibus, atqne cognatis, & iſtiuſmodi generis
hominibus circumire. nec dubito, quin uel conſobrina, uel ſoror ſit, in quarum ſolatium
noui generis ducaris aſſecla. Abſit quippe, nt, quamuis proximi ſint, & cognati, uirorum
te ſuſpicer captare conſortia. Obſecro ergo te uirgo, nt mihi reſpondeas. Sola uadis in co-
mitatu propinquorum, an cum amaſio tuo? Quamuis ſis impudens, ſæcularium oculis eum
ingerere nō audebis. ſi enim hoc feceris: & te, & illum familia nniuerſa cantabit: nos cun
ctorum digiti denotabunt. ipſa quoque ſoror, aut affinis, ſiue cognata, quæ in adulationem
tui ſanctum nonnumquam coram te uocant, cum ſe paululum auerterint, portentuoſum
ridebunt maritum. Sin autem ſola ieris; quod & magis exiſtimo: utique inter ſeruos ado-
leſcentes, inter maritatas feminas, atqne nupturas, inter laſciuas puellas, & comatos lin-
teatosq.

teatosq. iuuenes, furuarum ueſtium puella gradieris. Dabit tibi barbatulus quilibet ma-
num; ſuſtentabit laſſam; &, preſſis digitis, aut tentabitur, aut tentabit. Erit tibi inter uiros
matronasq. conuiuiū: ſpectabis aliena oſcula, prægustatos cibos: & non abſque ſcandalo
tuo in aliis ſericas ueſtes, auratasq. miraberis. In ipſo quoque conuiuio ut ueſcaris carni-
bus, quaſi inuita cogeris. Vt uinum bibas, Dei laudabitur creatura. Vt laues balneis, ſor
dibus detrahetur. Et omues te, cum aliquid eorum, quæ ſuadent, retrectans feceris, pu-
ram, ſimplicem, dominam, & uere ingenuam conclamabunt. Perſonabit interim aliquis
cantor ad menſam, & inter pſalmos dulci modulamine currentes, quoniam alienas non au
debit uxores, te, quæ cuſtodem non habes, ſæpius reſpectabit. loquetur nutibus; &, quid-
quid metuit dicere, ſignificabit affectibus. Inter has tantas illecebras uoluptatum etiam fer
reas mentes libido domat; quæ maiorem in uirginibus patitur famem, dum dulcius putat
omne, quod neſcit. Narrant gentilium fabulæ, cantibus Sirenarum nautas iſſe in ſaxa præ
cipites, & ad Orphei citharam arbores beſtiasq. ac ſilicum dura mollita. Difficile inter epu
las ſeruatur pudicitia. Nitens cutis ſordidum oſtendit animum. Legimus in ſcholis pueri,
& ſpirantia in plateis æra perſpeximus; aliquem, oſſibus uix hærentem, illicitis arſiſſe amo-
ribus, & ante uita caruiſſe, quam peſte. Quid tu facies puella, ſani corporis, delicata, pin
guis, rubens, æſtuans inter carnes, inter uina, & balneas, iuxta maritos, iuxta adoleſcen
tulos? quæ etſi rogata non feceris, tamen formæ putes teſtimonium, ſi rogeris. Libidino-
ſa mens ardentius honeſta perſequitur, &, quod non licet, dulcius ſuſpicatur. Veſtis ipſa
uilis & pulla, animi tacentis indicium eſt; ſi rugam non habeat; ſi per terram, ut altior ui-
dearis, non trahatur; ſi de induſtria diſſuta ſit tunica, ut aliquid intus appareat, operiatq.
quod fœdum eſt, & aperiat quod formoſum. Caliga quoque ambulantis nigella ac nitens,
ſtridore ad ſe iuuenes uocat. Papillæ faſciolis comprimuntur, & criſpanti cingulo anguſtius
pectus arctatur. Capilli uel in frontem, uel in aures defluunt. Palliolum interdum cadit,
ut candidos nudet humeros, &, quaſi uideri noluerit, cælat feſtina, quod uolens detexerat.
Et quando in publico quaſi per uerecundiam operit faciem; lupanarium arte, id ſolum o-
ſtendit, quod oſtenſum magis placere poteſt. Reſpondebis: Vnde me noſti; et quo modo,
tam longe poſitus, iactas in me oculos tuos? Fratris hoc tui mihi narrauerunt lacrymæ, &
intolerabiles per momenta ſingultus. atque utinam ille mentitus ſit, & magis timens hoc,
quam arguens, dixerit. ſed, mihi crede, nemo mentiens plorat. Dolet ſibi prælatum iune
nem, non quidem comatum, non ueſtium ſericarum, ſed toroſulum, & in ſordibus deli-
catum; qui ipſe ſacculum ſignet, textrinum teneat, penſa diſtribuat, regat familiam, emat
quidquid de publico neceſſarium eſt; diſpenſator, & dominus, & præueniens officia ſeruulo
rum, quem omnes rodant famuli, &, quidquid domina non dederit, illum clamitent ſub-
traxiſſe. Querulum ſeruulorum genus eſt; &, quantacumque dederis, ſemper eis minus
eſt. non enim conſiderant, de quanto, ſed quantum detur; doloremq. ſuum ſolis, quod
poſſunt, obtrectationibus conſolantur. Ille paraſitum, iſte impoſtorem, hic heredipetam,
alius nouo quolibet appellat uocabulo. Ipſum iactant aſſidere lectulo, obſtetrices adhibere
languenti, portare matulam, calefacere lintea, plicare faſciolas. Facilius mala credunt ho-
mines, &, quodcumque domi fingitur, rumor in publicum fit. Nec mireris, ſi ancillæ &
ſeruuli de uobis iſta confingant; cum mater quoque id ipſum queratur, & frater. Fac igitur,
quod moneo, quod precor, ut primum matri, dehinc, ſi id fieri non poteſt, ſaltem fratri
reconcilieris. aut, ſi iſta tam cara nomina hoſtiliter deteſtaris; diuidere ab eo, quem tuis
diceris prætuliſſe. ſi autem & hoc non potes; reuerere certe tuos; ſi non potes deſerere; uel
honeſtius ſodali tuo utere. Separentur domus ueſtræ, diuidaturq. conuiuium, ne maledi-
ci homines, ſub uno tectulo uos manentes, lectulum quoque criminentur habere commu-
nem. Potes & ad neceſſitates tuas quale uoluiſti habere ſolatium, & aliqua ex parte publica
Hier. 2 carere infamia. quamquam cauenda ſit macula, quæ nullo nitro, ſecundum Hieremiam,
nulla fullonum herba elui poteſt. Quando uis, ut te uideat & inuiſat; adhibe arbitros, ami
cos, libertos, ſeruulos. Bona conſcientia nullius oculos fugit. Intret intrepidus, ſecurus
exeat. Taciti oculi, & ſermo ſilens, & totius corporis habitus uel trepidationem interdum,
uel ſecuritatem loquuntur. Aperi, quæſo, aures tuas, & clamorem totius ciuitatis exaudi.
Iam perdidiſtis ueſtra uocabula, & mutuo ex uobis cognomina ſuſcepiſtis: tu illius diceris,
& ille tuus. Hæc mater audit, & frater; paratiq. ſunt, & precantur uos ſibi diuidere, & pri-
uatam ueſtræ coniunctionis infamiam laudem facere communem. Tu eſto cum matre, ſit il
le cum fratre. Audentius diliges ſodalem fratris tui: honeſtius amabit mater amicum filii,
quam filiæ ſuæ. quod ſi nolueris; ſi mea monita rugata fronte contempſeris; epiſtola tibi
hæc

hæc uoce libera proclamabit: Quid alienum ſeruum obſides? quid miniſtrum Chriſti famulum tibi facis? reſpice ad populum: ſingulorum facies intuere. ille in eccleſia legit, in te aſpiciunt uniuerſi, niſi quod pene licentia coniugali de tua infamia gloriaris. Nec iam ſecreto dedecore potes eſſe contenta. procacitatem libertatem uocas. Facies meretricis facta eſt tibi, neſcis erubeſcere. Iterum me malignum, iterum ſuſpicioſum, & rumigerulum clamitas. Ego ne ſuſpicioſus? ego ne maleuolus? qui, ut in principio epiſtolæ præfatus ſum, ideo ſcripſi, quia non ſuſpicabar: an tu negligens, diſſoluta, cõtemptrix; quæ, annos nata uigintiquinque, adoleſcentem necdum bene barbatulum, ita brachiis tuis, quaſi caſſibus, incluſiſti? Optimum reuera pædagogum, qui te moueat, qui aſperitate frontis terreat. Et quamquam in nullis ætatibus libido ſit tuta; tamen, uel cano capite, ab aperta defendat ignominia. Veniet, ueniet tempus, (dies enim allabitur, dum ignoras) & iſte formoſulus tuus, quia cito ſeneſcunt mulieres, maxime quæ iuxta uiros ſunt, uel ditiorem reperiet, uel iuniorem. tunc te pænitebit conſilii tui, & tædebit pertinaciæ, quando & rem, & famam amiſeris; quando, quod male iunctum fuerat, diuidetur bene. Niſi forte ſecura es, &, coaleſcente tanti temporis caritate, diſſidium non intereris. Tu quoque mater, quæ propter ætatem maledicta non meruis, noli ſic uindicare, ut pecces. Magis a te diſcat filia ſeparari, quam tu ab illa ſeiungi. Habes filium, & filiam, & generum, immo & contubernalem filiæ tuæ. quid quæris aliena ſolatia, & ignes iam ſopitos ſuſcitas? honeſtius eſt tibi ſaltem culpam filiæ ſuſtentare, quam occaſionem tuæ quærere. Si tecum filius monachus, pietatis uiduitatisq. præſidium: quid tibi alienum hominem quæris, in ea præſertim domo, quæ filium, & filiam capere non potuit? Eius iam ætatis es, ut poſſis nepotes habere ex filia: inuita ad te utrumque: reuertatur cum uiro, quæ ſola exierat. uirum dixi, non maritum. nemo calumnietur. ſexum ſignificare uolui, non coniugium. Aut, ſi erubeſcit, & retractat, & domum, in qua nata eſt, arbitratur anguſtam: uos ad eius hoſpitium pergite: quamuis arctum ſit, facilius matrem, & fratrem capere poteſt, quam hominem alienum; cum quo certe in domo una, ſine cubiculo, caſta manere non poterat. Sint in una domo duæ feminæ, & duo maſculi. ſi autem & tertius ille γνεγβόσκος tuus abire non uult, & ſeditiones ac turbas concitat; ſit biga, ſit triga, frater ueſter, ac filius; & ſororem illi exhibebis & matrem. Alii uitricum & generum uocitent, ille nutricium appellet, & fratrem. Hæc ad breuem lucubratiunculam celeri ſermone dictaui, uolens deſiderio poſtulantis ſatisfacere, & quaſi ad ſcholaſticam materiam me exercens: eadem enim die mane pulſabat oſtium, qua profecturus erat: ſimulq. ut oſtenderem obtrectatoribus meis, quod & ego poſſem, quidquid ueniret in buccam, dicere: unde & de ſcripturis pauca perſtrinxi; nec orationem meam, ut in ceteris libris facere ſolitus ſum, illarum floribus texui. extemporalis eſt dictatio, & tanta ad lumen lucernulæ facilitate profuſa, ut notariorum manus lingua præcurreret, & ſigna ac furta uerborum uolubilitas ſermonum obrueret. quod icciirco dixi, ut, qui non ignoſcit ingenio, ignoſcat uel tempori.

Hier.3

ARGVMENTVM.

SABINIANVS Diaconus, uirum, cuius uxorem uitiauerat, fugiens, in Bethlehem uenerat: per litteras Epiſcopus ſuus illum Hieronymo commendauerat: manens in ſanctis locis, & Diaconi officio fungens, uirginem quandam ſacram e monaſterio Bethlehemitico ad ſtuprum, fugamq. ſollicitauit: deprehenſo, ac ueniam petenti ignouit uir ſanctus. is deinde paſſim famam illius obtrectare cœpit. admonet nunc eum per litteras, ut pœnitentiam aliquo in monaſterio incluſus agat.

AD SABINIANVM DIACONVM, increpatoria.

EPISTOLA XLVIII.

SAMVEL quondam lugebat, Saulem, quia pænituerat Dominum, quod unxiſſet eum regem ſuper Iſrael. et Paulus Corinthios, in quibus audiebatur fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes quidem, uoce flebili commonebat, dicens: Ne, cum rurſus uenero, humiliet me Deus apud uos, & lugeam multos ex iis, qui ante peccauerunt, & non egerunt pænitentiam ſuper immunditiis, quas geſſerunt in impudicitia, & fornicatione. Si hoc propheta, & Apoſtolus, nulla ipſi

1.Reg.16
2.Cor.12

labe maculati, clementi in cunctos mente faciebant: quanto magis ego ipſe peccator in te
debeo facere peccatore, qui non uis erigi poſt ruinam, nec oculos ad cælum leuare; ſed,
Luc. 15 prodita patris ſubſtantia, porcorum ſiliquis delectaris; & ſuperbiæ prærupta conſcendens,
præceps laberis in profundum? Deum uentrem uis habere pro Chriſto; ſeruis libidini; glo
riaris in carne, & confuſione tua; &, quaſi pinguis hoſtia, in mortem propriam ſaginaris;
Rom. 2 imitarisq. eorum uitam, quorum tormenta non metuis; ignorans, quoniam benignitas
Dei ad pænitentiam te hortetur. Secundum autem duritiam tuam & cor impænitens, the-
Exod. 4 ſaurizas tibi iram in die iræ. An iccirco induratur, iuxta Pharaonem, cor tuum, quia non
ſtatim percuteris; & differris diu ad pœnam? Et ille dilatus eſt; & decem plagas, non quaſi
ab irato Deo, ſed quaſi a patre commouente ſuſtinuit; donec, in peruerſum acta pæniten-
Exod. 14 tia, populum, quem dimiſerat, per deſerta ſequeretur, & ingredi auderet maria: per quæ
uel ſola doceri potuit, timori habendum eum, cui etiam elementa ſeruiunt. Dixerat & il-
Exod. 5 le: Non noui Dominum, neque dimitto Iſrael. Quem tu imitans loqueris: Viſio, quam hic
Ezech. 12 uidet, in dies longos eſt, & in tempora longa iſte prophetat. Propter quod dicit idem pro-
pheta: Hæc dicit Adonai Dominus: Non prolongabuntur amplius omnes ſermones mei,
quoſcumque loquar, quia loquar uerbum, & faciam. Sanctus Dauid de impiis, & de ſce-
leſtis; quorum tu pars non modica, ſed princeps es; quod ſæculi felicitate fruerentur, & di
Pſal. 72 cerent: Quo modo cognouit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo? Ecce ipſi peccatores & abun
dantes in ſæculo obtinuerunt diuitias: pene lapſo pede, & fluctuanti ueſtigio cauſabatur, di
cens: Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meum, & laui inter innocentes manus meas. Præmiſe-
rat enim, quia æmulatus ſum ſuper iniqua agentes, pacem peccatorum uidens, quia non
eſt reſpectus morti eorum, & ſolida plaga in flagella eorum. In laboribus hominum non
ſunt, & cum hominibus nõ flagellabuntur. Propterea tenuit eos ſuperbia, circumdati ſunt
iniquitate, & impietate ſua. Egredietur, ſicut ex adipe, iniquitas eorum: tranſierunt in
affectum cordis. Cogitauerunt, & locuti ſunt mala, iniquitatem in excelſo locuti ſunt.
Poſuerunt in cælum os ſuum, & lingua eorum pertranſiit ſuper terram. Nonne tibi uide-
tur de te omnis iſte pſalmus eſſe compoſitus? Vegeto quippe es corpore; & nouus antichri-
ſti apoſtolus, cum in una notus fueris ciuitate, tranſgrederis ad aliam. Non indiges ſum-
ptibus, non plaga forti percuteris. Et cum hominibus, qui non ſunt, ut tu, irrationabilia
iumenta, corripi non mereris. Propterea elatus es in ſuperbiam; & ueſtimentum tuum fœ-
tet luxuria; &, quaſi ex aruina pingui & quodam adipe eructans uerba mortifera, non te re-
ſpicis eſſe moriturum; nec umquam, poſt expletam libidinẽ, pænitentia remorderis. Tran-
ſiſti in affectum cordis; &, ne tibi ſolus uidearis erraſſe, ſimulas nefanda de ſeruis Dei, ne-
ſciens quod iniquitatem in altum loquaris, & ponas in cælum os tuum. Nec mirum, ſi a te
Matth. 10 qualeſcumque ſerui Dei blaſphementur, cum patremfamilias Beelzebub uocauerint patres
Luc. 6.23 tui. Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum, nec ſeruus ſupra Dominum ſuum. Si illi in uiri-
di ligno tanta fecerunt, tu in me arido ligno quid facturus es? Tale quid & in Malachia
Malach. 3 plebs ſcandalizata credentium, de ore tuo loquitur: Dixerunt, uanus eſt, qui ſeruit
Deo. Et quid plus? Quia cuſtodiuimus mandata eius, & quoniam iuimus ſupplicantes
ante faciem Dei omnipotentis. Et nunc nos beatos dicimus alienos. Reædificantur o-
mnes, qui faciunt iniqua. Aduerſati ſunt Deo, & ſalui facti ſunt. Quibus poſtea diem
iudicii Dominus comminatur; &, quid inter iuſtum, & iniuſtum futurum ſit, multo ante
prænuncians, ait: Et conuertimini: & uidebitis, quid ſit inter iuſtum, & iniuſtum, inter
ſeruientem Domino, & non ſeruientem Domino. Hæc tibi ridicula forte uideantur, qui
comœdis, & lyricis ſcriptoribus, mimis, & lentulis delectaris: quamquam ne iſta tibi qui-
dem præ nimia cordis hebetudine intelligenda conceſſerim. Prophetarum uerba conte-
Amos 1.2 mnas, ſed reſpondebit Amos: Et in tribus & in quattuor impietatibus, nonne auerſabor
eum, dicit Dominus? Quoniam enim Damaſcus, Gaza, Tyrus, Idumæa, Ammonitæ,
& Moabitæ, Iudæi quoque, & Iſrael, ſæpe ad ſe Dei uaticinio deſtinato, ut agerent ali-
quando pænitentiam, audire contempſerunt, iræ ſuæ, quam illaturus eſt Dominus, cau-
ſas iuſtiſſimas profert, dicens: In tribus & quattuor impietatibus nonne auerſabor eos?
Sceleratum eſt, inquit, mala cogitare: conceſſi. Nequius eſt, male cogitata uelle perfice-
re: & hoc pro mea miſericordia benignus indulſi. Numquid & opere implendum peccatum
Ezech. 18 fuit; & mea ſuperbe calcanda clementia? Tamen & poſt factum, quia malo pænitentiam
Marc. 2 peccatoris, quam mortẽ: Non enim ſani opus habent medico, ſed male habentes: iacenti
manum porrigo, &, conſperſum in ſanguine ſuo ut propriis fletibus lauetur, exhortor.
Quod ſi nec ſic pænitentiam uult agere, &, fracto nauigio, tabulam, per quã ſaluari poterat,
non

non retentat; cogor dicere: Super tribus & quattuor impietatibus nonne auerſabor eum,
dicit Dominus? Auerſionem dicens pro pœna, dum ſuæ peccator relinquitur uoluntati.
Inde eſt, quod peccata patrum in tertiam & quartam generationem reſtituit, dum non Exo. 20
uult ſtatim punire peccantes: ſed ignoſcens primis, poſtrema condemnat. Alioqui, ſi pro-
tinus ſcelerum ultor exiſteret; & multos alios, & certe Paulum apoſtolum eccleſiæ non habe
rent. Ezechiel propheta, cuius ſupra fecimus mentionem, Dei uerbum ad ſe factum refe-
rens, ait: Aperi os tuum, & manduca, quæ ego dabo tibi. Et uidi, inquit, & ecce manus Ezech. 3
extenta ad me, & in ipſa uolumen libri. Et reuoluit illud in conſpectu meo, & in ipſo ſcri- Ezech. 2
ptum erat a facie & retrorſum, lamentum, & carmen, & uæ. Prima ſcriptura ad te pertinet,
ſi tamen uolueris agere pænitentiam poſt delictum. Secunda ad ſanctos, qui ad Dei canti-
cum prouocantur. non eſt enim pulchra laudatio in ore peccatoris. Tertia ad tui ſimiles: Eccli. 15
qui deſperantes, ſemet ipſos tradiderunt immunditiæ, & fornicationi, & uentri, & iis quæ
infra uentrem ſunt, qui putant omnia morte finiri, & nihil eſſe poſt mortem, & dicunt:
Tempeſtas ſi tranſierit, non ueniet ſuper nos. Liber ille, quem propheta deuorat, omnis Eſa. 28
ſeries ſcripturarum eſt. In quibus & pænitens plangitur, & iuſtus canitur, & maledicitur
deſperans. Nihil ita repugnat Deo, quam cor impænitens. Solum crimen eſt, quod ue-
niam conſequi non poteſt. ſi enim ei ignoſcitur poſt peccatum, qui peccare deſiſtit; & ille
flectit iudicem, qui rogat; impænitens autem omnis ad iracundiam prouocat iudicantem:
ſolum deſperationis crimen eſt, quod mederi nequeat. Porro, ut ſcias Deum quotidie pec
catores ad pænitentiam prouocare: qui ſi rigidi perſtiterint, de clemente eum ſeuerum &
trucem faciunt: audi Eſaiæ uerba, dicentis: Et uocabit, inquit, Dominus Sabaoth in die Eſa. 22
illa ad fletum, & planctum magnum, & decaluationem, & accinctionem ciliciorum. Ipſi
uero fecerunt lætitiam, & exultationem, mactantes uitulos, & immolantes oues, ut come
derent carnes, & biberent uinum, dicentes: Manducemus, & bibamus: cras enim mo- 1. Cor. 15
riemur. Poſt quas uoces, & perditæ mentis audaciam, ſcriptura commemorat, dicens:
Et reuelata ſunt hæc in auribus Domini Sabaoth: non remittetur uobis hoc peccatum, do- Eſa. 22
nec moriamini. Si enim peccato mortui fuerint, tunc eis remittetur peccatum: quod,
quamdiu in peccato uixerint, non dimittitur. Parce, quæſo, animæ tuæ. Crede, Dei fi-
lium futurum eſſe iudicem. Recordare, a quo epiſcopo diaconus ordinatus ſis. Nec mi-
rum, quamuis ſanctum hominem, tamen in homine deligendo potuiſſe falli; cum &
Deum pæniteat, quod Saul in regem unxerit: et in duodecim apoſtolis Iudas ſit proditor 1. Reg. 15
repertus: & de quondam ordinis tui hominibus Nicolaus Antiochenus, immundiriarum Matth. 27
omnium, & Nicolaitarum hæreſeos auctor extitiſſe referatur. Non tibi illa nunc replico, Apoc. 2
quod plures uirgines ſtupraſſe narreris; quod a te nobiliũ uiolata matrimonia publico cæſa
ſint gladio; quod per lupanaria impurus, & helluo cucurriſti. Magna quidem iſta ſunt pon-
dere ſuo, ſed fiunt eorum, quæ illaturus ſum, cõparatione leuiora. Rogo, quantum crimen
eſt, ubi ſtuprum & adulterium parum eſt? Infeliciſſime mortalium, tu ſpeluncam illam, in
qua Dei filius natus eſt, & ueritas de terra orta eſt, & terra dedit fructum ſuum, de ſtupro Pſal. 84
condicturus ingrederis? non times, ne de præſepi infans uagiat, ne puerpera uirgo te ui-
deat, ne mater Domini contempletur? Angeli clamant, paſtores currunt, ſtella deſuper Luc. 2
rutilat, Magi adorant, Herodes terretur, Hieroſolyma conturbatur: & tu cubiculum uir- Matth. 2
ginis, deceprurus uirginem, irrepis? Paueo miſer, & tam mente, quam corpore perhorre-
ſco, ponere tibi uolens ante oculos tuos opus tuum. Tota eccleſia nocturnis uigiliis Chri
ſtum dominum perſonabat; & in diuerſarum gentium linguis unus in laudibus Dei ſpiritus
concinebat. tu inter oſtia quondam præſcpis Domini, nunc altaris, amatorias epiſtolas
fulciebas, quas poſtea illa miſerabilis, quaſi flexo adoratura genu, inueniret, & legeret.
Et ſtabas deinceps in choro pſallentium, & impudicis nutibus loquebaris. Pro nefas, non
poſſum ultra progredi. Prorumpunt lacrymæ ante, quam uerba, & indignatione pariter ac
dolore, in ipſo meatu faucium ſpiritus coarctatur. Vbi mare illud eloquentiæ Tullianæ? ubi
torrens fluuius Demoſthenis? nunc profecto muti eſſetis ambo, & ueſtra lingua torpeſce-
ret. inuenta eſt res, quam nulla eloquentia explicare queat. repertum eſt facinus, quod
nec mimus fingere, nec ſcurra ludere, nec Atellanus poſſit effari. Moris eſt in Aegypti &
Syriæ monaſteriis, ut tam uirgo, quam uidua, quæ ſe Deo uouerint, &, ſæculo renun-
ciantes, omnes delicias ſæculi conculcarint, crinem monaſteriorum matribus offerant de-
ſecandum, non intecto poſtea contra Apoſtoli uoluntatem inceſſuræ capite, ſed ligato 1. Cor. 11
pariter ac uelato. nec hoc quiſpiam, præter tondentes, nouit, & tonſas, niſi quod,
quia ab omnibus fit, pene ſcitur ab omnibus. hoc autem duplicem ob cauſam de con-

ſuetudine uerſum eſt in naturam; uel quia lauacrum non adeunt; uel quia oleum nec ca-
pite, nec ore norunt; ne a paruis animalibus, quæ inter cutem & crinem gigni ſolent, &
concretis ſordibus opprimantur. Videamus igitur, tu uir bone inter iſta quid feceris. Fu-
turo matrimonio, in ſpelunca illa uenerabili, quaſi quoſdam obſides accipis capillos, ſuda
riola Infelicis, & cingulum dotale pignus deportas, iurans ei te nullam ſimiliter amaturũ.
deinde curris ad paſtorum locum, &, angelorum deſuper ſtrepitu concinente, in eadem
uerba teſtaris. Nihil dico amplius, quod in oſcula rueris, quod amplexatus ſis. Totum
quidem de te credi poteſt; ſed ueneratio præſepis & campi nõ me ſinunt plus credere, quam
te uoluntare tantum & animo corruiſſe. Miſer, nonne, quando in ſpelunca cum uirgine
ſtare cœpiſti, caligauerunt oculi tui, lingua torpuit, conciderunt brachia, pectus intre-
muit, nutauit inceſſus? Poſt apoſtoli Petri baſilicam, in qua Chriſti flammeo cõſecrata eſt,
poſt crucis & reſurrectionis & aſcenſionis Dominicæ ſacramenta, in quibus rurſum ſe in mo
naſterio uicturam ſpoponderat, audes crinem accipere tecum noctibus dormituræ, quem
Chriſto meſſuerat in ſpelunca? Deinde a ueſpere uſque mane feneſtræ illius aſſides, & quia,
propter altitudinem, hærere uobis comminus non licebat, per funiculum uel accipis ali-
quid, uel remittis. Vide, quanta diligentia domini fuerit, ut numquam domi uirginem,
niſi in eccleſia, uideris; & cum talem uterque ueſtrum habuerit uoluntatem, niſi per fene-
ſtram nocte facultas uobis non fuerit colloquendi. Oriebatur tibi, ut poſtea didici, ſol in-
uito. exanguis, marcidus, pallidus, ut ſuſpicione omni careres, euangelium Chriſti, qua-
ſi diaconus, lectitabas. Nos pallorem ieiunii putabamus; exangue os contra inſtitutum ac
morem tuum, quaſi confectum uigiliis mirabamur. Iam tibi & ſcalæ, per quas deponeres
miſeram, parabantur: iam iter diſpoſitum, decreta nauigia, condicta dies, fuga animo per-
tractata: & ecce angelus ille cubiculi Mariæ ianitor, cunarum Domini cuſtos, & infantis
Chriſti gerulus, coram quo tanta faciebas, ipſe te prodidit. O funeſtos oculos meos, o
diem illum omni maledictione digniſſimum, in quo epiſtolas illas tuas, quas hucuſque re-
tinemus, conſternata mente legi. Quæ ibi turpitudines? quæ blanditiæ? quanta de condi-
cto ſtupro exultatio? Hæccine diaconum, non dicam loqui, ſed ſcire potuiſſe? Vbi miſer
iſta didiciſti, qui in eccleſia te nutritum eſſe iactabas? niſi quod in eiſdem epiſtolis iuras
te numquam pudicum, numquam fuiſſe diaconum. ſi negare uolueris, manus tua te re-
darguet, ipſi apices proclamabunt. Habeto igitur interim lucrum ſceleris: non poſſum
tibi ingerere, quæ ſcripſiſti. Iaces itaque aduolutus genibus meis, & miſericordiam, ut
tuis uerbis utar, ſanguinis deprecaris. Et o te miſerum, neglecto iudicio Dei, me tantum,
quaſi uindicem, times. Ignoui, fateor. quid enim aliud poſſum tibi facere Chriſtianus?
hortatus ſum, ut ageres pœnitentiam; & in cilicio, & cinere uolutareris; ut ſolitudinem
peteres; ut uiueres in monaſterio; ut Dei miſericordiam iugibus lacrymis implorares. At
Oſee 7 tu, bonæ ſpei columen, excetræ ſtimulis inflammatus, factus es mihi in arcum peruerſum,
Gal.4 & contra me conuiciorum ſagittas iacis. Inimicus tibi factus ſum, uera dicens. Non doleo
de maledictis: quis enim neſciat, nihil, niſi flagitioſum, tuo ore laudari? hoc plango,
quod te ipſe non plangis, quod te non ſentis mortuum, quod, quaſi gladiator paratus
libithynæ, in proprium funus ornaris. Amiciris linteis: digitos anulis oneras: dentes
puluere teris: raros in rubenti caluaria digeris capillos: taurina ceruix, toris adipeis in-
tumeſcens, nec, quia propter libidinem fracta eſt, inclinatur. ſuper hæc, unguenta fra-
gras: mutas balneas: & contra renaſcentes pilos pugnas: per forum ac plateas nitidus ac po
Hier. 3.18 litus amator incedis. Facies meretricis facta eſt tibi, neſcis erubeſcere. Conuertere miſer
ad Dominum, ut ad te Dominus conuertatur. Age pœnitentiam, ut & ille agat pœniten-
tiam ſuper omnibus, quæ locutus eſt, malis, ut faceret tibi. Quid, neglecto uulnere pro-
prio, alios niteris infamare? quid me, bene tibi & ſedulo conſulentem, quaſi phreneti-
cus morſu laceras? Eſto, ego flagitioſus ſim, ut uulgo iactitas: ſaltem mecum age pœni-
tentiam. Criminoſus, ut ſimulas: imitare lacrymas criminoſi. Num mea peccata uirtutes
tuæ ſunt? an malorum tuorum putas ſolatium, ſi multos tui ſimiles habeas? Fluant pau-
lulum de oculis lacrymæ: inter ſericum & linteamina, quibus tibi uideris fulgidus & for-
moſus, intellige te nudum, conſciſſum, ſordidatum, mendicantem. Numquam eſt ſera
Luc. 10 pœnitentia. Quamuis de Hieroſolymis deſcenderis, & ſis in itinere uulneratus, inde te
Ioan. 11 Samaritanus impoſitum iumento, curandumq. ad ſtabulum referet. Sed etſi mortuus ia-
Matth. 9 ces in ſepulcro, tamen & fœtentem Dominus ſuſcitabit. Imitare ſaltem cæcos illos, pro-
Mar 10 pter quos ſaluator, dimittens domum ſuam, & hereditatem ſuam, Hiericho uenit. Se-
Eſa.9 dentibus in tenebris & umbra mortis lux orta eſt eis. Qui poſtquam præterire Dominum
cogno-

cognouiſſent, cœperunt clamare, dicentes: Fili Dauid miſerere noſtri. Poteris & tu uide- Matth.9
re, ſi clames, ſi accitus ab eo ſordida ueſtimenta proiicias. Cum cõuerſus ingemueris, tunc
ſaluus eris, & tunc ſcies ubi fueris. Tangat modice cicatrices tuas, pertractet luminũ quon
dam tuorũ ueſtigia. Licet ab utero ſic genitus ſis, & in delictis cõceperit te mater tua: aſper Pſal. 50
get te byſopo, & mundaberis: lauabit te, & ſuper niuẽ dealbaberis. Quid incuruus terræ hæ
res, & totus in cœno iaces? Illa, quã decem & octo annis ſatanas uinxerat, poſtquam a ſalua Luc.13
tore curata eſt, cælum erecta ſuſpexit. Quod ad Cain dictũ eſt, tibi dictum puta: Peccaſti, Gen.4
quieſce. Quid longius recedis a facie Dei, & habitas in terra Naid? Quid totus in ſalo flu-
ctuas, nec ſtatuis ſupra petram pedem tuum? Caue, ne te Phinees cum Madianitide forni- Pſal.39
cantem ſua haſta configat, qui plus quam Thamar uirginem frater & conſanguineus pol- Num.25
luiſti, uerſus in Abſalom, occidere eum cupis, qui te rebellantẽ plangit, & mortuum. Cla 2. Reg. 13
mat contra te ſanguis Nabuthæ, & uinea Iezrael, hoceſt ſeminis Dei, quam in hortum uo- 2. Reg. 18
luptatis, & laſciuiæ holera conuertiſti, dignam de te ultionem repoſcit. Mittitur tibi Helias, 2. Reg. 21
tormentum & interitum nuncians. Incuruare, & ſacco ueſtire pauliſper, & de te poterit di
cere Deus: Vidiſti, quia reueritus fuerit Achab a facie mea? Non ſuperducam malitiam in
diebus eius. Sed forre blandiris tibi, quod a tali epiſcopo diaconus ordinatus es. Iam ſupe-
rius dixi, nec patrẽ pro filio, nec filium pro patre puniri. Anima enim, quæ peccauerit, ipſa Ezech. 18
morietur. Et Samuel habuit filios, qui receſſerunt a timore Dei, & abierunt poſt auaritiam, 1. Reg. 8
& iniquitatem. Et Heli ſacerdos ſanctus fuit, ſed habuit filios, qui, ut in Hebræorum uo- 3.Reg.2
luminibus legimus, fornicabantur cum mulieribus in tabernaculo Dei, &, in ſimilitudinẽ
tui, impudenter ſibi Dei miniſterium uindicabant. unde & locus tabernaculi ipſe ſubuer-
ſus eſt: &, propter uitia ſacerdotum Dei, ſanctuarium deſtitutum eſt. Quamquam & ipſe
Heli, dum eſt nimium lenis in filios, offendit Deum. Tantumq. abeſt, ut te ualeat epiſco-
pi tui iuſtitia liberare, ut timendum ſit, ne propter te de ſolio ſuo corruens, pereat inſana-
bilis. Oza leuites arcam Domini, quam portare ipſe debuerat, quaſi ruentem ſuſtentare uo 2.Reg.6
luit, & percuſſus eſt. quid de te futurum putas, qui ſtantem arcam Domini præcipitare co-
natus es? Quanto magis epiſcopus, qui te ordinauit, probabilis eſt: tanto tu amplius dete-
ſtandus, qui talem hominem feſelliſti. Solemus mala domus noſtræ ſcire nouiſſimi, ac libe
rorum & coniugum uitia, uicinis canentibus, ignorare. Nouerat te omnis Italia. uniuerſi
te ſtare ante altare Chriſti ingemiſcebant. nec tu tam callidus eras, ut prudenter tua uitia
cælares. ſic æſtuabas, ſic ſubantem te & laſciuientem huc atque illuc rapiebat uoluptas, ut
quaſi quoſdam triumphos, palmãq. uitiorum de expletis libidinibus ſubleuares. Denique
inter gladios barbari mariti, & mariti potentis excubias, impudicitiæ flamma te rapuit.
Non rimuiſti in illa domo adulterium facere, in qua ſine iudice læſus uir ſe poterat ulciſci.
Duceris ad hortulos, ad ſuburbana pertraheris: tam libere & inſane te agis, ut, abſente ma-
rito, uxorem te putes habere, non adulteram. unde per quoſdam cuniculos, dum illa te-
netur, erumpis. Romam occultus ingrederis, latitas inter Samnitas latrones, & ad primum
mariti nuncium, quod nouus tibi ex alpibus Hannibal deſcendiſſet, nauigio te credis intu
to. tanta fugæ celeritas fuit, ut tempeſtatem terra duceres tutiorem. ueniſti utcumque in
Syriam: inde te uelle Hieroſolymam tranſcendere, & ſeruiturum Domino polliceris. Quis
non ſuſciperet eum, qui ſe monachum promittebat, præſertim ignorans tragœdias tuas, &
epiſcopi tui commendaticias ad cereros ſacerdotes epiſtolas legens? At tu infelix transfigu 2.Cor.11
rabas te in angelum lucis; & miniſter ſatanæ, miniſtrum iuſtitiæ ſimulabas. Sub ueſtitu Matth.7
ouium latebas lupus, & poſt adulterium hominis adulter Chriſti eſſe cupiebas. Hæc iccir-
co retuli, ut totam tibi ſcenam operum tuorum quaſi in breui depingerem tabella, & geſta
tua ante oculos tuos ponerem; ne miſericordiam Domini, nimiamq. clementiam, mate-
riam exiſtimes delictorum, rurſum crucifigens tibimet ipſi filium Dei, & oſtentui habens, Hebr. 6
& non legens illud, quod ſequitur: Terra enim uenientem ſæpe ſuper ſe bibens imbrem, &
generans herbam opportunam illis, a quibus colitur, accipit benedictionem a Domino;
proferens autem ſpinas, & tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima, cuius conſumma-
tio erit in combuſtionem.

ARGVMENTVM.

REFERT hiſtoriam cuiuſdam mulieris, quæ a uiro Vercellis adulterij falſo accuſata, cum confitente ob tormenta delato iuuene, ipſa nulla ui ad confeſſionem non admiſſi ſceleris adduci poſſet, occiſo iuuene, ſæpius icta mori non potuit. ſcripſit autem hanc Epiſtolam D. Hieronymus (comet teſte) ut remiſſum, ac deſueſcentem iam ſtilum, rurſus ad ſcribendum acueret, ac reuocaret.

AD INNOCENTIVM DE MVLIERE ſepties icta.

EPISTOLA XLIX.

SAEPE a me Innocenti cariſſime, poſtulaſti, ut de eius rei miraculo, quæ no-
ſtra ætate acciderat, non tacerem. cumq. ego id uerecunde, & uere, nt nunc
experior, negarem; meq. aſſequi poſſe diffiderem; ſiue quia omnis ſermo hu-
manus inferior eſſet laude cæleſti; ſiue quia otium, quaſi quædam ingenii ru-
bigo, paruulam licet facultatem priſtini ſiccaſſet eloquii: tu econtrario aſſerebas, in Dei re-
bus non poſſibilitatem inſpici debere, ſed animum; neque poſſe eum uerba deficere, qui
crediḋiſſet in uerbo. Quid igitur faciam? quod implere non poſſum, negare non audeo.
ſuper onerariam nauem rudis uector imponor: et homo, qui necdum ſcalmum in lacu re-
xi, Euxini maris credor fragoribus. Nunc mihi euaneſcentibus terris, cælum undique,
& undique pontus: nunc unda tenebris inhorreſcit, &, cæca nocte, nimborum ſpumei flu
ctus caneſcunt. Hortaris, ut tumida malo uela ſuſpendam, rudentes explicem, clauum re-
gam. Pareo iam iubenti; &, quia caritas omnia poteſt, Spiritu ſancto curſum proſequente
confidam, habiturus in utraque parte ſolatium. ſi me ad optatos portus æſtus appulerit: gu
bernator putabor. ſi inter aſperos orationis anfractus impolitus ſermo ſubſtiterit: faculta-
tem forſitan reqnires, noluntatem certe flagitare non poteris. Igitur Vercellæ, Ligurum
ciuitas, haud procul a radicibus Alpium ſita, olim potens, nunc raro eſt habitatore ſemi-
ruta. Hanc cum ex more conſularis inuiſeret, oblatam ſibi quandam mulierculam nna
cum adultero, (nam hoc crimen maritus impegerat) pœnali carceris horrore circumde-
dit. neque multo poſt, cum liuidas carnes nngula cruenta pulſaret, & ſulcatis lateribus
dolor qnæreret ueritatem, infeliciſſimus inuenis uolens compendio mortis longos cru-
ciatus uitare, dum in ſuum mentitur ſanguinem, accuſauit alienum, ſolusq. omnium mi-
ſer, merito iuſſus eſt percuti, quia non reliquit innoxiæ, unde poſſet negare. At uero
mulier, ſexu fortior ſuo, cum eculeus corpus extenderet, & ſordidas fœtore carceris ma-
nus poſt tergum uincula cohiberent, oculis, qnos tantum tortor alligare non poterat, ſu-
ſpexit ad cælum, &, uolutis per ora lacrymis, Tn, inquit, teſtis es domine Ieſu, cni oc-
cultum nihil eſt, qui es ſcrutator renis & cordis, non ideo me negare nelle, ne peream,
Pſal.7 ſed ideo mentiri nolle, ne peccem. At tu miſer homo, ſi interire feſtinas, cur duos inte-
rimis innocentes? equidem & ipſa cupio mori, cupio inuiſum hoc corpus exuere, ſed
non quaſi adultera. præſto iugulum, micantem intrepida excipio mucronem, innocentiam
tamen mecum feram. Non moritur, quiſquis uicturus occiditur. Igitur conſularis, paſtis
cruore luminibus, nt fera, quæ guſtatum ſemel ſanguinem ſemper ſitit, duplicari tormen
ta iubet; & ſæuum dentibus frendens, ſimilem carnifici minitatus eſt pœnam, niſi confi-
teretur ſexus infirmior, qnod non poterat tobur nirile reticere. Sucurre Domine Ieſu:
ad unum hominem tuum complnra ſnnt inuenta ſupplicia. Crines ligantur ad ſtipitem,
&, toto corpore ad eculeum fortius alligato, uicinus pedibus ignis apponitur: utrumque
latus carnifex fodit: nec papillis dantur induciæ: immota mulier manet, &, a dolore cor-
poris ſpiritu ſeparato, dum conſcientiæ bono fruitur, netuit circa ſe ſæuire tormenta. Iu-
dex crudelis, quaſi ſuperatus, attollitur. Illa Deum deprecatur, ſoluuntur membra com-
pagibus. Illa oculos ad cælum tendit, quaſi de communi ſcelere alius confitetur. Illa pro
cõfitente negat; & periclitans ipſa, alium uindicat periclitantẽ. Vna interim uox eſt: Cæde,
ure, lacera, non feci. ſi dictis tollitur fides: ueniet dies, quæ hoc crimen diligenter diſcu-
tiat: habeo iudicẽ meum. Iam laſſus tortor ſuſpirabat ingemitũ: nec erat nouo uulneri lo-
cus. iam uicta ſæuitia corpus, quod laniarat, horrebat. extẽplo ira excitus conſularis, Quid
miramini, inquit, circumſtantes, ſi torqueri mulier mauult, quã perire? adulterium certe
ſine

ſine duobus cōmitti non potuit: & eſſe credibilius reor, noxiā ream negare de ſcelere, quā
innocentem iuuenem confiteri. Pari igitur prolata in utrumque ſententia, damnatos carni-
fex trahit: totus ad ſpectaculum populus effunditur, ut prorſus quaſi migrare cinitas puta-
retur: ſtipatis proruens portis turba denſatur. et quidem miſerrimi iuuenis ad primum ſta-
tim ictum amputatur gladio caput, truncumq. in ſuo ſanguine uolutatur cadauer. poſtquā
uero ad feminam uentum eſt; &, flexis in terram poplitibus, ſuper trementem ceruicem mi
cans eleuatus eſt gladius; & exertam carnifex dexteram totis uiribus concitauit; ad primū
corporis tactum ſtetit mucro letalis, & leuiter perſtringens cutem, raſuræ modicæ ſangui-
nem aſperſit, imbellem manum percuſſor expauit; & uictam dexteram gladio marceſcente
miratus, in ſecundos impetus torquet, languidus rurſus in feminam mucro delabitur, &,
quaſi ferrum eam timeret attingere, circa ceruicem torpet innoxiam. itaque furens & anhe
lans lictor, paludamento in ceruicem retorto, dum totas expedit uires, fibulam, quæ chla-
mydis mordebat oras, in humum excuſſit, ignarusq. rei, enſem librabat in uulnus. En ti-
bi, ait mulier, ex humero aurum ruit: collige multo quæſitum labore, ne pereat. Pro, ro-
go, quæ eſt iſta ſecuritas? Impendentem non timet mortem: lætatur percuſſa: carnifex pal
let: oculi, gladium non uidentes, fibulam uident: et, ne parum eſſet, quod non formida-
bat interitum, præſtat beneficium ſæuienti. Iam igitur & tertius ictus ſacramentum fruſtra-
tus erat trinitatis. iam ſpiculator exterritus, & non credens ferro, mucronem aptabat in iu
gulum, ut, qui ſecare non poterat, ſaltem premente manu, corpori conderetur. O omni-
bus res inaudita ſæculis. Ad capulum gladius reflectitur, &, uelut dominum ſuum uictus
aſpiciens, confeſſus eſt ſe ferire non poſſe. Huc huc mihi trium exempla puerorum, qui in- Dan. 3
ter frigidos flammarum globos hymnos edidere pro fletibus, circa quorum ſaraballa, ſan-
ctamq. cæſariem, innoxium luſit incendium. Huc beati Danielis reuocetur hiſtoria, iuxta Dā. 13. 14
quem, adulantibus caudis, prædam ſuam leonum ora timuerunt. Nunc Suſanna, nobilis
fide, omnium ſubeat mentibus, quæ, iniquo damnata iudicio, ſpiritu ſancto puerum re-
plente, ſaluata eſt: Ecce non diſpar in utraque miſericordia Domini. Illa liberata per iudi-
cem, ne iret ad gladium: hæc a iudice damnata, abſoluta per gladium eſt. Tandem ergo
ad feminam uindicandam populus armatur, omnis ætas, omnis ſexus carnificem fugat, &,
cœtu in circulum coeunte, exclamat. non credit pene unuſquiſque, quod uidet. turbatur
tali nuncio urbs propinqua, et tota lictorum turma glomeratur, e quibus medius, ad quem
damnatorum cura pertinebat, erumpens, & canitiem immundam perfuſo puluere turpans,
Quin meum, inquit o ciues petitis caput? me illi ulcarium datis? Si miſericordes, ſi clemen
tes eſtis; ſi uultis ſeruare damnatam; innocens certe perire non debeo. Quo fletu uulgi con
cuſſus eſt animus, mœſtusq. ſe per omnes torpor inſinuat, & mirum in modum uoluntate
mutata, cum pietatis fuiſſet, quod ante defenderant, pietatis uiſum eſt genus, ut pateren-
tur occidi. Nouus igitur enſis, nouus percuſſor apponitur. Stat uictima, Chriſto tantum
fauente munita, Semel percuſſa concutitur, iterum repetita quaſſatur, tertio uulnerata pro
ſternitur. O diuinæ potentiæ ſublimanda maieſtas: quæ prius fuerat quarto percuſſa, nec
læſa, ideo poſt paululum uiſa eſt mori, ne pro ea periret innoxius. Clerici, quibus id offi-
cii erat, cruentum linteo cadauer obuoluunt, &, foſſam humum lapidibus conſtruentes,
ex more tumulum parant. Feſtinato ſol curſu occaſum petit; &, miſericordia Domini, cele
riore curſu naturæ, nox aduenit. Subito feminæ palpitat pectus; &, oculis quærentibus lu-
men, corpus animatur ad uitam. Iam ſpirat, iam uidet, iam ſubleuatur, & loquitur. Iam
in illā poteſt uocem erumpere: Dominus auxiliator meus; non timebo quid faciat mihi ho Pſal. 117
mo. Anus interim quædam, quæ eccleſiæ ſuſtentabatur opibus, debitum cælo ſpiritum red
didit, &, quaſi de induſtria ordine currente rerum, uicarium tumulo corpus operitur. Du
bia adhuc luce, in lictore diabolus occurrit, quærit cadauer occiſæ, ſepulcrum ſibi monſtra
ri petit: uiuere putat, quam mori potuiſſe miratur. Recens a clericis ceſpes oſtenditur, &
dudum ſuperiecta humus, cum his uocibus ingeritur flagitanti: Erue ſcilicet oſſa iam con-
dita: infer nouum ſepulcro bellum, &, ſi hoc parum eſt, auibus ferisq. lanianda membra
diſcerpe. Septies percuſſa, debet aliquid plus morte perperi. Tali ergo inuidia carnifice cō
fuſo, clam domi mulier refocillatur. Et ne forte creber medici ad eccleſiam commeatus ſu-
ſpicionis panderet uiam, cum quibuſdam uirginibus ad ſecretiorem uillulam ſecto crine
tranſmittitur. ibi paulatim uirili habitu ueſte mutata, in cicatricem uulnus obducitur. Et
o uere, Ius ſummum ſumma malitia: poſt tanta miracula adhuc ſæuiunt leges. En, quo me
geſtorum ordo pertraxit. Iam enim ad Euagrii noſtri nomen peruenimus. Cuius ego pro
Chriſto laborem ſi arbitrer a me dici poſſe, non ſapiam. ſi penitus tacere uelim, uoce in
gaudium

gaudium erumpente uon poſſim, quis enim ualeat digno canere præconio, Auxentium,
Mediolani incubantem, huius excubiis ſepultum pene ante, quam mortuum? Romanum
epiſcopum, iam pene factionis laqueis irretitum, & uiciſſe aduerſarios, & non nocuiſſe ſupe
ratis? Verum hæc ipſe equidem, ſpatiis excluſus iniquis, Prætereo, atque aliis poſt me
memoranda reliuquo. Præſentis tantum rei fine contentus ſum. Imperatorem de indu-
ſtria adit, precibus fatigat, merito lenit, ſolicitudine promeretur; ut redditam uitæ, red-
deret libertati.

ARGVMENTVM.

PAVLVS, a quo primum eremus habitari cœpta eſt, patria Thebæus, annos natus circiter quindecim, tam Græcis, quam Aegyptiacis litteris eruditus, utroque orbatus parente, accuſatus a ſororis marito, quod Chriſtianus eſſet, ſub Decio, & Valeriano perſecutoribus fugiens, eremum petijt. ibi annis XCVIII, mira abſtinentia, ac ſanctitate, uſque quo a magno illo Antonio diuinitus admonito inuiſeretur, uitam traducens, obdormiuit in Domino. Huius uitam luculenter deſcribit D. Hieronymus.

VITA PAVLI EREMITAE.

INTER multos ſæpe dubitatum eſt, a quo potiſſimum monachorum eremus
habitari cœpta ſit. quidam enim, altius repetentes, a beato Helia, & Ioanue
ſumpſere principium. quorum & Helias plus nobis uidetur fuiſſe, quam moua
chus, & Ioanues ante prophetare cœpiſſe, quam natus eſt. Alii autem, iu quam
opinionem uulgus omue conſentit, aſſerunt Antonium huius propoſiti fuiſſe caput, quod
ex parte uerum eſt. non enim tam ipſe ante omnes fuit, quam ab eo omnium incitata ſunt
ſtudia. Amathas uero, & Macarius, diſcipuli Antonii, quorum ſuperior magiſtri corpus
ſepeliuit, etiam nunc affirmant, Paulum quendam Thebæum, principem iſtius rei fuiſſe:
quod non tam nomine, quam opinione nos quoque comprobamus. Nounulli & hæc, &
alia, prout uoluntas tulit, iactitant: ſubterraneo ſpecu crinitum calcaneo tenus hominem
fuiſſe, & multa, quæ perſequi otioſum eſt, incredibilia fingentes. quorum quia impudens
mendacium fuit, ne refellenda quidem ſententia uidetur. Igitur, quia de Autonio tam Græ
co, quam Romano ſtylo diligenter traditum eſt; pauca de Pauli principio & fine ſcribere
diſpoſui, magis quia res omiſſa fuit, quam fretus ingenio. Quo modo autem in media æta-
te uixerit, & quas ſatanæ pertulerit inſidias, nulli hominum compertum habetur. Sub De-
cio & Valeriano perſecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, & Cyprianus Carthagine,
felici cruore damnati ſunt, multas apud Aegyptum & Thebaida eccleſias tempeſtas ſæua
populata eſt. Voti tunc Chriſtianis erat, pro Chriſti nomine gladio percuti. uerum hoſtis
callidus, tarda ad mortem ſupplicia conquirens, animas cupiebat iugulare, non corpora:
&, ut ipſe, qui ab eo paſſus eſt, Cyprianus ait, uolentibus mori, non permittebatur occi-
di. cuius ut crudelitas notior fiat; duo memoriæ cauſa exempla ſubiecimus. Perſeuerantem
igitur in fide martyrem, & inter eculeos laminasq. uictorem, iuſſit melle perungi, & ſub ar
dentiſſimo ſole, ligatis manibus poſt tergum, reſupinari, ſcilicet ut muſcarum aculeis ce-
deret, qui ignitas ſartagines ante ſuperaſſet. Alium, iuuenili ætate florentem, iu amœuiſſi
mos hortulos præcepit abduci. ibiq. inter lilia candeutia, & rubentes roſas, cum leni iuxta
murmure aquarum ſerperet riuus, & molli ſibilo arborum folia ueutus præſtringeret, ſuper
extructum plumis lectum reſupinari, &, neſe inde poſſet excutere, blandis ſerico nexibus
irretitum relinqui. quo cum, recedentibus cunctis, meretrix ſpecioſa ueniſſet, cœpit delica
tis ſtringere colla complexibus, &, quod dictu quoque ſcelus eſt, manibus attrectare uiri-
lia; ut, corpore in libidinem concitato, ſe uictrix impudica ſuperiaceret. Quid ageret mi-
les Chriſti, &, quo ſe uerteret, neſciebat. quem tormenta uou uicerant, ſuperabat uolu-
ptas. tandem cælitus inſpiratus, præciſam morſu linguam in oſculantis ſe faciem expuit, ac
ſic libidinis ſenſum ſuccedens doloris magnitudo ſuperauit. Per idem ergo tempus, quo ta
lia gerebantur apud inferiorem Thebaida, cum ſorore iam uiro tradita, poſt mortem ambo
rum parentum in hereditate locupleti, Paulus relictus eſt annorum circiter quindecim, litte
ris tam Græcis quam Aegyptiacis apprime eruditus, manſueti animi, Deum ualde amans:
& cum perſecutionis procella detonaret, in uillam remotiorẽ & ſecretiorem ſeceſſit. Verum

quid

quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames? Sororis maritus cœpit prodere uelle, quē
cælare debuerat. non illum uxoris lacrymæ, non communio ſanguinis, non ſpectans cun-
cta ex alto Deus ab ſcelere reuocauit. ad hæc inſtabat crudelitas, quæ pietatem uidebatur
imitari. Quod ubi prudentiſſimus adoleſcens intellexit, ad montium deſerta confugiens,
dum perſecutionis finem præſtolaretur, neceſſitatem in uoluntatem uertit, ac paulatim pro
grediens, rurſusq. ſubſiſtens, atque hoc idem ſæpius faciens, tandem reperit ſaxeum mon
tem; ad cuius radicem haud procul erat grandis ſpelunca, quæ lapide claudebatur. quo re-
moto, ut eſt cupiditas hominum occulta cognoſcere, auidius explorans, animaduertit in-
rus grande ueſtibulum, quod, aperto deſuper cælo, patulis diffuſa ramis uetus palma con-
texerat, fontem lucidiſſimum oſtendens; cuius riuum tantummodo foras erumpentem, ſta
tim modico foramine, eadem, quæ genuerat, aquas terra ſorbebat. erant præterea per exe-
ſum montem haud pauca habitacula, in quibus ſcabræ iam incudes, & mallei, quibus pecu
niæ olim ſignatæ uiſebantur. hunc locum Aegyptiorum litteræ ferunt furtinæ monetæ offi-
cinam fuiſſe, ea tempeſtate, qua Cleopatræ iunctus eſt Antonius. Igitur adamato, quaſi
quod a Deo ſibi offerretur, habitaculo, omnem ibidem in orationibus & ſolitudine duxit
ætatem. cibum & ueſtimētum ei palma præbebat. quod ne cui impoſſibile uideatur; Ieſum
teſtor, & ſanctos angelos eius, in ea eremi parte, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, ui-
diſſe me monachos, de quibus unus, per triginta annos clauſus, hordeaceo pane & lutu-
lenta aqua uixit; alter in ciſterna ueteri, quam gentili ſermone Syri cubam uocanr, quin-
que caricis per ſingulos dies ſuſtentabatur. Hæc igitur incredibilia eſſe uidebuntur iis, qui
non crediderint: quia omnia poſſibilia ſunt credentibus. Sed, ut ad id redeam, unde di- Mar. 9
greſſus ſum: cum iam centum tredecim annos beatus Paulus uitam cæleſtem ageret in ter-
ris, & nonagenarius in alia ſolitudine Antonius moraretur, ut ipſe aſſerere ſolebat, hæc in
mentem eius cogitatio incidit, nullum ultra ſe perfectum monachum in eremo conſediſſe.
at illi per noctem quieſcenti reuelatum eſt, eſſe alium ulterius multo ſe meliorem, ad quem
uiſendum deberet proficiſci. Illico, erumpente luce, uenerabilis ſenex infirmos artus bacu
lo regente ſuſtentans, cœpit ire uelle, quo neſciebat. & iam media dies, coquente deſuper
ſole, feruebat: nec tamen a cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in Deum meum,
quod ſeruum ſuum, quem mihi promiſit, oſtendet. Nec plura his, conſpicit hominē equo
mixtum, cui opinio poetarum hippocentauro uocabulum indidit. quo uiſo, ſalutaris im-
preſſione ſigni armat frontem; &, Heus, tu, inquit, quanam in parte hic ſeruus Dei habi
tat? At ille barbarum neſcio quid infrendens, & frangens potius uerba, quam proloquens,
inter horrentia ora ſenis blandum quæſiuit alloquium; & dextræ protenſione manus cupi-
tum indicat iter; & ſic patentes campos uolucri tranſmittens fuga, ex oculis mirantis eua-
nuit. Verum hæc utrum diabolus ad terrendum eum ſimulauerit, an, ut ſolet, eremus, mon
ſtruoſorum animalium ferax, iſtam quoque gignat beſtiam, incertum habemus. Stupens
itaque Antonius, & de eo, quod uiderat, ſecum uoluens, ulterius progreditur. nec mora,
inter ſaxoſam conuallem haud grandem homunculum uidet, aduncis naribus, fronte cor-
nibus aſperata, cuius extrema pars corporis in caprarum pedes deſinebat. infractusq. & hoc
Antonius ſpectaculo, ſcutum fidei, & loricam ſpei, ut bonus præliator, arripuit: nihilomi- Eph. 6
nus memoratum animal, palmarum fructus eidem ad uiaticum, quaſi pacis obſides, affere
bat. Quo cognito, gradum preſſit Antonius; &, quiſnam eſſet, interrogans, hoc ab eo re-
ſponſum accepit: Mortalis ego ſum, & unus ex accolis eremi, quos uario deluſa errore gen
tilitas, Faunos, Satyroſque, & incubos uocās colit. legatione fungor gregis mei. precamur,
ut pro nobis communem Deum depreceris, quem pro ſalute mundi ueniſſe cognouimus,
& in uniuerſam terram exiit ſonus eius. Talia eo loquēte, longæuus uiator ubertim faciem
lacrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ indices cordis effuderat. gaudebat quippe de
Chriſti gloria, & de interitu ſatanæ: ſimulq. admirans, quod eius poſſet intelligere ſermo-
nem, & baculo humum percutiens, aiebat: Væ tibi Alexandria, quæ pro Deo portenta ue
neraris: uæ tibi ciuitas meretrix, in quam totius orbis dæmonia confluxere. quid nunc di-
ctura es? beſtiæ Chriſtum loquuntur, & tu pro Deo portenta ueneraris. Necdum uerba cō-
pleuerat, & quaſi pennigero uolatu petulcum animal aufugit. Hoc ne cuiquam ob incredu
litatem ſcrupulum moueat, ſub rege Conſtantino, uniuerſo mundo teſte, defenditur. nam
Alexandriā iſtiuſmodi homo uiuus perductus, magnum populo ſpectaculum præbuit: &
poſtea cadauer exanime, ne calore æſtatis diſſiparetur, ſale infuſo, Antiochiam, ut ab im-
peratore uideretur, allatum eſt. Sed, ut propoſitum perſequar: Antonius cœptam regio-
nem pergebat, ferarum tantum ueſtigia intuens, & eremi latam uaſtitatem. quid ageret,
quo

quo uerteret gradum, neſciebat. iam altera effluxerat dies. teſtabat unum, ut deſeri ſe a
Chriſto non poſſe confideret. Pernox ſecundas in oratione exegit tenebras; &, dubia ad-
huc luce, procul intuetur, lupam ſitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere,
quam ſecutus oculis, & iuxta ſpeluncam, cum fera abiiſſet, accedens, intro cœpit aſpicere.
1. Ioan. 4. nihil curioſitate proficiente, tenebris arcentibus uiſum. uerum, ut ſcriptura ait, perſecta di
lectio foras mittit timorem: ſuſpenſo gradu & anhelitu temperato, callidus explorator ingreſ
ſus, ac paulatim progrediens, ſæpiusq. ſubſiſtens, ſonum aure captabat. Tandem per cæcæ
noctis horrorem procul lumen intuitus, dum auidius properat, offenſo in lapidem pede,
ſtrepitum concitauit: poſt cuius ſonitum beatus Paulus oſtium, quod patebat, occludens,
ſera obfirmauit. Tunc uero Antonius præ foribus corruens, uſque ad ſextam, & eo amplius
horam aditum precabatur, dicens: Qui ſim, unde, uel cur uenerim, noſti. ſcio me non
mereri conſpectum tuum: tamen, niſi uidero, non recedam. qui beſtias recipis, hominem
Matth. 7 cur repellis? quæſiui, & inueni: pulſo, ut aperiatur. quod ſi non impetro; hic moriar ante
poſtes tuos: certe ſepelies uel meũ cadauer. Talia perſtabat memorans, fixusq. manebat.
Ad quem reſponſum paucis ita reddidit heros. Nemo ſic petit, ut minetur: nemo cum la-
crymis iniuriam, uel calumniam facit. & miraris, ſi non recipiam, cum moriturus aduene
ris? Sic arridens Paulus pateſecit ingreſſum. quo aperto, dum in mutuos miſcentur ample
xus, propriis ſe ſalutauere nominibus, gratiæ Domino in commune referuntur. Et poſt
ſanctum oſculum reſidens Paulus, cum Antonio ita exorſus eſt: En, quẽ tanto labore quæ-
ſiſti, putridis ſenectute membris operit inculta canities: en uides hominem, puluerem mox
1. Cor. 13 futurum. Verum, quia caritas omnia ſuſtinet, narra mihi quæſo, quo modo ſe habeat hu-
manum genus: an in antiquis urbibus noua tecta conſurgant: quo mundus regatur impe-
rio: an ſuperſint aliqui, qui dæmonum errore rapiantur. Inter has ſermocinationes ſuſpi-
ciunt alitem coruum in ramo arboris cõſediſſe; qui inde leniter ſubuolans integrum panem
ante mirantium ora depoſuit. poſt cuius abſceſſum, Eia, inquit Paulus, Dominus nobis
prandium miſit, uere pius, uere miſericors. ſexaginta iam anni ſunt, quod accipio dimi-
dii ſemper panis fragmentum: uerum ad aduentum tuum, militibus ſuis Chriſtus duplica-
uit annonam. Igitur, Domino gratiarum actione celebrata, ſuper uitrei marginem fontis
uterque conſedit. Hic uero, quis frangeret panem, oborta contentio, pene diem duxit in
ueſperum. Paulus more cogebat hoſpitii. Antonius iure refellebat ætatis. Tandem conſi-
lium fuit, ut, apprehenſo e regione pane, dum ad ſe quiſque nititur, pars cuique ſua rema-
neret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fonte prono ore libauerunt: & immolantes
Deo ſacrificium laudis, noctem tranſegere uigiliis. Cumq. iam eſſet terræ redditus dies,
beatus Paulus ad Antonium ſic locutus eſt. Olim te, frater, in iſtis regionibus habitare ſcie
bam: olim te conſeruum meum mihi promiſerat Deus. ſed quia iam dormitionis meæ tem
Philip. 1 pus aduenit; &, quod ſemper cupiebã, diſſolui, & eſſe cum Chriſto, peracto curſu ſupereſt
2. Tim. 4 mihi corona iuſtitiæ: tu miſſus es a Domino, qui humo corpuſculum meum tegas, immo
terræ terram reddas. His Antonius auditis, flens, & gemens, ne ſe deſereret, atque ut comi
tem talis itineris acciperet, precabatur. Et ille, Non debes, inquit, quærere quæ tua ſunt,
ſed quæ aliena. expedit quidem tibi, ſarcina carnis abiecta, agnum ſequi: ſed & ceteris expe
dit fratribus, ut tuo adhuc inſtituantur exemplo. quamobrem, quæſo, perge, niſi mole-
ſtum eſt, & pallium, quod tibi Athanaſius epiſcopus dedit, ad inuoluendum corpuſculum
meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogauit, non quod magnopere curaret utrum tectũ
putreſceret cadauer, an nudum; quippe qui, tanto temporis ſpatio, contextis palmarum
foliis ueſtiebatur; ſed ut a ſe recedenti mæror ſuæ mortis leuaretur. Stupefactus ergo Anto-
nius, quod de Athanaſio & pallio eius audierat, quaſi Chriſtum in Paulo uidens, & in pe-
ctore eius Deum uenerans, ultra reſpondere nihil auſus eſt, ſed cũ ſilentio lacrymans, oſcu-
latis eius oculis manibusq. ad monaſterium, quod poſtea a Saracenis occupatum eſt, regre
diebatur. neque uero greſſus ſequebantur animum: ſed quamuis corpus inane ieiuniis, ſe-
niles etiam anni fregerant, tamen animo uincebat ætatem. tandem fatigatus, & anhelus,
ad habitaculum ſuum, confecto itinere, peruenit. Cui cum duo diſcipuli, qui ei longo iam
tempore miniſtrare conſueuerant, occurriſſent, dicentes: Vbi tamdiu moratus es, pater?
Reſpondit: Væ mihi peccatori, qui falſi monachi nomen fero. uidi Heliam, uidi Ioannem
in deſerto, & uere uidi Paulum in paradiſo. & ſic ore compreſſo, & manu uerberans pectus,
ex cellula pallium protulit. rogantibusq. diſcipulis, ut plenius, quidnam rei eſſet, expo-
Eccls. 3 neret, ait: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Tunc egreſſus foras, & ne modicum qui
dem cibi ſumens, per uiam, qua uenerat, regreſſus eſt, illum ſitiens, illum uidere deſide-
rans,

ſtans, illum oculis ac mente contemplans. timebat enim, quod euenit, ne ſe abſente, Chri
ſto debitum ſpiritum redderet. cumq. iam dies alia illuxiſſet, & trium horarum ſpatio uiam
remeauiſſet, uidit inter angelorum cateruas, inter prophetarum & apoſtolorum choros,
niueo Paulum candore fulgentem in ſublime conſcendere. & ſtatim in faciem ſuam proci-
dens, ſabulum capiti ſuperiacebat: ploransq. & eiulans, aiebat: Cur me Paule dimittis?
cur inſalutatus abis? tam tarde notus, tam cito recedis? Referebat poſtea beatus Antonius,
tanta ſe uelocitate, quod reliquum erat uiæ, cucurriſſe, ut inſtar auis peruolaſſet: nec imme
rito: nam introgreſſus ſpeluncam, uidit genubus complicatis, erecta ceruice, extenſisq. in
altum manibus, corpus exanime. ac primum & ipſe uiuere eum credens, pariter orabat.
poſtquam uero nulla, ut ſolebat, ſuſpiria precantis audiuit, in flebile oſculum ruens, intelle
xit quod etiam cadauer ſancti, Deum, cui omnia uiuunt, officioſo geſtu precabatur. Igitur
obuoluto & prolato foras corpore, hymnos quoque & pſalmos de Chriſtiana traditione de
cantans, contriſtabatur Antonius, quod ſarculum, quo terram foderet, non haberet: flu
ctuansq. uario mentis æſtu, & ſecum multa reputans, dicebat: Si ad monaſterium reuertar,
tridui iter eſt: ſi hic maneam, nihil ultra proficiam. moriar ergo, ut dignum eſt, & iuxta
bellatorem tuum, Chriſte, ruens, extremum halitum fundam. Talia eo animo uoluente,
ecce duo leones ex interioris eremi parte currentes, uolantibus per colla iubis, ferebantur:
quibus aſpectis primo exhorruit. rurſusq. ad Deum referens mentem, quaſi columbas uide
ret, manſit intrepidus. Et illi quidem directo curſu ad cadauer beati ſenis ſubſtiterunt; adu
lantibusq. caudis circa eius pedes accubuere, fremitu ingenti rugientes; prorſus ut intelli-
geret eos plangere, quo modo poterant. deinde haud procul cœperunt humum pedibus
ſcalpere; arenamq. certatim egerentes, unius hominis capacem locum foderunt: ac ſtatim
quaſi mercedem pro opere poſtulantes, cum motu aurium ceruice deiecta, ad Antonium
perrexerunt, manus eius pedesq. lingentes. at ille animaduertit, benedictionem eos a ſe pre
cari. nec mora, in laudationem Chriſti effuſus, quod muta quoque animalia Deum eſſe
ſentirent, ait; Domine, ſine cuius nutu nec folium arboris defluit, nec unus paſſerum ad
terram cadit, da illis ſicut tu ſcis. Et manu annuens eis, ut abirent, imperauit. cumq. illi re
ceſſiſſent, ſancti corporis oneri ſeniles curuauit humeros. &, depoſito eo in foſſam, deſu- Matth.10
per humum congregans, tumulum ex more compoſuit. Poſtquam autem alia dies illuxit,
ne quid pius heres ex inteſtati bonis non poſſideret, tunicam eius ſibi uindicauit, quam in
ſportarum modum de palmæ foliis ipſe ſibi contexuerat. ac ſic ad monaſterium reuerſus, di
ſcipulis cuncta ex ordine replicauit, diebusq. ſollemnibus Paſchæ & Pētecoſtes ſemper Pau
li tunica ueſtitus eſt. Libet in fine opuſculi eos interrogare, qui ſua patrimonia ignorant,
qui domos marmoribus ueſtiunt, qui uno filo uillarū inſuunt prædia: huic ſeni nudo quid
umquam defuit? Vos gemma bibitis: ille naturæ concauis manibus ſatisfecit. Vos in tuni-
cis aurum texitis: ille ne uiliſſimum quidem indumentum habuit mancipii ueſtri. Sed econ
trario illi quidem pauperculo paradiſus patet: uos auratos gehenna ſuſcipiet. Ille ueſtem
Chriſti, nudus licet, tamen ſeruauit: uos, ueſtiti ſericis, indumentum Chriſti perdidiſtis.
Paulus uiliſſimo puluere coopertus iacet, reſurrecturus in gloriam: uos operoſa ſaxi ſepul-
cra premunt, cum ueſtris opibus arſuros. Parcite, quæſo, uobis: parcite ſaltem diuitiis,
quas amatis. cur & mortuos ueſtros auratis obuoluitis ueſtibus? cur ambitio inter luctus la
crymasq. non ceſſat? an cadauera diuitum niſi in ſerico putreſcere neſciunt? Obſecro, qui
cumque hæc legis, ut Hieronymi peccatoris memineris: cui ſi Dominus optionē daret, mul
to magis eligeret tunicam Pauli cum meritis eius, quam regum purpuram cum pœnis ſuis.

ARGVMENTVM.

*HILARION monachus, Thabatha, Palæſtinæ uico, ortus, magni illius Antonii diſcipulus, quanta abſtinen-
tia, ac ſanctitate uitam duxerit, quantisq. ſemper, etiam latitando, claruerit miraculis, late, eruditeq. Hieronymus
ita deſcribit, ut in eo perfectum monachum contemplari unuſquiſque ualeat.*

VITA SANCTI HILARIONIS.

SCRIPTVRVS uitam beati Hilarionis, habitatorem eius inuoco ſpiritum
ſanctum; ut, qui illi uirtutes largitus eſt, mihi ad narrandas eas ſermonem tri-
buat, ut facta dictis exæquentur. Eorum enim, qui fecere, uirtutes, ut ait Cri-
ſpus, tanta habentur merita, quantum ea uerbis potuere attollere præclara inge
nia. Alexander Magnus Macedo, quem uel arietem, uel pardum, uel hircum caprarum
Daniel

Dan.7.8 Daniel uocat, cum ad Achillis tumulum perueniſſet, Felicem te, ait, iuuenis, qui magno
fruaris præcone meritorum: Homerum uidelicet ſignificans. Porro mihi tanti ac talis uiri
conuerſatio, uitaq. dicenda eſt, ut Homerus quoque, ſi adeſſet, uel inuideret materiæ,
uel ſuccumberet. quamquam enim ſanctus Epiphanius, Salaminæ Cypri epiſcopus, qui
cum Hilarione plurimum uerſatus eſt, laudem eius breui epiſtola ſcripſerit, quæ uulgo le-
gitur: tamen aliud eſt, locis communibus laudare defunctum; aliud, defuncti proprias
narrare uirtutes. unde & nos fauore magis illius, quam iniuria, cœptum ab eo opus aggre
dientes, maledicorum uoces contemnimus; qui olim detrahentes Paulo meo, nunc forte
detrahent & Hilarioni, illum ſolitudinis calumniati, huic obiicientes frequentiam; ut qui
ſemper latuit, non fuiſſe, qui a multis uiſus eſt, uilis exiſtimetur. Fecerunt hoc & maiores
Matth. 11 eorum quondam phariſæi, quibus nec Ioannis eremus ac ieiunium, nec Domini ſaluatoris
turbæ cibi potusq. placuere. Verum deſtinato operi imponã manum, & Scyllæos canes ob-
turata aure tranſibo. Hilarion, ortus uico Thabatha, qui circiter quinque millia a Gaza,
urbe Palæſtinæ, ad auſtrum ſitus eſt, cum haberet parentes idolis deditos, roſa, ut dicitur,
de ſpinis floruit. a quibus miſſus Alexandriam, grammatico traditus eſt: ibique, quantum
illa patiebatur ætas, magna ingenii & morum documenta præbuit in breui, carus omnibus
& loquendi arte gnarus. quodq. his maius eſt omnibus, credens in Dominum Ieſum, non
circi furoribus, non arenæ ſanguine, non theatri luxuria delectabatur, ſed tota illi uoluntas
in Eccleſiæ erat congregatione. Audiens autem tunc celebre nomen Antonii, quod per
omnes Aegypti populos ferebatur, incenſus uiſendi eius ſtudio, perrexit ad eremum: & ſta
tim, ut eum uidit, mutato priſtino habitu, duobus fere menſibus iuxta eum manſit, con-
templans ordinem uitæ eius, morumq. grauitatem; quam creber in oratione, quam humi
lis in ſuſcipiendis fratribus, ſeuerus in corripiendis, alacer in exhortandis eſſet; & ut conti-
nentiam cibiq. eius aſperitatem nulla umquam infirmitas frangeret. Porro frequentiam eo
rum, qui ad eum ob uarias paſſiones aut impetus dæmonum concurrebant, ultra non fe-
rens; nec congruum eſſe ducens, pati in eremo populos ciuitatum; ſicq. ſibi magis incipien
dum eſſe, ut cœpiſſet Antonius, illum quaſi uirum fortem uictoriæ præmia accipere, ſe ue-
ro necdum militare cœpiſſe; reuerſus eſt cum quibuſdam monachis ad patriam; &, paren-
tibus iam defunctis, partem ſubſtantiæ fratribus, partem pauperibus largitus eſt, nihil ſibi
Act.5 omnino reſeruans, timens illud de Actibus apoſtolorum, Ananiæ & Sapphiræ uel exem-
Luc.14 plum, uel ſupplicium, maximeq. Domini memor, dicentis: Qui non renunciauerit o-
mnibus, quæ habet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Erat autem tunc annorum quinde-
cim. Sic nudus, & armatus in Chriſto, ſolitudinem, quæ in ſeptimo miliario a Maioma,
Gazæ emporio, per litus euntibus Aegyptum ad læuam flectitur, Ingreſſus eſt. eumq.
eſſent cruenta latrociniis loca, & propinqui amiciq. eius imminens periculum denuncia-
rent; contempſit mortem, ut mortem euaderet. Mirabantur omnes animum, mirában-
tur ætatem, niſi quod flamma quadam pectoris, & ſcintillæ fidei in oculis relucebant.
Leues erant genæ, delicatum corpus & tenue, & ad omnem iniuriam impatiens, quod
leui uel frigore, uel æſtu poſſet affligi. Igitur ſacco tantum membra coopertus, & pelli-
ceum habens ependyten, quem illi beatus Antonius proficiſcenti dederat, ſagumq. ruſti-
cum inter mare & paludem, uaſta & terribili ſolitudine fruebatur, quindecim tantum ca-
rycas poſt ſolis occaſum comedens; &, quia regio latrociniis infamis erat, numquam in
eodem loco manſitans. Quid faceret diabolus? quo ſe uerteret? Qui gloriabatur ante,
Eſa.14 dicens: In cælum aſcendam: ſuper ſidera cæli ponam thronum meum, & ero ſimilis altiſſi-
mo: cernebat ſe uinci a puero, & prius ab eo calcatum fuiſſe, quam per ætatem calcare po-
tuiſſet. Titillabat itaque ſenſus eius, & pubeſcenti corpori ſolita uoluptatum incendia
ſuggerebat. Cogebatur tirunculus Chriſti cogitare quod neſciebat: & eius rei animo pom-
pam uoluere, cuius experimenta non nouerat. Iratus itaque ſibi, & pectus pugnis uerbe-
rans, quaſi cogitationes cæde manus poſſet excludere, Ego, inquit, aſelle faciam, ut non
calcitres; nec te hordeo alam, ſed paleis: fame te conficiam, & ſiti: graui onerabo pon-
dere: per æſtus indagabo & frigora, ut cibum potius, quam laſciuiam, cogites. Herba-
rum ergo ſucco, & paucis carycis poſt triduum uel quadriduum deficientem animam ſu-
ſtentabat, orans frequenter & pſallens, & raſtro humum fodiens; ut ieiuniorum laborem
labor operis duplicaret. Simulq. fiſcellas iunco texens, æmulabatur Aegyptiorum mo-
2. Theſſ.3 nachorum diſciplinam, & Apoſtoli ſententiam, dicentis: Qui autem non operatur, non
manducet. Sic attenuatus, & in tantum exeſo corpore, ut oſſibus uix hæreret, quadam
nocte cœpit infantum audire uagitus, balatus pecorum, mugitus boum, planctum quaſi

mulierum

mulierum, leonum rugitus, murmur exercitus, & rurſus uariarum portenta uocum, ut ante ſonitu, quam aſpectu, territus cederet. intellexit dæmonum ludibria: &, prouolutus genibus, Chriſti crucem ſignauit in fronte: taliq. armatus caſſide, & lorica fidei circumdatus, iacens fortius prœliabatur, amodo uidere deſiderans, quos horrebat audire, & ſolicitis oculis huc illucq. circumſpiciens: cum interim ex improuiſo, ſplendente luna, cernit thedam feruentibus equis ſuper ſe irruere: cumq. inclamaſſet Ieſum, ante oculos eius repentino terræ hiatu pompa omnis abſorpta eſt. Tunc ille ait: Equum, & aſcenſorem pro- Exod.15
iecit in mare. Et, Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei noſtri magni- Pſal.19
ficabimur. Multæ ſunt tentationes eius, & die noctuq. uariæ dæmonum inſidiæ: quas ſi omnes narrare uelim, modum excedam uoluminis. Quoties illi nudæ mulieres cubanti, quoties eſurienti largiſſimæ apparuere dapes? Interdum orantem lupus ululans & uulpecula ganniens tranſiliuit, pſallentiq. gladiatorum pugna ſpectaculum præbuit, & unus, quaſi interfectus, & ante pedes eius corruens, ſepulturam rogauit. Orauit ſemel fixo in terram capite: &, ut natura fert hominum, abducta ab oratione mens neſcio quid aliud cogitabat: inſiliit dorſo eius feſtinus agitator: & latera calcibus, ceruicem flagello uerberans, Eia, inquit, cur dormitas? cachinnansq. deſuper, cum defeciſſet, an hordeum uellet accipere, ſciſcitabatur. Igitur a ſextodecimo uſque ad uiceſimum ſuæ ætatis annum, æſtus & pluuias breui tuguriunculo declinauit, quod iunco & carice texerat. Extructa deinceps breui cellula, quæ uſque hodie permanet, latitudine pedum quattuor, altitudine pedum quinque, hoc eſt ſtatura ſua humiliore, porro longitudine paulo ampliore, quam eius corpuſculum patiebatur, ut ſepulcrum potius, quam domum, crederes; capillum ſemel in anno die Paſchæ totondit: ſuper nudam humum, ſtratumq. iunceum uſque ad mortem cubitauit: ſaccum, quo ſemel fuerat indutus, numquam lauans: & ſuperfluum eſſe dicens, munditias in cilicio quærere. Nec mutauit alteram tunicam, niſi cum prior penitus ſciſſa eſſet. Scripturas quoque ſanctas memoriter tenens, poſt orationes & pſalmos, quaſi Deo præſente, recitabat. Et, quia longum eſt per diuerſa tempora carptim aſcenſum eius edicere, comprehendam breuiter, ante lectoris oculos uitam eius pariter exponens, & deinceps ad narrandi ordinem regrediar. A uiceſimoprimo anno uſque ad uiceſimumſeptimum, tribus annis dimidium lentis ſextarium madefactum aqua frigida comedit, & aliis tribus panem aridum cum ſale & aqua. Porro a uigeſimoſeptimo uſque ad triceſimum, herbis agreſtibus, & uirgultorum quorundam radicibus crudis ſuſtentatus eſt. A triceſimo autem primo uſque ad triceſimumquintum, ſex uncias hordeacei panis, & coctum modice holus abſque oleo in cibo habuit. Sentiens autem caligare oculos ſuos, & totum corpus impetigine & pumicea quadam ſcabredine contrahi, ad ſuperiorem uictum adiecit oleum: & uſque ad ſexageſimum tertium uitæ ſuæ annum hoc continentiæ cucurrit gradu, nihil extrinſecus aut pomorum, aut leguminis, aut cuiuslibet rei guſtans. Inde, cum ſe uideret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortem, a ſexageſimoquarto anno uſque ad octogeſimum pane abſtinuit, incredibili feruore mentis; ut eo tempore quaſi nouus accederet ad ſeruitutem Domini, quo ceteri ſolent remiſſius uiuere. Fiebant autem ei de farina & comminuto holere ſorbitiunculæ, cibo & potu uix quinque uncias appendentibus: ſicq. complens ordinem uitæ, numquam ante ſolis occaſum, nec in diebus feſtis, nec in grauiſſima ualetudine ſoluit ieiunium. Sed iam tempus eſt, ut ad ordinem reuertamur. Cum habitaret adhuc in tuguriolo annos natus decem & octo, latrones ad eum nocte uenerunt, uel exiſtimantes habere aliquid, quod tollerent, uel in contemptum ſui reputantes fieri, ſi puer ſolitarius eorum impetus non pertimeſceret. itaque inter mare & paludem a ueſpere uſque ad ſolis ortum diſcurrentes, numquam locum eius cubiculi inuenire potuerunt. Porro, clara luce reperto puero, quaſi per iocum, Quid, inquiunt, faceres, ſi latrones ad te uenirent? Quibus ille reſpondit: Nudus latrones non timet. Et illi, Certe, aiunt, occidi potes. Poſſum, inquit, poſſum: & ideo latrones non timeo, quia mori paratus ſum. Tunc admirati conſtantiam eius, & fidem, confeſſi ſunt noctis errorem, cæcatosq. oculos, correctiorem deinceps uitam pollicentes. Viginti & duos iam in ſolitudine habebat annos, fama tantum notus omnibus, & per totas Palæſtinæ uulgatus urbes: cum interim mulier quædam Eleutheropolitana, cernens deſpectui ſe haberi a uiro ob ſterilitatem; (iam enim per annos quindecim nullos coniugii fructus dederat) prima irrumpere auſa eſt ad beatum Hilarionem: & nihil tale ſuſpicanti, repente genibus eius aduoluta, Ignoſce, inquit, audaciæ, ignoſce neceſſitati meæ: quid auertis oculos? quid rogantem fugis? noli mulierem aſpicere, ſed

O miſeram.

Mar.2 miſeram. hic ſexus genuit ſaluatorem. non habent ſani opus medico, ſed qui male ha-
bent. Tandem ſubſtitit, &, poſt tantum temporis uiſa muliere, interrogauit cauſam aduen
tus eius, ac fletum: &, poſtquam didicit, leuatis ad cælum oculis, fidere iuſſit; euntemq.
lacrymis proſecutus, exacto anno uidit cum filio. Hoc ſignorum eius principium ma-
ius aliud ſignum nobilitauit. Ariſtæneta, Helpidii, qui poſtea præfectus prætorio fuit,
uxor ualde nobilis inter ſuos, & inter Chriſtianos nobilior, reuertens cum marito, & tri-
bus liberis a beato Antonio, Gazæ propter eorum infirmitatem remorata eſt. ibi enim, ſi-
ue ob corruptum aerem, ſiue, ut poſtea claruit, propter gloriam Hilarionis ſerui Dei, he-
mitritæo pariter arrepti, omnes a medicis deſperati ſunt. Iacebat ululans mater, & quaſi
inter tria filiorum diſcurrens cadauera, quem prius plangeret, neſciebat. cognito autem
quod eſſet quidam monachus in uicina ſolitudine, oblita matronalis pompæ, tantum ſe
matrem nouerat, uadit comitata ancillulis, & eunuchis: uixq. a uiro perſuaſum eſt, ut
aſello ſedens pergeret. ad quem cum perueniſſet, Per ego te, ait, Ieſum, clementiſſimum
Deum noſtrum, obteſtor, per crucem eius, & ſanguinem, ut reddas mihi tres filios, &
glorificetur in urbe gentilium nomen Domini ſaluatoris: ingrediatur ſeruus eius Gazam,
& Marnas corruat. Renuente illo, & dicente, numquam ſe egreſſurum de cella, nec ha-
bere conſuetudinem, ut non modo ciuitatem, ſed ne uillulam quidem ingrederetur; pro-
ſtrauit ſe illa humi, crebro clamitans: Hilarion, ſerue Chriſti, redde mihi liberos meos.
quos Antonius tenuit in Aegypto, a te ſeruentur in Syria. Flebant cuncti, qui aderant:
ſed & ipſe negans fleuit. Quid multa? Non prius mulier receſſit, quam ille polliceretur eſt,
ſe poſt ſolis occaſum Gazam introiturum. quo poſtquam uenit, ſingulorum lectulos, &
arentia membra conſiderans, inuocauit Ieſum. et, o mira uirtus, quaſi de tribus fonti-
bus ſudor pariter erupit: eadem hora acceperunt cibos; lugentemq. matrem cognoſcen-
tes, & benedicentes Deum, ſancti manus deoſculati ſunt. Quod poſtquam auditum eſt,
& longe lateq. percrebuit; certatim ad eum de Syria & Aegypto confluebant; ita ut multi
crederent in Chriſtum, & ſe monachos profiterentur. necdum enim tunc monaſteria
erant in Palæſtina, nec quiſquam monachos ante ſanctum Hilarionem in Syria nouerat.
ille fundator, & eruditor huius conuerſationis, & ſtudii in hac prouincia fuit. Habebat
Dominus Ieſus in Aegypto ſenem Antonium, habebat in Palæſtina Hilarionem iunio-
rem. Facidia uicus eſt Rhinocoruræ, urbis Aegypti. de hoc (ſunt decem iam anni) cæ-
ca mulier adducta eſt ad beatum Hilarionem: oblataq. ei a fratribus (iam enim multi cum
eo monachi erant) omnem ſe ſubſtantiam expendiſſe ait in medicos. Cui reſpondit:
Si, quæ in medicis perdidiſti, dediſſes pauperibus; curaſſet te uerus medicus Ieſus. Cla-
Mar.8 mante autem illa, & miſericordiam deprecante, expuit in oculos eius: ſtatimq. ſalua-
toris exemplum uirtus eadem proſecuta eſt. Auriga quoque Gazenſis, in curru per-
cuſſus a dæmone, totus obriguit, ita ut nec manus agitare, nec ceruicem poſſet refle-
ctere. delatus ergo in lecto, cum ſolam linguam moueret ad preces, audit, non prius poſ-
ſe ſanari, quam crederet in Ieſum, & ſe ſponderet arti priſtinæ renunciaturum. Credi-
dit, ſpopondit, ſanatus eſt; magiſq. de animæ, quam de corporis, ſalute exultauit.
Præterea fortiſſimus iuuenis, nomine Marſitas, de territorio Hieroſolymæ, tantum ſibi
applaudebat in uiribus, ut quindecim frumenti modios diu longeq. portaret; & hanc
haberet palmam fortitudinis ſuæ, ſi aſinos uinceret. Hic afflictus peſſimo dæmone, non
catenas, non compedes, non clauſtra oſtiorum integra patiebatur: multorum naſum &
aures morſibus amputauerat: horum pedes, illorum gulam fregerat: tantumq. terrorem
omnibus incuſſerat, ut, oneratus catenis & funibus, in diuerſa nitentium, quaſi feroci∫-
ſimus taurus ad monaſterium, pertraheretur: quem poſtquam fratres uidere, perterriti,
(erat enim miræ magnitudinis) nunciauerunt patri. Ille, ſicut ſedebat, iuſſit eum ad ſe
pertrahi, & dimitti: ſolutoque, Inclina, ait, caput, & ueni. Tremere ille, & ceruicem fle-
ctere, nec aſpicere contra auſus, omniq. ferocitate depoſita, pedes cœpit ſedentis lam-
bere. adiuratus itaque dæmon, & tortus, qui iuuenem poſſederat, ſeptima die egreſſus
eſt. Sed nec illud tacendum eſt, quod Orionus, uir primarius & ditiſſimus urbis Ai-
læ, quæ mari rubro imminet, a legione poſſeſſus dæmonum, ad eum adductus eſt.
manus, ceruix, latera, pedes ferro onerati erant: furoriſq. ſæuitiam torui oculi mina-
bantur. cumq. deambularet ſanctus cum fratribus, & de ſcripturis neſcio quid inter-
pretaretur; erupit ille de manibus ſe tenentium; & amplexus eum poſt tergum, in ſu-
blime leuauit. clamor ortus ab omnibus: timebant enim, ne confecta ieiuniis membra
collideret. Et ſanctus arridens, Sinite, inquit, & mihi meum palæſtritam dimittite.

Ac ſic reflexa ſuper humeros manu, caput eius tetigit; apprehenſoq. crine, ante pedes
adduxit; ſtringens e regione ambas manus eius, & plantas utroque calcans pede; ſi-
mulq. ingeminans, torquere ait dæmonum turba, torquere. Cumq. ille eiularet, & re-
flexa ceruice terram uertice tangeret; Domine, inquit, Ieſu, ſolue miſerum, ſolue capti-
uum. ut unum, ita & plures uincere, tuum eſt. Rem loquor inauditam; ex uno homi-
nis ore diuerſæ uoces, & quaſi confuſus populi clamor audiebatur. Curatus itaque &
hic, non poſt multum temporis cum uxore & liberis uenit ad monaſterium, plurima,
quaſi gratiam redditurus, dona afferens. Cui ſanctus, Non legiſti, inquit, quid Giezi, 4.Reg.5
quid Simon paſſi ſint; quorum alter accepit pretium, alter obtulit; ut ille uenderet gra- Act.8
tiam ſpiritus ſancti, hic mercaretur? Cumq. Orionus flens diceret: Accipe, & da paupe-
ribus: reſpondit: Tu melius potes tua diſtribuere, qui per urbes ambulas, & noſti pau-
peres: ego, qui mea reliqui, cur aliena appetam? Multis nomen pauperum, occaſio aua-
ritiæ eſt: miſericordia uero artem non habet. Nemo melius erogat, quam qui ſibi nihil
reſeruat. Triſti autem, & in terra iacenti, Noli, inquit, contriſtari fili, quod facio pro
me, & pro te facio. ſi enim hæc accepero; & ego offendam Deum, & ad te legio reuer-
tetur. Quis uero poſſit ſilentio præterire, quod Gazanus Maiomites, haud longe a mo-
naſterio eius lapides ad ædificandum de ora maris cudens, totus paralyſi diſſolutus, &
ab operis ſociis delatus ad ſanctum, ſtatim ad opus reuerſus eſt? etenim litus, quod Pa-
læſtinæ Aegyptoq. prætenditur, per naturam molle, arenis in ſaxa dureſcentibus, aſpe-
ratur; paulatimq. cohæreſcens ſibi glarea, perdit tactum, cum non perdat aſpectum. Sed
& Italicus, eiuſdem opidi municeps, Chriſtianus, aduerſum Gazenſem duumuirum, Mar-
næ idolo deditum, Circenſes equos nutriebat. hoc ſiquidem in Romanis urbibus iam
inde ſeruatur a Romulo, ut, propter felicem Sabinarum raptum, Conſo quaſi conſilio-
rum deo, quadrigæ ſepteno currant circumitu; & equos partis aduerſæ fregiſſe, uicto-
ria fit. Hic itaque, æmulo ſuo habente maleficum, qui dæmoniacis quibuſdam impre-
cationibus huius impediret equos, & illius incitaret ad curſum, uenit ad beatum Hila-
rionem, & non tam aduerſarium lædi, quam ſe defendi obſecrauit. Ineptum uiſum eſt
uenerando ſeni, in huiuſcemodi nugis orationem perdere. cumq. ſubrideret, & dice-
ret: Cur enim non magis equorum pretium pro ſalute animæ tuæ pauperibus erogas?
Ille reſpondit, functionem eſſe publicam; & hoc non tam ſe uelle, quam cogi; nec poſ-
ſe hominem Chriſtianum uti magicis artibus, ſed a ſeruo Chriſti potius auxilium pete-
re, maxime contra Gazenſes, aduerſarios Dei, & non tam ſibi, quam Eccleſiæ Chriſti in-
ſultantes. Rogatus ergo a fratribus, qui aderant, ſcyphum fictilem, quo bibere conſueue-
rat, aqua iuſſit impleri, eiq. tradi. quem cum accepiſſet Italicus; & ſtabulum, & equos,
& aurigas ſuos, rhedam, carceranq. repagula aſperſit. Mira uulgi expectatio: nam & ad-
uerſarius hoc ipſum irridens diffamauerat; & fautores Italici, ſibi certam uictoriam polli-
centes, exultabant. Igitur, dato ſigno, hi aduolant, iſti præpediuntur. ſub horum curru
rotæ feruent, illi præteruolantium terga uix cernunt. clamor fit uulgi nimius, ita ut ethni-
ci quoque ipſi concreparent, Marnas uictus a Chriſto eſt. Porro furentes aduerſarii Hila-
rionem maleficum Chriſtianorum ad ſupplicium poſcere. Indubitata ergo uictoria, & illis,
& multis retro Circenſibus plurimis fidei occaſio fuit. De eiuſdem Gazenſis emporii opi
do uirginem Dei uicinus iuuenis deperibat. qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus,
ſibilis, & ceteris huiuſmodi, quæ ſolent morituræ uirginitatis eſſe principia, nihil profe-
ciſſet; perrexit Memphim, ut, confeſſo uulnere ſuo, magicis artibus rediret armatus ad
uirginem. igitur poſt annum doctus ab Aeſculapii uatibus, non remediantis animas, ſed
perdentis, uenit præſumptum animo ſtuprum geſtiens, & ſubter limen domus puellæ tor-
menta quædam uerborum, & portentoſas figuras ſculptas in æris Cyprii lamina defodit.
Illico inſanire uirgo, &, amictu capitis abiecto, rotare crinem, ſtridere dentibus, incla-
mare nomen adoleſcentis. magnitudo quippe amoris ſe in furorem uerterat. perducta
ergo a parentibus ad monaſterium, ſeni traditur: ululante ſtatim & confitente dæmone,
uim ſuſtinui, inuitus abductus ſum: quam bene Memphis ſomniis homines deludebam.
O cruces, o tormenta, quæ patior. exire me cogis, & ligatus ſubter limen teneor. non
exeo, niſi me adoleſcens, qui tenet, dimiſerit. Tunc ſenex, Grandis, ait, fortitudo tua,
qui licio & lamina ſtrictus teneris. dic, quare auſus es ingredi puellam Dei? Vt ſeruarem,
inquit, eam uirginem. Tu ſeruares, proditor caſtitatis? cur non potius in eum, qui te mit-
tebat, es ingreſſus? Vt quid, reſpondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum
amoris dæmonem? Noluit autem ſanctus ante, quam purgaret uirginem, uel adoleſcentem,

ſigna iubere perquiri: ne aut ſolitis incantationibus receſſiſſe dæmon uideretur, aut ipſe ſer
moni eius accommodaſſe fidem, aſſerens fallaces eſſe dæmones, & ad ſimulandum eſſe
callidos: & magis, reddita ſanitate, increpuit uirginem, cur feciſſet talia, per quæ dæmon
intrare potuiſſet. Non ſolum autem in Palæſtina, & in uicinis urbibus Aegypti, uel Sy-
riæ, ſed etiam in longinquis prouinciis fama eius percrebuerat. Namque candidatus Con-
ſtantii imperatoris, rutilus coma, & candore corporis indicans prouinciam, (inter Saxones
quippe, & Alemanos gens eius non tam lata, quam ualida, apud hiſtoricos Germania,
nunc uero Francia uocatur) antiquo, hoc eſt, ab infantia poſſeſſus a dæmone, qui nocti-
bus eum ululare, ingemiſcere, fremere dentibus compellebat, ſecreto ab imperatore eue-
ctionem petiit, cauſam ei ſimpliciter indicans: &, acceptis ad conſularem quoque Palæſti-
næ litteris, cum ingenti honore & comitatu Gazam deductus eſt. qui cum a decurionibus
illius loci quæſiſſet, ubi habitaret Hilarion monachus; territi Gazenſes, & putantes eum
ab imperatore miſſum, ad monaſterium adduxerunt; ut & honorem commendato exhi-
berent; &, ſi quid ex præteritis iniuriis in Hilarionem eſſet offenſæ, nouo officio delere-
tur. Deambulabat tunc ſenex in arenis mollibus, & ſecum de pſalmis neſcio quid ſub-
murmurabat: uidensq. tantam turbam uenientem, ſubſtitit; &, reſalutatis omnibus, ma-
nuq. eis benedicens, poſt horam ceteros abire præcepit, illum uero cum ſeruis ſuis & appa-
ritoribus remanere. ex oculis enim eius, & uultu, cur ueniſſet, agnouit. Statim ergo ad
interrogationem ſuſpenſus homo, uix terram pedibus tangens, & immane rugiens, Syro,
quo interrogatus fuerat, ſermone reſpondit. Videres de ore barbaro, & qui Francam tan-
tum & Latinam linguam nouerat, Syra ad purum uerba reſonare; ut non ſtridor, non aſpi
ratio, non idioma aliquod Palæſtini deeſſet eloquii. Confeſſus eſt itaque, quo in eum in-
traſſet ordine. Et, ut interpretes eius intelligerent, qui Græcam tantum & Latinam linguam
nouerant, Græce quoque eum interrogauit. Quo ſimiliter & in uerba eadem reſpondente,
multasq. incantationum occaſiones, & neceſſitates magicarum artium obtendente, Non
curo, ait, quo modo intraueris, ſed, ut exeas, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti im-
pero. Cumq. curatus eſſet, ſimplicitate ruſtica decem auri libras offerens, hordeaceum ab
eo panem accepit, audiens quod, qui tali cibo alerentur, aurum pro luto ducerent. Pa-
rum eſt de hominibus loqui: bruta quoque animalia quotidie ad eum furentia pertraheban
tur: in quibus Bactrum camelum, enormis magnitudinis, qui iam multos obtriuerat, tri-
ginta & eo amplius uiri diſtentum ſolidiſſimis funibus cum clamore adduxerunt. Sangui-
nei erant oculi: ſpumabat os: uolubilis lingua turgebat: & ſuper omnem terrorem rugitus
perſonabat immanis. Iuſſit igitur eum dimitti ſenex. ſtatim uero & qui adduxerant, & qui
cum ſene erãt, uſque ad unum omnes diffugerunt. porro ille ſolus perrexit obuiam, & ſer-
mone Syro, Non me, inquit, terres diabole tanta mole corporis: & in uulpecula, & in ca-
melo unus atque idem es. Et interim porrecta ſtabat manu. Ad quem dum furens, & qua-
ſi eum deuoratura belua perueniſſet, ſtatim corruit; ſubmiſſumq. caput terræ coæqua-
uit, mirantibus cunctis, qui aderant, poſt tantam ferociam tantam ſubito manſuetudi-
nem. Docebat autem ſenex, hominum cauſa diabolum etiam iumenta corripere; &
tanto eorum ardere odio, ut non ſolum ipſos, ſed & ea, quæ ipſorum eſſent, cuperet
Iob.1 interire. huiusq. rei proponebat exemplum, quod, antequam beatum Iob tentare per-
mitteretur, omnem ſubſtantiam eius interfecerit. nec mouere quempiam debere, quod
Luc.8 Domini iuſſione duo millia porcorum a dæmonibus interfecta ſunt: ſiquidem eos, qui
uiderant, non potuiſſe aliter credere, exiſſe de homine tantam dæmonum multitudi-
nem, niſi grandis porcorum numerus, & quaſi a multis actus pariter corruiſſet. Tem-
pus me deficiet, ſi uoluero uniuerſa ſigna, quæ ab eo perpetrata ſunt, dicere. in tantam
enim a Domino fuerat eleuatus gloriam, ut beatus quoque Antonius, audiens conuer-
ſationem eius, ſcriberet ei, libenterq. eius epiſtolas ſumeret: &, ſi quando de Syriæ par-
tibus ad ſe languentes perrexiſſent, diceret eis: Quare uos tam longe uexare uoluiſtis,
cum habeatis ibi filium meum Hilarionem? Exemplo itaque eius per totam Palæſtinam
innumerabilia monaſteria eſſe cœperunt, & omnes ad eum monachi certatim currere.
quod ille cernens, laudabat Domini gratiam; & pro affectu animi ſingulos cohorta-
batur, dicens: Præterire figuram huius mundi; & illam eſſe ueram uitam, quæ uitæ
præſentis emeretur incommodo. Volens autem exemplum eis dare & humilitatis,
& officii, ſtatis diebus ante uindemiam luſtrabat cellulas monachorum. quod poſt-
quam cognitum eſt a fratribus; omnes ad eum confluebant; & comitati tali duce, cir-
cumibant monaſteria, habentes uiaticum ſuum: quia interdum uſque ad duo millia
homi-

bominum congregabantur. Sed &, procedente tempore, unaquæqne uillula uicinis monachis, ad ſuſceptionem ſanctorum gaudens, cibos offerebat. Quantum autem fuerit in eo ſtudii, ut nullum fratrem, quamuis humilem, quamuis pauperem, præteriret, uel illud indicio eſt, quod uadens in deſertum Cades ad unum de diſcipulis ſuis uiſendum, cum infinito agmine monachorum peruenit Eluſam, eo forte die, quo anniuerſaria ſollemnitas omnem opidi populum in templum Veneris congregauerat. colunt autem illam ob Luciferum, cuius cultui Saracenorum natio dedita eſt. ſed & ipſum opidum ex magna parte ſemibarbarum eſt propter loci ſitum. Igitur audito, quod ſanctus Hilarion præteriret, (multos enim Saracenorum arreptos a dæmone frequenter curauerat) gregatim ei cum uxoribus & liberis obuiam proceſſere, ſubmittentes colla, & uoce Syra Barach, ideſt, benedic, inclamantes. quos ille blande humiliterq. ſuſcipiens, obſecrabat, ut Deum magis, quam lapides, colerent; ſimulq. ubertim flebat, cælum ſpectans, & pollicens, ſi Chriſto crederent, ad eos ſe crebro eſſe uenturum. Mira Domini gratia: non prius abire paſſi ſunt; quam futuræ eccleſiæ lineam mitteret; & ſacerdos eorum, ut erat coronatus, Chriſti ſigno denotaretur. Alio quoque anno cum exiturus eſſet ad uiſenda monaſteria, & digereret in ſchedula, apud quos manere, quos in tranſitu uiſitare deberet; ſcientes monachi quendam de fratribus parciorem; ſimulq. cupientes uitio eius mederi, rogabant ut apud eum maneret. Et ille, Quid, inquit, uultis & uobis iniuriam, & fratri uexationē facere? Quod poſtquam frater ille parcus audiuit, erubuit; & annitentibus cunctis, uix ab inuito impetrauit, ut ſuum quoque monaſterium in manſionum ordinem poneret. poſt diem ergo decimum uenerunt ad eum, cuſtodibus iam in uinea, qua uenirent, illi diſpoſitis; qui cum lapidibus & glebarum iactu, fundæq. uertigine accedentes deterrerent, ſine eſu uuæ mane omnes profecti ſunt, ridente ſene, & diſſimulante ſcire quod euenerat. Porro ſuſcepti ab alio monacho, cui Sabas uocabulum eſt, (debemus quippe parci tacere uocabulum, largi dicere) quia Dominicus erat dies, inuitabantur ab eo uniuerſi in uineam, ut ante boram cibi uuarum paſtu laborem uiæ ſubleuarent. Et ſanctus, Maledictus, ait, qui prius refectionem corporis, quam animæ, quæſierit. oremus, pſallamus, reddamus Domino officium, & ſic ad uineam properabitis. Completo itaque miniſterio, in ſublimi ſtans benedixit uineæ, & ſuas ad paſcendum dimiſit oues. Erant autem, qui neſcebantur, non minus tribus millibus. Cumq. centum lagenis æſtimata fuiſſet integra adhuc uinea, poſt dies uiginti trecentas fecit. Porro ille parcus frater multo minus ſolito colligens, etiam id, quod habuerat, uerſum in acetum ſero doluit. hoc multis fratribus ſenex ante futurum dixerat. Deteſtabatur autem præcipue monachos, qui infidelitate quadam in futurum reſeruarent ſua; & diligentiam haberent uel ſumptuum, uel ueſtitus, aut alicuius earum rerum, quæ cum ſæculo tranſeunt. Denique unum de fratribus, in quinto fere a ſe milliario manentem, quia comperiebat hortuli ſui nimis cautum timidumq. cuſtodem, & pauxillum habere nummorum, ab oculis abegerat. qui uolens ſibi reconciliari ſenem, frequenter ueniebat ad fratres, & maxime ad Heſychium, quo ille uehementiſſime delectabatur. Quadam igitur die ciceris faſcem uirentis, ſicut in herbis erat, detulit. quem cum Heſychius poſuiſſet in menſa ad ueſperum; exclamauit ſenex, ſe putorem eius ferre non poſſe; ſimulque, unde eſſet, rogauit. Reſpondente autem Heſychio, quod frater quidam primitias agelli ſui fratribus detuliſſet, Non ſentis, inquit, putorem teterrimum, & in cicere fœtere auaritiam? mitte bubus, mitte brutis animalibus; & uide, an comedant. Quod cum ille iuxta præceptum in præſepe poſuiſſet; exterriti boues, & plus ſolito mugientes, ruptis uinculis in diuerſa fugerunt. habebat enim ſenex hanc gratiam, ut ex odore corporū, ueſtiumque, & earum rerum, quas quis tetigerat, ſciret cui dæmoni, uel cui uitio ſubiaceret. Igitur ſexageſimo tertio uitæ ſuæ anno cernens iam grande monaſterium, & multitudinem fratrum ſecum habitantium, turbasq. eorum, qui diuerſis languoribus & immundis ſpiritibus occupatos ad ſe deducebant, ita ut omni genere hominum ſolitudo per circuitum repleretur, flebat quotidie, & incredibili deſiderio conuerſationis antiquæ recordabatur. interrogatus a fratribus, quid haberet, cur ſe conficeret, ait: Rurſum ad ſæculum redii, & recepi mercedem meam in uita mea. en homines Palæſtinæ & uicinæ prouinciæ exiſtimant me alicuius eſſe momenti; & ego, ſub prætextu monaſterii ad diſpenſationem fratrum, uilem ſupellectilem habeo. Seruabatur autem a fratribus, maxime ab Heſychio: qui miro amore uenerationi ſenis deditus erat. Cumq. ita uixiſſet lugens biennium; Ariſtæneta illa, cuius ſupra fecimus mentionem, præfecti tunc uxor, ſed nihil de præfecti ambitu habens, uenit ad eum, uolens etiam ad Antonium pergere. Cui ille flens, Vellem, ait, ipſe quoque ire,

ſi non cárcere huius monaſterii clauſus tenerer, & ſi eundi fructus eſſet. biduum enim hodie eſt, quod torus mundus tali parente orbatus eſt. Credidit illa, & ſubſtitit: & poſt paucos dies, nenientc nuncio, Antonii dormitionem audiuit. Mirentur alii ſigna, quæ fecit: mirentur incredibilem abſtinentiam, ſcientiam, humilitatem: ego uihil ita ſtupeo, quam, gloriam illum & honorem calcare potuiſſe. Concurrebant epiſcopi, presbyteri, clericorum & monachorum greges, matronæ quoque Chriſtianorum grandis tentatio, & hinc inde ex urbibus & agris uulgus ignobile; ſed & potentes uiri, & iudices, ut benedictum ab eo panem, uel oleum acciperent. at ille nihil aliud,, niſi ſolitudinem, meditabatur, intantum, ut quadam die proficiſci ſtatuerit, &, adducto aſello (nimis quippé exeſus ieiuniis uix ingredi poterat) iter arripere conaretur. quod, cum percrebuiſſet; & quaſi uaſtitas, & iuſtitium Palæſtinæ indiceretur; plus quam decem millia hominum diuerſæ ætatis & ſexus ad retiuendum eum congregata ſunt. Immobilis ille ad preces, & baculo arenas diſcutiens, loquebatur: Fallacem Dominum meum non faciam: non poſſum nidere ſubuerſas eccleſias, calcata Chriſti altaria, filiorum meorum ſanguinem. Vniuerſi autem, qui aderant, intelligebant reuelatum ei quiddam eſſe ſecreti, quod nollet confiteri: & nihilominus cuſtodiebant eum, ne proficiſceretur. decreuit ergo, publica omnes uoce conteſtaus, non cibi ſe, non potus quidquam ſumere, niſi dimitteretur. & poſt ſeptem dies inediæ, tandem relaxatus, ac, Vale, dicens plurimis, cum infinito agmine proſequentium uenit Betilium: ubi perſuaſis turbis ut reuerterentur, elegit quadraginta monachos, qui haberent niaticum, & poſſent ieiunantes ingredi, ideſt, poſt ſolis occaſum cibum ſumere. quinto igitur die uenit Peluſium, uiſitatisq. fratribus, qui in uicina eremo erant, & in loco, qui dicitur Lychnos, morabantur, perrexit poſt triduum ad caſtrum Theubatum, ut uideret Dracontium epiſcopum, & confeſſorem, qui ibi exulabat. quo incredibiliter conſolato tanti uiri præſentia, poſt aliud triduum multo Babylouem labore peruenit, nt uideret Philonem epiſcopum, & ipſum confeſſorem. Conſtantius enim rex, Arianorũ fauens hæreſi, utrumque in ea loca deportauerat. Inde egrediens poſt triduum, uenit ad opidum Aphroditon: ubi conuento diacono Baiſane, qui locatis camelis & dromedis, ob aquæ in eremo penuriam, conſueuerat euntes ad Antonium ducere, confeſſus eſt fratribus, inſtare diem dormitionis beati Antonii, & peruigilem noctem in ipſo, quo defunctus fuerat, loco à ſe ei debere celebrari. Tribus igitur diebus per uaſtam & horribilem ſolitudinem, tandem ad montem altiſſimum peruenerunt, repertis ibi duobus monachis, Iſaac, & Peluſiano, quorum Iſaac interpres Antonii fuerat. Et quia ſe præbet occaſio, & ad id loci uenimus, dignum uidetur breui ſermone habitaculũ tanti uiri deſcribere. Saxeus & ſublimis mons per mille circiter paſſus, ad radices ſuas aquas exprimit: quarum alias arenæ ebibunt, aliæ ad inferiora delapſæ, paulatim riuum efficiunt: ſuper quem ex utraque ripa palmæ innumerabiles, multum loco & amœnitatis, & commodi tribuunt. Videres ſenem huc atque illuc cum diſcipulis beati Antonii diſcurrere. Hic, aiebant, pſallere, hic orare, hic operari, hic feſſus reſidere ſolitus erat. has uites, has arbuſculas ipſe plantauit: illam areolam manibus ſuis ipſe compoſuit. hanc piſcinam ad irrigandum hortulum multo ſudore fabricatus eſt. iſtum ſarculum ad fodiendum terram pluribus annis habuit. Iacebat in ſtratu eius, et quaſi calens adhuc cubile deoſculabatur. Erat autem cellula non plus menſuræ per quadrum tenens, quam homo dormiens extendi poterat. Præterea in ſublimi moutis uertice, quaſi per cochleam aſcendentibus, arduæ ualde, duæ eiuſdem menſuræ cellulæ uiſebantur: in quibus uenientium frequentiam, & diſcipulorum ſuorum contubernium fugiens moratus eſt. uerum hæ in uiuo exciſæ ſaxo, oſtia tantum addita habebant. Poſtquam autem ad hortulum uenerant; Videtis, inquit Iſaac, hoc pomarium arbuſculis conſitum, & holeribus uirens. Ante hoc ferme triennium, cum onagrorum grex uaſtaret, unum e ductoribus eorum ſtare iuſſit, baculoq. tundens latera, Quare, inquit, comeditis, quod non ſeminaſtis? Et exinde acceptis aquis, ad quas potandas uentitabant, numquam eos nec arbuſculam, nec holera contigiſſe. Præterea rogabat ſenex, ut ſibi locum tumuli eius oſtenderent. qui cum ſeorſum eum abduxiſſent, utrum monſtrauerint nec ne, ignoratur. Cauſam occultandi iuxta præceptum Antonii fuiſſe referentes, ne Pergamus, qui in illis locis ditiſſimus erat, ſublato ad uillam ſuam ſancti corpore, martyrium fabricaretur. Igitur reuerſus ad Aphroditon, duobus ſecum tantundem retentis fratribus, in uicina eremo moratus eſt, tanta abſtinentia, & ſilentio, ut tunc primum ſe cœpiſſe Chriſto ſeruire diceret. Porro iam triennium erat, quod clauſum cælum illas terras areſecerat; ut uulgo dicerent, Antonii mortem etiam elementa lugere.

Non

Non latuit fama Hilarionis accolas quoque illins loci: & certatim nirilis ac muliebris ſexus
ora luridi, & attenuati fame, pluuias a ſeruo Chriſti, ideſt, a beati Antonii ſucceſſore de-
precabantur. quos ille cernens, mire doluit: eleuatisq. in cælũ oculis, & ntrasqne in ſubli
me erigens palmas, ſtatim impetrauit, quod rogauerant. Eece autem ſitiens arenoſaq. re-
gio, poſtquam pluuiis irrorata eſt, tantam ſerpentum & uenenatornm animalium ex impro
uiſo ebulliuit multitudinem; ut percuſſi innumerabiles, niſi ad Hilarionem concurriſſent,
ſtatim interirent. benedicto itaqne oleo uniuerſi agricolæ atqne paſtores tangentes nnlne-
ra, certam ſalutem reſumebant. Videns etiam ibi ſe miris honotibus affici, perrexit Alexan
dtiam, inde ad ulteriorem Oaſam, eremum tranſiturus. Et quia numquam, ex quo cœpe-
rat eſſe monachus, in urbibus manſerat, diuertit ad quoſdam fratres ſibi notos in Brutio,
haud procul ab Alexandria: qui cum miro gaudio ſuſcepiſſent ſenem, & iam uicina nox eſ-
ſet, repente audiunt diſcipulos eius aſinum ſternere, illumq. parate proficiſci. itaq. aduolu
ti pedibus, rogabant ne hoc faceret; & ante limen proſtrati, citius ſe mori, qnam tanto ca-
rere hoſpite teſtabantur. Quibus ille reſpondit: Iccirco abire feſtino, ne nobis moleſtiam
generem. Certe ex poſterioribus cognoſcetis, non ſine cauſa me ſubito ambulaſſe. Igitur
altera die Gazenſes cum lictoribus profecti, (nam pridie eum neniſſe cognouerant) intran-
tes monaſterium, cum illum minime inueniſſent, innicem loquebantur. Nonne uera ſnnt,
quæ de eo audiuimus? magus eſt, & futura cognoſcit. Vrbs autem Gaza, poſtquam, profe
cto de Palæſtina Hilarione, Iulianus in imperium ſucceſſerat, deſtructo monaſterio eius,
precibns ad imperatorem datis, & Hilarionis & Heſychii mortem impetrauerat: amboq. ut
quærerentur, toto orbe ſcriptum erat. Egreſſus ergo de Brutio, per inniam ſolitudinem in-
trauit Oaſam: ibiq. anno plus minus exacto, quia illnc quoque ſua fama præuenerat, quaſi
iam in oriente latere non poſſet, ubi multi illum & opinione, & uultu nouerant, ad ſolas
nauigare inſulas cogitabat; ut, qnem terra uulgauerat, ſaltem maria celarent. Eodem fer-
me tempore Hadrianus, diſcipulus eius, de Palæſtina ſuperuenit, dicens Iuliannm occiſnm,
Chriſtianum imperatorem regnare cœpiſſe: teuerti eum debere ad monaſterii ſui reliquias.
Quod ille audiens, deteſtatus eſt, &, conducto camelo, per uaſtam ſolitudinem peruenit ad
maritimam urbem Libyæ Paretonium: ubi Hadrianus infelix nolens Palæſtinam teuerti, &
priſtinam ſub nomine magiſtri quærens glotiam, multas ei fecit iniurias. Ad extremũ, con-
uaſatis quæ a fratribus ei miſſa detulerat, neſciente illo profectus eſt. Super hoc, quia al-
ter locus teferendi non eſt, hoc tantum dixerim in terrorem eorum, qui magiſtros deſpi-
ciunt, quod poſt aliquantulnm temporis computruerit morbo regio. Habens igitur ſe-
nex Gazanum ſecum, aſcendit claſſem, quæ Siciliam nauigabat. cumq. nenundato euan-
geliorum codice, quem manu ſua adoleſcens ſcripſerat, dare naulum diſponeret; iu medio
ferme Adriæ, naucleri filius arreptus a dæmone, clamare cœpit, & dicere: Hilarion ſerue
Dei, cur nobis per te & in pelago tutos eſſe non licet? Da mihi ſpatium, donec ad terram
ueniam; ne hic eiectus, præcipiter in abyſſum. Cui ille, Si Deus meus, ait, tibi concedit,
ut maneas, mane: ſin autem ille te eiicit, quid mihi inuidiam facis, homini peccatori, at-
que mendico? Hoc antem dicebat, ne nautæ, & negotiatores, qni in naui erant, ſe, cnm
ad terram perueniſſent, proderent. nec mnlro poſt pnrgatus eſt pner, patre fidem dantẽ, &
ceteris, qui aderant, nulli ſe ſuper eius nomine locuturos. Ingreſſus autem Pachynum,
promontorium Siciliæ, obtulit nauclero euangelium pro ſubuectione ſua, & Gazani. qui
nolens accipere, maxime cum uideret illos, excepto illo codice, & iis, quibus ueſtiti erant,
amplius nihil habere, ad extremum iurat ſe non accepturum. Sed & ſenex, accenſus fidncia
pauperis conſcientiæ, in eo magis lætabatur, & quod nihil haberet ſæculi, & ab accolis il-
lius loci mendicus putaretur. Porro recogitans, ne negotiatores, de oriente neniẽtes, ſe no
tum facerent, ad mediterranea fugit loca, ideſt, niceſimo a mari miliario; ibiq. in quo-
dam deſerto agello, lignorum quotidie faſcem alligans, imponebat dorſo diſcipuli. quo in
proxima uilla uenundato, & ſibi alimoniam, & iis, qui forte ad eos ueniebant, pauxillu-
lum panis emebant. Sed nere, iuxta quod ſcriptum eſt, Nõ poteſt ciuitas latere ſuper mon Matth. 5
tem poſita. Scutarius quidam cum in Baſilica beati Petri Romæ torqueretur, clamauit in eo
immuudns ſpiritus: Ante pancos dies Siciliam ingreſſns eſt Hilarion, ſeruus Chriſti; & ne-
mo eum nouit; & putat ſe eſſe ſecretum: ego uadam, & prodam illum. Statimq. cum ſer-
uulis ſuis, aſcenſa in portu naue, appulſus eſt Pachynnm; &, deducente ſe dæmone, ubi
ante tugurium ſenis ſe proſtrauit, ilico curatus eſt. Hoc initium ſignorum eius in Sicilia,
innnmerabilem ad eum deinceps ægrotantium, ſed & religioſorum hominnm adduxit mul
titudinem, intantum, ut de primoribus quidam, tumens morbo intercutis, eodem die,
quo

quo ad eum uenerat, curatus ſit: qui poſtea offerens ei infinita munera, audiuit dictum ſal
Matth. 10 uatoris ad diſcipulos: Gratis accepiſtis, gratis date. Dum hæc ita geruntur in Sicilia, Heſy
chius, diſcipulus eius, toto ſenē orbe quærebat, luſtrans litora, deſerta penetrans, & hanc
tantum habens fiduciam, quia, ubicumque eſſet, diu latere non poſſet. Tranſacto igitur
iam triennio, audiuit Methonæ a quodam Iudæo, uilia populis ſcruta uendente, prophe-
tam Chriſtianorum apparuiſſe in Sicilia, tanta miracula & ſigna facientem, ut de ueteribus
ſanctis putaretur. interrogatus itaque habitum eius, inceſſum, & linguam, maximeq. æta
tem, nihil dicere potuit. ille enim, qui referebat, famam ad ſe ueniſſe tantum hominis te-
ſtabatur. Ingreſſus igitur Adriam, proſpero curſu uenit Pachynum, & in quadam curui li-
toris uillula, famam ſenis ſciſcitatus, conſona uoce omnium cognouit ubi eſſet, quid age-
ret, nihil in eo ita cunctis admirantibus, quam quod, poſt tanta ſigna, atque miracula, ne
fragmen quidem panis a quoquam in illis locis accepiſſet. Et, ne longum faciam, ſanctus
uir Heſychius ad magiſtri genua prouolutus, plantasq. eius lacrymis rigans, tandem ab eo
ſubleuatus, poſt bidui triduiq. ſermonem audit a Gazano, non poſſe ſenem iam illis habi
tare regionibus, ſed uelle ad barbaras quaſdam pergere nationes, ubi & nomen, & ſermo
ſuus incognitus foret. Duxit itaque illum ad Epidaurum, Dalmatiæ opidum: ubi paucis
diebus in uicino agello manſitans, non potuit abſcondi. ſiquidem draco miræ magnitudi-
nis, quos gentili ſermone boas uocant, ab eo, quod tam grandes ſint, ut boues glutire ſo
leant, omnem late uaſtabat prouinciam; & non ſolum armenta, & pecudes, ſed agricolas
quoque, & paſtores, tractos ad ſe ui ſpiritus, abſorbebat. cui cum pyram iuſſiſſet præpara-
ri; & oratione ad Chriſtum miſſa euocato præcepiſſet ſtruem lignorũ ſcandere, ignem ſup-
poſuit. tum itaque, cuncta ſpectante plebe, immanē beſtiam concremauit. unde æſtuans,
quid faceret, quo ſe uerteret, aliam parabat fugam; & ſolitarias terras mente perluſtrans;
mærebat quod, tacente de ſe lingua, miracula loquerentur. Ea tempeſtate, terræ motu to
tius orbis, qui poſt Iuliani mortem accidit, maria egreſſa ſunt terminos ſuos; &, quaſi rur-
ſum Deus diluuium minaretur, uel in antiquum chaos redirent omnia, naues, ad prærupta
delatæ montium, pependerunt. quod cũ uiderent Epidaurītani, frementes ſcilicet fluctus,
& undarum moles, & montes gurgitum litoribus inferri, uerentes quod iam eueniſſe cer-
nebant, ne opidum funditus ſubuerteretur, ingreſſi ſunt ad ſenem, &, quaſi ad prælium pro
ficiſcentes, poſuerunt eum in litore. Qui cum tria crucis ſigna pinxiſſet in ſabulo, manusq.
contra tenderet; incredibile dictu eſt; in quantam altitudinem intumeſcens mare ante eũ
ſteterit; ac diu fremens, & quaſi ad obicem indignans, paulatim in ſemet ipſum relapſum
ſit. Hoc Epidaurus, & omnis illa regio uſque hodie prædicat, matresq. docent liberos ſuos
ad memoriam in poſteros tranſmittendam. Vere illud, quod ad apoſtolos dictum eſt: Si
Matth. 17 credideritis, dicetis huic monti, tranſi in mare, & fiet: Etiam iuxta litteram impleri poteſt;
ſi tamen quis habuerit apoſtolorum fidem, & talem, qualem illis habendam Dominus im-
perauit. quid enim intereſt, utrum mons deſcendat in mare, an immenſi undarum montes
repente obriguerint, & ante ſenis tantum pedes ſaxei, ex alia parte molliter fluxerint. Mi-
rabatur omnis ciuitas, & magnitudo ſigni Salonis quoque percrebuerat. quod intelligens
ſenex, in breui lembo clam nocte fugit, &, inuenta poſt biduum oneraria naui, perrexit
Cyprum. Cumq. inter Maleam & Cytheram piratæ, derelicta claſſe in litore, quæ non an-
temna, ſed conto regitur, duobus haud paruis myoparonibus occurriſſent; & denuo hinc-
inde fluctus occurrerent; remiges omnes, qui in naui erant, trepidare, flere, diſcurrere;
præparare contos, &, quaſi non ſufficeret unus nuncius, certatim ſeni piratas adeſſe dice-
bant. Quos ille procul intuens ſubriſit, & conuerſus ad diſcipulos dixit: Modicæ, inquit,
Exod. 15 fidei quare trepidatis? Numquid plures ſunt hi, quam Pharaonis exercitus? tamen omnes,
Deo uolente, ſubmerſi ſunt. Loquebatur hic; & nihilominus, ſpumantibus roſtris, hoſti-
les turmæ imminebant, iactu tantum lapidis medio. Stetit ergo in prora nauis, &, porre-
cta contra uenientes manu, Hucuſque, ait, ueniſſe ſufficiat. O mira rerum fides: ſtatim re-
ſiluere nauiculæ, &, impellentibus contra remis, ad puppim impetus redit. Mirabantur pi
ratæ, poſt tergum ſe redire uolentes: totoq. corporis nixu, ut ad nauigium peruenirent, la
borantes, uelocius multo, quam uenerant, ad litus ferebantur. Prætermitto cetera; ne
uidear, in narratione ſignorum, uolumen extendere. hoc ſolum dicam, quod inter Cycla
das nauigans, hincinde clamantium de urbibus & uicis, & ad litora concurrentium, im-
mundorum ſpirituum uoces audiebantur. Ingreſſus ergo Paphum, urbem Cypri, nobilem
carminibus poetarum, quæ frequenter terræ motu lapſa, nunc ruinarum tantum ueſtigiis,
quid olim fuerit, oſtendit, in ſecundo ab urbe milliario habitabat ignobilis, gaudensq.
quod

quod paucis diebus quiete uiueret. uerum non ad plenum uiginti tranſiere dies, cum per omnem illam inſulam, quicunque immundos habebant ſpiritus, clamare cœperunt, ueniſſe Hilarionem, ſeruum Chriſti, & ad eum ſe debere properare. hoc Salamina, hoc Curium, boc Lapetha, & urbes reliquæ conclamabant, pleriſque aſſerentibus, ſcire ſe quidem Hilarionem, & uere illum eſſe famulum Dei, ſed, ubi eſſet, ignorare. Intra triginta igitur nec multo amplius dies, ducenti ferme, tam uiri, quam mulieres, ad eum cõgregati ſunt. quos cum uidiſſet, dolens quod ſe non paterentur quieſcere, & quodam modo in ultionem ſui ſæuiens, tanta eos orationum inſtantia flagellauit, ut quidam ſtatim, alii poſt biduum, triduumue, omnes uero intra unam hebdomadam curarentur. Manens itaque ibi biennio, & ſemper de fuga cogitans, Heſychium ad ſe ueris tempore reuerſurum, Palæſtinam ad ſalutationem fratrum, & monaſterii ſui cineres uiſendos miſit. Qui cum reuertiſſet, cupienti rurſum ad Aegyptum nauigare, boceſt ad ea loca, quæ uocantur Bucolia, eo quod nullus ibi Chriſtianorum eſſet, ſed barbara tantum & ferox nario, ſuaſit ut in ipſa magis inſula ad ſecretiorem locum conſcenderet. quem cum diu luſtrans omnia reperiſſet, perduxit eum duodecim millibus a mari procul inter ſecretos aſperosq. montes, & quo uix reptando manibus genubusq. poſſet aſcendi. qui introgreſſus, contemplatus quidem eſt terribilem ualde & remotum locum, arboribusq. hincinde circumdatum, babentem etiam aquas de ſupercilio collis irriguas, & hortulum peramœnum, & pomaria plurima, quorum fructum numquam in cibo ſumpſit, ſed antiquiſſimi iuxta templi ruinam, ex quo, ut ipſe referebat, & eius diſcipuli teſtantur, tam innumerabilium per noctes & dies dæmonum uoces reſonabant, ut exercitum crederes. quo ille ualde delectatus, quo ſcilicet antagoniſtas haberet in proximo, habitauit ibi per annos quinque; &, ſæpe inuiſente ſe Heſychio, in hoc extremo iam uitæ ſuæ tempore refocillatus eſt; quod, propter aſperitatem difficultatemq. loci, & umbrarum, ut ferebatur uulgo, multitudinem, aut nullus, aut rarus ad ſe uel poſſet, uel auderet aſcendere. Quodam autem die egreſſus hortulum, uidit hominem toto corpore paralyticum iacentem ante fores. interrogauitq. Heſychium, quiſnam eſſet, uel quo modo fuiſſet adductus. Qui reſpondens ait: procuratorẽ ſe fuiſſe uillulæ, ad cuius confinia bortulus quoque, in quo ipſi erant, pertineret. Et ille collacrymatus, tendensq. ad iacentem manum, Tibi, inquit, dico in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſurge, & ambula. Mira uelocitas: adhuc uerba in ore loquentis uoluebantur, & iam membra ſolidata ad ſtandum hominem ſurrigebant. quod poſtquam auditum eſt, etiam difficultatem loci, & iter inuium plurimorum uicit neceſſitas, nihil æque per circumitum cunctis uillis obſeruantibus, quam ne quo modo elaberetur. diſſeminauerat enim boe de eo rumor, diu eum in eodem loco manere non poſſe. quod ille non leuitate quadam, aut puerili ſenſu uictus faciebat, ſed honorem fugiens, & importunitatem: ſemper enim ſilentium, & uitam ignobilem deſiderabat. Igitur octogeſimo ætatis ſuæ anno, cum abſens eſſet Heſychius, quaſi teſtamenti uice breuem manu propria ſcripſit epiſtolam, omnes diuitias ſuas ei derelinquens, euangelium ſcilicet, & tunicam ſacceam, cucullam, & palliolum: nam miniſter eius ante paucos dies obierat. uenerunt itaque ad ægrotantem de Papho multi religioſi uiri, & maxime quod eũ dixiſſe audierant; iam ſe ad Dominum migraturum, & de corporis uinculis liberandum; ſed & Conſtantia quædam, ſancta femina; cuius generum, & filiam de morte liberauerat unctione olei. quos omnes adiurauit, ut ne puncto quidem horæ poſt mortem reſeruaretur, ſed ſtatim eum in eodem hortulo terra operirent, ſicut ueſtitus erat in tunica cilicina, & cuculla, & ſago ruſtico. Iamq. modicus calor tepebat in pectore; nec, præter ſenſum, quidquam uiui hominis ſupererat: & tamen apertis oculis loquebatur: Egredere, quid times? egredere anima mea, quid dubitas? ſeptuaginta prope annis ſeruiſti Chriſto, & mortem times? In bæc uerba exhalauit ſpiritum. ſtatimq. bumo obrutum, ante urbi ſepultum, quam mortnum, nunciauerunt. Quod poſtquam Palæſtinæ ſanctus uir audiuit Heſychius; perrexit ad Cyprum; & ſimulans ſe uelle habitare in eodem hortulo, ut diligentis cuſtodiæ ſuſpitionem accolis tolleret, cum ingenti uitæ ſuæ periculo poſt decem fere menſes corpus eius furatus eſt: quod Maiomam deferens, totis monachorũ & opidorum turbis proſequentibus, in antiquo monaſterio condidit, illæſa tunica, cuculla, & palliolo, & toto corpore, quaſi adhuc uiueret, integro, tantisq. fragrante odoribus, ut delibutum unguentis putaretur. Non mihi uidetur in calce libri tacenda Conſtantiæ illius, ſanctiſſimæ mulieris, deuotio; quæ, perlato ad ſe nuncio, quod corpuſculum Hilarionis Palæſtinæ eſſet, ſtatim exanimata eſt, ueram in ſeruum Dei dilectionem etiam morte comprobans: erat enim ſolita peruigiles in ſepulcro eius noctes ducere, & quaſi cum præſente ad adiuuandas orationes ſuas ſermocinari.

ſermocinari. Cernas uſque hodie miram inter Palæſtinos & Cyprios contentionem, his corpus Hilarionis, illis ſpiritum ſe habere certantibus. et tamen in utriſque locis magna quotidie ſigna fiunt, ſed magis in bortulo Cypri, forſitan quia plus illum locum dilexerit.

ARGVMENTVM.

MALCHI, ex Maronia Syriæ uico orti, uitā, & captiuitatem deſcribit: ut poſt ſolitarium, & celebrem monachum, alium oppreſſum, & exagitatum ante oculos lectoribus ponat.

DE VITA MALCHI, CAPTIVI, MONACHI.

QVI nauali prælio dimicaturi ſunt, ante in portu, & in tranquillo mari flectunt
gubernacula, remos trahunt, ferreas manus, & uncos præparant, diſpoſitumq.
per tabnlata militem, pendente gradu, & labente neſtigio, ſtare firmiter con-
ſueſcunt; ut, quod in ſimulacro pugnæ didicerint, in uero certamine non per-
horreſcant. ita & ego, qui din tacui, (ſilere quippe me fecit, cui meus ſermo ſupplicium
eſt) prius exerceri cupio in parno opere, & ueluti quandam rubiginem linguæ abſtergere,
ut uenire poſſim ad latiorem hiſtoriam. ſcribere enim diſpoſui (ſi tamen uitam Dominus de
derit, & ſi uituperatores mei ſaltem fugientem me, & incluſum perſequi deſierint) ab adnē
tu ſaluatoris, uſque ad noſtram ætatem, ideſt, ab apoſtolis, uſque ad noſtri temporis fæcem,
quo modo, & per quos Chriſti Eccleſia nata ſit, & adulta, perſecutionibus creuerit, marty-
riis coronata ſit, &, poſtquam ad Cbriſtianos principes nenit, potentia quidem & diuitiis
maior, ſed uirtutibus minor facta ſit. Verum hæc alias: nunc, quod imminet, explicemus.
Maronia triginta ferme millibus ab Antiochia, urbe Syriæ, haud grandis ad orientem diſtat
uiculus. hic poſt multos uel dominos, uel patronos, dnm ego adoleſcentulus morarer in
Syria, ad papæ Euagrii, neceſſarii mei, poſſeſſionem deuolutus eſt: quem iccirco nunc no
minaui, ut oſtenderem, unde noſſem, quod ſcripturus ſnm. Erat igitur illic quidam ſenex,
nomine Malchns, quem nos Latine regem poſſumus dicere, Syrus natione, & lingua, & re
uera αὐτόχθων: anns quoque in eius cõtubernio, ualde decrepita, & iam morti proxima uide
Luc.1 batur: tam ſtudioſe ambo religioſi, & ſic eccleſiæ limen terentes, ut Zachariam, & Heliza-
beth de euangelio crederes, niſi quod Ioannes in medio non erat. De bis cum curioſe ab
accolis quærerem, quænam eſſet eorum copula, matrimonii, ſanguinis, an ſpiritus; omnes
uoce conſona, ſanctos, & Deo placitos, & mira neſcio quæ reſpondebant. qua cupiditate
illectus, adortus ſum hominem; & curioſius ſciſcitatus rerum fidem, hæc ab eo accepi. Ego,
inquit, mi nate, Maroniaci agelli colonus, ſed ſolus parentibus fui. qui cum me, quaſi ſtir
pem generis ſui, & heredem familiæ ſuæ, ad nuptias cogerent, monacbum potius me uel-
le eſſe reſpondi. quantis pater minis, quantis mater blanditiis perſecuti ſint, ut pudicitiam
proderem, hæc res ſola indicio eſt, quod & domum, & parentes fugi. et quia ad orientem
ire non poteram propter uicinam Perſidem, & Romanorum militum cuſtodiam, ad occi-
dentem uerti pedes, panxillulum neſcio quid portans niatici, quod me ab inopia tantum
defenſaret. Quid multa? perueni tandem ad eremum Cbalcidos, quæ inter Immam & Eſ-
ſam magis ad auſtrum ſita eſt. ibi repertis monachis, eorum me magiſterio tradidi, manuū
labore uictum quæritans, laſciuiamq. carnis refrenans ieiuniis. Poſt multos annos incidit
mihi deſiderium, ut ad patriam pergerem; &, dum adhnc uiueret mater, (iam enim pa-
trem mortuum audieram) ſolarer uiduitatem eius; &, exinde uenundata poſſeſſiuncula,
partem erogarem pauperibus, partem monaſterio conſtituerem: quid erubeſco confiteri
infidelitatem meam? partem in ſumptunm meorum ſolatia reſeruarem. Clamare cœpit
abbas meus, diaboli eſſe tentationem, &, ſub honeſtæ rei occaſione, latere antiqui hoſtis
2.Pet.2 inſidias: hoc eſſe, reuerti canem ad uomitum ſnum: ſic multos monachorū eſſe deceptos;
nuſquam diabolum aperta fronte ſe prodere. Proponebat mihi exempla de ſcripturis plu-
Gen.3 rima: inter quæ illnd, quod initio Adam quoque & Euam ſpe diuinitatis ſupplantauerit.
Et cum perſuadere non poſſet, prouolutns genibus obſecrabat, ne ſe desererem, ne me per-
Luc.9 derem; nec, aratrum tenens, poſt tergum reſpicerem. Væ miſero mihi: uici monitorem
peſſima nictoria, putans illum non meam ſalntem, ſed ſuum ſolatium quærere. Proſecutus
ergo me de monaſterio, quaſi funus efferret, & ad extremum uale dicens, Videbo, ait, te
fili ſatanæ cauterio notatum: non quæro cauſas, excuſationes non recipio. Ouis, quæ de
ouilibus egreditur, lupi ſtatim morſibus patet. De Beria ad Eſſam pergētibus, uicina eſt pu
blico itineri ſolitudo, per quā Saraceni incertis ſedibus huc atque illuc ſemper uagantur.

quæ ſuſpicio frequentiam in illis locis uiatorũ congregar, ut imminens periculũ auxilio mu-
tuo declinetur. Erant in comitatu meo uiri, feminæ, ſenes, iuuenes, paruuli, numero circi
ter ſeptuaginta. Et ecce ſubito equorũ camelorumq. ſeſſores Iſmaelitæ irruunt, crinitis uitta
tisq. capitihus, ac ſeminudo corpore, pallia & latas caligas trahentes: pendebant ex hume
ro pharetræ, laxos arcus uihrantes, hoſtilia longa portabant. non enim ad pugnãdum, ſed
ad prædam, uenerant. Rapimur, diſpergimur, in diuerſa trahimur. Ego enim longo poſtli-
minio hereditarius poſſeſſor, & ſero mei conſilii pæuitens, cũ altera muliercula in uuius he
ri ſeruitutem ſortitus uenio. Ducimur, immo portamur ſublimes in camelis, & per uaſtam
eremum ſemper ruinam timeutes, pendemus potius, quã ſedemus. Carnes ſemicrudæ ci-
hus, & lac camelorũ potus erat. Tandem, grandi amne tranſmiſſo, peruenimus ad interio
rem ſolitudinem, ubi dominam liberoſq. ex more gentis adorare iuſſi, ceruices flectimus.
Hic, quaſi clauſus carcere, mutato hahitu, ideſt, uudus amhulare diſco. nam aeris quoque
intẽperies, nihil aliud, præter pudenda, uelari patiebatur. Traduntur mihi paſcendæ oues;
& in malorum cõparatione hoc fruor ſolatio, quod dominos meos, & conſeruos rarius ui-
deo. Videbar mihi aliquid hahere ſancti Iacob. Recordabar Moyſi, qui & ipſi iu eremo Gen.29
quoudam fuere paſtores. Veſcebar recenti caſeo, & lacte. Orabam iugiter, canebam pſal- Exod.3
mos, quos in monaſterio didiceram. Delectabat me captiuitas mea. Agebam Dei iudicio
gratias, quod monachum, quẽ in patria fueram perditurus, in eremo inueneram. O uihil
umquam tutum apud diabolum: o multiplices & ineffahiles eius inſidiæ. ſic quoque laten-
tem me inuenit inuidia. Dominus uidens gregẽ ſuum creſcere, nihilq. in me deprehendens
fraudulentiæ, (ſciebam euim Apoſtolum præcepiſſe: Dominis ſic, quaſi Deo, fideliter ſer Eph.6
uiendum) & uoleus me remunerare, quo fidum ſibi magis faceret, tradidit mihi illam cou-
ſeruã meam, aliquando captiuã. Et, cum ego refutarẽ, diceremq. me Chriſtianum, nec li
cere mihi uxorẽ uiuentis mariti accipere, (ſiquidem captus nohiſcum uir eius, ab alio do-
mino fuerat abductus) rurſus ferus ille, & implacahilis, in furorẽ uerſus, euaginato me cœ-
pit petere gladio; &, niſi confeſtim brachia tendens mulierẽ præoccupaſſem, illico fudiſſet
ſanguinẽ. Iam igitur uenerat tenebroſior ſolito, & mihi nimiũ matura nox. Duco iu ſpelun
cam ſemirutã nouam coniugem, &, pronubante nobis mæſtitia, uterque deteſtamur alte-
rum, uec fatemur. Tunc uere ſenſi captiuitatẽ meam; proſtratuſq. humi, monachum cœpi
plangere, quẽ perdebam, dicens: Huccine miſer ſeruatus ſum? ad hoc me mea ſcelera per-
duxeruut, ut, incaneſcente iam capite, uirgo maritus fierem? Quid prodeſt, parentes, pa-
triam, rem familiarẽ contempſiſſe pro Domino; ſi hoc facio; quod ne facerẽ, illa cõtempſi?
niſi quod ſorte propterea hæc ſuſtineo, quia patriam deſideraui. Quid agimus anima? peri-
mus, au uiucimus? expectamus manũ Domini, an proprio mucrone confodimur? uerte in
te gladium: tua magis mors timenda eſt, quã corporis. Habet & ſeruata pudicitia ſuũ mar-
tyrium. iaceat inſepultus Chriſti teſtis iu eremo: ipſe mihi ero perſecutor, & martyr. Sic fa
tus, eduxi in tenebris quoque micantem gladium; &, acumine contra me uerſo, Vale, in-
quam, infelix mulier: haheto me martyrem potius, quã maritum. Tunc illa, pedihus meis
prouoluta, Precor te, inquit, per Ieſum Chriſtum, & per huius horæ neceſſitatẽ adiuro, ue
effundas ſanguinem tuum in crimen meũ: uel, ſi mori placet, in me primum uerte mucro-
nem: ſic nobis potius coniungamur. Etiam ſi uir meus ad me redierit, ſeruarem caſtitatem,
quam me captiuitas docuit; uel iuterirem potius, quam perderem. Cur moreris, ne mihi
iungaris? ego morerer, ſi mihi iungi uelles. haheto me coniugem pudicitiæ; & magis ani-
mæ copulam amato, quam corporis. Sperent Domini maritũ, Chriſtus nouerit fratrem.
facile ſuadebimus nuptias, cũ uos uiderint ſic amare. Fateor, inquir, obſtupui; &, admira-
tus uirtutẽ feminæ, cõiugem plus amaui. Numquã tamen illius nudũ corpus intuitus ſum:
numquã eius carnẽ attigi; timens in pace perdere, quod iu prœlio ſeruauerã. Tranſeunt in
tali matrimouio dies plurimi: amabiliores nos dominis fecerant uuptiæ. uulla fugæ ſuſpi-
cio: interdum & menſe toto aberam fidus gregis paſtor per ſolitudinem. Poſt grande iuter-
uallum, dum ſolus in eremo ſedeo, &, præter cælum, terramq. nihil uideo, cœpi mecũ ta
citus uoluere, & inter multa cõtubernii quoque monachorũ recordari, maximeq. uultũ pa
tris mei, qui me erudierat, tenuerat, perdideratque. ſicq. cogitans, aſpicio formicarũ gregẽ
anguſto calle feruere, ferre onera maiora, quã corpora. aliæ herbarũ quædam ſemina ſorcipe
oris trahebant; aliæ egerebãt humũ de foueis, & aquarum meatus aggerihus excludebaut.
illæ, uenturæ hiemis memores, ne madefacta humus in herbam horrea uerteret, illata ſe-
mina præcidebant; hæ, luctu celebri, corpora defuncta deportabant. quodq. magis mirum
eſt, in tanto agmine egrediens nou obſtabat intranti; quin potius, ſi quam uidiſſent ſub fa-
ſce,

ſce & onere concidiſſe, ſuppoſitis humeris adiuuabant. Quid multa? pulchrum mihi ſpe-
Prou.6 ctaculum dies illa tribuit. unde recordatus Salomonis, ad ſormicarum ſolertiam nos mittentis, & pigras menres tali exemplo ſuſcitantis, cœpi tædere captiuitatis, & monaſterii cellulas quærere, ae formicarum illarum ſimilitudinem deſiderare, ubi laboratur in medium; cumq. nihil cuiuſquã proprium ſit, omnium omnia ſunt. Regreſſo ad cubile occurrit mulier: triſtitiam animi diſſimulare non potui. rogat, cur ita exanimatus ſim. audit cauſas, hortatur fugã. Peto ſilentii fidem: nõ aſpernatur, & iugi ſuſurro inter ſpem & metũ medii fluctuamus. Erant mihi in grege duo hirci miræ magnitudinis: quibus occiſis, utres facio, eorũq. carnes uiatico præparo. et primo ueſperi, putantibus nos dominis ſecreto cubitare, inuadimus iter, utres & partes carniũ portantes. cumq. perueniſſemus ad ſluuium, (nã decem millibus aberat) inflatis conſcenſisq. utribus, aquis nos credimus, paulatim pedibus ſubremigantes, ut, deorſum nos flumine deferente, & mnlto longius, quam conſcenderamus, in alreram nos exponenre ripam, ueſtiginm ſequentes perderent. Sed inrer hæc madefactæ carnes, & ex parre lapſæ, uix tridui cibum pollicebantur. Bibimus uſque ad ſatietatem, futuræ nos ſiti præparantes. Cnrrimus, poſt tergum ſemper aſpicimus, & magis noctibus prouehimus, quam diebus, uel propter inſidias late nagantinm Saracenorum, uel propter ardorem ſolis nimium. Paueſco miſer etiam referens; etſi tota mente ſecurus, roto tamen corpore perhorreſco. Poſt diem uero tertium, dubio proſpectu procul aſpicimus duos camelis inſidentes uenire concitos. ſtatimq. mens, mali præſaga, putare cœpit dominum meditari mortem, ſolem cernere nigreſcentem. dumq. timemus, & ueſtigiis nos proditos per arenas intelligimus, offertur ad dexteram ſpecns, longe ſub terram penetrans. igitur timentes uenenata animalia, (nam ſolent niperæ, reguli, & ſcorpiones, ceteraq. huiuſce modi, feruorem ſolis declinantia, umbram petere) intrauimus quidem ſpeluncam, ſed ſtatim in ipſo introitu ſiniſtræ nos foueæ credimus, nequaquam ulrra progredientes, ne, dum mortem fugimus, incurramus in mortem: illndq. nobiſcum reputantes, ſi iuuat Dominus miſeros, habemus ſalutem; ſi deſpicit peccatores, habemus ſepulcrum. Quid putas fuiſſe nobis animi? quid terroris, cum ante ſpecum haud procul ſtarent dominus, & conſeruus, & neſtigio indice iam ad larebras perueniſſent? O mnlro grauior expectata, quã illata mors. Rurſus cum rimore & labore lingua balbutit, &, quaſi clamante domino, mnrire non audeo. Mittit ſeruum, ut nos de ſpecu trahat: ipſe camelos tenet, &, euaginato gladio, noſtrũ expectat aduenrum. Interea, tribus fere uel quattuor cubitis introgeſſo famulo, nobis ex occulro tergum eius uidentibus, (nam oculorum iſtiuſmodi natura eſt, ut poſt ſolem umbrã intrantibus cæca ſint omnia) uox per antrum ſonat: Exite furciferi, exite morituri: quid ſtatis? quid moramini? exire. dominus uocat, patienter expectar. Adhnc loqnebarur; & ecce per tenebras aſpicimus leænam inuaſiſſe hominem, & gutture ſuffocarum cruentum intro trahere. Ieſu bone, quid tunc rerroris nobis, quid gaudii fuir? ſpectabamus, domino neſciente, hoſtem noſtrum perire: qui cum uideret illum moras facere, ſuſpicatus eſt duos uni reſiſtere: ſed iram differre non ualens, ſicut renebat gladium ad ſpeluncam nenit, & furore rabido ſerui increpans uecordiam, prius a fera eſt tenrus, quã ad noſtras latebras perueniret. Qui ſunt, qui hoc crederent, ut ante os noſtrum beſtia pro nobis dimicaret? Sublato autem illo metu, ſimilis ante oculos noſtros uerſabatur interitus; niſi quod tutius erar, rabiem leonis, quã iram hominis, ſuſtinere. Pauemus intrinſecus; &, ne mouere quidem nos auſi, præſtolabamur euentum rei, inter tanta pericula, pudicitiæ tantum cõſcientia pro muro ſepti. Leæna, inſidias cauens, & uiſam eſſe ſe ſentiens, apprehenſos mordicus catulos effert, nobisq. cedit hoſpitium. neque tamẽ ſatis creduli, ſtatim erumpimus: ſed expectantes diu, & egredi cogitantes, illius nobis ſemper figurabamus occurſum. Sublato ergo horrore, &, alia tranſacta die, egredimur ad ueſperam, uidimusq. camelos, quos ob nimiã uelocitatem dromedarios uocant, preteritos cibos in ore uoluere, & in aluum miſſos iterum retrahere. quibus aſcenſis, & noua ſitarcia, ideſt, annona refocillati, decima tandem die ad Romana per deſertum caſtra uenimus. oblatiq. tribuno, rem ordine pandimus: inde tranſmiſſi ad Sabinum, Meſopotamiæ ducem, camelorum pretium accepimus. er quia iam abbas ille meus dormierat in Domino, ad hæc delatus loca me monachis reddo, hanc trado uirginibus, diligens eam ut ſororem, non tamen ei me credens ut ſorori. Hæc mihi ſenex Malchus adoleſcentulo retulit: hæc ego uobis narraui ſenex, & caſtis hiſtoriam caſtitatis expono: uirgines caſtitatem cuſtodire exhortor. uos narrate poſteris; ut ſciant, inter gladios, & inter deſerta, & beſtias, pudicitiam numquam eſſe captiuam; & hominẽ Chriſto deditum poſſe mori, non poſſe ſuperari.

LIBER DE VIRIS ILLVSTRIBVS, VEL DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS, AD DEXTRVM, PRAETORIO PRAEFECTVM.

PROOEMIVM.

HORTARIS, Dexter, ut, Tranquillum ſequens, eccleſiaſticos ſcriptores in ordinem digeram; & quod ille in enumerandis gentilium litterarum uiris fecit illuſtribus, ego in noſtris faciam, ideſt, ut a paſſione Chriſti uſque ad decimumquartum Theodoſii imperatoris annum, omnes, qui de ſcripturis ſanctis memoriæ aliquid prodiderunt, tibi breuiter exponam. Fecerunt quidem hoc idem apud Græcos Hermippus Peripateticus, Antigonus Caryſtius, Satyrus, doctus uir, &, longe omnium doctiſſimus, Ariſtoxenus muſicus; apud Latinos autem Varro, Santra, Nepos, Hyginus, &, ad cuius nos exemplum uis prouocare, Tranquillus. Sed non mea & illorum ſimilis eſt condicio. illi enim ueteres biſtorias annaleſq. replicantes, potuerunt quaſi de ingenti prato paruam opuſculi ſui coronam texere: ego quid acturus, qui, nullum præuium ſequens, peſſimum, ut dicitur, magiſtrum memet ipſum habeo? quamquam Euſebius Pampbili in decem Eccleſiaſticæ hiſtoriæ libris maximo nobis adiumento fuerit; & ſingulorum, de quibus ſcriptuti ſumus, uolumina ætates auctorum ſuorum ſæpe teſtentur. itaque Dominum Ieſum Chriſtum precor, ut, quod Cicero tuus, qui in arce Romanæ ſtetit eloquentiæ, non eſt facere dedignatus in Bruto, oratorum Latinæ linguæ texens catalogum, id ego, in eccleſiæ illius ſcriptoribus enumerandis, digne cohortatione tua impleam. Si qui autem de iis, qui uſque hodie ſcriptitant, a me in hoc uolumine prætermiſſi ſunt; ſibi magis, quam mibi, debent imputare. neque enim celantes ſcripta ſua, de iis quæ non legi, noſſe potui; &, quod aliis forſitan ſit notum, mihi in hoc terrarū angulo fuerit ignotum. certe, cum ſcriptis ſuis claruerint, non magnopere noſtri ſilentii diſpendio ſuſpirabunt. Diſcant ergo Celſus, Porphyrius, Iulianus, rabidi aduerſus Chriſtum canes, diſcant eorum ſectatores, qui putant Eccleſiam nullos philoſophos, & eloquentes, nullos habuiſſe doctores, quanti, & quales uiri eam fundauerint, extruxerint, & ornauerint: & deſinant fidem noſtram ruſticæ tantum ſimplicitatis arguere, ſuamq. potius imperitiam agnoſcant.

SIMON Petrus, filius Ioannis, prouinciæ Galilææ, uico Bethſaida, frater Andreæ apoſtoli, & princeps apoſtolorum, poſt epiſcopatum Antiochenſis eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum, qui de circumciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudii anno, ad expugnandum Simonem Magum Romā pergit; ibiq. uiginti quinque annis catbedram ſacerdotalem tenuit, uſque ad ultimum annum Neronis, ideſt, decimum quartum. a quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram uerſo, & in ſublime pedibus eleuatis; aſſerens ſe indignum, quod ſic crucifigeretur ut Dominus ſuus. Scripſit duas epiſtolas, quæ catholicæ nominantur; quarum ſecunda a pleriſque eius eſſe negatur, propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autē, e quibus unus Actorum eius inſcribitur, alius Euangelii, tertius Prædicationis, quartus Apocalypſeos, quintus Iudicii, inter apocryphas ſcripturas reputantur. Sepultus Romæ, in Vaticano, iuxta uiam Triumphalem, totius urbis ueneratione celebratur.

ANDREAS, frater huius, ut maiores noſtri prodiderunt, Scythis, & Sogdianis, & Saccis prædicauit Euangelium Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in Auguſta ciuitate prædicauit, quæ cognominatur Magna, ubi eſt irruptio Apſari, & Phaſis fluuius. illic incolunt Aethiopes interiores. Sepultus eſt autem Patris, ciuitate Achaiæ, cruci ſuffixus ab Aegæa, præfecto Edeſenorum. Andreas non eſt Hieronymi, ſed e Græco Sophronii Catalogo ſumptus.

IACOBVS, qui appellatur frater Domini, cognomento Iuſtus, ut nōnulli exiſtimant, Ioſeph ex alia uxore, ut autē mihi uidetur, Mariæ, ſororis matris Domini, cuius Ioannes in libro ſuo meminit, filius, poſt paſſionē Domini ſtatim ab apoſtolis Hieroſolymorū epiſcopus ordinatus, unam tantum ſcripſit epiſtolam, quæ de ſeptē catbolicis eſt, quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine eius edita aſſeritur: licet paulatim, tempore procedente, obtinuerit auctoritatem. Hegeſippus uicinus apoſtolicorum temporum, in quinto cōmentariorum

libro de Iacobo narrans, ait: Suſcepit eccleſiam Hieroſolymæ poſt apoſtolos frater Domini Iacobus, cognomento Iuſtus. multi ſiquidem Iacobi uocabantur. Hic de utero matris ſanctus fuit, uinum & ſiceram non bibit, carnem nullam comedit, numqnam attonſus eſt, nec unctus unguento, nec uſus balneo. Huic ſoli licitum erat ingredi ſancta ſanctorum. ſiquidem ueſtibus laneis non utebatur, ſed lineis, ſolusq. ingrediebatur templum, & flexis genibus pro populo deprecabatur; in tantum, ut camelorum duritiem traxiſſe eius genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Ioſephus in uiceſimo libro antiquitatum refert, & Clemens in ſeptimo ὑποτυπώσεων, mortuo Feſto, qui Iudæam regebat, miſſum a Nerone eſſe ſucceſſorem eius Albinum: qui cum necdum ad prouinciam perueniſſet, Ananus, inquit, pontifex, adoleſcens, Anani filius, de genere ſacerdotali, accepta occaſione, ἀναρχίας Concilium congregauit: & compellens publice Iacobum, ut Chriſtum dei filiũ denegaret, contradicentem lapidari iuſſit: qui cum præcipitatus de pinna templi confractis cruribus, adhuc ſemiuiuus tollens ad cælum manus diceret, Domine ignoſce eis: quod enim faciunt, neſciunt: fullonis fuſte, quo uda ueſtimenta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus interiit. Tradit item Ioſephus tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, ut, propter eius necem, creditum ſit ſubuerſam eſſe Hieroſolymam. Hic eſt, de quo Paulus apoſtolus ſcribit ad Galatas: Alium autem apoſtolorum uidi neminem, niſi Iacobum, fratrem Domini. Et apoſtolorum ſuper boc crebrius Acta teſtantur. Euangelium quoque, quod appellatur ſecundum Hebræos, & a me nuper in Græcum Latinumq. ſermonem tranſlatum eſt, quo & Origenes ſæpe utitur, poſt reſurrectionem ſaluatoris refert. Dominus autem cum dediſſet ſindonem ſeruo ſacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit ei. iurauerat enim Iacobus, ſe non comeſturum panem ab illa bora, qua biberat calicem Domini, donec uideret eum reſurgentem a mortuis. Rurſusq. poſt paululum, Afferte, ait Dominus, menſam, & panem. Statimq. additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacobo Iuſto, & dixit ei: Frater mi comede panem tuum, quia reſurrexit filius hominis a dormientibus. Triginta itaque annos Hieroſolymis rexit eccleſiam, ideſt, uſque ad ſeptimum Neronis annum & iuxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum uſque ad obſidionem Titi & ultimam Hadriani notiſſimum habuit. Quidam e noſtris in monte Olйueti eum putauerunt conditum: ſed falſa eorum opinio eſt.

MATTHAEVS, qui & Leui, ex publicano apoſtolus, primus in Iudæa propter eos, qui ex circumciſione crediderant, Euangelium Chriſti Hebraicis litteris uerbisq. cõpoſuit. quod quis poſtea in Græcum tranſtulerit, non ſatis certum eſt. Porro ipſum Hebraicum habetur uſque hodie in Cæſarienſi bibliotheca, quam Pamphilus martyr ſtudioſiſſime confecit. mihi quoque a Nazaræis, qui in Berœa, urbe Syriæ, hoc uolumine utuntur, deſcribendi facultas fuit. In quo animaduertendum, quod ubicumque euangeliſta, ſiue ex perſona ſua, ſiue ex perſona Domini ſaluatoris, ueteris ſcripturæ teſtimoniis utitur, non ſequatur Septuaginta translatorum auctoritatem, ſed Hebraicam, e quibus illa duo ſunt: Ex Aegypto uocaui filium meum. Et: Quoniam Nazaræus uocabitur.

Hæc uſque ad Iudã nõ ſunt Hieronymi, ſed a Græcis adiecta.

IACOBVS, Zebedæi filius, duodecim tribubus, quæ erant in diſperſione, omnibus prædicauit euangelium Domini noſtri Ieſu Chriſti. interfectus eſt autem gladio ab Herode Tetrarcha Iudæorum.

PHILIPPVS apoſtolus in Phrygia prædicat euangelium Domini Ieſu. Sepelitur Hierapoli cum filiabus honorifice.

BARTHOLOMAEVS apoſtolus, Indis iis, qui dicuntur fortunati, predicauit Euangelium Chriſti, & Euangelium, quod eſt ſecundum Matthæum, eis tradidit. Dormiuit autem Albanopoli, opido maioris Armeniæ.

THOMAS apoſtolus, quemadmodum traditum eſt nobis, Parthis, & Mœdis, & Perſis, & Germanis, & Hircanis, & Bactris, & Magis prædicauit euangelium Domini. Dormiuit in ciuitate Calamina, quæ eſt Indiæ.

SIMON Cananæus, cognomento Iudas, frater Iacobi epiſcopi, qui & ſucceſſit illi in epiſcopatum, poſt obitum Iacobi cognomento Iuſti, uixit annos uiginti ſupra centum. Crucifixus autem ſub Traiano præfecto, mota perſecutione graui, dormiuit.

MATTHIAS, cum unus eſſet e numero ſeptuaginta, allectus eſt in ordinem undecim apoſtolorum, in locum Iudæ Iſcariotæ, qui fuit proditor. in altera Aethiopia, ubi eſt irruptio Apſari & Hyſſi portus, prædicauit euangelium, cum eſſent homines agreſtes: & illic dormiuit, & illic ſepultus eſt, uſque ad hodiernum diem.

TIMOTHEVS autem, Epheſiorum epiſcopus ordinatus a beato Paulo, ex gentibus

bus erat, non ex circumciſione: de quo multa teſtatur Paulus, admonens ut honeſtam profeſſionem dati ſibi doni ſeruaret, qui & glorioſe illic teſtificatus eſt.

TITVS, epiſcopus Cretæ, in eadem, & in circumiacentibus inſulis prædicauit euangelium Chriſti. Ibidem autem & dormiuit, & ſepultus eſt, nempe in Creta.

CRESCENS in Galliis prædicauit euangelium, & illic ſepultus eſt: Eunuchus Candaces Aethiopum reginæ, in Arabia, cognomento Felici, & in Taprobana inſula maris rubri prædicauit euangelium Domini. Aiunt autem eum & ibidem martyrium pertuliſſe, & honorifice fuiſſe ſepultum. Act.8

IVDAS, frater Iacobi, paruā quidem, quæ de ſeptē catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimoniū, a pleriſque reiicitur: tamen auctoritatem uetuſtate iam & uſu meruit, & inter ſanctas ſcripturas computatur.

PAVLVS apoſtolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim apoſtolorum, de tribu Beniamin & opido Iudææ Giſchalis fuit, quo a Romanis capto, cum parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigrauit, a quibus ob ſtudia legis miſſus Hieroſolymam, a Gamaliele, uiro doctiſſimo, cuius Lucas meminit, eruditus eſt. Cum autem interfuiſſet neci martyris Stephani, &, acceptis a pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos, qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret, reuelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus apoſtolorum ſcribitur, in uas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. cumq. primum ad prædicationem eius Sergius Paulus, proconſul Cypri, credidiſſet, ab eo, quod eum Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus: & iuncto ſibi Barnaba, multis urbibus peragratis, reuertenteſq. Hieroſolymam, a Petro, Iacoboq. & Ioanne gentium apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus apoſtolorum pleniſſime de eius conuerſatione ſcriptum eſt; hoc tantum dicam, quod poſt paſſionem domini uiceſimo quinto anno, ideſt, ſecundo Neronis, eo tempore, quo Feſtus, procurator Iudææ, ſucceſſit Felici, Romam uinctus mittitur; & biennium in libera manens cuſtodia, aduerſus Iudæos de aduentu Chriſti quotidie diſputauit. Sciendum autē in prima ſatisfactione, necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpēnte ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ, Paulum a Nerone dimiſſum, ut euangelium Chriſti in Occidentis quoque partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheum, eo tempore, quo & paſſus eſt, & de uinculis dictat epiſtolam: In prima mea ſatisfactione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortauit me, ut per me prædicatio compleretur, & audirent omnes gentes: & liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſſime leonem propter crudelitatem Neronem ſignificans. Et in ſequentibus: Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim: Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & ſaluauit me in regnum ſuum cæleſte, quod ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. nam & in eadem epiſtola præmiſerat: Ego enim iam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo xiiii Neronis anno, eodem die, quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultuſq. eſt in uia Oſtienſi, anno poſt paſſionē Domini triceſimo ſeptimo. Scripſit autem nouem ad ſeptem eccleſias epiſtolas, ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Epheſios unā, ad Philippenſes unam, ad Coloſſenſes unam, ad Theſſalonicenſes duas: præterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epiſtola autem, quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur propter ſtyli ſermoniſq. diſſonantiā: ſed uel Barnabæ, iuxta Tertullianum; uel Lucæ euangeliſtæ, iuxta quoſdam; uel Clementis, Romanæ poſtea eccleſiæ epiſcopi, quē aiunt ſentētias Pauli proprio ordinaſſe, & ornaſſe ſermone. Vel certe, quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter inuidiam ſui apud eos nominis titulum in principio ſalutationis amputauerit. Scripſerat autem ut Hebræus Hebræis Hebraice, ideſt, ſuo eloquio diſertiſſime, ut ea, quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius uerterentur in Græcum: & hanc cauſam eſſe, quod a ceteris Pauli epiſtolis diſcrepare uideatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

Act.22.5 · Act.8.9 · Act.13 · Gal.2 · Act.24.28 · 2.Tim.4

BARNABAS Cyprius, qui & Ioſeph Leuites, cum Paulo gentium Apoſtolus ordinatus, unam ad ædificationem eccleſiæ pertinentem epiſtolam compoſuit, quæ inter apocryphas ſcripturas legitur. Hic poſtea propter Ioannem diſcipulum, qui & Marcus uocabatur, ſeparatus a Paulo, nihilominus euangelicæ prædicationis iniunctum ſibi opus exercuit. Act.13 · Act.15

LVCAS, medicus Antiochenſis, ut eius ſcripta indicant, Græci ſermonis non ignarus fuit, ſectator apoſtoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes. Scripſit Euangelium, de quo idem Paulus, Miſimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus eſt in euangelio, per omnes eccleſias. Et ad Coloſſenſes, Salutat uos Lucas, medicus cariſſimus. Et ad Timotheum: Lucas eſt mecum ſolus. Aliud quoque edidit uolumen egregium, quod titulo 2.Cor.8 · Col.4 · 2.Tim.4

πράξεις ἀποστόλων prænotatur: cuius hiſtoria uſque ad biennium Romæ commorantis Pau-
li peruenit, ideſt, uſque ad quartum Neronis anuum. Ex quo intelligimus, in eadem
urbe librum eſſe compoſitum. Igitur *περιόδους* Pauli, & Theclæ, & totam baptizati Leouis
fabulam, inter apocryphas ſcripturas computamus. Quale enim eſt, ut indiuiduus
comes apoſtoli, inter ceteras eius res, hoc ſolũ ingnorauerit? Sed & Tertullianus, uicinus
eorum temporum, refert presbyterum quendam in Aſia *σπουδαστὴν* apoſtoli Pauli, con-
uictum a Ioanne, quod auctor eſſet libri, & confeſſum ſe hoc Pauli amore feciſſe, & ob id
1.Tim.1 loco excidiſſe: quidam ſuſpicantut, quotieſcumque in epiſtolis ſuis Paulus dicit, Iuxta
2.Tim.2 euangelium meum, de Lucæ ſignificare uolumiue: & Lucam nou ſolum ab apoſtolo Paulo
didiciſſe euaugelium, qui cum domino in carne non fuerat, ſed a ceteris apoſtolis, quod ip
Luc.1 ſe quoque in principio ſui uoluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis, qui a prin
cipio ipſi uiderunt, & miniſtri fueruut ſermonis. Igitur euangelium, ſicut audierat, ſcripſit.
Acta uero apoſtolorum, ſicut uiderat ipſe, compoſuit. Vixit octoginta & quattuor annos,
uxorem nou babens. ſepultus eſt Conſtantinopoli, ad quam urbem uiceſimo Conſtantini
anno, oſſa eius cum reliquiis Andreæ Apoſtoli translata ſunt de Achaia.

MARCVS, diſcipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, ro-
gatus Romæ a fratribus, breue ſcripſit euangelium. Quod cum Petrus audiſſet, probauit,
& eccleſiæ legendum ſua auctoritate dedit, ſicut ſcribunt Clemens in ſexto *ὑποτυπώσεων* li-
bro, et Papias, Hierapolitanus epiſcopus. meminit huius Marci; & Petrus in epiſtola prima.
1.Pet.5 ſub nomine Babylonis figuraliter Romã ſignificans: Salutat uos Eccleſia, quæ eſt in Babylo-
ne collecta, & Marcus filius meus. Aſſumpto itaque euangelio, quod ipſe confecerat, perre
xit Aegyptum, & primus Alexandriæ Chriſtum annuucians, conſtituit eccleſiam, tauta do
ctrina, & uitæ continentia, ut omnes ſectatores Chriſti ad exemplum ſui cogeret. Denique
Philo, diſertiſſimus Iudæorum, uidens Alexandriæ primam eccleſiam adbuc Iudaizantem,
Act.2 quaſi in laudem gentis ſuæ librum ſuper eorum conuerſatione ſcripſit. Et quo modo Lucas
narrat Hieroſolymæ credentes omnia babuiſſe communia: ſic & ille, quod Alexandriæ ſub
Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus eſt autem octauo Nerouis anuo,
& ſepultus Alexandriæ, ſuccedente ſibi Aniano.

IOANNES apoſtolus, quem Ieſus amauit plurimum, filius Zebedæi, frater Iacobi
Act.12 apoſtoli, quem Herodes poſt paſſionem domini decollauit, nouiſſimus omnium ſcripſit
euangelium, rogatus ab Aſiæ epiſcopis, aduerſus Cerinthum, aliosq. hæreticos, & maxi-
me tunc Ebionitarum dogma conſurgens. qui aſſerunt, Chriſtum ante Mariam nou fuiſſe.
Vnde & compulſus eſt diuiuam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam cauſam huius ſcriptu-
ræ ferunt: quod cum legiſſet Matthæi, Marci, & Lucæ uolumina, probauerit quidem tex-
tum hiſtoriæ, & uera eos dixiſſe firmauerit, ſed uuius tantum auni, iu quo & paſſus eſt, poſt
carcerem Ioannis biſtoriam texuiſſe. Prætermiſſo itaque anno, cuius acta a tribus expoſita
fuerant, ſuperioris temporis, antequam Ioannes clauderetur in carcerem, geſta narrauit, ſi-
cut manifeſtum eſſe poterit iis, qui diligenter quattuor Euangeliorum uolumina legerint.
Quæ res etiam *διαφωνίαν*, quæ uidetur Ioannis eſſe cum ceteris, tollit. Scripſit autem & u-
nam epiſtolam, cuius exordium eſt: Quod fuit ab initio, quod audiuimus & uidimus ocu-
lis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ coutrectauerunt de uerbo uitæ: quæ ab uni
uerſis eccleſiaſticis, & eruditis uiris probatur. Reliquæ autem duæ, quarum principium eſt:
Senior electæ Dominæ & natis eius: & ſequentis: Senior Caio cariſſimo, quem ego diligo
In ueritate: Ioannis presbyteri aſſeruutur, cuius & bodie alterum ſepulcrum apud Ephe-
ſum oſtenditur: & nonnulli putaut duas memorias eiuſdem Ioannis euangeliſtæ eſſe: ſuper
qua re cum per ordinem ad Papiam auditorem eius uentum fuerit, diſſeremus. Quartode-
cimo igitur anuo, ſecundam poſt Neronem perſecutionem mouẽte Domitiauo, in Patmos
inſulam relegatus, ſcripſit Apocalypſim, quam interpretatur Iuſtinus martyr, & Irenæus.
Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatẽ a ſenatu reſciſſis, ſub Ner
ua principe redit Epheſum: ibiq. uſque ad Traianum principem perſeueraus, totas Aſiæ fun
dauit, rexitq. eccleſias; &, confectus ſenio, ſexageſimo octauo poſt paſſionem Domini anno
mortuus, iuxta eandem urbem ſepultus eſt.

Rom.16 HERMAS, cuius apoſtolus Paulus ad Romanos ſcribens meminit: Salutate Aſyncri
tum, Phlegontem, Herman, Patrobam, Hermen, & qui cum eis fratres ſunt: aſſerunt au
ctorem eſſe libri, qui appellatur Paſtor, & apud quaſdam Græciæ eccleſias etiam publice
legitur. Re uera utilis liber, multiq. de eo ſcriptorum ueterum uſurpauerunt teſtimonia.
ſed apud Latinos pene iguotus eſt.

PHILO

PHILO Iudæus, natione Alexandrinus, de genere ſacerdotum, iccirco a nobis inter ſcriptores eccleſiaſticos ponitur, quia librum de prima Marci euangeliſtæ apud Alexandriam ſcribens eccleſia, in noſtrorum laude uerſatus eſt, non ſolum eos ibi, ſed in multis quoque prouinciis eſſe memorans, & habitacula eorum dicens monaſteria. Ex quo apparet talem primum Chriſto credentium fuiſſe eccleſiam, quales nunc monachi eſſe nituntur & cupiunt, ut nihil cuiuſquam proprium ſit, nullus inter eos diues, nullus pauper, patrimonia egentibus diuidatur, orationi uacetur, & pſalmis, doctrinæ quoque & continentiæ, quales & Lucas refert, primum Hieroſolymæ fuiſſe credentes. Aiunt hunc ſub Caio Caligula Romæ periclitatum, quo legatus gentis ſuæ miſſus fuerat. Cum ſecunda uice ueniſſet ad Claudium, in eadem urbe locutum eſſe cum apoſtolo Petro, eiusq. habuiſſe amicitias, & ob hanc cauſam etiam Marci, diſcipuli Petri, apud Alexandriam ſectatores ornaſſe laudibus. Extant huius præclara & innumerabilia opera, in quinque libros Moſi: De confuſione linguarum liber unus: De natura & inuentione liber unus: De iis, quæ ſenſu precamur, & deteſtamur, liber unus: De eruditione liber unus: De herede diuinarum rerū liber unus: De diuiſione æqualium & contrariorum liber unus: De tribus uirtutibus liber unus: Quare quorundam in ſcripturis mutata ſunt nomina liber unus: De pactis libri duo: De uita ſapientis liber unus: De gigantibus liber unus: Quod quandoque ſomnia mittantur a Deo libri quinque: Quæſtionum & ſolutionum in Exodo libri quinque: De tabernaculo & decalogo libri quattuor: Necnon de uictimis, & repromiſſionibus, ſiue maledictis: De prouidentia: De Iudæis: De cōuerſatione uitæ: De Alexandro, & quod propriam rationē muta animalia habeant, & quod omnis inſipiens ſeruus ſit. Et de uita noſtrorum liber unus, de quo ſupra diximus, ideſt, de apoſtolicis uiris, quē & inſcripſit περὶ βίου θεωρητικοῦ ἱκετῶν, quod uidelicet cæleſtia contemplentur, & ſemper Deum orent: De agricultura duo: De ebrietate duo. Sunt & alia eius monumenta ingenii. quæ in noſtras manus non peruenerunt. De hoc uulgo apud Græcos dicitur, ἢ Πλάτων φιλωνίζει, ἢ Φίλων πλατωνίζει, ideſt, aut Plato Philonem ſequitur, aut Platonem Philo: tanta eſt ſimilitudo ſenſuum & eloquii. Act. 4

L. ANNAEVS Seneca Cordubēſis, Socionis Stoici diſcipulus, & patruus Lucani poetæ, continentiſſimæ uitæ fuit: quem non ponerem in catalogo ſanctorum, niſi me illæ epiſtolæ prouocarent, quæ leguntur a plurimis, Pauli ad Senecam, & Senecæ ad Paulum. in quibus, cum eſſet Neronis magiſter, & illius temporis potentiſſimus, optare ſe dicit, eius eſſe loci apud ſuos, cuius ſit Paulus apud Chriſtianos. Hic ante biennium, quam Petrus, & Paulus coronarentur martyrio, a Nerone interfectus eſt.

IOSEPHVS, Matthathiæ filius, ex Hieroſolymis ſacerdos, a Veſpaſiano captus, cum Tito filio eius relictus eſt. Hic, Romam ueniens, ſeptem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq. obtulit, qui bibliothecæ publicæ traditi ſunt: & ob ingenii gloriam ſtatuam quoque meruit Romæ. Scripſit autem & alios uiginti antiquitatum libros, ab exordio mundi, uſque ad decimum quartum annū Domitiani Cæſaris, & duos ἀρχαιότητος aduerſum Appionem, grammaticum Alexandrinum, qui ſub Caligula legatus miſſus ex parte gentilium, contra Philonem etiā librum, uituperationem gentis Iudaicæ continentem, ſcripſerat. Alius quoque liber eius, qui inſcribitur περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ualde elegans habetur, in quo & Machabæorum ſunt digeſta martyria. Hic in decimo octauo antiquitatum libro manifeſtiſſime confitetur, propter magnitudinem ſignorum, Chriſtum a phariſæis interfectum, & Ioannem Baptiſtam uere prophetam fuiſſe, &, propter interfectionem Iacobi apoſtoli, dirutam Hieroſolymā. Scripſit autem de Domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Ieſus uir ſapiens, ſi tamen uirum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum, qui libenter uera ſuſcipiunt: plurimos quoque tam de Iudæis, quam de gentibus, ſui habuit ſectatores, & credebatur eſſe Chriſtus. Cumq. inuidia noſtrorum principum, cruci eum Pilatus addixiſſet, nihilominus, qui eum primum dilexerant, perſeuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die uiuens. Multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo uaticinantibus, & uſque hodie Chriſtianorum gens ab hoc ſortita uocabulum, non defecit.

IVSTVS Tiberienſis, de prouincia Galilæa, conatus eſt & ipſe Iudaicarum rerū hiſtoriam texere, & quoſdam commentariolos de ſcripturis componere, ſed hunc Ioſephus arguit mendacii. Conſtat autem illum eo tempore ſcripſiſſe, quo & Ioſephus.

CLEMENS, de quo apoſtolus Paulus ad Philippenſes ſcribens, ait: Cum Clemente

& ceteris cooperatoribus meis, quorũ nomina ſcripta ſunt in libro uitæ, quartus poſt Petrũ Romæ epiſcopus. ſi quidẽ ſecundus Linus fuit, & tertius Cletus, tametſi plerique Latinorum, ſecundum poſt Petrũ apoſtolum putent fuiſſe Clementẽ. Scripſit ex perſona Romanæ eccleſiæ, ad eccleſiam Corinthiorũ ualde utilem epiſtolam, quæ & in nõnullis locis publice legitnr, quæ mibi uidetnr characteri epiſtolæ, quæ ſub Pauli nomine ad Hebræos fertur, cõuenire. Sed & multis de eadẽ epiſtola, nõ ſolum ſenſibus, ſed iuxta uerborum quoque ordinem abutitur. Omnino grãdis in utraque ſimilitudo eſt. Fertur & ſecunda eius nomine epiſtola, quæ a ueteribus reprobatur. Et diſputatio Petri & Appionis longo ſermone conſcripta, quam Enſebius in tertio Hiſtoriæ eccleſiaſticæ uolumine coarguit. Obiit tertio Traiani anno, & nominis eius memoriam nſque hodie Romæ extructa eccleſia cuſtodit.

IGNATIVS Antiochenæ eccleſiæ tertius poſt Petrũ apoſtolũ epiſcopus, cõmouente perſecutionẽ Traiano, damnatus ad beſtias, Romã uinctus mittitur. Cumq. nauigãs, Smyrnam ueniſſet, ubi Polycarpus auditor Ioannis epiſcopus erat, ſcripſit unam epiſtolã ad Epheſios, alteram ad Magneſianos, tertiam ad Trallenſes, qnartam ad Romanos, & inde egrediens ſcripſit ad Pbiladelpheos & ad Smyrnæos, & proprie ad Polycarpum, cõmẽdans illi Antiochenſem eccleſiam: in qua & de Euangelio, quod nuper a me tranſlatum eſt, ſuper perſona Chriſti ponit teſtimonium, dicens: Ego nero & poſt reſurrectionem in carne eum nidi, & credo quia ſit. Et quando uenit ad Petrum, & ad eos, qui cum Petro erant, dixit eis: Ecce, palpate me, & nidete, quia non ſum dæmonium incorporale. Et ſtatim tetigerunt eum, & crediderunt. Dignum autem uidetur, quia tanti uiri fecimus mentionem, & de epiſtola eius, quam ad Romanos ſcribit, pauca ponere. De Syria uſque ad Romam pugno ad beſtias in mari & in terra, nocte dieq. ligatns cum decem leopardis, hoceſt, militibus, qui me cuſtodiunt: quibus & cum benefeceris, peiores fiunt. Iniquitas autem eorum, mea doctrina eſt; ſed non iccirco iuſtificatus ſum. Vtinam fruar beſtiis, quæ mihi ſunt præparatæ, quas & oro mihi ueloces eſſe ad interitum, & ad ſupplicia, & allici ad comedendum me, ne ſicut & aliorum martyrum non andeant corpus attingere. Quod ſi uenire noluerint, ego nim faciam ut deuorer. Ignoſcite mihi filioli: quid mihi proſit, ego ſcio. Nunc incipio Chriſti eſſe diſcipnlus, nihil de his, quæ uidentur, deſiderans, ut Ieſum Chriſtum inueniam. Ignis, crux, beſtiæ, confractio oſſium, membrorum diuiſio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli, in me ueniant, tantum ut Chriſto fruar. Cumq. iam damnatus eſſet ad beſtias, & ardore patiendi rugientes audiret leones, ait: Frumentum Chriſti ſum, dentibus beſtiarum molar, ut panis mundus inueniar. Paſſus eſt anno undecimo Traiani. Reliquiæ corporis eius Antiochiæ iacent extra portam Daphniticam in cœmiterio.

POLYCARPVS, Ioannis apoſtoli diſcipulus, & ab eo Smyrnæ epiſcopus ordinatus, totius Aſiæ princeps fuit. Quippe qui nonnullos apoſtolorum, & eorum, qui uiderant Dominum, magiſtros habuerit & uiderit. Hic propter quaſdam ſuper die Paſchæ quæſtiones, ſub Imperatore Antonino Pio, eccleſiam in urbe regente Aniceto, Romam uenit, ubi plurimos credentium, Marcionis & Valentini perſuaſione deceptos, reduxit ad fidem. Cumq. ei fortuito obuiam fuiſſet Marcion, & diceret: Cognoſcis nos? Reſpondit: Cognoſco primogenitum diaboli. Poſtea uero regnãte M. Antonino & L. Aurelio Cõmodo, quarta poſt Neronem perſecutione, Smyrnæ, ſedente proconſule, & uniuerſo populo in amphitheatro aduerſus eum perſonante, igni traditus eſt. Scripſit ad Philippenſes ualde utilem epiſtolam, qnæ uſque hodie in Aſiæ conuentu legitur.

PAPIAS, Ioannis auditot, Hierapolitanus epiſcopus in Aſia, quinque tantum ſcripſit uolumina, quæ prænotauit, explanatio ſermonum Domini. in quibus cum ſe in præfatione aſſerat, non narias opiniones ſequi, ſed apoſtolos auctores habere, ait: Conſiderabam, quid Andreas, quid Petrus dixiſſent, qnid Philippus, quid Thomas, quid Iacobus, quid alius Iacobus, quid Ioannes, quid Matthæus, uel alius quilibet diſcipulorum Domini; quid etiam Ariſtion & ſenior Ioannes, diſcipuli Domini loquebantur. Non enim tantum mihi libri ad legendum proſunt, quantum uiua uox, uſque hodie in ſuis auctoribus perſonans. Ex qno apparet ex ipſo catalogo nominum, alium eſſe Ioannem, qui inter apoſtolos ponitur: & alium ſeniorem Ioannem, quẽ poſt Ariſtionem enumerat. Hoc autem diximus propter ſuperiorem opinionem, quam a pleriſque retulimus traditam, duas poſteriores epiſtolas Ioannis, non apoſtoli eſſe, ſed presbyteri: hic dicitur mille annorũ Iudaicam ediſſe δευτέρωσιν, quem ſecuti ſunt Irenæus & Apollinarins, & ceteri, qui poſt reſurrectionem aiunt in carne cum ſanctis Dominum regnaturum. Tertullianus quoque in libro

de ſpe

de ſpe fidelium, & Victorinus Pictauienſis, & Lactantius hac opinione ducuntur.

QVADRATVS, apoſtolorum diſcipulus, Publio, Athenarum epiſcopo, ob Chriſti fidem martyrio coronato, in locum eius ſubſtituitur, & eccleſiam, grandi terrore diſperſam, fide & induſtria ſua congregat. Cumq. Hadrianus Athenis exegiſſet hiemem, inuiſens Eleuſinam, & omnibus pene Græciæ ſacris initiatus, dediſſet occaſionem iis, qui Chriſtianos oderant, abſque præcepto imperatoris uexare credentes: porrexit ei librum, pro religione noſtra compoſitum, ualde utilem, plenumq. rationis & fidei, & apoſtolica doctrina dignum: in quo & antiquitatem ſuæ ætatis oſtendens, ait, plurimos a ſe uiſos, qui ſub Domino uariis in Iudæa oppreſſi calamitatibus ſanati fuerant, & qui a mortuis reſurrexerāt.

ARISTIDES Athenienſis, philoſophus eloquentiſſimus, & ſub priſtino habitu diſcipulus Chriſti, uolumen, noſtri dogmatis rationem continens, eodē tempore, quo & Quadratus, Hadriano principi dedit, ideſt, apologeticum pro Chriſtianis: quod uſque hodie perſeuerans, apud philologos ingenii eius indicium eſt.

AGRIPPA, cognomento Caſtor, uir ualde doctus, aduerſum uigintiquatuor Baſilidis hæretici uolumina, quæ in euangeliū confecerat, fortiſſime diſſeruit, prodens eius uniuerſa myſteria, & prophetas enumerans, Barcaban & Marcob, & ad terrorem audientium alia quædam barbara nomina: & Deum maximum eius Abraxas, qui, quaſi annum continens, iuxta Græcorum numerum ſupputetur. Mortuus eſt autem Baſilides, a quo Gnoſtici in Alexandria, temporibus Hadriani: qua tempeſtate & Chochibus, dux Iudaicæ factionis, Chriſtianos uariis ſuppliciis enecauit.

HEGESIPPVS uicinus apoſtolicorum temporū, omnes a paſſione Domini uſque ad ſuam ætatem, eccleſiaſticorum actuum texens hiſtorias, multaq. ad utilitatem legentium pertinentia, hinc inde congregans, quinque libros compoſuit, ſermone ſimplici: ut, quorum uitam ſectabatur, dicendi quoque exprimeret characterem. Aſſerit ſe ueniſſe ſub Aniceto Romam, qui decimus poſt Petrum epiſcopus fuit, & perſeueraſſe ibi uſque ad Eleutherum eiuſdem urbis epiſcopum, qui Aniceti quondam diaconus fuerat. Præterea aduerſum idola diſputans, ex quo primum errore creuiſſent, ſubtexit hiſtoriam: ex qua oſtendit, qua floruerit ætate. Ait enim: Tumulos mortuis templaq. fecerunt, ſicut uſque hodie uidemus: e quibus eſt & Antinous ſeruus Hadriani Cæſaris, cui & gymnicus agon exercetur apud Antinoum ciuitatem: quam ex eius nomine condidit, & ſtatuit prophetas in templo. Antinoum autem in deliciis habuiſſe Cæſar Hadrianus ſcribitur.

IVSTINVS philoſophus, habitu quoque philoſophorum incedens, de Neapoli, urbe Palæſtinæ, patre Priſco Bacchio, pro religione Chriſti plurimum laborauit, in tantum, ut Antonino quoque Pio, & filiis eius, & ſenatui librum contra gentes ſcriptum daret, ignominiamq. crucis non erubeſceret, & alium librum ſucceſſoribus eiuſdem Antonini, M. Antonino Vero, & L. Aurelio Commodo. Extat eius & aliud uolumen contra gentes, ubi de dæmonum quoque natura diſputat: & quartum aduerſus gentes, cui titulum prænotauit, ἔλεγχος: ſed & aliud de monarchia Dei, & alius liber, quem prænotauit Pſalten, & alius de anima. Dialogus contra Iudæos, quem habuit aduerſus Tryphonem, principem Iudæorum, ſed & contra Marcionem inſignia uolumina, quorum Irenæus quoque in quinto aduerſus hæreſes libro meminit: & alius liber contra omnes hæreſes: cuius facit mentionem in apologetico, quem dedit Antonino Pio. Hic, cum in urbe Roma haberet τὰς διατριβὰς, & Creſcentem Cynicum, qui multa aduerſum Chriſtianos blaſphemabat, redargueret, guloſum, & mortis timidum, luxuriæq. & libidinum ſectatorem, ad extremum ſtudio eius & inſidiis accuſatus, quod Chriſtianus eſſet, pro Chriſto ſanguinem fudit.

MELITO Aſianus, Sardenſis epiſcopus, librum imperatori M. Antonino Vero, qui Frontonis oratoris diſcipulus fuit, pro Chriſtiano dogmate dedit. Scripſit quoque & alia, de quibus iſta ſunt, quæ ſubiecimus: De Paſcha libros duos: de uita prophetarum librum unum: de eccleſia librum unum: de die dominica librum unum: de ſenſibus librum unum: de fide librum unum: de plaſmate librum unum: de anima & corpore librum unum: de baptiſmate librum unum: de ueritate librum unum: de generatione Chriſti librum unum: de prophetia ſua librum unum: de philoxenia librum unum: & alium librum, qui Clauis inſcribitur: de diabolo librum unum: de apocalypſi Ioannis librum unum, καὶ περὶ ἐνσωμάτου θεοῦ librum unum: & ἐκλογῶν libros ſex. Huius elegans & declamatorium ingenium laudans Tertullianus in ſeptem libris, quos ſcripſit aduerſus eccleſiam pro Montano, dicit, eum a pleriſque noſtrorum prophetam putari.

THEO-

THEOPHILVS, ſextus Anthiochenſis Eccleſiæ epiſcopus, ſub imperatore M. Antonino Vero librum contra Marcionem compoſuit, qui uſque hodie extat. Feruntur eius & ad Antolycum tria uolumina, & contra hæreſim Hermogenis liber unus, & alii breues elegantesq. tractatus, ad ædificationẽ eccleſiæ pertinentes. Legi ſub nomine eius in euangelium & in prouerbia Solomonis commentarios, qui mihi cum ſuperiorum uoluminum elegantia & pbraſi non uidentur congruere.

APOLLINARIVS, Aſiæ Hierapolitanus epiſcopus, ſub imperatore M. Antonino Vero floruit, cui & inſigne uolumen pro fide Chriſtianorum dedit. Extant eius & alii quinque aduerſum gentes libri, & de ueritate duo, & aduerſum Cataphrygas, tunc primum exortos, cum Priſcilla & Maximilla inſanis uatibus, incipiente Montano.

DIONYSIVS, Corinthiorum eccleſiæ epiſcopus, tantæ eloquentiæ & induſtriæ fuit, ut non ſolum ſuæ ciuitatis & prouinciæ populos, ſed & aliarum prouinciarum & urbium epiſcopos epiſtolis erudiret. E quibus eſt una ad Lacedæmonios, alia ad Athenienſes, tertia ad Nicomedienſes, quarta ad Cretenſes, quinta ad eccleſiam Amaſtrianam, & ad reliquas Ponti eccleſias, ſexta ad Gnoſſianos, & ad Pinytum, eiuſdem urbis epiſcopum; ſeptima ad Romanos, quam ſcripſit ad Soterem epiſcopum eorum; octaua ad Chryſophoram, ſanctam feminam. Claruit ſub imperatore M. Antonino Vero, & L. Aurelio Commodo.

PINYTVS Cretenſis, Gnoſſiæ urbis epiſcopus, ſcripſit ad Dionyſium Corinthi epiſcopum ualde elegantem epiſtolam: in qua docet, non ſemper lacte populos nutriẽdos, ne quaſi paruuli ab ultimo occupentur die: ſed & ſolido ueſci debere cibo, ut in ſpiritualem proficiant ſenectutem. Et hic ſub M. Antonino Vero, & L. Aurelio Commodo floruit.

TATIANVS, qui primum oratoriam docens, non paruam ſibi ex arte rhetorica gloriam comparauerat, Iuſtini martyris ſectator fuit, florens in eccleſia, quamdin ab eius latere non diſceſſit. Poſtea uero inflatus eloquentiæ tumore, nouã condidit hæreſim, quæ Encratitarum dicitur, quam poſtea Seuerus auxit, a quo eiuſdem partis hæretici Seueriani uſque hodie appellantur. Porro Tatianus infinita ſcripſit uolumina, e quibus unus contra gentes florentiſſimus extat liber, qui inter omnia opera eius fertur inſignis. Et hic ſub imperatore M. Antonino Vero, & L. Aurelio Commodo floruit.

PHILIPPVS, epiſcopus Cretenſis, hoceſt, urbis Gortynæ, cuius Dionyſius in epiſtola ſua meminit, quam ſcripſit ad eiuſdem ciuitatis eccleſiam, præclarum aduerſum Marcionem edidit librum; temporibusq. M. Antonini Veri, & L. Aurelii Commodi claruit.

MVSANVS, non ignobilis inter eos, qui de eccleſiaſtio dogmate ſcripſerunt, ſub imperatore M. Antonino Vero, confecit librum aduerſus quoſdam fratres, qui de eccleſia ad Encratitarum hæreſim declinauerant.

MODESTVS & ipſe ſub imperatore M. Antonino, & L. Aurelio Commodo aduerſum Marcionem ſcripſit librũ, qui uſque hodie perſeuerat. Feruntur ſub nomine eius & alia συγγράμματα ſed ab eruditis quaſi ψευδεπίγραφα repudiantur.

BARDESANES in Meſopotamia clarus habitus eſt, qui, primum Valentini ſectator, deinde confutator, nouam hæreſim condidit. Ardens eius a Syris prædicatur ingeniũ, & in diſputatione uehemens. Scripſit infinita aduerſum omnes pene hæreticos, qui ætate eius pullulauerant. In quibus clariſſimus ille eſt, & fortiſſimus liber, quem M. Antonino de fato tradidit: & multa alia ſuper perſecutione uolumina, quæ ſectatores eius de Syra lingua uerterunt in Græcam. Si autem tanta uis eſt, & fulgor in interpretatione, quantam putamus in ſermone proprio?

VICTOR, tertiuſdecimus Romanæ urbis epiſcopus, ſuper quæſtione Paſchæ, & alia quædam ſcribens opuſcula, rexit eccleſiam ſub Seuero principe annis decem.

IRENAEVS, Pothini epiſcopi, qui Lugdunenſem in Gallia regebat eccleſiam, presbyter, a martyribus eiuſdem loci ob quaſdam eccleſiæ quæſtiones legatus Romam miſſus, honorificas ſuper nomine ſuo ad Eleutherum epiſcopum perfert litteras. Poſtea, iam Pothino prope nonagenario, ob Chriſtum martyrio coronato, in locum eius ſubſtituitur. Conſtat autem, Polycarpi, cuius ſupra fecimus mentionem, ſacerdotis & martyris, hunc fuiſſe diſcipulum. Scripſit quinque aduerſus hæreſes libros, & contra gentes uolumen breue, & de diſciplina aliud, & ad Marcianum fratrem de apoſtolica prædicatione, & librum uariorum tractatuum, & ad Blaſtum de ſchiſmate, & ad Florinum de monarchia, ſiue quod Deus non ſit conditor malorũ, & περὶ τῆς ὀγδοάδος egregiũ commentarium, in cuius fine ſignificans ſe apoſtolorum temporum uicinum fuiſſe, ſic ſubſcripſit: Adiuro te, qui tranſcribis librum

iſtum,

iſtum, per Dominũ Ieſum Chriſtum, & per glorioſum eius aduentum, quo iudicaturus eſt uiuos & mortuos, ut conferas poſtquam transſcripſeris, & emendes illum ad exemplar, unde ſcripſiſti, diligẽtiſſime: hanc quoque obteſtationem ſimiliter transferas, ut inueniſti, in exemplari. Feruntur eius & aliæ ad Victorem, epiſcopum Romanũ, de quæſtione Paſchæ epiſtolæ, in quibus commouet eum, non facile debere unitatem collegii ſcindere. Siquidem Victor multos Aſiæ, & orientis epiſcopos, qui a decimaquarta luna cum Iudæis Paſcha celebrabant, damnandos crediderat. In qua ſententia ii, qui diſcrepabant ab illis, Victori non dederunt manus. Floruit maxime ſub Commodo principe, qui M. Antonino Vero in imperium ſucceſſerat.

PANTAENVS, Stoicæ ſectæ philoſophus, iuxta quandam ueterem in Alexandria conſuetudinem, ubi a Marco euangeliſta ſemper eccleſiaſtici fuere doctores, tantæ prudentiæ & eruditionis, tam in ſcripturis diuinis, quam in ſæculari litteratura fuit, ut in Indiam quoque, rogatus ab illius gentis legatis, a Demetrio Alexandriæ epiſcopo mitteretur: ubi reperit, Bartholomæum de duodecim apoſtolis, aduentũ Domini Ieſu, iuxta Matthæi euangelium, prædicaſſe, quod Hebraicis litteris ſcriptum, reuertens Alexandriam, ſecum retulit. Huius multi quidem in ſanctam ſcripturam extant commentarii, ſed magis uiua uoce eccleſiis profuit. Docuitq. ſub Seuero principe, & Antonino cognomento Caracalla.

RHODON, genere Aſianus, a Tatiano, de quo ſupra diximus, Romæ in ſcripturis eruditus, edidit plurima: præcipuumq. aduerſus Marcionem opus, in quo refert, quo modo ipſi quoque inter ſe Marcionitæ diſcrepent, & Apellem ſenem alium hæreticũ a ſe quondam fuiſſe conuentum, & riſui habitum, eo quod Deum, quem coleret, ignorare ſe diceret. Meminit in eodem libro, quem ſcripſit ad Calliſtionem, Tatiani ſe Romæ fuiſſe auditorem. Sed & in Hexaemeron elegantes tractatus compoſuit, & aduerſum Phrygas inſigne opus. Temporibusq. Commodi, & Seueri floruit.

CLEMENS, Alexandrinæ eccleſiæ presbyter, Pantæni, de quo ſupra retulimus, auditor, poſt eius mortem Alexandriæ eccleſiaſticam ſcholam tenuit, & κατηχήσεων magiſter fuit. Feruntur eius inſignia uolumina, plenaq. eruditionis & eloquentiæ, tam de ſcripturis diuinis, quam de ſæcularis litteraturæ inſtrumento. E quibus illa ſunt, στρωματεῖς libri octo: ὑποτυπώσεων libri octo: aduerſus gẽtes liber unus: pædagogi libri tres: de Paſcha liber unus: de ieiunio diſceptatio: & alius qui inſcribitur, Quiſnam diues ille ſit, qui ſaluetur. De obtrectatione liber unus: de canonibus eccleſiaſticis, & aduerſum eos, qui Iudæorum ſequuntur errorem, liber unus, quem proprie Alexandro, Hieroſolymorum epiſcopo, προσεφώνησε. Meminit autem in Stromatibus ſuis, uoluminis Tatiani, aduerſus gentes, de quo ſupra diximus: & Caſſiani cuiuſdam χρονογραφίας, quod opuſculum inuenire non potui. Necnon & de Iudæis Ariſtobulum quendam, & Demetrium & Eupolemum ſcriptores aduerſus gentes refert, qui in ſimilitudinem Ioſephi ἀρχαιογονίας Moyſi, & Iudaicæ gentis aſſeuerent. Extat Alexandri, Hieroſolymorum epiſcopi, qui cum Narciſſo poſtea rexit eccleſiam, epiſtola ſuper ordinatione Aſclepiadis confeſſoris ad Antiochenſes, congratulantis eis, in qua ponit in fine: Hæc uobis Domini, ac fratres ſcripta tranſmiſi per Clementem beatũ presbyterum, uirum illuſtrem, & probatum: quem uos quoque ſcitis, & nunc plenius recognoſcetis, qui cum huc ueniſſet iuxta prouidentiam & uiſitationem Dei, confirmauit, & auxit Domini eccleſiam. Conſtat, Origenẽ huius fuiſſe diſcipulum. Floruit autem Seueri, & Antonini filii eius temporibus.

MILTIADES, cuius Rhodon in opere ſuo, quod aduerſus Montanum, Priſcillam, Maximillamq. compoſuit, recordatur, ſcripſit contra eoſdem uolumen præcipuum: & aduerſus gentes Iudæosq. libros alios: & principi illius temporis apologeticum dedit. Floruit autem M. Antonini Commodi temporibus.

APOLLONIVS, uir diſertiſſimus, ſcripſit aduerſus Montanum, Priſcillam, & Maximillam inſigne & longum uolumen, in quo aſſerit Montanum & inſanas uates periſſe ſuſpendio: & multa alia, in quibus de Priſcilla, & Maximilla refert: Si negant eas accepiſſe munera, confiteantur non eſſe prophetas, qui accipiunt: & mille hoc teſtibus approbabo. Sed & ex aliis fructibus probantur prophetæ. Dic mihi, crinem fucat propheta? ſtybio oculos linit? Propheta ueſtibus & gemmis ornatur? Propheta tabula ludit & teſſeris? Propheta fenus accipit? Reſpondeant, utrum hoc fieri liceat, an non: meum eſt approbare, quod fecerint. Dicit in eodem libro, quadrageſimum eſſe annum uſque ad tempus, quo ipſe ſcribebat librum, ex quo hæreſis Cataphrygarum habuerit exordium. Tertullianus ſex uoluminibus

minibus aduerſus eccleſiam editis, quæ ſcripſit περὶ ἐκστάσεως, ſeptimum propriè aduerſus
Apollonium elaborauit, in quo omnia quæ ille arguit, conatur defendere. Floruit autem
Apollonius ſub Commodo, Seueroq. principibus.

SARAPION, undecimo Commodi imperatoris anno, Antiochiæ epiſcopus ordina-
tus, ſcripſit epiſtolam ad Carinum, & Pontium, de hæreſi Montani, in qua & hæc addit:
Vt autem ſciatis falſi huius dogmatis, ideſt, nouæ prophetiæ, ab omni mundo inſaniam
reprobari, miſi uobis Apollinaris beatiſſimi, qui fuit in Hierapoli Aſiæ epiſcopus, litteras.
Ad Domnum quoque, qui perſecutionis tempore ad Iudæos declinauerat, uolumen com-
poſuit; & alium de euangelio, quod ſub nomine Petri fertur, librum ad Rhoſenſem Ciliciæ
eccleſiam, quæ in hæreſim eius lectione diuerterat. Leguntur & ſparſim eius breues epiſtolæ
auctoris ſui ἀσκήσει, & uitæ congruentes.

APOLLONIVS, Romanæ urbis ſenator, ſub Commodo principe a ſeruo, Seuero
proditus, quod Chriſtianus eſſet, imperato ut rationē fidei ſuæ redderet, inſigne uolumen
compoſuit, quod in ſenatu legit, & nihilominus ſententia ſenatus pro Chriſto capite trun-
catus eſt, ueteri apud eos obtinente lege, abſque negatione non dimitti Chriſtianos, qui ſe
mel ad eorum iudicium pertracti eſſent.

THEOPHILVS, Cæſareæ Palæſtinæ (quæ olim Turris Stratonis uocabatur) epiſco-
pus, ſub Seuero principe aduerſum eos, qui decimaquarta luna cum Iudæis Paſcha facie-
bant, cum ceteris epiſcopis Synodicam ualde utilem compoſuit epiſtolam.

BACCHYLVS, Corinthi epiſcopus, ſub eodem Seuero principe clarus habitus, de
Paſcha ex omnium, qui in Achaia erant epiſcoporum, perſona, elegantem librum ſcripſit.

POLYCRATES, Epheſiorū epiſcopus, cum ceteris epiſcopis Aſiæ, qui iuxta quan-
dam ueterem conſuetudinem cum Iudæis decimaquarta luna Paſcha celebrabant, ſcripſit
aduerſus Victorem epiſcopum Romanum epiſtolam Synodicam, in qua docet, ſe apoſtoli
Ioannis & ueterum auctoritatem ſequi, de qua hæc pauca excerpſimus: Nos igitur inuiolabi
lem celebramus diem, neque addentes aliquid, neque dementes. Etenim in Aſia elemen-
ta maxima dormierunt, quæ reſurgent in die Domini, quando uenturus eſt de cælis in ma-
Act.21 ieſtate ſua, & ſuſcitaturus omnes ſanctos, Philippum loquor de duodecim apoſtolis, qui
Ioan.21 dormiuit Hierapoli, & duas filias eius, quæ uirgines ſenuerunt; & aliam eius filiam, quæ,
ſpiritu ſancto plena, in Epheſo occubuit. Sed & Ioannes, qui ſuper pectus Domini recu-
buit, & pontifex eius fuit, auream laminam in fronte portans, martyr, & doctor in Epheſo
dormiuit, & Polycarpus epiſcopus, & martyr Smyrnæ cubat. Thraſeas quoque epiſcopus,
& martyr de Eumenia in eadem Smyrna requieſcit. Quid neceſſe eſt Sagaris epiſcopi, &
martyris recordari, qui in Laodicea ſoporatur; & Papirii beati, & Melitonis in ſancto ſpiri-
tu eunuchi, qui, ſemper domino ſeruiens, poſitus eſt in Sardis, & expectat in aduentu eius
reſurrectionem? Hi omnes obſeruauerunt Paſchæ diem decimaquarta luna, ab Euangelica
traditione in nullam partem declinantes, & eccleſiaſticum ſequentes canonem. Ego quo-
que minimus omnium ueſtrum Polycrates, ſecundum doctrinam propinquorum meorum,
quos & ſecutus ſum (ſeptem ſiquidem fuerunt propinqui mei epiſcopi, & ego octauus) ſem
per Paſcha celebraui, quando populus Iudæorum azyma faciebat. Itaque, fratres, ſexaginta-
quinque annos ætatis meæ natus in Domino, & a multis ex toto orbe fratribus eruditus,
peragrata omni ſcriptura, non formidabo eos, qui nobis minantur. Dixerunt enim maio-
Act.5 res mei: Obedire Deo magis oportet, quā hominibus. Hæc propterea poſui, ut ingenium,
& auctoritatem uiri ex paruo opuſculo demonſtrarem. Floruit temporibus Seueri princi-
pis, eadem ætate, qua Narciſſus Hieroſolymæ.

HERACLIVS, ſub Commodi Seueriq. imperio, in apoſtolum commentarios com
poſuit.

MAXIMVS ſub iiſdem principibus, famoſam quæſtionem inſigni uolumine uentila-
uit, unde malum, & quod materia a Deo facta ſit.

CANDIDVS, regnantibus ſupra ſcriptis, in Hexaemeron pulcherrimos tractatus
edidit.

APPION ſub Seuero principe, ſimiliter in Hexaemeron tractatus fecit.

SEXTVS, ſub imperatore Seuero, librum de reſurrectione ſcripſit.

BRABIANVS ſub eodem principe edidit quædam opuſcula, ad Chriſtianum dogma
pertinentia.

IVDAS de ſeptuaginta apud Danielem hebdomadibus pleniſſime diſputauit, & chro
nogra-

nographiam ſuperiorum temporum uſque ad decimum Seueri perduxit annum. In qua erroris arguitur, quod aduentum antichriſti circa ſua tempora futurum eſſe dixerit: ſed hoc ideo, quia magnitudo perſecutionum præſentem mundi minabatur occaſum.

TERTVLLIANVS presbyter, nunc demum primus poſt Victorem & Apolloniũ Latinorum ponitur, prouinciæ Africæ, ciuitatis Carthaginienſis, patre centurione proconſulari. Hic acris & uehementis ingenii, ſub Seuero principe & Antonino Caracalla floruit, multaq. ſcripſit uolumina: quæ quia nota ſunt pluribus, prætermittimus. Vidi ego quendam Paulum Concordiæ, quod opidum Italiæ eſt, ſenem, qui ſe beati Cypriani iam grandis ætatis notarium, cum ipſe admodum eſſet adoleſcens, Romæ uidiſſe diceret, referreq. ſibi ſolitum, numquam Cyprianum abſque Tertulliani lectione unam diem præteriſſe: ac ſibi crebro dicere: Da magiſtrum: Tertullianum uidelicet ſignificans. Hic cum uſque ad mediam ætatem presbyter eccleſiæ permanſiſſet, inuidia poſtea & contumeliis clericorum Romanæ eccleſiæ ad Montani dogma delapſus, in multis libris nouæ prophetiæ meminit: ſpecialiter autem aduerſum Eccleſiam texuit uolumina De pudicitia, De perſecutione, De ieiuniis, De monogamia, De ecſtaſi libros ſex, & ſeptimum quem aduerſum Apollonium compoſuit. Ferturq. uixiſſe uſque ad decrepitam ætatem, & multa, quæ nõ extant, opuſcula condidiſſe.

ORIGENES, qui & Adamantius, decimo Seueri Pertinacis anno aduerſum Chriſtianos perſecutione commota, a Leonide patre, Chriſti martyrio coronato, cum ſex fratribus & matre uidua, pauper relinqnitur annos natus circiter decem & ſeptem. rem enim familiarem ob confeſſionem Chriſti fiſcus occupauerat. Hic Alexandriæ, diſperſa Eccleſia, decimooctauo ætatis ſuæ anno, κατηχήσεων opus aggreſſus: poſtea a Demetrio, eiuſdem urbis epiſcopo, in locum Clementis presbyteri confirmatus, per multos annos floruit: & cũ iam mediæ eſſet ætatis, & propter eccleſias Achaiæ, quæ pluribus hæreſibus uexabantur, ſub teſtimonio eccleſiaſticæ epiſtolæ Athenas per Palæſtinam pergeret, a Theoctiſto & Alexandro, Cæſareæ & Hieroſolymarum epiſcopis, presbyter ordinatus, Demetrii offendit animum, qui tanta in eum debacchatus eſt inſania, ut per totum mundũ ſuper nomine eius ſcriberet. Conſtat eum, antequam Cæſaream migraret, fuiſſe Romæ ſub Zephyrino epiſcopo, & ſtatim Alexandriam reuerſum, Heraclan presbyterum, qui ſub habitu philoſophi perſeuerabat, adiutorem ſibi feciſſe κατηχήσεως, qui quidem & poſt Demetrium Alexandrinã tenuit eccleſiam. Quantæ autem gloriæ fuerit, hinc apparet, quod Phirmillianus, Cæſareæ epiſcopus, cum omni Cappadocia eum inuitauit, & diu tenuit, & poſtea ſub occaſione ſanctorum locorum Palæſtinam ueniens, diu Cæſareæ in ſanctis ſcripturis ab eo eruditus eſt: ſed & illud, quod ad Mãmeam, matrem Alexandri imperatoris, religioſam ſeminam, rogatus uenit Antiochiam, & ſummo honore habitus eſt: quodq. ad Philippum imperatorem, qui primus de regibus Romanis Chriſtianus fuit, & ad matrem eius litteras fecit: quæ uſque hodie extant: quis ignorat? Et quod tantum in ſcripturis diuinis habuerit ſtudii, ut etiam Hebræam linguam contra ætatis gentisq. ſuæ naturam ediſceret: & exceptis ſeptuaginta interpretibus, alias quoque editiones in unum congregaret uolumen, Aquilæ ſcilicet Pontici proſelyti, & Theodotionis Hebionei, & Symmachi eiuſdem dogmatis, qui in euangelium quoque κατὰ Ματθαῖον ſcripſit cõmentarios, de quo & ſuum dogma cõfirmare conatur. Præterea quintam & ſextam & ſeptimam editionem, quas etiam nos de eius bibliotheca habuimus, miro labore reperit, & cum ceteris editionibus comparauit. Et quia indicem operum eius in uoluminibus epiſtolarum, quas ad Paulam ſcripſimus, in quadam epiſtola contra Varronis opera conferens poſui, nunc omitto: illud de immortali eius ingenio non tacens, quod Dialecticam quoque, & Geometriam, Arithmeticam, Muſicam, Grammaticã, & Rhetoricam, omniumq. philoſophorum ſectas ita didicit, ut ſtudioſos quoque ſæcularium litterarum ſectatores haberet, & interpretaretur eis quotidie, concurſusq. ad eum miri fierent, quos ille propterea recipiebat, ut ſub occaſione ſæcularis litteraturæ, in fide Chriſti eos inſtitueret. De crudelitate autem perſecutionis, quæ aduerſum Chriſtianos ſub Decio conſurrexit, eo quod in religionem Philippi deſæuiret, quem & interfecit, ſuperfluum eſt dicere, cum etiam Fabianus Romanæ eccleſiæ epiſcopus in ipſa occubuerit, & Alexander Babylasq. Hieroſolymorum, & Antiochenæ eccleſiæ pontifices in carcere pro confeſſione dormierint. Et ſuper Origenis ſtatu, ſi quis ſcire uelit, quid actum ſit, primum quidem de epiſtolis eius, quæ poſt perſecutionem ad diuerſos miſſæ ſunt; deinde & de ſexto Euſebii Cæſarienſis eccleſiaſticæ hiſtoriæ libro, & pro eodem Origene in ſex uoluminibus

poterit

poterit liquido cognoſcere. Vixit uſque ad Gallum & Voluſianum, ideſt, uſque ad lxix. ætatis ſuæ annum; & mortuus eſt Tyri, in qua urbe & ſepultus eſt.

HAMMONIVS, uir diſertus, & eruditus in philoſophia, eodem tempore Alexandriæ clarus habitus eſt: qui, inter multa ingenii ſui & præclara monumenta, etiam de conſonantia Moyſi, & Ieſu elegans opus compoſuit; & euangelicos canones excogitauit, quos poſtea ſecutus eſt Euſebius Cæſarienſis. Hunc falſo accuſat Porphyrius, quod ex Chriſtiano ethnicus fuerit; cum conſtet, eum uſque ad extremam uitam Chriſtianum perſeueraſſe.

AMBROSIVS, primum Marcionites, deinde ab Origene correctus, Eccleſiæ diaconus, & confeſſionis Dominicæ gloria inſignis fuit, cui pro Theoctiſto presbytero liber Origenis de martyrio ſcribitur. Huius induſtria, & ſumptu, & inſtantia, ad hunc infinita Origenes dictauit uolumina. Sed & ipſe, quippe ut uir nobilis, non inelegantis ingenii fuit, ſicut eius ad Origenem epiſtolæ indicio ſunt. Obiit ante mortem Origenis: & in hoc a pleriſque reprehenditur, quod uir locuples amici ſui, egeni, ſenis, & pauperis, moriens non ſit recordatus.

TRYPHON, Origenis auditor, ad quem nonnullæ eius extant epiſtolæ, In ſcripturis eruditiſſimus fuit. quod quidem & multa eius ſparſim oſtendunt opuſcula, ſed præcipue li-
Num.19 ber, quem compoſuit de uacca rufa in Numeris, & de dichotomematibus, quæ cum colum
Gen.15 ba, & turture Abraam ponuntur in Geneſi.

MINVCIVS Felix, Romæ inſignis cauſidicus, ſcripſit dialogum Chriſtiani, & ethnici diſputantium, qui Octauius inſcribitur: ſed & aliud ſub nomine eius fertur de fato, uel contra Mathematicos; qui, cum ſit & ipſe diſerti hominis, non mihi uidetur cum ſuperioris libri ſtylo conuenire. Meminit huius Minucii & Lactantius in libris ſuis.

GAIVS ſub Zephyrino, Romanæ urbis epiſcopo, ideſt, ſub Antonino, Seueri filio, diſputationem aduerſum Proculum, Montani ſectatorem, ualde inſignem habuit; arguens eum temeritatis, ſuper nouam prophetiam defendendam: & in eodem uolumine epiſtolas quoque Pauli, tredecim tantum enumerans, decimamquartã, quæ fertur ad Hebræos, dicit non eius eſſe. ſed & apud Romanos uſque hodie quaſi Pauli apoſtoli non habetur.

BERYLLVS, Arabiæ Boſtrenus epiſcopus, cum aliquanto tempore glorioſe rexiſſet eccleſiam, ad extremum lapſus in hæreſim, quæ Chriſtum ante incarnationem negat, ab Origene correctus, ſcripſit uaria opuſcula: & maxime epiſtolas, in quibus Origeni gratias agit: ſed & Origenis ad eum litteræ ſunt. Extat dialogus Origenis, & Berylli, In quo hæreſeos coarguitur. Claruit autem ſub Alexandro, Mammeæ filio, & Maximino, & Gordiano, qui ei in imperium ſucceſſerunt.

HIPPOLYTVS, cuiuſdam eccleſiæ epiſcopus, (nomen quippe urbis ſcire non potui) rationem Paſchæ, temporumq. Canones ſcripſit uſque ad primum annum Alexandri imperatoris, & ſedecim annorũ circulum, quem Græci ἑκκαιδεκαετηρίδα uocant, reperit; & Euſebio, qui ſuper eodem Paſcha canonem, decem & nouem annorum circulum, ideſt, ἐννεακαιδεκαετηρίδα cõpoſuit, occaſionem dedit. Scripſit nonnullos in Scripturas commentarios, e quibus hos reperi, in ἑξαήμερον, & in Exodum, & in Canticum canticorum, in Geneſim, & in Zachariam, de Pſalmis, & in Eſaiam, de Daniele, de Apocalypſi, de Prouerbiis, de Eccleſiaſte, de Saul, de Phytoniſſa, de Antichriſto, de Reſurrectione, contra Marcionem, de Paſcha, aduerſum omnes hæreſes, & προσομιλίαν, de laude Domini ſaluatoris, in qua, præſente Origene ſe loqui in eccleſia, ſignificat. In huius æmulationem Ambroſius, quem de Marcionis hæreſi ad ueram fidem correctum diximus, cohortatus eſt Origenem, in Scripturas commentarios ſcribere, præbens ei ſeptem & eo amplius notarios, eorumq. expenſas, & librariorum parem numerum: quodq. his maius eſt, incredibili ſtudio quotidie ab eo opus exigens. Vnde in quadam epiſtola ἐργοδιώκτην eum Origenes uocat.

ALEXANDER, epiſcopus Cappadociæ, cum, deſiderio ſanctorũ locorum, Hieroſolymam pergeret, & Narciſſus eiuſdem urbis, iam ſenex regeret eccleſiã, & Narciſſo, & multis clericis eius reuelatum eſt, altera die mane intrare epiſcopum, qui adiutor ſacerdotalis cathedræ eſſe deberet. Itaque, re ita completa, ut prædicta fuerat, cunctis in Palæſtina epiſcopis in unum congregatis, adnitente quoque ipſo, uel maxime Narciſſo, Hieroſolymitanæ eccleſiæ cum eo gubernaculum ſuſcepit. Hic in fine cuiuſdam epiſtolæ, quam ſcribit ad Antinoitas ſuper pace eccleſiæ, ait: Salutat uos Narciſſus, qui ante me hic tenuit epiſcopalem locum, & nunc mecum eundem orationibus regit, annos natus circiter centum ſedecim, & uos mecum precatur, ut unum idemq. ſapiatis. Scripſit & aliam ad Atiochenſes

per

per Clementem presbyterum Alexandriæ, de quo ſupra diximus: necnon ad Origenem, & pro Origene contra Demetrium, eo quod iuxta teſtimonium Demetrii eum presbyterum conſtituerit. Sed & aliæ eius ad diuerſos feruntur epiſtolæ. Septima autem perſecutione ſub Decio, quo tempore Babylas Antiochiæ paſſus eſt, ductus Cæſaream, & clauſus in carcere, ob confeſſionem Chriſti martyrio coronatur.

IVLIVS Africanus, cuius quinque de temporibus extant uolnmina, ſub imperatore M. Aurelio Antonino, qui Macrino ſucceſſerat, legationem pro inſtauratione urbis Emmaus ſuſcepit, quæ poſtea Nicopolis appellata eſt. Huius extat epiſtola ad Origenem, ſuper quæſtione Suſannæ, eo quod dicat in Hebræo hanc fabulam non haberi, nec conuenire cum Hebraica etymologia, ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι: contra quem doctam epiſtolam ſcribit Origenes. Extat eius ad Ariſtidem altera epiſtola, in qua ſuper diaphonia, quæ uidetur eſſe in genealogia ſaluatoris apud Matthæum, & Lucam, pleniſſime diſputat.

GEMINVS, Antiochenæ eccleſiæ presbyter, pauca ingenii ſui monumenta compoſuit, florens ſub Alexandro principe, & epiſcopo urbis ſuæ Zebenno, eo uel maxime tempore, quo Heraclas Alexandrinæ eccleſiæ pontifex ordinatus eſt.

THEODORVS, qui poſtea Gregorius appellatus eſt, Neocæſareæ Ponti epiſcopus admodum adoleſcens, ob ſtudia Græcarum, & Latinarum litterarũ, de Cappadocia Berytum, & inde Cæſaream Palæſtinæ tranſiit, iuncto ſibi fratre Athenodoro. Quorum cũ egregiam indolem uidiſſet Origenes, eos ad philoſophiam cohortatus eſt: in qua paulatim Chriſti fidem ſubintroducens, ſui quoque ſectatores reddidit. Quinquennio itaque eruditi ab eo, remittuntur ad matrem; e quibus Theodorus proficiſcens πανηγυρικὸν εὐχαριστίας ſcripſit Origeni: &, conuocata grandi frequentia, ipſo quoque Origene præſente recitauit, qui uſque hodie extat. Scripſit & μετάφρασιν in Eccleſiaſten, breuem quidem, ſed ualde utilem. Et aliæ huius uulgo feruntur epiſtolæ, ſed præcipue ſigna, atque miracula, quæ iam epiſcopus cum multa eccleſiarum gloria perpetrauit.

CORNELIVS, Romanæ urbis epiſcopus, ad quem octo Cypriani extant epiſtolæ, ſcripſit epiſtolam ad Flauianum, Antiochenæ eccleſiæ epiſcopum, de Synodo Romana, Italica, Africana; & aliam de Nouatiano, & de iis, qui lapſi ſunt; tertiam de geſtis Synodi; qnartam ad eundem Flauianum, ualde prolixam, & Nouatianæ hæreſeos cauſas, & anathema continentem. Rexit eccleſiam annis duobus ſub Gallo, & Voluſiano; cui, ob Chriſtum martyrio coronato, ſucceſſit Lucius.

CYPRIANVS Afer primum glorioſe rhetoricam docuit: exinde, ſuadente presbytero Cæcilio, a qno & cognomentum ſortitus eſt, Chriſtianus factus, omnem ſubſtantiam ſuam pauperibus erogauit; ac poſt non multũ temporis electus in presbyterum, etiam epiſcopus Carthagínienſis conſtitutus eſt. Huius ingenii ſuperfluum eſt indicem texere, cum ſole clariora ſint eius opera. Paſſus eſt ſub Valeriano, & Gallieno principibus, perſecutione octaua, eodem die, quo Romæ Cornelius, ſed non eodem anno.

PONTIVS, diaconus Cypriani, uſque ad diem paſſionis eius cum ipſo exilium ſuſtinens, egregium uolumen uitæ, & paſſionis Cypriani reliquit.

DIONYSIVS, Alexandrinæ urbis epiſcopns, ſub Heracla ſcholam κατηχήσεων presbyter tenuit, & Origenis ualde inſignis adiutor fuit. Hic, in Cypriani & Africanæ ſynodi dogma conſentiens, de hæreticis rebaptizandis ad diuerſos plurimas miſit epiſtolas, quæ uſque hodie extant: & ad Flauianum Antiochenæ urbis epiſcopum ſcripſit de pænitentia, & ad Romanos per Hippolytum alteram: ad Xyſtum, qui Stephano ſucceſſerat, duas epiſtolas: & ad Philemonem, & ad Dionyſium, Romanæ eccleſiæ presbyteros, duas epiſtolas: & ad eundem Dionyſium, poſtea Romæ epiſcopum, & ad Nouatianum cauſantem, quod inuitus Romæ epiſcopus ordinatus eſſet: cuius epiſtolæ hoc exordium eſt: Dionyſius Nouatiano fratri ſalutem. Si inuitus, ut dicis, ordinatus es, probabis, cum uolens receſſeris. Eſt eius ad Dionyſium & ad Didymum altera epiſtola: & ἑορταστικαὶ de Paſcha plurimæ, declamatorio ſermone conſcriptæ, & ad Alexandrinam eccleſiam de exilio: & ad Heraclam in Aegypto epiſcopum: & alia de mortalitate, & de ſabbato, & περὶ γυμνασίου, & ad Hermãmonem, & alia de perſecutione Decii: & duo libri aduerſum Nepotem epiſcopum, qui mille annorum corporale regnum ſuis ſcriptis aſſeuerat: in quibus & de Apocalypſi Ioannis diligentiſſime diſputat. & aduerſum Sabellium, & ad Ammonem, Beronices epiſcopum, & ad Teleſphorum, & ad Euphran, & quatuor libri ad Dionyſium, Romanæ urbis epiſcopum,

& ad Laodicenſes de pænitentia: item ad Cononem de pænitentia, & ad Origenem de martyrio, ad Armenios de pænitentia, & de ordine delictorum, de natura ad Timotheum, de tentationibus ad Euphranorem. Ad Baſilidem quoque multæ epiſtolæ; in quarum una ſe aſſerit, etiam in Eccleſiaſten cœpiſſe ſcribere commentarios. Sed aduerſus Paulum Samoſatenum, ante paucos dies, quam moreretur, inſignis eius fertur epiſtola. Moritur duodecimo Galieni anno.

NOVATIANVS, Romanæ urbis presbyter, aduerſus Cornelium cathedram ſacerdotalem conatus inuadere, Nouatianorum, quod Græce dicitur καθαρῶν, dogma conſtituit, nolens apoſtatas ſuſcipere pænitētes. huius auctor Nouatus, Cypriani presbyter, fuit. Scripſit autem de Paſcha, de ſabbato, de circumciſione, de ſacerdote, de oratione, de cibis Iudaicis, de inſtantia, de Attalo, multaq. alia, & de trinitate grande uolumen, quaſi ἐπιτομὴν operis Tertulliani faciens: quod plerique neſcientes, Cypriani exiſtimant.

MALCHION, diſertiſſimus Antiochenæ eccleſiæ presbyter, quippe qui in eadem urbe rhetoricam florentiſſime docuerat, aduerſum Paulum Samoſatenum, qui Antiochenæ eccleſiæ epiſcopus, dogma Artemonis inſtaurarat, excipiētibus notariis diſputauit: qui dialogus uſque hodie extat. Sed & alia grandis epiſtola ex perſona ſynodi ab eo ſcripta ad Dionyſium, & Maximum, Romanæ, & Alexandrinæ eccleſiæ epiſcopos, dirigitur. Floruit ſub Claudio, & Aureliano.

ARCHELAVS, epiſcopus Meſopotamiæ, librum diſputationis ſuæ, quam habuit aduerſum Manichæum, exeuntem de Perſide, Syro ſermone compoſuit, qui tranſlatus in Græcum habetur a multis. Claruit ſub imperatore Probo, qui Aureliano, & Tacito ſucceſſerat.

ANATOLIVS Alexandrinus, Laodiceæ Syriæ epiſcopus, ſub Probo, & Caro imperatoribus floruit, miræ doctrinæ uir fuit in arithmetica, geometria, aſtronomia, grammatica, rhetorica, dialectica. cuius ingenii magnitudinem de uolumine, quod ſuper Paſcha compoſuit, & ex decem libris de Arithmeticæ inſtitutionibus, intelligere poſſumus.

VICTORINVS, Pictauienſis epiſcopus, non æque Latine, ut Græce, nouerat. unde opera eius grandia ſenſibus, uiliora uidentur compoſitione uerborum. Sunt autem hæc: Commentarii in Geneſim, in Exodum, in Leuiticum, in Eſaiam, in Hezechielē, in Habacuc, in Eccleſiaſten, in Cantica canticorum, in Apocalypſim Ioannis, aduerſum omnes hæreſes, & multa alia. ad extremum martyrio coronatus eſt.

PAMPHILVS presbyter, Euſebii, Cæſarienſis epiſcopi, neceſſarius, tanto bibliothecæ diuinæ amore flagrauit, ut maximam partem Origenis uoluminum ſua manu deſcripſerit, quæ uſque hodie in Cæſarienſi bibliotheca babentur: ſed & in duodecim prophetas uiginti quinque ἐξηγήσεων. Origenis uolumina, manu eius exarata, reperi; quæ tanto amplector, & ſeruo gaudio, ut Crœſi opes habere me credam. ſi enim lætitia eſt, unam epiſtolam habere martyris: quanto magis tot millia uerſuum, per quæ mihi uidetur ſui ſangninis ſignaſſe ueſtigia? Scripſit ante, quam Euſebius ſcriberet apologeticum pro Origene: & paſſus eſt Cæſareæ Palæſtinæ, ſub perſecutione Maximini.

PIERIVS, Alexandrinæ eccleſiæ presbyter, ſub Caro, & Diocletiano principibus, eo tempore, quo eandem eccleſiam Theonas epiſcopus regebat, florentiſſime docuit populos, & in tantam ſermonis, diuerſorumq. tractatuum, qui uſque bodie extant, uenit elegantiam, ut Origenes iunior uocaretur. Conſtat hunc miræ ἀσκήσεως, & appetitorem uoluntariæ paupertatis, ſcientiſſimumq. dialecticæ, & rhetoricæ artis, & poſt perſecutionē omne uitæ ſuæ tempus Romæ fuiſſe uerſatum. Huius eſt longiſſimus tractatus de propheta Oſee; quem in peruigilio Paſchæ babitum, ipſe ſermo demonſtrat.

LVCIANVS, uir diſertiſſimus, Antiochenæ eccleſiæ presbyter, tantum in ſcripturarum ſtudio laborauit, ut uſque nunc quædam exemplaria ſcripturarum Lucianea nuncupentur. Feruntur eius de fide libelli, & breues ad nōnullos epiſtolæ. Paſſus eſt Nicomediæ ob confeſſionem Chriſti, ſub perſecutione Maximini, ſepultusq. Helenopoli Bithyniæ.

PHILEAS de urbe Aegypti, quæ uocatur Thmuis, nobili genere, & non paruis opibus, ſuſcepto epiſcopatu, elegantiſſimum librum de martyrum laude compoſuit, &, diſputatione actorum habita aduerſum iudicem, qui eum ſacrificare cogebat, pro Chriſto capite truncatur, eodem in Aegypto perſecutionis auctore, quo Lucianus Nicomediæ.

ARNOBIVS ſub Diocletiano principe Siccæ, apud Africam florentiſſime rhetoricam docuit; ſcripſitq. aduerſum gentes, quæ uulgo extant uolumina.

FIR-

FIRMIANVS, qui & Lactantius, Arnobii diſcipulus, ſub Diocletiano principe accitus cum Flauio Grammatico, cuius de medicinalibus uerſu compoſiti extant libri, Nicomediæ Rhetoricam docuit; ac, pænuria diſcipulorum, ob Græcam uidelicet ciuitatem, ad ſcribendum ſe contulit. Habemus eius ſympoſium, quod adoleſcentulus ſcripſit Africæ, & ὁδοιπορικὸν de Africa uſque Nicomediam, hexametris ſcriptum uerſibus; & alium librum, qui inſcribitur Grammaticus; & pulcherrimum de ira Dei; & inſtitutionum diuinarum aduerſum gentes libros ſeptem; & ἐπιτομὴν eiuſdem operis in libro uno acephalo, & ad Aſclepiadem libros duos, de perſecutione librum unum, ad Probum epiſtolarum libros quatuor, ad Seuerum epiſtolarum libros duos, ad Demetrianum audirorem ſuum epiſtolarum libros duos, ad eundem de opificio Dei, uel formatione hominis, librum unum. Hic in extrema ſenectute magiſter Cæſaris Criſpi, filii Conſtantini, in Gallia fuit, qui poſtea a patre interfectus eſt.

EVSEBIVS, Cæſareæ Palæſtinæ epiſcopus, in ſcripuris diuinis ſtudioſiſſimus, & bibliothecæ diuinæ cum Pamphilo martyre diligentiſſimus perueſtigator, edidit infinita uolumina. De quibus hæc ſunt: εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως libri uiginti. εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς libri quindecim. θεοφανείας libri quinque. eccleſiaſticæ hiſtoriæ libri decem. chronicorum canonum omnimoda hiſtoria, & eorum ἐπιτομὴ. et de euangeliorum diaphonia. in Eſaiam libri decem, & contra Porphyrium, qui eodem tempore ſcribebat in Sicilia, ut quidam putant, libri triginta: de quibus ad me uiginti tantum peruenerunt. τοπικὸν liber unus. ἀπολογίας pro Origene libri ſex. de uita Pamphili libri tres. De martyribus alia opuſcula. Et in cl. pſalmos eruditiſſimi commentarii. & multa alia. Floruit maxime ſub Conſtantino imperatore, & Conſtantio, &, ob amicitiam Pamphili martyris, ab eo cognomentum ſortitus eſt.

RHAETICIVS, Aeduorū, ideſt, Auguſtudunenſis epiſcopus, ſub Conſtantino celeberrimæ famæ habitus eſt in Galliis. Leguntur eius commentarii in Cantica canticorum; & aliud grande uolumen aduerſus Nouatianum. nec præter bæc quidquam eius operū reperi.

METHODIVS, Olympi Lyciæ, & poſtea Tyri epiſcopus, nitidi, compoſitiq. ſermonis aduerſum Porpbyrium confecit libros, & ſympoſium decem uirginum, de reſurrectione opus egregium; contra Origenem, & aduerſus eundem de Pythoniſſa, & de αὐτεξουσίου. in Geneſim quoque, & in Cantica canticorum commentarios: & mulia alia, quæ uulgo lectitantur. & ad extremum nouiſſimæ perſecutionis, ſiue, ut alii affirmant, ſub Decio, & Valeriano, in Chalcide Græciæ, martyrio coronatus eſt.

IVVENCVS, nobiliſſimi generis, Hiſpanus, presbyter, quattuor euangelia hexametris uerſibus pene ad uerbum transferens, quattuor libros compoſuit, & nonnulla eodem metro ad ſacramenrorum ordinem pertinentia. Floruit ſub Conſtantino principe.

EVSTATHIVS, genere Pamphylius, Sidites, primum Berœæ Syriæ, deinde Antiochiæ rexit eccleſiam; &, aduerſum Arianorum dogma componens multa, ſub Conſtantio principe pulſus eſt in exilium Traianopolim Thraciarum, ubi uſque bodie conditus eſt. Extant eius uolumina de anima, de engaſtrimytho aduerſum Origenem, & infinitæ epiſtolæ, quas enumerare longum eſt.

MARCELLVS, Ancyranus epiſcopus, ſub Conſtantio, & Conſtante principibus floruit, multaq. diuerſarum ὑποθέσεων ſcripſit uolumina, & maxime aduerſum Arianos. Feruntur contra bunc Aſterii, & Apollinarii libri, Sabellianæ eum hæreſis arguentes. ſed & Hilarius in ſeptimo aduerſum Arianos libro, nominis eius, quaſi hæretici, meminit. Porro ille defendir, ſe non eſſe dogmatis, cuius accuſatur; ſed communione Iulii, & Athanaſii, Romanæ, & Alexandrinæ urbis pontificum, ſe eſſe munitum.

ATHANASIVS, Alexandrinæ urbis epiſcopus, multas Arianorum perpeſſus inſidias, ad Conſtantem, Galliarum principem, fugit, unde reuerſus cum littetis, & rurſum poſt mortem eius fugatus, uſque ad Iouiani imperium latuit; a quo recepta eccleſia, ſub Valente moritur. Feruntur eius aduerſum gentes duo libri, & contra Valentem, & Vrſatium unus, & de mirginitate, & de perſecutionibus Arianorum plurimi, & de pſalmorum titulis, & hiſtoria, Antonii monachi uitam continens, & ἑορταστικαὶ epiſtolæ; & multa alia, quæ enumerare longum eſt.

ANTONIVS monachus, cuius uitam Athanaſius, Alexandrinæ urbis epiſcopus, inſigni uolumine proſecutus eſt, miſit Aegyptiace ad diuerſa monaſteria Apoſtolici ſenſus, ſermoniſq. epiſtolas ſeptem, quæ in Græcam linguam tranſlatæ ſunt: quarum præci-

pua eſt ad Arſenoitas. Floruit ſub Conſtantino, & filiis eius regnantibus. Vixit annos centum quinque.

BASILIVS, Ancyranus epiſcopus, artis medicinæ, ſcripſit contra Marcellum & de uirginitate librum, & nonnulla alia, & ſub rege Conſtantino Macedonianæ partis cum Euſtathio Sebaſteno princeps fuit.

THEODORVS, Heracliæ Thraciarum epiſcopus, elegantis, apertiq. ſermonis, & magis hiſtoricæ intelligentiæ, edidit ſub Conſtantio principe commentarios in Matthæum, & in Ioannem, & in Apoſtolum, & in Pſalterium.

EVSEBIVS, Emeſenus epiſcopus, elegantis, & rhetorici ingenii, innumerabiles, & qui ad plauſum populi pertinent, confecit libros: magiſq. hiſtoriam ſecutus, ab iis, qui declamare uolunt, ſtudioſiſſime legitur: e quibus uel præcipui ſunt aduerſum Iudæos, & gentes, & Nouatianos, & ad Galatas libri decem, & in euangelia homiliæ breues, ſed plurimæ. Floruit temporibus Conſtantii imperatoris; ſub quo & mortuus, & Antiochiæ ſepultus eſt.

TRIPHYLLIVS, Cypri Ledrenſis, ſiue λεδπνῶνς epiſcopus, eloquentiſſimus ſuæ ætatis, & ſub rege Conſtantio celeberrimus fuit. Legi eius in Cantica canticorum commentarios. Et multa alia compoſuiſſe fertur, quæ in noſtras manus minime peruenerunt.

DONATVS, a quo Donatiani, per Africam ſub Conſtante, Conſtantioq. principibus, aſſerens a noſtris ſcripturas in perſecutione ethnicis traditas, totam pene Africam, & maxime Numidiam ſua perſuaſione decepit. Extant eius multa, ad ſuam hæreſim pertinentia, & de ſpiritu ſancto liber, Ariano dogmati congruens.

ASTERIVS, Arianæ philoſophus factionis, ſcripſit, regnante Conſtantio, in epiſtolam ad Romanos, & in euangelia, & pſalmos commentarios, & multa alia, quæ a ſuæ partis hominibus ſtudioſiſſime leguntur.

LVCIFER, Caralitanus epiſcopus, cum Pancratio, & Hilario, Romanæ eccleſiæ clericis, ad Conſtantium imperatorem a Liberio epiſcopo pro fide legatus miſſus, cum nollet ſub nomine Athanaſii Nicenam damnare fidem, Palæſtinam relegatus, miræ conſtantiæ, & præparati animi ad martyrium, contra Conſtantiũ imperatorem ſcripſit librum, eiq. legendum miſit: ac non multo poſt ſub Iuliano principe Caralis reuerſus, Valentiniano regnante obiit.

EVSEBIVS, natione Sardus, & ex lectore urbis Romanæ, Vercellenſis epiſcopus, ob confeſſionem fidei a Conſtantio principe Scythopolim, & inde Cappadociam relegatus, ſub Iuliano imperatore ad eccleſiam reuerſus, edidit in pſalmos commentarios Euſebii Cæſarienſis, quos de Græco in Latinum uerterat. Mortuus eſt Valentiniano, & Valente regnantibus.

FORTVNATIANVS, natione Afer, Aquileienſis epiſcopus, imperante Conſtantino, in euangelia titulis ordinatis, breui & ruſtico ſermone ſcripſit commentarios: & in hoc habetur deteſtabilis, quod Liberium, Romanæ urbis epiſcopum, pro fide ad exilium pergentem, primus ſolicitauit, ac fregit, & ad ſubſcriptionem hæreſeos compulit.

ACACIVS, quem, quia luſcus erat, μονόφθαλμον nuncupabant, Cæſarienſis eccleſiæ in Palæſtina epiſcopus, elaborauit in Eccleſiaſten decem, & ſeptem uolumina, & συμμίκτων ζητημάτων ſex, & multos præterea, diuerſoſq. tractatus. In tantum autem ſub Conſtantio imperatore claruit, ut, in Liberii locum, Romæ Felicem, Arianum epiſcopũ, conſtitueret.

Græcus & multa manuſcripta exemplaria, non habent, Ariani.

SARAPION Θμύεως, Aegypti urbis, epiſcopus, qui ob elegantiam ingenii, cognomen Scholaſtici meruit, carus Antonio Monacho, edidit aduerſum Manichæum egregium librum, & de pſalmorum titulis alium, & ad diuerſos utiles epiſtolas. et ſub Conſtantio principe etiam in confeſſione inclytus fuit.

HILARIVS, urbis Pictauorum Aquitaniæ epiſcopus, factione Saturnini, Arelatenſis epiſcopi, de ſynodo Piterenſi, Phrygiam relegatus, duodecim aduerſus Arianos confecit libros: & alium librum de ſynodis, quem ad Galliarum epiſcopos ſcripſit: et in pſalmos commentarios, primum uidelicet & ſecundum, & a quinquageſimoprimo uſque ad ſexageſimumſecundum, & a centeſimo decimooctauo uſque ad extremum: in quo opere imitatus Origenem, nonnulla etiam de ſuo addidit. Eſt eius & ad Conſtantium libellus, quem uiuenti Conſtantinopoli porrexerat: et alius in Conſtantium, quem poſt mortem eius ſcripſit: et liber aduerſum Valentem & Vrſatium, hiſtoriam Ariminenſis & Seleucienſis ſynodi continens: et aduerſus præfectum Salluſtium, ſiue contra Dioſcorum, & liber

hymno-

hymnorum, & myſteriorum alius: et commentarii in Matthæum: & tractatus in Iob, quos de Græco Origenis ad ſenſum tranſtulit, & alius elegans libellus contra Auxentium: & non nullæ ad diuerſos epiſtolæ. Aiunt quidam, ſcripſiſſe eum & in Cantica canticorum: ſed a nobis hoc opus ignoratur. Mortuus eſt Pictauis, Valentiniano, & Valente regnantibus.

VICTORINVS, natione Afer, Romæ ſub Cōſtantio principe rhetoricam docuit: & in extrema ſenectute, Chriſti ſe tradens fidei, ſcripſit aduerſus Arium libros more dialectico ualde obſcuros, qui ab eruditis modo intelliguntur: & commentarios in Apoſtolum.

TITVS, Boſtrinus epiſcopus, ſub Iuliano, & Iouiano priucipibus, fortes aduerſum Manichæos ſcripſit libros, & nonnulla alia. Moritur autem ſub Valente.

DAMASVS, Romanæ urbis epiſcopus, elegans in uerſibus componendis ingenium habuit, multaq. & breuia metro edidit: & prope octogenarius ſub Theodoſio principe mortuus eſt.

APOLLINARIVS, Laodicenus Syriæ epiſcopus, patre presbytero, magis grammaticis in adoleſcentia operam dedit: & poſtea in ſanctas ſcripturas innumerabilia ſcribens uolumina ſub Theodoſio imperatore obiit. Extante eius aduerſum Porphyriū triginta libri, qui inter cetera opera eius uel maxime probantur.

GREGORIVS, Bæticus, Iliberi epiſcopus, uſque ad extremam ſenectutem diuerſos mediocri ſermone tractatus compoſuit, & de fide elegantem librum, qui hodieq. ſupereſſe dicitur.

PACIANVS, in Pyrinæi iugis, Barcilonæ epiſcopus, caſtitate, & loquentia, & tam ulta, quam ſermone clarus, ſcripſit uaria opuſcula, de quibus eſt κέρβος, & contra Nouatianos. Sub Theodoſio principe iam ultima ſenectute mortuus eſt.

PHOTINVS de Gallogræcia, Marcelli diſcipulus, Sirmii epiſcopus ordinatus, Hebionis hæreſim inſtaurare conatus eſt: poſtea, a Valentiniano principe pulſus ecclesia, plura ſcripſit uolumina, in quibus uel præcipua ſunt, contra gentes, & ad Valentinianum libri.

SOEBADIVS, Agenni Galliarum epiſcopus, edidit contra Arianos librum. Dicitur & eius eſſe alia opuſcula, quæ necdum legi. Viuit uſque hodie decrepita ſenectute.

DIDYMVS Alexandrinus, captus a parua ætate oculis, & ob id elementorum quoque ignarus, tantum miraculum ſui omnibus præbuit, ut dialecticam quoque & geometriam, quæ uel maxime uiſu indiget, uſque ad perfectum didicerit. Is plura opera & nobilia conſcripſit: commentarios in pſalmos omnes; commentarios in euangelium Matthæi, & Ioannis; & de dogmatibus, & contra Arianos libros duos; & de ſpiritu ſancto librum unum, quem ego in Latinum uetti; in Eſaiam tomos decem & octo; in Oſee, ad me ſcribens, commentariorum libros tres; & in Zachariam, meo rogatu, libros quinque: commentarios in Iob, & infinita alia, quæ digerere, proprii indicis eſt. Viuit uſque hodie, & octogeſimum tertium ætatis exceſſit annum.

OPTATVS Afer, epiſcopus Miliuitanus, ex parte catholica, ſcripſit ſub Valentiniano, & Valentino principibus aduerſum Donatianæ partis calumniam libros ſex, in quibus aſſerit, crimen Donatianorum in nos falſo retorqueri.

AQVILIVS Seuerus, in Hiſpanla, de genere illius Seueri, ad quem Lactantii duo epiſtolarum ſcribuntur libri, compoſuit uolumen, quaſi ὁδοιπορικὸν, totius ſuæ uitæ ſtatum continens, tam proſa, quam uerſibus, quod uocauit καταστροφὴν, ſiue πεῖραν, & ſub Valentiniano principe obiit.

CYRILLVS, Hieroſolymotum epiſcopus, ſæpe pulſus Eccleſia, & receptus, ad extremum ſub Theodoſio principe octo annis inconcuſſum epiſcopatum tenuit. Extant eius κατηχήσεις, quas iu adoleſcentia compoſuit.

EVZOIVS apud Theſpeſium rhetorem, cum Gregorio Nazianzeño epiſcopo, adoleſcens Cæſareæ eruditus eſt: &, eiuſdem poſtea urbis epiſcopus, plurimo labore, corruptam bibliothecam Origenis, & Pamphili, in membranis inſtaurare conatus eſt: ad extremum ſub Theodoſio priucipe Eccleſia pulſus eſt. Feruntur eius uarii, multiplicesq. tractatus, quos noſſe perfacile eſt.

EPIPHANIVS, Cypri Salaminæ epiſcopus, ſcripſit aduerſum omnes hæreſes libros, & multa alia, quæ ab eruditis propter res, a ſimplicioribus propter uerba lectitantur. Supereſt uſque hodie, & in extrema ſenectute uaria cudit opera.

EPHRAEM, Edeſſenæ eccleſiæ diaconus, multa Syro ſermone compoſuit: & ad tantam uenit claritudinem, ut, poſt lectionem Scripturarum, publice in quibusdam eccleſiis

eius ſcripta recitentur. Legi eius de ſpiritu ſancto Græcum uolumem, quod quidam de Syriaca lingua uerterat; & acumen ſublimis ingenii etiam in translatione cognoui. Deceſſit ſub Valente principe.

BASILIVS, Cæſareæ Cappadociæ, quæ prius Mazaca uocabatur, epiſcopus, egregios contra Eunomium elaborauit libros, & de Spiritu ſancto uolnmen, & in hexaemeron homilias nouem; & ἀσκητικὸν, & breues, uarioſq. tractatns. Moritur imperante Gratiano.

GREGORIVS, primum Saſimorum, deinde Nazianzenus epiſcopus, uireloquentiſſimus, præceptor meus, quo ſcripturas explanante didici, ad triginta millia uerſuum omnia opera ſua compoſuit, e quibus illa ſunt: De morte fratris Cæſarii: περὶ φιλοπτωχίας: laudes Machabæorum: laudes Cypriani: laudes Athanaſii: laudes Maximi philoſophi, poſt exilium reuerſi, quem falſo nomine quidam Heronis ſuperſcripſerunt: quia eſt & alius liber, uituperationem eiuſdem Maximi continens: quaſi non licuerit eundem & laudare, & uituperare pro tempore. Et liber, hexametro uerſu, uirginitatis, & nuptiarum, contra ſe differentium. Aduerſum Eunomium liber unus. De ſpiritu ſancto liber unus. Contra Iulianum Imperatorem libri duo. Secutus eſt autem Polemonem dicendi charactere: uiuoq. ſe, epiſcopum in loco ſuo ordinans, ruri uitam monachi exercuit. Deceſſitq. ante hoc ferme triennium, ſub Theodoſio principe.

LVCIVS, poſt Athanaſium Arianæ partis epiſcopus, uſque ad Theodoſium principem, a quo & pulſus eſt, Alexandrinam eccleſiam tenuit. Extant eius ſollemnes de Paſcha epiſtolæ, & pauci uariarum ὑποθέσεων libelli.

DIODORVS, Tarſenſis epiſcopus, dum Antiochiæ eſſet presbyter, magis claruit. Extant eius in Apoſtolum commentarii, & multa alia, ad Euſebii magis Emiſeni characterem pertinentia; cuius cum ſenſum ſecutus ſit, eloquentiam imitari non potuit, propter ignorantiam ſæcularium litterarum.

EVNOMIVS, Arianæ partis, Cyzicenus epiſcopus, in apertã hæreſeos ſuæ prorumpens blaſphemiam: ut quod illi tegunt, iſte publice fateretur: uſque hodie uiuere dicitur in Cappadocia, & multa contra Eccleſiam ſcribere. Reſponderunt ei Apollinarius, Didymus, Baſilius Cæſarienſis, Gregorius Nazianzenus, & Gregorius Nyſenus.

PRISCILLIANVS, Abilæ epiſcopus, qui factione Hylarii, & Ithacii, Treueris a Maximo tyranno cæſus eſt, edidit multa opuſcula, de quibus ad nos aliqua peruenerunt. Hic uſque hodie a nonnullis Gnoſticæ, ideſt, Baſilidis, & Marcionis, de quibus Irenæus ſcripſit, hæreſeos accuſatur, defendentibns aliis, non ita eum ſenſiſſe, ut arguitur.

MATRONIANVS, prouinciæ Hiſpaniæ uir ualde eruditus, & in metrico opere ueteribus comparandus, cæſus eſt & ipſe Treueris cum Priſcilliano, Feliciſſimo, Iuliano, Euchrotia, eiuſdem factionis auctoribus. Extant eius ingenii opera, diuerſis metris edira.

TIBERIANVS Bæticus, ſcripſit, pro ſuſpicione, qua cum Priſcilliano accuſabatur hæreſeos, apologeticum, tumenti, compoſitoq. ſermone: poſtea, poſt ſuorum cædem, tædio uictus exilii, mutauit propoſitum; &, iuxta ſanctam ſcripturam: Canis reuerſus ad uomitum ſuum: filiam, deuotam Chriſto uirginem, matrimonio copulauit.

AMBROSIVS, Mediolanenſis epiſcopus, uſque in præſentem diem ſcribit: de quo, quia ſupereſt, meum iudicium ſubtraham; ne in alterutram partem aut adulatio in me reprehendatur, aut ueritas.

EVAGRIVS, Antiochiæ epiſcopus, acris & feruentis ingenii, cum adhuc eſſet presbyter, diuerſarum ὑποθέσεων tractatus mihi legit, quos necdum edidit: uitam quoque beati Antonii de Græco Athanaſiii in ſermonem noſtrum tranſtulit.

AMBROSIVS Alexandrinus, auditor Didymi, ſcripſit aduerſum Apollinarium uolumen multorum uerſuum, de dogmatibus, &, ut ad me, nuper quodam narrante, perlatum eſt, commentarios in Iob: qui uſque hodie ſupereſt.

MAXIMVS, philoſophus, natus Alexandriæ, Conſtantinopoli epiſcopus ordinatus eſt, & pulſus; inſignem de fide aduerſus Arianos ſcripſit librum, quem Mediolani Gratiano principi dedit.

GREGORIVS, Nyſenus epiſcopus, frater Baſilii Cæſarienſis, ante paucos annos mihi, & Gregorio Nazianzeno contra Eunomium legit libros: qui & multa alia ſcripſiſſe, & ſcribere dicitur.

IOANNES, Antiochenæ eccleſiæ presbyter, Euſebii Emiſeni, Diodoriq. ſectator, multa componere dicitur, de quibus περὶ ἱερωσύνης tantum legi.

GELA-